

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ANKARA'DA ÇİÇEK VE ÇİÇEKÇİLİK KÜLTÜRÜ
ÜZERİNE HALK BİLİMSEL BİR İNCELEME**

Semra ŞİMŞEK

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Emine ÇAKIR**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK HALK BİLİMİ ANABİLİM DALI
TÜRK HALK BİLİMİ BİLİM DALI**

ARALIK 2023

**ANKARA'DA ÇİÇEK VE ÇİÇEKÇİLİK KÜLTÜRÜ ÜZERİNE HALK
BİLİMSEL BİR İNCELEME**

Semra ŞİMŞEK

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK HALK BİLİMİ ANABİLİM DALI
TÜRK HALK BİLİMİ BİLİM DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

ARALIK 2023

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Semra ŞİMŞEK

04/12/2023

TEZ ONAY SAYFASI

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı Türk Halk Bilimi Programı Semra Şimşek öğrencisi tarafından hazırlanan Ankara'da Çiçek ve Çiçekçilik Kültürü Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme Başlıklı tez çalışması 04/12/2023 11.15 tarih ve saatinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak **KABUL** edilmiştir.

Kabul

Ret

Başkan:

☒☐

Prof. Dr. Pervin ERGUN
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Üye :

☒☐

Prof. Dr. Melike KAPLAN
Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi

Üye (Danışman):

☒☐

Doç. Dr. Emine ÇAKIR
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

ANKARA'DA ÇİÇEK VE ÇİÇEKÇİLİK KÜLTÜRÜ ÜZERİNE HALK BİLİMSSEL BİR
İNCELEME
(Yüksek Lisans Tezi)

Semra ŞİMŞEK

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Aralık 2023

ÖZET

Çiçek ve çiçekçilik üzerine oluşan kültürel birikim, çiçekseverler ve çiçekçilerin vasıtasıyla gelecek kuşaklara aktarılır. Bu çalışmada meslek folkloru özelinde ve Ankara örneğinde geleneksel bilginin taşıyıcı konumundaki çiçekçilik konusu ele alınmıştır. Çalışmada çiçekçi folkloruna ait kültürel birikimi tespit etmek ve toplumun doğayla ilişkisini ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmada alan araştırması yapılmış ve 114 kişiyle görüşülmüştür. Yazılı, sözlü ve elektronik kaynaklardan elde edilen veriler, meslek folkloruyla ilişkilendirilerek incelenmiştir. Çalışma giriş mahiyetindeki birinci bölüm dışında üç ana bölümden oluşmaktadır. İkinci Bölümde; meslek folkloru kavramının incelenmesine ve dünyada ve Türkiye'deki meslek folkloru çalışmalarına, çiçek ve çiçekçiliğin genel ve Ankara'daki tarihi gelişimine, çiçeklerin bakımına ve sınıflandırılmasına, mesleğin kolay ve zorlayıcı yanına, püf noktalarına, çiçekçilerin mesleklerini ve çiçeği nasıl tanımladığına, çiçekçilikteki jargon ve usta çırak ilişkisine, çiçekçilerin müşteri ve diğer mesleklerle ilişkisine, çiçek satarken dikkat edilecek hususlara, özel günlerde çiçek ve çiçekçilik anlayışına, mevsimlik çiçeklere, çiçek takvimine, çiçeklerin kullanım alanlarına ve çiçekçilerin mesleki anılarına değinilmiştir. Üçüncü Bölümde; somut olmayan kültürel miras alanlarından sözlü gelenekler ve anlatımlar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar ve el sanatlarında çiçeğin kullanımlarına yer verilmiş, bu kullanım alanlarının çiçek ve çiçekçi kültürüne yansımaları ele alınarak bir bütün olarak değerlendirilmiştir. Çiçek kültürü üzerine oluşan uygulamalar halk botaniği bağlamında incelenmiştir. Ankara'nın merkezinde ve bazı ilçelerinde gerçekleşen alan çalışmasında çiçek ve çiçekçilik mesleğinin zengin kültürel mirasının kuşaktan kuşağa aktarılması konusunda çiçekçilerin yetiştirecek çırak bulmakta zorlandığı, kentleşmenin ve ekonominin de etkisiyle halkın çiçeğe gereken önemi vermediği tespit edilmiştir. Halk bilimine özgü çiçek ve çiçekçilik tanımı verilip çiçekler mekânsal ve işlevsel olarak sınıflandırılmıştır. Mevsimlik çiçekler, yazlık ve kışlık mevsimlik çiçekler olarak sınıflandırılırken halk bilimine özgü yeni bir sınıflandırılma yapılarak mevsimlik çiçekler dörde ayrılmıştır. Çiçekçi ve müşteri ilişkisinde çeşitli müşteri tipleri belirlenmiştir. Çiçeklere yerel adlar verilmesinde etkili olan faktörler 23 kategoride incelenmiştir. Halk bilimine özgü *Çiçek Sözlüğü* ve özel günlere özgü *çiçek takvimi* oluşturulmuştur. Somut olmayan kültürel miras alanlarında çiçeğin gerçek ve mecaz anlamda neleri sembolize ettiği ortaya konulmuştur. Çiçekçilik mesleğini sürdürebilecek çırakların yetiştirilmesi, popüler kültürün etkisiyle halkta oluşan "Sadece özel günlerde çiçek alınır." algısının değiştirilmesi ve çiçek üzerine oluşan geleneksel ekolojik bilginin hayatın her alanında kullanılması önerilmektedir.

Bilim Kodu : 31003
Anahtar Kelimeler : Meslek Folkloru, Çiçekçilik, SOKÜM, Halk Botaniği, Ankara
Sayfa Adedi : 447
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Emine ÇAKIR

A FOLKLORIC RESEARCH ON THE CULTURE OF FLOWERS AND FLORISTRY IN
ANKARA
(M.Sc. Thesis)

Semra ŞİMŞEK

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

December 2023

ABSTRACT

The cultural accumulation on flowers and floriculture is transferred to future generations through flower lovers and florists. In this study, the subject of floriculture, which is the carrier of traditional knowledge, was discussed in the special case of occupational folklore and in the sample of Ankara. In this study, it was aimed to determine the cultural accumulation of floriculture folklore and to reveal the relationship of the society with nature. In the study, field research was conducted and 114 people were interviewed. The data obtained from written, oral and electronic sources were examined in relation to occupational folklore. The study consists of three main chapters except the first chapter which is an introduction. In the Second Chapter, the examination of the occupational folklore concept and occupational folklore studies in the world and in Turkey, the historical development of flowers and floriculture in general and in Ankara, the care and classification of flowers, the easy and challenging side of the occupation, the tricks, how florists define their occupation and flowers, the jargon and the master-apprentice relationship in floriculture, the relationship of florists with customers and other occupations, the issues to be considered when selling flowers, the understanding of flowers and floriculture on special occasions, seasonal flowers, the flower calendar, the fields of usage of flowers and the occupational memories of florists were mentioned. In the third chapter, the use of flowers in oral traditions and narratives, performing arts, social practices, rituals and feasts, knowledge and practices related to nature and the universe, and handicrafts, which are from the fields of intangible cultural heritage, were included, and by addressing the reflections of these areas of use on culture of flower and floriculture and were evaluated as a whole. The practices on flower culture were examined in the context of ethnobotany. In the fieldwork carried out in the center and some districts of Ankara, it was determined that florists have difficulty in finding apprentices to train in order to transfer the rich cultural heritage of the flower and floriculture occupation from generation to generation, and that the public does not attach the necessary importance to flowers due to the effect of urbanization and economy. The definition of flowers and floriculture specific to folklore was given and flowers were classified as spatial and functional. While seasonal flowers were classified as summer and winter seasonal flowers, a new classification specific to folklore was made and seasonal flowers were divided into four. Various types of customers were identified in the relationship between the florist and the customer. The factors that are effective in giving local names to flowers were examined in 23 categories. A *Flower Dictionary* specific to folklore and a *flower calendar* specific to special occasions were created. In intangible cultural heritage areas, it was revealed what the flower symbolizes literally and figuratively. It is recommended to train apprentices who can continue the floriculture occupation, to change the perception of the public, which is formed by the influence of popular culture, that "Flowers are only bought on special occasions" and to use the traditional ecological knowledge on flowers in all areas of life.

Science Code : 31003

Key Words : Occupational Folklore, Floriculture, ICH, Ethnobotany, Ankara

Page Number : 447

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Emine ÇAKIR

TEŞEKKÜR

Tez konusunun belirlenmesinde ve tezin oluşum sürecinde fikirleriyle yolumu aydınlatan, maddi manevi desteğini esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Emine akır’a; tez jürimde bulunarak kıymetli öneri ve katkılarda bulunan Prof. Dr. Pervin Ergun’a ve Prof. Dr. Melike Kaplan hocalarıma; lisans eğitimimde desteğini esirgemeyen Hitit Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü hocalarıma ve yüksek lisans eğitimimde büyük katkıları olan Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Halk Bilimi Bölümü hocalarıma teşekkür ederim. Her zaman yanımda duran ve bana olan inancını hiçbir zaman kaybetmeyen aileme ve arkadaşlarıma teşekkür ederim. Alan araştırmam da yardımcı olan kaynak kişilerime, Ankaralı hemşerilerime teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLoların LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR	xii
1. GİRİŞ.....	1
2. MESLEK FOLKLORU KAPSAMINDA ANKARA’DA ÇİÇEK VE ÇİÇEKÇİLİK	7
2.1. Meslek Folkloru	7
2.1.1. Türkiye’de Meslek Folkloru Üzerine Çalışmalar.....	11
2.1.2. Meslek Folkloru Olarak Çiçek ve Çiçekçilik.....	19
2.1.2.1. Çiçek ve çiçekçilikle ilgili tanım ve tasnifler	20
2.2. Ankara’da Çiçekçilik Mesleği ve Çiçek.....	31
2.2.1. Ankara’da Çiçekçilik.....	31
2.2.2. Ankara’da Çiçek.....	44
2.2.3. Çiçekçilikte Usta ve Çırak İlişkisi.....	73
2.2.4. Çiçekçilikte Terimler ve Jargon	80
2.2.5. Çiçek Bakımında Geleneksel ve Modern Yöntemler.....	92
2.2.6. Çiçekçilik Mesleğine Dair Bilinmesi Gereken Püf Noktalar	106
2.2.7. Çiçekçilik Mesleğinin Kolay ve Zorlayıcı Tarafları	111
2.2.8. Çiçeklerin Satışı	124
2.2.9. Mevsimlik Çiçeklerin Satışı	130
2.2.10. Özel Günlerde Çiçeklerin Satışı.....	133
2.2.11. Çiçekçilerin Müşterilerle İlişkisi	148

2.2.12. Çiçekçiliğin Diğer Meslek Dallarıyla İlişkisi.....	163
3. SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS VE HALK BOTANİĞİ KAPSAMINDA ANKARA'DA ÇİÇEK VE ÇİÇEKÇİLİK	167
3.1. Sözlü Gelenek ve Anlatımlarda Adı Geçen Çiçekler	167
3.1.1. Efsanelerde Adı Geçen Çiçekler	167
3.1.2. Halk Hikâyelerinde Adı Geçen Çiçekler.....	169
3.1.3. Türkülerde Adı Geçen Çiçekler	179
3.1.4. Manilerde Adı Geçen Çiçekler.....	183
3.1.5. Kalıplaşmış Söz ve İfadelerde Adı Geçen Çiçekler	184
3.1.5.1. Atasözü ve deyimlerde adı geçen çiçekler.....	185
3.1.5.2. Dua (alkış) ve beddua (kargış) adı geçen çiçekler	189
3.1.6. Halk Şiirinde Adı Geçen Çiçekler.....	191
3.1.7. Mitlerde Adı Geçen Çiçekler	194
3.2. Gösteri Sanatlarında Kullanılan Çiçekler	197
3.2.1. Çocuk Oyunlarında Kullanılan Çiçekler	197
3.2.2. Halk Oyunlarında Kullanılan Çiçekler.....	199
3.3. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Kutlamalarda Kullanılan Çiçekler ...	199
3.3.1. Ad Verme Geleneğinde Çiçekler	199
3.3.1.1. Çiçeklere yerel adlar verilmesi	199
3.3.1.2. Çocuklara ad verme geleneğinde kullanılan çiçekler	223
3.3.1.3. Hitaplarda kullanılan çiçekler	228
3.3.1.4. Yer adlarında kullanılan çiçekler	230
3.3.2. Geçiş Ritüellerinde (Doğum Âdetleri, Düğün Gelenekleri ve Ölüm Âdetleri) Kullanılan Çiçekler	232
3.3.2.1. Doğum âdetlerinde kullanılan çiçekler	232
3.3.2.2. Düğün geleneklerinde kullanılan çiçekler	237

3.3.2.3. Ölüm âdetlerinde kullanılan çiçekler	244
3.3.3. Kutlamalarda (Hıdırellez, Çiğdem Günü, Nevruz, Festivaller, Kandiller, Mevsimine Bağlı Olarak Kutlanan Ritüeller ve Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramı) Kullanılan Çiçekler.....	247
3.3.3.1. Hıdırellez’de kullanılan çiçekler	247
3.3.3.2. Çiğdem günü kullanılan çiçekler	253
3.3.3.3. Nevruzda kullanılan çiçekler	259
3.3.3.4. Festivallerde kullanılan çiçekler	262
3.3.3.5. Kandillerde kullanılan çiçekler	270
3.3.3.6. Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramı’nda kullanılan çiçekler.....	272
3.4. Doğa ve Evrenle İlgili Bilgi ve Uygulamalarda Kullanılan Çiçekler	275
3.4.1. Halk Hekimliğinde Kullanılan Çiçekler.....	275
3.4.2. Halk Baytarlığında Kullanılan Çiçekler	281
3.4.3. Nazar İçin Kullanılan Çiçekler.....	282
3.4.4. Halk İnançlarında Kullanılan Çiçekler.....	291
3.4.5. Halk Mutfağında Kullanılan Çiçekler	301
3.4.6. Halk Takviminde Kullanılan Çiçekler	303
3.4.7. Halk Meteorolojisinde Kullanılan Çiçekler	303
3.5. El Sanatları Geleneğinde Kullanılan Çiçekler.....	304
3.5.1. Dokumada (Halı, Kilim, Cicim, Zili, Sumak) Kullanılan Çiçekler ...	304
3.5.2. Oyada Kullanılan Çiçekler	305
3.5.3. Doğal Boyacılıkta Kullanılan Çiçekler	306
3.5.4. Bıçakçılıkta Kullanılan Çiçekler	306
3.5.5. Ahşap İşçiliği ve Oymacılıkta Kullanılan Çiçekler.....	307
3.5.6. Çinicilikte Kullanılan Çiçekler.....	308
3.5.7. Halk Mimarisinde Kullanılan Çiçekler	308

	Sayfa
4. SONUÇ	313
KAYNAKLAR	323
EKLER.....	337
EK-1. Resimli Çiçek Sözlüğü	337
Ek-2. Fotoğraflar	430
ÖZGEÇMİŞ	447

TABLÖLARIN LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 2.1. Mevsimlik çiçekler	133
Tablo 2.2. Halk bilimine özgü mevsimlik çiçekler	133
Tablo 2.3. Özel günlere özgü çiçek takvimi	148

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
Akt.	Aktaran
Bkz.	Bakınız
cd	Koruma bağımlı
CR	Kritik Tehlikede
CR(PE)	Kritik Tehlikede
CR(PEW)	Kritik Tehlikede
Çev.	Çeviren
DD	Yetersiz Veri
EN	Tehlikede
EW	Doğada Tükenmiş
EX	Soyu Tükenmiş
GEB	Geleneksel Ekolojik Bilgi
Haz.	Hazırlayan
IUCN	Dünya Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği
KK	Kaynak Kişi
LC	En Az Endişe
LR	Düşük Risk
NT	Neredeyse Tehdit Altında
SOKÜM	Somut Olmayan Kültürel Miras
TDK	Türk Dil Kurumu
TTK	Türk Tarih Kurumu
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğerleri

1. GİRİŞ

İnsanlık tarihinin başından beri insanla tabiat arasında zamanla değişen, gelişen ya da ayrışan bir ilişki söz konusu olmuştur. Tabiatın önemli bir parçası olan ve bitki bilim anlamına gelen botanik kavramı, temelde biyoloji disiplininin inceleme alanına girmekle birlikte bu çalışmada halk bilgi ve deneyiminin karşılığı olarak halk bilimi disiplini bağlamında “halk botaniği” özelinde ele alınmıştır. Halk botaniği, insan ile bitki arasındaki ilişkiyi inceler. İnsanlar günlük hayatın hemen her alanında bitkilerden yararlanmış ve zamanla botanik kültürü oluşmuştur. İnsanların bitkilerle ilişkisi zamanla değişim ve dönüşüme uğramasından dolayı botanik kültüründeki gelenekler ve uygulamalar çeşitlenmiş ve botanik kültürü yeni anlamlar kazanmıştır. Halk botaniği kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze kadar korunmaya çalışılmıştır. Halk botaniği kapsamında bitkiler, coğrafyaya göre çeşitlenmekte olup çeşitli tasnifler altında incelenmektedir. Bu bağlamda çalışmamızla ilgili ele aldığımız, halk botaniği unsuru çiçektir. Çiçeklerin de kendi içlerinde farklı türlere ayrılması ve bunların da çeşitli alanlarda kullanılması çiçekçilik kültürünün oluşmasını sağlamıştır. Birçok çiçek türü botanikteki uygulamalarda kullanılır. Etnobotanik bağlamında çiçeklere Batı ve Doğu toplumlarının kültürel unsurlarında yer verildiği görülür. Toplumların kültüründe yer edinen çiçekler halk botaniği kapsamında değerlendirilmekte ve kültür taşıyıcılığını da sürdürmektedir.

Araştırmanın Konusu

Halk botaniği odağında halk mutfağından halk hekimliğine, kültür endüstrisinden süslemeye kadar birçok alanda kullanılan çiçek, beraberinde zengin bir kültürel birikimin oluşmasını sağlamış, sektörel olarak çiçekçilik mesleğinin ekonomik boyutunu gündeme getirmiştir. Geleneksel ekolojik Kültürel bir öge olan etnobotanik de diğer kültür unsurları gibi korunma altına alınması gerekir.

Çiçeğe ve çiçekçilik mesleğine gereken önem verilmezse zamanla çiçeklerin kullanım alanları ve çiçekçilik mesleğinin folklor ürünleri yok olma tehdidiyle karşı karşıya kalabilir. Bundan dolayı çiçek ve çiçekçilik kültürü kayıt altına alınmalı ve kuşaktan kuşağa aktarılmalıdır.

Doğa ile kültür arasındaki ilişkiyi ön plana çıkaran geleneksel ekolojik bilgiye yönelim her geçen gün artmaktadır. Geleneksel ekolojik bilginin içerisinde halk botaniği önemli yer tutmaktadır. Folklorik unsurları da etkilemektedir.

Türk folklorundaki doğa ve kültür ilişkisini ortaya koyan ve kültürel bir miras olan etnobotanik, kültürün diğer alanları gibi korunmaya ihtiyaç duymaktadır. 2003 yılında UNESCO tarafından imzalanan Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi kültürel mirasın sürdürülebilirliğini koruma ile güvence altına almıştır. Mehmet Öcal Oğuz'a göre somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar ve el sanatları geleneği Sözleşme'nin korumayı amaçladığı somut olmayan kültürel miras alanlarıdır (2018: 60). Halk botaniği kapsamındaki çiçekler de somut olmayan kültürel miras alanlarında kullanılmaktadır. Bu geleneksel ekolojik bilgiyi aktaranlar ise çiçekçiler ve çiçek satın alan ya da bakanlardır. Çiçekçiler, çiçek ve çiçekçilik mesleği üzerine oluşan kültür birikimini geçmişten günümüze aktardığı için yaşayan insan hazinelerinden de sayılabilir. Çiçekçilerin bu aktarımıyla çiçek ve çiçekçilik kültürü de yaşatılmaya çalışılmaktadır. Çiçekçilik mesleğinin kendine özgü jargonu, anlatıları, şakaları, kodları, gelenek ve görenekleri olmasından dolayı çiçekçilik mesleği meslek folkloru bağlamında incelenmiştir.

Ayrıca Sözleşmedeki koruma teriminden hareketle çiçeklerin oluşturduğu kültürel mirasın ve çiçekçi folklorunun yaşayabilirliği güvence altına alınmalı, belgelerle muhafaza edilip ve koruyarak kuşaktan kuşağa aktarılmalıdır. Ankara'daki çiçeklerin gelenek ve uygulamalarda kullanımı Ankara'daki çiçekçilik mesleğinin önemini ortaya koymaktadır. Günümüzde çiçekçilik mesleğinde ekonomik çıkarlar ön plana çıkmaya başlasa da çiçekçilik mesleği geleneksel ekolojik bilgiyi korumaya ve kendine has kültür birikimini yaşatmaya çalışmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Halk botaniği, geleneksel ekolojik bilgiyi günümüze kadar taşıması ve gündelik hayatın her alanında kullanılmasından dolayı folklorun çalışma alanlarına veri kaynağıdır. Bu çalışmanın amacı; Ankara'da çiçek ve çiçekçiliğin ele alınmasıyla çiçekçi folklorunun kendine has terimleri, kodları, inanışları, ritüelleri, anlatıları, şakaları, giyim kuşamları, mesleki değerleri incelenerek çiçekçi folklorunun kültür birikimi ortaya konulmak istenmiş, toplumun doğa ile ilişkisi sonucu çiçeklerin somut olmayan kültürel miras alanlarında kullanıldığını ve bu kullanım alanlarında çiçeklerin gelenek ve uygulamalardaki kullanımının zamanla

uğradığı değişim ve dönüşümü bütüncül olarak göstermektir. Ayrıca bu dönüşüm sırasında çiçeklerin gelenek ve uygulamalardaki kullanımının kuşaktan kuşağa aktarılmasında meslek folklorunun rol oynadığı da gösterilmek istenmiştir. Gelenekteki çiçek kullanım alanları günümüzdeki çiçekçilik folklorunu nasıl beslediği gösterilmiştir. Teknolojik gelişmeler, modernite, küreselleşme vb. unsurlar tarafından şekillendirilen gündelik hayatta çiçeklerin kullanımı, çiçekçilik mesleğinin oluşması ve sürdürülmesindeki etkenler gözler önüne serilmek istenmiştir. Ankara'daki çiçek ve çiçekçilik irdelenerek çiçekçilerin mesleklerine ve topluma, toplumun çiçeklere ve çiçekçilik mesleğine bakış açısı ele alınmıştır.

Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, Ankara'da gündelik hayatta çiçeklerin somut olmayan kültürel miras alanlarında kullanıldığını, zamanla çiçek kültürünün kültür endüstrisine yansısıyla çiçekçilik mesleğinin oluştuğunu anlatması, meslek folkloru bağlamında çiçekçilik folklorunun kültürel ürünlerini kapsamlı bir şekilde ele alması, çiçek ve meslek folkloru ilişkisini çözümlemeye çalışan ilk çalışmalardan biri olmasıyla literatüre ve meslekle ilgili sorunların çözümüne katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Coğrafi olarak Ankara ili çiçekleri ele alınsa da günümüzde bazı çiçeklerin ithalatından dolayı çalışmada küresel çiçeklere de değinilmiştir. Ulusal anlamda çiçek ticareti düşünüldüğünde çoğu çiçeğin her şehirde yetişmese bile satıldığı görülür. Türkiye'nin iklim koşulları incelendiğinde Ankara ile ortak iklim koşullarına sahip bölgelerde yetişen çiçekler içinde geçerlidir.

Ayrıca seraların olduğu ve teknolojinin bu kadar ilerlediği bir dönemde endemik çiçekler hariç çoğu çiçek iklim koşullarına rağmen her bölgede yetişebildiğinden Türkiye'deki çiçekleri kapsayan genel bir çalışma da sayılabilir. Araştırmada; Ankara'da yetişen endemik bitkilerinin yanı sıra ulusal ve küresel olarak değerlendirilen çiçeklere de yer verilmiştir. Çiçekçilik folklorunu ele alan ilk ve kapsamlı bir çalışma olmasından ve somut olmayan kültürel mirasta çiçeğin kullanım alanlarını geniş bir yelpazede ele almasından dolayı bundan sonraki araştırmalar için öncü ve özgün bir eser olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca halk botaniği ve meslek folkloru üzerine hazırlanan bilimsel çalışmalarda Ankara ili üzerine bir çalışma yapılmadığı görülmüştür.

Ankara ilinde çiçekçilerde bulunan çiçekler ve çiçekseverlerin ve çiçek bakanların dile getirdiği çiçekler ele alınmıştır. Ankara'ya ait çiçek kültürü ve çiçekçilik mesleği üzerine geçmişten günümüze yapılacak bu derinlikli inceleme; çiçek ve çiçekçilik mesleğinin kültüründe yaşanan değişim ve dönüşüme ayna tutarken aynı zamanda endüstrileşmeyle çiçek kültürünün bir meslek folkloruna dönüşmesini gözler önüne serer. Bu çalışmayla Ankara'da çiçek ve çiçekçilik kültürünü belirlemiş ve Ankara'daki çiçek ve çiçekçilik kültürünün SOKÜM ile ilişkisini tespit edilmiştir. Çiçeğin günümüzdeki ve geçmişteki gelenek ve uygulama alanlarındaki kullanım alanlarını ortaya koyarak çiçekçilik mesleğinin geleneği yaşatmasındaki rolü gösterilmiştir.

Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Alan araştırması çiçekçi folklorunu merkeze alınarak Ankara merkez ve ilçelerinde yapılmıştır. Ayrıca alan araştırması Ankara'da çiçek üzerine düzenlenen festival ve şölenlerde de yapılmıştır. Ankara merkezde Kızılay Sakarya Caddesi'nde çiçekçilerde, Kızılay Güvenpark'taki çiçekçilerde ve Çankaya Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğündeki kültür aktarıcılarıyla görüşmeler yapılmıştır. Ankara'nın ilçelerinde ise Gölbaşı Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğünde, Sincan Belediyesi Mehmet Gündüz Sera Park'ta, Sincan Belediyesi Sera ve Fidanlık Üretim ve Satış Tesisi'nde, Bağlıca'daki peyzajlarda, Bahçelievler Akdeniz Caddesi'ndeki çiçekçilerde, Yenimahalle Karşıyaka Mezarlığı'ndaki çiçek, sera, fide ve peyzajla uğraşan işletmelerde, Çayyolu'ndaki Seralar bölgesindeki işletmelerde, Bentderesi'ndeki çiçek, peyzaj ve fidecilik işi ile ilgilenen işletmelerde, Etimesgut Yaprıcak Köyü'ndeki *Lavanta Cenneti* işletmesinde somut olmayan kültürel miras bağlamında Ankara'da çiçekleri gelenek ve uygulamalarda kullanan kültür taşıyıcılarıyla görüşmeler yapılmıştır. Festival olarak Anfa Altınpark Expo Center'da *Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'nde* ve *Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı'nda Çiçek Festivali'ndeki* görüşmelerde çiçek ve çiçekçilik mesleği üzerine oluşan kültür birikimi kayıt altına alınmıştır. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde düzenlenen *Hıdırellez Şenliği'nde* ve Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesinde düzenlenen *7. Hamamönü Çiğdem Şenliği'nde* çiçek ve çiçekçilik üzerine oluşan kültürün nasıl aktarıldığı incelenmiştir. Ankara Çiçekçiler Esnafı Odası Başkanı Emin Çimen'le, *Sevgi Çiçeğinin* isim babası Hulusi

Gürpınar'la, Risus Grup Organizasyon genel müdürü Tefvik Çayır'la, Sincan Tandoğan Mahallesi ve Malazgirt Mahallesi'ndeki çiçekseverlerle ve Gölbaşı Sevgi Çiçeği Sanat Sokağı'ndaki bıçakçıyla görüşülmüştür.

Bu çalışma kapsamında Ankara'nın farklı yerlerinden 56'sı erkek, 58'i kadın olmak üzere 114 kişi ile görüşülmüştür. Farklı işleri olan ama ekstra çiçekçilik yapanlarla birlikte 114 kişiden 45'i kendini çiçekçi, 2'si de bahçıvan olarak tanıtmıştır. Kaynak kişi olarak belirlenen kişilerle yüz yüze görüşmelerde ses kaydı alınmıştır. Çiçekler ve çiçeklerin kullanım şekilleri de fotoğrafla kayıt altına alınmış, ekler kısmında gösterilmiştir. Ziraat mühendisleri, peyzaj mimarları, ziraat teknikerleri, bahçıvanlar ve seracılar meslekleri gereği çiçekleri kullanmaktadır. Bundan dolayı kaynak kişi olarak çiçekçilerin yanı sıra ziraat mühendisleri, peyzaj mimarları, ziraat teknikerleri, bahçıvanlar, seracılar gibi farklı meslek gruplarıyla görüşülmüştür. Ayrıca evinde çiçek yetiştiren ev hanımlarıyla ve çiçekseverlerle de görüşülmüştür. Görüşülen kişilerin sadece meslek grupları değil, cinsiyet, eğitim ve yaş grupları da farklı seçilmiştir.

Araştırmanın Yöntem ve Tekniği

Çalışmada elde edilen veriler meslek folkloru ve somut olmayan kültürel miras bağlamında incelenmiştir. Tez çalışmasındaki veriler yazılı, sözlü ve elektronik kaynaklara başvurularak elde edilmiştir. Sözlü, yazılı ve elektronik ortamda derlenen veriler, literatür bilgileriyle desteklenerek araştırma sorularıyla yorumlanmıştır. Yazılı ve elektronik ortamdaki veri toplama aşaması, meslek folkloru, halk botanigi, somut olmayan kültürel miras, bitkiler, çiçek ve çiçekçilik ile ilgili yazılan kaynak kitaplar, makaleler, bildiri kitapları, tezler ve elektronik kaynaklarla sınırlandırılmıştır.

Çiçekler, geçmişten günümüze kadar kendine özgü bir kültür oluşturmuştur. Çiçekçilerin sosyal grup olarak ürettikleri ve paylaştıkları kültür motifleri düşünüldüğünde çiçek ve çiçekçiliğin SOKÜM alanlarında ve halk botaniginde kendine yer edindiği görülür. Çiçekler; efsanelerde, halk hikâyelerinde, âşıkların şiirinde, çocuk oyunlarında, mimaride, el sanatlarında, geleneksel Türk tiyatrosunda, ritüellerde, festivallerde, halk takviminde, halk hekimliğinde, geçiş evrelerindeki yapılan uygulamalarda ve çocuklara ad koymada kullanılır. Çiçeklerin oluşturduğu bu kültür birikimi yaşayan kültür taşıyıcılarıyla günümüze kadar değişim ve

dönüşüm geçirerek varlığına devam etse de kaybolma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bazı çiçeklerin tohumlarının bulunmaması ve ekonomik nedenlerle belli başlı çiçeklerin yetiştirilmemesi sonucu yetiştirilmeyen çiçekler üzerine oluşan uygulamalar günümüzde yapılamamakta ve bu da çiçek kültürünün aktarımını olumsuz etkilemektedir. Maddi sıkıntılar çiçek kültürünün sürdürülebilmesini etkilemekle birlikte çiçekçilik mesleğini icra edenleri de etkilemektedir. Maddi sorunlar azaldığında ve halkın çiçeğe bakış açısı değiştirildiğinde çiçek kültürünün aktarımı daha kolay olacaktır.

2. MESLEK FOLKLORU KAPSAMINDA ANKARA'DA ÇİÇEK VE ÇİÇEKÇİLİK

2.1. Meslek Folkloru

Her toplum kendi kültür birikimini gelecek kuşaklara aktararak ilerletir. Halkın bu kültür birikimini ise halk bilimi inceler. İnsanların yaşantısında rol oynayan meslek grupları kendi kültürlerini yaratmıştır. Halk bilimi disiplini özelinde incelenen meslek folklorunun ortaya çıkış şeklini kavrayabilmek için halk bilimin tarihi süreçteki tanım ve kapsamına kısaca bakmak gerekir. Folklor ile ilgili ilk eğilim ve çalışmalar, Avrupa'da başlamıştır. Avrupalı maceraperestler, gezginler, tüccarlar ve bilim adamları coğrafi keşiflerle birlikte farklı kıtalara yolculuklar yapmış ve bunun neticesinde “ilkel” olarak niteledikleri insanlarla karşılaşmış ve kendilerinin de bir zamanlar bu ilkel insanlar gibi olabileceklerini düşünerek kendi içlerindeki köylülere yönelerek karşılıklı araştırmaya başlamışlardır. Özellikle gezgin ve maceraperestlerin yazdıkları halk bilimi açısından önemlidir. Oğuz'a göre Avrupa'nın da diğer Doğu halkları ve Amerikalı ilkelleri gibi ilkel bir dönemi vardır. Bu dönemi araştırmak, Avrupa'nın “soylu- vahşi” ruhunu ortaya çıkarmak için Avrupa'nın ilkel döneminin araştırılması gerekir. Avrupa'da halk diye nitelendirilen okuma yazma bilmeyen alt gelir ve kültür gruplarında ve ilkelere en fazla benzeyen köylülerde Avrupa'nın soylu- vahşi ruhu aranabilir. Avrupa aydını ilkelere yönelse de daha sonra kendi içine yönelir. Bu yaklaşımda halk üzerine XI. yüzyıldaki çalışmaların kuramsal çerçevesini oluşturur (2008a: 3).

Halk ruhu halkın kültüründe gizlidir. “1778-1779 yıllarında Almanya'da Johann Gottfried von Herder tarafından İngiliz edebiyatının etkisi ile oluşturulan ünlü, çeşitli halkların şiirlerinin toplandığı kitap *Stimmen des Völker im Leiden* (Halkın Şarkılardaki Sesler) yayınlandı. Herder bu şarkılarda Alman ruhunu yansıtmaktadır” (Sokolov, 2018: 50). Grimm Kardeşlerin *Kinder und Hausmarchen* folklor çalışmalarında çocuk edebiyatı açısından önemlidir (Cocchiara, 2017: 199). *Kalevala* destanı da halk şiirine ilgiyi kamçulamıştır. Lönnrot *Kalevala*'nın kendisine değil halka ait olduğunu söyler. *Kalevala* ulus edebiyatına olan sevginin tezahürüdür (Cocchiara, 2017: 234). İlk defa folklor teriminin Almanca karşılığını ise W. John Thoms kullanmıştır. “Thoms, haftalık edebiyat-bilim ve sanat dergisi olan *Athenaeum*'un 22 Ağustos 1846 tarihinde yayınlanan sayısına Ambrose Merton

takma adını kullanarak bir yazı yazmış ve ‘popüler antikitelere’ ile ‘popüler edebiyat’ terimleri yerine ‘folklor’ terimini önermiştir” (Dorson ve Thoms, 2019: 12).

Avrupa’da folklorun bir disiplin olarak görülmesini ve tanımlanmasından yaklaşık yarım asır sonra Türkiye’de bu disipline karşı bir farkındalık dikkat çeker. 1839 Tanzimat Fermanı sonrasında dilde sadeleşme, halk kültürüne ve edebiyatına yönelim ve vatan, hürriyet gibi kelimelerin ilk defa kullanımı görülür. Şinasi dilde sadeleşmeyi savunmakla kalmayıp *Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye* eserinde atasözlerinin kaynağı ve kaynak kişileri hakkında bilgi vermiştir. “Şiir ve İnşâ” makalesinde Ziya Paşa divan edebiyatını eleştirip halk edebiyatını övse de “Harâbât” mukaddimesinde “Şiir ve İnşâ”da öne sürdüğü fikirlerinden vazgeçmiştir. Namık Kemal Ziya Paşa’nın *Harâbât*’ına karşı *Tahrîb-i Harâbât*’ı yazar. Folklor terimi ilk defa Ahmet Vefik Paşa’nın I.Kunos ile yaptığı söyleşide kullanılır.

II. Meşrutiyetin ilanı ile folklor üzerine çalışmalar artmıştır. Folklor konusunda ilk ve öncü yazıları yazan kişiler: Ziya Gökalp, Fuad Köprülü ve Rıza Tevfik’tir. Ziya Gökalp *Halka Doğru* dergisinde “Halk Medeniyeti I Başlangıç” adlı yazısında halkiyatı tanımlamıştır. Ziya Gökalp’e göre halk medeniyetini tetkik eden ilme halkiyat adı verilir (2008: 373). Köprülüzaade Mehmed Fuad, Ziya Gökalp’in halkiyat teriminin Batıda kullanımı olan folklor terimini de birlikte kullanarak *İkdam* gazetesinde “Yeni Bir İlim: Halkiyat Folk-lore” yazısını yayımlar. Folklore terimini açıkça Köprülüzaade Mehmed Fuad kullanmıştır. Köprülüzaade Mehmed Fuad halkiyatın neleri kapsadığına da değinmiştir. Köprülüzaade Mehmed Fuad’a göre halkiyat halka ait şeylerden bahseder. Halkiyat halkın düşünceleri, ruhu, şarkıları, darb-ı meselleri, hikâyeleri ve destanlarıdır. Halk edebiyatı da halkiyatın en önemli kısmıdır (2008: 378). Rıza Tevfik *Peyam* gazetesinde “Folklor-Folk lore” yazısında halkiyat yerine hikmet-i avamı önerir ve bu teriminde folkloru tam olarak karşılamadığını dile getirir (2008: 381). Folklore dair ilk yazılardan sonra alana yönelen dikkat artar ve disiplin tanımlanmaya devam eder. Pertev Naili Boratav folkloru tanımlar ve folklorun teknolojiyi, etnografyayı, sosyolojiyi, sosyal tarihi, sanat tarihini, edebiyatı ve estetiği etkilediğini söyler (1982:26). Sedat Veyis Örnek’e göre “Halkbilim bir ülke ya da belirli bir bölge halkına ilişkin maddi ya da manevi alandaki kültürel ürünleri konu edinen, bunları kendine özgü yöntemleriyle derleyen,

sınıflandıran, çözümleyen, yorumlayan ve son aşamada da bir birleşime vordırmayı amaçlayan bilimdir” (1977: 15).

Halk bir taraftan “medeniyetle” tezat olarak ele alınırken, yani halk medenileşmesi bir toplumda, medenileşmemiş bir unsur olarak kabul edilirken, diğer taraftan da vahşi (savage) veya ilkel toplum (primitive society) diye adlandırılan ve gelişme (evolution) basamaklarından daha aşağıda olduğu varsayılan bir grupta da tezat olarak kabul edilmiştir (Dundes, 2006: 12).

19. yüzyıldan 20. yüzyıla geçerken folklorcuların halk tanımlarının değişmeye başladığı anlaşılmaktadır. Halk bilimciler başta halkı köylü, kırsal da yaşayan, okuryazar olamayan ve alt tabaka olarak algılamaktaydı, fakat Dundes’in 1965’teki “Halk Kimdir?” adlı çalışmasıyla 20. yüzyılda bu algının yıkıldığı söylenebilir. Dundes; halkın şehirli, okuryazar ve yüksek tabaka olabileceğini de savunmuştur. Endüstrinin yüksek bir dereceye ulaştığı yerlerde halk kültürünün yok olacağını ve modern dünyanın arayışları ile yeni bir halk kültürünün doğmayacağını savunan Foster’i reddeden Dundes Kanada’da, Avrupa’da ve Amerika Birleşik Devletleri’nde gelişmelere rağmen halk bilgisinin yok olmadığını hatta yeni yeni halk bilgilerinin doğacağına dikkat çeker (Dundes, 2006: 15-16). Köyler zamanla şehirleri oluşturur. Bu yüzden yeni araştırmacılara göre şehirli insanları halk olarak ele almamak gibi bir durum söz konusu değildir. Eğer halk bilimi sadece köyü incelemiş olsaydı bir kısır döngü olurdu.

20. yüzyılda Dundes’in etkisiyle halkın tanımı genişleyince sosyal gruplar folklor içerisinde incelenmeye başlanmıştır. Meslek gruplarına, etnik gruplara ve daha küçük gruplara da folklor çalışması için yönelimler başlamıştır. Dundes’a göre “halk en az bir ortak faktörü paylaşan herhangi bir insan topluluğudur” (2019:17).

Ortak paydada buluşan insan toplulukları kendine özgü bir folklor oluşturmaktadır. Böylece kendine has özellikleri, anlatıları, inançları, ritüelleri vb. özellikleri olan topluluklar grup folkloru bağlamında incelenebilmektedir. Her topluluğu birbirine bağlayan gelenekler vardır. Dolayısıyla her topluluğun kendine has folkloru oluşmuştur. Sosyal grupların folkloru, topluluğun adıyla nitelendirilebilir. “Topluluk ağaç kesenlerden ve demiryolculardan oluşuyorsa folklor, ağaç kesen ve demiryolcular folkloru olacaktır. Topluluk Yahudi ya da Zencilerden oluşuyorsa, folklorcu Yahudi ya da Zenci folklorunu araştırabilir” (Dundes, 2019:17).

Halk kavramı M. Ekici'ye göre gelenek görenek, inanç ve anlayışını devam ettiren veya devam ettirmeye çalışan bütün grupları içerisine alır (2019: 10). Bütün halk grupları düşünüldüğünde bir milletin toplumsal yapısındaki tüm gruplar düşünülmelidir. Grup folklorundaki gruplar küçük bir grup olabileceği gibi büyük bir grup da olabilir. En küçük halk grubunun aile olduğu bilinmektedir. Her ailenin kendine özgü bir geleneği olması ailenin bir halk grubu olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Bir grup millet kadar geniş, bir aile kadar küçük olabilir. Bölge, eyalet, şehir, veya köy gibi coğrafyaya ait kültürel kümeler halk gruplarını oluşturabilir. Daha net olanı etnik, ırk, din ve bir meslek karakterindeki diğer halk gruplarının varlığıdır. Her etnik grup, her meslek grubunda olduğu gibi kendine ait halk bilgisine sahiptir. Beyzbol oyuncular, kömür madencileri, kovboylar, balıkçılar, oduncular ve demiryolu işçilerinin hepsi kendilerine has meslek argosuna, efsanelere ve grup içinde yapılan şakalara ve anlatılan fıkralara sahiptir (Dundes, 2006: 16).

Halk denildiğinde sadece köylüler olarak algılanmaması gerektiği ve halk gruplarının da bu tanıma girdiği görülmektedir. Gelişen teknoloji yeni yeni halk gruplarının oluşmasını sağlamakta ve bu yeni oluşan halk gruplarının folkloru oluşmaktadır. Günümüz şartları düşünüldüğünde birçok halk grubu olduğu görülür.

Günümüzdeki halk grupları aslında o toplumun sosyal tabanını ele vermektedir. “Brunvand; Amerikan folklorunun taşıyıcılarının meslek grupları, yaş grupları, dinsel gruplar ve etnik ya da milliyet grupları olarak sınıflanabileceğini bazen de din, eğitim, hobiler, komşuluk ya da aile gibi halk gruplarını anlamının mümkün olduğunu ileri sürer” (Bauman, 2019: 41). Oluşan gruplara bakarak o grubun özellikleri tespit edilebilir. Grup oluşması için ortak bir payda olması gerektiği buradan anlaşılır. Ortak bir paydada buluşup da oluşan gruplardan biri de meslek gruplarıdır. En eski çağlardan günümüze, günümüzden de geleceğe geleneksel bilgi meslek gruplarıyla aktarılmaktadır. Her mesleğin kendine ait jargonu, anlatıları, şakaları, ritüeli, gelenekleri ve inancı olduğundan mesleklerin kendine ait bir folkloru oluşur.

Meslek folkloruna Avrupa ve Amerika'da “occupational folklore” veya “occupational folklife” terimleri kullanılır. “Meslek folkloru, çalışma grubundaki üyelik ve konumları belirlemede kullanılan, gayri resmî olarak öğrenilmiş âdetler, beceriler ve anlatılara özel vurgu yapılan anlatımlı çalışma alanı kültürü” (McCarl,

1996a: 1089'dan akt. Aça, 2015: 112) olarak tanımlanmıştır. “Meslekteki terimler, resmi olmayan adlar ve jargonlardan oluşan bir meslek dili meslek kültürünü tanımlamada önemli olan unsurlardır” (McCarl, 2021: 624).

Meslek folklorunun bileşenlerinin neler olduğu yolunda farklı görüşler olmakla birlikte, belirli bir meslek grubunu karakterize eden teknikler, ortak değerler, alışkanlıklar, gelenekler, ritüeller, anlatılar, şakalar, alaylar ile diğer tüm sözlü ve sözsüz iletişim biçimlerinden oluşan karmaşık yapının mesleğin folklorunu oluşturduğu yolunda yaygın bir kanaat mevcuttur (Green, 1978: 213; McCarl, 1996a: 1089'dan akt. Aça, 2015: 112).

Meslek folkloru ilk dönemlerden başlayarak günümüze kadar önemini korumuştur. İlkel dönemlerde avcılık, çiftçilikle başlayan meslek folkloru sanayileşme ve endüstrinin artması ve günümüzdeki teknolojik gelişmelerle daha da önem kazanmıştır. Meslek folkloru çalışmaları mesleklerin kültürel birikimlerini ortaya koyduğu için önemlidir. Geleneksel ve profesyonel mesleklerin kültürünün gelişmesi ve kaybolmaması için meslek folkloru çalışmalarına ağırlık verilmelidir. Geleneksel mesleklerin yaşadığı yok olma tehlikesini profesyonel mesleklerinde yaşamaması için her mesleğin folklor ürünleri korunup kayıt altına alınmalıdır. Meslek folkloru ortak bir paydada (Çalışma hayatı) buluşan insanların mesleki terimlerini, sembollerini, kodlarını, usta çırak ilişkisini, yapılan ürünlerini, meslekte kullandığı araç gereçleri, ritüellerini, inançlarını, şakalarını, gelenek ve göreneklerini ve anlatılarını kapsayan bir kavramdır. Meslek folkloru çalışmaları ilgili mesleğe özgü folklor ürünleri ortaya koyar ve bu ürünleri o mesleğin kültürü, mesleki kimliği ve mesleki değerleri ortaya çıkarır.

2.1.1. Türkiye’de Meslek Folkloru Üzerine Çalışmalar

Halk biliminin inceleme alanlarından biri olan halk gruplarından biri de meslek gruplarıdır. Meslek folkloru meslek gruplarının; çalışma şartları, meslekte kullandığı araç gereçleri, mesleğini icra ederken karşılaştığı olumlu ve olumsuz durumları, sözlü anlatılarını, sembollerini ve kodlarını, gelenek ve göreneklerini, inançlarını, jargonunu, müşteri ve meslektaşları ile ilişkisini, usta çırak ilişkisinde yetiştirme şeklini, mesleği icra ediş şeklini, yaptığı ürünlerin kullanım alanlarını, geçmişten günümüze dönüşümünü ele alarak mesleklere geniş bir yelpazede bütünsel yaklaşır. Meslek folkloru her meslek grubunun kendine özgü kültür ürünlerinin kaybolmaması ve gelecek kuşaklara aktarılmasında rol oynar. Meslek folkloruyla ilgili çalışmalar mesleklerin kültürlerini ve değerlerinin aktarılmasında önemlidir. Türkiye’de meslek

folkloru çalışmalarında Avrupa ve Amerika'daki meslek folkloruyla ilgili çalışmalara kısaca değinildiği görülmektedir.

Meslek folkloru kavramı ülkelere göre farklı şekilde algılanmıştır. “Avrupa’da bu kavramdan çalışma kültürü ve ideolojisi anlaşılırken Amerika’da ise daha çok mesleklere ait hikâyeler, şiirler ve kostümler anlaşılmıştır. Almanya’da ve İskandinav ülkelerinde meslek folkloru kapsamındaki ilk çalışmaların, endüstri öncesindeki çalışma hayatı ve geleneksel meslekler üzerinde yoğunlaşmış olduğudur” (McCarl 1997: 596’dan akt. Duymaz- Şahin, 2010: 105).

Margaret Baker, *The Gardener’s Folklor* adlı çalışmasında bahçıvanların inanış ve uygulamalarını incelemiştir. Benjamin Botkin ve Alvin F. Harlow, *A Treasury of Railroad Folklore: The Stories, Tall Tales, Ballads and Songs of the American Railroad Man* adlı kitapta demiryolu işçilerinin; William M. Doerflinger, *Songs of the Sailor and Lumberman* başlıklı kitapta da denizcilerin ve kerestecilerin folklor değerlerine yer vermiştir. Edith E. Cutting, çiftçilerin inanışlarını, hikâyelerini ve törenlerini *Whistling Girls and Jumping Sheep* adlı çalışmayla ve Archie Green, madenciler arasında oluşan folklor ürünlerini *Only a Miner: Studies in Recorded Coal-Mining Songs* adıyla yayımlamıştır. Bunların haricinde Richard Bauman’ın avcılarla, Alan Dundes ve Carl R. Pagter’in modern dönemdeki çalışma ortamlarıyla ilgili çalışmaları olmuştur. Meslek folkloru kapsamında Avrupa ve Amerika’da yürütülen erken ilk çalışmaların çoğunlukla balıkçılar, madenciler, demiryolu işçileri, çobanlar ve çiftçiler üzerinde yoğunlaştığını söyleyebiliriz. Yakın dönemlerde ise modern dünyanın yeni iş sahalarında çalışan işçiler üzerine de çalışmalar da yapılmıştır (Marcus 1989: 128-132, McCarl 1986: 72-87, McCarl 1996b: 1089-1095’ten akt. Duymaz- Şahin, 2010: 105- 106).

Robert McCarl, “Mesleki Folklor” makalesinde itfaiye folkloruna değinip itfaiyeci mesleğine ait terimlere ve şakalara yer vermekte, itfaiyecilerin uzun kişisel anlatılarının önemine ve mesleki folklorun son aşamasının emekli ve terfi yemeği olduğuna değinir (2021). Mustafa Aça dünya tarihindeki meslek folkloru üzerine yapılan çalışmalardan denizciler, hayat kadınları, marangozlar, mühendisler, petro sondaj ve rafine işçileri, polisler, taksi sürücüler gibi meslek gruplarının bibliyografyalarına yer vermiştir¹ (Aça, 2015: 118-119). Bu bağlamda dünyada birçok meslek, meslek folkloru açısından incelenmiştir.

Meslek folkloru çalışmaları Türkiye’de de son dönemlerde araştırmacıların dikkatini çeken bir konu olmuştur. Konar göçer olan Türk halkı yerleşik hayata

¹ Dünya tarihindeki meslek folkloru üzerine çalışmaların bibliyografyası hakkında kapsamlı bilgi için bkz. (Aça, 2015: 111-137).

geçince birçok farklı meslek dalları ortaya çıkmış ve bu meslek dallarının folkloru oluşmuştur. Meslek folkloru üzerine çalışan araştırmacılar mesleğin kendine özgü unsurlarını kavrayabilmek için mesleğin icra edildiği ortama katılımlı gözlemle dahil olup çalışmalarını yapmalıdır. Meslek folkloru bağlamında askerlik (Mormenekşe, 2007; Fidan, 2008), balıkçılık (Aça, 2014; Derdiçok, 2015a; Derdiçok, 2015b; Fedakâr-Derdiçok, 2016; Aça, 2020; Örkün, 2016; Fırat, 2018), büryancılık (Doğan, 2022), çerçicilik (Komser, 2018), çobanlık (Naskali, 2011; Aça, 2018; Eroğlu, 2019), demircilik (Dağı ve Çelik, 2020), dolmuşçuluk (İpek, 2017), hekimlik (Metin, 2006a; Karataş, 2016; Karataş, 2017a; Karataş, 2017b; Büyükokutan Töret, 2018), madencilik (Boratav, 1982; Terzi, 2018), simitçilik (Çakır, 2023) ve zeytincilik (Abalı, 2014) gibi meslek folkloruyla ilgili konuların ele alındığı görülmektedir. Bu mesleklerin kendine has oluşturduğu dili, âdetleri, anlatıları, meslek şakaları, sembolleri, giyim tarzları, inançları ve meslekte kullandıkları aletleri vardır.

Meslek folkloru üzerine yapılmış çalışmalardan bahsetmeden önce geleneksel meslekler üzerine yapılmış birkaç önemli çalışmaya yer verilebilir: 1939'da H. Bayrı, *Halk Âdetleri ve İnanmaları* adlı kitabında Balıkesir'deki derici, ayakkabıcı, saraç ve keçeci esnafıyla derlemeler yapmıştır (1939). Ş. Elçin'in "Denizli Dokumacılığı Üzerine Notlar" çalışması dokumacılık mesleğinin özelliklerinden ve folklor ürünlerinden kısaca bahsetmektedir (1962: 5-8). Elçin'in Ayvalık "Balıkçılar Üzerine Notlar" çalışması meslekler üzerine yapılan çalışmalar açısından önemlidir. "Oğuz ve Basat'ın yayına hazırladığı 2005 Yılında Çorum'da Yaşayan Geleneksel Meslekler adlı kitapta Çorum'daki geleneksel meslekler kullandıkları ham maddeye göre sınıflandırılmıştır. Bu tasnife girmeyen leblebicilik mesleği de diğer meslekler şeklinde sınıflandırılmıştır. Esas alınan mesleklerinde icra biçimlerine ve mesleklerini icra ederken kullanılan araç ve gereçlere yer verilmiştir" (2006b). M. Aça, meslek folkloruna kaynaklık edebilecek çalışmaların bibliyografyasını vermiştir². Bibliyografyalar Türkiye'de avcılar, çobanlar, davulcular, kalaycılar, terziler, yorgancılar gibi birçok meslek hakkında çalışma yapıldığını gösterir (Aça, 2015: 124-125). Farklı meslek gruplarıyla ilgili birçok çalışma mevcut olup bunlardan seçilenler kronolojik olarak şu şekilde sıralanabilir:

² Türkiye'deki meslek folkloru üzerine yapılan çalışmalara kaynaklık edebilecek kapsamlı çalışmaların bibliyografyası için bkz. (Aça, 2015: 111-137).

1942’de Pertev Naili Boratav, madenci folkloruna ilk kez değinir. Daha sonra madenci folkloru ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Boratav’a göre maden ocaklarında efsaneler doğmaktadır. Bu efsanelerin nedeni Hızır inancı, kömür ocaklarındaki işçilerde bulunan kadercilik ve fatalizm zihniyetini uyandıran kazalardan duydukları korku ve işçilerin az yorularak fazla iş çıkarma istekleridir (1982: 119). İşçilerin maden ocağının sahibinin Arap olduğuna inandıklarına ve maden ocağının sahibinin Arap olduğuna inanmayan işçileri Arap’ın boğarak öldürdüğüne yer verilmiştir. Ayrıca madende nelerin uğur nelerin uğursuzluk getirdiğine değinilmiştir (Boratav, 2003: 93). Boratav meslek folkloru bağlamında Zonguldak’taki madencilerin inançlarına değinmiştir. Doğrudan meslek folkloru adıyla çalışmaların Boratav’dan çok sonra yapıldığı, 2000’li yıllardan sonra arttığı söylenebilir.

2006’da Ezgi Metin’in “Kent Folkloruna Bir Örnek: Doktor Folkloru” makalesi hekim folkloru üzerine ilk çalışmadır. Metin, doktorlar arasındaki iletişimi kolaylaştıran kodlara, deyimlere ve kalıp ifadelere yer verip jargon kavramını esas alarak grubun iletişimini sağlayan terimleri incelemiştir (2006a).

2007’de Fatih Mormenekşe’nin *Bir Erginlenme Modeli Olarak Askerlik Folkloru* adlı yüksek lisans tezi yayınlanmıştır. Çalışmada askerlik etrafında oluşan kültürel yapının geçmişteki ve günümüzdeki hâli çözümlenmeye çalışılmıştır (Mormenekşe, 2007: 6).

2008’de yayınlanan Süleyman Fidan’ın *Anadolu Folklorunda Askerlik (Adana, Gaziantep, Kayseri Örneği)* adlı yüksek lisans tezi Türk kültüründe askerlik kavramı, askerlik folkloru, askerlik üzerine oluşan folklor ürünlerinin kültür ortamlarına yansımaları konu almıştır (2008).

2010’da Ali Duymaz, ve Halil İbrahim Şahin “Meslek Folkloru Kapsamında Geleneksel Mesleklerdeki Pir İnancı ve Hikâyeleri Üzerine Bir Değerlendirme” makalesinde geleneksel mesleklerdeki pir inanışları ve hikâyeleri incelenmiştir. Duymaz ve Şahin’e göre mesleklerdeki pir inanışları ve anlatılarının grup bilincini canlı tuttuğu, mesleğe saygınlık kazandırdığı ve meslek mensuplarını çalışma hayatında motive ederek olumlu yönde etkilediklerini göstermiştir” (2010: 101).

2011’de Emine Gürsoy Naskali’nin editörlüğünü yaptığı *Çoban Kitabı* çobanlık folkloru üzerine bilgiler barındırır. “Besicilik geleneği, çobanlık kültürü,

çobanın hayat hikayesi, sözlü anlatılarda çobana nasıl yer verildiği, çobanların yaptığı merasimler, çobanların kullandığı eşyalar ve çobanlık üzerine kalıp sözleri içeren yazılar vardır” (Naskali, 2011). Bu çalışma direk meslek folkloru çalışmalarından biri olarak nitelendirilmese de meslek folklorunda incelenen konular incelendiğinden dolayı kısmen de olsa meslek folkloru çalışmaları kategorisine girebilir.

2014’te Mustafa Aça’nın *Giresun ve Trabzon İlleri Balıkçılarının Meslek Folkloru* adlı doktora tezi, balıkçılık kültürünü geçmişten bugüne uzanan temsil unsurlarıyla ortaya koyan ve diğer balıkçı toplulukları üzerine gerçekleştirilecek olası kültürel bağlamlı çalışmalara model oluşturabilecek bir çalışmadır. Balıkçıların meslek folklorundaki bütün unsurlarını bütüncül olarak değerlendirilebilen ve balıkçılıkla ilgili kültürel çalışmalara model oluşturabilecek Türkiye merkezli folklor çalışmalarından ilk araştırmadır (2014: 1). Balıkçılık folkloruyla ilgili ilk ve kapsamlı çalışmadır. Aça’nın balıkçı folkloruyla ilgili öncü olan çalışmasından sonra balıkçılık folkloru üzerine çalışmalar yoğunlaşmıştır.

2014’te İsmail Abalı “Meslek Folkloru Bağlamında Zeytincilik (Gözkaya Köyü/Aydın Örneği)” makalesinde zeytinciliğin bir meslek olup olmadığına, zeytincilik faaliyetlerinin nasıl yapıldığına ve zeytincilik mesleğine has deyimlere, sözlere ve inanışlara yer verilmiştir (2014).

2015’te Mustafa Aça “Meslek Folkloru Araştırmaları Tarihine Bir Bakış” makalesinde geçmişten günümüze kadar gerçekleştirilen meslek folkloru bağlamındaki çalışmaların genel değerlendirilmesini ortaya koymuştur (2015: 111).

2015’te Nükte Sevim Derdiçok’un “Denizin Kızları: Meslek Folkloru Araştırması Örneği Olarak Kıyı Ege Kadın Balıkçı Folkloru” bildirisi yayınlanır. Derdiçok, kadın balıkçıların etrafında şekillenen folklorun toplumsal cinsiyet algısı ve rollerinin getirdiği sorumlulukların yarattığı cinsiyet eksenli ayrımcılık ile kesiştiği noktaları analiz etmiştir (2015a: 23).

2015’te Nükte Sevim Derdiçok’un *Kadın Balıkçı Folkloru: İzmir ve Muğla Örneği* adlı yüksek lisans tezi kadın balıkçıların folklorunu konu alan ilk çalışmadır. “Türk halk bilimi alanındaki meslek folkloru çalışmaları içinde ‘kadın’ odaklı ilk çalışmadır. Bu çalışma kapsamında yapılan derlemelerle kadın balıkçılardan SOKÜM çerçevesinde bilgi edinilmiştir” (Derdiçok, 2015b: 94).

2016'da Pınar Fedakâr ve Nükte Sevim Derdiçok'un "Meslek Folkloru Bağlamında Kıyı Ege Kadın Balıkçı Folkloru" çalışmasında balıkçılıktaki toplumsal cinsiyet ele alınarak kadınların da balıkçılık yaptığı aktarılmıştır. "Meslek ve folklor ilişkisi, kadın balıkçılar örneğinde ele alınmış ve kadın balıkçılardan derlenen 'anlatmalar', 'halk takvimi' ve 'halk inançları ve uygulamaları' incelenmiştir" (Fedakâr ve Derdiçok, 2016: 95).

2016'da Mustafa Aça'nın *Denizin Çocukları Giresun ve Trabzon Yöresi Balıkçılarının Meslek Folkloru* kitabı yayınlanır. Giresun ve Trabzon yöreleri balıkçıların sosyal ve mesleki hayatları bağlamında statü ve hiyerarşiye dönük özellikleri, meslek hukukları, aile yapıları, gündelik hayatları, avcılık biçimleri ve av araçları, meslekî inanışları ve uygulamaları, takvim ve meteoroloji bilgileri, deniz mahsulleri ile gerçekleştirdikleri sağaltma uygulamaları, meslek argosu, söylemelik, anlatmalık ve göstermelik karakterli halk edebiyatı ürünleri incelenerek Giresun ve Trabzon illeri balıkçıların meslekî kültürleri ortaya konulmuştur (Aça, 2020). Balıkçılık folkloru üzerine yazılan ilk kitap olması nedeniyle önemlidir.

2016'da Berkant Örkün'ün *Meslek Folkloru Bağlamında Mersin'de Balıkçılık* adlı yüksek lisans tezinde "Mersin balıkçılarının mesleki icra ortamında oluşturdukları gelenek, görenek, inanış ve uygulamaları, halk anlatıları, anıları, festivalleri ile geleneksel mesleklerden olan ahşap tekne ve kayık yapımı ile ilgili kültürel süreçler bütün yönleriyle ele alınıp incelenmiştir" (2016: 213).

2016'da Pınar Karataş *Meslek Folkloru Bağlamında Hekimlik* adlı doktora teziyle profesyonel mesleklerden olan hekimliğin özellikleri, profesyonelleşme süreci, tarihi süreçte hekimlik, hekimlerin eğitimleri ve çalışma koşulları, hekimlerin konumları, hekimlik folklorunu oluşturan anlatılar, meslek ahlakı, ritüeller, semboller, giyim tarzı, meslek jargonu ve stereotipleri ele almıştır (2016). Hekimlik folklorunu kapsamlı şekilde ele alan bir çalışmadır. 2017'de Karataş doktora tezini *İnsanlar İkiye Ayrılır: Meslek Folkloru Bağlamında Hekimlik* kitabı olarak yayınlar. Kitap hekimlik folkloru üzerine yapılacak çalışmalara öncü konumdadır. Karataş, hekim mesleğini inceleyip hekim kimliği üzerine çözümlemeler yapmıştır (2017a). 2017'de Pınar Karataş'ın "Hekim Folklorunda Stereotiplerin Lakapları Şekillendirmesi ve Fıkralara Yansımaları" makalesinde "Dahiliye, genel cerrahi ve kadın doğum alanlarından örneklerle stereotipler doğrultusunda şekillenen lakaplar,

stereotiplerin yansıması olan fıkralar ele alınmış ve hekim üst kimliği içerisinde yer alan alt grup kimlikleri ve ötekileştirmelerinin hekim folklorunun bir cephesinin oluşumundaki rolü ortaya konulmaya çalışılmıştır” (2017b: 129).

2017’de Metin İpek’in *Meslek Folkloru Bağlamında Ankara (Ulus-Rüzgarlı) Dolmuşculuğu* adlı yüksek lisans tezi Ulus- Rüzgarlı dolmuşçularının folklor ürünlerini ele almıştır. Metin İpek çalışmasında dolmuşçu kimliğini, dolmuşçu mizah anlayışını ve dolmuşçuların folklor ürünlerini taşıt folkloru ve meslek folkloru bağlamında ele almıştır.

Bu bağlamda, dolmuş şoförlerinin paylaştıkları ortak imgeler, dilsel kodlar, yeme içme alışkanlıkları, giyim şekilleri, dinledikleri müzikler ve dolmuştaki objeler üzerinden dolmuşçu kimliği ele alınmıştır. Ayrıca dolmuş imgesinin medyadaki algısına değinilmiş; bunun yanı sıra taşıt edebiyatı şeklinde de adlandırılabilen dolmuş yazıları sınıflandırılıp listelenmiştir (İpek, 2017: 105).

2018’de Ayşenur Özdal *Günümüz Gaziantep Esnafının Meslek Folkloru* adlı doktora teziyle Gaziantep esnafının mesleklerini icra ederken oluşturduğu folklor ürünlerini aktarmaktadır.

Esnafların iş hayatlarına dayalı oluşmuş gelenek, görenek, inanış ve uygulamalar ile kelime varlıkları, iş yeri adlandırmaları, lakap ve soyadları, efsane, masal, fıkra, türkü gibi sözlü anlatılar ile törenlerin işleyişi tespit edilerek incelenmiştir. Esnaftan derlenen her türlü malzemenin nasıl ve neden ortaya çıktığı, hangi durumlarda uygulandığı ve söylendiği sorgulanarak açıklanmaya çalışılmıştır (Özdal, 2018: 224).

2018’de Aslı Büyükokutan Töret “Meslek Folkloru Kapsamında Hekimlerle İlgili Stereotipler ve Bunlara Bağlı Şakalar Üzerine Bir Değerlendirme” makalesinde hekim folklorundaki stereotipler tespit edilerek ve stereotiplere bağlı olarak farklı branşlardaki hekimlerle ilgili ayırt edici nitelikler ve yapılan şakalar ele alınmıştır (2018).

2018’de Nuray Komser “Meslek Folkloru Bağlamında Çerçiler” makalesinde çerçiliğin sözlü edebiyata yansıması ve çerçiliğin günümüzdeki dönüşümünü aktarmıştır (2018).

2018’de Adem Terzi “Madenci Folkloru” çalışmasında madencilerin zorlu çalışma şartları, meslek şakaları, madencilikle ilgili kültür motiflerine yer verilerek madenci folklorunu açıklamıştır (2018).

2018’de Mümtaz Fırat “Balıkçılık Folkloru: Çanakkale Geleneksel Balıkçılığı Üzerine Bir Değerlendirme” bildirisini yayınlar. Fırat; Çanakkale kıyı balıkçılarının

halk takvimini ve meteorolojisini, giyim kuşamını, söylencelerini, inanmalarını, kutlamalarını, halk hekimliğini, avlanma araç ve gereçlerini ve deniz araçlarını aktararak Çanakkaledeki balıkçıların folklorunu gözler önüne sermiştir (2018).

2018’de Mustafa Aça *Dağların Efendileri (Doğu Karadeniz Hayvancılık ve Çobanlık Kültürü)* kitabında Giresun, Trabzon, Rize ve Artvin illerindeki hayvancılık ve çobanlık kültürünü bütünsel olarak ele almıştır (2018).

2019’da Mevlüt Cihan Eroğlu *Nevşehir Çoban Folkloru* adlı yüksek lisans tezinde Nevşehir çoban folklorunu halk bilgisi, halk edebiyatı ve icraya dönük bulgular bağlamında değerlendirmiştir (2019:112). Eroğlu’nun bu çalışması çobanlık mesleğinin folklorunu bir bütün olarak ele alan çalışmalardandır.

2020’de Fahri Dağı ve Öznur Çelik’in “Safranbolu’da Meslek Folkloru Bağlamında Demircilik” makalesinde Safranbolu’da demir, demircilik mesleğinin hikayesi, demirci ustalarının inançları ve pratikleri ve demircilerin yaptığı ürünlere değinilmiştir (2020).

2020’de Cansu İrmak’ın *Ardahan’da Meslek Folkloru ve Meslek Eğitimi Üzerine Bir Araştırma* adlı yüksek lisans tezi Ardahan yöresindeki hayvancılık ve arıcılık yapanların mesleki bilgilerini nasıl edindiklerini ve kuşaktan kuşağa nasıl aktardıkları üzerinde durmuştur. Hayvancılık ve arıcılık üzerinde oluşan sözlü edebiyat ürünleri aktarılmıştır (2020).

2022’de Ayşenur Özdal “Meslek Folkloru Bağlamında Siftah: Gaziantep Örnekleme makalesi” “meslek folkloru bağlamında küçük ticarethane sahibi olan esnafların ‘siftah’ olgusu etrafında gelişmiş inanç ve pratikleri Gaziantep örnekleminde ele alınmıştır” (2022: 23).

2022’de Oğuz Doğan’ın “Meslek Folkloru Kapsamında Büryancılık (Bitlis Örneği)” makalesi besin maddelerinin kendilerine özgü yöntemlerle pişirilmesi ve gıdayı işleyen meslek gruplarından olan büryancılık mesleğinin sözlü kültür ürünleri, büryanın yapılışı, halk takvimine göre çalışma takvimi belirleme gibi konuları ele almıştır (2022). Bu çalışma besin maddelerini pişirme yöntemlerinin çeşitli meslek folklorlarını oluşturduğunu kanıtlar niteliktedir.

2023 yılında Emine Çakır, Simidimde Susamsın (Gastromilliyetçilik, Yumuşak Güç, Bellek, Ankara Simidi) adlı kitabında simitçilik mesleğini usta çırak ilişkisi

kapsamında ele alır ve simitçiliği “yapanlar, satanlar ve tadanlar” olmak üzere üç sacayağı üzerinden meslek folkloru ve gastromilliyetçilik bağlamında değerlendirir(2023).

Tez, makale ve kitap olarak ele alınan bu çalışmalardan hareketle sadece geleneksel mesleklerin değil her mesleğin kendine özgü kültürel birikime sahip olduğu söylenebilir. Meslek folkloruyla ilgili askerlik, balıkçılık, büryancılık, çerççilik, çobanlık, demircilik, dolmuşçuluk, hekimlik, madencilik, simitçilik ve zeytincilik üzerine çalışmalar yapılmıştır. Diğer meslekler de meslek folkloru açısından değerlendirilmelidir. Böylece mesleklerin kültür birikimi kuşaktan kuşağa aktarılabilir ve mesleklerin devamlılığı sağlanabilir. Geçmişten günümüze hayatımızın her alanında kendine yer bulan çiçeğin zamanla ticari bir nesneye dönüşmesiyle çiçekçilik mesleğinin ortaya çıktığı söylenebilir. Diğer meslekler gibi çiçekçilik mesleğinin de kendine ait folklor ürünleri oluşturduğu görülür. Bu çalışmada çiçekçilik meslek folkloru kapsamında ele alınmış, çiçek ve çiçekçiliğin zengin bir kültürel birikime sahip olduğu gösterilmiş, çiçek ve çiçekçilik üzerine oluşan folklor ürünleri SOKÜM alanlarıyla ilişkilendirilerek ortaya konulmuştur. Çiçek üzerine oluşmuş geleneksel ekolojik bilgi çiçekçilik mesleğinin halk bilimi ürünlerini oluşturmakta önemli rol oynamıştır.

2.1.2. Meslek Folkloru Olarak Çiçek ve Çiçekçilik

İnsan ile tabiat arasındaki ilişki yüzyıllardır devam etmektedir. Tabiat ve insan birbirlerine bağlı bir döngünün ilerlemesini sağlar. Tabiat insanı, insan da tabiatı etkilemektedir. İnsanın ile kültür oluşur. Tabiatla iç içe olan insanlar tabiatın unsurlarını kültürlerine ve inanışlarına uyumlamışlardır. Tabiata dayalı kültür birikiminin sonucunda bitkilere dayalı birçok uygulama insanların günlük hayatında kullanılmaya başlanmıştır. Bu uygulamaların bir kısmı zamanla yok olurken bir kısmı da çeşitlenerek artmaktadır. Çiçek kültüründeki değişim çiçekçilik mesleğini ortaya çıkartmıştır. Çiçekçiler ticari amaç gütsse de çiçek ve çiçekçilik kültürünü yaşatan ve geleceğe taşıyan kültür aktarıcılarıdır. Çiçekçilik mesleğinin ortaya çıkmasında ekonomi etkili olsa bile tabiat kültürünün ve halk botaniginde çiçeğin kullanım alanlarının etkisi görülmektedir Çiçekçiliğin bir meslek olmasıyla çiçek türleri, çeşitlendirilmeye çalışılmış ve çiçeklerde farklı üretim çeşitleri denenmiştir.

2.1.2.1. Çiçek ve çiçekçilikle ilgili tanım ve tasnifler

Ayverdi'ye göre çiçek kelimesi Eski Türkçe'de "çeçek < çeç-mek < seç-mek [> seş-mek > şeş-mek] "açmak, çözmek"tir (Ayverdi, 2010: 233). Tuğlacı'ya göre çiçek kelimesini Osmanlıca'da şükûfe, zehr, zehre; İngilizce'de flower ve Fransızca'da fleur karşılamaktadır (Tuğlacı, 1985:461). Günümüze kadar çiçek, çiçekçi ve çiçekçilik üzerine birçok tanım yapılmıştır. Türk Dil Kurumu'na göre çiçek; bir bitkinin üreme organını taşıyan çoğu güzel kokulu ve renkli bölümü, çiçek açan kır veya bahçe bitkisi ve süblimleşme veya çiçeksime yoluyla elde edilen tozdur (Türkçe Sözlük 1, 1998: 481). Tuğlacı'ya göre çiçek, "bitkilerin üreme organlarını taşıyan göz alıcı renklerle bezenmiş ve çoğu güzel kokulu kısmı"dır (1985:461). Ayverdi'ye göre çiçek; tohumlu bitkilerin üreme organlarını taşıyan güzel renkli ve ekseri güzel kokulu kısmı, çiçek açan süs bitkisi, süsleme yani bitki çiçeğine benzetilerek çeşitli biçimde yapılan desen, çiçek resmi ve çiçeğe benzetilerek çeşitli malzeme ile yapılan sun'i süs olarak tanımlanabilir (2010: 233).

Çiçekçi ve çiçekçilik terimleri şu şekilde açıklanabilir: Çiçekçi; "çiçek yetiştiren, satan veya yapma çiçek işiyle uğraşan kimse" ve "çiçek satılan yer" olarak tanımlanmaktadır (Türkçe Sözlük 1, 1998: 481). Çiçekçi, "çiçek yetiştiren, satan veya yapma çiçek yapan kimse"dir (Tuğlacı, 1985: 464). Ayverdi'ye göre çiçekçi çiçek yetiştiren, satan veya sun'i çiçek yapan kimse ve çiçek satılan dükkandır. Çiçekçilik ise bahçıvanlığın süs bitkilerinin yetiştirilmesiyle uğraşan dalı, satılık çiçek yetiştirme ve satma işi ve yapma çiçek yapıp satma işidir (2010: 233). Türk Dil Kurumu'na göre ise çiçekçilik; "çiçek yetiştirme satma veya yapma, çiçek yapıp satma işi" (Türkçe Sözlük 1, 1998:481) olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlardan hareketle çiçek; bitkilerin üreme organı olmasının yanı sıra insanların renklerinden ve kokusundan dolayı süs olarak kullandığı ve kırlarda, bahçelerde, seralarda ya da herhangi bir saksıda yetişebilen süs bitkisine denir. Çiçek yetiştirip satma işine çiçekçilik, çiçekçilik yapan kişilere de çiçekçi denir.

Bitkilerin süs amaçlı kullanımlarına ilişkin izler Mezopotamya, Mısır, Roma, Maya, İslam, Türk-İslam, Rönesans, Yeni ve Yakın Çağ uygarlıklarda görülür. 19. yüzyılın sonuyla 20. yüzyılın başlarında süs bitkileri bitkisel üretim sektöründe alt sektör olarak ortaya çıkmıştır. 20. yüzyılın ikinci yarısındaki süs bitkileri sektörü birçok ülkede önemli bir sektör hâline gelmiştir. Birçok ülkenin gelişmiş kentlerinde

ticari süs bitkisi yetiştiriciliği kesme çiçek olarak başlayıp daha sonra iç mekân ve dış mekân süs bitkileri faaliyet alanlarına doğru genişleyerek büyüme göstermiş ve süs bitkileri üzerine araştırmalar artmıştır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra durma noktasındaki süs bitkileri sektörü 1950'li yıllarda gelişmesi hızlanmış ve gelişmiş ülkelerde yayılmaya başlamıştır. Bu gelişmeler sonucunda Japonya, ABD, Kanada, Almanya, İngiltere, Hollanda, Fransa ve İtalya bu sektörün gelişmiş pazarı konumuna gelmiştir. Süs bitkilerinin alt sektörlerinden başta kesme çiçekler sonra iç mekân süs bitkileri uluslararası ticarete yerini almıştır (Karagüzel vd., 2010: 2-3).

1970'li yıllar başta kesme çiçekler olmak üzere dünya süs bitkileri üretim ve ticaretinde dönüşümlerin başladığı yıllardır. Bu yıllarda; başta İsrail olmak üzere, bazı ülkeler iklim avantajlarını kullanarak kesme çiçekte ihracata yönelik üretim çalışmalarına ve ürettikleri ürünleri ağırlıklı Hollanda olmak üzere ihraç etmeye başlamışlardır. Bu ülkeyi Amerika kıtasında Kolombiya izlemiş ve kesme çiçekte Amerika pazarını büyük ölçüde elinde tutmaya başlamıştır. 1980'li yıllarda aynı üretim politikasını uygun iklim avantajlarına sahip Güney Afrika, Kenya, Tayland ve Ekvator gibi ülkeler izlemeye başlamış ve ihracata yönelik üretimleri hızla artmıştır. 1985'ten sonra bu ülkelere Uganda gibi bazı Afrika ülkeleri ile Türkiye eklenmiştir. Ancak 1990 yılından sonra başta Hollanda olmak üzere gelişmiş ülkeler üretim bölgelerini iklimi uygun ve işgücü maliyetleri düşük olan Afrika (Kenya) ve Güney Amerika (Kolombiya) gibi ülkelere kaydırmış ve üretimlerinin önemli bir bölümünü kendi işletmeleri aracılığıyla bu ülkelerde yapıp kendi pazarları ve pazarlama kanallarına sunmaya başlamışlardır (Karagüzel vd., 2010: 3).

Çiçekçiliğin Türkiye'deki tarihsel gelişimi ise şu şekildedir:

Türkiye'de süs bitkileri üretiminin başlaması 1940'lı yıllara rastlamaktadır. Önceleri İstanbul civarında ve Adalar'da başlayan çiçek üretimi daha sonra Yalova'da gelişme göstermiştir. 1945 yılında üreticilerin kooperatif çatısı altında birleşerek ürünlerini pazarlama kolaylığı bulmaları çiçek yetiştiriciliğini çekici duruma getirmiştir. 1955 yılında diğer bir çiçekçilik kooperatifi kurulmuş ve her iki kooperatif de çiçekçiliğin gelişmesine önemli katkılarda bulunmuşlardır. 1970'li yıllarda çiçek yetiştiriciliği İzmir'de başlamış ve gelişmiştir. O yıllarda çiçek yetiştiriciliği, sebze türlerinin getirisine bağlı olarak alternatifi ürün olarak üreticilerce benimsenmiştir. 1985 yılında 2 önemli olay Türkiye Süs Bitkileri alt sektörüne etkide bulunmuştur. Birincisi Antalya'da İsrail teknolojisi ile 40 dekar alanda kurulan kesme çiçek seralarından kesme çiçek ihraç edilerek 1 milyon \$ gelir elde edilmiştir. Bu durum Türkiye'de bazı düşünceleri değiştirmiş 'Çiçek lüks tüketimdir, olmasa da olur' düşüncesi yıkılmıştır. 1985 yılının ikinci olayı, saksı çiçeği ithalatının serbest bırakılması ile Türk tüketicisinin o güne kadar sınırlı sayıda olan türler dışında dünyanın en güzel saksı çiçekleri ile tanışması olmuştur. Çok değişik ithal saksı çiçekleri satışı, iç piyasada kesme çiçek satışlarını önemli şekilde azaltmıştır. Bu durum 1990 yılına kadar devam etmiş, 1990 yılından sonra sınır ticareti ile Bulgaristan,

Romanya ve Rusya'ya yapılan ihracat özellikle kesme çiçek üretimini tekrar canlandırmıştır (Yazgan vd., 2005: 591).

Süs bitkilerinden çiçek soğanları 1985 yılına kadar ön plandadır. Çiçekçilik Kooperatifleri, Sanayi ve Ticaret Bakanlıklarına bağlıydı ama 1985 yılından sonra Tarım ve Köyişleri Bakanlığında kesme çiçek ihracatı ve çeşitli süs bitkileri ithalat izinleri alınmaya başlanmıştır. Sektörün ihracat olanaklarından, sektöre zamanla artan talepten, birim alandan fazla ürün alınmasından ve yüksek gelir elde edilmesinden dolayı Türkiye’de bu sektör hızla gelişmektedir (Yazgan vd., 2005: 591). “Süs bitkileri ithalatında 1990’lı yıllarda önemli gelişmeler olmuş, ithalat rakamları hızla artmaya başlamıştır. İthalatta ön plana çıkan dış mekân süs bitkileridir (%73)” (Ergun vd., 2003: 10).

Türkiye’de İzmir, Sakarya, Antalya, Mersin, Yalova, Bursa, Edirne, Adana gibi illerde süs bitkileri yetiştirilmektedir. Türkiye Süs Bitkileri Ve Mamulleri Sektör Raporu 2023’e göre şöyledir:

Türkiye’de süs bitkileri üretiminin alan bazında en fazla yapıldığı iller sırasıyla İzmir, Sakarya, Antalya, Bursa ve Yalova’dır. Sakarya, Bursa, Yalova, İstanbul iç ve dış mekân bitkileri üretiminde önemli yere sahiptir. Üretim açısından kesme çiçekte en önemli iller Antalya ve İzmir’dir. Antalya bölgesinde çoğunluğu seralarda olmak üzere yüksek kaliteli ve ihracata yönelik üretim yapılmaktadır.³

Çiçekler süs bitkileri kategorisine dahil edilir. Süs bitkileri farklı yaklaşımlarla sınıflandırılmıştır. “Uluslararası kaynaklarda süs bitkileri, kullanım amaçları veya yetiştirilen bitkilerin özellikleri olmak üzere iki temel yaklaşımla sınıflandırılmaktadır. Farklı kaynaklarda en yaygın biçimde yer alan sınıflandırma kullanım amaçlarına göre yapılandır” (Sağlam, Özdemir ve Çinkılıç, 2015: 34). Türkiye’de süs bitkilerinin kullanım amaçlarına göre sınıflandırması benimsenmiştir. Bu sınıflandırmaya göre süs bitkilerinin alt sektörü şu şekilde gruplandırılır: Kesme çiçekler, iç mekân (saksılı) süs bitkileri, dış mekân (tasarım) süs bitkileri, doğal çiçek soğanlarıdır (Sağlam, Özdemir ve Çinkılıç, 2015: 34).

Bitkisel Üretim Özel İhtisas Komisyonu Süs Bitkileri Alt Komisyon Raporu’na göre süs bitkileri kesme çiçekler, iç mekân (saksı-salon) süs bitkileri, dış mekân süs bitkileri ve doğal çiçek soğanları (geofitler) olarak gruplandırılır (Bitkisel Üretim

³ Türkiye Süs Bitkileri ve Mamulleri Sektör Raporu 2023 hakkında kapsamlı bilgi için bkz. <http://www.susbitkileri.org.tr/images/d/library/98e54002-0285-47c4-ad9f-09d2fddb7f65.pdf> .

Özel İhtisas Komisyonu Süs Bitkileri Alt Komisyon Raporu, 2001: 3). Süs bitkileri farklı şekillerde de gruplandırılmıştır. Süs Bitkileri 3 ana grupta ele alınmıştır. Birinci Çiçekçilik kısmı; senelik yazlık çiçekler grubu, senelik kışlık çiçekler grubu, iki senelik ve uzun ömürlü (köklü yerli) çiçekler grubu ve toprak altı gövdeleri (soğan, yumru, rizom, pençe) çiçekler grubu olarak kendi içinde ayrılır. İkinci ana grup fidancılık kısmıdır. Fidancılık kısmı; çit bitkileri grubu, sarılıcı bitkiler grubu, park ağaç ve ağaçcıklar grubu ve yol ve koruluk orman ağaçları grubudur. Üçüncü ana grup saksı ve salon çiçekleri grubudur. Saksı ve salon çiçekleri grubu güneşi sevenler, gölgeyi sevenler ve yarı gölge ve yarı güneşi sevenler grubu olarak üçe ayrılır (Akalan, Eşbak, Paksoy ve Kurşunluoğlu, 1981: 28).

Süs bitkileri iklim özellikleri ve toprak yapısı bakımından Türkiye’de yetiştirilmeye uygundur. Saksı çiçekleri iç mekân süs bitkileri olarak nitelendirilir. İç mekan süs bitkileri saksı, kasa ve kaplarda yetiştirilir. Ev, ofis gibi alanların dekorasyonunda kullanılabilir.

İç Anadolu Bölgesi’nin iklim şartlarında yetiştirilen bir bitki iç mekân bitkisi olarak tanımlanırken, sahil bölgelerinde aynı bitki dış mekânlarda yetiştirilebilir. Genel bir tanım yapılacak olursa; salon veya seralarda yetiştirilen bitkiler iç mekân süs bitkileri olarak tanımlanabilir. İç mekân süs bitkileri içerisinde; güzel yapraklı, çiçekli, meyveli, odunsu ve otsu bitkiler, bazı çalı türleri, sarılıcı bitkiler, soğanlı, yumrulu ve rizomlu bitkiler yer almaktadır (Süs Bitkileri, 2015: 2).

İç mekân süs bitkileri çeşitleri de üçe ayrılır. Çiçekleri gösterişli iç mekân süs bitkileri, canlı renklerde ve göze hitap eden çiçeklerdir. Atatürk çiçeği, Çin gülü, açelya, gelin duvağı, kamelya, küpe çiçeği, mine çiçeği gibi süs bitkileri çiçekleri gösterişli iç mekân süs bitkileri içerisinde yer alır. Dekoratif yapraklı iç mekân süs bitkileri ise yaprakları için yetiştirilmektedir. Doğal olarak yetişme imkanı olan bazı bitkiler de bu kategoride olup iç mekân süs bitkisi olarak yetişmektedir. Aşk merdiveni, aralya, Çin kaktüsü, deve tabanı, difenbahya, dua çiçeği (*calathea*), kauçuk, kroton, mum çiçeği, meksika palmyesi, sütun kaktüsü gibi süs bitkileri bu grupta yer alır. Sukkulent iç mekân süs bitkileri ise yapraklarında ve gövdelerinde su depolar. Sukkulent iç mekân süs bitkilerinde altıntop, atlas çiçeği, para çiçeği, kaynana dili, saksı güzeli gibi süs bitkileri yer almaktadır (Süs Bitkileri, 2015: 5-10) Dekoratif yapraklı iç mekân süs bitkilerinden doğal ortamda yetişebilecek eğrelti

otları iç mekân bitkisi olarak yetiştirilir. Kaktüsler sukkulent iç mekân süs bitkilerindendir.

Dış mekân süs bitkileri ağaçlardan çiçeklere birçok bitkiyi içerisinde barındırmaktadır. Burada dış mekân bitkilerinden sadece çiçekler sınıflandırmasındaki süs bitkileri değil de diğer gruptaki süs bitkilerinden de kısaca bahsedilecektir çünkü çalı grubundaki bir bitkiyi halk çiçek olarak da nitelendirebilmektedir. Demirbaş'a göre dış mekân süs bitkileri ağaç ve ağaççıklar, çalı formullar, sarılıcı ve tırmanıcılar, çim ve yer örtücü bitkiler ve çiçekler ve otsu bitkiler olarak gruplanabilir. Ağaç ve ağaççıklar grubu ibreli ağaç ve ağaççıklar ve yapraklı ağaç ve ağaççıklar olarak ikiye ayrılır (2010: 2-3). Dış mekân süs bitkisi çeşitleri iğne yapraklı ağaçlar, yaprağını döken süs ağaçları, bodur ağaç ve çalılar, çit bitkileri, sarmaşık ve sürünücü bitkiler, tek ve çok yıllık çiçekler, kaya bahçesi bitkileri, su bitkileri olarak sınıflandırılabilir. Ortanca, şakayık, mürver, taflan ve zakkum bodur ağaç ve çalılardandır. *Kartopu, filbahri, leylak* çit bitkilerindendir. Sarmaşık ve sürünücü bitkiler arasında *acem borusu, hanımeli (lonicera), mor salkım, yasemin ve gündüz sefası* gibi bitkiler vardır. Tek yıllık çiçekler *aslanağzı, hüsnüyusuf, kasımpatı, şebboy*; çok yıllık bitkiler ise *Manise lalesi, orkide, zambak, açelya, lale* gibi bitkilerdir. Kaya bahçesi bitkileri *Akdeniz papatyası, Bodrum papatyası, çayır kasımpatı, gaura çalısı, gelincik, ayı pençesi, adaçayı, dön Baba, bodur berberis, dağ çamı, bodur mavi ladin, lavanta, keşiş külahı, hünkar beğendi, ortalca, karanfilotu, taflan* gibi bitkiler sayılabilir. Su bitkileri nilüfer, su yıldızı, hasır otu, kamış gibi bitkilerdir (Süs Bitkileri, 2015: 18-33).

Kesme çiçek ticareti dünyada da Türkiye'de de önemlidir. Kesme çiçekler üçe ayrılır: Soğanla ve yumru ile üretilen kesme çiçek bitkileri çok yıllık bitkilerdendir. "Soğanlı kesme çiçekler genellikle toprak altındaki soğan, yumru ve rizomlarla olur. Soğanlı bitkiler açısından en çok kullanılan kesme çiçekler lale, lilyum, frezya, glayöl ön sırada yer alır" (Kesme Çiçekler-3, 2011: 5). Çelik, aşı ve doku kültürü yöntemiyle çoğaltılan kesme çiçeklerde ikinci gruptur. "Çelikle üretilen kesme çiçeklerin başında karanfil, gül ve krizantem gelir. Çelikle üretilen kesme yeşillikler ise, cipsodur" (Kesme Çiçekler-2, 2013: 8). Tohumla üretilen kesme çiçekler çoğunlukla tek yıllık bitkilerdendir. "Tohumla üretilen kesme çiçeklerin başında

şebboy, lisianthus, hüsnüyusuf, anthirium, statis ve aster önemli olanlardır” (Kesme Çiçekler-1, 2013: 4).

Çiçek soğanları ihracatı yüzyıllardır yapılmaktaydı. Dağlardan toplanan çiçek soğanları ihraç edilirdi. Soğanlı ve yumrulu bitkiler (geofitler) “gövdeleri soğan, yumru veya rizom şeklinde metamorfoza uğramış olup toprak seviyesinin altında bulunmaktadır. İşte bu soğanlı, yumrulu veya rizomlu bitkilere ‘geofitler’ adı verilir” (Asil ve Sarıhan, 2010: 34). Doğal çiçek soğanları doğadan toplanıp ihraç edilmektedir daha sonra kültüre alınarak üretilmeye başlandı çünkü doğadaki çiçek soğanlarının artık nesli tükenmek üzereydi. Siklamen tohumdan üretilmeye başlanmış, leucojum ve L.candidum türleri de pullardan üretilmeye başlanmıştır (Yazgan vd., 2005: 599).

Bahçe çiçekleri çok yıllık (daimi) çiçekler ve mevsimlik çiçekler olarak ikiye ayrılır. Mevsimlik çiçeklerde iki yıllık ve tek yıllık olarak ayrılır. Tek yıllıklarda kendi içerisinde kışlık ve yazlık çiçekler olarak ayrılır. Çok yıllık çiçekler canlılıklarını uzun süre muhafaza edebildiğinden ekim dikim külfeti olmadığından tercih edilir. Mevsimlik çiçeklerin yaşamı bir ya da iki mevsim sürebilmektedir. Mevsimlik çiçeklerin iki yıllıkları ilk yıl kök ve gövdesi gelişmekte sonraki yılda çiçek açıp tohum oluşturup ölürler. Tek yıllık mevsimlik çiçekler bir mevsim içinde gelişir, açar, tohum oluşturur ve ölür. Tek yıllık mevsimlik çiçeklerden kışlık çiçeklerin tohumu 15 Ağustos'a kadar ekilir. Yazlık çiçeklerin üretimi ise tavalara yapılan ekim ve seralardaki kasalara tohum ekimi şeklindedir (Yüce, 2014: 142-143).

Mevsimlik çiçekler, kışlık mevsimlik çiçekler ve yazlık mevsimlik çiçekler olarak ayrılmaktadır. (Mevsimlik Çiçekler, 2016: 4) “Yazlık mevsimlik çiçekler *kadife çiçeği (Tagetes)*, *kirlihanım (Zinnia)*, *atlas (Godetia)*, *kozmos (Cosmos)*, *petunya (Petunia)*, *ipek (Portulaca)*, *horozibiği (Celosia)*, *ateş çiçeği (Salvia)*, *koyungözü (Gazania)*” (Mevsimlik Çiçekler, 2016: 4) olarak verilmiştir. Kışlık mevsimlik çiçekler ise “*menekşe (Viola)*, *çuha (Primula)*, *süs lahanası (Brassica oleracea var. Acephala)*, *Portakal nergisi (Calendula)*” (Mevsimlik Çiçekler, 2016: 4) gibi çiçekler sayılır.

Çiçekler yetiştirilmelerine göre de bir yıllık çiçekler ve çok yıllık çiçekler olarak sınıflandırılır. Demirbaş’a göre bir yıllık çiçekler ekildiği yıl içerisinde çiçek açan ve çok ilgi isteyen çiçeklerdir. Çiçeğin yere düşen tohumları sonraki yıl tekrar

aynı yolla ürer ya da bizler çiçeğin tohumlarını alıp saklarız ve her yıl tekrardan aynı yere veya başka yere ekilir. Çok yıllık çiçekler uzun ömürlü çiçeklerdir. Bu çiçeklerin ekimi tohumla veya yumrularıyla yapılmakta ve çiçekler her yıl tekrar zamanı gelince açtıkları için çok yıllık çiçekler denmiştir (2010: 16).

Tıbbi aromatik bitkilerin önemi gün geçtikçe artmaktadır. Tıbbi aromatik bitkiler birçok amaçla kullanılmaktadır.

Tıbbi ve aromatik bitkiler, ilaç ve gıda/gıda katkı maddesi arasında geçişlere sahip bitkilerdir. ‘tıbbi bitkiler’ genellikle belirli rahatsızlık ve hastalıkların önlenmesinde, tedavisinde ve ilaç yapımında kullanılırken ‘aromatik bitkiler’ daha çok koku ve tat (= aroma) özelliklerine sahip olmalarından dolayı çeşni ve gıda veya içeceklerde katkı olarak kullanılır. Hem koku ve tat özellikleri olan, ayrıca tedavi özelliklerinden dolayı ilaç olarak kullanılan bitkilere tıbbi ve aromatik bitkiler denilmektedir.⁴

Çiçek ve çiçekçilik üzerine doğrudan ve dolaylı yoldan birçok çalışma yapılmıştır. Halk bilimi, ziraat, peyzaj, botanik, bahçe, tarım, süs bitkileri yetiştiriciliği gibi alanlarda çiçek kullanılmaktadır. Çiçeğin birçok kullanım alanı ve amacı olduğu için yapılan çalışmalara disiplinler arası bir yaklaşımla yaklaşılmalıdır. Eczacılık ve botanik alanındaki çalışmalara örnek gösterilebilir.

1984’te Turhan Baytop’un *Türkiye’de Bitkilerle Tedavi (Geçmişte ve Bugün)* adlı kitabıyla tıbbi bitkileri tedavi amacıyla kullananlara yardımcı olmak, Türkiye’deki tıbbi bitkilerle yapılan tedavi yöntemlerinin yok olmasını önlemek, Türkiye tıbbi bitkileri konusunda araştırma yapanlara geçmişte yapılan araştırmaların sonuçlarını biraraya toplayarak yardımcı olmak ve Türkiyede kullanılan ama yayınlarda haklarında bilgi bulunmayan droglar (beyaz sakız, çibritza, çiriş, kefe kimyonu, poy, yakı sakızı gibi) hakkında bilgi vermek amaçlanmıştır (1984).

1994’de Turhan Baytop’un *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü* yayınlanır. Sözlüğün temel “amacı Türkiye’de halk tarafından kullanılan bitki adlarının botanik alanında geçerli bilimsel karşılıklarını (Latince) saptamaktır” (Baytop, 2015: 16). Bitkilere Anadolu halkının verdiği yerel adlara yer verilmiştir.

2004’te Asuman Baytop’un *Türkiye’de Botanik Tarihi Araştırmaları* adlı kitabında botanik ile ilgili 44 adet makale yer almaktadır. Bu 44 makalede

⁴ Tıbbi aromatik bitkiler hakkında kapsamlı bilgi için bkz.
<http://www.kop.gov.tr/upload/dokumanlar/224.pdf>

konularına göre gruplandırılıp sekiz bölümde verilmiştir. Bu kitabın önemi botanik tarihiyle ilgili çalışmaları bir araya getirmesidir (2004).

Ziraat alanında çiçekle ilgili kaynaklar: 1999'da Hüseyin Koç'un *İlaç- Baharat Bitkileri – 1 (Genel Kısımlar)* adlı kitabında ilaç ve baharat bitkilerinin yayılış alanları, faydalanma yönleri, bitkisel özellikleri ve tarımı anlatılır (1999).

Yeni Türk edebiyatı alanında çiçekle ilgili yapılan çalışmalar: 1992'de Beşir Ayvazoğlu, *Güller Kitabı*'nı yayımlar. Kitapta Türk çiçek kültürü, çiçeğin kültürümüzdeki ve günlük hayatımızdaki yeri ve gülün baharı temsil ettiği anlatılır (Ayvazoğlu, 2008).

Dilbilim alanında çiçekle ilgili çalışmalar: 2005'te Faruk Öztürk'ün "Kutadgu Bilig'de Bitki Adları" adlı makalesinde Kutadgu Bilig'deki bitki adlarına yer verilmiştir. Öztürk'e göre çiçek adı Kutadgu Bilig'de 17 defa geçmiştir. Tabiattaki nesneler arasında bir aktarmada ve deyim aktarmalarında çiçek adı geçmiştir (2005: 202-203).

2009'da M. Fatih Alkayış "Türkçede Kullanılan Alıntı Bitki Adları" makalesinde bitki adları alıntı yapıldığı dile göre sınıflandırılmıştır (Alkayış, 2009).

Eski Türk edebiyatında çiçekle ilgili çalışmalar: 2011'de Neslihan Koç Keskin'in "Şükûfe-perest Bir Osmanlı Ali Çelebi ve Şükûfe-nâmesi" adlı makalesi botanik bilimi, edebî ve kültürel açıdan önemli olan Ali Çelebi'nin Şükûfenâmesi tanıtılmıştır (2011: 257).

2018'de Neslihan Koç Keskin'in *Örnekli ve Resimli Osmanlı Çiçek Adları Sözlüğü* yayımlanır. Koç Keskin, Osmanlı'da yetişen çiçeklerin adlarını, rengini, türlerini, açılış tarihlerini, diğer adlarını ve fiyatlarını vererek Osmanlı çiçeklerinin unutulmamasını amaçlamıştır (2018).

2020'de Neslihan Koç Keskin'in "Çiçeklerin Gizli Dili" adlı makalesinde Du Vignau'nun Kataloğu, Lady Worthley Montagu'nün mektubu, Joseph Von Hammer-Purstagull'un listesi, Zsussa Kakuk'un listesi ve Der Muammâ-yı Zen-pâre'deki çiçekler ve gizli dil ifadeleri verilip çiçeklere verilen anlamlar karşılaştırılmıştır. Lehçe-i Ezhâr'ın çeviri yazısı verilip çiçeklerin delalet ettiği anlamlar incelenmiştir (2020).

Çiçek ve çiçekçilikle ilgili eski ve yeni Türk edebiyatı, dilbilim alanında da çalışmalar olup burada özellikle halk edebiyatı ve halk bilimi ile ilgili literatüre kronolojik olarak yer verilmiştir:

1981’de Zafer Önler’in *Celalüddin Hızır (Hacı Paşa) Müntahab-ı Şifa - İnceleme-Metin-Dizinler-* doktora tezi yayınlanmıştır. Müntahab-ı Şifa halk hekimliği açısından önemlidir (1981: 18). Metin kısmı incelendiğinde bitkilerin ve çiçeklerin şifa kaynağı olarak kullanıldığı görülür.

1983’de Pertev Naili Boratav *Folklor ve Edebiyat 2* kitabındaki “Halk Şairlerinde İnsan ve Tabiat” yazısında verilen örnek şiirlerden halk şairlerinin şiirlerinde tabiat unsurlarından olan çiçeklerden yaralandığı görülür (1982: 11-18).

1990’da Müjgan Üçer, “Karacaoğlan’ın Dünyasında Bitkiler” adlı makalesinde Karacaoğlan’ın şiirlerinde Anadolu’daki bitkilerin, meyvelerin bolluğu ve bereketini, tabiat güzelliklerini sevdiklerinin güzellikleriyle dile getirdiğini, menekşenin derdi ve dertliyi sembol ettiği ve özellikle güle farklı anlamlar yüklediğini aktarır (1990).

1993’te Şükrü Elçin *Türk Edebiyatında Tabiat* adlı kitabı yayımlar. (1993).

1996’da Ali Osman Çoşkun “Saz Şairlerinin Dilinde Çiçek” adlı makalesinde saz şairlerinin dilinde çiçek ve çiçek çeşitlerini örneklendirip çiçeğin Türk toplumundaki yeri ve önemine değinmiştir (1996: 91).

2004’te Pervin Ergun *Türk Kültüründe Ağaç Kültü* adlı kitabını yayımlamıştır. Ergun’a göre ağaca tapılmaz ama ağaç kutsaldır ve tanrısalır. Ağacın özellikleri Tanrı’nın özelliklerini sembolize ettiği için ağaç kültürünün Tanrı’yı çağrıştıran bir kavram olduğunu anlatır (2004: 391).

2008’de Melike Kaplan’ın *Geleneksel Tıbbın Yeniden Üretim Sürecinde Kadın -Ankara Kent Örneğinde Kuşaklar Arası Çalışma-* adlı doktora tezinde geleneksel tıpta kadınların bitkileri kullanım alanlarından bahsedilmiştir (2008). 2010 yılında Kaplan’ın doktora tezi *Geleneksel Tıbbın Yeniden Üretim Sürecinde Kadın -Ankara Kent Örneğinde Kuşaklar Arası Çalışma-* adıyla kitap olarak basılmıştır.

2010’da Jack Goody’ün *Çiçeklerin Kültürü Doğu ve Batı Toplumlarında Çiçek Kullanımı ve Çiçek Sembolizmi* adlı kitabında Hristiyan, Yahudi ve İslam kültüründe çiçeğin aldığı anlamlara, pagan çiçek kültürünün nasıl işlendiğine, sözlü kültürde çiçeğin izlerine, çiçeğin dinsel sembolik anlamına, çiçeğin gündelik yaşamdaki

rolüne, çiçeklerin pazarlarına ve zamanla değişen çiçek kültürüne değinilmiştir (2010).

2012’de Aydın Temizsoylu’nun *Ankara’da Halk Hekimliği* adlı yüksek lisans tezi yayınlanmıştır. *Papatya*, *çiğdem* ve *göl* gibi çiçeklerin Ankara’da halk hekimliğinde nasıl kullandığına yer vermiştir (2012).

2015’te Deniz Gezin *Bitki Mitosları* adlı kitabında bitkilerin mitolojik hikayelerine yer vermiştir (2015).

2016’da Gülşah Halıcı *Uygulamalı Halk Bilimi Ve Etnobotanik Bağlamında Kastamonu Bitkileri* adlı doktora tezinde kentteki geleneksel botanigi ve somut olmayan kültürel miras kapsamında Kastamonu merkezi ve ilçelerinin etnobotanigini incelemiştir (2016).

2018’de Emine Gürsoy Naskali *Çiçek Kitabı* eserinde Osmanlı’da çiçek yetiştiriciliği, çiçek falı, gül yağı üretimi, çiçeğin şifa oluşu, çiçeğin edebiyattaki yeri, çiçeğe yüklenen anlamlar konu edilmiştir (2018).

2018’de Mehmet Ali Yolcu’nun “Geleneksel Ekolojik Bilgi Bağlamında Çanakkale Halk Botanigi” adlı makalesinde “geleneksel ekolojik bilgi çerçevesinde Çanakkale yöresinde halk botanigi unsurları incelenmiştir” (2018: 63).

2019’da Emine Çakır’ın “Halk Bilimine Çevre Korumacı Bir Yaklaşım Önerisi: Ekofolklor” adlı makalede ekofolklor tanımlanır: “Folklorun her bir kadrosundaki maddi ve manevi kültür unsurlarına çevre koruma odaklı yaklaşan ve insanın diğer canlı ve cansız varlıklarla ilişkisini çevreci bir tutumla tartışan ve ekolojik sistemin sağlıklı işlemesi için çözüm bulmayı amaçlayan disiplinler arası bir kavram”dır (Çakır, 2019:111). Ayrıca ekofolklorik anlatıların neden ve nasıl anlatıldığına, eğitim işlevine ve kime anlatıldığına yer verilmiştir.

2019’da yayınlanan Nilay Şanal’ın *Aşık Ömer, Gevherî ve Karaca Oğlan’ın Şiirlerinde Tabiat* doktora tezinin bitkiler bölümünde aşıkların bitkilerinde yer alan çiçek isimleri ve bu çiçeklerin şiirdeki anlamlarına yer verilmiştir (2019).

2019’da Mehmet Ali Yolcu ve Mehmet Aça’nın birlikte yazdıkları “Geleneksel Ekolojik Bilgi ve Folklor” adlı makalelerinde Geleneksel Ekolojik Bilginin (GEB) tanımı, içeriği ve kapsamı ve GEB araştırmalarının kısa tarihi ele alınıp folklorlarda GEB araştırma modeli önerilmiştir (Yolcu ve Aça, 2019: 861). Yolcu ve Aça folklor

ve GEB ilişkisini araştıranların GEB unsurlarını tespit edip sınırlandırması için 13 maddelik tasnif önerir. Bu tasnifteki üçüncü ve dördüncü madde geleneksel ekolojik bilginin folklorla ilişkisinde bitkilerinde önemli rol oynadığını gözler önüne serer. Bu tasnifteki ilgili maddeler:

3. Geleneksel tarım ve halk botanigi (Tarımsal ürünler ve doğal bitki dünyasına dair inanç ve uygulamalar, geleneksel peyzaj, bu konu etrafında oluşmuş halk meteorolojisi ve halk takvimi, doğadan toplanan ürünlerin tüketimi vb.). 4. Halk hekimliğinde kullanılan bitkisel/hayvansal ürünler ve bunların etrafında oluşan büyüsel/dinsel inançlar (Yolcu ve Aça, 2019: 868).

2019'da editörlüğünü Mustafa Aça'nın yaptığı *Halk Bilimi El Kitabı*'nda Mustafa Aça'nın yazdığı "Halk Bilgisinin Takvim, Mevsim/İklim, Çevre, Sağaltma, Ölçme ve Hukuka Dönük Temsilleri" bölümünde halk botaniginde, halk hekimliğinde, geleneksel takvim tahminlerinde ve bazı inanışlarda bitkilerin önemi gösterilmiştir (2019: 442-464).

2020'de Gülşah Andım Uçar ve Feyzan Göher'in "Kerkük'ten Anadolu'ya Türkülerde Kuşlar ve Çiçekler" adlı makalelerinde Anadolu ve Kerkük türkülerinde yer alan kuş ve çiçek isimlerinin kullanım alanları, taşıdıkları yan anlam ve tekrar sıklıkları incelenmiştir (2020: 179).

2020'de Melike Kaplan'ın "Halk Hekimliğinde Holistik/Bütüncül Yaklaşım: Üzerklik Otu (Peganum Harmala) Örneği" adlı makalesinde üzerklik otunun halk hekimliği ve halk kültüründeki kullanım alanları değerlendirilmiştir (2020: 415-430).

2022'de Leyla Cici'nin *Malatya (Merkez) Halk Kültüründe Bitki* adlı yüksek lisans tezi yayınlanmıştır. Cici, tezde Malatya halk kültüründeki bitkilerin kullanım alanlarına ve halk edebiyatı ürünlerindeki bitkilere yer vermiştir (2022).

Halk hekimliği üzerine yapılan çalışmalarda belli başlı çiçeklere yer verilmiştir. Bu yüzden halk hekimliği üzerine yapılan çalışmalarda çiçeklerle ilgili bilgilere ulaşmada kaynak olarak kullanılabilir. Halk hekimliğinde özellikle *papatya*, *gül*, *çiğdem* ve *hatmi çiçeği* gibi çiçeklere yer verildiği görülür:

Çoğu halk şairi şiirlerinde çeşitli çiçekleri farklı anlamlara gelecek şekilde kullansa da halk şiirlerinde bitki ele alınırken özellikle Karacaoğlu'nın şiirlerindeki bitkiler incelenmiştir. Diğer halk şiirleri de incelenmeli ki halk şiirimizdeki çiçek kültürü ortaya konulsun. Geçmişten günümüze kadar halk bilimi üzerine yapılan çalışmalarda çiçeklerle ilgili çalışma olmadığı ve bitkilerle ilgili çalışmalarda

çiçeklere yer verildiği görülür. Bitkilerle ilgili çalışmalarda ise ele alınan çiçek sayısı azdır. Ekofolklor, geleneksel ekolojik bilgi, halk kültüründe bitki, halk hekimliğinde bitki ya da halk şairlerinin şiirlerinde tabiat ya da bitki incelenirken çiçeğe yer verilmiştir. Bu çalışma ise halk kültüründe bitkilerden sadece çiçeklere odaklanması açısından bu çalışmalardan ayrılmaktadır.

2.2. Ankara’da Çiçekçilik Mesleği ve Çiçek

2.2.1. Ankara’da Çiçekçilik

Çiçekçilik mesleğini icra edenler çiçek kültürünü kuşaktan kuşağa aktarmaktadır. Çiçekçilik ve çiçek üzerine oluşan bu kültür birikimi mesleğin kültürünün, kimliğinin ve değerlerinin ortaya çıkmasında etkilidir. Çiçek kültürünün taşıyıcısı konumundaki çiçekçiler mesleklerini şu şekilde tanımlar: Çiçekçiler, kendilerini çiçek doktoru ya da Allah’ın sevdiği kullar olarak adlandırır. Ayrıca çiçekçiler mesleklerini dünyadaki en güzel meslek olarak nitelerler. Çiçekçilik, riskli ve zor mesleklerden olup ustalık ve beceri gerektirir. Çiçekçiliği sanat olarak gören birçok çiçekçi vardır: “Çiçekçiler, çiçeğin neslini köreltmemekte hatta neslini fazla araştırmaktadır. Bizim bir ikinci üniversitemizde doktorluktur. Çiçekçi; çiçeğin sararma ve kararma sebebinin küllemeden mi, hava akımıyla gelebilecek her türlü hastalıktan mı, saksının dar olmasından mı, kırmızı örümcekten mi ya da çekirgeden mi kaynaklı olduğunu bilmelidir. Bu da bir nevi doktorluktur. İnsan kolunda bir şişme olunca doktora gidip ‘benim kolum niye şiş’ diye sorar. Çiçekçilikte de çiçeğin dilinden anlamak doktorluk sayılır. Bizim mesleğimize çiçek doktoru imajı çizilmelidir. Çiçekçiler, Allah’ın en sevgili kulu da sayılır” (KK26). “Bu iş dışarıdan basit gibi ama çok farklı bir boyutu vardır. Çiçekçilik doktorluk gibidir. Peyzajı belki basite indirgeyebilirsin. Bitkilerin yerlerini tespit edebilirsin ama çiçekçilik başlı başına ustalık isteyen bir iştir” (KK17). “Benim gözümde çiçekçilik en güzel meslektir. Doğayı seven, yeşili seven herkese tavsiye edeceğim bir meslektir” (KK7). “Dünyanın herhangi bir yerinde de Ankara’da da çiçekçilik çok güzel bir meslek olarak görülür” (KK15). “Mesleği sevmek önemlidir. Sevmediğin sürece çiçekçilik yapılmaz. Bu iş dünyadaki cesaret isteyen en riskli işlerden biridir. Suyun ve elektriğin olmazsa ya da bir gün çiçeği sulamazsan karnını ovarsın” (KK15). “Herkes gelip de çiçekçi olamaz. Çiçekçilik yapmak istiyorum diyen birisi pat diye çiçekçilik yapamaz. Çiçekçilik tamamen sanattır, beceridir ve bilgidir. Yani sadece ayak üstü al

şu çiçeği götür demek çiçekçilik değildir” (KK102). “Çiçekçilik sadece meslek değil bir sanattır. Çiçekçilik hafife alınacak iş değildir. Çiçekçiliğe karşıdan bakıldığında çok basit iş gibi görünür ama hiç kolay bir iş değildir” (KK75). “Benim bahçıvan olarak bilmediğim çiçek türleri vardır. Çiçek dünyası bir denizdir. Biz de çiçekçiler olarak o denizin içinde bir kaşığızdır” (KK27). Çiçekçiler mesleği nitelerken bu işin özetle, “ustalık gerektiren, cesaret isteyen, herkesin yapamayacağı, güzel, sevilerek yapılan, sanat beceri ve bilgi birikimi isteyen, bir nevi bitki doktorluğu olan riskli bir meslek olduğunu ifade etmişlerdir. Kaynak kişilerin verdiği bilgilere dayanarak çiçekçilik; çiçek yetiştirip satma işi, beceri ve bilginin bir arada kullanıldığı ustalık gerektiren bir sanat ve çiçek kültürünü kuşaktan kuşağa aktarımında etkili olan riskli ve zor mesleklerden biri olarak tanımlanabilir.

Sadece yetiştirdiği ya da satın aldığı çiçeği başkasına satan kişi çiçekçi diye adlandırılmaz. Doğadan topladığı çiçeği satanlara da çiçekçi denilebilir. “Çiğdem soğanlı bir bitkidir ve mayıs aylarında çıkar. Yağmur yağdıktan sonra *çiğdem* patlamaz. Ankara’da *çiğdem* zamanı, bahar başlangıcı sayılır. *Çiğdem* yabani bir bitkidir. Şu ana kadar hiç mesela aşılanıp ve melezlenip de bahçelerde kullanılan *çiğdeme* rastlamadım. *Çiğdemleri* toplayıp satan insanlar vardır. *Çiğdem* toplayıp satmak meslek hâline gelmiştir. Bu mesleğe, *çiğdem* toplayıcılığı mesleği denir” (KK89). Çiçekçilik çiçeği satma işi olduğuna göre *çiğdem* toplayıcıları da çiçekçilik yapmaktadır çünkü topladığı çiçekleri satmaktadır.

Çiçekçilerin ve çiçek yetirenlerin özellikleri şu şekildedir: Çiçekçilik mesleğinin olmazsa olmazı çiçeği sevmektir. Çiçeği sevmeden çiçekçilik yapılması çok zordur. Mesleği icra edenler maddiyat için mesleklerini yapsalar da çiçekleri sevdiklerini dile getirmiştir. Çiçekleri sevmeyen birinin mesleğinde başarılı olamayacağı düşünülür. Çiçeği yetiştiren insanlar merhametli olduğundan diğer canlılara da merhametle yaklaşır. “Bahçıvan olduğumuzdan dolayı biz çiçeği iş imkânı ve ticaret olarak bakıyoruz ama sevgi olmadan çiçek üzerine çalışma yapılmıyor. Çiçeği seversen yaptığın mesleği seversin ve mesleğinde başarılı olursun. Çiçeği sevmezsen mesleğinde başarılı olamazsın” (KK27). “Çiçek kültürü de yansır. Çiçeği seven her şeyi sever derler. Karakteri, özü iyi olan insanlar daha çok çiçeğe ağırlık verir. Diğer insanların çiçekle işi olmaz” (KK14). “Çiçekleri sevmesen üretim yapamazsın. *Petunya* ve *kadifeyi* seversen onları üretirsin” (KK20).

Çiçek yetiştiren ile çiçekler arasında bir sevgi bağı oluşmaktadır. Çiçek kurduğunda üzülen insanlar olduğu gibi çiçekler açtığında mutlu olan insanlar vardır. Çiçekleri sevmeyen insanların çiçek yetiştiremeyeceği inancı vardır. Bu düşünceyi iki temel noktaya dayandırabilir: Birincisi insanlar çiçeğin bir ruhu olduğunu düşünür. Çiçeklerin sevilip sevilmediğini hissetmesi sonucu çiçekler kuruyabilir ya da daha canlı hâle gelebilir. Sevildiğini hisseden diğer canlılar nasıl karşıya sevgisini gösterirse çiçek de sahibine sevgisini gösterir.

Çiçekleri sevmeyen biri çiçek diktiğinde çiçek tutmamaktadır. İkincisi çiçeği sevmek çiçeğin bakımıyla da doğru orantılıdır. İnsanlar, sevdiği ve değer verdiği şeylere özenle bakar. Çiçekseverler çiçeği sevdiğinden çiçeğin bakımını daha iyi yapınca çiçek daha da canlanır. Çiçeğin insanları hissettiğini kanıtlayan örnekler: “Annem tüm çiçekleri sever. Biz çiçeği kırıncı ya da kurutunca ağlar. Anneme bizi çiçekleri sevdiğin kadar sevmiyorsun dediğimde sizi seviyorum ama çiçekleri daha çok seviyorum, demişti. Annemin çiçeklerle arasında kuvvetli bir bağ vardı. Çiçekler sevildiğini hissetmektedir. Annem çiçeği dikeyor ve kısa bir sürede açıyor. Biz aynı çiçeği diktiğimizde çiçek kısa sürede çiçek açmamaktadır. Annem çiçeği alıp büyütüp halamın kızına verdiğinde çiçek kuruyor. Bu bence sevgiyle alakalıdır. Çünkü halamın kızı annem gibi çiçeği yetiştirirken çok sevmemektedir” (KK35). “Annemin teyzesi *patates çiçeği* hoşuna gittiği için bahçeye *patates çiçeği* ekerdi ve bu yüzden bahçeye kimseyi sokmazdı. *Patates çiçeğine* hiç kimseyi dokundurtmaz ve kimsenin kopartmasına izin vermezdi. Çiçeğe nazar değdiğinde solar ya da ölür ama bazı çiçekler sevgiyle yeniden canlanmaktadır” (KK60). “Çiçek devrildiğinde çiçeği kaldırıp seversen çiçek sevildiğini hisseder çünkü çiçekler de canlıdır. Çiçeği seversen çiçek de seni sever. Ağaç kendini sevdiğini hisseder. Sen ağacı suladığında ağaç sana güler ve sen de ağacın gülmesini hissadersin. Sen ağaç gibi çiçeği de suladığında çiçek sana gülümser. Çiçek; koyun, köpek ve kedi gibidir. Kedi sevdiği kişiye kuyruğunu getirir. Köpek de çiçek de kedi gibi sevdiği kişiye sevgisini gösterir” (KK4). “Ben eskiden çiçekle hiç ilgilenmezdim. Çiçek yetiştiremezdim ve çiçek yetiştirmeyi sevmezdim hatta çiçek yetiştiremeyeceğimi düşünürdüm. Çiçeği bir işe yaramaz olarak görürdüm ve su verince büyür diye düşünüp öyle yetiştirirdim. İlgiyle bakınca çiçekler coşup daha güzel oluyor ve ben bunu sonradan anladım. Çiçekler ilgi ve sevgi ister derlerdi. Ben bunu eşim hediye olarak *orkide* gönderince anladım. *Orkideye* çok değer verip ilgiyle yetiştirdim. Çiçeğe ekstra bir şey yapmana

gerek yok. Çiçek değer verdiğini hissediyor. *Orkideye* her gün baktığımda çiçek de yenilik veya gelişme oluyordu. Çiçekle ilgilenmeyi bıraktığımda çiçek yaşasa da gelişmesini durdurdu” (KK41). “Ben çiçekleri evde sevmem. Ben çiçek diktiğimde çiçek tutmuyor. Bence çiçek benim çiçekleri sevmediğimi anladığı için tutmamaktadır. Ben çiçeklere bakamadığımdan evde beslemek istemiyorum. Annem çiçeklere severek bakıyor. Çiçeklerle annem konuşuyor. Evde bakımını düzgün yapamadığım bir *antoryum (anthurium)* var. *Antoryumu (anthurium)* bakamadığım halde anneme götürmediğim için annemin canı gidiyor” (KK52). Halkın çiçeklere canlıdır deme sebebi çiçeklerinde doğadaki diğer unsurlar gibi bir ruhu olduğuna inanmasındandır. Tabiat kültlerinden ağaçların ruhu olduğu gibi çiçeklerinde ruhu vardır. Çiçekler yaşamı da simgelemektedir. Özellikle şamanların ayinlerinde kullandığı şaman davullarında yaşam çiçeği ya da hayat çiçeği figürlerinin bulunması çiçeklerin hayatı ve yaşamı simgelediğini destekler vaziyettir. Hayatı ve yaşamı sembolize eden çiçeğin canlı olarak da görülmesi doğaldır.

Her çiçeği çiçek yetiştirenler farklı farklı özelliklerinden dolayı sevmektedir. “Benim annem çiçekleri çok sever. Çiçeklerin ölmesini hiç istemez. Annem kasımpatıları çok sever çünkü kasımpatıları öbür yılda biçerseniz” (KK94). “Kırıkkale’de yaşarken bir sürü bir çiçeğim vardı. Çiçeklerin ismini bilmesem de görünüşü hoşuma gittiğinden ve çiçekleri sevdiğimden çiçek yetiştirdim” (KK51). “Ben çiçeğin büyüdüğünü görünce huzur buluyorum. Çiçekler çocuğum gibidir. Çiçeklerle vakit geçirmeyi seviyorum” (KK64). Bazı insanlar çiçeğin bir çocuk gibi büyüdüğünü görünce bazıları çiçeğin olduğu ortamda huzur bulduğunu düşündüğünden çiçekleri sever. Çiçekler rengarenk olduğundan dolayı bulunduğu ortama renk kattığından da sevilir. Bazı çiçekçilerin yeşillik dediği salon çiçekleriye gösterişli olmasından dolayı sevilir.

Çiçeklere sevgiyle bakan insanlar çiçekleri canlı olarak görüp onlarla konuşmaktadır. Çiçeklerde insanların sevgilerine, ilgilerine ve konuşmalarına kendi lisanlarınca cevap vermektedir. Çiçekçiler çiçeğin dilini anlamak için senelerini vermiştir. “Çiçeklerle çok haşır neşir olan kimi insanlar çiçeklerle oturup konuşur, sohbet eder ve dertleşir” (KK57). “Çiçekleri sulayıp konuştuğum zaman çiçeğin yapraklarını kaldırır gibi olduğunu hissediyorum” (KK31). “Evimde *menekşe, kalanço (kalanchoe), kaktüs* ve *aloe vera* yetiştiriyorum. Çiçeklerle ilgilenmek,

çiçeklere su vermek, çiçeğin çiçek açtığını ve büyüdüğünü görmek bana iyi geliyor. Çiçeğin görseli de bana iyi geliyor. Çiçeklerle konuştuğum zaman çiçeklerin daha güzel büyüdüğünü inanıyorum. Çiçeklerin enerji verdiğine inanıyorum. Çiçeklerle konuştuğumda sanki çiçekler bana dönüyormuş gibi hissediyorum. Çiçeklerden güzel enerji alıyorum” (KK40). “Annem kasımpatılarla konuşur. Çiçeklerle konuştuğu zaman onları sever. Çiçekle konuştum diye çiçek açtığını düşünür. Annem çiçeğe hadi senin çiçeğini merak ediyorum dediğinde bir hafta içinde çiçek verdiğini söyler. Çiçekle konuştuğunda böcek gelmeyeceğine inanır” (KK94). “30 yıldır bu işi yapıyorum. Yıllar önce bu meslek bu kadar gelişmiş değildi. Çiçekçilikte çiçeği büyütür ve yeri geldiğinde öldürerek deneye deneye kendimizi geliştirdik. Şimdi ise çiçekle konuşur hâle geldik. Çiçeği gördüğümüz de çiçeğin ne istediğini biliriz” (KK17). Çiçeklere sevgi duyarak yetiştiren insanların kişisel özelliklerinin geliştiğine inanılır. “Düşünceli olmayan ya da merhameti olmayan bir insan; çiçek, bitki, insan ve hayvan sevmez. Çiçek, insan ve hayvan sevgisi insanı oluşturan faktörlerdendir” (KK112).

Çiçekleri canlı olarak gören çiçekçiler, çiçekleri süs eşyası olarak görülmesini istememektedir. Herhangi bir canlıya nasıl davranılıyorsa çiçeklere de öyle davranılması gerektiğini düşünen çiçekçiler vardır. Çiçekleri dekoratif amaçlı yaşayamayacağı ortamlara konulmaması gerekir çünkü gerekli ortam sağlanmadığında her canlı gibi çiçeklerde ölmektedir. “Ben çiçeklerin süs gibi kullanılmasına karşıyım çünkü çiçek canlıdır. Ha canlı bir köpeği biblo gibi koymuşsunuz ha kaktüsü fark etmiyor. Şurada boyalı kaktüsler var. Salonum pembe de pembe kaktüs istiyorum ya da salonum mavi de mavi kaktüs istiyorum dedikleri için müşteriler mecbur kalıp kaktüsleri boyuyoruz ama ben buna da çok karşıyım. Sonuçta kaktüs büyüdüğünde boya atıyor. Çiçek biblo değil ki mavi boyalı kaktüs alacağına mavi biblo al. Canlıyı sen hapsedebiliyor musun da çiçeği hiç ışık ve güneş görmeyen yerlere koyuyorsun. Işık, güneş ve havayı seven çiçekleri banyoya koyuyorlar. Banyonun nemli ortamını seven bitki var ama banyoya bitki konulması böyle dekoratif amaçlı çiçekler konulur. Çiçekler canlı olduğundan dekoratif amaçlı kullanılmamalıdır” (KK64).

Türkiye’nin her şehrinde çiçekçilik mesleğini yapanlar vardır fakat Türkiye’de çiçekçilik İzmir Bayındır ve Ödemiş’te ön plandadır. İzmir’de tarıma dayalı ihtisas

çiçekçilik organize sanayi bölgesi için çalışmalar başlatılmıştır. Ankara'daki çiçekçiler belli başlı çiçekleri şehir dışından getirtmektedir. Çiçekçiler, toplu çiçek alımlarını özellikle İzmir ve Yalova'dan yapmaktadır. 1960 senesinde Renzo Rino Disperati'nin Yalova'ya gelmesiyle Yalova'da süs bitkileri yetiştirilmeye başlanmıştır. Disperati, Gardenia şirketi adına modern sera tesisi kurar. Yalova'da süs bitkileri yetiştiriciliğinin gelişimi şu şekildedir: Renzo Rino Disperati'nin eşi Yalova'daki ilk çiçekçi dükkanını işletir. Gardenia ise yarım yüzyılı aşkın iç mekân süs bitkileri sektöründe hizmet vermektedir. Yalova'da Devlet Üretim Tesisinde de süs bitkileri üretimi yapılmıştır. 1961'de Yalova Bahçe Kùltürleri Bölge Araştırma Enstitüsü kurulmuştur. Adı sonra Atatürk Bahçe Kùltürleri Merkez Araştırma Enstitüsü olmuştur. Enstitü süs bitkileri yetiştiricilerine destekler vermiştir (Yücel ve Evren Doğan, 2014). Kaynak kişilerden derlenmiş veriler doğrultusunda Türkiye'deki önemli çiçekçilere kısaca değinilmiştir: "Türkiye'de şu anda İzmir Bayındır'da, Ödemiş'te ve Ödemiş çevresindeki birkaç yerde bu işi artık dünya çapına yerleştirmek adına birtakım fabrikasyon üretimler başlamıştır. İzmir Bayındır'da Hollanda'ya giden birçok tür yetiştirilip yollanıyor ama Bayındır'ın ismi duyuluyor mu deseniz hiç duyulmuyor. Bayındır ismini bilen çok az kişi vardır ama birçok çiçeğin üretimi Bayındır'dadır" (KK64). "Yalova'da da çiçek üretimi yapılmaktadır. Yalova'daki Hane Seracılık'ta toptan satışlar yaparız. Yalova'daki seralarda üretim daha fazla olduğu için çiçek alım satımı daha fazla yapılmaktadır. Bu yüzden bizim asıl işimiz Yalova'dadır. Batıkent'teki çiçek festivaline getirdiğimiz fesleğenleri ve bazı sukulentleri Yalova'daki seramızdan getirdik" (KK64). Ankara'daki seralarda özellikle ekonomik sıkıntılardan dolayı yavaş yavaş üretim azalmaktadır. Ankara'da çiçek üretimi yapan seralar azalsa da halen çiçek üretimine devam eden seralar da vardır. "Ankara'daki seramız Özyurt Seracılıktır. Bu sera biraz daha küçüktür. Yalova'daki serada üretim yapıyoruz" (KK64). Ankara'daki çiçekçilerin bazıları Yalova'dan çiçek getirtirken bazıları da Yalova'da da sera açmaktadır. Çünkü Yalova Türkiye'de çiçekçilik sektöründe önemli şehirlerden biridir.

Isparta gülü ve *lavanta* her yerde yetişebilir. Sanayi bitkilerinden *Isparta gülü* ve *lavantanın* üretim yeri özellikle sanayi bölgelerine yakın seçilir. *Isparta gülü* ve *lavantadan* kaliteli ürünler elde edilir. "Isparta, *gül* üretiminde öne çıkar. Diğer taraflarda *gül* fazla üretilmiyor. Isparta'da *gül* yetiştiricisiyle görüşmüştüm.

Isparta’da *göl* yetiştiricileri başka yere ürettikleri *gölü* vermek istemiyor. *Isparta gülünü* kendi ürünleri olarak düşünürler. *Isparta gülü* Isparta’ya özgül bir şey değildir. Oranın iklim ve toprağıyla alakalı bir olaydır. *Isparta gülü* Ankara’da yetişebilir. Ispartalılar kendi *güllerini* başka bir yerde yetiştirilmesini istemiyorlar. Isparta gülünü satıyorlar ama toplu üretim amaçlı vermiyorlar. Beşer onar tane *Isparta gülü* veriyorlar” (KK89). “Bulgaristan’da ve İran’da *göl* var ama oradaki *gülün* verimi bizimkini tutmuyor. Isparta’nın toprağı güzel olduğu için diğer ülkelerdeki *gülden* daha çok verim alınmaktadır. Bulgaristan’ın bir kilo gül yağı elli bin lira ya da İran’ın gül yağı otuz kırk bin liraysa Isparta’nın gül yağı yüz bin liradır. Havasından mıdır, suyundan mıdır ya da toprağından mıdır bilmiyoruz ama *Isparta gülünün* verimi diğer yetiştirilen *güllere* göre daha iyidir. Yağ oranı olsun koku oranı olsun *Isparta gülü* diğer yerlerde yetiştirilen *güllere* göre çok iyidir. *Isparta gülünü* başka yerlere dikeyorlar ama tutmuyor. Mesela Mardin’e ve şehir içindeki birçok ile *gülü* diktiler ama tutmadı. *Göl* tutar ama sanayi olmayınca sen *gülü* her yere diksen de kime satacaksın. Alıcı yok ki alıcının olmadığı yerde senin işin olmaz. Bizim köyümüzde kayısı var diyelim. Sen köyde kayısıyı diksen kime satacaksın? Ürününü paraya çeviremediğin sürece o ürünü dikmenin anlamı yok. Benim çok arkadaşım var ve sadece *lavantanın* ve *Isparta gülünün* dikim işiyle uğraşıyor. Sen arıyorsun ve *gül* ya da *lavanta* dikmek istiyorum diyorsun. Onlar gelip *gülü* ya da *lavantayı* dikip gidiyor. Çorum’a, Manisa’ya ve Kayseri’ye gidip elli dönüm ya da yüz dönüm yere *lavanta* dikti. *Lavanta* her yerde tuttuğundan şu an kırsal olan her yere *lavanta* dikeyorlar.” (KK91).

Çiçekçiler, Osmanlı’da bir devre isim veren *lalenin* Hollanda’ya götürölüşünü ve günümüzde Türkiye’nin Hollanda’dan *lale* soğanı almasını üzülerak anlatmaktadır. Hollanda *lale* üretiminde önde olsa da geçmişte *lale* soğanını Osmanlı’dan alıp üretimini yaptığı bilinmektedir. Günümüzde sadece *lale* değil diğer çiçeklerin üretiminde de Hollanda kendini gelişmiştir. Konya, İstanbul ve Ankara *lale* üretiminde ön plandadır. Ankara Sincan’da geçmişte *lale* festivalleri yapılmıştır. “Çiçeklerin çoğu Hollanda’dan alınır” (KK100). “Hollanda’ya çiçek merkezi diyorlar ama Hollanda aslında çiçek merkezi falan değildir. Hollanda toplama çiçek ülkesi sayılır. Hollanda’ya başka ülkelerden giden çiçekler toplanır ve ticareti yapılır. Ben aslında Hollanda’nın o ticareti hak etmediğini düşünüyorum çünkü çiçeği üretip o hale getiren başka ülkelerdir. Ön planda olan ülkeyse Hollanda’dır Hollanda’ya

giden *güller* Kuzey Afrika'dan, Güney Afrika'dan, İtalya ve İspanya'dan getirilir ama Hollanda merkez olmuştur” (KK64). “Osmanlı döneminde *lale* çok önemliydi” (KK111). “Osmanlı zamanında *lale* bizimmiş. Hollanda *lale* soğanlarını almış götürmüşler. *Lale* de şu an öne çıkan Hollanda'dır” (KK100). “*Lale* Osmanlı'da bir devre ismini veren bir bitkidir. Osmanlı'da *Lale Devri* denen bir devir vardır. *Lale* sarayların güzelleştirilmesi için kullanılan çok farklı renkleri olan bir bitkidir. Ama *Lale Devri* bittikten sonra ve siyasi değişikliklerden sonra Hollanda ve birkaç batı ülkesi *lale* soğanlarını yurt dışına götürdüler. Özellikle Hollanda tarım ülkesi olduğu için *lale*yi çok iyi geliştirdi. Hollanda *lale*ye melezleme yaptı ve muhtemelen *lale*ye seleksiyon yaptı. Hollanda türler arasında eleme yaptı. Hollanda kendine özgü bir *lale* çıkartmış oldu. Hollanda dünyaya *lale* satıyorlar. *Lale*yi kaybettikten sonra tekrardan Türkiye Cumhuriyeti olduktan sonra biz *lale*yi tekrar alalım, dedik. Bunu yapabilmek için biz Hollanda'dan *lale* soğanı aldık. Burada *lale*leri çoğalttık. Hani dediğim gibi *lale* yetiştirmeye çalışıyoruz. Normalde *lale*yi yurtdışından getirtirken artık İstanbul Büyükşehir Belediyesi dahil birçok belediye Konya Kulu'dan *lale*yi satın almaktadır. Birçok il *lale* yetiştirmeye başladı. Isparta, Konya ve İç Anadolu'nun birçok yerinde *lale* üretilir (KK89).

Taçlı dağ lalesi, *taçlı anemon*, *Manisa lalesi* ve *rüzgâr çiçeği* olarak bilinen *anemon lalesi* Ege ve Akdeniz bölgesinde yetiştirilir. “*Anemon lalesi* Manisa'da var” (KK100). “*Anemon çiçeği* Anadolu'nun kadim çiçeklerinden birisidir. Datça'da *anemonlar* var. İlk açan çiçek olarak bilinir. Şubatta *anemonlar* açar” (KK110). Endemik çiçeklerden biri olan *karagül* Şanlıurfa Halfeti'ye özgü bir çiçektir. “Şanlıurfa Halfeti'den *siyah gül* gelir” (KK100). “*Salep*, *nevruz çiçeğinin* köküdür. Türkiye'de Yozgat Şarkışla'da ve Maraş'ın o kuzeylerinde de ciddi bir *salep* üretimi vardır” (KK110).

Uluslararası fuarlardan olan EXPO'da Türkiye'deki bitkiler tanıtılmaya çalışılır. Hatay 2021'de EXPO'da endemik bitkiler ve tıbbi aromatik bitkiler gibi birçok bitkiye yer verilmiştir. Flora Expo Süs Bitkileri, Bahçecilik ve Üretim Teknolojileri Fuarı Antalya'da yapıldı. “Antalya'da EXPO'da bitkilerin olduğu botanik bahçesi vardı. İstanbul'da kasırların içinde *magnolia grandiflora* yani manolyalar ön plana çıkar. Hatay'ın EXPO'sunda da bitkiler ön plandaydı.

Konya'daki Kelebek Vadisi bitki açısından önemlidir. Kırıkkale'de lavanta bahçesi vardır” (KK112).

Çiçekçilerin kültür endüstrisine katkısı vardır. Doğadaki çiçekler ehlileştirilerek tezgahlarda yerini almaktadır. “Bitkinin hepsi doğaya hastır. Bitkilerin tohumları doğadan alınmıştır. Doğadan seçilmiş bitkiler ehlileştirilerek çiçek olmuştur. Çiçekler araştırılmıştır. 5- 10 yılda bir çiçeğe seri yapıp üretmişlerdir. Bizler çiçekleri doğadan kopyalamışızdır” (KK7). “Çiçekçilik mesleği ile çiçek ekme kültürü olan bir toplum yavaş yavaş çiçek satın almaya ve çiçeği hayatın her alanında kullanmaya başladı” (KK113).

Sabuncakis, Osmanlı sarayları için çiçek süslemeleri yapmıştır. Sabuncakis firması ilk dükkanını İstanbul'da açmıştır. Cumhuriyet Döneminde Atatürk'ün Sabuncakis'i Ankara'ya getirmesi Ankara'da çiçekçilik faaliyetlerinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Sabuncakis ilerleyen zamanlarda Ankara'da da şube açmıştır. “20.yüzyılın ilk yarısında var olan salon bitkileri ve diğer kesme çiçek türleri Ankara'ya İstanbul'dan demiryolu ile gitmiştir. Özellikle törenlerde kullanılacak çelenklerin bir gece öncesinde trenlere yüklenerek gece yolculuk boyunca çelenklerin hazırlandığı belirtilmektedir” (Yücel ve Evren Doğan, 2014:11). “Cumhuriyet Dönemi'ne gelindiğine Atatürk, çiçeğe de olan özel düşkünlüğü ile çiçek sektörünün gelişmesini istemiş ve Sabuncakis'i Ankara'ya getirmiştir. Sabuncakis, çiçekçilik sektörüne kitap ve dergi çıkarmasıyla ve Interflora'nın kurucusu olmasıyla katkı sağlamıştır.”⁵ “1932 yılında Ankara Çubuk Barajının ve Hipodrom'un yeşillendirme çalışmalarını yaptı. Bu işlerin beğenilmesi üzerine, Atatürk'ün şahsi daveti üzerine Ankara'da bir şube açıldı.”⁶ Cumhuriyet döneminde Şehir Bahçesi çeşitli dükkanlar vardır. Ulus Şehir Bahçesi'nde Akba Kitabevi, Hacı Bekir ve Osman Nuri Uzun gibi dükkanların arasında Çiçekçi Sapuncakis dükkânı da vardır (Tanyer, 2013: 116). “Çiçekçilik Atatürk'ün Cumhuriyetin ilk kuruluş yıllarında Sabuncakis diye bir çiçekçiye Yunanistan'dan alıp İstanbul'a getirmesiyle çiçekçilik başlar. Türkiye'de ilk çiçekçiliği ve çiçekçilik kültürünü başlatan Sabuncakis'tir. Hatta Ankara'da, İstanbul'da dükkanları vardı. Hâlâ da dükkanları

⁵ Atatürk'ün Sabuncakis'i Ankara'ya getirmesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://repository.bilkent.edu.tr/items/63741237-266a-44e2-8e75-9eb3a634cab6>

⁶ Atatürk'ün Sabuncakis'i Ankara'ya getirmesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.sabuncakis1874.com.tr/sayfa/hakkimizda>

vardır. Sabuncakis'in çocukları ve torunları çiçekçiliği devam ettiriyordu" (KK75). "1874 senesinde kurulmuş Sabuncakis diye bir firma vardır ama asıl ismi Yorgi İstrati Sabuncakis'tir. Cumhuriyet ilan edildikten sonra Atatürk tarafından firmanın çalışmaları hızlandırılmış ve desteklenmiştir. Firmanın Türkiye'nin 67 vilayetinin 37- 38 vilayetinde yeri vardı. İç mekân bitkisinde İstanbul'da bir buçuk yıl Yorgi İstrati Sabuncakis tarafından eğitildim ve kurs aldım" (KK26). "Bir kız öğrencisinin Atatürk'e çiçek sunumunu yapmasının fotoğrafları vardır. Fotoğraftaki o çiçeği yapan Sabuncakis'tir. Çiçekçilik ta o zamandan başlıyor" (KK75). Bu fotoğraf, günümüzde olduğu gibi yüzyıl öncesinde de çiçeğin önemli olduğunu ve hediyeleşme aracı olarak kullanıldığını gösterir.

Ankara'da Ankara Çiçekçiler Esnaf Odasına bağlı olan ve bağlı olmayan birçok çiçekçi vardır. Çiçekçiler Esnaf Odası Başkanı Emin Çimen odaya bağlı olmayan çiçekçilerin tespit edilmesini dile getirir. "Nasıl ki barolar birliğine kayıtlı olmayan biri avukatlık yapamıyorsa, dükkânı olmayan ve kayıtta olmayan birinin de çiçek dükkânı açmaması gerekiyor dedi".⁷

Ankara'nın ilk çiçekçileri ve seracıları Demetevler Karşıyaka Mezarlığının çevresindeki çiçekçiler olduğu belirtilmektedir. Karşıyaka'daki çiçekçiler çoğunlukla çiçek üretimi yapmaktadır. "Ankara'nın ilk seraları Karşıyaka'dadır. Oranın en eski çiçekçileri ise Başerler, Çamlıkaya, Dallihoğlu ve Uzman'dır" (KK2). "Karşıyaka'daki çiçekçiler ve seracılar üreticidir" (KK15). "Karşıyaka toptan üretim yeridir. Normal perakende satanlar buradan çiçek alır" (KK19). "Karşıyaka toptan çiçek alınan bir yer olduğu için çiçekler çok çabuk satılır. Toptan satılan çiçeklerin devamı da olmayabiliyor. Buraya çoğu bitki ithal geliyor" (KK13).

Bentderesi'ndeki çiçekçiler, Karşıyaka'daki çiçekçiler gibi Ankara'nın en eski çiçekçileri olarak bilinse de çiçek ve fide üretimi yapmamaktadır. Bentderesi'nde üretim yapan çiçekçilere rastlansa da bu üreticilerin çoğu Karşıyaka'da yetişen kişilerdir. Bentderesi'ndeki çiçekçiler Yalova'dan, İzmir'den veya Karşıyaka Mezarlığı'nın çevresindeki çiçekçilerden çiçek alıp satmışlardır. "Bentderesi'ndeki çiçekçilerin elli altmış senelik çiçekçi olması hiçbir şeyi değiştirmez. Buradaki hiç

⁷ Ankara Çiçekçiler Esnafı Odası Başkanı Çimen'in Odaya bağlı olmayan çiçekçiler için söyledikleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.yeniakit.com.tr/haber/ankara-cicekciler-esnafi-odasi-baskani-cimen-herkes-kendi-isini-yapacak-793043.html>

kimse bugüne kadar meyve ağacının haricinde hiçbir şey dikmemiş ve çiçek üretimi yapmamıştır. Buradaki çiçekçiler İzmir’den ağaç getirdiler, tezgâha koydular ve müşteriye sattılar” (KK2). “Bentderesi’ndeki çiçekçiler Karşıyaka’dan önce kuruldu. Ben otuz senedir Bentderesi’nde çiçekçiyim. Burada çiçek üretimi yok. Gördüğün çiçeklerin hepsi Karşıyaka, Yalova, İzmir ve Ödemiş’te çiçek üretiliyor” (KK3). “Karşıyaka’dan geldim. 50 yaşındayım ve 10 yaşından beri üretim yapıyorum” (KK2).

Karşıyaka Mezarlığının 1. kapısından 5. kapısına kadar çiçekçi esnafları vardır. Mezarlığın 5. Kapısına kadarki çiçekçiler fide ve saksı çiçeklerinin satışını yaparken 5. Kapının çevresindeyse kesme çiçek satan çiçekçiler göze çarpar. “Karşıda Özbaşar Peyzaj, Acarlar ve Ege var. İleride de buralardan ve mezattan çiçek getirip satan seyyar satıcılar var” (KK19). “Karşıyaka’da 5. Kapıdan sonra üretim yok çünkü seralar 5. Kapıda bitiyor. Seyyar olarak kesme çiçek satanlar var. Orada satış seralardan daha canlıdır. Her yerden çiçek getiriyorlar. Senden, benden, ötekenden, berikenden ve mezattan yani nerede çiçek bulurlarsa bir kasa alırlar. Bu aldıkları çiçekleri orada satarlar” (KK20). “Çiçekçiliğe ilk başlama şeklim şu şekildedir: Burada herkes seyyar çiçek satıyordu. Ben de geldim kondum. Böylelikle çiçekçiliğe başladım. Cenazeye gelenler ve mezara bakım yaptıranlar benden çiçek almaya başladı ve böylece müşteri edindim. Müşterilerimde haftada bir, ayda bir ya da özel günlerde gelip çiçek almaya başladı” (KK21).

Kızılay’da Sakarya Caddesi’ndeki ve Güvenpark’taki çiçekçilerse kesme çiçeklerin yanında saksı çiçekleri de satmaktadır. Ankara Büyükşehir Belediyesi 2023 yılında Sakarya Caddesi’ndeki çiçek satış alanlarını yenilemiştir. Ankara’da Sakarya Çiçekçiler Çarşı’sı Yenilendi internet sitesine göre Ankara Büyükşehir Belediyesi Sakarya Çiçekçiler Çarşısı’nda esnafların dükkanlarını daha modern ve konforlu hâle getirdi. Bir lostra, bir büfe ve 14 adet çiçekçi dükkânı yenilenmiştir.⁸ Çiçekçiler, kesme çiçekleri çiçek mezadından almaktadır. Bu mezada farklı şehirlerden gelen çiçekçiler elinde bulunan çiçekleri satmak için katılmaktadır. “Çiçeklerden sukulentler seralardan alınırken kesme çiçekler mezattan alınır. Çiçek mezadı yapılır. Müzayede kesme çiçekler açık artırma usulü alınır. Bu müzayedeler

⁸ Ankara’da Sakarya Çiçekçiler Çarşı’sı yenilenmesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.haberler.com/guncel/ankara-da-sakarya-cicekciler-carsi-si-yenilendi-16002105-haberi/>

haftanın belli günleri Çankaya tarafında yapılır. Patronumuz gidip mezattan çiçek alır” (KK100). “Çiçekler Karşıyaka’dan seralardan ve mezattan alınır. Mezat açık ihale usulü olur. Mezat pazartesi, çarşamba ve cuma günü İncek Taşpınar Köyü’nde yapılır. Çoğu çiçekçi mezada gider” (KK101). “Ankara’da İncek’in girişinde Gölbaşı Taşpınar Mahallesi’nde haftanın dört günü mezat olur. Mezattan bir gün öncesinde tüm bölgelerden ürünler toplanır ve Ankara’da ihale usulüyle satılır. Bu çiçek mezadı on beş yirmi senedir yapıldığı için oradan yer alındı. Mezat yeri biraz şehir dışındaydı ama artık şehrin içinde sayılır. Her çiçekçi arabasıyla mezada gidip çiçekleri alır. Pazartesi, çarşamba, perşembe, cuma ve cumartesi mezat yapılır. Perşembe ve cumartesi ara mezatlar olur. Ana mezatlar pazartesi, çarşamba ve cumadır. Çiçekler ihale yoluyla alındığından çiçeklerde sabit bir fiyat yoktur” (KK107). Geçmişte Kızılay’da çiçekler seyyar olarak da satılırdı. “Benim çocukluğumda çingeneler özellikle Anneler Günü’nde Gölbaşı’na gelip *sevgi çiçeğini* çuval çuval toplarlardı. *Sevgi çiçeğini* demet yapıp Kızılay Güvenpark’ta satarlardı. Zaman içerisinde Sevgi Çiçeği yok olduğu için satmaya çiçek bulamadılar” (KK113).

Atatürk Orman Çiftliği Meyve Fidanı ve Çiçek Satış Serası’nda çiçek satışı yapılmaktadır. “Atatürk Orman Çiftliği’nde benim bir çocukluğumdan kalma bir sera vardı” (KK112). Ankara Orman Müdürlüğüne bağlı Behiçbey Orman Fidanlığı, Elmadağ Orman Fidanlığı, Kızılcahamam Orman Fidanlığı, Ayaş Orman Fidanlığı, Beypazarı Orman Fidanlığı, Nallıhan Orman Fidanlığı gibi fidanlıklar vardır. Bu fidanlıklardan ağaç ve süs bitkilerinin fidanları temin edilebilir. “Behiçbey fidanlığından dedem ağaçlarını alırdı. Şu anda burası hâlâ aktiftir” (KK112).

Ankara Büyükşehir Belediyesine ait seralar vardır. Bu seralarda süs bitkileri de yetiştirilmektedir. “Ankara özellikle çiçek tüketiminin en yoğun olduğu noktalardandır. Ankara Büyükşehir Belediyesi Türkiye çapında ürünlerin alımının en fazla yapıldığı yerdir. Dolayısıyla İç Anadolu kültürünü taşıyan Ankara halkı çiçeğe ve peyzaja önem verir” (KK98). “Ankara Büyükşehir Belediyesinin Konya yolu üzerinde lavanta bahçesi vardır” (KK112). BAKAP (Başkent Ankara Kalkınma Projesi) Tarım Kampüsü ve Rekreasyon Alanı, Gölbaşı Karaoğlan Mahallesi’ne kuruldu. “BAKAP’ta; 24 bin 500 süs bitkisi, 2 milyon 200 bin peyzaj bitkisi, 160 bin metrekare çim alan, 10 bin metrekare peyzaj alanı ve 3 adet biyolojik gölet

bulunuyor.”⁹ ANFA Sera Beypazarı’nda ise meyve, sebze ve ağaç fidelerinin yanı sıra saksı bitkileri de yetiştirilmektedir.

Belediyelerin ve park ve bahçeler müdürlüklerinin seralarındaki çiçeklerde bağlı olduğu ilçenin park ve bahçelerin de ya da kamu kurum ve kuruluşları için kullanılmaktadır. Ayrıca bu seralarda yetişen çiçekleri halka satışını yapanlar olduğu gibi hediye edenlerde olabilmektedir. “Genellikle belediyelerin seraları oluyor. Bu seralarda çiçek satışı yapılmakla beraber parklara ve yeşil alanlara çiçek üretiliyor ve bazı belediyelere bağlı seralar halka çiçekleri hediye olarak verebiliyor” (KK112). “Sincan Belediyesi Sera ve Fidanlık Üretim ve Satış Tesisi olarak üretim, satış ve parklara dikim amaçlı çiçekler üretir. Ayrıca ücretsiz okul ve cami gibi kamu kurumlarına çiçekte vermekteyiz” (KK27). “Çankaya Belediyesi’nde çiçeklerin yetiştiriciliğinde varım ama belediye çiçeklerin satışını da yapmaktadır” (KK92). Yenimahalle Belediyesi, Gölbaşı Belediyesi gibi belediyeler kendi seralarında çiçek yetiştirmektedir. Keçiören Belediyesi Ovacık Mahallesi’nde gül ve lavanta bahçesi çekim platosu oluşturmuştur. *Gül* ve *lavanta* bahçesinin farklı farklı alanlarında fotoğraf çekim platoları yerleştirilmiştir. Mamak Belediyesi Gökçeyurt Mahallesi’ndeki *lavanta* bahçelerine ziyaretçi akını olmaktadır. “Ballıbabagiller ailesinden olan ve ‘*lavandula*’, ‘*lavandar*’ ve ‘*lavande*’ olarak da adlandırılmakta olan lavantalar hem gezi hem fotoğraf hem de sağlık açısından tercih sıralamasında ilk sıralarda yerini almaya başladı.”¹⁰ Gölbaşı Belediyesinin de *lavanta* bahçesi vardır ve ziyaretçilere açıktır. “Gölbaşı Belediyesinin lavanta bahçesi vardır” (KK112). Gölbaşı Belediyesi’nin Lavanta Bahçesi’nde Hasat Zamanı internet sitesine göre Gölbaşı Belediyesi yetiştirdiği *lavantalardan* kese yapılarak özel günlerde vatandaşlara hediye ediyor. *Lavantalar* parfüm, yağ, sabun, krem ve birçok alanda farklı şekilde değerlendiriliyor.”¹¹

Ankara’da çiçeklerin ön plana çıktığı alanlardan biri de botanik bahçeleridir. Ankara halkı botanik bahçelerinde bitki ve çiçekle iç içedir. Ankara’da Keçiören

⁹ Ankara Büyükşehir Belediyesi’nden Türkiye’nin En Büyük Tarım Kampüsü ve Rekreasyon Alanı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://ankahaber.net/haber/detay/a>

¹⁰ Mamak Gökçeyurt Mahallesi’ndeki lavanta bahçeleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.24saatgazetesi.com/ankarada-lavanta-turizmi-basladi-ilk-festival-5-agustosta>

¹¹ Gölbaşı Belediyesi’nin lavanta bahçesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.ankaragolbasi.bel.tr/haberler/golbasi-belediyesi-nin-lavanta-bahcesi-nde-hasat-zamani-89502.html>

Atatürk Botanik Bahçesi, Uğur Mumcu Parkı, Ankara Botanik Parkı gibi önemli botanik bahçeleri vardır. “Atakule’nin altında botanik park diye bir yer var” (KK112). Türkiye’nin en büyük, Avrupa’nın ikinci büyük botanik bahçesi olan Türkiye Millî Botanik Bahçesi ’de Ankara’dadır.

Ankara’da çiçekçilik geliştirmekte olsa da çiçekçiliğin daha fazla gelişmesi için çalışmalar yapılmalıdır. “Ankara’da çiçekçiliği şöyle geliştirebiliriz: Birincisi şu an seralar çok kötü durumdadır. Seralar tamamen eski usul işler yapıyor. Seralar geliştirilirse çiçekçilikte geliştirilir. İkincisi çiçekçilikte kullanılan materyalin düzgün alınması gerekir. Gübresinden, saksısına, toprağına ve çiçek tohumuna kadar kullanılan araç ve gereçlerin hepsini kaliteli kullanırsak biz çiçekçiliğimizi geliştirebiliriz” (KK92).

Başta Türkiye daha sonrasında da Ankara’da çiçekçilik mesleği geliştirilmelidir. Karşıyaka’daki, Kızılay’daki, Bahçelievler’deki ve Çayyolu’ndaki çiçekçiler eskiye oranla çiçek alışverişlerinin azaldığını söylese de günümüzde Ankara’da çiçekçi denildiğinde buralardaki çiçekçiler akla gelir. Eskiye oranla seralar ya da satışlar azalmış olsa da çiçekçilik sektörünün gelişimi için çalışmalar yapılmalıdır. Çoğu belediye kendine ait sera açsa da sektör hâlen istenilen seviyeye gelmemiştir. Ankara Büyükşehir Belediyesi çiçekçi dükkanlarının yenilemesi çiçekçilik sektörünün gelişimi için atılan adımlardan biridir. Seralar daha elverişli duruma getirilirse daha fazla verim alınır ve Ankara’da çiçekçilik sektörünün gelişmesine katkı sağlar. Çiçekçilik sektöründeki en önemli nokta ise çiçeği ve çiçek bakmayı sevmektir yoksa çiçekçilik sektöründe başarı sağlanamaz. Çiçek doktoru olan çiçekçilerin yaptığı iş risklidir çünkü yanlış bir şey yapıldığında eldeki tüm çiçekler solabilir. Bu yüzden çiçekçilik mesleğinin püf noktaları anlatıldığı eğitimler verilmeli ki çiçekçilik sektöründeki eksiklikler giderilsin. Çiçek bakımı yaparken daha fazla verim alabilmek için kaliteli malzeme kullanılmalıdır. Çiçekçilik mesleğinin gelişmesi tek bir şeye bağlı değildir. Çiçekçilik yapılması için birçok noktayı bilmek gerektiğinden dolayı bu meslek bilgi ve ustalık gerektirir.

2.2.2. Ankara’da Çiçek

Çiçeklerin birçok özelliğinden dolayı çiçekler farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Kaynak kişilerin verdiği bilgilere göre çiçeklerin özellikleri şu şekildedir: Çiçekler süs bitkisidir ve peyzajda kullanılır. “Çiçeği insanlar alıp saksıya

koyar ve odada süs bitkisi olarak kullanabilir” (KK91). “Kişiler evlerinin bahçesini veya penceresinin önünü güzelleştirme vesilesi ile çiçek kullanır” (KK96). “Kadife çiçeği orta düzeyde ve çok manalı olmayan çiçeklerdendir. Kadife çiçeği kalitelidir ve genelde parklarda diktiğimiz güzel görüntüler veren çiçeklerdendir” (KK89). “Karahindiba peyzajda kullanılan bir bitkidir” (KK95). “Mimari bir akım olarak da sarmaşık zaten bütün dekorasyonda kullanılmıştır. Özellikle villa tarzı evlerin her köşesinde sarmaşık kullanılır” (KK110). “Köyde evlerimizde sarmaşık büyüttük evleri boydan boya sarardı” (KK55). “Güzel görünmesini istediğimiz yerlere çiçek dikeriz” (KK112). Çiçek peyzajda kullanılsa da günümüzde küresel ısınmanın etkisiyle ortaya çıkabilecek su sıkıntıları düşünülüp artık çoğunlukla kuru peyzaj tercih edilmeye çalışılmaktadır. “Belli başlı parklarda çiçeklik alanlar vardır. Parklara daha çok ağaç dikilmesi tercih edilir ya da taşlarla kuru peyzaj yapılır. Çünkü çiçek mevsimsel olduğu için sürekli yenilemenin gerekmesi, çiçeğin bakımının zor olması ve su tüketimini azaltmak için parklarda çiçeklik alanların çok geniş olmamasına ya da çok fazla alanlarda, parklarda çiçeklik alan vermemeye dikkat edilir” (KK112). Peyzaj haricinde çiçeklerle bir firmanın ya da kurum ve kuruluşun logosu işlenebilir. “Çiçeklerle arma yapılır” (KK26).

Çiçekler canlıdır. “Yoldan geçerken gül koparmak çiçeklerde canlı olduğu için bir canlının yaşamına son vermek anlamına gelir. Çünkü kopardığın çiçeği alıp çöpe atıyorsun” (KK41). “Ben kır çiçeklerini bile koparmaya karşıyım çünkü orada güzelce duruyor. Çiçeği niye koparıyorsun. Kır çiçeği bile koparılınca üzülüyorum” (KK52). “Çiçeğin her canlı gibi Allah’ı zikrettiğinden insanlar evlerinde bulundurur” (KK56). Kainattaki her canlı Allah’ı tesbih eder. Çiçekler Allah’ı tesbih ettiği için insanlar çiçeği koparmamakta ve evlerinde bulundurmaktadır. Çiçekler Allah’ı tesbih ettikçe çiçeğin bulunduğu ortamdaki insanların daha huzurlu olacağına inanılır.

Çiçek hayatla özdeşleştirilir. Hayatın her alanında çiçek kullanımı görülür. İnsanların hayatındaki dönüm noktalarından olan geçiş evreleri olan doğum, evlenme ve ölüm törenlerinde çiçek kullanımı insanların çiçeğe verdiği önemi kanıtlar niteliktedir. “Çiçek hayatın temeli, çiçeklenme ise hayata başlangıç olarak değerlendirilebilir” (KK113). “Çiçek hayatın her alanında var. İnsanın mutlu ve hüzünlü günlerinden ölümden, doğum gününde ve evlilikte hep çiçek kullanılır. (KK100). “Çiçek bahçelere, balkonlara, teraslara ve mezarlıklara alınır” (KK19).

“Düğünlerde çiçekler gelin çiçeği ve gelin tacı yapılarak kullanılır” (KK96). “Herkes yaşamında çiçek kullanır” (KK111).

Çiçek kültürü yansıtır. “Çiçek kültürün bir parçasıdır. Bitki dünyası bambaşka bir kültürdür. Çiçek tamamen farklı bir dünya açar” (KK25). “Çiçek kültürü yansıtır. Kültürü de oluşturan insandır. İnsan hayatında ailesinden ve çevresinden ne görürse bunu etrafına yansıtır. Oluşan çiçek kültürünü de insan etrafına yansıtır” (KK112).

Çiçeklerin insanları mutlu etme aracı olduğu ve insanların psikolojisine iyi geldiği ifade edilmiştir: “Bahçem olmadığı için kendi ruh hâlimi tatmin etmek amacıyla evde kedi dili kaktüs ve orkide yetiştiriyorum. Bitkide bir çocuk gibidir. Çiçekler, çiçek açtığı zaman insanı mutlu hissettirir” (KK31). “Çiçek mutluluğu ifade eder ve insandaki olumsuz enerjileri yok eder” (KK108). “Çiçeği vazoya koyarsan ruha dinginlik verir. Çiçek bahçeni güzelleştirerek ruhunu dinlendirir. Çiçek seni bütün şeylerden arındırır. Sanki başka bir dünyada olursun. Ben bahçeme çok özen gösterdiğim için 52 ülkeden getirdiğim bitkilerin olduğu üç tane güzel bahçem var” (KK113). “Arkadaşlarımla buluştuğumda, birine yemeğe gittiğimde veya geçmiş olsuna gittiğimde muhakkak çiçek alırım. Erkek arkadaşıma da normal arkadaşıma da çiçek aldığım olur. Çiçek alınmasında cinsiyet ayrımı olduğunu düşünmüyorum. Önemli olan karşıdaki insanı mutlu etmektir” (KK112). “İyimserlik amacıyla çiçek gönderilir” (KK23).

Çiçek zariflik, güzellik, estetik, nezaket, sevgi vb. anlamlara gelir. “Çiçek; her dönemde zarifliğin, nezaketin, güzelliğin sevginin ifadesidir. İnsanoğlu yaratıldığından bugüne kadar dünyada çiçeği ifade edenler değişmiş ama çiçeğin anlamı değişmemiştir. Çiçek her zaman olumlu şeylerin işaretidir. Geçmişten günümüze kadar yaşamın tüm alanlarında canlı ya da cansız şekilde çiçek var. Çiçek, hayatın bir parçasıdır” (KK78). “Gelenekte çiçek öncelikle bir estetik sonrasında şifahi özellikleriyle ön plandadır. Dünyada günümüzde çiçekteki birincil amaç estetik” (KK96). “Çiçek incelik, zariflik ve çağdaşlaşmanın temelidir” (KK100). Çiçek edebiyatta şiirlere anlam katmak için kullanılır. “Yurt dışında birçok yerde şiir bahçesi var. Mesela Shakespeare’in şiirini ön plana çıkarıyor. Arkada o şiirde geçen bitkiler sırayla dikilmiş. Gül bahçesi, tıbbi aromatik bitkilerin bahçesi veya yenilebilir bitkiler bahçesi var” (KK111). “Çiçek görüntüsünün güzelliğiyle göze hitap ettiğinden ve çiçeğin insanların zevklerine hitap etmesinden dolayı

insanlar çiçeği evlerinde bulundurur” (KK56). “Eşe kırmızı gül alınmasının bir anlamı vardır” (KK23).

Çiçek yetiştirmek veya satın almak zevk işidir. “Her şey dört dörtlük olacak da millet gelip zevkine çiçek alacak. Çiçek satın almak keyfi iştir çünkü şu sıkışıklıkta millet karnını doyuramıyor” (KK19).

Çiçek şifa verici olarak kullanılır. “Çiçek bundan 500 yıl önce çiçek estetik amaçlı değildi. Çiçek 500 yıl önce sadece şifahi idi çünkü insanlar tabiatın içinde yaşıyordu” (KK96). “Bazı insanlar tamamen doğal yaşadığı için bitkinin her şeyini kullanır” (KK111). “Bütün bitkilerin, çiçeklerin dünyada bir varoluş nedeni var. Hiçbir bitki boşa Tanrı tarafından yaratılmamıştır. Çiçek devaya dönüşür” (KK113). Çiçek insanın uyku probleminin giderilmesinde etkilidir. Özellikle lavanta insanların rahat uykuya dalmasını sağlar. “Çiçeğin yatak odasına koyulması rahat bir şekilde uyumak kullanılabilir” (KK91). Çiçek, yiyecek ve içecek olarak kullanılabilir. “Çiçeklerden çay yapılabilir” (KK91).

Çiçek hediye olarak kullanılır. Özellikle özel günlerde hediye olarak çiçekler tercih edilir. “Çiçek genelde özel günlerde kullanılır. Mutlu olduğumuz zaman, biri mutlu olduğu zaman ya da ev ziyaretlerine giderken alınır” (KK92). “Şehirleşme ortamında dip dibe yaşayan insanlar içlerindeki estetik ve güzellik duygularını karşısındaki kişilere özel günlerde hediye olarak çiçek tercih ederek yansıtabilir” (KK96). “İnsanlar çiçeğe hediye vermek için ihtiyaç duyar” (KK27). “Çiçek alınabilecek en basit hediye olduğundan özel günlerde tercih edilir” (KK101). “Gölbaşı Park ve Bahçeler Müdürlüğü olarak parklarımızı çiçeklendiriyoruz ya da yeterli miktarda ürettiyse insanlara hediye ediyoruz” (KK112). “Çuha ve sardunya yaptırıp insanları sevindirmek için hediyelik olarak götürülür” (KK20). “Çiçek hediyedir” (KK23). Kırgın insanları barıştırmak, çiçeği sevmeyen insanların çiçeği sevmesi ve bir kişiyi veya bir şirketi temsil amacıyla insanlar çiçek hediye edebilir. “Eşim dövüştüğümüz zaman çiçek alır” (KK38). “Çiçek kendini ifade etme aracıdır. Karısıyla tartışıp barışmak için buket yaptıranlar vardır. Çiçek ile barışmak istediğini anlatır” (KK21). “Çocuklara çiçeği sevdirmek amaçlı biz birbirlerimize çiçek alırız” (KK31). “Şirketlerde temsil amacıyla çiçek gönderir” (KK23).

Çiçeğin siyasi işlevi de vardır. Çiçekle kişilere atıfta yapılabilir. “Abdullah Gül cumhurbaşkanı olduğunda Melih Gökçek, cumhurbaşkanıyla aralarındaki bağdan

dolayı cumhurbaşkanının soy ismi Gül olduğu için ona atıfta bulunmak için bütün refüjlere gül diktirdi. Özellikle Ankara'nın merkezi yerlerine gül dikimi yaptırıldı” (KK89). Melih Gökçek her yere gül diktirerek Abdullah Gül’ü desteklediğini göstermek istemiştir. Burada sembolik anlamları olan çiçeğin siyasi ideolojiyi de simgelediği görülür.

Doğal afetlerden olan heyelandan korunmak içinde çiçekler kullanılır. “Vetiver Karadeniz’de özellikle toprak heyelanından korunmak için kullanılır” (KK95).

Kaynak kişilerin çiçeğin özellikleri sorulduğunda verdiği cevaplarla çiçek şu şekilde tanımlanabilir: Çiçek; kendine bir kültür oluşturan, zarıflık, güzellik, incelik, estetik, nezaket, sevgi, iyimserlik ve mutluluk anlamlarına gelen, siyasi ideolojileri yansıtan, alanın ya da yetiştirenin psikolojisine olumlu etkiler yaratan, anlamlarıyla insanın kendini ifade etmesine yarayan, şifa verici, özellikle hediye olarak kullanılan, yiyecek ve içeceklerde, kozmetikte, alternatif tıpta, botanik turizminde kullanılarak endüstride önemli bir payı olan, günlük hayatımızın her alanındaki ritüellerde, kutlamalarda ve geçiş evrelerinde kullanılmasıyla kültürümüzde yer edinen, bazı bölgelerde heyelandan korumaya yarayan, zevk işi olarak nitelendirilen ve peyzajda kullanılan bir süs bitkisidir.

Geçmişten günümüze kadar günlük hayatımızın her alanında çiçek vardır ve bir kültür oluşmuştur. Çiçekler sadece ekonominin bir parçası olarak sınırlı kalmamıştır. Günlük hayatta çiçeğin kullanım alanları incelendiğinde çiçeğin kendine özgü bir kültür oluşturduğu görülür. Bu çiçek kültürü sadece Ankara’da değil tüm Türkiye’de görülmektedir. “*Gül* üretimi Osmanlı’da başlamıştır. Osmanlı Devleti *gülün* üzerine çok düşmüştür. Osmanlı’da Lale Devri diye bir devir vardır. *Lale* sadece Türkiye topraklarında yetişen bize özgü bir bitkiydi zamanla Hollanda alıp kullandı” (KK89). “*Lale* Osmanlı’da bir devrin çiçeğidir” (KK103). “Çiçek kültürü Osmanlı döneminden başlıyor” (KK93). “Çiçek ekonomik bir nesne hem de kültürün bir parçasıdır” (KK27). “Hiçbir milletin tarihinde bu kadar çiçek yok. Her millette çiçek var ama geçmişten günümüze çiçeği bu kadar tasvir etmiş ve hayatının içine sokmuş bir millet daha yok. Osmanlı’nın ve Selçuklu’nun tarihinde çiçek vardır. Gecekonduların ya da en kötü evlerin penceresinin önünde bile bir çiçek var. Gidip en lüks eve bakın orada da çiçek var. Çiçeğin olmadığı yer yok. Herhalde bir mezarın içinde çiçek yok. Bizim ecdadımız çiçeği eve, mabede ve camiye sokmuştur. Kişi

evinin balkonunda canlı çiçek yetiştirir. Evin içine girersin boyanmış çiçek portresi seni karşılar. Ölüye de diriye de çiçek gider. Halk mutfağında ve mezar taşlarında çiçek yer alır. Camide çiçek resimleri vardır. Caminin içinde ebru ile lale yapılır” (KK78). “Çiçeğin olmadığı yer yok. Camilerde süs olarak çiçek tasvirleri var. Camilerde çiçeğin canlısı değil de resimleri var” (KK79).

Geçmişten günümüze kadar her ailenin her kesimin evinde çiçek yetişmesi ve toplumun belli bir kesiminin çiçek ile ilgili birçok inanışa veya ritüele inanması çiçeğin kültürümüze girdiğinin kanıtıdır. “Çiçek kültüre dönüşüyor. Eskiden dedemin evinde *deve tabanı* vardı. Dedem emekli ve zar zor geçinen bir insandı ama evinde iki üç metrelik tavana değen bir *deve tabanı* vardı. Şu an üç metrelik *deve tabanları* nereden baksanız 1000 liradır. O dönemde o çiçeğe dedemin ulaşmış olması bana şu an ilginç geliyor. Demek ki o dönemde de çiçek kültürü varmış. Eski Türk filmlerinden Kemal Sunal’ın ve Adile Naşit’in filmlerinde arkalarda şu an gerçekten pahalı 500- 1000 liralık olan çiçek türleri var. 1975’te çekilen filmlerde fakir ailelerin evinde *deve tabanı*, *deve tabanın* farklı türleri ve yeşil yapraklı salon bitkileri var. Ben şaşıyorum şu anda benim evimde o filmlerdeki çiçekler yok. Yani görülüyor ki çiçek hem kültür hem sevgidir.” (KK64). Eskiden insanlar çiçek köşesi yapardı şimdiki insanlar ise kış bahçesi yapmaktadır. Bu da çiçek kültürünün değişerek de olsa devam ettiğinin göstergesidir: “Camın önüne üç masayı birleştirip annem evine çiçek köşesi yapmıştı” (KK64). “Eskiden köylerde salça tenekelerine ve bidonları kesip *sardunya*, *kadife* ve *cam güzeli* dikilirdi. Çiçekler gecekondularda camın önüne veya bahçeye konulurdu” (KK60). “Annemin bahçesi resmen sera gibidir. Annem çiçekleri cinsine ve güzelliğine bağlı olarak bahçeye, yoğurt kabına ve saksılara diker” (KK52). “Annem köyde çiçeği çok sevmesiyle bilinirdi. Çiçeklerle konuşurdu. Annemin çiçekleri köyde hiç kimsenin evinde yoktu. Bizim evi çiçekli ev diye tarif ederlerdi. Yağ tenekelerinin boşlarına çiçek dikerdi. Annem çürümüş tenekelere, küçük plastik bardağa eline ne geçerse hepsinde çiçek yetiştirirdi” (KK78). “Çiçek kültürü hep vardı. Uzun yıllar saksılarda, tenekelerde, kovalarda, küplerde, plastiklerde ve yağ kutularına çiçek ekme kültürü vardı. Daha yeni yeni 10-15 yıldır belki de 25-30 yıldır üç gün sonra atacağı çiçeğe para vermeye başladılar. Eskiden park bahçelerimizde bile çiçek yoktu. Son dönemlerde çiçeğin insan üzerinde etkisi görülmeye başlayınca hayatımıza artık iyice çiçek girmeye başladı ve çiçeğin insan üzerindeki etkisi görülmeye başladı” (KK113).

Bazı insanlar sadece kesme çiçeklerin bir kültür oluşturduğunu söylese de bütün çiçekler kendine özgü bir kültür oluşturmıştır. “Böyle sabah kalktığında kahve içerken ve kitap veya gazete okurken vazolu çiçekleri sehpanın veya masanın üstüne koyuyorlardı. Saksı çiçeği herkeste var. Asıl kültür vazolu çiçektedir ve vazolu çiçek bir alışkanlıktır. Vazolu çiçek eve gelen misafir evi beğensin diye alınır” (KK101).

Çiçek kültürümüzde yer edindiği için endüstride kullanılmıştır ve halk çiçeğin endüstride kullanılmasıyla ortaya çıkan ürünleri kullanmakta bir sakınca görmemiştir. “Çiçek; geleneği, kültürü ve sanayiye yansıtır. Çünkü biz daha yeni yeni çiçekleri tanıyoruz ve yeni yeni sanayileştirmeye başladık. Benim bir arkadaşım sürekli dağlarda kekik ve farklı bitkiler toplar. O bitkilerin yağını çıkarmaya çalışır ve bitkilerden bir şeyler yapmaya çalışır. Kültürü sanayiye katmaya çalışır. O dağdaki bitkiyi sanayiye katkı sağlayacak şekle getirmeye uğraşır. Sonuçta bitkiyi ekonomiye kazandırmaya çalışır. Alternatif tıbbı ihtiyaç var. Başın ağrıyınca doktora git diyorlar. Her seferinde ağrı kesici ve antibiyotik kullanmaktansa alternatif tıp çok daha iyidir Tabi onları da abartmadan kullanmak lazımdır” (KK91). “Çiçek ekonomik bir nesne hem de kültürü yansıtıyor. Mesela benim babaannem *kardelen* çiçeğini çok severdi. Babaannemin bana nasihati kızım olursa adını *Kardelen* koymamdı. Babaannem vefat ettikten sonra şurama *kardelen* dövmesi yaptırdım” (KK92). *Kardelen* çiçeğinin dövmesi çiçek kültürünün kültür endüstrisinde yer edindiğini kanıtlar niteliktedir.

Geçmiş ile günümüzü karşılaştırdığımızda ise bazılarının göre çiçek kültürü gelişirken bazılarının göre çiçek kültürü gerilemektedir. Saksı çiçeği kültürü kesme çiçek kültüründen daha baskındır. “Ankara’da çiçek kültürü zayıftır” (KK27). “Çiçek kültürü yansıtıyor. Çiçek almak zaten bir kültür olayıdır çünkü herkes çiçek almamaktadır. Kültür seviyesinin yüksek olduğu yerlerde çiçek alımı daha fazladır” (KK107). “Ben bu yaşma kadar eşime beş kere çiçek almadım ama yeni kuşaklarda çiçek biraz daha ön planda” (KK99). “Çiçek tamamen kültüredir. Bizim ülkemizde şu anda çiçek kültürü yok gibi. 72-73 yaşındaki insanlar evinde, bahçesinde ve balkonda çok yoğun şekilde çiçek yetiştiriyor. Her tarafta çiçekler var. Şu anda o çiçek kültürü tamamen bitti. Bahçede bile doğru dürüst çiçek kalmadı. Bitme sebebi o kültürü belli zamanda almak gerekiyor. Bazıları günümüzdeki ekonomik durumdan dolayı çiçek

yetiştirmek yerine biber, domates ve salatalık yetiştirip ondan faydalanırım diyor. ‘Ben çiçeği ne yapayım’ diyor. İşte o müşteri çiçek kùltürünü bilmediğinden ‘çiçeğe niye bakayım ya da niye besleyeyim’ diyor” (KK102). “İştambul’a yurt dışından gelip çiçek dükkânı açan, insanlara buketler yapan ve eğitim veren biriyle konuştum. şöyle söylüyor: Yurt dışında herkes evine giderken sebepsiz buket buket çiçek alır, derdi. Türkiye’de hasta ziyaretine giderken, sevgiliyle buluşacaksa vb. durumlarda çiçek alınır. Sebepsiz çiçek alanı hiç görmedim. Yurt dışındaki insanlardan eşi çiçek almıyor diye boşananlar var. Türkiye’de ise çiçek kùltürü çok zayıftır. Kesme çiçek olarak çiçek kùltürümüz yok denilecek derecedir. Saksı çiçeğini seven çok seviyor. Bir dönem fidanlıkta çalıştığımda yeni ürün gelmese de her hafta fidanlığa gelen müşterilerimiz vardı. Her fidanlığa gelişinde farklı bir bitki alan müşteriler vardı. Sürekli bahçesiyle ilgilenen, çiçekler ve ağaçlar alan insanlar vardı. Her hafta kaktüs bakmaya gelen kaktüs hastası insanlar vardı. Yine de Türkiye’de çiçek kùltürünün çok zayıf kaldığını düşünüyorum. Bitki havayı temizler, gölgelik alan yaratır ama bitki hayvanlar gibi dili olmadığı için mi yoksa hareket etmediği için mi önemsenmiyor. Ülkemiz bitki açısından zengin olmasına rağmen bitkiler ciddiye alınmıyor” (KK111).

Aile her şeyin temelidir. Kùltürün oluşmasında da kuşaktan kuşağa aktarılmasında da ailenin rolü büyüktür. Çiçek kùltürünün gelecek kuşaklara aktarılmasında aile etkindir. “Annem çiçeği çok severdi. Bizim ev çiçekten geçilmezdi. Ben de çok seviyorum” (KK78).

Hediyeleşme amacıyla çiçek kullanımının köylerde çok olmadığı görülür. Çünkü doğa ile iç içe olan köylü çiçeği hediye olarak görmeyebilir. Bazıları bunun kùltürle alakalı olduğunu da düşünür. Özellikle şehir hayatında çiçek hediye olarak kullanılınca çoğu insan artık çiçeği bir çeşit hediye olarak görmeye başlamıştır. “İç Anadolu bölgesinde gül çok önemli bir bitki değildir. Kùltür seviyesi yükseldikçe gül insanların hayatına girer. Bir köyde hiçbir zaman bir erkeğin eşine gül verdiğini görmedim. Benim babam, anneme gülü bırakın bir tane çiçek getirmedii çünkü kùltür seviyesi ne kadar düşerse bu tür şeyler insanların hayatından o kadar uzaklaşır. Ama şehir hayatına yaklaştıkça insanlar çiçeklerin ne işe yaradığının farkına varabiliyor” (KK89). “şimdi vatandaş düğüne gidemiyor kendi adına çiçek gönderiyor” (KK75). Çiçek çağdaşlaşmanın da göstergesi olduğundan çiçek alan ya da çiçek hediye eden

insanların kültürlü olduğu düşünülür. Çiçeğin kullanım alanları çeşitlidir. Çiçeğe sadece herhangi bir ot parçası olarak düşünen insanlar çiçeğin hayatımızdaki rolünü kavrayamadığından dolayı o insanlar kültürsüz ya da eğitimsiz olarak nitelendirilir. Çiçek almanın bir kültür olduğunu çiçekçiler vurgular.

İlk uygarlıklardan günümüze kadar aktarılan çiçek kültürünü günümüzdeki ekonomik sorunlar ve belli oranlarda da kentleşme baltalamaktadır. İnsanlar doğayla etkileşim içinde günümüze kadar bu kültürü taşımaya çalışsa da kentleşmeyle doğanın düzeninin bozulması var olan çiçek kültürünü kısmen de olsa olumsuz etkilemektedir. Teknolojik gelişmeler ise kentleşmenin getirdiği olumsuzlukları az da olsa yok edebilmektedir. Ekonominin gün geçtikçe kötüleşmesi var olan çiçek kültürünü olumsuz etkilemektedir. Bütün ekonomik olumsuzluklara rağmen çiçek ihtiyaç olarak düşünüldüğünde ve sebep aramadan öylesine çiçek aldığımız gün çiçek kültürü ilerlemekte ve gelişmektedir. “Çiçek kültürün parçası ama maalesef şu anda değildir. Birçok insan birçok çiçeği almak istiyor ama alamıyor, imkân el vermiyor” (KK64). “Romen kardeşlerimiz Anneler Günü için *sevgi çiçeği* sattığı dönemlerde elit tabaka Anneler Günü’nü kutlardı. Çiçek kültürü de bizde ekonomiyle ve kültürle ilgilidir. İnsanların parası olmalı ki çiçek alabilsin. Mesela ben 96 ülke gezdim, gördüm. Gelişmiş uygar ülkelerde haftada bir gün eve her insan bir demet çiçek alır. Evinin salonunda, yemek odasında veya masasının üstünde taze bir çiçeği mutlaka bulundurur. Türkiye’de ekonomik güçlükler olsa da her tarafta çiçekler bol olduğu için demet yapıp masaya koyabilir. Türk halkının çiçek kültürü gelişmemiştir” (KK113). “Çiçek kültürü yansıtıyor. Önceki yıllarda herkes evine çiçek alıyordu şimdi inanılmaz pahalandığı için almıyorlar” (KK101). “Çiçek dediğiniz evde bir ihtiyaç olarak düşünülmelidir. Örneğin masada yemeğinizi yiyeceksiniz masanın üstünü süsleyecek çiçek lazımdır. O çiçek yemeğe ekstradan bir güzellik katıyor. Eskiden yaşlı kesim genelde her hafta vazolu çiçek alırdı. Yaşlılar bir pazar veya cumartesi günü evde kaldığı bir gün sabah çıkıp büfeye veya markete gidip sütünü, ekmeğini ve gazetesini alıp oradan da bir çiçekçiye uğrayıp evdeki vazosuna çiçek alıp evine gelen insanlar vardı ama şimdi öyle değil. Şimdi sadece genç sevgililer birbirine çiçek almaktadır. Onun dışında artık insanlar bütçeleri kısıtlandığından haftada bir çiçek alacağına ayda iki sefer çiçek almaktadır. Önceden belli bir kesim çiçeği bozuldukça her hafta yeni çiçek alırdı. Normalde

çiçek alımının böyle olması lazımdır. Günlük nasıl bir markete gidip de ekmek ve su alıyorsak haftada bir kere de olsa çiçek almak lazımdır” (KK75).

Çiçek kültürü oluştukça ya da ilerledikçe çiçekçilik mesleği ilerlemekte ve gelişmektedir. Çiçek kültürü gelişmiş ülkelerde çiçekçilik mesleği gelişmiştir. “İtalya’da gibi yerlerde bir eşin eşine çiçek götürmemesi aslında boşanma sebebidir. Adam eşine çiçek götürmüyor. Eşi bunu mahkemeye veriyor. Boşanma sebebim eşim bana hiç çiçek getirip beni mutlu etmiyor, diyor. Mutlu olmadığım için ben eşimden ayrılmak istiyorum diyor. Boşanma sebebi erkeğin karısına çiçek almamasıdır. Bunun bizim ülkemizde de olması gerekiyor. Aslında çiçek kültürün genişlemesi lazım ki herkes o zaman ancak çiçek alır. Çiçek kültürü gelişirse bu meslek ölmez ve hep yaşatılır. Sadece özel günlerde veya doğum günün de çiçek götürmek yanlıştır” (KK75). Mesleğin yok olmaması için halkın çiçeğe bakış açısı değiştirilmelidir. Çiçeğin özellikleri, anlamları ya da insan ruhuna faydaları anlatılırsa var olan çiçek kültürü daha iyi anlaşılır ve mesleğin ilerleyişi daha hızlı olur.

Ankara’da çiçek kültürünün oluşmasını bitkisel biyoçeşitlilik etkiler. İklim, yükselti, yer şekilleri, coğrafi konum ve jeolojik yapı bitki çeşitliliğinin oluşmasındaki etkenlerdendir. Türkiye’nin özellikle coğrafi konumu ve iklimsel özellikleri bitkiler yönünden zengin olmasını sağlar. “Türkiye toprakları bitki ve çiçek konusundaki en zengin coğrafyalardan birisidir. Türkiye’de 12430’a yakın bitki türü var. Avrupa’nın bütün ülkeleri Fransa’sı, Almanya’sı ve İtalya’sı ele alındığında Türkiye coğrafyasından daha az (11000 küsür) bitki türünün olduğunu görülür. Bu Türkiye’nin bitki açısından zenginliğini kanıtlar niteliktedir. Türkiye, Avrupa kıtasına ve dünyadaki diğer ülkelere göre bitki çeşitliliği açısından zengindir çünkü bulunduğumuz nokta üç kıtayı birbirine bağlayan kıtadır. Bu kıtaların bitki türleri farklıdır. Avrupa’nın, Asya’nın ve Afrika’nın iklimi, coğrafyası, toprak yapısı ve kliması farklıdır. Türkiye üç kıtanın tam birleşme noktasında olduğu için Türkiye’ye; Avrupa’nın, Asya’nın ve Afrika’nın florası etki eder. Tüm Türkiye’de 12430 bitki varken Ankara’nın 2400 bitki çeşidi vardır. Bu demektir ki Türkiye’deki yetişen bitki türlerinin beşte biri Ankara’da yetişir. Bitki açısından zengin, endemik çeşitliliği fazla ve Türkiye’nin bitkilerinin beşte birini bağrında barındırırken Ankara’ya bir bozkır gözüyle bakılması yanlıştır” (KK113).

Ankara bitki çeşidi yönünden zengin bir şehirdir. Ankara'nın endemik bitkilerindeki çokluk dahi Ankara'nın bitki yönünden zengin bir şehir olduğunu gözler önüne serer. Ankara'da yetişen bitkilerin bir kısmı da sadece Ankara'nın belli ilçelerinde yaşayan Ankara'ya özgü endemik bitkilerdir. "Türkiye florasında 415 endemik bitki yetişir. 33 tanesi sadece Ankara'da yetişen endemik türdür" (KK113). Köroğlu'na göre Ankara'nın endemik takson sayısı 409'dur (2012: 161). Ankara'ya Özgü Bitkilerle Tanışalım internet sitesine göre Ankara'da yetişen endemik bitkiler tükenme tehlikesine göre sınıflandırılmıştır. Ankara'da 2340 bitki türü vardır. Bu bitki türlerinin 391'i Ankara'ya özgü endemik bitkilerdendir. Bu 391 bitkinin 240 türü düşük riskli, 52 türü tehlide yakın, 42 türü duyarlı, 25 türü tehlikede, 22 türü kritik ve 10 türü değerlendirilmemiştir.¹² "Endemik bir coğrafi alana özgü olan dağılışları kısıtlanmış kültürlerdir. *Beypazarı geveni*, *Er geveni*, *Kaçak koçak geveni*, *Gürsu geveni*, *Acıkır geveni*, *Koçhisar geveni* gibi Ankara'da Ankara adını ve Ankara'nın çeşitli yerlerinin adını alan gevenleri vardır. *Ankara'da angora tırfılı*, *ayaz çan çiçeği*, *Ankara aşk otu*, *Ayaş kayagülü*, *Ankara şöleni*, *Nallıhan sarı besi*, *Nallıhan akyıldız'ı*, *sevgi çiçeği*, *Haymana zarif akyıldız'ı* gibi de 33 endemik bitki vardır. *Sevgi çiçeğini* bu 33 Ankara endemiğinden ayıran nokta ise tohumdan yetiştiriliyor olmasıdır. Endemik türlerden üretimi olan tek çiçek *sevgi çiçeğidir*" (KK113).

Dünya Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliğinin (IUCN) Kırmızı Liste Kategorileri vardır. Bitkilerin Kırmızı Liste Kategorileri hakkındaki literatürdeki bilgiyle kaynak kişinin verdiği bilgiler birbirine benzerdir:

IUCN Kırmızı Liste Kategorileri: EX - Soyu Tükenmiş, EW - Doğada Tükenmiş, CR - Kritik Tehlikede (CR(PE) ve CR(PEW) içerir), EN - Tehlikede, VU - Savunmasız, LR/cd - Düşük Risk/koruma bağımlı, NT - Neredeyse Tehdit Altında (LR/nt - Düşük Risk/en az endişe içerir), DD - Yetersiz Veri, LC - En Az Endişe (LR/lc - Düşük Risk/en az endişe içerir).¹³

"Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) bitkileri tehlikeli sınıflarına göre de dokuz kategoriye ayırır:

1. Bir tükenmiş, yok olmuş bitkiler

¹² Ankara'ya Özgü Bitkilerle Tanışalım | TÜBİTAK Bilim Genç için ayrıntılı bilgi için bkz.

<https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/ankaraya-ozgu-bitkilerle-tanisolim>

¹³IUCN Tehdit Altındaki Türlerin Kırmızı Listesi hakkında kapsamlı bilgi için bkz.

<https://www.iucnredlist.org/statistics>

2. Doğada tükenmiş yabanın hayatta yaşamayan artık ama özellikle botanik bahçelerinde falan o kültür sürdürülmeye devam ettirilmeye çalışılan bitkiler
3. Vahim kritik derecede endişe verici bitkiler
4. Tehlikede bitkiler
5. Hassas ve duyarlı bitkiler
6. Dikkat edilmezse tehdit altına girebilecek bitkiler
7. Düşük riskli en az endişe verici bitkiler
8. Yetersiz verili bitkiler
9. Hem üst değer hem üst değerlerin hiç henüz değerlendirilmemiş olanıdır. Daha değerlendirme alanına girmemiş bitkilerdir. Bol miktarda rastlandığı için de bu bitkileri değerlendirmemişlerdir” (KK113).

Endemik bitkileri araştıran gönüllü gruplar vardır. Özellikle bu gruplar endemik bitkileri tespit etmektedir ve bitkinin yok olmaması için uğraşmaktadır. “Endemik bitkileri incelemek için bazı gruplar dağ bayır gezerler. Bitkilerin yenilerini tespit ederler. Tespit ettikleri bitkilerin takibini yaparlar. Bitkilerin sayısını, çoğalmasını ve azalmasını incelerler. Günümüzde artık liyakat kalmadığı için bakanlıklardakilere de kimseye güvenemiyor. Her olayın gönüllü ordusu var. Yani bu gönüllüler bu işi severek yaparlar. Ben şimdiye kadar bundan tek kuruş para kazanmadım ama hep para harcadım. Bitkilerin peşinden gitmek ve araştırmak aşk ve sevgidir. Bizim endemik bitkilerin oluşturduğu değerlerin ve kültürün peşinde koşan grubumuz var. Her sene Prof. Dr. Mecit Vural hocam ve ekibimizle Ankara’daki 33 endemiğin olduğu yerlere gideriz. Çaba sarf edince Çevre Bakanlığı, ilgili belediyeler, kaymakamlıklar ve oradaki yerel insanlar bilinçlendikçe bu endemik bitkilere kol kanat geriyorlar” (KK113). Sadece Ankara’daki bitkiler için değil Türkiye’nin dört bir yanındaki bitkileri araştıran bitki ya da çiçek aşıkları vardır. Bu gönüllü kişiler sayesinde bitkilerin tanıtılması sağlanmıştır. “Bu dünyaca ünlü Profesör ressam Hasan Pekmezci’nin bir anlatısıdır. Gümüşhane’ye bir çalıştaya gitmişler. Ressamlar, yazarlar, edipler ve akademisyenler Gümüşhane İspir’de 40 yaşında hayatı dağlarda geçen bir gençten bahsettiler. İspir’in otları, çiçekleri ve bitkileri üzerine deli gibi koşturuyor diyor. O çocuğun sayesinde İspir’in doğasıyla

ilgilenilmiş. Belediye Başkanı bir müze yaptırmış. Dünyaca ünlü ressamı davet edip müzeye resim çalıştayını yapmışlar. O çocuğun vesilesiyle İspir'in bitkileri tanınıyor. Yani bu tür gönüllüler sayesinde bitkilerin bilinirliği artıyor. Yoksa o bakanlık, bu bakanlık ya da parayla iş yapanlar sayesinde değil. Ancak akademisyenlerin ve gönüllülerin çabalarıyla o bölgenin bitkileri tanınıyor ve korunuyor" (KK113). Endemik bitkilerin yok olmaması için uğraşan gönüllü gruplar ve kişiler dışında Ankara Pursaklar Belediyesi de Endemik Vadi'de endemik bitkileri yetiştirmeye çalışmaktadır. Ankara'ya özgü bazı endemik çiçeklerden kısaca bahsedilmiştir:

Sevgi Çiçeği : Latince adı *Centaurea tchihatcheffii* olan *sevgi çiçeği* ilkbaharda 23 Nisan gibi açmaya başlar. Ankara'nın endemik bitkilerinden *sevgi çiçeğini* tohumdan alıp yetiştirilmesini sağlayan Hulusi Gürpınar'dır. Hulusi Gürpınar sadece tohumdan alıp yetiştirilmesini sağlamakla kalmamış Türkiye'ye ve dünyaya *sevgi çiçeğini* tanıtmıştır. Hulusi Gürpınar *sevgi çiçeğinin* günümüz şartlarında yok olmasını engellemiştir.

Hulusi Gürpınar bu zorlu süreci şu şekilde aktarmaktadır: “Benim çocukluğumda ailemin süs bitkilerine ve çiçeklere ilgileri vardı. Evimizin içinde de bahçemizde de *sardunyalar, begonyalar, yıldızlar, menekşeler, güller, hüsnüyusuf* ve *mum çiçekleri* gibi değişik değişik bitki türleri vardı. Ben bu bitkilerin arasında büyüdüm ama kırlara da çıkardım. Şehrin dışında kırlarda ve ekin tarlalarında *sevgi çiçeğine* rastlardım. *Sevgi çiçeğinin* diğer endemik bitkilere göre avantajıysa renginin ve güzelliğinin insanı cezbetmesidir. Ankara'da da ekinler bir yıl ekilir, ertesi yıl ekilmez. *Sevgi çiçeğine* bir yıl ekinin içerisinde diğer yılsa boş tarlalarda rastlanır. Çocukken *sevgi çiçeğini* toplayıp kız arkadaşlarımıza taç ve kolye yapardık ya da annelerimize ve öğretmenlerimize götürürdük. Çocuk aklımla *sevgi çiçeğini* dünyanın her yerinde yetişen bitki türlerinden sanırdım. İç Anadolu Bölgesi'nde Sivas'ta başlayan askerliğimde *sevgi çiçeğinin* mevsimi gelince Sivas'ta çiçeği araştırdım ama bulamadım. Ansiklopedilerden araştırdığımda *sevgi çiçeğinin* endemik tür olduğunu ve sadece Gölbaşı'nda yetiştiğini öğrendim. İstanbul'da yaşayan bir Rus diplomatın endemik bitkiler ilgi alanı içerisindeymiş. *Sevgi çiçeğini*, Türkiye endemiklerini ve florasını araştırmaya başladığında Rus bilim adamı tespit etmiştir. Rus bilim adamı genel adı olan *Centaurea* 'ya bu türü ilk bulan kişi olarak

adını verir. *Centaurea tchihatcheffii* olarak kayda geçer. Bilim kuruluşlarınca dünyaca tescillenir. Askerlik sonrası döndüğümde Gölbaşı'nın gelişmeye başladığını, büyüdüğünü, nüfusunun hızla arttığını ve bir furyaya dönüşen yapılaşması içerisinde bitkilerin yaşama alanlarından yavaş yavaş yok olmaya başladıklarını gördüm. Gölün iki yakasında yetişen *sevgi çiçeğinin* Mogan Gölü'nün doğu yakasındaki bölümde yani Karaoğlan tarafının florasında artık yetişmediğini, yetişecek alan bulamadığını ve yok olmaya başladığını görmeye başladık. Mogan Gölü'nün kenarındaki sosyal tesisler, yollar, parklar vesaire başlamasıyla ve fabrikalar, sanayi tesisleri ve üniversitelerden dolayı gölün batı tarafında yani Hacılar tarafındaki bölümündeki *sevgi çiçekleri* de yavaş yavaş yok olmaya başladı. Şehre devletin hangi yöneticisi gelirse gelsin *sevgi çiçeğini* anlatıyordum. Şehre milletvekili gelirse milletvekiline, bakan gelirse bakana, şehre gelen devletin bütün yöneticilerine ve ilçenin kaymakamına *sevgi çiçeğinin* kurtarılması gerektiğini anlatıyordum. Tam anlatıyorsun belediye başkanının ya da kaymakamın süresi doluyor ve yeni belediye başkanı ya da kaymakam seçiliyor ve gidiyor. Yeniden gelen yöneticiye *sevgi çiçeğini* anlatıyorum. Süreç böyle uzun süre *sevgi çiçeğini* benim yöneticilere anlatmalarım ve ifade etmelerim üzerine geçti. *Sevgi çiçeği* ülke genelinde endemik bitki de olsa ot ya da çöp gözüyle bakılan bir şey halindeydi. Ancak bilim insanları bu çiçeğin değer ve kıymetini biliyordu. Bu ortamda mücadelemiz hiç yılmadan ve usanmadan sürdü. Ben Esnaf ve Zanaatkarlar Oda Başkanıyken yine *sevgi çiçeğini* anlattığım Gölbaşı'nın belediye başkanı Doktor Cevdet Karay ile Hacettepe Üniversitesi, Gölbaşı Belediyesi, kaymakamlık ve Esnaf Odası olarak göldeki başka bir sorun olan sivrisinekler üzerinde çalışma yaparken Cevdet Kara dedi ki: Ula uşağım başımın etini yiyorsun. İşte bak Ayşe hoca burada ve üniversitede biyologdur. *Sevgi çiçeğini* ona anlat dedi. Ayşe Boşgelmez hocaya anlattığımla ilgilendi. Önce alanla genel bilgi verdim sonra da bitkiyi tanımasını sağladım. Şimdi bana *sevgi çiçeğinin* babası dendiği gibi Ayşe hocaya da *sevgi çiçeğinin* annesi denilir. Ayşe hoca *sevgi çiçeğiyle* ilgili iki akademik kitap yazdı. Bu kitaplar bugün hala üniversitelerde okunur. Ayşe hoca bilim insanı olarak *sevgi çiçeğinin* yetiştiği alanlarla ilgili toprağıyla, havasıyla, suyuyla, iklimiyle, klimasıyla ve her şeyiyle büyük çalışmalar yaptı. Bu çalışmalarını kayda geçirdi. *Sevgi çiçeğinin* bilinirliğini Ayşe hocayla birlikte artırdık. *Sevgi çiçeğini* bütün dünya tanımaya başladı çünkü işin içine akademik çalışmalar girdi. Önce *sevgi çiçeğinin* tanınır ve bilinir olması

gerektiğine inandık. *Sevgi çiçeği*yle ilgili Ankara'nın pek çok yerinde resim sergileri açtık ve fotoğraf yarışmaları düzenledik. Maliye Bakanlığının darphanesinde hatıra paralarına *Sevgi çiçeği*nin basılması sağlandı. PTT'de pullara, Milli Piyango'da kazı kazan ve Milli Piyango biletlerine *sevgi çiçeği*nin resmi basıldı. Bunları *sevgi çiçeği*nin koleksiyonerleri aldılar ve bunlar sayesinde *sevgi çiçeği* sadece Türkiye'de değil zamanla bütün dünyada bilinir, tanınır ve seveni çok olur hale geldi. Çocuklara, gençlere ve üniversitelerdeki insanlara *sevgi çiçeği* anlatılmaya başlanınca çiçeğin ilgisi çoğaldı. Hatay'daki EXPO günlerine Ankara'yı temsilen *sevgi çiçeği* götürüldü. Öğretmenler *sevgi çiçeği*yle ilgili TÜBİTAK'a vesaireye pek çok proje geliştirdi. Coğrafi işaret belgesini de alarak çiçeği tescillettik. Dolayısıyla dünyaya *sevgi çiçeği*nin ilk Gölbaşı'nda yetişen bir bitki türü olduğu tescillendi, ilan edildi. *Sevgi çiçeği* tek yıllık bitkidir. Ekin tarlalarında filan *sevgi çiçeği* yetiştirilir. Ekin tarlaları biçilir, ekilir ve sürülür. Dolayısıyla *sevgi çiçeği*nin çok yıllık bitkilerle yaşaması kolaylaşır. Çünkü *sevgi çiçeği* her yıl hayata çok yıllık bitkilerle eşit şartlarda başlar. *Sevgi çiçeği* kendine bir alan yaratır ve orada yaşamaya devam eder. Alanların ekilip biçilmesi bırakılınca *sevgi çiçeği* yok olmaya başladı. *Sevgi çiçeği* tek Opera ve Bale'nin arazisinin içerisinde kaldı. Bir müddet sonra Opera ve Bale'de araziye inşaat yapacağımız umuduyla ekmeyi biçmeyi bıraktı. Öyle olunca da çok yıllık bitkiler baskın çıkmaya başladı. Gittikçe çok yıllık bitkiler *sevgi çiçeği*ne alan bırakmadı. Ben ısrarla burayı sürmeye devam edin diyordum. Ekmeseniz de sürün ki bu bitkiler yok olmasın. *Sevgi çiçeği*ni anlata anlata ve Ayşe hocamda devreye girince arazinin ekip biçilmesi gerektiği kabul edildi ve artık *sevgi çiçeği* yeniden yeşermeye başladı. Çingeneler özel günlerde *sevgi çiçeği*ni toplayıp satmaktaydı. Toplanan çiçekler *sevgi çiçeği*nin yok olma sürecine katkı vermiş olabilir. Çünkü koparılan her çiçek yaklaşık yedi sekiz tane tohumun yok olması demektir. Tohumların üçte biri doğaya kalır, üçte birini mutlaka karıncalar ve böcekler tüketir ve üçte birini kuşlar güvercinler tüketir. *Sevgi çiçeği*nin tohumlarından o yıl doğaya kalan kısmının yerine ertesi yıl aynı yerde *sevgi çiçeği* çıkar. *Sevgi çiçeği*nin tohumundan alınarak başka yerlere de ekilmeye başlanmıştır. Böylece *sevgi çiçeği*nin başka yerlerde de hayatını sürdürmesi sağlanmıştır. Çiçeklerde tohumla hayatını sürdürürler. Bunun süreleri, süreçleri meyveye dönüşme süreçleri farklıdır. Artık dört köke düşen *sevgi çiçeği*ni yeniden hayata döndürmek adına ilk defa kendi bahçemde ben denemesini yaptım. Bu konuda dünyaca kabul

gören çalışmaları olan Prof. Dr. Mecit Vural ve Ayşe Boşgelmez hoca *sevgi çiçeğini* yetiştiremezsiniz zor olur, dedi. Ben inatla dedim ki bilim araştırmayı gerektirir. Siz hocalar, profesörler ve akademisyenler bunu söyler, dedim. Bir tane yok olmaya yüz tutmuş tohum alıp denemesini yapacağım ve o bir tohumdan ben 70 tohum daha sonra 2000'e yakın tohum çıkardım. Böylece *sevgi çiçeği* bugün pek çok yerde yetiştirilen bir bitkidir. Gölün kenarında Mogan Park'ta, Altındağ kale içerisinde, Tarım Bakanlığının Eskişehir yolundaki kendi alanlarında *sevgi çiçeğini* biz tohumlama yaparak hayata devam etmesini sağladık. *Sevgi çiçeğine* gittikçe çoğalan bir şekilde ilgi var. Gölbaşı Belediyesi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi *sevgi çiçeğine* ilgi gösterince artık yetiştirilir hale geldi. Bu da diğer endemik türlere bir örnek teşkil etti" (KK113). "*Sevgi çiçeğini* yetiştiriyoruz. Hatta çıkan alanlarda tohumları aşağıya düştüğü için bazen çapalamamız bile *sevgi çiçeğinin* çıkması için yeterli olur. Nisan sonu mayıs ortası çiçeklenme dönemidir" (KK112). "Gölbaşı'nda endemik bir bitki olan *sevgi çiçeği* yetiştirilir" (KK68). *Sevgi çiçeği* şu an tohumla üretilen bir çiçek olduğundan dolayı *sevgi çiçeği* çıkan alanlar çapalanmalı ki tekrardan seneye aynı yerde *sevgi çiçeği* çıkabilsin. Çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra akademisyenlerinde desteğiyle meşakkatli bir süreçten sonra *sevgi çiçeği* Türkiye'de ve dünyada bilinir hale gelmiştir.

Ankara'nın endemik bitkisi olan *sevgi çiçeğini* diğer ülkelerde tanınmış ve *sevgi çiçeği* uluslararası platformlara konu olmuştur. Ayrıca sevginin sembolünün *sevgi çiçeği* olarak kabul edilmesi için çalışmalar yapılmaktadır. "Diyana'da dünyanın her ülkesinden gelen üç bin biyoloji profesörünün bulunduğu bir çalıştayda *sevgi çiçeği* en değerli görsel güzelliği olan mutlaka korunması gereken bitki olarak ilan edilir. Geçen yıl Glasgow'da yapılan Çevre Dünya Zirvesi'nde Türkiye *sevgi çiçeğini* öne çıkararak orada *sevgi çiçeğini* tanıtır. Birleşmiş Milletler'de *sevgi çiçeğinin* dünyadaki sevginin sembolü olarak ilan edilmesi konusu üzerine çalışıyoruz. Sevginin sembolünü kalp yerine *sevgi çiçeği* olması için çaba sarf edilmektedir" (KK113).

Ankara Çiğdemi: Latince adı *Crocus ancyrensis* olan *Ankara çiğdemi* Ankara florasına uyumlu diğer endemik çiçeklerdendir. *Ankara çiğdemi* baharı müjdeleyen çiçeklerdendir. *Ankara çiğdemi* üzerine yayınlar çıkarılmakta ve çiğdem üzerine yapılan uygulamalar yaşatılmaya çalışılmaktadır. Çiçekçilerde *çiğdem* satışına pek

rastlanmamaktadır. Özellikle *çiğdem* dağda bayırda toplanmaktadır. “*Sevgi çiçeğinden* sonra Ankara'nın en önemli bitkisidir. *Çiğdem* dünyanın her yerinde yetişir ama *Ankara çiğdemi* farklıdır. *Ankara çiğdemi* kardelene benzer ve beyaz, mor gibi renkleri vardır. *Ankara çiğdemi* çok güzel bir renk oluşturur. Timur Özkan *Ankara çiğdeminin* kitabını yazmış ve kitapta *çiğdemle* ilgili adet ve geleneklerini yazmıştır. Her yıl Çiğdem Mahallesi'nde Çiğdem'in dergisi çıkar. Her yıl geleneğin yaşaması adına çiğdem pilavı yapılır. *Çiğdem* soğansız bitki olduğundan soğanları tükenirse yok olur ama hayatta yaşayacak bol alanı vardır. ODTÜ'ye girdiğinizde o mevsiminde sapsarı mis gibi *çiğdemleri* görürsünüz. *Çiğdem* geleneklerimizde önemli yer etmiştir” (KK113). “*Çiğdem* endemik olduğu için yayılış alanı ve üretim alanı sınırlıdır. Tabi burada insanların *çiğdeme* sahip çıkması çok önemlidir. Üretimin başlaması çok önemli ama Tarım Bakanlığı bazı bitkiler için bazen kaybolmasın, değişmesin ve ana orjini bozulmasın diye sınırlandırmalar getirmektedir” (KK95). “*Çiğdem* doğada kendiliğinden yetişiyor. *Çiğdemi* satmak istesek buluruz ama gerek duymuyoruz çünkü fazla uzun ömrü yok” (KK102). “*Çiğdemin* sarı mor gibi renkleri vardır. Çamlıdere'de *çiğdemin* moruna rastladım” (KK110). “*Ankara çiğdemi* *Crocus ancycensis* diye geçen endemik bitkidir. Ben çocukken *Ankara çiğdemini* arkadaşlarla gider, toplar ve soğanlarını yedik. *Ankara çiğdeminin* alanları daha sonra daralsa da *Ankara çiğdemi* dağlarda yine var” (KK66).

Zarif Tükürük Otu ya da Zarif Tükürük Otu: Latince adı *Ornithogalum* olan *zarif tükürük otu* Haymana Sındıran Mahallesi'nde yetiştiği bilinen endemik bitkilerdendir. *Zarif tükürük otuna* *zarif akyıldız* denildiği gibi bazı bölgelerde *köpek soğanı* da denilmektedir. “Haymana'da yetişen *zarif tükürük otu* görsel olarak da olağanüstü güzellikte soğansız bir bitkidir. Sadece Haymana'da yetişir. Bembeyazdır. *Zarif tükürük otuna* iki yıl önce tükürük kelimesinden dolayı *zarif akyıldız* adı verildi. Halk arasında yine de *zarif tükürük otu* diye bilinir” (KK113). Covid-19 küresel salgın süreci *zarif tükürük otunun* *zarif akyıldız* olarak değiştirilmesinde etkili olmuştur. Toplumu etkileyen olayların çiçeklere ad vermede önemli olduğu görülmüştür.

Beypazarı Geveni: Latince adı *Astragalus beypazaricus* olan *Beypazarı geveni*, Türkiye Bitkileri Kırmızı Listesine göre kritik kategorisinde yer alıyor. *Beypazarı geveni* Nallıhan ve Beypazarı bölgesinde yetişen endemik bitkilerdendir. “*Beypazarı*

gevenine Ayaş geveni de denilir. Dünya *gevenlerinin* en iyileri bizdeki endemik *gevenlerdir*. Ayaş, Nallıhan ve Beypazarı bölgesinde yetişir. *Geven otu* dağ bayırda çıkar” (KK113).

Koca Soda Otu: Latince adı *Salsola grandis freitag* olan *koca soda otu* Nallıhan Kuş Cenneti civarında görülür.

Ankara Civanperçemi: Latince adı *Achillea ketenoglui* olan *Ankara civanperçemi*, *Ankara şah civanperçemi* olarak da adlandırılır. Ankara’nın Polatlı ilçesinde nadir alanlarda görülür.

Tuğ geveni: Latince adı *Astragalus trichostigma*dır.

Koçhisar geveni: Latince adı *Astragalus demirizii* olan *Koçhisar geveni* kritik tehlikedeki (CR) bitkilerdendir.

Koçak Geveni: Latince adı *Astragalus kochakii* olan *koçak geveni* kritik tehlikedeki (CR) bitkilerdendir.

Gürsöğüt geveni: Latince adı *Astragalus yıldırımlii* olan *gürsöğüt geveni* Beypazarı’nda, Kırbaşı Kasabası’na bağlı Gürsöğüt Köyü’nde görülür. *Gürsöğüt geveni* IUCN kriterlerine göre nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan türlerdendir (CR).

Acıkır Geveni: Latince adı *Astragalus physodes subsp. acikirensis*dir.

Angora Tırfılı: Latince adı *Cytisus acutangulus* olan *angora tırfılı* kritik tehlikedeki (CR) bitkilerdendir.

Ayaş Gümüşü: Latince adı *Astragalus densifolius subsp. ayashensis* olan *Ayaş gümüşü* çok yıllık bitkilerdendir. *Ayaş gümüşü* kritik olarak tehlike altındaki (CR) bitkilerdendir.

Ayaş Çançiçeği: Latince adı *Campanula damboldtiana* olan *Ayaş çançiçeği* Ayaş, Aysantıbeli ve Kazan arasında bulunur. *Ayaş çançiçeği* kritik olarak tehlike altındaki (CR) bitkilerdendir.

Kızılcahamam çançiçeği: Latince adı *Campanula ekimiana* olan *Kızılcahamam çançiçeği* Kızılcahamam-Işık dağ arasındaki alanlarda görülür. *Kızılcahamam çançiçeği*ne *Kızılcahamam çingirakotu* veya *ekim çanı* denilir.

Ay Şalbası: Latince adı *Salvia aytachioides*.

Mermer Sığırkuyruğu: Latince adı *Verbascum gypsicola* olan mermer sığırkuyruğu IUCN kriterlerine göre nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan türlerdendir (CR).

Sakallı Sığırkuyruğu: Latince adı *Verbascum heterobarbatum* olan sakallı sığırkuyruğu yol kenarlarında, nadas ve bozkır alanlarında görülür.

Yörük Taşçantası: Latince adı *Aethionema dumanii* olan yörük taşçantası Ankara Nallıhan çevresinde görülür.

Has Nakıl: Latince adı *Silene cserei subsp. aeoniopsis*dir.

Bey Sümbülü: Latince adı *Muscari adillii* olan bey sümbülü Arap sümbülü veya müşkürlük olarak da bilinir. *Bey sümbülü* IUCN kriterlerine göre nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan türlerdendir (CR).

Türk Kayagülü: Latince adı *Aethionema turcicum* olan Türk Kayagülü Ayaş ve Polatlı'da görülür. *Türk Kayagülü* IUCN kriterlerine göre nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan türlerdendir (CR).

Bitikdiken: Latince adı *Centaurea halophila* olan bitikdiken Ankara'nın tuzlu bozkırlarında görülür.

Kırçayı: Latince adı *Sideritis galatica* olan kırçayı çok yıllıkli endemik bitkilerdendir.

Endemik bitkiler haricinde Ankara ikliminde yetişebilecek çiçeklerde çiçekçilikte önemlidir. Seraların gelişmesiyle Ankara iklimine uyum sağlamayan çiçeklerinde Ankara'da yetiştiği görülür. İklimdeki değişim çiçek ve çiçekçiliği etkilemektedir. “Eskisi gibi değil artık mevsimler değişti. Önceden Ankara zeytin alırdı. Şu an Ankara'daki zeytin ağaçların üzerinde meyvesi oluşmaktadır” (KK1). Bu da aslında iklimin nasıl değiştiğini gözler önüne sermektedir. Bu iklim değişikliği Akdeniz iklimine uyum sağlayan bir çiçeğin Ankara'da da yetişebileceğini göstermektedir. Kaynak kişilere Ankara ikliminde yetişebilecek ve yetişemeyecek çiçekler sorulduğunda alınan cevaplar şöyledir: “İç Anadolu Bölgesi'nde 10 Nisan'dan sonra yıldız çiçekleri, sardunya ve Bodrum papatyası görülür” (KK26). “Uzun begonvil soğuğa dayanmamaktadır. Genelde Bodrum tarafında olur. Begonvil

Ankara'nın ayazını yediği zaman yaprakları dökülür ama birkaç gündür havalar sıcak olduğu için begonvil açmış" (KK63). "Ankara'ya özgü çiçeklerden biri de *papatyadır*" (KK103). "*Begonya, petunya, menekşe ve horozibiği* Ankara'da yetişiyor. Bazı çiçekleri serada dikerek ya da fide olarak yetiştiriyoruz" (KK65). "Ankara'da biz en çok mezar çiçeklerinden *arapsacı, yıldız ve katırtırnağı* yetiştiriyoruz" (KK62). Mezarlık çevresindeki çiçekçiler özellikle mezarlık üstüne dikilebilecek çiçekleri yetiştirir. "Ankara'da yetiştirebileceğimiz çiçekler daha çok bahçe bitkilerinden *sarı cinyeler, kadife, menekşe, Hercai menekşe, vapurdumanı (Ageratum houstonianum), horozibiği, hüsnüyusuf, Anadolu lavantası* dediğimiz iris ve *petunyadır*. Nemi sevdiğinden *ortanca* Batı'da olur. Ankara'da *ortanca* fazla olmuyor" (KK100). "*Papatya* her yerde olur ama *Ankara papatyası* Türkiye genelindeki en güzel *papatyadır*. *Papatya* mevsimden dolayı ilk Bodrum'da, Aydın'da ve Bursa'da çıkar. En son ise *Ankara papatyası* çıkar. *Ankara papatyası* biraz daha boyludur ve çok güzel görünür" (KK75). "Genellikle böyle peyzajına çok önem verilen noktalarda böyle ortaya odak bitkisi olarak kullanılan *agave* bitkisi vardır. *Agave* yıllarca çiçek açmayı bekler ve beyaz çiçek açıp ölen bir bitkidir. *Agave* Ankara'da nadir rastlanır. *Agave* Ankara'da belli başlı yerlerde vardır. *Agave* Genellikle Alanya ve Akdeniz taraflarında yetişir" (KK112). "Yalnızca bir cins *orkide* yoktur. Bugün insanların bildiği *orkideler* gerçek *orkide* değildir, *Tayland orkidelerindendir*. Gerçek *orkidenin* bir kandili evin içine konduğu zaman çikolata fabrikasına girmiş gibi olunur. Resmen ev çikolata kokar. O *orkidenin* ismi de *pabuç orkidedir*. *Pabuç orkide* İç Anadolu Bölgesi'nde çok nadir bulunur. *Pabuç orkidenin* asıl yeri İzmir ve özellikle Yalova'dır. Ankara'da nem oranı yüksek olan yerlerde *pabuç orkide* yetişir" (KK26). "Ankara ikliminde çok fazla çiçek yetişmiyor. Genelde çiçekleri serada yetiştiriyoruz. Çankaya Belediyesi olarak neredeyse bütün süs bitkilerini serada yetiştiriyoruz. Dayanıklı olduğu için daha çok *yıldız* yetiştirilir. *Karanfil* yetiştirilmesi özel günler için yapılır. *Kadife çiçeği* en dayanıklı çiçektir. *Kadife çiçeği* yazın ektiğimiz zaman uzun süre yaşar ve *kadife çiçeği* çok sıcakta karşı dayanıklıdır. O yüzden bizde en çok *kadife* yetiştirilir. Kışın ise *menekşe* ve *süs lahanası* yetiştirilir. Çankaya Belediyesinin en çok yetiştirdiği bitki *kadife çiçeğidir*" (KK92). Bu bağlamda özellikle mevsimlik çiçeklerin Ankara'da yetiştiği görülür. *Agave, pabuç orkide* gibi bazı çiçekler ise Ankara'da daha az yetişmektedir.

İç Anadolu bölgesinde yetişen çoğu çiçek Ankara’da yetişmektedir ama diğer bölgelerde yetişen çiçekler Ankara’nın ikliminden dolayı yetişmemektedir. Bölgelerin ikliminin etkisiyle belli bir bölgede iç mekân çiçeği olan bir çiçek başka bir bölgede dış mekân çiçeklerinin grubuna dahil edilebilir. Belli bir bölgede dış mekân çiçeklerinden olan bir çiçek farklı bir bölgede iç mekân çiçeklerine dahil edilebilir. İklim o bölgede bir çiçeğin iç mekân mı dış mekân çiçeği mi olduğu konusunda kilit noktadır. “Bütün çiçekler her yerde olmaz. İç Anadolu’da olabilecek bitkiler vardır. Akdeniz’de, Ege’de ve Karadeniz’de olan bitkilerin %70’i, %75’i bu taraflarda olmaz. O bölgelerde olan özellikle iç mekân bitkileri İç Anadolu’da olmamaktadır. İç mekân bitkisi ayrı bir bitkidir. Dış mekân bitkisi ayrı bir bitkidir. İç mekân bitkisi çiçekçiliğe ve güzel sanatlara girer. Dış mekân bitkisi peyzaj bölümüne girer. Şu durumda bilinen iç mekân olarak 3500 adet çiçek çeşidi vardır. İç Anadolu Bölgesi’nde iç mekân diye tabir ettiğimiz bitkilerin hemen hemen %62’si, %65’i Karadeniz’de, Ege’de ve Akdeniz’de dış mekân bitkisi olarak geçer. Örnek vermemiz gerekirse *ortanca* normalde dış mekân bitkisidir. *Ortancanın* anavatanı İstanbul Adalar’dır ama Ankara’ya *ortanca* getirdiğiniz zaman güneşte bir saat bırakın, bitki ölür. Karadeniz’de, Ege’de ve Akdeniz’de *sikas* dediğimiz dış mekân bitkisi vardır. *Sikas* İç Anadolu’ya geldiği zaman iç mekân bitkisi sınıfına girer” (KK26). “Begonya İç Anadolu Bölgesinde yetişir. Ağaçlara sarmaşık olarak tırmanan *begonvil* genellikle deniz kenarı bölgelerinde yer alır. Ankara’da *begonvil* dışarıda yetişemediğinden iç mekân bitkisi olarak satışları yapılıyor” (KK112).

Bazı çiçekçiler farklı farklı şehirlerde sera sahibidir. Bunun sebebi ise her şehrin florasının farklı olmasından kaynaklıdır. Muğla’da yetişen çiçek Ankara’da, İzmir’de ya da Yalova’da yetişmeyebilir. “Bizim Muğla’da, Yalova’da ve Ankara’da seramız vardır. Muğla Dalaman’daki seramız ile Yalova’daki seramızdaki türler farklıdır. Yalova iklimine uyan türler ile Dalaman iklimine uyan türler farklıdır. Dalaman Yalova’ya göre daha sıcakken Yalova nemli ve daha serindir. Çiçekçi Dalaman’da çiçeği yetiştirip Yalova’da satabilmektedir ya da Yalova’da çiçeği yetiştirip Ankara’daki serasında satabilmektedir” (KK64).

Ankara ile diğer illerdeki çiçeğe ilgi düşünüldüğünde deniz kenarına yakın illerde çiçeğe ilginin daha fazla olduğu görülür. Bunun sebeplerinden biri iklimdir. Çünkü Akdeniz iklimine sahip illerde dış mekân çiçekleri boy gösterirken karasal

iklimin hâkim olduğu bölgelerde dış mekân çiçekleri olsa da daha çok iç mekân çiçekleri tercih edilir. İklimin etkisiyle dış mekân çiçeklerinin Ankara’da fazla kalıcı olmayacağı bilinir. “Özellikle bölgeye göre çiçeğe ilgi değişiyor. Mesela deniz kenarındaki insanlar daha çok çiçeğe meyillidir. Deniz kenarındaki insanlar evlerinin bütün balkonları çiçeklerle donatmıştır. Deniz kenarındaki evlerin balkonları cennet bahçesi gibidir. Balkonun her yerini çiçek döşemişlerdir ve balkondan mis gibi kokular gelmektedir. Ankara’da balkonlarda çiçek görmüyorum” (KK31).

Ankara’da çiçek yetiştirmekte iklim etkili de olsa çiçekçilerde her türlü çiçek bulunur. Bunda seralar ve ithal alınan çiçekler ve şehirler arası çiçek ticareti etkindir. “Şimdi artık şu çiçek elimizde yok diye bir şey yok. Yurt dışından istediğimiz bir çiçeği getirtirebiliyoruz” (KK102).

Çoğu çiçekçi çiçek açan tıbbi aromatik bitkileri de çiçek olarak adlandırmaktadır. Tıbbi aromatik bitkilerin çoğu Ankara’da yetişebilmektedir. “*Itır* subtropik bir bitkidir. *Itır* sarp tropikte yaşar. *Itır* don vurmeyen yerde yaşar. *Itır* Akdeniz’de sahil kenarında çok güzel yetişir. *Itırın* yetişme alanı Ege’den Marmara’ya kadar uzanır. Bu bölgelerde bile *itır* belli yükseltiden sonra yaşamaz. Yani 200-300 rakımlardan sonra *itır* yaşamaz. Kışın -3 ve -5 sıcaklık derecelerinde de *itır* yaşamaz. *Itır*ı korumaya almak lazımdır. Ankara’da *itır*, *melisa*, *vetiver* ve *limon* yetişmez ama *sarı kantaron*, *karahindiba* ve *lavanta* yetişir. *Lavantanın* bir cinsi olan ve endemik bir bitki olan *karabaş otu* Ankara’da yaşamaz. Tıbbi- aromatik bitkilerden %80’i Ankara’da yetişir. İthal bitkiler ve tropik bitkilerin Ankara’da yetişmesi biraz zordur” (KK96).

Çiçek ağırlıklı ağaçlar vardır. “Ege’de Datça’da ve Denizli’de olduğu kadar Ankara’da da *erguvan ağaçları* var. *Erguvan ağacı* köküne kadar çiçek verir. Eflatun renklidir. Gövdesinde bile çiçekler çıkar. Bir tane daha çiçekli ağaç var. Tamamen çiçekten oluşan çok güzel bir ağaç da *manolyadır*. *Manolya* dünyanın en güzel ağaçlarından birisidir. *Manolyanın* kokusu ve görünüşü çok güzeldir” (KK110). “Çankaya’ya özgü çiçek değil ama ağaç olarak ahlatlarımız var” (KK92).

Literatürdeki bitki sınıflandırılmalarına ek olarak kaynak kişilerin verdiği bilgilere göre çiçekleri mekân esas alınarak ve kullanım alanı ya da işlevine göre halk bilimsel olarak sınıflandırabiliriz:

I. Çiçeklerin kullanım mekânlarına göre;

A. Millî/Yerli Çiçekler

1. İç Mekân Süs Bitkileri-İç Mekân Çiçekleri
2. Dış mekân Süs Bitkileri – Dış Mekân Çiçekleri
3. Kesme Çiçekler- Buketlik Çiçekler

B. İthal Çiçekler

1. İç Mekân Süs Bitkileri-İç Mekân Çiçekleri
2. Dış mekân Süs Bitkileri – Dış Mekân Çiçekleri
3. Kesme Çiçekler- Buketlik Çiçekler

II. Çiçeklerin kullanım alanı ve işlevine göre

1. Alternatif Tıpta ve Aroma Verici Olarak Kullanılan Tıbbi Aromatik Bitkiler
2. Çiçeklerin Ticaret İşlevinde Kullanılması:
3. Çiçeklerin Toplumsal Uygulama ve Ritüellerde Kullanılması
4. Çiçeklerin Hobi Olarak Kullanılması
5. Çiçeklerin Turizmde Kullanılması
6. Çiçeklerin Yiyecek ve İçeceklerde Kullanılması
7. Çiçeklerin Sanayide Kullanılması
8. Çiçeklerin Günlük Hayatımızda Süs Eşyası Olarak Kullanılması

Çiçeğin kullanım mekânlarına göre sınıflandırılması şu şekildedir:

A. Millî/Yerli Çiçekler: Kültürümüzde diğer çiçeklere göre daha çok yer edinen ve eskiden beri yetişen çiçeklere millî çiçekler diyebiliriz. “*Lale, sümbül, nergis* ve karanfil herkesin bildiği milli çiçeklerimizdir. Çiçeklerin çoğunun ismi Latince’dir” (KK102). Millî çiçeklerde kendi içerisinde yetiştiği ya da kullanıldığı mekâna bağlı olarak üçe ayrılır. İç mekân süs bitkileri- iç mekân çiçekleri, dış mekân süs bitkileri- dış mekân çiçekleri ve kesme çiçekler- buketlik çiçeklerdir.

1. İç Mekân Süs Bitkileri- İç Mekân Çiçekleri: Bu çiçekler daha çok ev ve ofis ortamında yetişen çiçeklerdir. Saksıda veya bir kapta yetişir. “*Aynı sefa (Calendula officinalis), paşa kılıcı, barış çiçeği ve kalonchoe* iç mekân bitkisidir” (KK111). Ankara’da *aynı sefa* bazen iç mekân bitkisi bazen de dış mekân bitkisi olarak görülebilir. *Gardenya* Ankara’nın hava koşullarından dolayı iç mekânda yetiştirilir. “*Gardenya (Gardenia jasminoides)* kokulu bir iç mekân bitkisidir.

Gardenyanın şekli güle benzer. *Gardenya* açtığı zaman oda spreyine ihtiyaç duyulmaz çünkü mis gibi koku salgılar” (KK103). “İç mekân *güllerine* hiçbir şey olmaz” (KK73). “*Nilüfer* iç mekân bitkisi değildir” (KK102). “*Antoryum (anthurium)* kırmızı, pembe ve turuncu rengi vardır. İç mekân bitkisi olan *antoryumların (anthurium)* kırmızı rengi göze çarptığından en çok kırmızısı tercih edilir. “İç mekân çiçekleri olarak *orkide, yasemin, kokulu türler ve hoya türleri* sayılabilir” (KK84). İç mekân çiçeklerini de yeşillik ve çiçekli bitkiler diye ayıran çiçekçiler vardır. Yeşillik denilen çiçeklere halk salon çiçekleri demektedir. Çiçekli bitkiler kategorisine de gösterişli çiçekler denilebilir. “Çiçeksiz saksılı bitkilere çiçek diyoruz ama çiçeği yok. Çiçekli bitkide çiçeği gösteren üzerindeki çiçektir. Normal yeşillik bitkilerde çiçek yok. Yeşillik kendini gösterir. *Orkide* döküldükten sonra pek bir önemi olmaz. Yani çiçeğe bakmak bile insan istemez. Yeşillik dediğimiz çiçekler öyle değildir. Yeşillik dediğimiz çiçekler her zaman yeşil olduğu için kişiye daha çok göz zevki verir. Yeşillik grubuna iç mekân palmiye cinsleri de denir. Yeşillik grubundaki çiçekler *areka, yucca, deremensis, bonsai, benjamin ve spatır*” (KK84).

2. Dış Mekân Süs Bitkileri- Dış Mekân Çiçekleri: Dış mekân çiçekleri balkon, bahçe, orta refüjler ve park gibi yerlerde kullanılır. Bu çiçekler ise *petunya*, ortanca, *kamelya çiçeği, çarkıfelek* vb. çiçeklerdir. “Biz genellikle zaten dışarıya çalışırız. İç mekân bitkisi bizde bulunmaz. Bizde hep dış mekân bitkisi bulunur” (KK18). Bu husus çiçeklerin özellikle iç mekân ve dış mekân olarak ayrıldığını kanıtlar niteliktedir. “Dış mekân bitkileri içerisinde özellikle bir sürü çiçekli bitki vardır. Dış mekân çiçekleri aylara göre açar. Örneğin senenin ilk çiçeğini açan dış mekân bitkisi sarı açan *forsityadır*. Hemen onun akabinde *leylak* açar. *Leylağın* arkasından da *güller, manolyalar ve kekikler* açar. *Sarmaşıkgillerden* olan dış mekân bitkilerinden *mor salkım* bitkisi yaprağını saklar ve çiçeğini ön plana çıkartır. *Mor salkım* kendi güzelliğini dışarıya sergiler” (KK26). “Dış mekân çiçeklerinden *petunya, mine, karanfil ve kadifeyi* mezarın üstüne götürüp dikiyorlar” (KK29). Dış mekân çiçeklerini de doğada kendiliğinden yetişenler ve doğada yetişemeyenler olarak ikiye ayırabiliriz. Doğada kendiliğinden yetişen çiçekler içerisine de soğanlı bitkilerden *çiğdem, nevruz* gibi bitkileri alabiliriz. Doğada kendiliğinden yetişmeyen bitkiler ise insan eliyle yetiştirilen bitkilerdir. *Petunya, kadife, mine* vb. çiçeklerdir.

3. Kesme Çiçekler- Buketlik Çiçekler: Kesme çiçeklerden buket yapıldığından buketlik çiçeklerde denilebilir. Kesme çiçekler hem iç mekânda hem de dış mekânda kullanıldığından çiçeklerin mekânsal olarak sınıflandırılmasın da üçüncü kategoriye oluşturur. Kesme çiçekler bir ofisin içinde vazoda olabileceği gibi kır düğününde masaların üzerine süsleyebilir. Kesme çiçekler özellikle özel günlerde ve cenaze törenlerinde tercih edilir. Çelenk yapımında kesme çiçekler kullanılır. *Lale, frezya, karanfil, gül, hüsnüyusuf, şebboy, lilyum, krizantem* ve *lisianthus (Lisianthus)* kesme çiçeklerdendir. “Gün içerisinde en çok satılan çiçek kesme çiçekler yani buketler satılıyor” (KK106). “Kesme çiçeklerden *karanfil, papatya* ve *gül* çok satılır. Yurt dışından da kesme çiçek getirirler. “İç Anadolu Bölgesi genelinde kesme çiçek satışı sahil bölgelerine göre zayıftır” (KK90). “Kesme çiçekler daha pahalıdır” (KK23). “Kesme çiçek, çiçekçiliğin önemli bir kısmıdır. Kışın her taraf karken bir buket *nergis* alıyorsunuz. Evin havası değişiyor” (KK66). “Ölüyü gömdükten sonra mezarın üstüne gül dökerler. Mezarın üstüne kesme çiçeklerden *karanfil, papatya* ve *krizantem* götürülür” (KK72). “Mezar ziyaretlerinde ziyaretçiler artık kesme çiçek getiriyorlar” (KK12).

B. İthal Çiçekler: İthal çiçekler yurt dışından alınıp burada satılan çiçeklerdir. “Türkiye’de bazı çiçekler üretilmiyor ithal olarak getiriliyor” (KK72). İthal edilen çiçeklerinde bazıları çalışmalarla Türkiye’de yetiştirilir konuma getirildiğinden bu çiçeklerin bazıları yerli çiçekler kısmına da dahil edilebilir. Aynı çiçeğin hem yerlisi hem ithali olabilmektedir. “*Şakayığın* yerlileri oluyor ama ithali tercih ediliyor” (KK106). “Mesela *güllerin* yerli ve ithal olanı var. O ithaller kalıcı değil ama yerli olana bakarak daha pahalıdır” (KK65). İthal çiçeklerde kendi içerisinde yetiştigi ya da kullanıldığı mekâna bağlı olarak üçe ayrılır. İç mekân süs bitkileri- iç mekân çiçekleri, dış mekân süs bitkileri- dış mekân çiçekleri ve kesme çiçekler- buketlik çiçeklerdir. “*Fil bahri* iç mekân bitkisi olup ithal bitkilerdendir” (KK11).

Çiçekler kullanım alanlarına ya da işlevlerine göre şu şekilde sınıflandırılabilir:

1. Alternatif Tıpta ve Aroma Verici Olarak Kullanılan Tıbbi Aromatik Bitkiler: Çiçekler kategorisine çiçekçiler tıbbi aromatik bitkileri de almaktadır. Çoğu çiçekçi seralarında tıbbi aromatik bitki yetiştirmekte ve bazı tıbbi aromatik bitkileri çiçek diye satmaktadır. Bu bitkiler hem aroma verici olarak hem de alternatif tıpta kullanılmaktadır. Bu tıbbi aromatik bitkilerden *lavanta, kekik, biberiye, lavantin,*

çörekotu, civanperçemi, defne, ekinezya, reyhan, ihlamur, kantaron, iris, ölmez otu, tıbbi nane ve adaçayı gibi bitkileri özellikle çiçekçiler çiçek olarak adlandırmaktadır. Tıbbi aromatik bitkileri özellikle Karşıyaka bölgesindeki çiçekçiler çiçek olarak adlandırmaktadır. “Aroma terapide kullanılan çiçekler tıbbi aromatik bitki diye geçmektedir ve seralarımızda yetiştiririz. *Kekik, biberiye ve lavanta* gibi bitkilerdir. *Küba kekiği* yenen bir tür değildir ama üzerine değerseniz güzel kokuyor. Çok farklı aromatik kokusu var. *Küba kekiği* Hollanda'dan Türkiye'ye gelmiştir. *Küba kekiği* kolay çoğaldığı için artık Türkiye'de her yerde vardır” (KK64). “Bizde *lavanta* ve *kantaron otu* gibi 40 tane tıbbi ve aromatik bitkimiz var” (KK96). Geçmişten günümüze kadar bitkiler farklı amaçlarla kullanılmıştır. Şerbetlere ve yemeklere tat verme, kokusuyla insanı etkileme ya da bir hastaya şifa olabilme özelliği olan bitkiler vardır. Bu amaçlarla kullanılan bitkiler çoğunlukla tıbbi ve aromatik bitkiler grubundadır. Özellikle tıbbi aromatik bitkiler kozmetik alanında da kullanılır. Tıbbi aromatik bitkiler kesme çiçeklerin yanında buketi güzel göstermek içinde kullanılır. “Kesme çiçeklerden buket yaparken *ekinezya* çok güzel vitrin yapar. Aranjmanda *altın otunun* çiçeklerinden ara dolgusu çok güzel oluşur” (KK96).

2. Çiçeklerin Ticaret İşlevinde Kullanılması: Satışı yapılan tüm çiçekleri kapsar. Ticaret işlevinde kullanılan çiçekler kategorisine özel günlerde tercih edilen çiçekler alınabilir. Çiçeğin ithalatı ve ihracatı da yapılır. “Sevgililer Günü’nde en çok kesme çiçeklerden *gül* ve *karanfil* gider Genelde kırmızı *gülü* tercih edilir. Kadınlar Günü’nde en çok tercih edilen kırmızı *karanfil*dir. Bu çiçekler gelenek gibi alınır” (KK66). “Anneler Günü’nde *orkide* ve salon bitkileri çok güzel gidiyor. Çünkü anneler bu çiçekleri seviyor. Babalar Günü’nde çok çiçek satışı olmuyor ama babası vefat etmişler mezarın üstüne dikmek için mezar bitkilerinden alırlar. 10 Kasım’da buket *karanfil* alıp Anıtkabir’e götürüyorlar” (KK67). “Duygusal günlerde daha çok çiçeğe yoğunlaşılır. Genelde Anneler Günü, Sevgililer Günü ve Babalar Günü’nde biraz daha yoğun çiçek satışı olur” (KK74). “Sevgililer Günü ve Anneler Günü’nde çiçek satışı yoğun oluyor. Öğretmenler Günü’nde o kadar olmasa da gene de çiçek satışı var. En çok Sevgililer ve Anneler Günü’nde çiçek talebi oluyor. Çiçek satan firmalar özel günlerde yüklü bir satış yapıp bir kâr marjı elde ediyorlar” (KK87). “Çiçekçiliğin ekonomiye katkısı yeterlidir. Çiçekçilik sektörü çok büyüktür. Yurt dışına çiçek ihraç edenler var” (KK73). “Çiçek satıcılığının ekonomiye katkısı baya fazladır. Çünkü Hollanda’dan ithal aldığımız zaman sonuçta ülkeye euro ile giriyor.

Bir de çiçek ticareti var. Evde çiçek yetiştirenlerin yanında toptan çiçek alanlarda vardır. Çiçekçilik sektörünün ülkeye baya bir yararı var. Sattığımız ürünlerden vergi veriyoruz” (KK84).

3. Çiçeklerin Toplumsal Uygulama ve Ritüellerde Kullanılması: Bir insanın geçiş evrelerinden olan doğum, düğün ve ölümden çiçek kullanılır. Doğumda anneye ve bebeği ziyarete giderken, çocuk kırklamasında, bebeği ziyarete gelenlere hediye olarak kullanılır. Düğünde mekân süslemesi, gelin arabası süslemesi, gelin buketinde, gelin tacında ve düğüne gelen misafirlere hediye olarak çiçek kullanılabilir. Ölüm adetlerindeyse kefenin içine gül yaprağı atanlar görülür. Kabristan ziyaretlerinde çiçek kullanılır. “Doğumda erkek çocuksa mavi tonlarda kız çocuksa pembe tonlarda çiçek hazırlanır. Erkek bebek olursa kırmızı beyaz çiçekler de tercih edilir. Beyaz orkide erkek bebeğe gönderilirken pembe *orkide* kız bebeğe gönderilir. Taziyelere direkt siyah çelenge koyup gönderiyoruz. Siyah çelenge *jerbare* ve *gül* konulur” (KK104). Hıdırellez’de, Nevruz’da, Çiğdem Şenlikleri’nde, bayramlarda ve festivallerde çiçek kullanılır. “Bayramlarda ziyaretlere giderken hediye götürmek isteyenler buket yani kesme çiçek alır” (KK67). Çocuklara ad verirken çiçek adları kullanılır. “Çocuklara ad olarak Gül, Gülfidan, Gülşen, Gülendim ve Güllü gibi isimler verilir” (KK89). Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Kutlamalarda Kullanılan Çiçekler başlığında toplumsal uygulamalarda kullanılan çiçekler geniş kapsamda incelenmiştir.

4. Çiçeklerin Hobi Olarak Kullanılması: İnsanlar evlerinde, balkonunda, bahçesinde ya da hobi bahçelerinde hobi olarak çiçek yetiştirmektedir. Hobi olarak kesme çiçek alanlarda oluyor. Hobi olarak çiçek yetiştirme insanları mutlu etmektedir. Özellikle yeni yeni popüler olan hobi bahçeleri insanları şehir hayatından uzaklaştırmaktadır. Evlerde iç mekân bitkileri hobi olarak yetiştirilir. Hobi bahçelerinde dış mekân ve mevsimlik çiçekler tercih edilir. “İnsanların nefes alma ihtiyacı doğduğundan dolayı hobi bahçelerine yöneldiler. Kesme çiçek de önemlidir. Kışın her taraf kar kışken bir buket nergis alınca evin havası ve şekli değişiyor. Gül alıyorsun bu sana haz veriyor. Gül almanın güzel bir şarkı dinlemekten ne farkı var” (KK66). “Covid-19 döneminde herkes evde olduğundan ekmek almaya gidenler çiçekte alıp geldiler. Covid-19 döneminde hobi olarak evde çiçek yetiştirdiler. Covid-19 salgın sürecinde insanlar daha çok çiçeğe yöneldi” (KK67). “Çiçek

yetiştirmek kırk yıllık hobimdir. Çiçek yetiştirmek benim hobim olduğu için ben gittiğim her yerdeki botanik bahçelerini ve seraları gezerim” (KK68). “Halkın çiçek yetiştirdiğı hobi bahçeleri olabiliyor” (KK73).

5. Çiçeklerin Turizmde Kullanılması: Çiçekler botanik turizmde de kullanılır. Botanik turizmde kullanılan çiçekler *lavanta*, *salep*, *ölmez otu* ve *göl* gibi çiçeklerdir. “Botanik turizmi kapsamında *lavanta* hasadı yapılır” (KK68). “Botanik turizmi önceden de vardı ama botanik turizmde ekonomik olarak kazanç sağlanması için yapılan *lavanta* bahçeleri son 10 sene civarında yapıldı” (KK82). “Botanik turizmi yapıyoruz. Turistler gelip geziyor sonra fotoğraf çektiriyor. *Lavanta* bahçelerini turistlere gezdiriyoruz. Hasat turizmini henüz yapmadık. Önümüzdeki temmuzda hasat turizmi yapabiliriz” (KK83).

6. Çiçeklerin Yiyecek ve İçeceklerde Kullanılması: Çiçekler yiyecek ve içeceklere aroma vermesi için atılır. Çiçekler yemeklerde baharat olarak kullanıldığı gibi çayı, şerbeti de olur. *Kabak gülü* ya da *göl hatmi çiçeğı* dolması yapılır. *Lavanta* çayı, *göl* şerbeti, *lavanta* veya *göl* lokumu yapılır. “*Fesleğen* salatada da kullanılır” (KK51). “Yiyecek ve içeceklerde çiçek kullanılır. Pastaların üzeri *göl* yaprakları ve diğerk çiçek ürünleriyle süslenir. Çiçek yaprakları pastanın üzerine yerleştirilir” (KK107). “Şerbetler *göl* aromasından yapılır” (KK112). “Çaylarda, yemeklerde ve tatlılarda çiçek kullanılır. *Gölden* tatlı ve *lavantadan* baklava yapanlar var” (KK25). “*Göl* ve *lavanta* reçeli vardır. *Göl* ve *lavanta* lokumu da yapılır” (KK91).

7. Çiçeklerin Sanayide Kullanılması: Özellikle kozmetik, ilaç, deterjan ve boya sanayisinde çiçekler kullanılır. Boya sanayisinde *çiğdem* ve *safran* gibi çiçekler kullanılır. “Kozmetikte, parfümeride ve ilaçta *lavanta* kullanılır. Tıbbi bitki olan *lavanta* her şeyde kullanılır” (KK83). “Çiçeklerin birinci kullanıldığı alanlardan biri kozmetik diğeri de ilaç sanayidir. Kimya firmaları çiçekleri kullanır. Temizlik ürünlerinde çiçekler çok kullanılır. Kozmetik firması *lavantayı* kremlerinde kullanır. İlaç firması *lavantanın* içindeki baş ağrısına iyi gelen etken maddeyi ağrı kesici ilaçların içine koyar. Temizlik firması kokusu için *lavantanın* içinden linalil asetat diye bileşeni çekip kullanır. Üç tane kocaman sektör çiçekleri kullanmaktadır İlaç endüstrisi, temizlik malzemesi ve kimya endüstrisi ve kozmetik endüstrisinde çiçek kullanılır” (KK83).

8. Çiçeklerin Günlük Hayatımızda Süs Eşyası Olarak Kullanılması:

Çiçekler hayatımızın her alanında kullanılır. Ev ve ofis gibi yerleri süslemek için kullanılabileceği gibi süs eşyalarının içerisine de çiçekler konulabilir. “Çiçeklerin süs eşyası olarak kullanımı yaygındır. Çiçek, televizyon ünitesinin üstüne veya vazoya masaya konulur” (KK84). “Çiçekleri ufak heykellerin, bardakların ve çaydanlıkların içine yerleştiriyoruz. Süs eşyası olarak satıyoruz” (KK85). “Yapay çiçeklerin hepsi süs eşyası olarak kullanılır” (KK75). “Süs eşyalarında çiçeklerin kullanılmasını seviyorum. Dışarıdaki ayakkabılığımın ortasında arabanın içinde çiçek vardır. Peteklerin üstünde yapay çiçek var. Yapay çiçekleri seviyorum” (KK51). Süs eşyalarında bazen canlı bazen de yapay çiçek kullanılsa da çoğunlukla yapay çiçek kullanılmaktadır. Süs eşyalarında çiçek kullanımını seven hatta süs eşyası alırken özellikle buna dikkat eden insanlar da vardır. Süs eşyalarında canlı çiçek kullanımına örnek kokulu mumlardır. Kokulu mumların içerisine çiçeklerin yağları konulmaktadır.

Çiçekçiler çiçekleri çok yıllık ve tek yıllık bitkiler olarak da ayırır: “*Kasımpati, karanfil ve lavantin* çok yıllık bitkilerdendir” (KK111). “*Petunya, sardunya ve yıldız* tek yıllık bitkilerdendir” (KK90). “Gelen müşteriler çok yıllık çiçeklerden istiyor. *Kalanço (kalanchoe)* çok yıllık çiçeklerdendir” (KK67).

Çiçekleri mevsimlik çiçekler ve kalıcı çiçekler olarak da ayıranlar vardır. Kalıcı çiçekler çok yıllık çiçekler, mevsimlik çiçekler ise tek yıllık çiçeklerdendir. “Ankara’da çoğunlukla mevsimlik çiçek ya da saksılı kalıcı türler de çiçekler üretilir. *Petunya, kadife, aslanagzı, hüsnüyusuf, ipek, menekşe ve alisyum* mevsimlik çiçek olarak üretilir” (KK11). “Çok yıllık mı yoksa mevsimsel çiçekler mi en çok tercih edilir diye bir karşılaştırma yapıldığında mevsimlik çiçekler fiyatlarından dolayı tercih edilmektedir. Örneğin mevsimlik çiçekler 2 lirayken çok yıllık çiçek 25 lira olduğu için doğal olarak mevsimlik çiçekleri tercih ediyorlar. Ankara ikliminden dolayı çiçekler seneye de kalsın diye düşünülüyor. Soğuk olduğunda kalıcı çiçekler bile etkileniyor. Mevsimlik çiçekler ucuz bitkilerdendir. Adam bir tane kalıcı çiçek alacağıma on tane mevsimlik çiçek alırım diye düşünüyor. Mevsimlik çiçeklerin avantajı çiçekli olmasıdır. Mesela kendi bahçemde ben yine kalıcı çiçek kullanmam” (KK74). “Mevsimlik çiçeklerden *menekşe* serin havayı sever ve yazın ölür. *Hercai menekşede* serin havayı sever. *Kadife* çiçek açmak için yazı bekler. *Kadife* çiçeğine

ne yaparsanız yapın yaz ışığını görmeden çiçek açmaz” (KK67). “*Petunya, horozibiği, aslanağzı ve hanımeli (lonicera)* mevsimlik çiçeklerdendir ve peyzaj amaçlı kullanılan bitkilerdendir” (KK89). *Menekşe, petunya, top kadife ve kasımpatı* mevsimlik çiçeklerdendir” (KK70).

Mevsimlik çiçekler kaynak kişilerin verdiği bilgilere göre yazlık mevsimlik çiçekler ve kışlık mevsimlik çiçekler olarak ayrılır. “Seramızda yazlık ve kışlık olmak üzere mevsimlik çiçekler üretilir” (KK87). Bazı kaynak kişiler ise mevsimlik çiçekleri yazlık mevsimlik çiçekler, sonbaharlık mevsimlik çiçekler, kışlık mevsimlik çiçekler ve ilkbaharlık mevsimlik çiçeklere olarak dörde ayırır. Mevsimlik çiçekler “Mevsimlik Çiçeklerin Satışı” başlığında kapsamlı bir şekilde açıklanmıştır.

Ankara’nın her ilçesinde Çiçekçiler Esnaf Odasına bağlı çiçekçiler vardır. Ayrıca çoğu belediyenin serası da vardır. Bu seraların amacı kamu kurumlarının çiçek ihtiyacını gidermek olsa da halka çiçek satışı da yapmaktadır. Belediyeler özellikle şehre farklı bir hava katsın diye lavanta ve gül bahçeleri oluşturmaktadır. Çoğu çiçekçi çiçek satışının yanı sıra peyzaj işiyle de uğraşmaktadır. Çiçekçiler düğünlerde mekân süslemesi de yapmaktadır. Ankara’da birçok çiçek yetiştirilmektedir. Ankara’da yetişen endemik çiçeklerde vardır. Başka şehirde dış mekân olarak bilinen çiçek Ankara’da iç mekân çiçeği olarak yetiştirilebilir. Çiçekler mekân esas alınarak ve işlevlerine göre sınıflandırabiliriz. Mevsimlik çiçeklerde kendi içinde sınıflandırılır. Tıbbi ve aromatik bitkileri çiçek olarak kabul eden çiçekçilerde vardır. Çiçekçilik çiçeği satma işi olarak görülse de bilgi ve becerinin birleştiği ustalık gerektiren bir iştir. Çiçekçi bir doktor gibi çiçeğe baktığında çiçeğin bakımında yapılan hataları vs. söyleyebilmelidir. Çiçekçilerin çoğu için çiçek süs bitkisinin ötesindedir. Çiçeği bir canlı olarak görüp severlerse işlerinde başarılı olacağını düşünürler.

2.2.3. Çiçekçilikte Usta ve Çırak İlişkisi

Bazı meslek grupları ve sanat dallarındaki kişiler usta çırak ilişkisiyle yetişmektedir. Çiçekçilerde usta çırak ilişkisiyle yetişmektedir. Sözlü gelenekler ve anlatımlar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar ve el sanatları geleneğinde çiçeklerle ilgili uygulamalar, anlatılar, festivaller vb. uygulamalara yer verildiği görülmektedir.

Somut olmayan kültürel mirasın aktarmada rol oynayan ustalar Yaşayan İnsan Hazinesi olarak görülebilir. “Yaşayan İnsan Hazinesi, Somut olmayan kültürel mirasın spesifik elemanlarını yeniden yaratmak veya yorumlamak açısından gerekli bilgi ve becerilere yüksek düzeyde sahip kişilerdir” (Oğuz, 2008b: 7). Çiçek üzerine oluşan folklor ürünlerini günümüze aktarılmasında çiçekçi ustalarının önemli rolü vardır. Çiçek kültürü üzerine oluşan geleneği günümüze yorumlayan ve geleneği geleceğe aktaran çiçekçi ustaları Yaşayan İnsan Hazinesinden sayılabilir.

Çiçekçiler, usta çırak ilişkisi ve Ahi Evran kültürüyle yetişmiştir. Çiçekçilerin çoğu işi babalarından öğrendiğini ve babalarının ustaları olduğunu dile getirir. Çiçekçiler mesleği senelerce icra ettikten sonra ancak usta olurlar. Ustalar birkaç ay kendilerinin yanında çalışıp ayrılan çırakların kendini usta sanmasına kızmaktadır çünkü çiçekçiliğin inceliklerini öğrenmek yılları almaktadır. “Çiçekçilik üç beş yılda öğrenilecek bir meslek değildir. Çiçekleri tanıdıkça çiçekler hakkında yorum yapılabilir. Ben üç yıl boyunca araba götür, temizlik yap, toz al, depoya mal götür, depodan malı getir gibi işleri yaptım” (KK26). “Çiçekçilerin çoğu usta çırak ilişkisiyle yetişmiştir. Çiçekçiler çocukluktan mesleğe başlayıp sonrasında çiçekçi ustası olup mesleğe devam etmişlerdir” (KK9). “30 senedir çiçekçilik yapıyorum. Lisedeyken gelip burada çıraklık yapardım. Usta çırak ilişkisiyle yetiştim. Tepeden inme çiçekçi olmadım. Ahi Evran kültürü ile yetiştim. Yedi sekiz sene sonra işi öğrenip usta olabildim. Bu çiçekçide usta olarak çalışıyorum” (KK100). “12 yaşından beri çiçekçilik işinin içindeyim. 45 yıldır çiçekçilik yapıyorum. Usta çırak ilişkisi ile yetiştim. Ahilik kültürü var. Altı yedi sene çıraklık yaptım. Usta olduğunda ustalığınız gözle görülür.” (KK102). “Çırak iki sene çalışıp biraz bir şey öğrendi mi gidiyor, durmuyor. Üçüncü seneye dükkân açıyor ama altı ay sonra dükkânı kapatıyor. Bir çırağın usta olması için en az çırak olarak dört beş sene çalışması lazımdır” (KK105). Birkaç ay çiçekçide çıraklık yaptıktan sonra kendilerine dükkân açan kişilerin giriştikleri işte başarısız olduğu görülür. Bu da mesleğin kolay olmadığını ve bir iki yılda usta olunamayacağını kanıtlar niteliktedir.

Meslek usta çırak ilişkisi içerisinde kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. “Ben ilkokula giderken bile rahmetli babam Abdullah Çom Türkiye’de gerçekten isim yapmış bir adamdı. Bugün Anıtkabir’in bahçesi ve eski köşk babamın eseridir. Türkiye Cumhuriyeti’nde belki iki üç yerde bulabileceğimiz diz boyu kar olsa da

üstünde çiçek olan hakiki yediveren gül Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bahçesinde vardır. Bu gül Ankara'da başka hiçbir yerde bulunmamaktadır. Bu da rahmetli babamın eseridir. Çubuk Barajının alt giriş kapısına yaz kış ömür boyu yaşayan çiçeklerle donatmıştı. Baraj temizlenirken o çiçekleri de bozdular. Bu meslekte benim rahmetli babamın mesleğidir. Ben de 47 yıldır peyzaj ve çiçekçiliği birlikte yapıyorum. Benim de aranjman, gelin arabası, sepet, çelenk, mozole çelengi ve gelin buketi yarışmalarında birinciliklerim vardır. Ankara Hilton Oteli'nde Turgut Özal döneminde iç ve dış mekân bitkileriyle süslediğim protokol masasından dolayı takdir belgesi de aldım. Eryaman'daki yapay şelalenin çiçeklendirmesini yaptım. Onun dışında en büyük oğlum da benim mesleğimi seçti. Usta çırak ilişkisiyle yetiştik” (KK26). Çoğu çiçekçinin ailece çiçekçiyi işletmesinden ve toplumun babayı rol model almasından küçük yaşta babasının mesleğini yapmak isteyen çıraklar ortaya çıkmıştır. Çoğu çiçekçinin babası ustası olmuştur. Mesleği senelerce çıraklık yaparak babasından öğrenen çiçekçilerde vardır. “On iki yaşında çiçekçiliğe başladım. Baba mesleği çiçekçilik. Babadan oğula meslek geçti. Usta çırak ilişkisiyle yetiştim” (KK104). “Bana babadan kalma meslektir. Ustam babamdı. Büyüklerin yanında çırak olarak yıllardır bu işi yaptım” (KK7). “10 senedir bu işi yapıyorum. Meslek babamdan bana geçti” (KK16). “Bu işi yirmi beş yıldır yapıyorum. Usta çırak ilişkisiyle yetiştim. Baba mesleği olduğundan ben de babamın yanında yetiştim. Ustam babamdı. Ben çiçekçiliğe başladığımda on üç, on dört yaşındaydım” (KK14). Evirgen'e göre çiçekçilik sektöründeki olumlu gelişmeler ve ihracatçıların dünya çiçekçilik sektörüyle rekabet edecek duruma gelmesiyle birlikte çiçekçilik sektöründe aile şirketlerini ön plana çıkarmaktadır (2004). Son zamanlarda çiçekçilik sektöründe aile işletmeleri fazla olduğundan dolayı çiçekçilik babadan oğula geçmektedir. Aile işletmelerinde baba usta olurken oğul çırak olmaktadır.

Mesleğin kuşaktan kuşağa aktarımında kadınların da rolü vardır. Bazı çiçekçilerin mesleğe başlamasında annelerinin çiçekçi olması etkiliyken bazılarında ise annelerinin çiçeğe düşkün olması etkilidir. “Annemin evinde bir sürü kaktüsü ve çiçek köşesi vardı. Annende olan özellik sana yerleşiyor. Demek ki benim sevgim de çiçeklere bu yüzden farklıydı. Çiçek kafamda mı yer etti yoksa çiçeklere duyduğum sevgiden mi muhasebeciliği bırakıp çiçekçiliğe başladım” (KK64). “Benim babaannem özellikle açan çiçekleri çok severdi. Sardunyayı çok fazla yetiştirirdi. Ben babaannemden gördüm. 11- 12 yaşından beri çiçek yetiştiriciliği yapıyorum.

Çiçek yetiştiriciliğini Çankaya Belediyesi uzun yıllardır yapıyor ama ben belediyede çiçek yetiştiriciliğiyle 6 yıldır uğraşıyorum” (KK92).

Özellikle kadınlar çiçekçi olan eşlerine yardım etmek için çiçekçiliğe başlasa da zamanla çiçekçilik mesleğinde ustalaşmışlardır. “Bu serayı eşim açtığında annemle birlikte çalışıyorlardı. Bende eşimden dolayı çoluk çocuk büyüdükten sonra başladım. Ustam eşim oldu” (KK19). “Eşim çocukluktan beri çiçekçidir. Ben eşimin yanında bir buçuk senedir çiçekçilik yapıyorum” (KK62). “On beş yıl önce çiçekçilik yapmaya başladım. Aile ortamında çalıştık. Eşim ve oğlumla çalışarak çiçekçiliğe başladım” (KK103). “Evlendim evleneli yani on altı senedir eşimle birlikte çiçekçilik yapıyorum” (KK18). Çiçekçilik mesleğine başlayan kadınlar ya annelerinden ya eşlerinden etkilenip başlamışlardır. Kadınların bazıları da sadece sukulent yetiştirmektedir. Özellikle Covid-19 salgın sürecinde hobi olarak sukulent yetiştiren kadınlar daha sonra bunu mesleğe çevirmişlerdir. Covid sürecinde sukulent yetiştirmeyi elektronik kültür ortamından öğrenenler de vardır. Youtube gibi ikincil sözlü kültür ortamındaki videoları izleyerek çiçek yetiştiriciliğine başlayanlarda görülür. “Çiçekçilik sektöründe kadınlar azdır. Kadınların çoğu sukulent çeşitleri yetiştirmektedir. Sanatsal değil de basit şeyler yapıyorlar. Normal aranjman ve dizayn yaptıkları yok” (KK100).

Ayrıca ustalar belge alarak da ustalıklarını tescillemişlerdir. “Usta çırac ilişkisiyle yetiştim. Çıraklık, kalfalık ve ustalık belgesi var. Usta eğitici belgesi var. Bu belgelerin hepsini çiçekçiler alır. O belgeler olmadan zaten ustayım diyemezsin” (KK26). “Hepimizin ustalık belgesi var” (KK102).

Geçmişten günümüze kadar çiçekçilik mesleğindeki çıraklık algısının değiştiği görülür. “Usta çırac ilişkisi şimdilerde azaldı çünkü Türkiye genelindeki gençler masa başı iş istiyor” (KK105). “Burnu sürtülsün ve bir meslek sahibi olsun diye aileler çocuklarını bir tamircinin yanına veya bir yere çırak olarak verirdi. Ben de Ermeni'nin yanında yetiştim. Babasının ismi Yorgi, oğlunun ismi İstavrito'ydu. İş yeri Cinnah Caddesi'ndeydi. O zamanki ismi Doktor Vali Reşit Caddesi Konya Sokağı'ndaydı. Babam ustama eti senin kemiği benim demişti. Ben üç yıl para almadan çalıştım ve ustamdan dayak yedim. Eve gelip ustamı babama gelip şikayet ettim. Babam beni ustamı şikayet ediyorum diye dövdü. E şimdi bir tane adama tokat vursan akşama adam toplayıp geliyor. İstavrito Bey ilk işe başladığım dönemlerde

bana şöyle bir şey demişti: Şeref babanı da amcanı da tanıyorum, gel bakayım dedi. Buyurun İstavrito Bey dedim. Tuttuğun iş banaysa öğrendiğin kendine dedi. Yedi seneyi tamamladıktan sonra İstavrito Bey bir gün beni çağırdı. Şeref, seni işten kovuyorum, dedi. Ben şaşırdım ve korktum. Sebep ne de beni işten kovuyorsunuz, dedim. İstavrito Bey hiç canım istedi ve seni kovuyorum, dedi. Öğrendiklerini kapının kenarına bırak sonra çık dışarı dedi. İstavrito Bey siz benimle dalga mı geçiyorsunuz öğrendiğimi nasıl bırakayım dedim. İstavrito Bey öyle diyince güldü ve gel otur dedi. Ben de oturdum. Ben sana bu işe girdiğinde ne demiştim dedi. Bana yine tuttuğun iş banaysa öğrendiğin kendine dedi. Öğrendiğini bırakamıyorsun dedi. Şaka yaptım hadi işinin başına dedi” (KK26). Eskiden küçük yaşta çocuklar çırak olarak iş yerlerinde başlarken şuan çırak bulunamamaktadır. Kaynak kişinin bu anısında kişinin en az yedi sene çıraklık yaptığı görülür. Günümüzde annelerin kız evlatlarına ve çoğu ustanında çıraklarına söylediği “Tuttuğun iş banaysa öğrendiğin sana.” ifadesi burada dikkat çeker. Kızların baba evinde iş yaparak yapılan işi öğrendiğini ifade etmek için anneler bu ifadeyi kullanır. Çırak çalıştığı işletmede çiçek yetiştirmeyi öğrenerek ustalaşacağını ve çırağın kendi dükkanını açabileceğini ifade etmek için ustalar çıraklarına “Tuttuğun iş banaysa öğrendiğin sana.” der.

Çiçekçi ustaları yetenekli ve yaratıcıdır. Usta olan kişiler, bir sanatçı gibi çiçeği buket yapabilmeli ya da çiçeğin ne istediğini bilmelidir. Kimi ustalara göre çiçekçilik bir sanattır. kesme çiçekçileri yere ya da tezgaha koyup saran kişinin halen usta olmadığı düşünülür. Ustalar çiçeği bir yere koymadan elinde buket yapabilmelidir. “Bu işi 25 yıldır yapıyorum. 15 yaşında çiçekçiliğe başladım. Usta çırak ilişkisiyle yetiştim ama şuanda usta çırak ilişkisi resmen bitti. 20 yaşında usta oldum. 15 yaşında çok bir şey yapamıyordum. 17-18 yaşından sonra artık ben de bir şeyler yapmaya başlamıştım. 20 yaşında çiçekçilerin yaptığı her şeyi yapıyordum. Usta olmak istemekle ve hayal gücü ile ilgilidir. Ustalara bana bunu göster diyerek değil de ustalar iş yaparken izleyip kendi kendime öğrendim. Bu öğrenme şekli biraz yeteneğe bağlıdır. Benimle beraber burada olan bir çalışan daha vardı. O burada 15 sene falan çalıştı ama bir tane gül saramıyordu. O yeteneksizdi” (KK101). “1985-90’lı yıllarda ben ustayım diyebilmen için buketi hiçbir yere yaslamadan elde yapıyor olman gerekirdi. Ben usta arıyorum. Bana geldiniz dediniz ki ben ustayım ve çalışmak istiyorum. Gelen kişiye iyi bir usta mısın diye sorarım. O da fena değil der. O zaman hadi bakayım şuradan beş gülden buket yap derim. O, yerde veya masanın

üstünde gülleri böyle asker gibi sıralayarak buket yaptı diyelim. Kardeş bırak buket orada dursun, derim. Hadi güle güle derim. Bu işin özelliklerinden biri ustanın elde çiçekleri bir yere yaslamadan buket yapmasıdır. Buketi yerde yapıyorsa o ustalık değildir. 101 tane gülden yuvarlak el buketi yaptım. Çiçeği sehpanın üstüne koyduğun zaman vazoya gerek kalmıyor çünkü çiçek ayakta dururdu. Bu sanattır” (KK26). Bir yere yaslamadan buket yapmak kolay olmaması çiçekçi ustalığının el becerisi ve yetenek istediğini kanıtlar.

Ustalar çiçeğe baktığında onun cinsini, familyasını ve bakımını bilmelidir. “Hangi bitkiler İç Anadolu Bölgesinde hangi bitkiler diğer bölgede yetişir bilmek gerekir. *Beylerdir* diye tabir ettiğimiz ibreli sıvıya giren bir bitkiyi Ankara’da dikince bir sene içerisinde en fazla atacağı boy otuz santimdir. Aynı bitkiyi bugün İstanbul’da, Karadeniz’de, Ege’de ve Akdeniz’de diksen bir metre atar. Yani bunlar ince ayrıntıdır. Bu işte ne kadar ayrıntılarına girebilerseniz yarın her türlü senin elinden tutar. Hani derler ya her şeyi bil ama yapma” (KK26). Bu meslekteki ustalar püf noktalar bilmeli ki kendini daha da geliştirsin. Mesleğin püf noktalarını bilen bir adım daha öndedir. Usta, İç Anadolu bölgesinde yetişmeyecek bir bitkiyi İç Anadolu’da yetiştirmeye çalışırsa hem zaman hem de emek kaybı olacaktır.

Çoğu usta çalışanın hakkını gözetir. “İstavrito Beyin yanında çalışırken her ayın biriyle beşi arası maaş günümdü. Hiç maaşımı geç almadım. Ustam erzak fişi verirdi. Her aylığı aldıktan sonra maaşımızın dışında erzak alırdık. Bu iş, su işi olduğu için ayakkabı çok tez eskir. Bundan dolayı İstavrito Bey senede iki kere elemanlarına ayakkabı alırdı. Benim çok ihtiyacım var çalışayım senelik izne çıkmayıp senelik izin parasını alayım diyenler olurdu. İstavrito Bey senelik izin kullanmazsan bana faydalı olamazsın, derdi. Böylece herkes senelik iznini kullanmak zorunda kalırdı” (KK26). “İşçilerimle ben oğlum kızım diye konuşurum. Aynı sofrada yemeğimizi yeriz” (KK20).

Liselerde tarım meslek liseleri açılmıştır. Tarım liselerinde Bahçe Bitkileri, Süs Bitkileri, Peyzaj, Tarla Bitkileri ve Tarım Alet ve Makineleri dalları vardır. Üniversitelerdeyse Kesme Çiçek Yetiştiriciliği, Peyzaj ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği ve Tıbbi ve Aromatik Bitkiler bölümü vardır. Lisans bölümlerinde ise Bahçe Bitkileri bölümü vardır. Bu bölümlerde çiçekle ilgili eğitimler verilir. Bazı öğrenciler çiçekçilerin yanında stajerlik yapmaktadır. “Çiçekçilik okullarda ders olarak

okutulur. Kesme çiçekçilik bölümleri var” (KK100). “Öğrenciler hem okuyor hem de çiçekçilerin yanında staj yapıyorlar. Öğrencilerin 3 veya 5 aylık stajları olur” (KK75). “Her çiçekçinin ustası vardır. Zaten artık usta çırak ilişkisi kalmadı bitti. Artık yetişmiş eleman bulunmuyor” (KK100). Meslekteki çırak eksiklikleriye Çiçekçiler Esnaf Odasının düzenlediği eğitimlerle kapatılmaya çalışılmaktadır. “Çiçekçiler Odası şu anda öğrenciler yetiştirmektedir. Çiçekçiler Odası çiçek düzenleme gibi eğitimler vermektedir. Hatta Çiçekçiler Odasının verdiği eğitimlerle yetişen öğrenciler bazı çiçekçi esnaf arkadaşlarının yanında kendini geliştirip usta olur” (KK75). “Mesleğimizin devam etmesi için yeni ve nitelikli çalışanların yetişmesi gerekir. Biz de bu amaçla iş garantili eğitim başlatıyoruz. Eğitim üç ay olacak. Bu eğitimlerin tüm altyapı malzemesi odamız tarafından karşılanacak. Eğitime katılanlara sertifika verilecek. Sertifikasını alanlar, çalışacağı iş yerine yönlendirilerek işbaşı yapacak.”¹⁴ KOSGEB’de çiçekçileri maddi yönde desteklemektedir. “Ben çiçekçiliğe askerden gelince yirmili yaşlarda başladım. Yirmi bir yıldır çiçekçilik yapıyorum. İlk önce seyyar olarak çiçekçilik yaptım. Daha sonra biraz birikim yapıp dükkanı açtım. Daha sonra da KOSGEB’den eğitim aldım. KOSGEB’den birazda para desteği aldık” (KK75). Belediyelerde bahçıvanlık eğitimi vermektedir. “Çankaya Belediyesi kent tarım hobi evlerinde bahçıvanlık, sebze yetiştiriciliği, arıcılık, organik tarım, aşılama ve meyve budaması gibi birçok eğitim vermektedir. Kurslara olumlu tepkiler aldık.” (KK89).

Çiçekçilik mesleğinin pirleri sorulduğunda kaynak kişiler şu anda belli çiçekleri yetiştirme ün yapmış kişileri pir olarak aktarmıştır. “Ankara’da *lavanta*, *biberiye* ve *kekik* yetiştirmekte ben üzerime başkasını tanımam. Hangi seraya sorarsan sor Marmara Çiçekçilik’teki Kara Mustafa *lavantayı* yetiştiriyor, der. *Lavanta* ve *biberiyede* koz kapasitem çok sağlamdır. Ben bir şeyi bir kere görünce onu yaparım. Ben *lavantayı* ve *biberiyeyi* Antalya’ya tatile gidince getirdim. *Lavanta* ve *biberiyeyi* Antalya’dan Ankara’ya ıslak mendille getirip diktim ve *lavanta* da *biberiye* de tuttu. Ondan sonra *lavanta* dikmeye devam ettim. Seramda *lavanta* var” (KK15). Günümüzde Karşıyaka’daki çiçekçilerin çoğu Hasan Öztürk’ü çiçekçilerin piri olarak görür. Çiçekçiler, günümüzde bulunmayan çiçek tohumlarının Hasan

¹⁴ İş garantili çiçekçilik eğitimi için ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/ankara/is-garantili-cicekcilik-egitimi-42131227>

Öztürk'te olabileceğini söyler. Hasan Öztürk ise çiçek sevgisini şu şekilde aktarır: “Ben 35 senedir fiilen bu işi yapıyorum. Bitkilere aslında aşığıım. Ben bitkisiz hayat düşünemiyorum. Devamlı literatürdeki kaynakları takip ederim. Dış kaynakları da takip ederim. Çiçekleri genellikle üretici kökenli bir firmayız. Kolay yetişen veya özel grup olarak nitelenen piyasada bulunmayan ürünleri biz yetiştirmeye çalışırız” (KK66).

Çiçekçilerde usta çırak ilişkisiyle yetişmektedir. Çiçekçi ustası hemen olunmamaktadır. Günümüzde verilen eğitimler çiçekçilere göre ustalık için yetmemektedir çünkü kendileri seneler sonra anca usta olmuşlardır. Çiçekçi ustası; yetenekli, hayal gücü gelişmiş, yaratıcı, çalışanın hakkını gözetten, çiçeğe baktığında çiçeğin ihtiyacını anlayan ve çiçeğin türünü, cinsini bilen ve el becerisi gelişmiş biri olmalıdır. Bir kişinin çiçeği tutuşuna veya sarışına bakarak usta olup olmadığı anlaşılır. Daha çiçekçiliğin inceliklerini öğrenmeden usta gibi davranan çıraklar işinde başarısız olur. Çiçeğin türünü, cinsini ve familyasını tanıyan ve çiçeğin ihtiyacını bilen ustalar çiçekçilik sektöründe başarılı olur. Üniversitelerde belli bölümlerde eğitimler verilmektedir. Ankara Çiçekçiler Esnaf Odası eleman eksikliğini gidermek için eğitimler vermektedir. Çiçekçi bu eğitimleri alsa da çiçekçilik yaparak ustalaşmaktadır. Usta ‘ben ustayım’ demez yaptığı işten o kişinin artık usta olduğu anlaşılır. Ustalar artık eskisi gibi yetiştirecek çırak bulamadığından yakınmaktadır. Ustalar, çıraklarla çiçekçiliğin gelecek kuşaklara da aktarılmasını istemektedirler. Meslek kuşaktan kuşağa aktarıldıkça mesleğin oluşturduğu kültür birikimi de kuşaktan kuşağa geçmektedir.

2.2.4. Çiçekçilikte Terimler ve Jargon

Meslekler kendine özgü jargon oluşturmuştur. Meslekteki kişilerin anladığı terimler, semboller ve kodlar buraya dahil edilebilir. Jargon, “aynı meslek veya topluluktaki insanların ortak dilden ayrı olarak kullandıkları özel dil veya söz dağarcığı”¹⁵ olarak tanımlanabilir. Dar bir çerçeveye özgü dil ve argoya jargon denilir (Türkçe Sözlük 1, 1998: 1134). Terim, “bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili özel ve belirli kavramı karşılayan kelime, ıstılah”tır (Türkçe

¹⁵ Türk Dil Kurumu | Sözlük ayrıntılı bilgi için bkz. <https://sozluk.gov.tr/>

Sözlük 2, 1998: 2198). Terim, “bilim ve sanat kavramlarından birini anlatan sözcük” (Püsküllüoğlu, 1971: 285) olarak da tanımlanabilir. Kaynak kişilerin verdiği bilgiler doğrultusunda çiçek ve çiçekçilikle ilgili bir jargonun oluştuğu ve bazı terimlerin kullanıldığı görülmektedir: *Arma yapma/arma işleme, bayat, bonzai, boylamama, çelenk, çelikle üretme yöntemi/ çelik yapma/ çelikle üretme, çiçek ayı, çiçekçilerin piri, çiçek sarma, çiçek tuttu/çiçek tutmadı, dinlenme dönemi, dirsek atma, erken ilkbahar, gölge tozu, göz, ikebana, kavuz hâli, kış uykusu, kol atma, korsej, mal, mantarlaşıma, oasis, partel, sepet, sürgün, şoklanmış gül, taze, teraryum, tünel, viyol ve yatık gül* gibi çiçekçilik mesleğinin kendine özgü terimleri ve jargonu vardır.

Arma Yapma/ Arma İşleme: Herhangi bir *armanın* çiçeklerle bir strafora işlenmesine *arma yapma/arma işleme* denir. Çiçeklerin rengi *armadaki* renklere uyumlu seçilmelidir. “Beşlik strafora diyelim ki Türk Telekom'un *arması* yapılacaktır. Türk Telekom'un *armasını* kaç metre istenirse o strafora çizilir. Ondan sonra o resim çiçeklerle işlenir. Mesela zemin beyaz olur. Arma kırmızı *karanfilden* yapılır. İstedığımız her şeyin resmi çıkartılabilir. O resimdeki renklere uygun çiçek kullanılır. Özellikle *armalar* kırmızı beyaz *karanfilden* yapılır. Gerçek çiçek kullanılır” (KK26).

Bayat: Çiçekçiler ve müşteriler, beklemiş ve tazeliğini yitirmiş çiçeğe *bayat* der. *Bayatlamış* çiçeğin satıldıktan sonraki ömrü birkaç gündür. Çiçek *bayatlamadan* çiçekçiler çiçekleri satmaya çalışır. Çiçekçi *bayat* çiçek satarsa müşteri kaybeder. Çiçekçide klima çalıştırılırsa çiçeğin *bayatlama* süresi uzar. “Müşteri çiçeğin günlük geldiğini düşünür. Günlük çiçek gelmez. Günlük çiçek gelse de her gün aynı çiçek de gelmez. Çiçek alınır ve bir hafta içinde satılır. Bir hafta sonrasında yeniden çiçek getirilir. Çiçek belki iki günde belki bir günde belki iki üç günde satılır. Çiçek iki günlük olduğu zaman müşteri çiçeği *bayat* zanneder. Bir çiçek vazoda suyu değiştirilirse aşağı yukarı 15 gün dayanır. Çiçek dükkânda iki gün durduğu zaman müşteri direkt *bayat* diyor. Biz de müşteriye *taze* diyoruz. *Bayat* denilen kalmış bir ürünü müşteriye satarsanız o müşteri bir daha dükkâna gelmez” (KK75). “Çiçeğin bir süresi var. Sıcakta çiçeğin *tazeliği* üç dört gündür. Sıcak havada çiçeği üç dört gün içinde satmazsan çiçek *bayatlar*. Sıcakta çiçekler dayansın diye klima açılır. Klimayı açmazsan çiçeğin üç günde ömrü tükenir. Klimayı açarsan çiçeğin ömrü bir hafta on gün sürer” (KK101). Her çiçeğin bir ömrü vardır. Bazen sıcak havalar çiçeğin

bayatlamasına ve ömrünün azalmasına neden olur. Bir çiçeğin bayatlama süresini kısaltmak için serin yerde çiçekler muhafaza edilmelidir.

Bonsai: Japonların minyatür ağaç yetiştirme sanatına *bonsai* denir. Özel tekniklerle ağaç budanır, bodurlaştırılır ve şekil verilir. Bazı *bonsai* türleri belli dönemlerde çiçek açar. “Japonların bir icadıdır. İki ayrı bitkinin cüce ya da büyümeyen haline *bonsai* denir. *Bonsainin* açılımı tepside bitki demektir. Gövdesi ayrı üstü ayrı bir bitkidir. İki bitkinin bir araya aşılanmış halidir. Bu aşılama limona limon aşılama ya da vişneye vişne aşılama gibi değildir. *Bonsailer* çok fazla büyümeyenler” (KK103). “*Bonsai*, Japonların yaptığı bir şeydir. *Bonsaiyi* Türkçeye çevirdiğin zaman karşılığı bodur çıkar. Mesela benim kapının önünde bir tane zeytin ağacı var. Bu *bonsai zeytini* elli iki yaşında olmasına rağmen hiçbir zaman zeytin vermedi” (KK26). *Bonsaiyi* çiçekçilerin bazıları ağaç bazıları da çiçek olarak nitelendirmektedir. İç mekân bitkisi olarak satılmaktadır.

Boylamama: Bitkinin boya büyümesinin veya boy atmasının engellenmesine *boylamama* denir. *Boylamama* yapılmayan çiçekler tercih edilmez çünkü müşteriler boylu çiçeklere kart gözüyle bakmaktadır. Çiçekçiler çiçeğin boylanmaması ilaç kullanır. Bazı çiçekçilerde doğal reçeteler hazırlayıp kullanarak çiçeğin boylamasını durdurur. “Çiçek boya kalkar. Çiçeğin satılması için bodur olması gerekir. Bitkinin *boylamaması* için kireçli suyla bile sularım” (KK17).

Çelenk: *Çelenkler* farklı farklıdır. Gittiği yere göre *çelenkler* değişir. *Cenaze*, *merasim* ve *mozole çelengi* vardır. Anıtkabir’deki mozoleye konulan çelenge *mozole çelengi* denir. Cenazelere baş sağlığı için gönderilen çelenklere *cenaze çelengi* denir. Resmî törenlere gönderilen çelenklere ise *merasim çelengi* denir. “*Çelenk* cenazelere, merasime ve mozoleye gidebilir. *Mozole çelengi*, Anıtkabir’e gider ve başka yere gönderilmez. Resmî törenlerde ve 10 Kasım’da *mozole çelengi* konulur. Törensiz de *mozole çelengi* konulabilir. Bir parti Anıtkabir’i ziyaret ettiğinde özel defteri yazmadan evvel saygı duruşuna geçmeden önce *mozole çelengini* kullanabilir. Anıtkabir’e bir Türk vatandaşı kırmızı beyaz rengin dışında herhangi bir *mozole çelengi* sokamamaktadır. Anıtkabir’e yabancı elçiliklerin bayrağının rengi ile yapılan *mozole çelengi* de girer. *Mozole çelengi* Anıtkabir’in içerisindeki mozoleye konacaksa kim yaptırırsa yaptırın seksen ikiye seksen iki boyutlarında kırmızı beyaz yapılır. *Merasim çelengi* üç ayaklıdır. *Merasim çelenkleri* resmî törenlere gider.

Genelde merasimler askeriyyede yapıldığı için kırmızı beyaz renkte Türk bayrağımızı simgeleyecek şekilde çiçekler kullanılır. *Cenaze çelengi* herhangi bir insanın cenazesine gönderilen çift ayaklı yuvarlak olan *çelenktir*. *Cenaze çelengine* her türlü çiçek kullanılabilir. *Cenaze çelengine karanfil, glayör, gala ve gül* kullanılır” (KK26). Kutlamalara, açılışlara, düğünlere ve çeşitli organizasyonlara çelenk gönderilir. Çelenkteki çiçekler gönderilen yere bağlı olarak değişir. Çelenklerde kesme çiçek kullanılır.

Çelikle Üretme Yöntemi/ Çelik Yapma/ Çelikle Üretme: Herhangi bir bitkiden çelik adı verilen yaprak, dal veya kök parçası ile yeni bir bitki üretme işine *çelikle üretme yöntemi/ çelik yapma/ çelikle üretme* denir. *Çelikle üretim* yapılırken çiçekçiler kâr etmektedir. “Çeliklemeyle çiçeği çoğaltıyorum” (KK26). “Çiçek biraz uzar. Uzadığı zaman uçlarından iki damarlı yerinden kesilir. Damarın birisi toprağa gömülür. Diğer damardan dal patlayıp yukarı çıkar ve çiçek olur. *Buz çiçeğini çelik yaparım*” (KK20). “Buz çiçeğinin damarından yani patlayacak yeri kesilir. Petunyanın uzayan dalları kesilip *çelik yapılır*. O da büyür. Beş yüz tane petunyadan *çelikleme* ile bin tane petunya yapılır. Beş yüz tane petunyadan *çelikle üretme yöntemiyle* bin tane petunya üretilir. Çiçeğin fidesinden *çeliklemeyle* çiçek çoğaltıldığında kâr edilir” (KK19). “Çiçek kol atınca oradan kesilir ve toprağa dikilir. Orada bu *çelikler* kök salınca çelikler ayrılıp saksılara geçirilir” (KK27). “Bitkiler *çelikle üretilir*. Benim *çelikle üretebildiğim* bitkiler *papatya cinsleri, kadifeler ve karanfildir*” (KK111). “*Melek kanadı* herkesin evinde olan çok arsız bir çiçektir. *Melek kanadı* dağılıp hızlıca büyüdüğü için hemen al fidele” (KK44).

Özellikle Park ve Bahçeler Müdürlüğüne ve belediyelere bağlı seralarda parklara dikilmek amaçlı çiçekler *çelikle üretim* yapılmaya çalışılır. “Çiçekler genellikle parklara dikmek için *çelikle üretilir*. Ayrıyeten Gölbaşı’nda *lavanta* bahçesinde 10000 adet *lavanta* var. *Lavantalarımızı* kendimiz üretiriz. Büyük *lavantaların* yaprakları kesilir. Yapraklar köklendirici suya batırılıp köklendirilir. Ayrı ayrı saksılara dikilir. Daha sonra küçük *lavantalar* büyük hale gelir. Büyük bir anaçtan on tane *lavanta* çıkartılabilir” (KK112). “Sincan Belediyesi Sera ve Fidanlık Üretim ve Satış Tesisinde *bahçe külü, lavanta, telgraf çiçeği ve biberiyenin çelikten üretimi* yapılır. *Gün güzelini ve lavantayı* burada köklendirip saksılara aktaracağız” (KK27). *Çelik* kış sonu ya da ilkbahar mevsimine girerken alınır. *Çelik alımı* zamanı

çiçeğin türüne göre değişir. “Havalar çok sıcak olduğu için yaz aylarında çok *çelik* alınmaz. *Çelik alımı* bahara doğru kış aylarında olur. Havalar ısınmadan çiçek ufaktan patlamaya başlarken *çelik alınır*. Gül çeliği bu şekilde alınır” (KK29).

Çelikle üretimde de dikkat edilecek unsurlar vardır. *Çelikle üretim* yaparken çiçeğin neresinden *çelik alımı* yapılması gerektiği iyi bilinmelidir. Yanlış yerden *çelik* alındığından çiçekte kuruma gibi sorunlar görülebilir. “*Çelik* alırken boğumun dibinden alınır. Eğer kökün boğum kısmından *çelik* almazsan çelik aldığın kısım boş kalır ve *çelik* dikildiğinde çürümeye başlar. *Çeliği* boğumdan kesip yapraklarını alıp dikerse aldığı kısım sert olduğundan muhtemelen bir ya da bir buçuk iki ay içinde köklenir. *Çelik* alınan kısım çok uzun olduğu zaman gene ölür. Çok büyük çiçeklerden *çelik* alınmamaktadır. Büyük çiçeklerden *çelik* alındığında çiçekleri kopartmak lazımdır. Diyelim yukkadan *çelik* alınacaksa boğumdan çıkan dalın bir tanesini almamız lazımdır. Alınan dalın da yaprakları soyulup dikilir” (KK29). *Çelikle üretimde* çiçekçilerin deyişiyle boğumlardan, çiçeğin kol attığı yerden ya da iki damarlı yerinden *çelik* alınmalıdır. Büyük çiçeklerden kesilen *çeliğin* yaprakları temizlenip öyle köklendirilmelidir.

Çelikleme yönteminde yapraklardan da *çelik* alınmaktadır. *Sukulentlerin çeliği* çok çabuk köklenmektedir. “*Peperonyanın çeliği* alınırken yaprağından alınıp dikilebilir. *Çelik alınan sukulent* için saksıya toprak koyulur ve ıslatılır. *Sukulent* hafiften toprağa batırılır. Bir sürü *sukulent* çıkar. Bir tane *sukulent* sana vereyim. Bunun yapraklarını kopart. Bu yaprakların hepsinden *sukulent* çıkacaktır. *Sukulentlerin* hepsi yapraktan çıkmamaktadır. Bazı *sukulentlerden* de keserek *çelik* alınır. Bak *sukulent* hep kesik. Bir önceki sene *sukulent* buradan buradan kesmişiz” (KK29).

Nasıl *çelik* alınırsa alınsın bu *çeliklerin* köklendirilmesi gerekir. Seralarda *çelik* aldıktan sonra perlitlere *çelikler* dikilip köklendirilir. Ev hanımlarıysa *çiçeklerden* aldıkları *çeliği* suya koyup köklendirip sonra saksılara dikmektedir. Bazı ev hanımlarının ise çiçekten *çelik* aldıktan sonra çelikleri direkt diktiği bilinmektedir. “İmkân olmayınca mecbur ev hanımları *çelikleri* suya koyarak köklendirmektedir. Seraya diktiğin zaman *çelikler* perlitle daha çabuk köklenir. Perlit bildiğin köpüktür. Perlite suyu verdiğin zaman hava aldırılmaz ve şişer. Onun için bitki daha çabuk köklenir. Karşıyaka’da perlit satılabilir. *Sardunyayı* perlitin içine koyup köklendirip

sonra büyük saksıya geçirilir. *Sardunya* perlitte daha çabuk köklenir Genellikle ev hanımları *peperonyanın* yaprağını suya koyup köklendirip sonra dikerler. Çiçek patlar. *Deve tabanı* çabuk köklendiğinden görüldüğü üzere her tarafı köktür. Bunları eskiden suya koyup köklendirirlerdi. *Cam güzelinden* kesip çelik alıp suya koyabilirsin. Bu şekilde *cam güzeli çeliği* de köklenir” (KK29).

Çelikleme yöntemi ile çiçek çoğaltmadan dolayı insanlar gittiği yerde beğendiği çiçeği evde dikmek için dalından koparmaktadır. Bu da özellikle ev hanımları arasında çiçek alışverişlerine neden olmuştur. “Kırıkkale’de annemin eltisi yaşıyor. Annem ile yengem birbirlerine gidince çiçek alışverişi yaparlar. Aaa Hacer sen bunu nereden aldın ya da bu nasıl güzel çiçekmiş deyip dalından veya yaprağından koparırlar. Aldıkları çeliği bir saksıya dikerler. Annem de onun oraya gidince aynı şekilde beğendiği çiçeği dalından alır. Annem eve geldiğinde onu diker. Bu çiçek alışverişi annemin de yengemin de hoşuna gidiyor” (KK52). “Sardunyayı komşu bana ver de köklendireyim dedi” (KK27). Ekonomiden dolayı çiçek alamıyorum diyen insanlar, *çelikleme yöntemiyle* istediği çiçeği evlerinde masrafsız bir şekilde yetiştirebilir. Bu çiçek alışverişleriyle insanlar kendilerinde olmayan birçok çiçeği edinmektedir.

Çiçeklere göre üretim şekli değişmektedir. Her çiçeğe *çelikleme yöntemi* ile üretim yapılmamaktadır. “Her çiçekten *çelik* alınmamaktadır. *çelik alınan* ve *çelik alınmayan* iç mekân çiçekleri vardır. *Şeflera, sinbonyum, kamilya, sosyete çamı, benjamin, deve tabanı, telgraf, peperonya* ve *sukulentten çelik* alınabilir. *Barış çiçeği, salon çamı, areka* ve *antoryumdan (anthurium) çelik* alınmıyor. *Antoryumun (anthurium)* kalın bir dal köklenmesi yoktur.

Bazı çiçeklerin başka ülkelerden *çelikleme yöntemiyle* alınıp ülkemize getirilip dikildikten sonra yayıldığına inanılır. “Hafız İbrahim İkinci Dünya Savaşı bittikten sonra askerden Isparta’ya gelirken Bulgaristan’dan bir *gül* fidanı getirir. *Gülü* bir kişi dikeyor sonra öbürü dikeyor. *Gül* bir çalıdır. *Çelikleme usulüyle gülü* herkes işleyerek çoğaltıyor” (KK91). Isparta gülünün ilk defa *çelikleme yöntemiyle* üretildiğine inanılır.

Çiçek Ayı: 14 Mayıs’la 13 Haziran aylarını kapsayan çiçeklerin açtığı döneme *çiçek ayı* denir. “Genellikle bütün bitkilerin çiçeklenmesinin ortak olduğu zaman bu dönem olduğu için 14 Mayıs ile 13 Haziran’a *çiçek ayı* denir” (KK112). “*Çiçek ayı*

dediğimiz dönem nisan, mayıs ve haziran aylarıdır” (KK25). “*Çiçek ayı* mayıs ve nisanıdır” (KK110). “*Çiçek ayı* ifadesi yeni yeni çıktı. *Çiçek ayı* yazın Nevruz’un olduğu dönemlerdir. Nisan, mayıs ve haziran aylarıdır” (KK100). “*Çiçek ayı* mayıs ayıdır. Bahar aylarına *çiçek ayı* denir. Bu aylarda çiçekler fidelemeye başlanılır ve ağaçlar budanır” (KK60).

Çiçeklerin Piri: Çiçeklerin üretiminde kendini göstermiş ya da çiçek yetiştirme konusunda herkes tarafından tanınan kişiye *çiçeklerin piri* denir. Karşıya’daki çiçekçiler Hasan Öztürk’ü *çiçekçilerin piri* olarak nitelendirir.

Çiçek Sarma: Çiçeği buket hâline getirmeye *çiçek sarma* denir. “*Çiçek sarma* çiçeği koyup yanına yeşillikleri koyup sonra kurdeleyle bağlayıp not iliştmek değildir. *Çiçek sararken* bunlar gerekir ama bunlar çiçek sarmak için yeterli değildir. *Çiçek sarmanın* belli bir kalıbı yoktur. *Çiçek sarmasını* kişi zevkine göre yapar. *Çiçek sararken* renk uyumunu yakalaman gerekir” (KK101). Çiçekçinin yaratıcılığına ve zevkine göre *çiçek sarma* şekilleri değişir.

Çiçek Tuttu/ Çiçek Tutmadı: Çiçeği *çelikleme* yöntemiyle üretiminde *çelikten* yeni bir çiçek yetişirse *çiçek tuttu* denir ama *çelikten* çiçek yetişmeyip ölürse *çiçek tutmadı* derler. İlkbaharda üretilmeye çalışılan *çiçeğin tutma* ihtimali daha yüksektir. *Çiçeğin tutması ya da tutmaması* Halk İnanışlarında Kullanılan Çiçekler başlığında ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Dinlenme Dönemi: Sulamadan sonra çiçeğin suyunun sızdırılmasına işlemine *dinlenme dönemi* denir. “Çiçeklerin sulanması bittikten sonra 45 dakika bekletilip suyu sızdırılmasına *dinlenme dönemi* denir. Hiç su kalmadıktan sonra çiçek götürülüp yerine konulur” (KK26).

Dirsek Atma: Bitkinin gövdesinden yeni bir dal çıkarmasına *dirsek atma* denir. “*Deve tabanı* büyük büyük yapraklı olup gövdeden *dirsek atmaktadır*. Böylece *deve tabanı* daha da büyümektedir” (KK28).

Erken ilkbahar: Sıcaklığın 20-26 derecede olduğu mart sonundan 15 Mayıs’a kadarki döneme *erken ilkbahar* denir. “*Gülde* toprak yoksa yani çıplak köklüyse *erken ilkbaharda* dikilebilir ama güle çok iyi bakmak lazım. *Güller*, *erken ilkbahar* döneminde yaprak vermeye başlar. 21 Mart’tan sonra *güllerde* küçük küçük sürgün

yaprakları açılır. Güller, *erken ilkbahar* dediğimiz mayısın ilk haftası tamamen yeşil olur ve sonra devamlı açar” (KK89).

Gölge Tozu: Sıcak bölgelerde bitkide güneş yanığı olmaması için ya da güneş ışınlarının zararlı etkilerinden korumak için seraların üzerine atılan toza *gölge tozu* denir. Özellikle Akdeniz bölgesinde *gölge tozu* ön plandadır. *Gölge tozu* ürün kalitesini ve verimliliği artırır. Pülverizatör tankında *gölge tozu* hazırlanıp seraların üzerine ince bir tabaka olarak yayılır. *Gölge tozu* yağmur ve çiy zamanı uygulanmaz. *Gölge tozu* uygulandıktan sonra kuruması sağlanmalıdır. *Gölge tozu* normalde seraların üzerine uygulanırken bazı gölge tozu üreten markalar geliştirerek bitkilere de uygulamıştır: “Yaprağı koruma ürünümüz %100 doğaldır ve zehir içermez. Bu ürüne *gölge tozu* denir. Bunu da *Diaterra* markasında satıyoruz. Böcekleri, güveleri, bitleri, sinekleri, pıtpıtları, tırtılları, mantarları, sümüklü böcekleri, salyangozu, paraziti ve akarları yani haşerelerin hepsini fiziksel kontak temasla kurutarak öldürüyor. Ağacın sürekli büyümesine rağmen üzerinde kaldığından etki süresi devam eder. Gölge tozu suyla solüsyon haline getirilir. Bunu Pülverizatörle kullanım talimatına uyarak uygulama yapılır. Pompalarla uygulanır. Haşere kovucu olarak dediğimiz *gölge tozumuzu* ağaçlarda çiçeklenmeden önce ve çiçeklenmeden sonra uygulanır. Meyveye döndüğü ilk dönemde uygulanır. Çiçeklenmeden önce uygulanmasındaki sebep kıştan gelen yapraklardaki larvaları çıkmasını engellemesidir. Evdeki süs bitkileri için küçük tozlarımız ya da hazır jellerimiz var. O jeller konsantredir. 5 litrelik jeli 20 litre veya 50 litre sıvı içinde çoğaltabilirsiniz. Onun haricinde mesela 2 kilogramlık ürünlerimiz var. 2 kilogramlık ürünü bitkiler için %2 kullanmanız yeterlidir. %2 ne demek? 10 litre suya 200 gram koyabilirsiniz. Bir su bardağı yaklaşık 65 gram filan gelir. Bu bizim bildiğimiz normal su bardağıdır. O oranda bunu koyduğun zaman çevreye ve insana zararı yoktur” (KK93).

Göz: *Sürgünlerin* ya da dalların çıktığı yere *göz* denir. Göz bitkilerde meyve veya yaprak sürgünlerinin çıktığı yerler olup bitkiye göre şekilleri değişiklik gösterir. Budama dışı bakan *gözlerden* yapılır. “Göz, dalın ya da *sürgünün* çıkacağı yerlerdir. Gülün *göz* ve *sürgün* vereceği yerde tembel noktalar oluşmaktadır. O tembel noktalardan *gözler* oluşur. Gül, o *gözlerden sürgünler* verir. Orta yaşlı *güllerde* beş

ya da on göz olur. Yaşlanmış güllerde üç veya beş göz vardır” (KK89). Çiçeğin yaşına göre göz sayısı değişmektedir.

İkebana: Japon çiçek düzenleme sanatına *ikebana* denir. *İkebananın* Türkçe anlamı yaşayan çiçeklerdir. Cennet, dünya ve insan üçlemesini sezdirir. “*İkebananın* özelliği olan üç esas dal vardır. Bunlar: En büyük dal ŞİN gökyüzünü, yüceliği, cenneti; İkinci dal SO insanı; üçüncü dal HİKAE (TAİ) toprağı simgeler. Bu üç ana dalın yanında farklı stillerde farklı şekilde küçüklü büyüklü dallarda kullanılır. *İkebanada* çiçek düzenleme stilleri; *rikka stili*, *seika stili*, *nagaire stili* ve *moribana stili* olmak üzere gruplandırılır” (Japon Çiçek Düzenleme Sanatı (İkebana), 2011: 5). *İkebana* sadeliğin simgesi sayılır. Çiçek ve dalları bir uyum içindedir. “*İkebana* aranjman stillerindendir. Japonca kelime olan *ikebana* az çiçek güzel görünüm demektir” (KK26).

Kavuz Hâli: *Gül* kuruduktan sonra *kavuz hâli* başlar. *Kavuz hâlinde* yeniden *gül* çıkmaz. *Kavuz hâlini* sonlandırmak için o kavuzun alınıp atılması ya da *kavuzun* biraz altından kesim yapılması gerekir. “*Gülün* yaprakları döküldükten sonra kuşburnu gibi büyük bir şey kalıyor. Bu hâle *kavuz hâli* denilir. Çiçeklerde sepal yapraklar ve petal yapraklar diye iki yaprak grubu vardır. Sepal yapraklar yeşil sert olan kısımlardır. Petal yapraklar renkli olan kısımlardır. *Güllerde* petal yapraklar tamamen döküldükten sonra çiçeğin alt kısmındaki *kavuz* kısmı meydana çıkar. Bu kalan *kavuz* kısmının kesilmesi gerekir. *Kavuz* kısmı kesilmediği takdirde bitkiyi yorar çünkü *gül* tekrardan o *kavuzu* canlandırmak için enerji harcar ve zayıf düşer. *Kavuz* alınmayıp *gülün* uzun vadede zayıf düşmesi *gülün* kurumasına neden olur. Çiçek sapından itibaren geriye doğru 2 adet 5 yapraklı grup sayılır ve 2 grubun altından kesim yapıp *kavuz* uzaklaştırılır. Solmuş dökülmüş çiçeklerin alınması işlemi yani *kavuz* kısmının alınması çiçeklerin renkli yapraklarının tamamen dökülüp kuruduktan sonra yapılır. *Kavuz* kısmı alımı ağustos ve eylül aylarında yapılır” (KK89).

Kış Uykusu: *Kaktüslerin* çiçeklenme dönemleri bittikten sonra gelecek çiçeklenme dönemlerine kadar su verilmeden serin bir ortamda bekletilmesine *kış uykusu* denir. Nisan ayında *kaktüslere* yavaş yavaş su verilmesiyle yeni *kaktüslerin* çıkması ve çiçek açmasına *kaktüslerin kış uykusundan uyanması* denilir. “Mayıs ayı *kaktüslerin* çiçeklenme dönemidir. Mayıs ayında bütün *kaktüsler* zamanı geldiyse ve

yaşı uygunsa çiçek açar. O çiçeklenme dönemi mayıs ayından eylül ayına kadar devam eder. *Kaktüsler* yazın daha iyi gelişebilmeleri için kışın *kış uykusuna* yatırılır. Kasım sonundan nisan başına kadar serin bir yerde *kaktüse* su verilmeden bekletiyoruz. Nisan ayında kademeli olarak azar azar su vermeye başlıyoruz. O zaman *kaktüsün* çiçekleri açıyor ve yavruları oluyor. *Kaktüs*, *kış uykusuna* yattığında daha güzel gelişir” (KK61). Çiçekçiler *kaktüsün* gelişiminin daha iyi olması için *kış uykusuna* yatırmayı tercih ederler.

Kol Atma: Bir bitkinin ana gövdeye bağlı bir dalının, yaprağının ya da kökünün çıkmasına *kol atma* denir. çıkmasıdır. Çiçek *kol atımı* görülünce çelikle üretim yapılır. “Çiçek *kol atınca* kesip *çelikle üretim* yapılır. *Kol atılan* kısmı alıp saksıya dikilir” (KK27).

Korsej: Çeşitli çiçeklerle hazırlanan ve davetlerde erkeklerin yakalarına taktığı çiçeklere *korsej* denir. *Korseje*, yaka çiçeği denilir. Günümüzde düğünlerde damatlar çoğunlukla *korsej* takar. Bazen özel günlerde davetliler *korsej* takabilir. “*Korsej* damadın yakasına takılan çiçektir. *Gül* veya *papatya* takılabilir. Altı yaldızlanır ve *cipsoyla* süslenir. *Korsej* düğünlerde ve kokteyllerde takılır. Kokteyllerde kokteyli veren kişi tarafından kırmızı *gül*, beyaz *gül* veya *karanfil* seçilebilir ama genelde kırmızı *gül* tercih ederler” (KK26). *Korsejin* ne demek olduğunu çoğu çiçekçi bilmemektedir. Yaka çiçeği ismini halk ve çiçekçiler bilirken *korsej* ismini daha eski ustalar bilmektedir. “Adama deki bana elli tane *korsej* lazım. Adam o ne ki der” (KK26).

Mal: Çiçek; *mal* diye nitelendirilir. Kesme çiçek satanlar çiçek mezarına gidecekleri zaman *mal* almaya gideceğim dedikleri görülür. Özellikle çiçekçiler kendi aralarında konuşurken çiçeğe *mal* demektedir. *Mal* tek bir çiçek için kullanılabildiği gibi çiçekler anlamında da kullanılır. Çiçekçilerin çoğu *mal* kelimesini “çiçek” değil de “çiçekler” anlamında kullanır. “Çiçekçiler *mal* diye çiçeğe der” (KK20). “Şimdi şurada sattığım *mala* gidip aynı fiyata *mal* alamıyorum” (KK14). Kaynak kişi aynı fiyata *mal* alamıyorum derken aynı fiyata çiçek alamadığını dile getirmiştir.

Mantarlaşma: Çiçeğin toprağındaki fazla gübreden dolayı çürümesine *mantarlaşma* denir. Bu *mantarlaşma* çoğunlukla yaz sıcaklarında görülür. “Aldığım

toprakta gübre çoksa ve havalar sıcak giderse çiçek çürür. Buna *mantarlaşma* denilir. *Katırtırnağı* çoğunlukla mantarlaşır” (KK20).

Nazardan Yenmek/Nazardan Yemek: Nazar değen çiçekler solduğunda çiçekler *nazardan yendi* denilir. Nazarı değen kişinin ismi zikredilerek *nazardan çiçeğimi yedi* gibi ifadeler kullanılır. İsmi zikredilen kişinin nazarı değdiğinden çiçeğin öldüğü anlatılmak istenir. Atasözü ve Deyimlerde Kullanılan Çiçekler başlığında *nazardan yenmek* deyimini detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Oasis: Suyu kendi içinde hapseden ve aranjmanlarda kullanılan çiçek süngerine *oasis* denir. Ustalar *oasis*e çiçekleri saplayarak tasarım yaparlar ve bu süngere saplanan çiçeklerin süngerin özelliğinden dolayı daha uzun süre canlı kaldığı görülür. “*Oasis* petrolün en son arda kalan kısmıdır. Suyun içerisine atılır ve suyu içerisinde depo edip suyu dışarıya vermemektedir. *Oasis* sünger gibidir. *Oasis*e saplanan çiçek kesinlikle ölmemektedir. Çünkü *oasis*e saplanan çiçek su içinde bulunmaktadır. Yılbaşında kullanılan çiçek sepetleri yapılırken *oasis* kullanılır” (KK26). “Çiçekler ölmesin diye içi ıslak olan süngere yani *oasis*e çiçekleri batırırız” (KK22).

Partel: Masaları süslemek amacıyla herhangi bir çiçek konulacak kaba, cam fanusa ya da herhangi bir saksıya kişilerin zevkine özgü her türlü çiçek kullanılarak yapılan aranjmana *partel* denir. Özellikle masa *parteli* gondol şeklinde olur. Masa *partellleri* alçak ve kayık gibidir. Parteller çok büyük olmamalı ki insanlar masada daha rahat iletişim kurabilsin. “Gelin damat masasının üstüne konulan çiçeğe *partel* denir. Taraflar oturdukları zaman göz iletişimi kesilmesin diye boylu çiçek kullanılmamalıdır” (KK26). “*Partel* tabakların içine hazırlanmış canlı çiçeklerden oluşur. *Partellere* bütün çiçeklerden aranjmanlar yapılabilir. Buna sadece gül konulmaz. *Partellere* yeşil yaprak, dal ve her türlü çiçek konulabilir” (KK103).

Sepet: Gelin ve damadın yanında olduklarını göstermek için davetliler *sepet* yaptırabilir. *Sepette* her türlü çiçek kullanılır. “*Sepet* düğüne gider ve üç ayaklıdır. Çelenk çeşididir ama çelenk de değildir. Gelin duvağı tipi, çift katlı veya tek katlı *sepet* olabilir” (KK26).

Sürgün: Olgunlaşmamış dalların ilk hâli olup küçük ve ince dallara *sürgün* denir. *Sürgünler gözler* üzerinden çıkar. 1 yaşını doldurmuş genç *güllerin sürgün* uzamasına teşvik etmek amacıyla *sürgün* ucu kesimi yapılır. “*Gülde* oluşan

gözlerden gülün sürgünleri çıkar. Hafif budamada sürgün versin diye yeni sürgüne teşvik etmek amacıyla sürgün ucu kesimi yapılır. Güllerde 21 Mart'tan sonra sürgün yaprakları açar” (KK89).

Şoklanmış Gül/Solmayan Gül: Özel işlemlerden dolayı ekstra bir bakıma ihtiyaç duymadan doğal korunumunu koruyan *güllere şoklanmış gül* denir. “Canlı *gülü* mühendisler şokluyorlar. Bilimsel bir olayla o görünümü alır” (KK100). *Şoklanmış güller* uzun süre hem görünümünü hem formunu korur.

Taze: Çiçeklerin ömrünün belli bir süresi vardır. O süre zarfında çiçek *taze* sayılır. Müşteri gözünde *taze* çiçek beklememiş çiçektir. *Taze* çiçek daha canlı ve uzun ömürlüdür. Kesme çiçek satarken *taze* terimi kullanılır. Müşteri özellikle *taze* çiçek almak ister. Çiçekçi *taze* çiçek satmaya çalışır ki müşteri memnun olup dükkanına sürekli gelsin. Bazı satıcılar ise bayat çiçeği *taze* diye satabilmektedir. Müşteri çiçeğin *taze* değil de *bayat* olduğunu çiçeğin ömrünün az olmasıyla anlar. “Müşteri gelip *taze* mi diye soruyor. Müşteriye çiçeği satmak için tabi *taze* denilir” (KK24). “Çiçeği satarken *taze* olmasına dikkat edilir” (KK101). “Genelde satmak için çiçeğe *taze* denilir” (KK75).

Teraryum: Plastik bir kaba veya cam bir fanusa küçük bitkilerin dikilmesi ve objelerin yerleştirilmesiyle oluşan küçük bahçelere *teraryum* denir. *Teraryuma* toprak akvaryumu da denilir. *Teraryumlara* toprak, canlı ya da cansız bitkiler, çakıl taşları, yosun vs. konulur. “*Teraryum, kaktüs* ve *sukulent* için hiç uygun değildir. Nemli ortamları seven bitkilerle *teraryum* yapıyorlar. Aslında bu bitkileri toplasanız on tane bitkidir. Ticaret amaçlı *kaktüsler* *teraryuma* dikilmeye başlanınca *teraryumun* içindeki *kaktüsler* hep ölüyor. Bir kafeye gidip baksanız *teraryum* hediye gelmiştir. *Teraryumun* içine *kaktüs* ve *sukulent* uygun değildir. Dolayısıyla kafeye gidip *teraryumun* içine baktığınızda bir bitki kalmadığını ve sadece taş kaldığını görürsünüz. Cam *teraryumlarda* *kaktüsün* kökü ışık görür ve *kaktüs* güneş sevmediğinden yanar. *Kaktüs* orkide değil ki kökü ışık sevsin. Tayland'a gittiğimizde *kaktüslerin* kökleri ağaçlara sarılarak büyüyor çünkü asla toprak alan yok. *Kaktüsün* kökü güneş gördüğü anda direkt kurduğundan *kaktüs* camın içine koyulduğunda kurur. *Teraryum* tamamıyla ticari satış politikasıdır. Biz bir çiçeği olması gerektiği gibi satmaktan yana olduğumuzdan dolayı hiç *teraryum* satmadık” (KK64). *Teraryumun* sadece *kaktüs* olarak algılanması yanlıştır. *Teraryumda* özellikle nemi

seven bitkiler yetiştirilmelidir. *Teraryuma* uygun çiçek seçilmediğinde kısa sürede *teraryumun* içindeki çiçek solar ve dekorlar kalır.

Tünel: Çiçekleri yetiştirmek için kullanılan seralara *tünel* denir. “On beş yirmi tane *tünelimiz* yani seramız vardı” (KK11).

Viyol: Üretim yaparken öncelikle tohumların teker teker konulduğu küçük kaplara *viyol* denir. Tohumlar yeşillendikten sonra bu kaplardan alınır. “Tohumlar atıldıktan sonra fidelerini *viyollerden* tek tek çıkartırız” (KK112). “Tohumlar önce *viyollerde* büyütülür” (KK92).

Yatık Gül: Soğuk hava depolarında bekletilen güle *yatık gül* denir. Müşteri memnuniyeti için müşterilere *yatık gül* satılmamalıdır. Özellikle özel günlerde *güle* ihtiyaç çoğaldığından *yatık gül* satımı artmaktadır. “Üretici *gülü* kesmiş. *Gülü* tam Sevgililer Günü'ne yakın satayım ki daha çok para etsin diye düşünürler. Bundan dolayı kesilmiş *gülü* soğuk hava depolarına koyarlar. Ondan sonra *gül* orada yatar. Sana geldiğinde sen onun *yatık gül* olduğunu anlamıyorsun. *Gülü* poşetten çıkartıp tezgâha açtığın zaman *yatık gül* olduğu ve beş para etmeyeceği anlaşılır. *Yatık gül* olduğunu çiçekçiler anlar. Müşteriler *gülün yatık gül* olup olmadığını anlamaz” (KK101). “Hollanda'dan *gül* gelir veya bir yerden *gül* istersin. *Gül* koliden bir çıkar ki beklemiş *güldür* yani *yatık güldür*. *Yatmış gülü* göndermişler. O *güle*; *yatık*, *yatık gül* ya da *yatık bitki* denir” (KK103).

Çiçekçilik mesleği kendine özgü mesleki dil oluşturmuştur. Örneğin, “tünelin sera olduğunu” müşteriler için bir şey ifade etmezken çiçekçiler anlamaktadır. Tünel gibi diğer kavramları çiçekçiler birbiriyle iletişim kurarken konuşmaktadır. Çiçekçiliğe özgü terimlerle müşterilerle konuşulduğunda çoğu müşterinin çiçekçiyi anlamadığı görülür. Bu da çiçekçilik mesleğini icra edenlerin kendine özgü dil oluşturduğunu ve çiçekçiliğe özgü terimler kullandığını kanıtlamaktadır.

2.2.5. Çiçek Bakımında Geleneksel ve Modern Yöntemler

Çiçeğin üretim safhasından çiçek bakımı başlar. Çiçek toprağının havalandırılması, çiçeğin sulanması, bazı çiçeklerin hasatının yapılması, çiçek seralarının ısıtılıp soğutulması, sıcak havalarda kesme çiçeklerin uzun ömürlü olması için bulunduğu ortamın serin tutulması, çiçeğin ilaçlanması, çiçek budaması ve çiçeğin aşılınması gibi konular çiçek bakımını kapsamaktadır. Bu bağlamda

çiçeklerin canlı kalabilmesi için yapılan her türlü işleme çiçek bakımı denir. Çiçeğin bakımı yapılmadığında ya da bilinçsizce yapıldığında çiçek solar ya da ölür. Çiçeğin bakımsızlıktan solmasını müşteriler çeşitli nedenlere bağlayabilmektedir. Çiçeğin bakımını yapamayan müşterilerin çiçek niye soldu diye çiçekçilerle tartıştığı görülür. “Müşteri yandaki komşu görünce çiçek kurudu der. Onun nazarı çiçeğe değdi der. Çiçek de canlı olduğundan kuruması normaldir” (KK1). “Çiçeğin bakımını yapmayanlar çiçeğe nazar değdi der” (KK23). “Çiçeğe nazar değip öldü demek basittir. Bu çiçeğin bakımıyla ilgilidir. Çiçek açınca çiçeğe nazar değdi ve çiçek öldü demek doğru değildir. Çiçek bakımsızlıktan ve bilgisizlikten ölür” (KK102). “Çiçek bakılmazsa kurur ama bazıları nazar oldu der. Biri eve geldikten sonra çiçek öldü diyor” (KK31). “Müşteri ile bazen münakaşalarımız olur. Müşteri çiçeği aldıktan sonra çiçeğe bakamaz ve çiçeği susuz bırakır. Ondan sonra müşteri çiçeğim bozuldu der. Müşteri çiçekçiye bozuk çiçeği verdin ya da niye çiçek bozuldu der” (KK100).

Bazı insanlar; çiçekle konuşur, çiçeğe baktığında çiçeğin ne ihtiyacı olduğunu anlar ve çiçeğin bakımını muntazam şekilde yapar. “Annem çiçek bakımını onlarla konuşarak ve severek yapmaktadır. Annem çiçeğe baktığında ay çiçeğin yaprağı alttan kötü olmaya başlamış der. Annem çiçeği hemen söker, çiçeğin bakımını yapar ve çiçeği tekrar diker” (KK52).

Çiçek bakımında önemli noktalardan birisi her çiçeğin özelliklerinin farklı olmasıdır. Bazı çiçekler sıcak ortamda yetişirken bazı çiçekler serin ortamda yetişir. Bazı çiçekler her gün sulanması gerekirken bazı çiçekler her gün sulandığında çürümektedir. Çiçeğin özelliklerine göre çiçeğe bakım yapılmalıdır. Çoğu zaman çiçeğin ne istediğini bilememek çiçeği öldürtür. “*Antoryumun (anthurium)* bakımını tam bilmediğimden çiçeğe güzel bakamadım. *Antoryum (anthurium)* kurumadı ama *antoryumun (anthurium)* görünüşü aldığım zamanki gibi şatafatlı durmuyor. *Antoryumun (anthurium)* görünüşü aldığım daha güzeldi. Eşimin iş yerinden arkadaşı eşime şans *bambusu* vermiş. Eşimde *bambuyu* bana getirip verdi. Benim çiçeklerle pek alakam olmadığından *bambuyu* saksıya diktim. Ertesi gün eşim bu saksıya dikilmiyor dedi. Bu kavanozda suyun içinde durur dedi” (KK52). Özellikle çiçek üreticileri çiçek üretiminde uygun ortamın önemli olduğunu dile getirir. “Benim yeryüzünde uygun ortam olduğunda üretemeyeceğim hiçbir bitki yok” (KK2). Çiçeklerin bakımı yapıldığında çiçekler daha canlı gözükmemekte, sararıp

solmamakta ve ölmemektedir. Çiçekçilerin canlı olarak görülmesinden dolayı mesleği icra edenler insani duyguları çiçeklere yüklemektedir. Çiçeğin bakımı yapılmadığında çiçek küsebilir. Çiçeğin bakımı yapıldığında da çiçek bakımını yapan kişiye mihnet duygusu duyabilir. “Çiçekle güzel ilgilenir ve çiçeğin bakımını iyi yaparsanız çiçek de canlı kalarak ya da yaprağının rengiyle vs. size karşılık verir” (KK108). “Bakımını yapana hayvan da çiçek de minnet eder. Susuz çiçeği sen sulamışsan çiçek sana minnet duygusu besler” (KK2). Çiçek uygun ortama konulduğunda yerini sevdi ya da uygun ortama konulmadığında yerini sevmedi gibi tabirlerin ortaya çıkışı da çiçek bakımında ortamın önemini gözler önüne sermektedir.

Çiçek Üretimi

Çiçek üretimi yapılırken *çelikleme yöntemi* ya da tohumla üretim yapılmaktadır. Bazı çiçekler ise hem *çelikleme yöntemiyle* hem de tohumla üretilmektedir. Çiçek soğanı ile üretilen çiçeklerde vardır. Çiçeklerin üretimi ise çoğunlukla ilkbahar aylarında yapılmaktadır. Sadece çiçekçiler değil halk da çiçeği ilkbaharda *çelikleme yöntemiyle* üretmeye çalışır. Kışın özellikle *çelikleme yöntemiyle* çiçek üretimi yapmadıklarından kışın çiçek tutmaz gibi tabirler kullanılır. *Çelikleme yöntemiyle* üretim “Çiçekçi Folkloru ve Jargon” başlığında incelenmiştir.

Tohumla üretimde tohumlar seralarda kasalara ya da *viyollere* atılır. Evlerde çiçekler *çelikleme yöntemiyle* üretildiği gibi saksılarda tohumla da üretilir. Tohum çok derine atılırsa çiçek üretimi gerçekleşmeyebilir. İlkbahar ayının başlangıcında tohumlar *viyollere* atılır. Tohumlar filizlendikten sonra *viyollerden* çıkartılır. “Bazı bitkiler tohumdan yetişir. Mesela *fesleğeni* kendimiz tohumdan yetiştirdik. Sonbaharda *fesleğen* kurumaya başladı mı onun tohumunu alır ve kurutursun. *Fesleğeni* saksıya dikilirken tohum atılır ve tohumun üzeri az toprakla kapatılır. Tohum çok altta kalırsa *fesleğen* çıkmaz” (KK29). “Mart ve nisan ayında çiçeklerin tohumlarının atılması seralarda iş yükünü arttırmaktadır. Tohumlar atıldıktan belli bir süre sonra fideler *viyollerden* tek tek çıkartılır. Bir kare tahtaya attıkları tohumlardan yüz bine yakın çiçek çıkartılır. Bu da emek alan ve uğraştırıcı bir iştir” (KK112). “Dünyada *lavanta* dört çeşittir ama insanoğlu İsrail’in ve Hollanda’nın yaptığı hibrit tohumla kırk iki çeşit *lavanta* türetmiştir. Bu çeşitlilikten dolayı her cins lavantanın dikim şekli değişebilir” (KK10). “Biz tohum atmaya şubat ayı gibi başlarız. Baharın

sonuna doğru bütün çiçeklerimizin nerdeyse tohumu atılmış olur. Yazında dikimini yaparız. Çiçeği tohumdan yetiştirmek zahmetlidir. İlk önce onu *viyollerde* büyüteceksiniz. Sonra çiçeği başka bir saksıya alacaksınız. O saksıda çiçeği biraz daha büyüteceksiniz. Eğer çiçeği dikecekseniz bahçeye alacaksınız. Bahçeye dikmeyecekseniz başka saksıya alacaksınız. 3-4 aşamadan sonra bir çiçek yetiştiriliyor” (KK92). “Çankaya Belediyesi olarak tohumdan kendimiz çiçek yetiştiriyoruz. Yerli tohum değil ithal tohum kullanıyoruz. Çünkü yerli tohumun çıkma olasılığı çok fazla değildir. Biz tohumları parklara ektiğimiz için %80- 90 çıkma olasılığıyla tohum almak zorundayız. O yüzden ithal hibrit tohumu alırız” (KK92). Hibrit tohum, melez tohumdur. Yerli tohum ise genetiği oynanmayan atalardan kalan tohumdur. Hibrit tohumun daha verimli olduğu düşünülür.

Bazı çiçekler hem çelikleme yöntemiyle hem tohumla üretilir. “*Hüsniyusuf* çelikten de tohumdan da üretilir. *Hüsniyusufun* bazı türleri tohumu ektikten bir yıl sonra açabilir” (KK2). Tohumla üretilenler çiçekler *vapur dumanı*, *aynısefa*, *aslanagzı*, *şebboy*, *zinya*, *kozmoz*, *aster*, *horozibiği*, *hercai menekşe*, *karanfil*, *lavanta*, *ezan çiçeği* ve *karagöz* gibi çiçeklerdir. Çiçek soğanıyla üretilen çiçekler *lale*, *glayöl* ve *anemon* gibi çiçeklerdir. *Hüsniyusuf*, *gazanya* ve *petunya* gibi çiçekler de hem tohumla hem çelikleme yöntemiyle üretilir.

Sadece çiçekçiler ya da seracılar değil ev hanımları da tohumdan çiçek üretmektedir. Bazı insanlar çiçekçilerden tohumu aldığı gibi bazı insanlarda parklardan bahçelerden tohumlanmış çiçeklerin tohumunu alıp evde çiçek yetiştirmektedir. “Annem çiçekleri sevdiğinden evinde çok çiçek yetiştirir. Annem parktaki çiçekler hoşuna gidince çiçeklerin üstünde oluşan tohumundan alır ve evde tohumları eker. Annem Çorum’da yaşıyor. Buraya geldiğinde Şehitler Parkındaki çiçekleri gördü. Çiçeklerde tohum oluşunca tohumlarından alıp bana getir diye tembih etti. Hatta çiçeklerin her renginin tohumunu istedi” (KK52).

Özellikle tohumu olan çiçekler tohumunu bulunduğu yere döktüğü için seneye aynı yerde o tohumlardan çiçek çıkabilmektedir. “*Top kadifenin* kafaları kuruyor ve tohumları dökülüyor. *Kadifenin* seneye yine açma gibi bir şansı oluyor” (KK63). Günümüzde *karahindibayı* alıp üflemeden azdır. *Karahindibaya* dokunduğunda ya da rüzgârın etkisiyle *karahindibanın* tohumları doğaya yayılır. O sene yayılan tohumlardan çevrede çok fazla *karahindiba* olduğu görülür. “Mutlaka

karahindibayı üflediğimiz için ertesi sene her yerde daha fazla *karahindiba* oluşur” (KK95).

Tıbbi aromatik bitkilerden *kekik*, *reyhan* ve *nane* gibi bitkiler de tohumla üretilir. “Tıbbi aromatik bitkilerin çoğunda çiçek var. Bu çiçeklerde tohum üretmiştir. Çiçeksiz tohum mümkün değildir. *Nanenin* de çiçeği var ama kale alınacak bir güzelliği yoktur. *Nane* yaprak özellikleri sebebiyle yetiştirilir” (KK96).

Bazı çiçeklerin özelliğinden dolayı yapraklarında filizler vardır. Bu filizler düşünce toprakta yeni bitki oluşur. Çoğunlukla insanlar filizleri tohum olarak algılar ama filizle tohum aynı şey değildir. “*Aşkingözyaşının* tohumu dibine dökülüyor. *Aşkingözyaşının* yapraklarının kenarında küçük küçük tohum çıkıyor ve tohumun düştüğü yerde çiçek patlayıp çıkar” (KK29). *Aşkingözyaşında* aslında düşen tohum değil, filizdir.

Antoryum (anthurium) dibinden filiz verir. *Antoryumu (anthurium)* filizlerini birbirinden ayırmak için tüm kök açılır. Kökün tamamından tek tek tüm filizler ayırt edilip farklı saksılara geçirilerek *antoryum (anthurium)* çoğaltılır. Tüm kökten filizlenen *antoryum (anthurium)*, kökleri ayırt edilmeden dikilirse tutma ihtimali düşüktür. Bazıları yapraktan *antoryum* çoğaltmaya çalışsa da yapraktan çoğaltılan *antoryumlar* daha zor tutmaktadır. “*Antoryumun (anthurium)* toprağını değiştirirken kökünü açtım ve antoryumun (*anthurium*) kökü simit şeklindeydi. Köklerle çevrili simit şeklindeki toplu kökü açıp içinden kökleri çıkartıp çoğaltıyorsun. *Antoryum (anthurium)* yapraktan tutmaz kökten çoğaltılabilir” (KK44). “*Antoryumun (anthurium)* hepsi bir kökten gelmektedir. Çok köklüyse ayrılabilir. *Antoryumun (anthurium)* kökleri ayrılıp başka bir saksıya dikilir” (KK29). “*Aloeveralar* çoğalınca bölünebilir. *Aloeveraları* açılıp saksılara ayrılabilir. köklerinden bölünebilir” (KK29). *Aleo veranın* kökleri bıçakla ya da makasla kesilir ve farklı bir saksıya kesilen *aleo vera* dikilir. *Dua çiçeği (calathea)* üretilecekse tüm kök açılır. *Dua çiçeği (calathea)*, ana kök küçük parçalara bölünüp farklı saksılara dikilerek çoğaltılır.

Bazı çiçekçiler ise üretim şeklinin Türkiye’de istenilen seviyede gelişmediğinden şikayetçidir. Her türlü üretim şekli denenerek farklı çiçeklerin üretilmesi gerekir. “Bizim üretimden anladığımız üstten kes ve dik ya da çimlendir ve diktir. Bu üretim şeklini aşamıyoruz. Bazı ülkeler farklı tohumlarla dölleyip farklı

bitkiler üretiyor. Bazı özel tür *kaktüsler* iklim uygun olsa da Türkiye’de yetişmemektedir. Bizde Avrupa’ya ve Uzak Doğu’ya gidip farklı tür *kaktüs* ve *sukulent* türü alırız. Çünkü diğer ülkelerde özel türlerin yetişmesinde etkili olan farklı döllenmelerle üretim yapılmaktadır” (KK64).

“*Lavanta* fideleri normal bahçe ve tarlaya ekilecekse aralık ve ocak dönemlerinde ekilmesi lazımdır ama *lavanta* fidanı köklü tüplüyse o istenildiği zaman ekilebilir sıkıntı olmaz” (KK91). “*Kaktüs* ve *sukulent* yetiştirmek en basitidir. *Kaktüs* ve *sukulentler* su, ekmek ve aş istemez. *Kaktüs* ve *sukulentler* normal doğada taşta veya kayada bile yetişebilir” (KK102). *Kaktüs* ve *sukulent* yetiştirmek kolay olarak bilinse de *kaktüs* ve *sukulentlerin* özel türlerini üreten çiçekçiler *kaktüs* ve *sukulent* yetiştirmenin zor olduğunu dile getirir.

İnsanlar tohumla üretim yaparken tohumu saçtığında belirli kalıp sözler kullanır. Bu kalıp sözler çoğunlukla güzel dilekleri içerir. “Genelde geçmiş dönemdeki insanlar tarlaya tohum atarken ya da günümüzde insanlar serada çiçek üretmek amacıyla tohum atarken söyledikleri sözler vardır. Özellikle sebze grubu için gıda üzerine yapılan üretimlerde özellikle sebze grubu için tohum atılırken yiyene yedirene şifa olsun tarzında sözler vardır. Çiçeklerin tohumu atılırken güzel koksun denilir” (KK108).

Sulama

Çiçeklerin bakımında en önemli noktalardan biri de sulamadır. Çiçekçiler, her gün çiçekleri sular yoksa çiçekler kurumaya başlar ve işletme zarar eder. Sulanan çiçek daha canlı bir görünüme sahip olur. “Her gün çiçekler sulanır” (KK11). “Sulamazsan çiçek kurur” (KK58). “Çiçekler akşam giderken sulanır. Saat altı gibi herkes çiçekleri sulamaya gider. Çiçeğe su verirsen ekmek yersin. Çiçeğe su vermezsen ekmek yok” (KK3). “Biz her akşam çiçekleri suluyoruz. Bu kendiliğinden mal olmaz” (KK20). “Suyun, elektriğin yoksa çiçekçilik yapılmaz. Çiçeğin gübresini verirsen, dinlenmiş suyla çiçeği sabah akşam sularsan bitki daha farklı olur” (KK15). “Bitkiyi sulamadığımız ve bakımını yapmadığımız zaman bitki ölür. İş yerinde devamlı bitkilerle iletişimde olduğum için eve gittiğim zaman unutuyorum. O şekilde bitkiyi öldürüyorum” (KK5). Çiçekçiler çoğunlukla akşam serinliğinde çiçekleri sulamaktadır. Sulanan çiçeğin görüntüsü daha güzel olur.

Çiçekçiler gibi ev hanımları da yetiştirdikleri bitkileri belirli zamanlarda sulamalıdır. Sulamada dikkat edilmesi gereken birçok nokta vardır. Her çiçek ihtiyacı kadar suyla sulanmalıdır. Çiçeğe ihtiyacından fazla su verilirse çiçeklerin köklerinde çürüme meydana gelirken çiçeğe ihtiyacından az su verilirse çiçek kurur. Bitkileri sulama yöntemlerinden banma usulü sulama yöntemini önerenler olduğu kadar çiçeğe kenardan su verilip alttan suyun çıkması gerektiğini öneren çiçekçiler de vardır. *Afrika menekşesi* alttan sulandığında tabağında su unutulma durumları yaşanabileceğinden dolayı çürüme ihtimali artar. Her çiçeğin ihtiyacı farklıdır. Bazı çiçeklerin de nemlendirilmeye ihtiyacı vardır. Bu bağlamda çiçeğin ne kadar su istediğini, nasıl sulanması gerektiğini ve neme ihtiyacı olup olmadığı bilinmelidir. Çiçeğin ne istediği bilinmezse çiçek kuruyabilir ya da çürüyebilir. “İç mekân bitkileri çok sıcak havalarda haftada iki gün sulanmalıyken normal sıcaklıkta haftada bir gün sulanmalıdır. Evde çiçek sulaması yanlış yapılmaktadır. Evin en müsait olan yeri banyodur. Bütün çiçekler banyoya taşınır. Bir naylon kovanın içerisine su doldurup banma usulüyle çiçek sulanır” (KK26). Bitkilerin çoğu banma usulü sulama yöntemiyle sulanmalıdır ama farklı sulama yöntemiyle sulanması gereken bitkilerde vardır. “*Afrika menekşesi* haricinde tüm bitkiler üstten sulanır. *Afrika menekşesi* ise alttan sulanır. *Afrika menekşesinin* tabağına su dökülür. İki saat sonra çiçeğin tabağındaki su dökülüp tabak kurulanır. Devamlı tabakların içerisinde su kalmamalıdır. Bitkinin tabağında sürekli su olursa ve bitki o tabağın içerisinde durursa toprak çamur haline gelir. Çamurlarda solucan meydana gelir. Solucan saksı içerisinde faydalıdır. Gezdiği yerlerde havalandırma yapar ama solucan yeryüzünde Allahu Teala'nın yarattığı canlılar içerisinde karşı cins grubu olmayan iki hayvandan biridir. Solucan hem dişidir hem erkektir. Solucan kendi kendini dölleyerek içeride çoğalırsa köklere zarar verir. O yüzden tabaklarda su kalmaması gerekir” (KK26). “Çiçeği çok sularsak çürütürüz. Çiçeğin su isteği varsa belli eder” (KK63). Banma usulü sulama dışında başka sulama şekillerini önerenler de vardır. “Kenardan suyunu verip alttan suyun çıktığını görmeleri gerekir” (KK25). “Sıcaklarda özellikle haziran, temmuz ve ağustos aylarında çiçeklerin yapraklarına kireçsiz ve dinlenmiş suyla fıs fıs yapılmalıdır. Bu fıs fıs çiçeği nemlendirir ve çiçeğin yapraklarındaki gözenekleri açar. *Dracena massengena* dediğimiz bir bitki vardır. Bir de bunun *yukka* dediğimiz bir cinsi var. Bunların bu sıcaklarda olmazsa olmazı fısıftır.

Kütüklerini fisfislayarak nemlendirmek gerekir yoksa bitkinin ölmesine yardımcı olunur” (KK26).

Sulamada dikkat edilecek diğer bir nokta hangi çiçeğin hangi ölçüde sulanması gerektiğidir. *Kaktüs* bakımı kolay gibi görünür ama zordur çünkü *kaktüs* fazla su gereksinimi olmayan bir bitkidir. Diğer çiçekler kadar sulandığında çürüme oluşur. Burada hangi çiçeğin ne istediğini bilmenin önemi yine anlaşılır. “Genelde *kaktüse* çok fazla su verilir ve *kaktüs* çürütülür. *Kaktüsün* diğer çiçekli bitkilerin bakımından tamamıyla farklı bir bakımı vardır. Aslında *kaktüs* çok ilgilenmeden daha güzel yetiştirilebilecek bir bitkidir. *Kaktüsü* bir kenara koyduğunda kendi başına daha iyi büyümektedir” (KK64).

Isıtma ve Soğutma İşlemleri

Bazı çiçekler sıcak bazı çiçeklerde soğuk serada yetiştirilir. Seraların ısıtılması masraflı olduğundan çiçekçiler üretimi azaltmaktadır. Seralarda çoğunlukla odun ve kömür yakılarak seralar ısıtmaya çalışılır. “*Petunya* ve *menekşe* soğuğu sever” (KK20). “*Menekşe*, *petunya*, *gazanya* ve *Çin karanfili* soğuğu severken *kadifeler* sıcaklığı sever” (KK19). “*Petunyalar* soğuğu sevdiğinden soba sıcaklığı istemez ve kapalı ortam ister. *Kadife* sıcaklığı sever. Seraların otuz metre boyu ve altı metre eni vardır. Seraları ortadan bölüp bir gözüne bir diğer gözüne bir soba olmak üzere iki tane soba yakılır. Küçük *kadife*, büyük *kadife* ve *buz çiçeği* sıcak serada üretilir” (KK20). Hangi çiçeği sıcak serada hangi çiçeği soğuk serada yetiştirmek gerektiği iyi bilinmelidir. Soğuk serada yetişmesi gereken çiçeği sıcak serada ya da sıcak serada yetişmesi gereken çiçeği soğuk serada yetiştirilmeye çalışılırsa çiçek ölebilir ve işletmeci büyük bir zarara uğrar. “Hangi serada çiçeği üreteceğini çiçekçi bilmelidir. Sıcak serada üretilen çiçeği soğuk serada üretirse öldürür. Bizim seralarımızdan iki sera soğukken bir sera sıcak seradır. İşçilere malı buraya dik diyorsun. İşçi yanlış seraya malı dikerse sabah geldiğinde patronuna yanmış çiçeği mi verecek” (KK20). Özellikle kesme çiçekçiler çiçekleri soğuktan korumak için klima ile ortamı ısıtmaktadır. Yazın da kesme çiçek satan esnafların dükkanları klimayla soğutulmaktadır. Çünkü çiçekler yaz sıcaklığına dayanamadığından ömrü kısalmış ve daha kısa zamanda solar. “Kesme çiçeklerin ömrünün uzun olması için yazın çiçeklerin bulunduğu bölüm serin olmalı ya da klimayla ortam serinletilmelidir. Yoksa çiçekler üç dört gün içinde bayatlar” (KK101).

Her bitkinin nem, sıcaklık ya da güneş ışığı ihtiyacı farklıdır. Sadece seralarda değil ev ortamında da çiçeklerin yetişebileceği bir ortam oluşmalıdır. Bazı çiçekler gölge alanları bazı çiçekler güneş ışığı alan alanları sever. Çiçeklerin bulunduğu ortamın ısısı her çiçeğin ihtiyaç duyduğu ısı değerine göre değişse de çoğunlukla çiçekler oda sıcaklığında yetişir. Çok soğuk ortamlarda çiçeklerin canlı kalması zorlaşır. “Yazın havalar güzelken çiçekler kendi kendine açıyor sonra bitiyor ya da soluyor. Bitkinin çiçek açmasını sağlamak için ısı ve güneş gibi yaşam parametreleri çok önemlidir. Onları da düzenli şekilde ayarlamak gerekir. Soğukta hiçbir çiçek dayanamaz. Çok nadir soğuğa dayanan çiçekler vardır. O da odunsu gövdeli olanlardır. Bizim çoğu çiçeğimiz normal otsu gövdeli olduğu için soğuğa dayanamıyor. O yüzden çiçeklerin ortamının 25 derece sıcaklıklarda olması beklenir” (KK94).

Evlerde özellikle soğanlı çiçekler kışın çiçek açmasa da içeride muhafaza edilmelidir. Bu çiçekler balkonda muhafaza edilecekse saksının üzeri soğuğu geçirmeyecek şekilde kapatılmalıdır. “Kışın zambakları poşet geçirip muhafaza ederseniz yazın iki katı kadar geri çıkar” (KK44).

İlaçlama

Çiçek üretiminde ilaçlama yapıldığı görülür. Özellikle iç mekân bitkilerinde kimyasal ilaç kullanılmamaya çalışılır. Kesme çiçeklere ve dış mekân çiçeklerine ilaçlama daha çok yapılır. Çiçeğe musallat olan haşerelerden korumak veya onları yok etmek için ve çiçeğin daha iyi büyümesi için kimyasal veya doğal yollarla çiçekler ilaçlanmaktadır. Çiçekteki soruna göre ilaçlama yapılır. Her ilaç her çiçeğe iyi gelmemektedir. Bir ilaç kullanıldığında her çiçekte farklı etki yaratmaktadır. “Dış mekân ya da iç mekân bitkisi olsun mümkün olduğu kadar kimyasal ilaç kullanılmamalıdır. Hadi dış mekân bitkilerinde bir nebze olsun kimyasal ilaç kullanılabilir. İç mekân bitkilerinde kesinlikle ve kesinlikle kimyasal ilaç kullanılmamalıdır” (KK26). “Çiçeklerde kimyasal ilaç kullandığımda *orkide* ve *aleo vera* evrim geçiriyordu ama başka çiçeklerde çürüyüp yapraklarını döküyordu. İlaçla *orkide* kök ve dal verir. *Aloe vera*ysa normalde bir kök olarak gelir ama ilaç verdiğimde *aleo vera* kökün içinden kök yaptı. *Kaktüsleri* ilaç farklı şekilde etkiledi. Aynı ilaç her çiçek de farklı etki bıraktı” (KK50). “Çiçekte pamuklu böcekler olduğunda ilaçlama yapılır. Çiçeğe bakılıp ne ilaç gerekirse o ilaç verilir” (KK17).

Bazı çiçek yetiştiricileriye kimyasal ilaca karşıdır. “Yetiştirdiğim alanlarda ayırık otu ve toşbağa otuyla ne kadar mücadele etsem de yaşamını sürdürmeye devam eder. Sen sökersin, yolarsın ama onlar yaşar. Otu tek yok etme yolu zehirdir. Toprağı zehirle buluşturmamak bir insanlık suçudur. Bunu ben asla yapmam. Gücüm yettiğinde otu sökmeye çalışırım ama ayırık otu bir yer bulur çıkar” (KK113). Kimyasal ilaca karşı olan çiçek yetiştiricileri doğal yollarla ilaçları kendi yapıp çiçekleri ilaçlamaktadır. “Okalıptüs yağı, lavanta yağı ve kekik yağını karıştırarak ilaçlama yapılabilir” (KK6). “Güldeki gül bitini kimyasal kullanmadan evde kendi yöntemleriyle ilaçlama yapmak isteyen müşterilerimize şunu öneriyoruz: Arap sabununı suya karıştırıp birkaç damla kekik yağı damlatılıp bitkiye zarar vermeden ilaçlama yapılabilir. Evde olabilecek ürünler olduğu için maliyeti daha düşük oluyor” (KK6). “Orkidelerim kurudu ve orkideleri canlandırmak için çok çaba sarf ettim. İnsanların verdiği her tavsiyeyi yaptım. Orkideler canlansın diye pirinç suyu döktüm. Muz kürü yaptım. Muz kürü ve pirinç suyu orkidelerime iyi gelse de aşırı sinek topladığı için yapmayı bıraktım” (KK50). “Çiçeklere ilaç olsun diye ben dibine çivi koyuyorum” (KK37). “Benim bu evde çiçek yoktur. Öbür evimde çiçeklerim çoktu. Yumurta kabuğunu ve yumurtayı haşladığım suyu hiç dökmezdim. Çiçekleri beslesin diye çiçek diplerine yumurta haşlama suyunu ve yumurta kabuğunu dökerdim” (KK34). “Yumurta kaynatılıp suyu dökülür. Yumurtanın kabuğu da küçük küçük ovalanıp koyulur” (KK48). “Uçucu küçük sinekler, böcekler, kırmızı örümcekler ve küllenme gibi şeylerle nasıl başa çıkabilirim. Bu tür hastalıklarda saf alkol kullanılmalıdır. Bir litre suyun içerisine bir çay bardağı saf alkol dökülüp karıştırılmalıdır. Fısfısla yirmi günde bir bunu bitkiye uygulamalıyız. Bu ilaçla börtü böcek ve hava akımıyla gelebilecek her türlü hastalığın önüne geçilir ve hastalık olmaz. Çiçeğe aspirin ve doğum kontrol hapı atanlar var. Yumurta haşlanıp yumurtanın kabuğu çiçeğin dibine atılır. Yumurtanın haşlama suyunu çiçeğin dibine dökenler var. Aspirin, doğum kontrol hapı ve yumurta kabuğu bitkiye ne derece faydalı olur bilmiyorum ama bunlar bitkinin bir tarafına fayda veriyorsa bir tarafına zarar da verebilir” (KK26). “Yaş maya ve sigara külü bitkiyi canlandırmak amacıyla konulur” (KK31). Bir bardağa bir miktar sirke ve pul biber karıştırılıp üstüne su konulup çiçeğe uygulanırsa çiçekteki un bitlerinin yok olacağına inanılır. Doğal ilaçlarda Arap sabunu, muz, aspirin, doğum kontrol hapı, sirke, acı biber, çay, yaş maya ve yumurta kullanılır. Bazı çiçekçiler bunların yararlı olduğunu söylerken

bazıları zararlıdır der. Doğal ilaçlamada da her şey ölçüsünde konulursa faydalı olur. Eğer ölçüde hata olursa çiçek kuruyabilir ya da ölebilir.

Gübreleme

Gübrelemeyle bitkilerin besin maddeleri dengeli yayılır. Bitki iyileştirici sıvı gübreler vardır. Bunları hem bitkinin toprağına hem de yaprağına sıkılarak kullanılır. Bu gübreler bitkinin köklerinin direncini sağlamlaştırır ve hasta bitkileri de iyileştirir. Sıvı gübrelerde yapraklar ıslanacak şekilde sprej sıkılmalıdır. Toprağın içine karışması için yapraklara göre köke biraz daha fazla sprej sıkılmalıdır. Bazı sıvı gübrelerde bitkiyi çiçeklendirmek için kullanılır. Çiçeklere devamlı gübre verilmemelidir. Bazı dönemlerde gübrelemeye ara verilmelidir. Ayrıca toz gübrelerde vardır. “Çiçekte gübreleme çok önemlidir. Çiçeğin ihtiyacı olmadıkça gübrelememiz gerekir çünkü saksı bitkisi dediğimiz bitkiler çok küçük bir alanda yetişir. Gübre oranlarını güzelce ayarlayıp küçük miktarlarda vermemiz gereklidir. Bitki gübreyi aldığı için değil aksine alamadığı için ölür. Gübrenin ağır gelip köklerini yaktığı ya da köklerini çürüttüğü için çiçeğin öldüğü de görülür. Çiçeklere gübre önerilir. Sprej olanlarda direk kullanıma hazır yaprak kullanım dozları hazırlanır. Bunlar bitkiyi beslemek için gübredir. Böcekler olmasın diye sıkığımız organik bir ürünümüz var ama onların geneli bitkiyi beslemek içindir. Her bitki yapraktan daha hızlı çalışır ve yapraktan besini direk alır. Taşınamaz elementler vardır. Bunları kolayca yapraktan verebilmek adına gübre sprej olarak hazırlanır” (KK94). “Çayın posasını gübre olsun diye koyuyorum” (KK34). Ev hanımları kimyasal gübre yerine doğal ürünleri kullanmayı tercih etmektedir.

Hasat

Çiçek hasadı denildiğinde akla özellikle *gül*, *lavanta*, *ayçiçeği*, *ölmez otu* ve *salep* gibi çiçekler gelir. Botanik turizme çiçek hasadı eklenmiştir. Çiçek hasadı yaparken çiçeğe zarar veren müşteriler vardır. Bu yüzden çoğu bahçe sahibi çiçek hasadı turizmine olumlu bakmaz. Bahçelerini çiçek hasadı turizmine açarlarsa bahçenin hepsini değil belli bir bölümünü buna ayırır. Özellikle Ankara’da turiminde *lavanta* çiçeği hasadı görülür. *Lavantanın* hasadı temmuz sonu ağustos başında yapılır. “*Lavantanın* hasadı ağustos ayında elle yapılır” (KK10). “*Lavantanın* biçim zamanı ağustos başı temmuz sonu gibidir. Isparta’da ağustosta kırsal kesimdeki, yayladaki ve diğer uzak tarlalardaki *lavantalar* biçilir ve işlenir. Yol kenarında ve

turizm bölgesindeki *lavantalarsa* turizm sezonu bitene kadar bekletilir. Turizm amaçlı bekletilen *lavantalar* turizm sezonu bittikten sonra eylül sonu gibi biçilir” (KK91). “*Lavanta* çiçeklenme dönemi haziranın ilk haftasıdır. Temmuzun 15’i ya da 20’sine kadar çiçekler üstünde kalır. Bu 40-45 günlük süreç oluşturur. Ondan sonra zaten *lavanta* hasadı başlar” (KK82). “*Lavantayı* satın almak istiyorlar ama mevsimlik bir bitki olduğu için şu an mayıs ayında yok. *Lavanta* haziran sonunda çiçeklenecek. Temmuzda *lavantanın* hasadı olacak. Çok uzun süre tutmamak amacıyla, ticari bir anlam ifade ettiği için ve bir an önce ekonomiye çevirmek için *lavantalar* satılıyor. Nisan mayısa *lavanta* satışı çok kalmaz çünkü temmuz ve ağustosta hasat edilen *lavantalar* kışın büyük oranda satılır. Biz henüz *lavantanın* hasat şenliğini yapmadık ama hasat şenlikleri mutlaka yapılması gereken organizasyonlardır” (KK83). “*Lavantanın* hasadı temmuzda yapılır. *Lavantanın* kokusu ağır olduğundan hasat yaparken *lavanta* kokusuna herkes dayanamaz” (KK111). *Lavanta* hasatında diğer bir diğer zorluksa arıların hasat yapan kişileri rahatsız etmesidir. Hasat edilen çiçekler çok bekletilmeden satılmaya çalışılır. *Gül* hasadı mayıs ve haziran aylarında, *lavanta* hasadı temmuz ayının sonu ve ağustos ayının başında ve *ayçiçeği* hasadı ağustos sonu eylül başında yapılır. Çiçekler üzerine yapılan hasat şenlikleri vardır. Edirne’de *gül* hasadı, Isparta’da Isparta *gülü* hasadı, Isparta’da *lavanta* hasadı, Karabük’te *safran* hasadı, Konya Karatay’da *lavanta* hasadı ya da Muğla’da *lavanta* hasadı şenliklerde ve festivallerde yapılmıştır. Ankara’da Mamak Belediyesi *Lavanta Bahçesi*’nde *Lavanta Hasadı Festivali* gerçekleşmiştir. Hasat şenlikleri ayrıntılı bir şekilde Festivallerde Kullanılan Çiçekler başlığında ele alınmıştır.

Çiçek Toprağı

Çiçekte toprak önemlidir. Çoğu çiçekçi toprak olarak torf kullanımını önerir. Çiçekçilerin günümüz şartlarında çiçek toprağının pahalılaşmasıyla istenilen toprağı kullanamadıkları görülür. “Çiçek de toprak olarak torf kullanılır. Suyun birikintisinde yosunları makinede kıyarlar sonra da torf olarak satarlar” (KK15). “İç mekân bitkilerinde kullanılan toprak torftur. Bolu’nun ilçesi Yeniçağ’da gölün en derin noktasından çıkartılan çamur ya da balçık kurutulur, kesme makinesinde kesilir ve sterilize edilir. Toprağın pH değerlerini dengede tutması için azot, fosfor, demir ve bakır gibi ek maddeler eklenir ama çoğu yer bunun üç kağıdına gitmiştir. Bazı yerler

bu işlemleri yapmak pahalı olduğu için yalnızca torfu işleyip kurutup ve çok az bir sterilize edip piyasaya satışa sunmaktadır. Çiçekçilerin torfu kullanma amacı bitkiyi toprağın sıkılaşmamasıdır. Torf toprağının içerisine perlit maddesini çiçek üreticileri kullanır. Perlit köklendirmeye yarayan bir maddedir ama çiçeklerin topraklarının içerisine de konulur. Bitkinin sulaması unutulduğu zaman bitkinin toprağı bitkinin köklerini sıkılaşsın diye torf toprağının içine perlit kullanılır. Malzeme pahalı olduğu için çiçekçiler artık toprağı perlit katmamaktadır” (KK26).

Her sene ilkbahar aylarında saksı ve toprak değişimi yapılmalıdır. “Bitki canlansın diye toprak değiştirilir” (KK31). “Ben *peygamberkılıcı* alalı beş sene oldu. *Peygamberkılıcı* yavaş yavaş kökünden kötü olmaya ve kurumaya başladı. Komşumuz baş sağlığına geldiğinde çiçeği görünce toprağını değiştirmem gerektiğini söyledi. *Peygamberkılıcının* kökünü çıkartıp ve havalandırıp tekrar dikmem gerektiğini söyledi” (KK57). Bitkilerin toprağı değiştirildiğinde bitki canlanıp daha güzel görünür.

Bitkilerin toprağı dikilme zamanları önemlidir. Zamanında dikilmeyen çiçekler tutmayabilir. “Tüplüyse gül yani *gül* topraklı ve poşetliyse yılın her ayı dikilebilir. *Gülde* toprak yoksa yani çıplak bir köklüyse mart sonuyla 15 Mayıs'a kadar sıcaklığın 20-26 dereceye kadar olduğu dönemlerde dikilebilir. Mart ve mayıs aylarında dikilen çıplak köklü *güle* çok iyi bakmak lazımdır” (KK89).

Özellikle ev hanımları *çelikleme yoluyla* çiçek yetiştirdiğinden çiçeğin çabuk büyümesi ve ölmemesi için kullandıkları toprakları iyi seçmelidir. Çünkü toprak kaliteli olmazsa çiçek hastalanır. “Toprakların şöyle dezavantajı var: Toprağı aldığınız yerde bir hastalık varsa toprak o hastalığı taşır. Çıplak köklü olan *gülün* topraktaki hastalığı taşıma ihtimali yoktur. Dikildikten bir sene sonra *gül* kendini toplamaya başlar” (KK89).

Çiçeklerin bakımı için birçok ürün ortaya konulmuştur. Farklı farklı markalarda ürünler satılmaktadır. Bunlardan biri de toprak düzenleyicilerdir. “Bizim Diaterra markası altında bitki için iki tane ürünümüz var. Bir ürünümüz bitkiyi kökten besler. Bu toprak düzenleyicidir. Toprak düzenleyici ürünümüzde diatomit madenimiz, mineraller, demir oksit, demir ve bakır var. Artı içinde leonardit var. Çiçeğin ya da bitkinin dolaşım sistemi silisyumdan oluşur. Bizim ürünümüz bitkilerin kök gelişimini artırıyor ve toprağı çözüyor. Çünkü şundaki topraklar

kilitlenmiş vaziyettedir. Toprak bitti ve faydalanılmıyor. Toprak mineralleri alamıyor. Bizim ürünümüz toprağın çözülmesini ve bitkinin köklerinin gelişmesini sağlıyor. Ayrıca su tutma özelliği var. Kendi bünyesinin kütlesinin 2 katı ile 3 katı arasında su tutuyor. Bu suyu da yavaş salınımla ve sıcaklıkla beraber bitkiye veriyor. Bitkinin gelişimini sağlıyor. Buradaki patatesi ben 40 gündür hiç sulamadım. Ayrıca su ihtiyacı yok. Su tutma özelliği var ve bitkiyi besliyor. Bitkinin istediği bütün mineraller fazlasıyla var. Çiçeği bu gübreyle karıştırılmış toprağa da dikebilirsiniz. Direkt bu gübrenin içine de dikebilirsiniz. Hepsinde olumlu sonuçlar doğurur. Yani normal diğer gübreler biraz daha fazla kullandığın zaman çiçeği yakar. Bunda öyle bir özellik yok. Bitki ile dost, çevre ile dost, hava ile dost ve suyla dosttur. Hiçbiri ile bir reaksiyona girmiyor” (KK93).

Budama

Çiçeğin sağlıklı büyümesi, güzel gözükmesi ve çiçeklenmesi için çiçekler budanır. “*Petunya* 7’nci aya kadar sarkar. Yedinci ayda tekrar üremesi için *petunyayı* budarız. Dokuzuncu ayda sonra *petunyalara* solar. *İriyıldız* boylanır. 15 cm olduğunda budanır. *İriyıldız* da 7’nci aydan sonra budanıyor” (KK63). “Budama bitkinin ömrünü uzatıyor. Budama işlemi mart ayının 3. haftası yapılır. *Gülde* üç çeşit budama vardır: Sert budama, orta budama ve hafif budama. Hafif budama *gül* bir yaşındayken yapılır. Hafif budamada çok dal kesilmez. Hafif budamada hastalıklı kuru dallar kesilir. Sürgün versin diye yeni sürgüne teşvik etmek amacıyla sürgün kesimi yapılır. Eğer *gülün* kesilen dalı çok uzunsa üçte iki oranında veya üçte bir oranında kısaltılır. *Gülün* ikinci ve üçüncü yıllarında artık orta yaşa gelmiştir. Orta budamalarda üç veya dört tane dal üzerinden dışarı doğru vazo şekli verilir. Üzerinde beş veya on göz olur. Yani kırk ve altmış santim arası yüksekliği olur. Orta yaştaki gülleri erkekler iki karış ölçer, kadınlarda üç karış ölçtüğünde aynı yüksekliği ve aynı *gül* sayısını tutturabilir. Özellikle daha sağlıklı olsun diye dışa bakan göz üzerinden budama yapılır. Ankara şartlarında İç Anadolu’da martın 3. Haftası yani 20-21-22 Mart tarihlerinde orta budama yapılır. Bunun sebebi o dönemlerde *gülün* göz ve sürgün vereceği yerde tembel noktalar olur. O tembel noktalardan gözler çıkar. O gözlerden de *gül* sürgünler verir. O tarihlerde o gözleri görerek budama yapılır. Sert budama genelde çok yaşlı *güllerde* yapılır. Artık yaşlanmış ve gençleşmesi gereken *güllerdir*. *Gül* karışla ölçüldüğünde boyu erkeklerin birkaç

karışına denk gelirken kadınlarında bir buçuk karışına denk gelir. Üzerinde üç veya beş göz vardır. Dışa bakan gözlerinden kesilir” (KK89). Çiçeklere göre budama teknikleri ve budama zamanları değişir. Ev hanımları da budama makaslarıyla bitkilerin sararmış yapraklarını keser. Ayrıca kötüleşen kökü ayırır. Bu da bir budamadır. Kötüleşen kök ve yaprak gidince çiçek daha güzel görünüme sahip olup daha iyi çiçeklenir.

Aşılama

Aşılama iki bitki parçasının bir bitki gibi büyümesi için yapılan uygulamadır. “*Kaktüse yılbaşı çiçeği* aşılması yaptık ve tuttu. *Kaktüsün* küçük bölümünü açtık. O bölümün içerisindeki jelli kısmı çok yaralamadan minik bir *yılbaşı çiçeği* kökünü *kaktüsün* içerisine saldık. Bu kök onu besledi ve tuttu. İki çiçek birlikte çıkacak” (KK103). “*Gülün* atası kuşburnudur. Kuşburnu zamanla melezlenerek ve aşılardan *güle* dönüşmüştür. Kuşburnu aşılanınca çiçekleri ve yaprakları büyümüştür. Kuşburnunun dikenleri artmıştır. Kuşburnu aşılan aşılan *gül* bitkisi ortaya çıkmıştır. Biz *gülü* alırken genelde aşı ve hazır *gül* alırız. Kuşburnuyu *gülle* aşılayarak *güle* çevirebilirsiniz. *Gülde* aşı olarak genelde göz aşısı kullanılır ama yarım aşı kullanılır. Kalem şeklinde olan kalem aşılarının da *güle* yapıldığı görülür” (KK89). “Yediveren *gülü* aşı olduğunda büyük açar” (KK27).

Çiçek bakımında geleneksel ve modern yöntemler kullanılır. Sulama, gübreleme, ilaçlama, ısıtma ve soğutma işlemleri, hasat, budama ve aşılama çiçek bakımında önemlidir. Ayrıca çiçeğin toprağı ya da ekilen tohumun kalitesi de çiçeği etkilemektedir. Özellikle ev hanımları evde yetiştirdiği çiçeklerin bakımında geleneksel yöntemleri kullanmayı tercih etmektedir. Çiçekçilerse çiçeklerin bakımında hem geleneksel hem modern yöntemleri kullanır.

2.2.6. Çiçekçilik Mesleğine Dair Bilinmesi Gereken Püf Noktalar

Her meslekte olduğu gibi çiçekçilik mesleğinde de bilinmesi gereken püf noktalar vardır. Mesleğe dair temel hususlar bilinmezse üretici zarar edebilir. Bu temel noktalar bilinmediğinde çiçekten elde edilecek ürünün kalitesi bozulabilir ve dayanıklı çiçek üretilmez. Bu hususlar bilinse de bazen dikkat edilmediği de görülür. O zaman çiçek, bayatlayabilir, çürüyebilir ve tekrardan açmayabilir. Ayrıca sulamanın önemli tarafları bilinmezse çiçek yanlış sulama yapılmasından solabilir.

Lavanta yetiştirirken dikkat edilmesi gereken püf noktalar sulama, çapalama ve *lavantayı* dikim tarihleridir. *Lavanta* Ankara iklimine uyan kurakçıl bir bitkidir. Kurakçıl bir bitki olmasından dolayı hem Ankara’da hem başka illerde bitki yetiştirilmek istenir. Kurakçıl bitki olan *lavanta* ilk hafta sulanmazsa tutmayabilir. *Lavanta* tuttuktan sonra fazla su verilirse çürüyebilir ve *lavantadan* elde edilecek ürünlerin kalitesi düşük olur. “*Lavantayı* yetiştirirken önce *çelik* alınır. *Çelikleri* toprağa yatırılırsınız sonra *çelikler* köklenir. Köklendikten sonra da *lavantalar* şubatta ve martta biçilir. *Lavantalar* yarı çalı bitki olduğu için suyu sevmemektedir. *Lavanta* ekim sonundan kasım on beş yirmisine kadar dikilir. *Lavantalar* dikildikten sonra ilk hafta sulanır. Ondan sonra su verilmemelidir. Eğer *lavantaya* ilk haftadan sonra su verilirse *lavantanın* cinsi ve yağının rekoltesi bozulur. *Lavanta* yarı çalı bitki olduğundan kışın soğuşunu içine almalıdır ki *lavanta* fidesi tutunabiliyor mu tutunamıyor mu anlaşılsın. *Lavanta* kurakçıl bir bitki olduğu için Ankara iklimine uyar. Eğer *lavanta* bahçesi daha bir iki senelik bahçeyse *lavanta* nisan sonu çapalanmaya başlanır. İkinci çapalamada çiçekler açmadan haziran gibi yapılır. Üçüncü çapalama ağustos ve eylül gibi çiçekler toplandıktan sonra yapılır. *Lavantanın* dibinde ot bitmemelidir. *Lavanta* bahçesine dört beş seneden sonra çapalama yapmaya gerek kalmamaktadır” (KK10). “*Lavanta* suyu sevmemektedir. *Lavanta* sadece dikildiği zaman tutması için haftada iki kez sulanması yeterlidir. *Lavanta* tuttuktan sonra sulanmazsa kötü olmamaktadır. Hatta *lavanta* aşırı sudan çürür” (KK112). “*Lavanta* mayıs ortasında başlayıp haziran ve temmuz gibi çiçeklenir. *Lavanta* su istemeyen bir bitki olduğundan kurakçıl peyzaja uygun bitkilerdendir. Su zamanla tükendiği için artık daha çok su istemeyen bitkileri bir arada kullanmak önemli hale geldi” (KK111).

Yediveren gülünün sürekli açması için solan ya da kuruyan *gülün* çanağının üstündeki taç yaprakları alınmalıdır. Kuruyan *güle* ya da solan *güle* bu işlem yapılmadığında tekrardan *gül* açılmamaktadır. “*Yediveren gül* sürekli açar ama bakımında önemli bir nokta vardır. *Gül* açıp *gülün* taç yaprakları dökülünce koparılmalıdır yoksa o *gül* tekrardan açmamaktadır. Bakımı konusunda bu hususa dikkat etmeyen müşteriler çiçekçilere *gülün* açmadığı konusunda yakınmaktadır. “Bizim burası kale olduğundan fazla rüzgâr alıyor. Rüzgâr açmış *gülleri* döker. *Gül* taç yapraklarını döktüğü zaman öyle kalırsa ebedi bir daha *gül* açmamaktadır. Yapracağının dibinden alırsın. Aldığın zaman *gül* dört beş gün sonra *gül* açar. Bunu

müşteri bilmemektedir. Müşteri buraya gelip abi *gülü* aldık da *güle* bak ne oldu demektedir. Biz *gülü* aldıktan sonra bir kere açtı bir daha da *gül* açmıyor demektedir. *Gülün* özelliği *gül* açıp solunca ya da dökülünce ucundaki kuruyan kısmı tamamen alınmalıdır. *Gülü* yaprağın dibinden kopartırsanız bu *gül* sürekli açar. *Yediveren gülünün* özelliği budur” (KK3).

Çiçekçiler *horozibiğini* balta burunlu *horozibiği* ve uzun sivri duran *horozibiği* diye ikiye ayırır. Bunlardan balta burunlu *horozibiği* daha sağlam ve dayanıklı olduğu için üreticiler onu üretmeye çalışmaktadır. Uzun sivri duran *horozibiği*yse dayanıksız olduğundan dolayı üretici ve müşteri tarafından fazla tercih edilmemektedir. “*Horozibiğinin* bayağı bir rengi vardır. *Horozibiğinin* farklı cinsleri vardır. Çiçeği toplu duran toplu balta burun denilen *horozibiği* dayanıklıdır. *Horozibiğinin* boya doğru uzayanı ise dayanıksızdır” (KK19). “*Horozibiğinin* balta burun olanı kuvvetli olur. Balta burun olan *horozibiği* tomur gibi durur. Uzun sivri duran *horozibiği*yse zayıf ve dayanıksızdır. Uzun sivri duran *horozibiği* tez ölür. *Horozibiğini* ben çok *çeliklemeye* üretiyorum ama uzun sivri olan *horozibiğinden* yapmıyorum” (KK20). *Sardunyalarda* türlerinden dolayı bazıları taze görünümde olurken bazıları boyuna uzamaktadır. Müşteri kaybetmemek için ithal olan kartlaşmayan *sardunyalara* tercih edilmelidir çünkü boyuna uzayan çiçekler müşterilerin tercihleri arasında değildir. “*Sardunyanın* iki türü var. İthal olan *sardunyalara* daha taze görünümündedir ve kartlaşmamaktadır. Yerli *sardunyalara* büyüdükçe boyuna uzadığı için kökü kazık gibi olur. Müşteriler taze ve daha küçük *sardunyalara* yönlendirilmelidir” (KK25).

Sulama konusunda bazı çiçekler için doğru bilinen yanlışlar vardır. Yer örtücü olarak bilinen *sedumlar* dayanıklı çiçeklerdir. Halk *sedumları* sulama ihtiyacı yok diye tercih eder ama *sedumlarda* belli zaman dilimlerinde suya ihtiyaç duyar. Çiçeklerin bayat olup olmadığına dikkat edilmelidir. “*Sedumları* sonbaharda dikersen bahara kadar ölmemektedir. Mevsimin soğukluğundan ve serinliğinden *sedumlar* faydalanır ama beşinci aya vardığın zaman *sedumlar* sulanırsa yeşil olur” (KK20). “*Petunya* çok hassas yapıda olan bitkilerdendir. *Petunya* kendiliğinden solabilir. *Petunyanın* üstüne su geldiğinde solma yapabilir. *Petunya* tutmazsa eğer çok çabuk kötüleyebilen bir bitkidir.” (KK112). Hassas çiçekler sulanırken de dikkat edilmelidir yoksa çiçek solabilir.

Orkidenin bakımı zordur. *Orkidenin* ne istediğini bilmezsen *orkide* ölür. *Orkide* nem sevdiğinden dolayı özellikle banyo ve mutfğa konulmasına dikkat edilmelidir. “*Orkide* zarif bir çiçektir. Haftada bir su verilmelidir. Direkt güneş görmeyecek ve aydınlık ışıık alan bir yere konulmalıdır” (KK100).

Dışında çizgisi olan *laleler* çiçekçilere göre bayat *laledir*. Bayat mal alındığında ya açmamakta ya da birkaç gün sonra solup malın hepsi heba olmaktadır. Çiçeğin ne zaman bayat ya da taze olduğuna çiçekçilerde müşterilerde dikkat etmektedir. “*Lalenin* dışı çizgili olanlar bayat olduğundan imkânı yok açmamaktadır. Mal açmadan kapanmaktadır. *Lale* bayat olduğundan yirmi bin *lalem* öldü ve hiç satamadım. *Laleyi* götürüp çukura döktüm” (KK20). Ayrıca *lale* veya herhangi bir soğanlı çiçek dikilen alana seneye başka çiçek dikilecekse o alandaki çiçeklerin soğanları dikkatlice toplanmalıdır yoksa görüntü bozukluğu olur ve farklı çiçeklerin arasında geçen seneden dikilen soğanlı çiçekler görülür. “Normalde sahil parkta sonbahar zamanında *lale* dikilirdi. Çok maliyetli ve *lalenin* soğanlarını toplanmasının sıkıntılı olduğundan bu sene başka çiçek diktik. Alana farklı çiçek diktiğimizde çapalatmamıza ve *lale* soğanlarını toplatmamıza rağmen bir sürü *lale* çıktı. Diyorlar ki niye burası boş kalmış *lalelerden* şuraya da dikseydiniz. *Lale* soğanlarını toplatmamıza rağmen alanda *lale* çıktı ama *laleleri* biz dikmemiştik. *Lale* dikince sıkıntı olduğundan ve *lale* dikimi çok maliyetli olduğundan bu sene *begonya* yetiştirdik” (KK112).

Mevsimsel değişimler, çiçeklerin aşılınması ya da üretilirken yapılan işlemlerden dolayı çiçekler normal mevsimi dışında da açabilir. Eğer müşteriye şu dönemde açar kesinlikle gibi bir ifade kullanılırsa daha sonra müşteriyle tartışmalar yaşanabilir. “Normalde *yılbaşı çiçeği* aralığın ortalarında açmaya başlar. Tam yılbaşına yakın da çiçek verirdi. Ama şu anda mevsimsel değişikliklerden dolayı her dönem *yılbaşı çiçeği* geliyor ve açıyor. *Yılbaşı çiçeği* yılbaşında çiçek açar dersek artık yanılırız” (KK101). “*Kaktüs* ve sukulent dalını toprağın üstüne atınca tutuyor” (KK100). Müşteriler evde kendi kaktüs yetiştirdiğinde çiçekçilerin müşteri kaybetme ihtimali artacağından çiçekçiler bu bilgiyi çoğu zaman paylaşmamaktadır. Sadece kaktüs düşkünü olan müşteriler de vardır.

Çiçekçiler evleriyle seralarının birbirine yakın olmasına dikkat eder. Bunun sebebi çiçeğin her gün suya ihtiyaç duyması ve iklim koşullarıdır. Çiçekçiler seraları

ısıtmak için soba kullanır. Hava değişiminde seradaki ısıyı düşürüp arttırabilmelidir ki çiçek zarar görmesin. Herhangi bir şey olduğunda çiçekçi seraya kolaylıkla ulaşabilmelidir. Örnek vermek gerekirse 2023 yılındaki mevsim değişimlerinden dolayı Ankara’da sel felaketleri görülmüştür. Bu sel felaketlerinde Çayyolu’ndaki Seralar Bölgesi sel altında kalmıştır. Çoğu çiçekçi sel zamanı hızlıca serasına gidip çiçekleri kurtarmaya çalışmıştır. “Çiçekçilerin eviyle iş yeri birbirine yakın olmalıdır. Geceler soğuk olduğunda seraya gelip bir soba daha yakıyorum” (KK17). Çiçekçilik mesleğinde dikkat edilmesi gereken diğer bir noktaysa kâr ve zarar ilişkisini doğru ayarlamaktır. Çünkü ürünün belli bir miktarının fire olduğu unutulup çiçeğe fiyat konulursa çiçekçi zarar eder. “Her zaman çiçekçilikte fire %25’tir. Bir malı alınca %20’sini çöpe atacak olarak düşünölmelidir. Biz bir ürünü 50 liraya aldığımızda 100 liraya satmak zorundayızdır çünkü %25’i fireye gider ve bize kalan %25 kârdır. *Aranjman* yapmak için şu camdan 20 tane aldınız diyelim. Çalışırken bunun belki 3 tanesini 5 tanesini kırabilirsiniz. Otomatikman %25’i gider ve geriye kalanı sattığınız zaman 50 liraya aldığınızı 100 liraya satmak zorundasınız ki size %25 kâr kalsın” (KK75).

Üreticilerin dikkat ettiğı bir diğer noktaysa tohum atma ve çelikleme dönemlerinin zamanında yapılmasıdır. Özellikle belediyelere satış yapan seralar ve belediyenin seraları uzun süre yaşayabilecek çiçek üretmeye dikkat eder yoksa çiçekler solduğunda dikilen orta refüjlerde ve park ve bahçelerdeki solan çiçekler kaldırılıp yerine yeni çiçekler dikilmek zorunda kalınır. “Parklara ve yeşil alanlara diktiğimiz *kadife* çiçeğini yetiştirirken mevsimsel olarak kışın mı yazın mı yetiştirilebileceğı planlanıp üretim yapılır. *Kadife* çiçeğinin sonbahara kadar çiçekli kalması için ne zaman dikilmesi gerektiğı de planlanır. Bu ay dikersek şu ay çıkar diye planlamalar yapıp tohumu atarız. Biberler atılırken bu çiçek atılır gibi ifadelerle tohum atma dönemlerini aklımızda tutup o dönemlerde tohumla üretim yaparız” (KK112).

Çiçekçi çiçek boylanmadan satmaya dikkat etmelidir. “Bu çiçeklerin belli bir zamanı var. O zamana kadar çiçeğı sattın sattın. Çiçek görüntüsü büyüdüğünde bozuluyor ve çiçeğı satamıyorsun” (KK19). Çiçekçi boylanmış çiçeğı satarsa bile müşteri kaybedebilir. bu yüzden çiçeğın boylanmaması için işlemlerde uygulayabilir. Kesme çiçekçiler özellikle buket yapımına dikkat etmelidir. “Saksı çiçeğı satan

esnaflar müşterinin istediği çiçeği poşetleyip verirken kesme çiçek satanlar süslemeye ve çiçeklerin dikenine dikkat etmelidir” (KK11). Buket dikkat çekici oldukça daha çok ilgi toplar bu da dolaylı yoldan müşteri kazanmanın bir yoludur. Kesme çiçeklerin dikenini batmasına üreticiler alışık olsa da müşteri alışık değildir. Kesme çiçeklerin dikeninin ele batmamasına dikkat edilmelidir.

Her çiçeğin bakımında önemli hususlar vardır. Çiçekleri yetiştirmeye dair püf noktaları bazı çiçekçiler müşterilerine anlatırken bazı çiçekçiler müşterilerine anlatmamaktadır. Çiçekçiler ticari amaç güttüğü için çiçek bakımındaki püf noktaları anlatmayabilir çünkü müşteri çiçek hakkındaki temel hususları bilmezse yetiştirdiği çiçek ölebilir veya solabilir. Böylece müşterinin yeni bir çiçek alma ihtimali oluşur. Çiçeğe dair püf noktaları anlatan çiçekçilere göre müşteri memnuniyeti her daim önemlidir. Müşteri çiçekten memnun kaldığında farklı çiçekler almaya gelebilir.

2.2.7. Çiçekçilik Mesleğinin Kolay ve Zorlayıcı Tarafları

Çiçekçiliğin her meslek gibi kolay ve zorlayıcı tarafları vardır. Bazı çiçekçilere göre çiçekçiliğin ekonomiye katkısı fazlayken bazı çiçekçilere göre ise çiçeğin ekonomiye katkısı azdır. Bu da çiçekçilerin müşteri kitlesi ve satış alanıyla ilgilidir. Çiçekçiliğin diğer sektörlerle ilgisini kavramış çiçekçiler, mesleklerinin ekonomiye katkısının yeterli olduğunu dile getirirler. Meslek gruplarından çiçekçilik geliştirmekte olan bir meslektir. Çiçeğin kullanım alanları çiçekçiliğin gelişmesine katkı sağlamaktadır. “Genel olarak belediyeler ve büyükşehirler mevsimlik çiçekleri orta refüjlerde ve yol kenarlarında kullanmak üzere alır” (KK18). “*Şakayık* ve *çuha* çiçeği bahçe ve balkon için kullanılır” (KK25). “*Lavanta* hasatından sonra *lavantanın* kokusunu duymak için *lavanta* kurutulup vazolara konulur” (KK75). “Çiçek camların önüne ya da viskoz masasının üstüne konulur” (KK56). Burada çiçeğin normal kullanım alanları verilse de çiçeklerin aromaterapide, kozmetikte ve botanik turizmde kullanımı her geçen gün önem kazanmaktadır. Düğünler, cenazeler, doğumlar, halk hekimliği, festivaller ve halk mutfakları çiçeğin kullanım alanlarından bazılarıdır. Çiçeğin kullanım alanları çeşitlendikçe çiçekçilik mesleği ilerlemektedir. “*Lavanta* bahçesindeki *lavantalara* bakmasını bilersen ya da *lavantayı* satacak pazar bulursan *lavantanın* fidesi ve yağı geçimini sağlar” (KK10). “Çiçekçiliğin ekonomiye katkısı yeterlidir. Çiçek sektörü ekonomiye çok büyük katkı sağlar. Sektörde çok ciddi paralar var. Bu yüzden çiçekçilik basit bir sektör değildir.

Çiçekçilik sektörünün ucu açıktır. O yüzden çiçekçiliğe sadece çiçek satımı olarak bakılmamalıdır. Şu anda bir villanın butik bahçesini yapmaya kalk iki yüz veya iki yüz elli bin tutar. Çiçekçilik şu anda gelişmekte olan bir sektördür. Tek Karşıyaka'daki çiçekçiler değil İzmir'de, Sapanca'da ve Antalya'da üreticiler var. Çiçek üretimi çok fazlaca yapılmaktadır. Çiçek konusunda tek Ankara olarak bakılmamalıdır. Dışarıda İzmir'de falan inanılmaz yatırımlar var. Bizim İzmir'de yatırım içinde büyük yerimiz vardır” (KK11). “Tıbbi- aromatik bitkilerle uğraşmak fazlasıyla geçiminizi sağlar çünkü piyasa bakirdir. Son on senedir piyasa aktüel oldu. Bilgi birikimi belli bir şeye varan ve bu işte kazanç gören herkesin yaptığı ve yapması gereken bir iştir. Ne ben tek başıma ne de benim gibi on kişi bu konudaki ihtiyaçları karşılar. Edirne'den Van'a kadar her türlü toprakta farklı farklı coğrafyalarda farklı farklı yükseltilerde yaşayan bitkiler var. Keçiboynuzu tıbbi aromatik bitkidir. Keçiboynuzu Akdeniz sahilinde yaşar ama *kantaron* Toroslar'da yaşar” (KK96). Çiçeğin peyzajda kullanımı ya da aromaterapide kullanılması çiçekçilik mesleğinin ekonomik anlamda güçlü sektörler oluşturduğunu gösterir.

Bazı çiçekçiler çiçekçiliğin gelirinin yüksek olduğunu hatta bonkör ve yabancı müşterilerin çiçeklerin ücretlerinden daha çok bahşiş bıraktıklarını söylemektedir. “Çiçekler ekonomimize yeteri kadar katkı sağlar” (KK100). “Çiçek satıcılığının ekonomiye katkısı fazladır. %100 kâr ediyorsunuz. Yeri geliyor yazın saksı çiçeklerinde %1000 fazla kârda olabiliyor. *Karanfil* 20 TL'yken adam çıkartıp 100 lira verdi. Yabancılar dolar ile alışveriş yapmaktadır” (KK62).

Hem Ankara'da hem Türkiye'de çiçekçilik mesleği ile geçimini sağlayan birçok çiçekçi vardır. Bazıları çiçekçilik üzerine yatırımlar yaparak daha fazla kazanmaktayken bazılarıysa kendine yetecek şekilde gelir elde eder. “Şu anda sadece Ankara'da nereden baksanız 1500-2000'e yakın çiçekçi aile var. Bu işten geçinen insanlar ailesinin geçimini de mesleğiyle sağlar. Her bir aile dörder kişilik olsa Ankara'da 4000-5000 kişinin geçimi çiçekçilikle sağlanır” (KK75). “Çiçekçilik geçimimi sağlıyor. Mesela günlük en kötü yirmi otuz tane çiçek siparişi olur” (KK100). “Çiçekçilik mesleği normal bir aileyi geçindirebilir. Büyük bir iş yapmaz ama ev geçindirir” (KK75). “4 çocuğumun dördünün de evini aldım ve evlendirdim. Memleketimde de burada da bir evim var. Ben bunları bu meslekle kazandım” (KK26). Çiçekçilik mesleğinin olumlu yanlarından biriye bazı çiçekçilerin resmî

kurumlarla çalışmasıdır. Böyle olunca dolandırılma ihtimali ortadan kalkmış olmaktadır. “Bizim perakende yoğun bir işimiz olmuyor. Zaten bizim çiçekçiye gelen müşteri çiçeği adetli alır. Biz çiçekleri resmî kurumlar dediğim İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, SGK ve belediyelere toplu veririz” (KK11).

Çiçekçi dükkanının bulunduğu konumda çiçek satışlarını hem olumlu hem olumsuz yönde etkileyebilmektedir. “Kızılay’ın çok kalabalık olmasından ve insanların çok gereksiz soru sorup gitmesinden Kızılay’da çiçekçi olmaktan memnun değilim. Bu yüzden işimize odaklanamıyoruz. Tabi ki hizmet verdiğimizden dolayı insanlar soru sormalı ama bu şekilde soru sorulmamalıdır. Sırf soru sormak için gelip bana soru soran insanlar var. İşletmen normal düzgün bir yerde olsa gerçekten çiçek alan kişi çiçeğini alıp gider. Kızılay’da çiçekçilik bu yüzden güzel değildir” (KK101). Çiçekçi dükkanının konumu çiçek satışını etkiler. Yenimahalle Karşıyaka’daki çiçekçilerde özel günlerde çiçek satımı fazla olmadığı görülür. “Sevgililer Günü’nde bizde çiçek satışı fazla olmuyor” (KK11). Çayyolu, Bahçelievler ve Bağlıca taraflarındaki çiçekçilerdeyse işletmenin konumundan dolayı daha fazla çiçek satışı yapılmaktadır. Aynı çiçek işletmenin konumundan dolayı farklı farklı fiyatlara satılmaktadır.

Her meslekte olduğu gibi çiçekçiliğin riskleri ve zorlukları vardır. Çiçekçiler mesleklerinin riskli ve zorlayıcı taraflarından dolayı basit bir mesleği değil de riskli ve zor bir mesleği icra ettiklerini düşünür. Ayrıca çiçekçiler mesleklerini hafife alanları eleştirmektedir. Çiçekçiliği günümüzde en çok etkileyen unsur ekonomi olduğu söylenebilir. Karşıyaka Mezarlığı’nın çevresindeki çiçekçiler ve seracılar çoğunlukla üretim yapıyor olarak bilinse de ekonominin etkisiyle artan masraflardan dolayı çiçek üretimi fazla yapmamaya başlamış ve çoğunlukla çiçekleri İzmir ve Yalova’dan alıp satmaya yönelmiştir. Tohum fiyatları, işçi ücretleri ve kışın serayı ısıtmak için yakılacak odun veya kömür fiyatlarının artışıyla çiçek satışlarındaki kâr oranı azaldığından çiçekçi esnaflar çoğunlukla çiçek üretimini bırakıp diğer şehirlerdeki büyük seralardan çiçekleri alıp satma eğilimindedir. Bu şekilde çiçekçiler kâr marjlarını yükseltmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda çiçek üreticiliği azalmaya perakende satışa yönelimler artmaya başlamıştır. “Çiçek üretimi yapanlar zarar ediyor. Biz burada kira veriyoruz ve çiçek üretimi için ne gerekiyorsa her şeyi yapıyoruz. Biz burada çiçeği bire veriyorsak perakende satış yapan çiçekçiler aynı

çiçeği beşe satıyor. Onların kazancı bizden fazla oluyor. Bu yüzden birkaç senedir seraların düzeni yok. Millet perakende alıp satmaya başladı” (KK19). “Çiçeği perakende satanlar üretim yapanlardan iyi kazanıyorlar” (KK20). “Karşıyaka’da çiçek üretmiyoruz ve Karşıyaka’ya çiçekler dışarıdan geliyor. Ankara serin ve soğuk olmasından ve kışın çok soba yandığı için çiçekçiler üretim yapmıyor. Kışın çoğu esnaf serasını kapatır” (KK12). “Üretim masraflı olduğu için insanlar çiçek üretimi yapmak istemiyor. Soba yandığı için ya da gaz olduğu için işçilik fiyatı çok pahalıdır” (KK13). “Kış boyu her serada iki tane soba yanar. Her akşam her sobanın içine bir torba kömür konur. Seralarda üç ya da üç buçuk ay kömür yakılır. Kömürün masrafını çiçeğin satış fiyatlarına yansıtınca müşteriler çiçek pahalı diye almıyor. Kömürün masrafını çiçeğin satış fiyatına yansıtmayıp ucuz satsan yetiştirdiğin çiçek seni kurtarmıyor. O kömüre falan vereceği parayla dışarıdan çiçeğin fidesini getirttiriyor. Bu durum daha kârlı. Üç beş kuruş daha fazla alıyorsun” (KK19). “Kömür ve odun pahalı olduğundan millet çiçek üretimini azalttı” (KK20). “Mart dokuzu zamanı hava soğuk geçer. O zaman çiçeklerimizi soğuktan korumak için sistemlerimizle ısıtmaya çalışırız. O zamanda yakıt çok fazla geliyor. Klima var ama klimayı da artık açmayız. Bundan sonra ekonomiden dolayı üç bin lira veya dört bin lira yakıt parası ödeyemeyiz” (KK102).

Çiçekçiler işçi ücretlerindeki artıştan dolayı eskiye oranla daha az işçiyle çalışmaktadır. İşçi ücretlerindeki artış çiçek üretiminin azalmasındaki sebeplerden biridir. Çiçekçiler maddi sıkıntılar yüzünden sera alanlarını azaltmış ve sattıkları ürünleri çiçekle sınırlandırmayıp farklı bitki çeşitleri satmaya başlamıştır. “Gözükten büyük ağaçlardan şu evin altına kadar buralar bizimdi. Yavaş yavaş seralarımı yıktım. İşçi sayısı ve çiçek üretimini azalttım. Seracılık yapılacak meslek değildir. Burada ben on kişi çalıştırıyordum. Artık baharda iki tane işçim var. Ben beş bin *gazanya* yapmışım. Beş bin *gazanyadan* kazancım işçimin mi ücretini ödeyecek yoksa benim borçlarıma mı yetecek. İşçiye izin veriyorum” (KK20). “10-12 elemanla çalışıyorduk şimdi eleman iki kişiye düştü” (KK102). “Önceden yerimiz yirmi dönümdü. On beş yirmi tane tünelimiz vardı. Alan kısaldıkça seralarımız yıkıldı. Bu yüzden şimdi mecbur ufak butik bağ ve bahçe olayına girildi. Butik ağaç türleri ve ithal bitkiler satılmaya başlandı” (KK11). “Adam perakende satmaya elli bin çiçek getir diyeceğine on bin çiçek getir diyor. Ancak on bin çiçeği sattıktan sonra elindeki birikimle bir daha mal getirttiriyor” (KK20). Ekonomiden dolayı

çiçekçiler üretimi bırakıp çiçekleri dışarıdan satın almaya başlasalar da eskiden aldığı kadar çiçek alamamaktadır.

Tohum pahalılığından, sera yerlerinin küçültülmesinden ve tohum kısırlaştırılmalarından eskiden üretilen çiçeklerin artık üretilmesi bırakılmıştır. “Eskiden Ankara’da *vapurdumanı* (*Ageratum houstonianum*), *ateş çiçeği*, *şakayık*, *çuha*, *alisyum* ve *zinye* üretirdik ama şimdi çiçekler hep İzmir’den ve Yalova’dan geliyor. Bu çiçeklerin tohumları ve fideleri pahalı olduğundan zamanla üretimi kestik” (KK19). “Eskiden *gelin çantası* diye çiçekler vardı şimdi bulunmuyor çünkü çiçek tohumlarını almaya gücümüz yetmemektedir. Onun için kendi çapımda az üretim yapıyorum” (KK20). “Bir sürü çiçek çeşidi vardı ama şu an yok çünkü tohum kısırlaştırıldığından her tohuma ulaşamamaktadır. Yerimiz ufak olduğunda da her çeşit çiçekle uğraşamamaktadır. Bu yüzden önceden Ankara’da yetişen *onbiraylık*, *şakayık*, *sıklamen*, *akşamsefası*, *hüsnüyusuf* ve *çilli begonya* gibi çiçek türleri artık Ankara’da yetişmemektedir.” (KK14).

Üretici kendi ürettiği çiçeğe kârını koyup satınca müşteri almamaktadır. Üretici kârını koymadan çiçeği satarsa bu ekonomik çıkmazdan ve artan masraflardan dolayı zarar etmektedir. Son yıllarda çiçekçiler zar zor geçimini sağlayabilmektedir çünkü bazı günler siftah bile yapamamaktadır. Bazı işletmeler bazen maliyetine satış yapmaktadır. Maliyetine satış yapmak müşteri açısından olumlu olsa da çiçekçiler açısından oldukça kötüdür. Kâr edemeyen çiçekçiler ya küçülmeye ya dükkânı kapatmaya yönelecektir. “Bir çiçekte kasa, saksı, toprak ve toprağın içindeki vitamin maliyettir. Daha bu maliyetlere nakliye maliyeti katmadım. Mesela bu kaktüse yedi buçuk lira fiyat koyuldu. Aslında yedi buçuk lira kaktüsün maliyeti gibi bir şey oluyor ama biz festivalde çok da kâr amacı gütmedik” (KK64). “Çiçek satışının ekonomiye katkısı iki senedir yetersizdir. Millet ne yapacağını şaşırdı” (KK19). “Çiçeğin ekonomiye katkısı yetersizdir” (KK25). “Beş, altı gündür siftah yok diyebilirim” (KK14). “İki üç senedir hep geçimimizi sağlamak için mücadele ediyoruz. Eskiden daha iyiydi çünkü kâr marjları yüksekti. Şimdi şurada sattığım mala gidip aynı fiyata mal alamıyorum. Hep zam geldiğinden daha fazla para verip mal alıyorum. On liraya malı satıyorsun. Gidip yirmi liraya mal alıp tezgahına koyuyorsun. Bu kâr değildir” (KK14). “Çiçekçiliğin ekonomiye katkısı yetersizdir. Üç dört seneden beri herkes birer ekmek parasına çalışıyor. İleriye dönük bir şey

düşünemiyorsun. Şu anda geçimimi sağlıyor. Bundan önce üç yüz bin veya dört yüz bin *petunya*, *menekşe*, *aslanağzı* ya da *hüsniyusuf* yapıyordum. Millet parasızlıkta onlara bakmıyor ve bu çiçeklerin bir daha üç yüz bin ya da dört yüz bin üretilme durumu yok” (KK20). “Çiçekçiliğin ekonomiye katkısı yeterli değildir. Çiçekçilik yaparak ancak kendimizi kurtarıyoruz dışarıya bir faydamız olmuyor” (KK63).

Çiçekçiler üretim yapınca kâr edemediğini dile getirir. Ankara’da üretilen çiçek satıldığında elde edilen paranın giderleri bile karşılamadığı görülür. Ekonomi kötü olduğundan müşteri çiçeği alamamaktadır. Zorlu pazarlıklarla çiçek alan müşterilerde satıcıyı bıktırmaktadır. Alışverişlerde insanların temel ihtiyaçlarından çiçeğe sıra gelmediği görülür. Eskiden haftada bir de olsa çiçek alınan evlere artık çiçek lüks olarak görülmeye başlanmıştır. Orta kesim bile çiçeği almakta zorlanmaya başlamıştır. Her geçen gün müşteri azaldığından çiçek satışı azalmaktadır. Çiçek satışı azaldığından çiçekçiler eldeki malı bayatlamasın diye fiyatları uygun tutmaya çalışmaktadır. “Çiçek önceden her kültüre her insana hitap ediyordu. Şu devirde çiçek tamamen zengin işine döndü. Orta seviyeli ya da maddi durumu iyi olmayan insanlar çiçek alabiliyordu ama şu dönemde en kötü bir saksı çiçeği otuz lira ya da kırk lira olmuşken durumu iyi olmayan insanlar çiçek alamıyor” (KK11). “İş yapamıyoruz. Seranın önünde malın yarısı ölüyor diğer yarısı da para kazanacağım diye bekliyor” (KK20). “Ekonominin kötü olmasından son dönemde iş yok” (KK22). “Genelde çiçek fiyatlarımız pahalı değildir. Çiçek fiyatlarında oldukça yardımcı olmaya çalışırız. Bazı müşteriler bir lira için hesap kitap yapma derdine düşer. İndirim indirim diye bizi artık bunaltacak dereceye getirirler. Böyle olunca çiçeği o müşteriye satmak istemezsiniz. Bir liralık çiçekten ne indirim yapabilirsiniz. Müşteri ısrar ettiği zaman artık o satışın hiçbir anlamı kalmamaktadır” (KK18). “Ekonomik rahatlık olmadığından ve insanlar karnını doyurmaya çalıştığından insanların çiçeğe ayıracak zamanı ve parası olmuyor. Bu yüzden çiçek bitiyormuş, tükeniyormuş, yok ölüyormuş veya endemikmiş gibi durumlarla halk ilgilenmiyor çünkü ekmeğe zor para ayıran adamdan bir demet eşine çiçek alması beklenmemelidir” (KK113). Ekonomik koşullardan dolayı geçim sıkıntısı yaşayan insanlar çiçeğe gereken önemi vermemektedir. Maslow’un temel ihtiyaçlar hiyerarşisine göre insanların önceliği temel ihtiyaçlardır. Temel ihtiyaçlarını karşılayamayan insanlar için çiçek gereksiz masraf konumundadır. Çiçek alan

insanlarda ucuz çiçek arayışındadır. Bu yüzden müşterilerle çiçekçiler arasında pazarlıklarda olmaktadır.

Ekonomi ile pazarlama teknikleri de bilinmelidir. Hollanda'nın *lale* konusunda ön plana çıkma sebebi pazarlama tekniklerini bilmesindendir. "Hollanda'nın pazarlama tekniğini bilmesinden ve ekonomisinin iyi olmasından çiçek ön plana çıkar. Hollanda'nın sattığı her iki *lale* soğanından birisi Türkiye'de yetiştirilir. Hollandalı iş adamı Karaman'da, Konya'da, Ödemiş'te ve Yalova'da tarlaları kiralar ve oralarda çiçek yetiştirip götürüp kendi etiketini basar. Hollanda Türkiye'den bir liraya çiçek alıp yirmi liraya çiçeği satar. Hollanda'ya giden Türk de oradan *lale* soğanı alır" (KK113). Bu aslında Türkiye'nin çiçeğe gereken önemi vermediğini gösterir. Bazı kişiler çiçeği hayvanların yiyebileceği bir ot olarak görmektedir. Çiçeği ot olarak gören insanların çiçeklere ve çiçek bahçelerine zarar verdiği görülür. "Ankara'da botanik turizm yeni yeni gelişmektedir. Ankara'da ziraat mühendisi arkadaşım yağ ticareti yapmak için Bala kavşağının yakınlarında bir araziye *lavanta* tarlası haline getirdi. Bu sene ürün alacaktı ama büyükbaş hayvanlar tarlayı talan etmiş. Hayvanlar *lavanta* yemez ama *lavantaları* ezip tarlayı mahvetmiş. Bahçenin tellerini kim açtığı bilinmiyor. Arkadaşımın üç yıllık emeği heba oldu" (KK101). "Çiçeklere zarar veren insanlar oluyor" (KK15).

Çiçek satışını etkileyen diğer bir kilit noktaysa Ankara'nın florasıdır. Ankara'nın karasal iklim özelliğinden dolayı diğer şehirlerden getirilen çiçekler olumsuz etkilenmektedir. Ankara'nın florasında yetismeye uygun olmayan çiçekler soğuktan ölebilir. Ankara'nın iklim koşullarına dikkat edilerek farklı çiçekler getirilip satışa konulur. Çoğunlukla ilkbahar mevsiminin sonunda farklı şehirlerden çiçekler getirilir. Her ne kadar yazın çiçek çeşidi fazla da olsa insanlar yaz tatiline çıktığından dolayı çiçek satışları az olmaktadır. "Ankara soğuk bir memleket olduğundan İzmir'den ve Yalova'dan gelen mal Ankara'da bozulmaktadır. 23 Nisan'a kadar dışarıdan mal getirilmemektedir. Sonra da yazın herkes tatile gittiği için iş yapılmıyor" (KK19). "Altıncı ayda okullar kapandığından iş yapılmamaktadır" (KK20). "İş yoğunluğunuzun olduğu dönemler nisan, mayıs ve haziran ayıdır. Ondan sonra sezon biter. Onuncuya aya kadar hiç işimiz olmamaktadır" (KK11). "Çiçek satışı üçüncü aydan başlar ve altıncı ayın sonuna kadar olur. Hazirandan sonra çam,

ağaç, süs ağaçları ve meyve ağaçları satmaya yönelinir. Çiçek satışının sadece üç aylık bir mevsimi var” (KK16).

Kesme çiçeklerin belli bir ömrü olduğundan çabuk bayatlamakta ve satışı gerçekleşmezse 10- 15 gün içerisinde çöpe atılmak zorunda kalınmaktadır. Bu yüzden kesme çiçekçilerde kâr ve zarar oranı aşırı değişmektedir çünkü elindeki mal satılmazsa heba olabilir. “Kesme çiçek satan çiçekçiler fazla kâr etmiyor. Kesme çiçeğin birini satsan ikisi çöpe gidiyor, ikisini satsan biri çöpe gidiyor. Yani kesme çiçekçilikte kâr zarar ilişkisi ortaya çıkmaktadır” (KK62).

Çiçekçilik mesleğinde çeşitli şekilde hırsızlıklar görülür. Bu hırsızlık olayları çoğunlukla Karşıya’daki çiçekçilerde görülür çünkü orası üretime yönelik olduğu için çiçekler bir dükkânın içinde değildir. Karşıyaka’da işletmelerden olduğu kadar mezar üstlerinden çiçek çalanlarda vardır. Müşteri bir hafta önce diktiği çiçeği mezar ziyaretine geldiğinde görmeyince çiçeklerin çalındığını anlar. Bir dahaki kabristan ziyaretinde yine çiçekler çalınır diye çiçek almayabilir. Bu da işlerin azalmasına sebep olabilir. “Hırsızlıklar çok olur. Karşıyaka’daki çiçekçilerde hırsızlık popülerdir. Çingenler malzeme satarken bizi dolandırır. Çiçeğimizi alıp paramızı vermeyen müşterilerde olur. İşler yoğun olduğu zaman alan da büyük olduğu için müşteri dört tane çiçek parası verip on tane çiçek poşete koyup götürdüğünde fark edemiyorsun” (KK11). “Gece çiçekçide bekçi olmadığından hırsızlıklar olur. Hırsızlar elektronik ürün gibi çiçeği hemen nakde çeviremeyeceği için fazla çiçek çalınması olmamaktadır” (KK16). “Bizden çiçek çalsalar önemsemiyoruz. Bir kasa ya da iki kasa alırlar. Devede tüy diyorsun. Biz mezar ziyaretine gelenlere çiçek satmaya yer ararken hırsızlar mezardan çiçek çalıp onu ziyaretçilere satıyor. Mezarlıkta ziyarete gelenlerin yanına bir çocuk gelip mezara çiçek dikeyim deyip parayı alır. Çocuk çiçek pahalı olduğundan gelip buradan çiçek almaz. Çocuk çiçeği mezardan söküp başka mezara diker” (KK17). “Müşteri dün veya geçen hafta gelip çiçek alıp diktim ama bu hafta ziyarete geldim mezarda çiçek yok der. Müşteri çiçeklerin hepsini çalmışlar der” (KK18). Bazı çiçekçiler hırsızlara beddua ederken bazıları kızmakta bazılarıysa küfretmektedir. Bazı çiçeklerin manevi değerleri olduğunda çiçekçilerin hırsızlara tepkileri artmaktadır. “Çiçeğim çalındığında kızar ve küfrederim. Baharın benim biri çiçeğimi aldı. Buradan eve gidene kadar ertesi günde gelene kadar küfrettim. Çünkü ben bir şey diktiysem o benimdir ve onun artık

parasal bir değeri yoktur. On liraya sattığım şunu kendim için yere diktiysem yüz liraya verseler vermem. Öyle de bir saplantım var. Biri onu oradan sökerse ya da çalarsa ona ha bire küfredirim” (KK2).

Hırsızlıklarını bahaneler üreterek kapatmaya çalışan ya da hırsızlığını kabul etmeyen müşterilerde vardır. “Kocaman *arokarya* yani *salon çamımız* vardı. Adamın biri koca salon çamını arabasına götürüyordu. Burası kalabalık olduğundan fark etmedim. Nergis hanım adam bitkiyi çalarken görmüş. Çalan adama sorduğumda eşime göstermeye götürüyordum diyor” (KK13). “*Sardunyalılar ve küpeliler* yeni geldiğinde zengin bir kadın fidelemek için bütün hepsinden kırmış. Ondan sonra kıldığını görünce müdahale edip kadını hırsızlıkla suçladım. Bayağı büyük tartışma yaşadık. Evlatları gelip kadını alıp götürdü. Kadın bildiğin hırsızdı” (KK13).

Hırsızlık haricinde çiçekçileri dolandıran ve aldığı çiçeklerin parasını vermeyen müşterilerde vardır. Bu dolandırılmalardan sonra özellikle üretici çiçekçiler nakit para almadan çiçeği teslim etmemeye başlamıştır. Peşin parayla çiçek alışverişi kendini garantileme olarak algılsa da işlerin azalmasına sebep olur çünkü alacak müşteri bir anda toplu para veremediğinden başka çiçekçi ile çalışmayı tercih edebilir. “Çiçekçilik çok riskli bir meslektir. Adam gelip hoşbeş edip seni dolandırır. Toplu çiçek alımlarında paranı ödemeyip peşinden dolaştıran müşteriler oluyor. Kırşehir’de kırk beş milyar param yatıyor. Burada Ankara’da belediyeye Anfa’ya iş yapan biri beni dolandırdı” (KK15). “Malı veriyorsun tanıdığın bile olsa paranı vermiyor. Bir iki sefer böyle kandırılınca ikinci sefer müşteriye malını peşin para vermeyince vermiyorsun” (KK19). “Şimdi hiç kimse parayı almadan malını vermiyor. On milyon da beş milyon da olsa parasını verirse malımı veriyorum yoksa çiçekleri arabaya yüklemiş olsa da arabadan çiçekleri indirtiyorum” (KK20). Özellikle fuarlar çiçekçilerin ekmek kapılarından biridir. Müşterilerin ilgisini çeken ve mekân olarak insanların yoğun olduğu fuarlarda çiçekçiler bir ayda yapacağı işi bir günde yapabilmektedir. Bu her fuar için geçerli değildir çünkü fuarlarda insanları dolandıran kişiler vardır. Böyle olunca çiçekçilerin bazıları fuarlara çiçek göndermemektedir ve ekmek kapılarının birini yok saymak zorunda kalmıştır. “Fuardan da kazık yedim. Malınızı alacağız dediler. Ben malı ürettim ama almadılar. Ondan sonra fuarlara da mal göndermeyi bıraktım. Çok büyük fidancıydık. Biz de

bulunmayan ağaç ve çiçek yoktu. Şimdi işler azala azala resmen kendi çapımızda ufak bir markete döndük” (KK20).

Yetiştirilen çırakların ya da çalıştırılan elemanların bazıları işi bilmemekte ya da baştan savma yapmaktadır. Bu da üretilen çiçeğin kalitesini etkilemektedir. “*Lavanta* yetiştirirken çapalamak için 15-20 eleman tutmaya başladım. Onlara çapalattırıyorum ama tabi ki elemanlar ücret için çapalama yaptığından benim çapaladığım gibi *lavantayı* çapalamamaktadır. Elemanlar çapalamayı severek yapmış olsa titiz çalışır. Çalışanlara gösterdiğim şekilde yapın daha fazla para vereyim dediğim halde gösterdiğim şekilde çapalama yapan yoktur” (KK10). “Çalışan insanlardan çiçeği tersine dikenler var. Çiçeğin kökünü dışarıda bırakan elemanlarda var” (KK15).

Her sene hatta her dönem en çok satılan çiçek değişmektedir. Özellikle çiçekçiler sadece bir çiçeği değil bütün çiçekleri eşit üretmeye çalışır. “Bu sene *arapsaçı* çok satıldı diye ağırlığı *Arapsaçına* verirsen o elinde patlar. Seneye *yıldız* çok tutulur ve *arapsaçını* satamayabilirsin” (KK19). Bu sene hangi çiçek gidiyorsa o çiçeği üretirsin. Seneye başka çiçek daha çok satılır” (KK20). Özellikle *lavanta* bahçelerini oluşturmak çok emek istemektedir. *Lavanta* hasadı ve çapalaması insanlarda belirli rahatsızlıkların çıkmasına yol açabilir “*Lavanta* yetiştirirken ilk sene on bin tane *lavantayı* tek tek çapladım. Ondan sonra belimi ve kollarımı sakatladım. Severek yapmasam bu eziyete katlanmazdım” (KK10).

Çiçekçiler müşteriye ne kadar önem verip özverili davransa da müşteriler çiçekçileri bıktırabilmekte ve çiçekçilerden farklı istekleri olabilmektedir. “Müşterinin biri gelip sizde olmayan bir çiçek isteyip çiçeği nereden bulabilirim der. Etraftaki çiçekçilere bakıp ablacığım şu yan taraftan alabilirsin derim. Siz beni götürseniz ya da çiçeği siz alsanız abla diyor. Orası benim yerim değil ki diyorum. Ben nasıl müşteriye götürüp de esnafa hani çiçeği buna verin diyeyim. Herkes kendi iş yerinde patrondur derler” (KK18). “Kararsız müşteriler satıcıları bıktırabiliyor. Müşteriye git başka yerden çiçek al dediğimiz zamanlar olmaktadır” (KK24). Çiçekçi ve müşteri ilişkisi “Çiçekçilerin Müşterilerle İlişkisi” başlığında daha detaylı anlatılmıştır.

Kesme çiçek satan işletmelerin çoğu hediye olacak çiçekleri kapıda teslim etmektedir. Çiçekleri teslim eden kuryeyle müşterilerin eşleri, babaları veya abileri

arasında küçük tartışmalar yaşanabilmektedir. “Bir tane kreşe giden çoğun annesi Öğretmenler Günü hafta sonu olduğu için öğretmenin evine çiçek gönderir. Biz çiçeği öğretmenin evine götürdük. Öğretmenin eşi çiçeğin altında erkek ismini görünce eşini kıskanır. Bu erkek kim ya da benim eşime niye çiçek gönderiyor diye bize çıkışanlar hatta tartışanlar oluyor. Daha sonra biz açıklama yaptık. Kendi öğrencisi çiçek gönderdi dedik. Bu tür sıkıntılar çok oluyor. Adam kız arkadaşına çiçek gönderiyor. Eve çiçeği götürdüğümüzde kızın babası veya ailesi üzerimize yürüyor. Benim kızıma kim çiçek gönderebilir diye bizimle tartışıyor” (KK75).

Çiçekçiliğin kolay ve zorlayıcı tarafları vardır. Çiçeğin farklı kullanım alanlarının olması, müşterilerin bahşiş bırakması, resmî kurumlara çiçek satışı ya da işletmenin konumu mesleği olumlu etkilemektedir. Mesleği en çok etkileyen ekonomi ve Ankara’nın florasıdır. Mesleği tohum pahalılığı, işçi ücretlerindeki artış, kışın serayı ısıtmak için yakılacak odun veya kömür fiyatlarının artışı, pazarlama tekniklerinin bilinmemesi, çiçeğin çabuk bayatlaması, çiçeklerin çalınması, dolandırıcı müşteriler, çırakların iş bilmezliği ve müşterilerin ters davranışları olumsuz etkilemektedir. Meslekteki olumsuzluklara rağmen mesleği icra edenler, mesleğini çok sevmektedir ve mesleklerinin gelişmesi için uğraşır. Mesleğin gelişmesi için çiçek festivalleri düzenlenmektedir. Bu festivallerde çiçekler üzerine etkinlikler yapıp çiçeğe dikkat çekilmeye çalışılır. Mesleğin icracıları olumsuzlukları bildiğinden olumsuzlukları en aza indirmeye çalışmaktadır. Çiçeğin kullanıldığı sektörlerin gelişimiyle meslekteki olumsuzluklar yavaş yavaş yok olacaktır.

Covid-19 Küresel Salgın Döneminde Çiçekçilik

Covid-19 küresel salgın döneminde çiçekçilik hem olumlu hem olumsuz şekilde etkilenmiştir. İnsanlar Covid-19 döneminde daha çok çiçek alma ihtiyacı duymuştur çünkü sokağa çıkma yasaklarından dolayı insanlar köylerine gitmiş, hobi bahçeleri edinmiş ve villalarının bahçelerini ya da balkonlarını çiçeklendirmiştir. Bu dönemde doğayla iç içe olma ihtiyacı artmıştır. Bu da çiçek satışını olumlu etkilemiştir. Ayrıca pandemide kalabalık seralarda çalışanlar maskeyle çalışmaktadır. “Bu dönemde kafeler, AVM’ler gibi birçok yer kapalı olduğu için genellikle müşteriler bitkilere yöneldi. Canlılara baktığımız için çalışma iznimiz vardı. Bakım işlerinde devam ettiğimiz için iş yerindeydik. Covid-19 döneminde sokağa çıkmanın

serbest olduğu zamanlarda satışlarımızda bayağı yoğunluk olurdu” (KK5). “Covid-19 döneminde insanlar hep evde olunca sıkılıp çiçekle ve ağaçla uğraştı. Bundan dolayı işlerimiz çok iyiydi” (KK1). “Eve kapanıldığından herkes bahçesini, terasını ve evini çiçeklerle donattı. Çiçeklerin satışlarında inanılmaz bir artış oldu” (KK25). “Covid-19 döneminde işimiz çok iyiydi. Bu dönemde gidecek yeri olmayan insanlar bahçesine gidip çiçekle ve ağaçla ilgilenirdi” (KK4). “Genellikle Covid-19 döneminde herkes içeride olduğundan insanlar daha çok bahçeleriyle uğraştılar. O yüzden işlerimizde yoğunluk vardı” (KK9). “Covid-19 döneminde çiçek satışı çok yoğun” (KK11). “Covid-19 döneminde çiçek satışı çok iyiydi. Bu dönemde en çok *sardunya*, *petunya*, *begonya* ve *kadife* satıldı” (KK14). “Covid-19 döneminde işlerimiz her yönden arttı” (KK15). “Covid-19 döneminde çiçek satışı biraz canlıydı. Millet çiçeğe ve böceğe yöneldi” (KK3).

Çiçekler canlı olduğu için çiçekçi esnaflara yasak getirilmemiştir ama halka sokağa çıkma yasağı getirildiğinden mahalle arasındaki işletmecilerde çiçek satışı her zamankinden daha fazla olurken merkezi yerlerdeki işletmelerde çiçek satışı daha az olmuştur. Covid-19 döneminde Karşıyaka’daki çiçekçiler ve kesme çiçek satan işletmeler haricinde sokağa çıkma yasağı olmadığı dönemlerde çiçek satışı her zamankinden daha fazla olmuştur. “Covid-19 zamanı altmış beş yaş üstüne ve gençlere sokağa çıkmayı yasak ettiler. Çiçeği kim alacaktı. İnsanlar mahalle kenarına bile zor çıktılar. Müşteri nasıl gelip çiçek alsın. İş yerimiz Karşıyaka’da olduğu için işimiz olmadı. Gelen müşteriler de serbestlik olmadığı için kaç göçe gelirdi. Biz Covid-19’dan dolayı iki üç senedir bayağı bir zarar gördük. Covid-19 dönemi millet perişan oldu. Çoğu çiçekçi yetiştirdiği çiçeği döktü” (KK19). “Covid-19 döneminde dükkanımız kapalıydı” (KK22). “Covid-19 döneminde çiçek satışı azaldı. Mahalle arasında olan çiçekçilerde satışlar arttı çünkü sokağa çıkma yasağı olunca insanlar merkezi bir yerde olan Kızılay’a gidemiyordu. Sokağa çıkma yasağı olmayan günlerde ve saat dilimlerinde herkes eve kapandığı için sadece fide satabiliyorduk. Herkes evde salatalık, domates, biber, nane ve tere yetiştirmeye merak saldığından fide sattık” (KK101). “Covid-19 salgın sürecinde insanlar can derdindeydi. Çiçeği gören yoktu. İki yıla mal olan berbat bir süreçti. Kızılay’daki çiçekçimizde pek satış yapamadık. Bu süreçte yapılan çiçek satışları internet üzerinden yapılmaktaydı” (KK103). “Sincan Belediyesi Sera ve Fidanlık Üretim ve Satış Tesisi olarak Covid-19 döneminde sokağa çıkma yasağı olduğundan satışı

azdı” (KK27). “Covid-19 salgın sürecinde iki sene boyunca işimiz olmadı ve dükkân kiramızı ödeyemedik. Halende o salgın sürecinin acısını çekiyoruz. Covid-19 döneminde çektiğimiz kredileri geri ödeyemedik” (KK102).

Çiçek alışverişinde yaşlıların payı fazladır. Covid-19 döneminde hem sokağa çıkma yasaklarından hem hastalık ve ölüm korkusundan dolayı yaşlıların çiçek alması azalmıştır. Covid-19 salgın sürecinin yaşlıların psikolojisindeki olumsuz etkileri çiçek alışverişini olumsuz etkilemiştir. Çiçek alma alışkanlığı olan yaşlılar sokağa çıkma yasakları kaldırıldığında eskisi kadar çiçek almaya gitmemiştir. “Çiçek satışını Covid-19 salgını etkiledi. Süreçte çiçekçimiz uzun süre kapalı kaldı. Ondan sonra insanlar bu dönemde gelip çiçek almaya korkuyor. Yaşlı insanlar hayatımın sonbaharındayım birazcık hobilerimle uğraşayım ya da evimi güzelleştireyim diye düşündükleri için müşteri kitlemiz genelde yaşlı insanlardır. Onların da şu an bile hasta olma korkuları devam ediyor” (KK92).

“Covid-19 döneminde çok müşteri yoktu. Yani sadece belgesi olan müşteriler gelebilirdi” (KK21). Bu şekilde serzenişte bulunan çiçekçiler çoğunlukla kesme çiçek satan çiçekçilerdir. Covid-19 döneminde yüz yüze çiçek alışverişlerinde iç mekân ve dış mekân çiçeklerinin satışında artış olmuştur ama kesme çiçek satışlarında azalma görülür. Kesme çiçeklerin satışları özellikle bu dönemde e ticaret sitelerinde yoğunlukla olmuştur. İnsanlar özel günler için online siparişler vermiştir. Bu dönemde “Dışarda sosyalleşemeyen vatandaşlar da doğum günü, tebrik ve geçmiş olsun ziyaretlerini gerçekleştiremediği için çareyi çiçek sipariş etmekte buluyor. Çiçek satışı yapan e-ticaret sitelerine büyük talep gerçekleşmeye başladı”¹⁶ “Covid-19 döneminde çiçek canlı olduğu için çiçekçilerin serbestliği vardı. Salgın sürecinde biz boş durmayıp çalıştık. İnsanlar bahçelerine çiçek fidesi aldı. Kesme çiçek satışlarımız oldu. İnsanlar kış bahçelerine çiçekler aldı. Çiçekleri birebir gelip dükkândan almasalar da internetten sipariş veriyorlardı. Bizde müşterinin beğendiği çiçeği evine götürüyorduk” (KK100). Özel günlerde yüz yüze yapılan kutlamalar Covid-19 döneminde yerini çiçek gönderilmeye bıraktı.

Covid-19 döneminde insanlar pandemide ne olacağını bilemediğinden özellikle üretici çiçekçiler peşin parayla çiçeklerini satmaya başlamıştır. Bazı çiçekçiler

¹⁶ Koronavirüs salgını çiçek satışlarını artırması hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/koronavirus-salgini-cicek-satislarini-artirdi-41476372>

maliyetler yükseldiğinden dolayı Covid-19 döneminki kadar artık iş yapamadığından yakınmaktadır. “Covid-19 dönemi işlerimiz çok iyiydi. Bu sene maliyetler yükseldiği için çiçek satışları falan durdu” (KK1). “Pandemiden sonra iki senedir dolandırma olayları ve sahtekarlık hemen hemen bitti. Paran varsa çiçeği alıyorsun. Paran yoksa çiçeği alamıyorsun” (KK15). Bu dönemde belediyelerin seralarında çiçek ekim dikimine devam edilmiştir. “Covid-19 zamanı seraya kimseyi sokmamaya özen gösteriyorduk. Genellikle çalışanlarda serada maskelerini takıyordu” (KK112). Covid-19 sürecinde çiçekçilerde ve seralarda hastalık bulaşmaması için tedbirler alınmıştır.

Covid-19 pandemi süreciyle doğaya yönelme artınca çiçek festivalleri düzenlendi. “Pandemiyle beraber bahçecilik, hobi bahçeciliği ve villaya taşınma daha fazla oldu. Bu da bizim çiçek festivali organize etmemizi tetikledi. Başka illerde çiçek festivalleri var neden Ankara’da yok diyerekten 6-7 aylık çalışmanın sonucunda fuar organize ettik. Covid-19 sürecinden sonra Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali ile halkın gönlünde çiçek açtık” (KK98). Covid-19 sürecinden kötü etkilenen esnafın ekonomik olarak kendini toplamasına yardımcı olmak için çiçek festivalleri düzenlenmiştir. Salgın sürecinden sonra düzenlenen çiçek festivalleri halka moral olmuştur.

Sonuç olarak Covid-19 sürecinde mahallelerin dışında kalan Karşıyaka ve merkez konumundaki Kızılay dışındaki çoğu çiçekçinin işi artmıştır. Bu süreç insanların çiçeğe bakış açısının değişmesine az da olsa katkı sağlamıştır. Özellikle pandemi sürecinde insanlar katılamadığı etkinliklere kesme çiçek göndermiştir. Çiçekçilerin çoğu bu dönemde işlerini devam ettirse de bazıları işlerini devam ettiremediğinden maddi anlamda zorluk çekmiştir. Belediyeye bağlı seralarda da bu süreçte çalışmalar durmadan devam etmiştir.

2.2.8. Çiçeklerin Satışı

Çiçekçiler çiçek satışlarını yüz yüze, online ve telefonda yapmaktadır. Ayrıca bazı çiçekçiler, Instagram sayfalarında çiçekçi dükkanlarının reklamını yapmaktadır ve çiçek satışlarını Instagram sayfasından yapmaktadır. “Çiçek siparişlerini yüz yüze de internet üzerinden de alırız. Kimi müşteri dükkânda kimi müşteri telefonla arayıp sipariş verir. Bazı müşterilerimiz de internet sitemizden sipariş verir” (KK75). “Seralarda yüz yüze çiçek satışı yapmaktayız. İnternette online satış haricinde

Instagram sayfasından da çiçek satışı yapılmaktadır” (KK64). Karşıyaka’daki üretici çiçekçiler satışların yüz yüze yapılması taraftarıdır. “Çiçek siparişlerimiz yüz yüze olur” (KK19). “Çiçek siparişlerimiz yüz yüzedir” (KK103). “Siparişleri yüz yüze alınır” (KK15). “Fide siparişleri internet sitemizden ve yüz yüze muhabbet ortamında verilir” (KK96). Bahçelievler’deki kesme çiçekçiler satışlarının çoğunun online olduğunu dile getirir. “Yüz yüze satış eskidendi artık kalmadı. İnternet üzerinden sipariş alınmaktadır” (KK22). “Biz şirketlerden sipariş aldığımız için internetten ya da telefonda sipariş alıyoruz” (KK23). Kesme çiçekçiler satışlarının çoğunu online ya da telefonda verilen siparişlerden yapar. Kesme çiçek satan çiçekçilerde online sipariş olmasa işlerinin azalacağı görülür. Çiçek Sepeti online çiçek gönderimi yapan şirketlerdendir. Türkiye’nin her yerinden çiçek siparişi verilebilen bir sitedir. Çiçek Sepeti kişiye özel siparişler alan ve gün içerisinde çiçekleri teslim eden online çiçek satan platformlardandır. Çiçek üretimi yapan ve toptan satan çiçekçilerse dolandırıcılıklardan dolayı daha güvenilir diye yüz yüze satışı hatta peşin parayla satışı tercih etmektedirler. “1000 telefon müşterisi olduktan sonra o dükkânı işletebilirsin. Siz günlük satış yaparsanız o zaman bu iş yürümez. İşin yürümesi için müşteriye her zaman daha özverili davranırsın ki sürekli gelsin” (KK75). “Hangi tohumu ekeceksek siparişini telefonda ya da yüz yüze görüşerek veririm. İnternetten tohum siparişi vermem. Bana garanti lazım. Adamın parasını yatırırım sonra tohumlar gelir” (KK20). Çiçekçiler çiçek üretimi yapmak amacıyla çiçek tohumları alırken yüz yüze alışverişi tercih ederler çünkü çiçekçiler yüz yüze alışverişin daha güvenilir olduğunu düşünür.

Özel günlerde özellikle canlı çiçekler tercih edilir. Bazı süs eşyası yapan insanlarda çiçekçilerden kuru çiçek alıp süs eşyalarının yapımında kullanabilmektedir. “Çiçekleri kuru, yapay veya canlı olarak satarız” (KK103). Çiçekçilerin çiçekli kolye diye adlandırdığı kolyeler yapay çiçeklerden yapılmaktadır. Yabancıların yapay ya da kuru çiçeklerden yurt dışından gelen misafirlerine taktığı kolyeler ve düğünlerde gelin damat ve misafirlerin taktığı kolyeler çiçeklerden yapılmaktadır.

“Mevsimine, ayna ve gününe göre en çok satılan çiçek değişir. Yazın *begonya*, sonbaharda *menekşe*, *kışın menekşe* ve *lahana* ve ilkbaharda *petunya* ve *kadife* satılır” (KK14). “Bahar aylarında *gül* satılır” (KK29). Mevsimine göre denildiğinde

mevsimlik çiçekler akla gelmelidir. *Nergis* şubat mart aylarında bulunabilir. *Nergis* eylül ayında en çok satılan çiçek olarak görülmesi bu yüzden imkansızdır. Kasım ayı akla geldiğinde *Atatürk çiçeği* açar ve çok satılır. Mart ayında *Atatürk çiçeği* çok satılmaktadır denilemeyeceği gibi mevsimine göre ve bazen ayına göre en çok satılan çiçek değişmektedir. Özel gününe göre de en çok satılan çiçekler değişir. Sevgililer Günü'nde *gül* çok satılırken, 10 Kasım Atatürk'ü Anma Günü'nde *karanfil* çok satılmaktadır. Mevsimler çiçek satışını etkilediğinden çiçek satışını etkileyen unsurların başında iklim gelir. Çiçek satışını etkileyen diğer bir hususta özel günlerdir. Bu iki unsurda farklı başlıklar altında incelenecektir.

Gün içerisinde en çok hangi çiçeğin satılacağı belli değildir çünkü çiçek satışını etkileyen birçok unsur vardır. Nasıl gün içerisinde hangi çiçeğin satıldığı belli değilse hangi çiçek türleri satıldığı da belli değildir. Bazı günler kesme çiçekler fazla satılırken bazı günler saksı çiçekleri fazla satılmaktadır. Bu çiçek tercihindeki değişiklik ise müşterilerin tercihlerinin farklı olmasındandır. “Çiçek satışı yaparken çoğunlukla *minyatür* ve *yediveren gül* satılır” (KK27). “*Ortancalara* karşı büyük bir furya var. Ortancaları seviyorlar” (KK8). “Gün içerisinde en çok *sardunya* ve *ortanca* satılır. İş yoğunluğun olduğu dönemlerde ise en çok *petunya*, *karanfil* ve *ceylan gözü* satılır” (KK25). “Her çeşit çiçek satarım. Ben bir araba dolusu on beş yirmi çeşit çiçek getiririm. Çiçeklerin hepsinden aynı seviyede satarım” (KK11). “Çiçeklerin hepsinden satılıyor” (KK29). “Yeri geliyor dikme çiçeği yeri geliyor kesme çiçeği çok satıyoruz” (KK21). “Gün içerisinde hangi çiçeğin satılacağı hiç belli olmamaktadır. Şu çiçek satılıyormuş gibi durur. Bir sene o çiçek satılmayabilir. Birisi gelip çiçeğin hepsini de alabilir. Şu çiçek en çok satılan çiçek denilememektedir” (KK4).

Özellikle kesme çiçeklere anlamlar yüklendiğinden kesme çiçeklerin satışı fazla olmaktadır. “Çiçeklerin anlamları çiçek satışını etkilemektedir. Gün içerisinde en çok satılan çiçek demet çiçeklerdir. Bir yere ziyarete giderken kesme çiçeklerden oluşan demet çiçeklerden alınır” (KK100).

Çiçek satışını etkileyen en önemli özellik hediye edilecek kişinin konumu ve zevkidir. “Mesela bir şirkete çiçek göndereceksek *kır çiçeği*, *gül* veya *kazablanka* gönderilebilir. Hangi çiçeğin gönderileceği müşterinin çiçeğe bakışına göre değişir. Kişi zevkine göre çiçek alır. Biri *kır çiçeği* ister biri *gül* ister. O yüzden çiçekçiler

tüm çiçekleri bulundurmaya çalışılır” (KK23). “O günkü müşterinin talebine ve pozisyonuna göre çiçeğin şekli, çiçeğin adedi ve çiçeğin cinsi değişmektedir ama genelde kesme çiçeklere rağbet vardır. Kesme çiçeklerden *papatya* mevsimine göre senede iki üç ay çıkabilen bir bitkidir. O yüzden *papatyanın* sürekliliği olmadığından kesme çiçeklerden *gül* tercih edilebilir. Şu aralar daha çok *orkideler* revaçtadır ama diğer çiçeklere de duruma göre talep olmaktadır” (KK107). “Çiçeklerde ayırım yapılmaz. İnsanlar sevdikleri çiçekleri alır. Yani özellikle şu güne şu çiçek alınır diye bir şey yoktur. İnsanlar sevdikleri çiçekleri hediye alıp götürürler. Birisi *gül* birisi *nergis* birisi *lale* alır. Herkesin sevdiği çiçek verilir” (KK102).

Fiyatlarda çiçek satışını etkileyen temel hususlardandır. İnsanlar cebindeki paraya göre çiçeği seçmektedir. Müşteriler almak istediği çiçeğin fiyatı yüksek olduğunda daha uygun alternatif çiçekler almaktadır. Bir kesimse özel türlere yönelmektedir. Özel türdeki çiçeklerin fiyatları yüksek olsa da ekonomik olarak üst seviyedeki insanlar özel tür olan çiçeklerden almaktadır. Özel türdeki çiçeklerin fiyatı yüksek olduğundan alt tabaka çiçekleri alırken çok zorlanmakta ya da almamaktadır. “Bizim insanların kafasında *gül* diye bir şey var. O yüzden gün içerisinde en çok tercih edilen çiçek *güldür* ancak insanlar *gül* pahalıyken diğer çiçeklere yönelir” (KK24). “*Kaktüslerin* bu türü 1500 liradır. Bu tür *kaktüsü* asgari ücretin üçte biri verebilecek insanlar alır. Bu türleri özellikle ayırtan ve hemen elindeki işi bırakıp gelip satın alan insanlar vardır” (KK64).

Çiçeklerin satışını etkileyen bir diğer unsursa çiçeğin uzun ömürlü, kalıcı ve dayanıklı olmasıdır. Çoğunlukla müşteriler mevsimlik çiçekleri değil de daha kalıcı olanı ve iç mekân çiçeklerini tercih etmektedir. “Birine çiçek alırken eğer o kişi benim için önemli biriye çiçeğin solmasını istemeyeceğim için saksı çiçeği yani iç mekân bitkisi tercih ederim. Genellikle en çok sevdiğim bitki de renkli olan kraton bitkisidir. Canlı bitki alacaksam da *papatya* tercih ederim” (KK112). “Gün içerisinde en çok satılan saksılı çiçeklerden biri *orkidedir*” (KK92). “En çok tercih edilen bitkilerden biri de menekşelerdir. Çünkü her yere dayanıklı bitkilerdendir. *Menekşe* kışın karın altında kalabilen bir çiçektir. İnsanlar *sardunya* dayanıklı olduğu için çok tercih eder” (KK8). “*Salon çamları, deve tabanı (calathea), ve yuccalar* çok satılan ve rağbet gören çiçeklerimizdendir” (KK29). “Koleksiyonluk ya da üst düzey olmayan orta segment kaktüsler daha çok satılır. Kaktüs ve sukulent türleri hep çok

satar. *Kaktüs* ve *sukulentlerde* hem yavru veren hem çok kolay çiçek açan türler daha çabuk satılır. Kaktüsün *Rebutia* türü çok yavrulayan çok çiçek açan bir türdür. *Gymnocalycium* türü de çok çiçek açtığı için çok satan türlerdendir. Sarı çiçek açan *lobiviada* çok satar” (KK64). Ayrıca *kaktüs* ve *sukulentler* uzun ömürlü, kalıcı ve dayanıklı diye tercih edilir. *Kaktüs* ve *sukulentlerde* daha çok çoğalabilen ve çiçek açma özelliği satışı etkilemektedir.

İşletmenin konumu hangi çiçeğin çok fazla satılacağını etkilemektedir. “Karşıyaka’da olduğumuz için cenaze çoksa kesme çiçek çok alınır” (KK21). “İş yerimiz beşinci kapının orada yani mezarlığa yakın olduğu için gün içerisinde en çok sattığımız çiçek *karanfildir*” (KK62). “En çok sattığımız çiçek *yeşilliktir*” (KK63). Karşıyaka’da en çok yer örtücüler, mezar üzerine dikilecek saksı çiçekleri ve kesme çiçekler alınır. Kızılay’da daha çok kesme çiçek satışı görülür.

Alma sebebine bağlı olarak da gün içerisinde satılan çiçek değişmektedir. “Eşinin doğum gününü veya evlilik yıl dönümlerini kutlamak için kesme çiçeklerden daha çok *gül* ve *orkide* tercih edilmektedir. Bu dönemlerde aranjmanlarda alınabilmektedir. Vazoda tanzim amaçlı mevsimlik çiçekler talep görmektedir. Duruma göre alınan çiçek değişmektedir” (KK107). Mezuniyetlerde, kız istemede, doğum günlerinde, hasta ziyaretlerinde çoğunlukla kesme çiçek tercih edilir.

Gül tercihlerinde ise *güllerin* renklerinin anlamları ve müşterinin zevki ön plandadır. “Herkes kırmızı *gül* daha çok tercih edilir diye düşünür ama aksine sarı *güller* daha çok soruluyor ve tercih ediliyor. Belki de artık sarı *gülün* tercih edilmesinde çoğunlukla herkesin kırmızı *güle* odaklanıyor olması etki etmiş olabilir. (KK8). Herkes kırmızıya yöneldiği için farklılık yaratmak gerektiği düşünüldüğünden kırmızı *gül* yerine farklı renkte *güller* seçiliyor olabilir. *Güllerin* renklerinin anlamları halk inanışları bölümünde verildiğinden burada bahsedilmemiştir.

Kaktüs ve *sukulent* çeşitlerini özellikle gençler tercih eder. “*Kaktüs* ve *sukulent* belli bir kitleye hitap eder. O yüzden fazla yaygın değil” (KK102). “En çok tercih edilen *kaktüs süt ağacı*, *milli dikenler tacı* ve *peri köşkleridir*. *Tespah* çiçekleri çok gidiyor” (KK61). “Özel günlerde Öğretmenler Günü’nde, Anneler Günü’nde ve Sevgililer Günü’nde *sukulent* aranjmanları yapıp satıyorum. İnsanlar *kaktüsleri* çok tercih ediyor. Eskiden *kaktüs* almak garipsenirdi. Eskiden sevgiliye hediye olarak

orkide gibi daha gösterişli çiçekler tercih edilirdi. Şimdi sevgiliye *kaktüs* hediye edilmez ya da ev hediyesi olarak *kaktüs* götürülmez anlayışı yok oldu. Herkes *kaktüsleri* çok seviyor. Ben şahsen bana gelen misafirim normal bir hediyeysen bana *kaktüs* almasını tercih ederim. Özel günlerde *kaktüs* teraryum şeklinde ve saksılar da satılır” (KK61). Özel günlerde *kaktüs* ve *sukulentlerden* aranjman ve *teraryum* tercih edilir. Geçmişteki *kaktüs* ve *sukulentlerden* hediye olmaz anlayışı günümüzde yıkılmıştır.

Çiçekçilerin sektörel olarak iş yoğunluğunun olduğu zamanlar ilkbahar ve yaz aylarıdır. İlkbaharda ve sonbaharda çiçek çeşitliliğinden dolayı çiçek satışı daha fazla olmaktadır. Kış mevsimine göre yazın daha fazla iş yapılmaktadır. Özellikle çoğu çiçeğin tohumla üretimi ilkbahar aylarında olduğundan iş yükü daha da artmaktadır. “İş yoğunluğumuzun olduğu dönemler dört, beş ve altıncı aylardır” (KK14). “İş yoğunluğumuzun olduğu dönemler yaz mevsimidir” (KK100). “İlkbahar aylarında iş yoğunluğu başlar ve hazirana kadar sürer. Ondan sonra iş yoğunluğu azalır. Ondan sonra da bir sonbahar sezonunda yoğunluk başlar ve biter. Kışın iş yoğunluğu olmaz” (KK5). “Çiçek satışında iş yoğunluğu bahar ve yaz aylarında çok fazladır. Biz iş yoğunluğu olduğu zaman 30 kişi birden çalışırız” (KK92). “İş yoğunluğumuz dikimin olduğu ilkbahar mevsiminde ve nisan mayıs aylarında olur. İş yoğunluğumuzun olduğu sonraki dönemde eylül ve ekim ayındır” (KK8). “İş yoğunluğumuzun olduğu dönemler sonbahar ve ilkbahardır” (KK101). “İş yoğunluğumuzun olduğu dönemler yazındır. İş yoğunluğu nisanda başlar ve eylüle kadar sürer” (KK27). “İlkbaharda çiçek alma yoğunluğu oluyor. İlkbaharda daha da satış fazladır” (KK29). İş yoğunluğunun olduğu dönemlerde çalışan işçi sayısını çiçekçiler arttırmaktadır.

Çiçekçilikte özel günler haricinde işin ne zaman çok olacağı bilinmemektedir. Çiçekçilerin siftah yapamadığı günler olduğu gibi müşterilerinin çok olduğu günler de vardır. Bazen hiç beklemedik anlarda müşterilerin geldiği de görülür. “Bizim işte gün günü aratır. Akşama kadar oturursun da bir liralık satışın olmayabilir. Kapıyı tam kitlersin müşteri gelir. İşte on torba gübre veya şu bu der. İşimizin ne zaman olup olmayacağı belli değildir. Yani ummadığın taş yarar baş derler. Bizim iş böyle beklemeye olur. Ne derler tekneyi bekleyen çorbayı içer” (KK3).

Çiçek satışı etkileyen önemli unsurlar şu şekilde sıralanabilir: mevsim, özel günler, çiçeklerin anlamı, fiyatlar, müşterinin çiçeğe bakış açısı, müşterinin çiçek zevki, müşteri gözünde hediye edilecek kişinin değeri, işletmenin konumu ve çiçeğin dayanıklılığı ve kalıcılığıdır. Çiçekçilerin iş yoğunluğu ilkbahar ve yaz mevsimidir. Kışa göre sonbaharda çiçek satışı daha fazladır. Çiçekçilerin işlerinin hangi gün az hangi gün çok olacağı belli olmamaktadır.

2.2.9. Mevsimlik Çiçeklerin Satışı

Belli bir zamandan sonra ömrü tükenen çiçeklere *mevsimlik çiçekler* denilmektedir. Bunlar, tohumdan üretilen ve mevsimi veya zamanı gelmeyince bulunamayan çiçeklerdir. Çoğunlukla tek yıllık bitkiler *mevsimlik çiçekler* olarak adlandırılır. “Herkes bütçesine göre o mevsimin çiçeklerinden alır” (KK1). “Gün içerisinde en çok satılan çiçekler dönemine göre değişir” (KK5). “Her mevsimin ayrı çiçeği vardır” (KK11). *Mevsimlik çiçekler* hangi dönemde hangi çiçeğin daha çok satılacağını etkilemektedir.

Mevsimlik çiçekler, *kışlık mevsimlik çiçekler* ve *yazlık mevsimlik çiçekler* olarak ayrılır. Bazı çiçekçiler *mevsimlik çiçekleri kışlık* ve *yazlık mevsimlik çiçekler* olarak gruplandırırsa da kaynak kişilerin bazılarının *mevsimlik çiçekleri yaz*, *sonbahar*, *kış* ve *ilkbaharda yetişen çiçekler* diye ayrım yaptığı görülür. Aslında bu ayrım olsa da ilkbahardaki çiçekler çoğunlukla *yazlık mevsimlik çiçekleri* kapsamakta, sonbahardaki *mevsimlik çiçekler* dedikleri de çoğunlukla *kışlık mevsimlik çiçekleri* kapsamaktadır. “*Mevsimlik çiçekler; vinka, mine ve begonyadır*” (KK63). “*Nergis ve sümbül sezonluktur*” (KK103). “*Lale mevsiminden sonra bir daha bulunamayan ama görünüm olarak kaliteli bir bitkidir*” (KK103).

Kaynak kişilere yazın hangi çiçeklerin satıldığı sorulduğunda şu cevaplar verilmiştir: “Yaz mevsiminde çiçek çeşidi pek olmamaktadır. İlkbaharda her çeşit çiçek olur. Yaz mevsiminde çiçek getirilmemektedir” (KK11). “*Arap yasemini yaz dönemi açar. Yasemin ve Arap yasemini kışın donmazsa seneye dönemi geldiğinde tekrar açar. Temmuz ayında ortancalar ön plandadır*” (KK25). “Özellikle yaz döneminde renginin cıvıl cıvıl olmasından dolayı baharı çağrıştırdığından *yıldız çiçeği* satılır” (KK25). “Yaz döneminde *rozetler* revaçta olur” (KK5). “Yazın inşaatlar yapıldığından *yeşillik* ve *gül* en çok satılır” (KK3). “Yaza doğru girerken ilkbaharın sonunda *sardunyalar* ve *yıldızlar* revaçta olur” (KK5). “Baharın çok çiçek

çeşidi olur. Yirmi otuz çeşit çiçek olur. *Mevsimlik çiçeklerden kadife, horozibiği ve ipek* getiririz. Kasalı türlerde getiriyoruz. *Karanfil ve sardunya* olur. Yazın en çok satılan mesela *sardunyadır*” (KK11). Yaz mevsiminde *Bodrum papatyası, yıldız çiçeği, sardunya, normal papatya, begonya, cam güzeli, ipek çiçeği, petunya ve karanfil* getiririz” (KK13). “*Fesleğen* dokuzuncu ayın sonuna kadar açar. Ondan sonra tohumunu döker. Seneye altıncı ayda tekrar açar. Kendi kendine yetişir” (KK63). “*Begonya* dokuzuncu ayın sonuna kadar açar” (KK63). “Ankara ikliminde mevsimlik olarak yazın *kadife, gül, petunya ve zinya* gibi çiçekler yetişir” (KK27). “*Mevsimlik çiçeklerden horozibiği yaz çiçeklerindendir*” (KK65). “*Fesleğen* kokulu ve mevsimlik bir çiçektir. *Küpel*i kışın yaşayan bir çiçek değildir. *Küpel*i bahar ayına geldiği zaman çiçek açar. *Küpel*inin mevsimi geçtiği zaman az da olsa satılır” (KK29). Bu bağlamda *sardunya, yıldız, ortanca, rozet, horozibiği, petunya, ipek, karanfil, Bodrum papatyası, normal papatya, küpel*i, *fesleğen, begonya, camgüzeli, zinya* ve *Arap yasemini* gibi çiçekler yaz mevsiminde yetişen çiçeklerden sayılır. Yazın kış ayına göre daha fazla çiçek satışı görülür.

Kaynak kişilere sonbahar mevsiminde hangi çiçeklerin satıldığı sorulduğunda şu cevaplar verilmiştir: “Sonbaharda yetişen çiçeklerden *kasımpatı ve kışlık lahanalar* satılır” (KK3). “Sonbaharda *Atatürk çiçeği, sıklamen, kasımpatı ve orkide* yetişir” (KK12). “Sonbaharda *kasımpatı, menekşe ve sıklamenler* revaçta olur” (KK5). “Mesela dokuzuncu ayın yirmisinden sonra *vinka ve kasımpatı* gelir” (KK11). *Kasımpatı, kışlık lahanalar, Atatürk çiçeği, menekşe, sıklamen, orkide* ve *vinka* sonbahar mevsiminde yetişen çiçeklerden sayılır.

Kaynak kişilere kış mevsiminde hangi çiçeklerin satıldığı sorulduğunda şu cevaplar verilmiştir: “Kışın *menekşe* çok satılır” (KK15). “*Çuha* kış döneminde açar” (KK25). “Kışın *menekşe, kasımpatı ve lahana* satılır” (KK3). “Kışlık olarak ektiğimiz *lale* baharın açar. *Hercai menekşe* ve *lahana* kışlıktır” (KK27). “Kışın *kardelen* çıkar (KK112). “Kışın soğuğa dayanıklı *Hercai menekşe* dikilir” (KK112). “*Mevsimlik çiçeklerden menekşe* kış çiçeğidir” (KK65). “*Kardelen* kış bitkisidir” (KK111). *Yılbaşı çiçeği* aralık sonu ile ocağın ilk haftalarında açmaya başlar. “Kayınvalidemde *yılbaşı çiçeği* vardı. Bu çiçeğin çiçeği yok bir şeyi yok da niye kuru kuru evde durduruyorsun, dedim. Kayınvalidem yılbaşında açar, dedi. Şimdi açmayan yılbaşında çiçek açar mı, dedim. *Yılbaşı çiçeği* gerçekten ocak ayının

birinde çiçek açtı” (KK56). *Kardelen, menekşe, lahana, çuha, yılbaşı çiçeği* ve *kasımpatı* kış mevsiminde yetişen çiçeklerden sayılır. *Kardelen* çiçekçilerde bulunmayan doğada yetişen kış mevsimine uyumlu bir çiçektir.

Kaynak kişilere ilkbahar mevsiminde hangi çiçeklerin satıldığı sorulduğunda şu cevaplar verilmiştir: “İlkbahar mevsiminde *Bodrum papatyası, yıldız, sardunya, normal papatya, begonya, camgüzeli, ipek, petunya* ve *karanfil* getirilir” (KK13). İlkbaharda en çok *petunya* satılır” (KK15). “İlkbaharda çiçeklerin hepsi satılır. *Akşamsefası* dördüncü beşinci ayda gelir” (KK3). “Mevsimlik çiçek olarak ilkbaharda *menekşeler* satılır” (KK5). “Bahar zamanı *kadife* ve *petunya* dikilir” (KK112). “*Begonya* nisan ayında dikilir” (KK112). Sonbahar aylarında dikilen soğanlı bitkilerden olan *lale* ilkbahar aylarında çıkar ve *lalenin* dönemi kısa olur. “*Lalenin* dönemi kısa olur” (KK25). “En çok *aynısefa* ilkbaharda olur” (KK13). “*Hercai menekşe* tam bahara girerken iki aylık dönemde satılır. Çok sıcaklarda *Hercai menekşe* yaşamaz. Gördüklerin çoğunlukla *Afrika menekşesidir*” (KK101). *Petunya, akşam sefası, Bodrum papatyası, menekşe, yıldız, kadife, begonya, normal papatya, aynısefa, lale, sardunya, camgüzeli, hercai menekşe* ve *karanfil* ilkbahar mevsiminde yetişen çiçeklerden sayılır.

İlkbaharda yetişen diğer çiçeklerse *nergis, çiğdem, orkide* ve *sümbüldür*. *Orkidenin* açması dönemine göre değişir. İlkbahar ve sonbaharda açar. “*Nergis* tek dönem açar. Bu da Nevruz kutlamalarına denk gelir” (KK25). “*Nergis* ve *sümbül* mevsim çiçekleridir. Kısa süreli çiçeklerden olmasına rağmen inanılmaz, hoş kokuları vardır. *Nergis* sadece üç ay çiçek açar. *Portakal nergisi* kokulu katmerli *nergislerdendir* ve buram buram kokar” (KK101).

Yazlık *mevsimlik çiçekler* oda sıcaklığında yetiştirilmeye devam edilirse ömrü uzar. “İç Anadolu Bölgesi'nde 20 Eylül'den sonra yazlık *mevsimlik çiçekler* içeriye alınırsa seneye tekrar çiçek açar ama çiçek dışarıda bırakılırsa sıcaklık eksilere düştüğünde bitki ölür. Onun dışında yazlık *mevsimlik çiçeklerde* mevsimler normal seyrederse bitkilerin yaşama şansı biraz daha uzuyor ama nisanla haziran yer değiştirirse mevsimlik diye tabir ettiğimiz bitkilerin ömrü kısa oluyor” (KK26).

Çiçekçilerin seralarında sadece çiçek değil çalı türleri de satılır. Özellikle yaz dönemlerinde çalı türleri villa tarzı evlerin, kafelerin ve resmî kurumların

bahçelerinde ve parklarda kullanılır. Çalı grubundaki bu bitkilerde çiçek açanlarda vardır. “Çiçek haricinde çalı türü olan taflan devamlı yetiştirilir” (KK27).

Mevsimlik çiçeklerin oluşmasında iklim etkilidir. Çiçek satışlarının etkileyen unsurlar arasında mevsimlerde vardır. Sonuç olarak literatürde mevsimlik çiçekler yazlık mevsimlik çiçekler ve kışlık mevsimlik çiçekler olarak ikiye ayrılır. Kaynak kişilerden elde edilen verilere göre halk bilimine özgü olarak mevsimlik çiçekler yazlık mevsimlik çiçekler, sonbaharlık mevsimlik çiçekler, kışlık mevsimlik çiçekler ve ilkbaharlık mevsimlik çiçekler olarak dört grupta sınıflandırıldı:

Mevsimlik Çiçekler	Yazlık Mevsimlik Çiçekler	<i>Ateş çiçeği, petunya, kirlihanım, petunya, atlas, horozibiği, kozmos, ipek ve koyungözü.</i>
	Kışlık Mevsimlik Çiçekler	<i>Menekşe, süs lahanası, çuha ve portakal nergisi.</i>

Tablo 2.1. Mevsimlik çiçekler

Yazlık Mevsimlik Çiçekler	<i>sardunya, yıldız, ortanca, rozet, horozibiği, petunya, ipek, karanfil, Bodrum papatyası, normal papatya, küpeli, fesleğen, begonya, camgüzeli, zinya ve Arap yasemini.</i>
Sonbaharlık Mevsimlik Çiçekler	<i>Kasımpatı, kışlık lahanalar, Atatürk çiçeği, menekşe, sıklamen ve orkide</i>
Kışlık Mevsimlik Çiçekler	<i>Kardelen, menekşe, lahanası, çuha, yılbaşı çiçeği ve kasımpatı</i>
İlkbaharlık Mevsimlik Çiçekler	<i>Nergis, çiğdem, sümbül, petunya, akşam sefası, Bodrum papatyası, menekşe, yıldız, kadife, begonya, normal papatya, aynisefa, lale, sardunya, camgüzeli, Hercai menekşe ve karanfil.</i>

Tablo 2.2. Halk bilimine özgü mevsimlik çiçekler

2.2.10. Özel Günlerde Çiçeklerin Satışı

Dünyada ve ülkemizde önemli olayların gerçekleştiği ve insanların anlamlar yüklediği günlere özel günler denir. 1 Ocak Yılbaşı, 14 Şubat Sevgililer Günü, 8

Mart Dünya Kadınlar Günü, 14 Mart Tıp Bayramı, 21 Mart Nevruz Bayramı, Çiğdem zamanı, 5 Nisan Avukatlar Günü, 5-6 Mayıs Hıdırellez, Anneler Günü, 18 Haziran Babalar Günü, 10 Kasım Atatürk'ü Anma Günü ve 24 Kasım Öğretmenler Günü özel gün olarak kutlanmaktadır. Ayrıca doğum günleri, mezuniyetler, evlenme yıldönümleri gibi günler kişiler için anlam ifade ettiğinden özel gün olarak kutlanılır. Özel gün olmasa bile hasta ziyareti ve ev ziyaretlerinde de alışkanlık olup çiçekler alındığı görülür. Açılışlara çiçek gönderilmek için satın alınır. Popüler kültürün etkisiyle özel günlerde çiçek satışlarında patlama olmaktadır. “Anneler Günü, Sevgililer günü gibi özel günlerde işimiz yoğundur” (KK102). “Yılbaşı, 14 Şubat Sevgililer Günü, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü, Anneler Günü, 24 Kasım Öğretmenler Günü, Tıp Bayramı ve Avukatlar Bayramı gibi senenin belli başlı zamanlarında iş yoğunluğumuz fazladır” (KK103).

İnsanlar kendi bütçelerine göre özel günlerde karşıdaki insanı mutlu etmek ve değerli olduğunu hissettirmek amaçlı çiçek alır. “Özel günlerde ekonomik durumdan değil de karşıdaki insanı önemsemedikleri için çiçek alınmamaktadır” (KK60). Özel günlerde en çok tercih edilen hediyelerden biri çiçektir. İnsanlar karşıdaki insana sevgisini, saygısını ya da karşıdaki insanın ona hissettirdiği duyguyu aktarma aracı olarak çiçekleri görür. İnsanlar hissettiklerini herhangi bir çiçeğe yükler ve ona göre çiçek seçer. Bu yüzden çiçekçiler hangi özel gündeysen o gün en çok satılabilecek çiçekleri getirtmekte ve ekstradan farklı çiçeklerde belki tercih edilir diye farklı çiçekler de getirtmektedir. Özel günler çiçekçilerin iş yoğunluğunun en çok olduğu dönemlerdendir. Bundan dolayı özel günlere çiçek hazırlığı en az on on beş gün önceden başlanmaktadır. Çiçekçilerin kendilerine özgü özel günler için çiçek takvimi vardır. “Özel günlerde bir hafta on gün önceden hazırlık yapılır. Hangi çiçek çok satıyorsa ona göre o çiçeğin pazarlığı yapılır veya siparişi verilir. Öğretmenler Günü'nden veya Anneler Günü'nden bir hafta önceden çiçekler hazır olur. Özel günlere has bir çiçek takvimimiz var” (KK100). “Özel günlerde 10-15 gün önceden hazırlık yapmaya başlanılır. Biz Yalova'dan ve Ödemiş'ten çiçek getirtiriz. Ankara'nın içinden çiçek temin etmeyiz” (KK25). “21 Mart'ta üç gün boyunca herkes mor *sümbül* alır. 16 Mart gününde hatırlayayım diye hatırlatıcıya 21 Mart'a mor *sümbül* al yazmışım. Hıdırellez'de *gül* içinde aynısını yaparım” (KK101). “Sevgililer Günü'nde özellikle *gül* önceden sipariş verilir” (KK103).

Özel günlerde hediye olarak çiçek tercih edenler olduğu gibi çiçeği tercih etmeyenler de vardır. Bunun sebeplerinden en önemlisi ekonomik durumdur. Geçim derdinde olan insanlar çiçeği sevse de hediye olarak bir tercih yaptıklarında birkaç gün içinde solup gidecek bir çiçek yerine daha kalıcı başka hediyeler tercih etmektedir çünkü öncelikleri farklıdır. Bazı insanlarda çiçeğin bir dönemden sonra kuruyup yok olacağını düşündüğünden çiçeği hediye olarak sevmemektedir. Çiçek kurduğunda aşırı üzülen insanlar kendilerine çiçek hediye edilsin istememektedir. “Anneler Günü’nde eskiden çiçek geliyordu. Çiçeklerin kurumasını sevmediğimden artık farklı hediyeler geliyor” (KK32). “Özel günlerde hediye olarak çiçek istemiyorum. Çiçek bana fuzuli bir masraf olarak geliyor. Eşim bana hediye alsa daha çok hoşuma gidiyor. Eşim 200- 250 liraya çiçek alıp bana verdi ve eşimin aldığı çiçek çiçek üç beş gün sonra kurudu. Çiçek hediye etmek güzel bir şey ve çok anlamlı ama maddi yönden düşündüğümde kalıcı bir şey almış olsa daha iyi. Biz zengin olsak canım çiçek getirsin ne var. O zaman çiçek üç beş günde olsa kurusun hiçbir önemi yok” (KK51). “Özel günlerde ne eşim ne çocuklarım çiçek getirir. Yaşıyor muyuz yaşıyoruz işte. Bizim geçim derdi, kaynana ve kayınbaba derken öyle romantizme ayıracak pek vaktimiz olmadı” (KK57).

Özel günlerde çiçek tercihi özel günün hangisi olduğuna, müşterinin ve hediye edeceği kişinin zevkine, çiçeğin görünümüne ve satıcının dükkanında bulunan çiçeğe göre değişmektedir. Özel günlerde en çok tercih edilen çiçek ise kesme çiçek olarak *gül* ve *karanfildir*. Mevsimlik çiçeklerden her daim en çok satışı olan *sardunya*, *petunya*, *menekşe*, *begonya*, *zinya* ve *küpelili* tercih edilir. *Kaktüs* çeşitleri ise üçlü set olarak ya da *teraryumlarda* aranjman yapılırken tercih edilmektedir. “Özel günlerde müşteri çiçekçiye gittiğinde hangisi hoşuna giderse onu alabilir veya kime çiçek alıyorsa onun zevklerine göre çiçek tercih edebilir” (KK108). “Özel gününe bağlı tercih edilen çiçekler değişir” (KK23). “Özel günlerde *gül*, *petunya*, *sardunya* ve *yıldız* satılır. Özel günlerde çiçek çeşidimiz çok oluyor. Müşterinin zevkine bağlı çiçeklerin hepsinden satılıyor” (KK19). “Herkes farklı çiçek üretir. O yüzden her çiçekçinin ürettiği çiçeğe göre satış olur” (KK20). “En çok tercih edilen çiçek *güldür*” (KK22). “Özel günlerde öne çıkan çiçek *güldür*” (KK16). “Özel günlerde genelde kırmızı ve beyaz gül alırlar” (KK21). “Özel günlerde kesme çiçeklerden *gül* ve *karanfil* tercih edilir” (KK92). “Özel günlerde genelde en gösterişli bitki tercih edilmeye çalışılsa da özel günlerde *gül* popüler olduğundan daha çok tercih edilir.

Gül almak kolaya kaçmaktır” (KK6). “Anneler Günü’nde, Öğretmenler Günü’nde, Sevgililer Günü’nde ve Babalar Günü’nde özellikle buket çiçekler tercih edilir. *Gül, karanfil, orkide* ve *küpelî* özel günlerde daha çok tercih edilen çiçeklerdendir” (KK18). “Anneler Günü, Öğretmenler Günü ve Sevgililer Günü’nde buket olarak *gül* ve *karanfil* tercih edilir” (KK27). “Özel günlerde dikenli diye *kaktüs* tercih etmiyorlar ama *tereryumlarda kaktüs* tercih edilirdi. *Teraryum* bir dönem modaydı artık o da bitti” (KK64). “Özel günlerde çiçeklerden mota mot bir muhasebe anlayışıyla buket yapılmamalıdır. İnsanların yaşam paylaşımı yaptıkları buketlere yansır. Çeşitli güzellikler ve özellikler affederek çiçek buketi daha renkli ve daha albenili kılınmalıdır. Özel günlerde tercih edilen çiçekler *gül, zambak, menekşe* ve *papatyadır*. Bir buket çiçeğin yanına görüntüyü daha güzel kılmak için *papatya yapraklı bitkiler* sokuşturulur. Çiçek bir şekilde daha estetik ve albenili hale getirilir” (KK96).

Çiçek kullanılan eşyalarda özel günlerde hediye olarak tercih edilir. Ankara Beypazarı’nda çiçekten yaşayan kolyeler yapılıp satılır. Özel günlerde parfüm, krem, deodorant gibi ürünler hediye olarak kullanılabilir. “Çiçeğin sanayi sektöründeki birçok ürünün içerisinde yer alır. Özel günlerde çiçek kokulu bir parfüm alınabileceği gibi yaşayan çiçek kolyelerde alınabilir. “Sevgililer Günü ve Anneler Günü’nde en çok *gül* suyu, kolonya ve parfümde hediye edilir. (KK91).

Özel günlerde satılan çiçeklerin üzerine özel günün anlam ve önemine uygun notlar yazılır. Bu notlarla özel gün kutlanır. “Özel günlerde kartların üzerine not yazıyoruz. O çiçeğin anlamına göre söz yazıyoruz” (KK65). “Evlilik yıl dönümünde eşim aldığı *gülün* üstüne Aydan Hanım'a sevgilerimle yazdırmıştı” (KK58). Hangi özel günse o günün anlamına uygun karşıdaki kişiye notlar yazılır. Bu notlarda hem güzel duygular hem de kimin çiçeği ne amaçla gönderdiği yer alır.

Yılbaşı: Yılbaşında da belli başlı çiçekler satılır. Yılbaşı denildiğinde şans getirdiğine inanılan *kokinalar* ve *yılbaşı çiçeği* satılır. *Kokina* rengi ve anlamından dolayı yılbaşıyla bütünleşen bir çiçektir. Bir demet *kokina* alınabileceği gibi buket çiçeklerin ya da çiçek sepetlerinin içine de yılbaşında *kokina* konulmaktadır. “Yılbaşında *çam* ve *yılbaşı çiçeği* satılır” (KK15). “Yılbaşında *yılbaşı çiçeği* satılır” (KK63). “İş yoğunluğumuzun olduğu dönemler yılbaşıdır. Yılbaşında *kokulu çiçekler, kokina* veya *yılbaşı çiçeği* alırlar” (KK100). “Yılbaşında *yılbaşı çiçeği*

tercih edilir” (KK75). “Yılbaşında bundan sekiz on sene önce inanılmaz bir iş yapılırdı. Yılbaşında, Sevgililer Günü ve Anneler Günü gibi iş olurdu. Her çeşit çiçek satılırdı. Şimdiyse *yılbaşı çiçeği ve kokina* gidiyor. Özellikle Yılbaşı’nda *kokinaları* çingeneler satmaktadır” (KK101). “Eskiden yılbaşında çok fazla iş yapılırdı. Genelde çiçek sepetleri ve *kokina* satılırdı. *Kokina* Rumca bir kelimedir ve Rumca’da kırmızı demektir. Kırmızı iple *kokinalar* bağlanarak demet yapıp satılır. Yılbaşı’na özgü çiçek sepetlerinde genellikle *kokina* kullanılmaktadır. *Kokinalarla* ve çiçeklerle sepetlerin içerisine aranjmanvari şeyler yapılır. Şimdi ise yılbaşında eskisi gibi pek çiçeklere rağbet yoktur” (KK26). Geçmişte yılbaşında bütün çiçeklerden satıldığı görülür. Çiçekçilerin işlerinin yılbaşında diğer özel günlere göre çok iyi olduğu bilinmektedir. Zamanla yılbaşında çiçek alımı azalmıştır.

14 Şubat Sevgililer Günü

14 Şubat Sevgililer Günü’nde ön plana çıkan çiçek *güldür*. *Gül* haricinde ise özellikle *orkide* tercih edilmektedir. Kesme çiçeklerden kadınların vazgeçilmezi *papatya* ya da *kır çiçekleri* tercih edilir. Azda olsa saksı çiçekleri de satılmaktadır. Müşteri eşi ya da sevgilisinin beğenebileceği çiçeği tercih etmektedir. Çiçeğin kalıcı olmasını isteyen kişiler özellikle sevgililerine ya da eşlerine *antoryum (anthurium)*, *barış çiçeği* ve *guzmanya* gibi iç mekân çiçeği almaktadır. Sevgililer Günü’nde mevsimlik çiçek az da olsa tercih edilmektedir. Bunlardan başta her kadının sevdiği *sardunya* ve kokusuyla büyüleyen *nergis* gelir. “Sevgililer Günü’nde herkesin istediği bir çiçek olmaktadır. O mevsimde hangi çiçek yetişmişse o alınabilir ya da saksı çiçeği alınır” (KK15). “Sevgililer Günü’nde ağırlıkta satılan çiçek *orkidedir*” (KK14). “Sevgililer Günü’nde *gül* tercih edilir” (KK18). “Sevgililer Günü’nde çoğunlukla *gül* satılır” (KK102). “*Gül* genelde kadınlara verilen bir çiçektir. O nedenle 14 Şubat Sevgililer Günü’nde *gül* kadınlara verilir” (KK89). “Sevgililer Günü’nde eşim *gül* hediye etmektedir” (KK59). “Sevgililer Günü’nde hediyemin yanında *gül* gelir” (KK32). “Sevgililer Günü’nde en çok *gül* alınır” (KK22). Sevgililer Günü’nde *gül* tercih edilir” (KK23). “Sevgililer Günü’nde en fazla *gül* ve *orkide* tercih edilir” (KK25). “Sevgililer Günü’nde *gül* öne çıkar” (KK92). “Sevgililer Günü’nde *gül* ve *orkide* alınır” (KK100). “14 Şubat Sevgililer Günü özellikle *gül* satılır” (KK26). “Sevgililer Günü’nde *gül* alınır” (KK103). “Sevgililer Günü’nde buket halinde *papatya* ve *gül* satılır” (KK63). “Genellikle 14 Şubat’ta en

çok satan çiçek kırmızı *güldür*” (KK62). “Sevgililer Günü’nde *gül* satılır. *Gül* sevmeyen bazı bayanlara da *kır çiçeği* ya da *papatyadan* demet yapılır” (KK101). “Sevgililer Günü’nde *gül* tercih edilir” (KK75). “Eşimden Sevgililer Günü’nde canlı çiçek isterim. Normal naylon çiçeği hediye olarak kabul etmiyorum. İnsanoğlu da *gül* gibi olduğundan *gül* tercih ederim” (KK55). “Sevgililer Günü’nde kesme çiçek satışımız olmadığı için *sardunya*, *petunya* ve *güller* tercih edilir” (KK9). “Sevgililer Günü’nde kırmızı *gül*, *papatya* ve çok güzel koktuğu için *leylağı* çok seviyorum ve genelde bu çiçekler hediye geliyor” (KK50). “Sevgililer Günü’nde eşim *antoryum* (*anthurium*) aldı” (KK52). “Sevgililer Günü’ne genellikle açmış çiçekler tercih edilir. Sevgililer Günü’nde *sardunya*, *küpelî*, *camgüzeli* ve *antoryum* (*anthurium*) tercih edilir” (KK29).

8 Mart Dünya Kadınlar Günü: 8 Mart Dünya Kadınlar Günü’nde ön plana çıkan çiçek ise yas anlamını veren *karanfildir*. Özellikle resmî kurumlar ya da özel şirketler çalışanlarına *karanfil* hediye etmektedir. “8 Mart Dünya Kadınlar Günü’nde *karanfil* satılır” (KK101). “Kadınlar Günü’nün bir geçmişi olduğundan Kadınlar Günü’nde matem ve yas amacıyla *karanfil* tercih edilir” (KK75). “8 Mart Dünya Kadınlar Günü’nde sadece ev hanımlarına çiçek alınır diye düşünülmemelidir. Resmî kurumlarda çalışan bayanlar için toplu alışverişler yapılır. Bir şirkette yirmi tane bayan varsa 8 Mart Dünya Kadınlar Günü’nün anısına veya da günü kutlamak için 20 bayana birer tane *gül* veya *karanfil* verilir” (KK26). “8 Mart Kadınlar Günü’nde *karanfil* dağıtıldı ve sürekli *karanfil* dağıtılıyor” (KK89). “Kadınlar Günü’nde hanımlara *karanfil* veriyorlar” (KK92). Erkekler annelerine, eşlerine, kız kardeşlerine ya da sevgililerine Kadınlar Günü’nü kutlamak için *karanfil* alır ya da hediye ettiği kişinin zevkine göre çiçek seçmektedir.

14 Mart Tıp Bayramı: 14 Mart Tıp Bayramı’nda sağlık sektöründe çalışanların Tıp Bayramı’nı kutlamak için hediyeler arasında çiçekler de bir alternatiftir. 14 Mart Tıp Bayramı’nda doktor temalı teraryumlar hazırlanmaktadır. 14 Mart Tıp Bayramı’nda özellikle *orkide* tercih edilse de kalıcı olan çiçeklerden *kalonçhoe*, *kaktüs* ve *sukulent* tarzı çiçeklerde alınabilir. “Tıp Bayramı’nda kişinin bürosunda ve ofisinde kalıcı olabilecek türden çiçekler daha çok tercih edilir. 14 Mart Tıp Bayramı’nda doktorlara saksı bitkisi ve aranjmanlar gönderilir. Kesme çiçeklerinin ömrü uzun olmadığı için *orkide* alınır” (KK107). “Tıp Bayramı’nda

hemşire, doktor gibi sağlıkçılara hangi bitkiyi seviyorlarsa ona göre bitki gönderilir. Tıp Bayramı'nda en çok alınan çiçek *orkidedir*" (KK103). "Tıp Bayramı'nda doktorlara karışık buketler gönderiyorlar" (KK104). 14 Mart Tıp Bayramı'nda çiçeklerin üzerinde 14 Mart Tıp Bayramınız kutlu olsun gibi notlar vardır.

Nevruz

Nevruz çiçeği dağlarda görülen bir çiçektir. Çiçekçiler *nevrüz* çiçeğini bulamadığından ona alternatif olarak farklı çiçekler satmaktadır. 21 Mart'ta *Nevruz* kutlamaları için çiçekçilerde *nevrüz* çiçeği bulunmadığından özellikle mor *sümbül* alınır. Bazı müşteriler ekstradan *gül* de alabilmektedir. Mor *sümbül* satılma sebebiye hem renk hem de koku olarak *nevrüz* çiçeğini andırmasındandır. *Nevruz* çiçeğinin çoğunlukla açmış tercih edilse de bazen tomurcuklu hali de tercih edilir. "*Nevruz* çiçeği özel bir çiçektir. Mart ayında çiçekler açmadan önce *çiğdemle* birlikte açmaktadır. *Nevruz* çiçeği mor mor açmaktadır ve kokusu çok güzeldir. *Nevruz* çiçeği dağlarda görülür" (KK59). "*Nevruz* zamanında *sümbüllerin* her rengi satılsa da %80 mor *sümbül* tercih edilir. Soğanlı bitki olan *sümbüller* bahar geldiğinde açtığı için baharın başlangıcı anlamına gelir. Bu dönemde *nevrüz* çiçeği var ama *nevrüz* çiçeği çiçekçilere hiçbir zaman çiçek olarak gelmemiştir. *Nevruz*, çok uzun yaşayan bir çiçek değildir. *Nevruz* çiçeğini kopardığında fazla yaşamamaktadır bu yüzden *Nevruz*'da *sümbül* satılır. Saksı çiçeği veya kesme çiçek olarak *sümbül* aldığımızda aşağı yukarı bir aylık bir ömrü vardır" (KK75). "*Nevruz*'da *sümbül* gider" (KK105). "*Nevruz* zamanı *sümbül* ve *nergis* satılır" (KK25). "*Nevruz*'da özellikle İranlılar *sümbül* alır. *Nevruz* zamanı *sümbül* ve *minyatür güller* alınır. *Minyatür gülleri* alıp bahçelerine dikerler" (KK100). "*Bahar Bayramı*'nda mor *sümbül* satılır. Bu İranlılardan Türklere geçen bir gelenektir. Mor *sümbül* kokulu olduğu içinde tercih edilir" (KK101). "*Çiçekçilerde nevrüz* çiçeği diye bir çiçek yoktur ama müşteriler *nevrüz* çiçeği yerine mor *sümbül* alınır. Mor *sümbül* bereket getirir ve baharı simgeler. Mor renkli *iris*, *listanyus* ve *statisi* müşteriler saksıda görsede o çiçekleri almaz. Müşteriler mor *sümbülün* goncasını değil de açmışını tercih ediyorlar" (KK101). "*Nevruz*'da daha çok soğanlı bitkilerden mor *sümbül* alınır" (KK102).

Çiğdem Zamanı

Çiğdem zamanı ise *Ankara çiğdemi* dağlarda toplandığından çiçekçilerde *çiğdem* bulmak zordur ama *çiğdemle* renk benzerliğinden dolayı *nergis* satışı ön

plandadır. *Çiğdem*, mart ayında nadir olarak çiçekçilerde bulunur. Günümüzde *Ankara çiğdemine* rağbet eskiye göre daha az olduğu söylenebilir. İnsanlar, *Ankara çiğdemini* kırdan ve bayırdan toplamayı sevmektedir. Çiçekçilerde *Ankara çiğdemi* görülme olasılığı azdır. “*Ankara çiğdemi* kendiliğinden çıkan bir türdür ve serada yetiştirilmemektedir” (KK27). “*Çiğdem* zamanı *nergis* veya soğanlı *çiğdem* satılır. Soğanlı ve kesme *çiğdem* vardır. Kesme *çiğdem* dediğimiz kokulu olan *nergistir*” (KK100). “Zamanı geldiğinde *çiğdem* satışı yapılır. *Nergise çiğdem* dendiğinden *nergiste* satılır” (KK100). “*Ankara çiğdeminin* mart ve nisan ayında satışını yapılır” (KK62). “*Ankara çiğdemi* satış konseptimizin biraz dışındadır. *Ankara çiğdemi*, Ankara’da meşhurdur. Eskiden trafik ışıklarında bile demet halinde *çiğdem* satılırdı. Herkes *çiğdemi* alırdı. *Çiğdem*in gövdesi ve çiçeği yani soğanı yenilirdi. Bitkinin her şeyinden faydalanılırdı ama şimdi kalmadı” (KK64).

Bazı insanlar *çiğdem*in toplanıp satılmasına ılımlı bakmamaktadır. “*Çiğdemi* satmak için biz getirmiyoruz. *Çiğdem* bence toplanıp satılmamalıdır. İnsanlar *çiğdemi* kırdan ve bayırdan toplayıp tadımlık yemelidir. *Çiğdem* kırlarda kalmalıdır” (KK101). *Ankara çiğdemi* endemik bir tür olduğundan dolayı toplanmamalıdır.

5 Nisan Avukatlar Günü

Avukatlar Günü’nde avukatlara ofislerine kalıcı iç mekân çiçeklerinden *guzmanya*, *antoryum* (*anthurium*), *kalonçhoe*, *barış çiçeği*, *ahtapot* vb. çiçekler alınabilir. Kesme çiçekler yaptırılıp gönderilir. “Avukatlar Günü’nde *orkide* veya bahçe tasarımlar alınır” (KK103).

Hıdırellez

Hıdırellez ritüellerini gerçekleştirmek için müşteriler saksıda kırmızı *gül* almaktadır. Hıdırellez’de *gülü* bazen kendilerine bazen yakınlarına hediye olarak alırlar. Bazı müşteriler Hıdırellez zamanı gelmeden yaz için bahçesini düzenlerken Hıdırellez’de yapacağı ritüeller için bahçesine *gül* almaktadır. Hıdırellez’de *gül* almayıp parklardaki ya da bahçelerdeki güllere dilek bağlayanlarda vardır. Hıdırellez’de *gül* haricinde başka çiçeklerde alınır. “Halk Hıdırellez kutlamasına düşkün olduğundan *gül* alan çok olur. Biz bayağı bir hafta on gün öncesinden hazırlıklara başladık çünkü günde otuz tane ya da kırk tane toplu *gül* verdiğimiz de olabiliyor” (KK25). “Hıdırellez’de özellikle saksıda *gül* alınır” (KK100). Hıdırellez’de kırmızı *gül* alınır” (KK101). “Hıdırellez’de *gül* satılır” (KK26).

“Baharda bahçesini düzenlemek isteyen müşterilerimiz sırf Hıdırellez için bahçesine *gül* alıyor. Bahçesine *gül* alanlar mutlaka Hıdırellez ritüellerini yapmaktadır” (KK64). “Hıdırellez’de *gül* satılır”. (KK67). “Hıdırellez’de *gül* alırlar” (KK81). “Hıdırellez’de saksıda *gül* satılır” (KK104). “Hıdırellez’de belli yerlerde *güller* olduğundan *gül* satın almazlar” (KK29). “Hıdırellez’de *karanfil* ve *sümbül* gider” (KK105). “Her Hıdırellez’de muhakkak *gül* ağacı satılır” (KK103). “Hıdırellez’de *gül* satılır. *Gül* ağacının dibindeki toprağa dileklerin yazılı olduğu kâğıt gömülür” (KK106). “Hıdırellez’de çoğunlukla saksıda *gül* gider. Bazen kendileri saksıda *gül* alır bazen de hediye olarak saksıda *gül* götürürler” (KK102). “Hıdırellez’de *gülle* ritüel yapanlar *gül* alır. Biz bu şekilde şunları yapmalısınız deyip satmıyoruz. Müşterilerimiz bilinçli gelip *gül* alır” (KK101).

Bazı insanlarda saksılı *gül* yerine kesme *gül* alıp birbirlerine hediye ederler. “Biz saksılı çiçek sattığımızdan buraya gelen müşteri bahçesine saksılı *gül* almaya gelir. Hıdırellez’de bizden saksıda *gül* almaya gelmezler. Hıdırellez’de çiçek satmak kesme çiçekçilerin işidir” (KK11). “Hıdırellez’de *gül* satımını hep kesme çiçekçiler yapar. Biz saksı çiçeği satanlar az da olsa Hıdırellez’de saksılı *gül* satışı yapıyoruz” (KK15).

Anneler Günü

Anneler Günü’nde diğer bütün özel günlerden daha fazla çiçek satışı yapılmaktadır. Müşteri çiçeği alırken annesinin sevdiği çiçek olmasına dikkat eder. Bu da her kadının çiçek zevki farklı olacağından dolayı her çeşit çiçeğe rağbet olabileceğini gösterse de her özel günde en çok tercih edilen *orkide* satışı fazladır. Ayrıca mevsimlik çiçekler ve bazı kesme çiçekler de çok tercih edilir. “Herkes annesinin sevdiği çiçeği aldığından Anneler Günü’nde her çeşit çiçek satılır. *Petunyayı* çok sattık” (KK25). “Anneler Günü’nde en çok *orkide* ve *sardunya* satılır” (KK14). “Anneler Günü’nde *papatya* ön plandadır” (KK16). “Anneler Günü’nde çiçeklerin hepsi tercih edilir” (KK23). “Anneler Günü’nde aklınıza gelebilecek bütün çiçekler satılır” (KK102). “Anneler Günü’nde bütün her şey satılır. En çok *orkide* satılır sonra da el buketleri satılır” (KK26). “Anneler Günü’nde annelere *gül* verilir” (KK89). “Anneler Günü’nde daha çok çiçek alınır. Anneler Günü’nde genellikle mevsimlik çiçeklerden çocuk hangi çiçeği beğenirse o çiçeği alır” (KK5).

“Anneler Günü’nde genelde *orkide* alınır” (KK6). “Her Anneler Günü’nde annemi çiçek almaya götürürdüm” (KK78).

Anneler Günü’nde daha çok saksı çiçekleri tercih edilir. Kesme çiçekler fazla tercih edilmez çünkü anneler evde yetiştirebileceği çiçekleri daha çok sevmektedir. Saksı çiçeklerinden özellikle *sardunya*, *petunya*, *menekşe* ve *begonya* gibi mevsimlik çiçekler tercih edilmektedir. Saksı çiçeklerinden özellikle küçük çocuklar mevsimlik çiçeklerden tercih ederken büyüklerse iç mekân çiçeklerinden tercih etmektedir. “Anneler Günü’nde çoğunlukta hep kalıcı çiçekler tercih edilir. *Menekşe*, *açelya* veya *sıklamen* tercih edilir. Genellikle Anneler Günü’nde çocuklar ufak çiçeklerden *menekşe* alır. Büyükler Anneler Günü’nde eşlerine ve annesine kalıcı çiçeklerden *difenbahya* ve *barış çiçeği* alır” (KK100). “Anneler Günü’nde kırmızı *sardunya* ve *kalonçhe* hediye edilmişti” (KK50). “Anneler Günü’nde kızım saksılı mor *menekşe* almıştı” (KK59). “Anneler Günü’nde *küpeli* almışlardı” (KK53). “Anneler çiçeklere balkonda baktığı için *sardunya* ve *küpeli* tercih ederler” (KK64). “Anneler Günü’nde *gül*, *orkide* veya annelerin saksıda yetiştirebileceği bitkiler alınır” (KK103). “Anneler Günü’nde saksı çiçekleri *sardunya* ve *begonya* alınır” (KK8).

Anneler Günü’nde kesme çiçeklerden *lisyantus*, *statis*, *kasımpatı*, *kazablanka*, *lilyum*, *kır çiçekleri*, *statis hüsnüyusuf*, *gül*, *papatya* ve *jerbera* gibi çiçeklerle buket yapılır. Anneler Günü’nde kesme çiçeklerden özellikle *kır çiçekleri* tercih edilir. Ayrıca Anneler Günü’nde özel müşterilere *kazablankadan* buket yapılır ya da yapılan karışık demete *kazablankadan* konulur. “Anneler Günü’nde buket halinde *gül*, *karanfil*, *papatya*, *lisyantus* ve *hüsnüyusuf* satılır” (KK63). “Anneler Günü’nde de *gül* almaya da başladılar” (KK22). “Anneler Günü’nde oğlumla beraber eşim kırmızı *gül* alır” (KK32). Anneler Günü’nde *kır çiçekleri* daha çok ağırlıklı satılır” (KK101). “Anneler Günü’nde daha çok *kır çiçeği* tercih edilir” (KK75). “Anneler Günü’nde ben beyaz rengi sevdiğimden dolayı *beyaz gül* ya da beyaz renkli çiçekler alırlar” (KK31). “Anneler Günü’nde kızım *papatya* geldi” (KK38). “Anneler Günü’nde de kesme çiçek olarak buketler tercih edilir. Buket olarak *lisyantus*, *statis*, *kasımpatı*, *kazablanka* ve *lilyum* tercih edilir. *Orkide* genelde çok satılır” (KK21). “Anneler Günü’nde *papatya* daha çok alınır. Ben Anneler Günü’nde *karanfil* tercih ediyorum” (KK92). “Anneler Günü’nde her zaman *kazablankadan* başlarız. *Kazablanka* gördüğün gibi tezgâhın en başındadır. *Kazablanka* kaliteli olduğundan

ve kimse ellemesin diye özellikle tezgâhta en üste atarız. Çünkü *kazablanka* şöyle dokunduğun zaman bile çıt diye kırılabilir bir çiçektir. Çiçek açtığı zaman daha narindir. *Kazablanka* kapalıyken bir sorun olmaz. Ama çiçeğe bir şey oldu mu çıt der gider. *Karanfil*, *hüsnüyusuf*, *jerbara*, *jipso* ve *gül* Anneler Günü'nde tercih edilir. *Kazablanka* bizim özel müşterilerimiz içindir. Bir buketin başına yani taç yapmak için *kazablanka* kullanılır" (KK104).

Anneler gününde çiçeklerin salon çiçekleri ya da yeşillik olarak adlandırdıkları çiçekler değil de daha çok çiçek açabilen çiçekler tercih edilir. "Anneler Günü'nde genellikle açmış çiçekler tercih edilir. *Sardunya*, *küpelı*, *camgüzeli* ve *antoryum* (*anthurium*) tercih edilir" (KK29). "Anneler Günü'nde genelde çiçeğin türüne çok bakılmaz çiçekli olan çiçekler tercih edilir. Çok çiçeği olan *sardunya*, *küpelı*, *ceylangözü* ve *kalanchoe* tercih edilir" (KK64). Anneler Günü'nde aranjmanlarda çok fazla satılmaktadır.

Özellikle küçük çocuklar annelerine ya da öğretmenlerine çiçek almak istese de paraları olmadığı için alamamaktadır. Anneler Günü'nde ve Öğretmenler Günü'nde çiçek satın alamayan çocuklar annelerine ve öğretmenlerine bahçelerden, parklardan ya da kırlardan çiçek toplayıp hediye etmektedir. "Anneler Günü'nde çocuklarımın parası olmadığı için çiçek beklentim olmuyor. Paraları olsa çocuklarım çiçek getirir" (KK58). "Her Anneler Günü'nde annemize çiçek alırdık. Annemize çiçek almasak bile muhakkak toplardık. Annemize *leylak* toplardık" (KK32).

Anneler Günü'nde çiçek almak yetiştğin ortamın kültürüyle alakalıdır. Bazı bölgelerde Anneler Günü'nde çiçek alınırken bazı bölgelerde anneye ihtiyaç duyduğu bir eşya alınır. "Anadolu'yu ikiye ayıralım. İç Anadolu'nun batıya doğru olan kısmı ve diğer kısmı diye. Diğer kısımda hediyelerini verirken genelde oya ve çiçek işlemleri hediye verilir. Anadolu'nun batısında bu iş *güle* dönüşür. Yani tamamen çiçeğe dönüşür. İç Anadolu'da yaşadığım halde Anneler Günü'nde anneme çiçek vermem ama anneme ihtiyacı olduğu bir şey alırım. Diğer yerlerde insanlar annelerine çiçek alıp götürürler. Bu kültürle alakalıdır" (KK89).

Babalar Günü

Babalar Günü'nde çiçek tercih edenler diğer özel günlerde çiçek tercih edenlere göre azdır. Kaynak kişilere Babalar Günü'nde hangi çiçek tercih edilir diye sorulduğunda cevaplar şu şekildedir: "Babalar Günü'nde çiçek tercih edilmez"

(KK23). “Babalar Günü’nde çiçek pek satılmaz” (KK100). “Babalar Günü’nde çok fazla çiçek satışı olmamaktadır” (KK26). “Babalar Günü’nde çiçekle ilgili herhangi bir satışımız olmaz ama bazen istisnalar olabiliyor” (KK75). “Babalar Günü’nde nadir çiçek alırlar. *Vinka, begonya, petunya, buz çiçeği, sardunya* ve *kaplan* alırlar” (KK63). “Babalar Günü’nde rahmetli olan babaları için mezar çiçeği alanlar vardır. Babasına hediye olarak ise saksı çiçeklerinden *begonvil, sardunya* ve *karanfil* alanlar da vardır” (KK25). “Babalar Günü’nde çok olmasa da çiçek alınır. Bahçeleri olanlar babalarına hediye olarak meyve ağacı ya da babasının sevdiği ağacı dikiyorlar” (KK5). “Babalar Günü’nde nadir çiçek alınır. Meyveli bitki tercih ederler. Genelde kumkuat, limon ve defneyi babam bunu seviyor bahçede yetiştirir diye alırlar” (KK103). Bu bağlamda Babalar Günü’nde babalarının mezarlarına ziyarete giden müşteriler çiçek tercih etmektedir. Bunun haricinde Babalar Günü’nde babasına çiçek hediye eden insanlar azdır. Bu da çiçeklerin daha çok kadınlara hediye edildiği savını desteklemektedir. Babalar Günü’nde çiçek tercih edenler dış mekân çiçeklerinden tercih etmektedir.

10 Kasım Atatürk’ü Anma Günü

Karanfil matem ve yas anlamı verir. Bundan dolayı 10 Kasım Atatürk’ü Anma Günü’nde saygımızı, yasımızı ve Atatürk’e verdiğimiz değeri yansıtmak için *karanfil* alınır. Bunun haricinde *Atatürk çiçeği* ve *kasımpatı* tercih edilebilir. *Atatürk çiçeği*, kasım ayında açmasından ve adını Atatürk’ten almasından dolayı 10 Kasım Atatürk’ü Anma Günü’nde tercih edilir. “10 Kasım’da özellikle *Atatürk çiçeği* ve *karanfil* satılır” (KK14). “10 Kasım’da da kırmızı ve beyaz *karanfil* satılır” (KK21). “10 Kasım’da Anıtkabir’e *karanfil* götürülür” (KK100). “10 Kasım’da daha *karanfil* alınmaktadır” (KK26). “10 Kasım’da *kasımpatı* satışı fazladır” (KK63). “10 Kasım’da daha çok ben karanfilden ziyade bir saksılı bir çiçek alıp Anıtkabir’in bahçesine dikilmesinden yanayım. Genelde halk *karanfil* tercih ediyor” (KK92).

24 Kasım Öğretmenler Günü

Öğretmenler Günü’nde birçok öğrenci, veli ve öğretmen yakınları öğretmenlere hediye almaktadır. Çoğu kişi hediye olarak çiçeği tercih etmektedir. Kaynak kişilere 24 Kasım Öğretmenler Günü’nde hangi çiçek tercih edilir diye sorulduğunda cevaplar şu şekildedir: “Öğretmenler Günü’nde ağırlık *sıklamen* ve *minyatür gül* satılır” (KK14). “Öğretmenler Günü’nde *gül* satılır” (KK25).

“Öğretmenler Günü’nde genelde buket *karanfil* satılır” (KK21). “Öğretmenler Günü’nde her çiçek satılır” (KK23). “Öğretmenler Günü’nde *karanfil*, *gül* veya ufak bir demet *kır çiçeği* alınır” (KK100). “24 Kasım’da *kasımpatı* ön plandadır” (KK63). “Öğretmenler Günü’nde birçok çiçek çeşidi olabilir. Öğretmenler Günü’nde *orkide* ve *kır çiçekleri* daha ağırlıkta satılır” (KK101). “Öğretmenler Günü’nde daha çok küçük saksı çiçeği tercih edilir” (KK75). “Çocukların bütçesinden dolayı ve çocuklar *papatya*yı çok sevdiği için Öğretmenler Günü’nde *papatya* daha fazla tercih edilir” (KK6). “Öğretmenler Günü’nde öğretmenlerimize *papatya* veriyoruz. Benim eşim kreş öğretmenidir. Ben eşime *papatya* aldım” (KK92). “Öğretmenler Günü’nde güzel iş yapıldığından dolayı çiçekçiler tarafından beğenilen bir gündür. Bütün insanlar öğretmenlere çiçek hediye etmektedir. Herkes bütçesine göre çiçek almaktadır. En çok saksı çiçekleri tercih ediliyor: *Spathiphyllum*, *gretel* ve *yucco* olabilir. Kesme çiçeklerden de tercih edilebilir” (KK26). “Öğretmenler Günü’nde öğretmenin zevkine hitap eden hangi çiçekse o götürülür” (KK102). Bu bağlamda 24 Kasım Öğretmenler Günü’nde öğrenciler bütçelerine uygun her türlü çiçeği satın alır ama en çok tercih edilen çiçeklerinse *gül*, *karanfil* ve *sıklamen* olduğu söylenebilir. Kesme çiçek olarak ise *kır çiçekleri* ve *papatya* tercih edilmektedir. Öğretmenler Günü’nde de çiçek seçiminde bir diğer faktörse öğretmenin zevkidir. Sonbahar mevsiminin çiçeklerinden *sıklamen* ve *kasımpatı* gibi çiçeklerin Öğretmenler Günü’nde alındığı görülür.

10 Kasım Atatürk’ü Anma Günü ve 24 Kasım Öğretmenler Günü’nde özellikle *Atatürk çiçeği* tercih edilmektedir. *Atatürk çiçeği* başöğretmen olan Mustafa Kemal Atatürk’ü temsil ettiğinden öğretmenlere hediye olarak verilir. “Öğretmenler Günü’nde *Atatürk çiçeği* veya *teraryumlar* alınır. Eğitim denildiği zaman akla ilk gelen ismin Atatürk olması ve Atatürk’ün başöğretmen olması *Atatürk çiçeğinin* 24 Kasım Öğretmenler Günü’nde tercih edilme sebebidir. 10 Kasım Atatürk’ü Anma Günü’nde başöğretmeni *simgeleyen Atatürk çiçeği* ağırlıklı satılır. Kırmızı yaprakları olan *Atatürk çiçeğinin* kasım ayı tamda zamanıdır” (KK103).

Doğum Günleri

Doğum günlerinde karşıya verilen değeri göstermek amacıyla gösterişli çiçekler tercih edilir. Orkide ve çiçeğin kalıcı olması için *sukulent* tercih edilir. “Doğum gününün en önemli çiçeği *gül* ve *orkidedir*. Kaliteli olsun ve getirdiğine

değsin diye *gül* ve *orkide* tercih edilir. Normal kır çiçeği normal zamanda da alınıp götürüldüğünden tercih edilmemektedir” (KK24). “Bir arkadaşının doğum gününde karşıdaki kadınsa ona *gül* verilir” (KK89). “*Sukulent* tarzı hediyeelik çiçekler doğum günlerinde de kullanılır” (KK5). “Doğum günlerinde kesme çiçeklerden *gül* ve *karanfil* kullanılır. Büyük buket haline getirilmiş çiçekler tercih edilir” (KK92). “Doğum günümde demet çiçeklerden geldi” (KK54). Doğum günlerinde *teraryum* hediye edilmekle beraber kesme çiçeklerden buketler yapılıp hediye edilir. Doğum günlerinde şatafatlı ve görüntüsü güzel olan çiçekler tercih edilir. Günlük hayatta kullanılan çiçekler değil de daha değerli olan çiçekler doğum günlerinde alınır. Çiçekle hayatımızda değerlisin anlamı verilmeye çalışılır. *Kazablankadan, gülden* ve *karanfilden* buketler tercih edilir.

Mezuniyet

Mezun olanlara hediye olarak çoğunlukla karışık buket yapılır. Mezuniyet fotoğraf çekimlerinde eline bir buket çiçek almış insanlar dikkat çeker. “Mezuniyet törenlerinde kesme çiçeklerden *gül* ve *karanfil* kullanılır ya da büyük buket hâline getirilen çiçekler tercih edilir. Eşim mezun olduğunda eşime saksıda *gül* aldım” (KK92). “Bazı aileler çocuklarının mezuniyetine çiçek almaktadır” (KK90). “Mezuniyette karışık buket yaptırıyorlar” (KK104).

Evlenme Yıl Dönümleri

Evlenme yıl dönümlerinde hediye olarak çiçek tercih edilir. Özellikle evlilik yıl dönümlerinde aşkın ve sevginin simgesi durumundaki kırmızı *gül* revaçtadır. “Evlenme yıl dönümünde kırmızı *gül*, *papatya* ve çok güzel koktuğu için *leylağı* çok seviyorum ve genelde bu çiçekler hediye geliyor” (KK50). “Evlenme yıl dönümünde kadınlara *gül* verilir” (KK89). “Evlilik yıl dönümünde eşim çiçekçiden yapma *gül* almış” (KK58). “Evlilik yıl dönümünde *gül* tercih ederim” (KK46). Her ne kadar kırmızı *gül* fazla satılsa da erkekler eşlerinin sevdiği çiçekleri almayı tercih ederler.

Hasta ve Ev Ziyaretleri

Hastanedeki bir hastaya çiçek alınacaksa canlı değil de yapay çiçekler tercih edilmektedir. Evde hasta ziyaretine gidilecekse hastanın sevdiği çiçekler ya da çiçek açan çiçekler tercih edilmektedir. Hasta ziyaretlerinde kalıcı olsun diye iç mekân çiçekleri tercih edenler olduğu kadar daha renkli ve çiçekli diye buket çiçek alan

kişilerde olmaktadır. “Hastane ziyaretlerinde ziyarete gittiğim kişinin sevdiği çiçeği tercih ederim” (KK27). “Hasta ya da normal birini ziyarete giderken kalıcı olduğundan ve sevdiğimden dolayı *Atatürk çiçeği* ve *barış çiçeği* alırım” (KK50). Hastane ziyaretlerinde çoğunlukla mavi ya da mor çiçek tercih edilir. İnsanlar birbirlerinin evlerine gittiğinde de eli boş gitmemek için çiçek almayı tercih etmektedir. “Birileriyle tanışmaya giderken ya da ev ziyaretine giderken *orkide* götürmeye çalışıyorum” (KK92). Ev ziyaretlerinde çoğunlukla evde yetiştirilebilecek olan iç mekân çiçekleri tercih edilir.

Açılışlar

Açılışlara çelenk gönderildiği gibi iç mekân çiçekleri de gönderilir. Açılışlara az da olsa kesme çiçek gönderilir. “İş yerlerinin ve ofislerin açılışlarına hediye olarak kaktüs gider” (KK85). “Bir iş yeri açıldığında *orkide* gönderilir. İş yeri açılışına yeşillik veya ofis bitkileri gönderilir. *Areka*, *yucca*, *deremensis*, *dracaena*, *spat (spathiphyllum)* iş yeri açılışlarına gönderilir. Çelenkler açılışlara gönderilir. Çelenklere kesme çiçekler konulur. Yani saksılı bitkiden değil de normal dal olan çiçeklerden çelenk yapılır. Çelenk dallarla birlikte aranjman olarak yapıp sunulur. Çelenklere çiçeklerin seçimi kişinin zevkine göre değişir. Çelenkte kimisi *karanfil* kimisi *lale* kimisi *sümbül* kullanır. Çelenklerde kullanılan çiçekler kişiden kişiye ve işletmeye göre değişir” (KK84). Açılışlardaki çelenklerde özellikle jerbera ve karanfil olur. Ofis tarzı yerlerin açılışlarında kaktüs ve sukulent tarzı çiçekler hediye gönderilir. Ayrıca çiçekçilerin yeşillik dediği *difenbahya*, *barış çiçeği*, *aşk merdiveni* ve *kauçuk* gibi çiçeklerde açılışlarda hediye olarak gönderilir.

Özel günlerde çiçek hediye etmenin en önemli nedeni olarak karşı tarafı mutlu etmek ve değerli hissettirmek sayılabilir. Özel günlerde çoğunlukla kişiler bütçesine sonra da zevklerine göre çiçek tercih eder. Verilen bilgilerden özel günlere özgü çiçek takvimi tablolastırarak oluşturuldu. Özel Günlerde Çiçeklerin Satışı başlığı altında ritüeller ve şöenlerde ön plana çıkan Çiğdem, Nevruz ve Hıdırellez kutlamalarında ve ritüelleri için hangi çiçeğin ön plana çıktığı da incelenmiştir. Geçiş evrelerinde doğum, ölüm ve düğünde hangi çiçeklerin ön plana çıktığı Doğum Âdetlerinde Kullanılan Çiçekler, Düğün Geleneklerinde Kullanılan Çiçekler ve Ölüm Âdetlerinde Kullanılan Çiçekler başlığında ele alınmıştır.

1 Ocak Yılbaşı	<i>Kokina ve yılbaşı çiçeği</i>
14 Şubat Sevgililer Günü	<i>Gül, orkide, papatya, kır çiçekleri, sardunya, antoryum, (anthurium), guzmanya ve barış çiçeği</i>
8 Mart Dünya Kadınlar Günü	<i>Karanfil ve gül</i>
14 Mart Tıp Bayramı	<i>Orkide, kalonçhoe ve çeşitli kaktüs ve sukulent türleri</i>
21 Mart Nevruz Bayramı	<i>Nevruz, mor sümbül, nergis ve minyatür gül.</i>
Çiğdem Zamanı	<i>Ankara çiğdemi ve çiğdem</i>
5 Nisan Avukatlar Günü	<i>Orkide, guzmanya, ahtapot, barış çiçeği, antoryum (anthurium) ve kalanchoe</i>
5-6 Mayıs Hıdırellez	<i>Gül</i>
Anneler Günü	<i>Orkide, gül, sardunya, petunya, menekşe begonya, lisyantus, papatya, kır çiçeği, açelya, sıklamen, difenbahya, barış çiçeği, kazablanka, karanfil, hüsnüyusuf, sattis, lilyum, kasımpatı, jerbera, küpeli, camgüzeli, ceylangözü ve kalanchoe</i>
18 Haziran Babalar Günü	<i>begonvil, sardunya, vinka, begonya, petunya, buz çiçeği, kaplan ve karanfil</i>
10 Kasım Atatürk'ü Anma Günü	<i>Karanfil, Atatürk çiçeği ve kasımpatı</i>
24 Kasım Öğretmenler Günü	<i>Kasımpatı, sıklamen, papatya, orkide, kır çiçekleri, Atatürk çiçeği, spathiphyllum, gretel ve yucco, sardunya, menekşe</i>
Doğum Günleri	<i>Orkide, gül, karanfil, kazablanka, kaktüs ve sukulent</i>
Mezuniyetler	<i>Karışık buketler</i>
Evlenme Yıl Dönümleri	<i>Gül ve papatya</i>

Tablo 2.3. Özel günlere özgü çiçek takvimi

2.2.11. Çiçekçilerin Müşterilerle İlişkisi

Meslek gruplarının müşterileriyle iletişimi çok önemlidir. Meslek gruplarının yok olmamasında ve gelişmesinde müşterilerinde rolü vardır. Her meslek grubunun müşteri kitlesi farklıdır. Müşteri kitlesinin farklı olmasını oluşturan etkenler vardır. Çiçekçilere müşteri kitlesi sorulduğunda şu şekilde cevaplar gelmiştir: “Müşteri kitlemizi en çok bayanlar oluşturuyor” (KK100). “Müşteri kitlemiz yaşlılardır. Gençlerden çiçek alan az olur” (KK22). “Müşteri kitlemizi en çok hanımlar

oluşturuyor” (KK25). “Kesme çiçekçi olarak müşteri kitlemizin %60 bayanken, %40 erkektir. %40’ lık dilimdeki erkekler özel günlerde daha çok çiçek alır. Yoksa nadir çiçek alırlar. Daha çok yirmi beşle kırk beş yaş arası kişiler gelip çiçek alır” (KK101). “Saksılı çiçeklerin müşteri kitlesini genelde yaşlı teyzeler oluşturur. Kesme çiçekleri sevgilileriyle kavga etmiş erkekler özür dilemek için alır. Özel günler harici başka şeylerden dolayı da erkekler çiçek alır” (KK92). “Ankara’nın dedeleri de çiçek alır. Onlarda *sardunya* ve *yıldız* gibi saksı çiçekleri alır” (KK1). “Herkes çiçek alır. Bahçesi olan herkes çiçekle ilgilenir” (KK16). Bu bağlamda saksı ve kesme çiçeklerde en çok çiçeği bayanlar almaktadır. Saksılı çiçekleri bayanlar evde yetiştirmek için tercih ederler. Erkekler çoğunlukla özel günlerde kesme çiçek alır. Günümüzde yaşlılar hobi olarak saksı çiçeklerini gençlerse bakımı kolay olan kaktüs ve sukulent gibi çiçekleri yetiştirmeyi tercih ederler. Kış bahçesi, villası ya da bahçeli evleri olan insanlarda çiçeklerle ilgilenmektedir.

“İncek, Gölbaşı ve Çayyolu tarafındaki villa, kafe ve restoran sahipleri, resmî kurumlar ve Karşıyaka’ya mezar ziyaretine gelenler çoğunlukla Karşıyaka’daki çiçekçilerden çiçek alır. Böyle doğum günü vb. kutlamalar için Karşıyaka’dan çiçek almazlar çünkü bizde süs işi olmamaktadır” (KK11). “Bizim çiçekçimiz Karşıyaka’da olduğu için genelde müşteri kitlemizi mezar ziyaretçileri oluşturur” (KK63). “Karşıyaka’daki esnafların müşteri kitlesi normal vatandaşdır. İki senedir belediye çiçek talep ediyor. Belediyeye çiçek üretip satıyoruz” (KK15). Karşıyaka’da olduğumuzdan Mezarlıklar Müdürlüğü’ne ve belediyelere çiçek satışımız oluyor. Antalya Büyükşehir Belediyesi, iki senedir Karşıyaka’da yeri olan her seraya *kadife* zamanında yüzer bin *kadife* ister. Belediye *menekşenin* zamanında *menekşe* ve *petunya* zamanında *petunya* ister. Çiçekçiler belediyenin istediği çiçekçileri üretir. İki sene öncesi bu kadar çiçek gitmiyordu çünkü belediyeler dışarıdan çiçek satın alıyordu. Belediyeye çiçekleri üretip teslim edince belediye parasını verir. Burada herkes belediyeye çiçek üretir” (KK19). “Karşıyaka’dan mezarlık ziyaretine gelenler çiçek alır. Belediyeye çiçek satışımız olur” (KK20). “Ankara’nın her yerinde işimiz var hatta şehir dışında da işlerimiz olmaktadır. Ankara’da müşteri kitlemiz belediyeler, büyükşehir ve Anfa’dır. Antalya’ya ekip gönderdik. Ekip otel ve turistik yerleri çiçeklendirip geri döndü. Ereğli otoyolunu çiçeklendirdik” (KK18). “Belediyeler ise Karşıyaka Mezarlığı çevresindeki çiçekçilerden çiçek alır. Bentderesi’nde çoğunlukla satışlar perakende olur” (KK3). Kaynak kişilerin

anlattıklarından hareketle mekâna göre müşteri kitlesinin değişimi görülür. Karşıyaka'daki çiçekçilerin müşteri kitlesi çoğunlukla kabristan ziyaretine gelenler ziyaretçilerdir. Karşıyaka'daki çiçekçiler üretici olduğundan fiyatlar uygundur. Bu yüzden cafe ve restoran sahipleri, Anfa ve resmî kurumlar Karşıyaka'daki çiçekçilerden çiçek alışverişi yapar. Bentderesi'ndeki çiçekçilerde, seracılarda ve fidecilerde satışlar perakende yapılmaktadır. Bendersi'ndeki çiçekçilerin müşterileri çoğunlukla yaşlılardan oluşmaktadır.

“Çayyolu tarafındaki sera ve çiçekçilerin müşteri kitlesi çoğunlukla doktorlar, memur kesim ve kurumlardır” (KK14). “Çayyolu'nda çiçek satışımız çoğunlukla halkadır. Çayyolu'nda her kesimden müşterimiz var” (KK5). “Bahçelievler ile Kızılay'ın müşteri portföyü arasında dağlar kadar fark vardır. Bu da mevkiden dolayıdır. Hepimiz Ankara'da çiçekleri aynı mezat ve seradan alırsınız. Ben Kızılay'da aynı çiçeği 500 liraya satıyorum. Çayyolu'nda müşteri aynı çiçeği 1500 liraya alabilmektedir” (KK101). “Özel şirketler ve resmi kurumlar müşteri kitlemizi oluşturur. Bahçelievler'de çiçekçi olarak biz halkla değil üst düzeyle iş yaparsınız. Bu ekonomide halk markete yetişemiyor gelip de bir çiçeğe beş yüz altı yüz lira vermez. Bizde fiyatlar yüksek olduğundan bir genç ya da öğrenci gelip bizden çiçek alamamaktadır” (KK23). “Kızılay'da müşteri kitlemiz genç yaşlı demeden herkesi kapsar” (KK103). “Kızılay'da her müşteriye hitap edebiliyoruz” (KK102). “Bahçelievler'deki işletmemizin müşteri kitlesini şirketler oluşturur. Şirketler düğünlere, derneklere ve cenazelere çiçek gönderir. Ayrıca şirketler kendi bünyelerindeki personellerine doğum günü çiçekleri için sipariş verir” (KK24). “Sincan Belediyesi Sera ve Fidanlık Üretim ve Satış Tesisi olarak müşteri kitlemizi halk oluşturuyor” (KK27). Çayyolu'ndaki çiçekçilerin müşteri kitlesi çoğunlukla eğitilmiş kesim ve resmî kurumlardır. Kızılay'daki çiçekçiler her kesime hitap etse de müşteri kitlesi çoğunlukla genç sevgililer ve yaşlı bayanlardır. Çayyolu ve Bahçelievler'deki çiçekçilerin müşteri kitlesini özel şirketler ve resmi kurumlar oluşturur. Sincan'daki çiçekçilerinse müşteri kitlesini halk oluşturur. Bahçelievler'de yüksek fiyatlara satılan bir çiçek başka yerlerde daha düşük fiyatlara satılabilir çünkü çiçekçiler müşteri kitlesinin ekonomik durumuna göre çiçeğe fiyat biçmektedir.

Çiçeklerin özel türlerini satanların müşteri kitlesi daha üst tabaka olmaktadır. Özellikle özel türlere çiçek koleksiyonerleri talep olmaktadır. “Bizim müşteri

kitlemiz koleksiyonerlerimizdir. Koleksiyonerlerde genelde bilgi ve kültür seviyesi belli bir noktanın üstünde olan kişilerdir. Bu özel türlere yönelen koleksiyonerler çiçeğe aşırı ilgisi olan ve ekonomik olarak da bu tarz şeylere rahatça para harcayabilecek insanlardır. Ekonomik olarak üst seviyedeki insanlar çiçeklerin koleksiyonerliğini yapmaktadır” (KK64).

Müşteri tipleri çeşit çeşittir. Kaynak kişilere nasıl müşteri tipleriyle karşılaşıyorsunuz sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplarla müşteriler şu şekilde tasnif edilebilir:

1. Çiçek Kültürüne Sahip Müşteriler: Bu müşteriler çiçeği her daim evinde bulunduran ve canlı olarak gören müşterilerdir. “Çiçek kültürü olan insanlar genelde insanı, çiçeği, hayvanı ve böceği seven insanlardır. Çiçek kültürü olan insanlar daha çok çiçek alır. Çiçek almanın okumuşlukla cahillikle alakası yoktur. Buraya adam geliyor. Adamı görsen hiçbir şeye benzetemezsin. Adam en pahalı bitkileri alıp ben bunları çok seviyorum diyebiliyor. Mesela müşteri bitkiler hakkında benden daha çok şey bilebiliyor. Müşterinin anlattıklarını ben bilemeyebiliyorum” (KK13). Çiçeği seven insanların insani değerleri gelişmiş sayılabilir. Müşterilerin dış görünüşüne ya da eğitimine bakıp sınıflandırma yapılmamalıdır çünkü hiç beklemediğin insanlar çiçekçilerden daha fazla çiçekler hakkında bilgi birikimine sahip olabilmektedir. Dış görünüşüne bakarak bu çiçek almaz denilen birçok kişi fazlaca ve farklı tür çiçekler satın alabilmektedir.

2. Çiçek Kültürü Olmayan Müşteriler: Bazı müşteriler sadece öylesine çiçekçilere girip çiçeklere bakmaktadır. Bazıları da çiçek çeşitlerinden ve bakımından anlamamaktadır. Çiçek almayı gereksiz bir masraf olarak gören çiçekçiler vardır. “Kızılay’da yoldan geçenler bile gelip çiçek aldım şöyle oldu diye senin boş zamanını almaktadır” (KK101). “Bazen de çok çirkin karakterli insanlar oluyor. Bu tarz müşterilere nadir rastlıyoruz. Ters düştüğümüz müşterilerimiz oluyor ama yine de bitkilerin ekmeğini yediğimiz için o müşterinin işini görüyoruz” (KK103). Çiçek kültürü olmayan müşteriler çoğunlukla hazırlanan buketi beğenmemektedir. Bazı insanların tıbbi aromatik bitkilere merakı varken bazıları tıbbi aromatik bitkinin ne olduğunu bile bilmemektedir. Çiçekçiler sattığı tıbbi aromatik bitki hakkında bilgi verirken her müşteriden farklı tepki almaktadır: “Kimin ilgisini ne çekiyorsa onu merak edip araştırır. Ben tıbbi aromatik bitkileri

anlatıyorum ama bazı insanlar tepki bile vermiyor. Ben de anlattığımla kalıyorum” (KK64). “*Lavanta* bahçeleri renginden dolayı insanların hoşuna gidiyor ve bu saklı cenneti görmeye geliyorlar ama insanların çiçeklere saygıları yok. *Lavantanın* üstüne oturup fotoğraf çeken insanlar dahi var. Bizim insanımız çiçek konusunda bilgisiz ve kültürsüzdür. İnsanlarımızın emeğe de saygısı yok.” (KK10). Çiçeklerin sadece görüntüsünü seven ama canlı olduğunu unutan müşteriler de vardır.

3. Çiçeğin İyileştirici Özelliğine İnanan Müşteriler: Çiçeklerin görünüşü ve kokusu insanı rahatlatmaktadır. “Hasta olan, psikolojik olarak rahatsızlık geçiren ve insan ve hayvan sevgisi olan insanlar çiçek alır” (KK12). “İnsanlar çiçek almayı terapi olarak görür ve çiçek alarak psikolojik olarak rahatladıklarını söyler” (KK13). Müşterilerin çoğu çiçeği evine güzellik katsın ya da görüntüsüyle insana huzur versin diye almaktadır.

4. Çiçek Seçimi Yapmada Kararsız Müşteriler: Hangi çiçeği alacağına karar veremeyen müşterilerdir. “Bazı müşteriler kararsız oluyor. Şu çiçek diyor sonra başka çiçek istiyor. Kararsız müşteri satıcıyı bıktırabiliyor. Bu durumda müşteriye benden çiçek almaya mecbur musun git başka yerden çiçek al demek durumunda kalabiliyoruz. Çok kararsız birisine çiçek yapmışım. Birisi seni oradaki ustayı gıcık et diye mi gönderdi dedim. Söyle de ona göre davranayım dedim. Bu ne ya benden çiçek almaya mecbur musun dedim” (KK24). Kararsız müşteriler çiçekçileri bıktırabilmektedir.

5. Kaprisli Müşteriler: Çiçekleri beğenmeyen ya da çiçeklerde kusur arayan müşterilerdir. “Kaprisli müşterilerimiz oluyor. Dünyanın en güzel çiçeğini yapsan beğenmiyor. Bir yerden bir kulp buluyor” (KK24). “Kadın müşteriler seçici olmakta ve daha çok istekleri olmaktadır. Kadınlara çiçeği beğendiremiyorsunuz. O yüzden kadın müşterilere göre erkek müşteriler daha anlayışlıdır. Erkek müşteriler bu işi bildiğin için senin dediklerini dinliyor ve kabul ediyor. Kadın müşteriler biraz duyduklarını da araya kattığı için çiçek beğenmesi daha zor oluyor” (KK8). “Ters müşteriler on liralık *gül* alıp seni de satın almış gibi davranır” (KK103). Çoğunlukla kaprisli müşteriler kategorisinde kadınlar yer alır. Kadın müşteriler kaprisli, seçici ve kararsız olabilirken erkek müşteriler daha anlayışlıdır ve çiçekçilerin işin ehli olduğuna inanmaktadır.

6. Zevkli ve Düşünceli Müşteriler: Bazı zevkli ve düşünceli müşterilerle kurulan iletişim sonucunda çiçekçilerle müşteriler arasında dostluklar oluşur. Zevkli müşteriler hangi çiçeği istediğini bildiğinden dolayı çiçekçilerle iletişimleri daha kolaydır. “Çok hoşlandığımız müşterilerimiz var. Bir demet ot bile versen ona bayılan müşteriler var. Müşterilerimizden çok zevkli olanlar var. Bazı müşterilere elimizden gelenin daha fazlasını yaparız” (KK24). “Böyle milyon üstünde çiçek alıp buraya kalbini bırakan müşteriler vardır. Dostluk kurduğumuz ve ailece görüştüğümüz müşterilerimiz var. Ha sadece kasaya değil gönle de çalışmak lazımdır. Ben ekibimin adına söylüyorum. Eşim, oğlum veya ben müşteri geldiği zaman müşteriden parayı alacağız da kasaya yerleştireceğiz mantığıyla hareket etmeyiz. Bazen öyle müşteriler gelir ki aranızda tatlı bir sohbet oluşur. Onun arkasında dediğim gibi çocuğun görüşebilir. Müşterilerle dostluk kurup ailece de görüşürüz” (KK103). Müşteriye hazırlanan buket kötü bile olsa anlayış gösteren müşteriler vardır. Çiçekçilerle müşteriler arasında gönül bağı da oluşur.

7. Çiçeğe Aşırı Düşkün Müşteriler: Halkın çiçeğe ilgisi yetersiz de olsa bazı kişiler çiçeği hastalık derecesinde sevmektedir. Çiçeği seven müşteriler evinin her odasını, bahçesini ve balkonunu çiçeklerle donatmaktadır. Hatta çiçeklerin özel türlerine ilgisi olan müşteriler yeri geldiğinde kredi çekip ya da tanıdıklarından borç alıp bu çiçekleri satın aldığı da görülür. Bazı kişilerde hafta da bir de olsa alışkanlık haline getirip kesme çiçek alıp süs niyetine masaya koymaktadır. Bazıları da sebepsiz çevresindeki insanlara çiçek hediye etme kültürü vardır. “Halkın çiçeklere ilgisi yeterlidir” (KK103). “Halkın çiçeklere ilgisi aşırı fazladır. Bazı hanımlarda çiçek hastalık derecesindedir. Mesela bütün terasını çiçekle donatmış olanlar var. Buranın sabit müşterisi beş altı gün üst üste gelip *ceylan gözündeki* ya da *sardunyadaki* küçücük bir renk farklılığından, ton farklılığından dolayı elimizde olan bütün *ceylan gözlerini* ya da *sardunyaları* aldı. *Ceylan gözündeki* renklere bakar mısınız? Kimisinin ortasında beyaz var kimisinin kenarında beyaz var. *Ceylan gözünün* kenarında değil de niye orada beyazı var diye *ceylan gözünden* bir sürü aldı. *Ceylan gözünün* lilasını, fuşyasını ve kırmızı renklerinden aldı. *Ceylan gözü* koleksiyonu kurmuş. Bu tam bir çiçek hastalığıdır. Müşteri çiçeklere inanılmaz derecede düşküncü ve çiçeklere inanılmaz derecede sevgisi vardı” (KK25). “Herkes bir şeye meraklı olur ya benim elimde çiçeğe meraklıdır. Evinin her köşesinde çiçek var” (KK56). “*Kaktüsün* özel türlerini bizden alan özel müşterilerimiz var ve sıraya

girerek alıyorlar. Manyaklık seviyesinde çiçekleri seven müşterilerimiz var. Bizde çiçekleri seviyoruz ama bazı insanlar kredi çekecek kadar çiçeği önemsiyor. Bu özel türleri almak için kredi çeken müşterim var. Şimdi kredim onaylanmadı, bekleyin satmayın diyor. Bu kişilerin çiçeğe olan sevgisi belli bir noktadan sonra çiçeğe olan sevginin çıtasını yükseltiyor” (KK64).

Müşteri tipleri çiçek kültürüne sahip müşteriler, çiçek kültürü olmayan müşteriler, çiçeğin iyileştirici özelliğine inanan müşteriler, çiçek seçimi yapmada kararsız müşteriler, kaprisli müşteriler ve zevkli ve düşünceli müşteriler ve çiçeğe aşırı düşkün müşteriler olmak üzere yediye ayrılır. Müşterilerin çiçeğe ilgisi azdır. Çiçeğe ilginin az olmasındaki en büyük faktörün ekonomi olması kuvvetle muhtemeldir. Çiçeği çoğu kişi hediye amaçlı almaktadır. Çiçek almak da bir kültür olduğundan sadece hediye amaçlı değil de alışkanlık olarak çiçek alan müşteriler azdır. Bazı müşterilerse çiçeği ot parçasından öte görmemekte ve çiçekleri tanımamaktadır. Bunu aşmak için Ankara Çiçekçiler Esnaf Odası ve çiçekçilerin oluşturduğu dernekler çalışmalar yapmalıdır. Çiçek geleneksel bilgiyi geleceğe aktardığından dolayı Milli Eğitim Bakanlığı ders müfredatında çiçek konusunu da ele almalıdır. Böylece çiçek üzerine oluşan folklor ürünleri ve çiçekçilik mesleğinin oluşturduğu kültürel birikim gelecek kuşaklara aktarılmış olur. “Halkın çiçeklere ilgisi yetersizdir” (KK14). “Halkın çiçeklere ilgisi yetersizdir” (KK19). “Halk çiçek değil mi ne ki gözüyle baktığından çiçeğe önem vermemektedir” (KK111). “Halkın çiçeklere ilgisi yetersizdir” (KK101). “Ekonomik sıkıntılardan dolayı halkın çiçeklere ilgisi yeterli değildir” (KK64). “Türkiye’de çiçek müşterisinin %93’ü çiçekleri tanımamaktadır. Türkiye’de çiçeğe ot diyenlere bile rastladım. Avrupa çiçeği niye aldığı konusunda bilinçlidir. Türkiye’dekiler çiçekçinin yolunu bilmez ve mecburiyetten çiçek alır. Bazı müşteriler senin pazarlamana bağlı çiçeği satın alır” (KK24). “Çiçeklere ilgi yeterli değil. İlgiyi arttırmak için farklı şeyler yapılabilir. Çocukların yetiştirilmesinde çiçeklerin ve ağaçların önemi var. Çiçeğe ilgi okullarda da yeterli değildir. Bence çiçek ayrı bir kültür alanı olduğu için bu alanla ilgili bir ders müfredata konulabilir” (KK25).

Çiçeğe ilgisi olsa da her mekânda çiçeğin rahat yetiştirilmeyeceğini düşünen insanlar evlerinde çiçek yetiştirmek için saksıda çiçek almamaktadır. Çiçeklere ilgisi olan kişilerin bazıları da çiçekleri sevse de bakamayacağını düşündüğünden ve çiçek

bakımı uğraştırdığı için evde çiçek yetiştirmemektedir. “Çiçekler ilgi istediğinden dolayı çiçek bakmasını sevmem” (KK54). “Orkideleri severim ama evde bakamam diye almıyorum” (KK52). “Genellikle çiçeklerin bakımı zor olduğundan eve çiçek almayı tercih etmiyorum. Aman evde çocuklara baktım bir de çiçeklere mi bakacam” (KK58). “Köyde büyüdüğümünden doğa çiçeklerle bezeliydi. Her evde çiçek olması gerekir ama apartmanda camın önünde ya da apartmanın bahçesinde çiçek bakmak zahmetli ve zordur bu yüzden eve çiçek almıyorum. Müstakil evim olsa evde yetiştirmek için çiçek alırdım” (KK35). “Bizim evin etrafında kır çiçekler çok çıkardı. Bizim bahçede doğal çiçekler doluydu ve çiçekler kendi kendine büyürdü. Kapının önü çiçeklerle dolu olduğundan evde çiçek bakmazdık. Ben halen evde çiçek bakmam ve evde çiçek bakmayı önermem. Evim dağlık bölgede olduğundan çevresinde doğal çiçekler vardı. Bu yüzden yoğurt kabına ya da bir tenekeye çiçek dikme gereksinimi duymadım. Dolayısıyla evde çiçek bakmam ve çiçek bakımını bilmem” (KK36). “Çiçek evde senin oksijenini soluyor ve karbonmonoksit verdiğinden ben evde çiçekten hoşlanmıyorum ve evde çiçek beslemiyorum” (KK52). Bazı insanlar çiçeği sevse de geceleri karbondioksit salgıladığı için evde yetiştirmek istememektedir. Aslında yatak odalarına çiçek koymayarak ya da geceleri oksijen salgılayan bitkileri seçerek bunu ortadan kaldırabilirler. Buna rağmen geceleri çiçekler zararlı düşüncesiyle evlerine çiçek almayanlar vardır. İnsanların çiçek hakkında bildiği yanlış ya da eksik bilgiler insanların çiçeğe ilgisini azaltmakta ve çiçeğe bakış açısını değiştirmektedir.

Çiçeklere ilginin artmasının bir göstergesi de dizi ekipleri tarafından istenmesidir. Bazı dizilerde çiçeklerin anlamlarına da yer verilerek halkın dikkati çiçeklere çekilmeye çalışılmaktadır. Gönül Dağı dizisinde sarı çiçeği evin dış kapısına konulduğunda o evde hasta olduğuna işaret edildiği aktarılmıştır. Bir çiçeğin anlamı güzelse o çiçeğe müşteriler daha çok yönelmektedir. “Ankara’da bir sürü endemik bitkimiz çıkıyor. Sevgi Çiçeği dizilere, filmlere konu oluyor. Gönül Dağı dizisinden özellikle bizi arayıp bitkiyi istediler. Galiba Aşkın Yolculuğu: Hacı Bayram-ı Veli dizisinde de Sevgi Çiçeğine yer verildi” (KK111). “Çiçeklerin anlamları çiçek satışını etkiliyor” (KK103).

Müşterilere çiçek satarken özellikle çiçeğin bakımı anlatılmaktadır çünkü müşteri aldığı çiçeğin özelliklerini bilmediğinden çiçeğin bakımını yanlış yapabilir.

Çiçeğin bakımı yanlış yapıldığında çiçek ölürse müşteri ya dükkandan bir daha çiçek almamakta ya da gelip çiçekçilerle münakaşa etmektedir. “Çiçekleri satarken müşteriye çiçeğin hangi ortamda yaşayabileceği bilgisi verilir. Müşteriler çiçeği yetiştireceği ortama göre çiçek tercih etmeye yönlendirilir” (KK5). “Müşteriye çiçek satarken çiçeği iki veya üç günde bir sulaması gerektiği belirtilir” (KK11). “Çiçeğin bakımını müşteriye anlatıyorum” (KK25). “Ürün satarken tatlı bir dille çiçeğin bakımı anlatılır. Müşterinin evinin ışık alıp almadığı sorulur ve müşteriye çiçeği nasıl bir ortama koyması gerektiği söylenir. Çiçek direkt güneş görmemeli ve ışık alan bir yere konulmalı denilir. Ayrıca çiçeğe haftada bir su ver söylenir” (KK100). “Çiçekleri satarken müşteriye çiçeği nereye götüreceği ve niçin aldığı sorulur. Müşteriye canlı mı yapay mı çiçek istediği sorulur. Müşteri hastaneye gidiyorsa hastaneye canlı çiçek almadıkları için yapay çiçek önerilir. Doğum günü partisi için buket çiçekler, orkide ve aranjmanlar önerilir. Bir kişi görevinde terfi ettiyse ofiste masada kalsın diye kalıcı çiçekler veya sukulentler alınabilir” (KK100). “Çiçekçiler çiçek satışı yaparken müşterinin çiçeği alabileceği şekilde konuşur. Çiçek adına methiyeler dizilir. Çiçeklerin bütün güzellikleri ve özellikleri anlatılıp müşteriye çiçek satılır” (KK75). Müşteri kaybetmemek için müşteriye çiçeğin hangi ortamı sevdiği ve çiçeğe ne kadar sıklıkta su verilmesi gerektiği anlatılır. Çiçek satarken müşteriye çiçeği ne amaçla aldığı sorulur ve ona göre çiçek önerilir. Esnafın satış yapabilmek için çiçeğin güzel özelliklerine müşterinin dikkatini çekmeye çalışır.

Çiçekçilikte müşteri memnuniyeti çok önemlidir. Genellikle müşterilere çiçeğin en iyisi verilmeye ve müşteri memnun edilmeye çalışılır. “İşin yürümesi için müşteriye her zaman daha özverili davranırsın ki müşteri sürekli gelsin” (KK75). “Çiçekleri satarken müşteriye itinalı davranırsın ve çiçeğin iyisini vermeye gayret edersin” (KK15). “Çiçeğin iyisini müşteriye kötüsünü kendimize alırız. Gelen müşteri çiçeği seçerse iyisini seçemiyor çünkü bilmiyor. Biz içinde olduğumuz için müşteri kaybetmeyelim ve gelen müşteri tekrar gelsin diye müşteriye çiçeğin iyisini veririz” (KK19). “Çiçeği satarken çiçeğin güzel olmasına dikkat ederim. Genellikle müşteriyi memnun etmek taraftarıyım” (KK62).

Müşteriye çiçek satmadan önce çiçeğin hasta olup olmadığı kontrol edilip satılır. Çünkü müşteri çiçeği satın aldığı anda çiçek hemen çürür ya da solarsa müşterilerin morali bozulur. Belkide bu şekilde çiçekçi düzenli gelip çiçek alabilecek

bir müşteriye kaybedecektir. Müşteri kaybetmek istemeyen çiçekçiler her zaman en güzel çiçeği müşteriye sunmaktadır. “Çiçeğin formuna, yapısına, dolgunluğuna ve herhangi bir hastalık olup olmadığına bakıp çiçeği satarım” (KK14). “Çiçeğin kökünde ya da yaprağında bir sıkıntı var mı diye müşteriye çiçek verilmeden önce bakılır. Çiçek insanı motive ettiğinden çiçek alındıktan hemen sonra çürüme başlarsa müşteride hayal kırıklığı oluşur. Çiçeği alarak mutlu olan kişi çiçek çürüdüğünde hayal kırıklığı yaşayıp üzüleceğinden dolayı hasta olmayan çiçek satarım ki kimseye üzüntü yaşatmayayım. O yüzden mutlaka çiçeğin çürüğü, hastalığı ve bir yerinde kırığı var mı diye bakarım” (KK64). “Çiçek satışında çiçeğin kalitesi çok önemlidir. Çiçekte herhangi bir hastalık ya da solgunluk olmamasına ve çiçeğin yapraklarının yeşil olmasına dikkat edilir. Aynı zamanda kesme çiçek değilse çiçeğin toprağı da sağlıklı olmak zorundaki çiçek satıldıktan sonra solmasın” (KK92). Müşteriye çiçek satarken çiçeğin çürük olmamasına, toprağının kaliteli olmasına, yaprağında ve kökünde herhangi bir sorun olmamasına ve canlı bir görünümü olmasına dikkat edilir.

Çiçek satarken dikkat edilen hususlardan biride tomurcuklu ya da yeni fide verecek çiçek müşteriye satılmalıdır çünkü müşteri evine götürdüğünde çiçekte yeni fide çıksın ve çiçeğin üstündeki tomurcuklar çiçek açsın ve böylece müşteri memnuniyeti sağlansın. “Yavrulu ya da tomurcuk verecek çiçekler seçilir. Müşteri tomurcuklu ya da yavrulu çiçeği ayırt edemese de ben ayırt edip veririm. Çünkü benim elimdeki çiçekler çiçekleniyor, kökleniyor ve yavru veriyor. Çiçeğin ne kadar çok iyisini verirsın müşteri mutlu oluyor ve mutlu olduğu için tekrar çiçek satın alamaya gelmektedir. Kötü bir şey satıp müşteriye kaybetmektense iyi çiçek verip müşterinin bir daha gelip alışveriş yapmasını sağlıyorum. Ben de bir dönem müşteriydim. Müşterimle empati kurup çiçeğin iyisini veriyorum” (KK64). “Müşteriye çiçek satarken özellikle çiçeği tomurcuklu seçmeye çalışıyorum ki müşteri çiçeği aldığı zaman evinde suladıkça çiçekleri artsın” (KK25).

Çiçekçiler özellikle bayat çiçek satmaktan çekinir. Bayat çiçek satma iş ahlakına uymadığından ve müşteri kaybetmeye neden olduğundan çiçekçiler taze çiçek satmaya çalışır. Müşteri evdeki masaya bayat çiçek alıp koyduğunda çiçek kısa sürede ölür. Çiçekçiler bunun bilincinde olduğundan müşteriye bayat çiçek satacağına bayat çiçekleri çöpe atmaktadır çünkü bayat çiçek alan bir müşteri tekrar

o işletmeye uğrayıp çiçek almamaktadır. “Çiçekleri satarken müşteriye özellikle bayat çiçek satmamaya dikkat ederim. Her zaman müşteriye kendi dükkanımdan çıkaracak şeyleri değil de müşterinin evindeki vazoda kalabilecek taze çiçekleri satmaya çalışırım ki müşteri geri dönüş sağlasın” (KK75). “Kendimi rencide etmeyecek şekilde çiçek satmaya özen gösteririm. Hiçbir zaman müşteriye kötü çiçeği vermem. Müşteri çiçeği çok istiyorsa bu çiçek bayat diye uyarırım. Hani çiçeği çok istiyorsun ama aldın da üç gün sonra ölebilir derim. Müşteri dediklerime rağmen bayat çiçeği kabul ederse satarım. Onun haricinde kimseye bayat çiçek vermem” (KK101).

Çiçekçiler müşteriye dükkandan eli boş göndermemeye çalışır. Müşterinin istediği çiçek dükkanda yoksa müşteriye farklı alternatif çiçekler sunulur. Çiçek müşteriye pahalı geldiyse biraz indirim yapılır. “Gelen müşterinin her zaman sabit bir çiçek fikri vardır. Müşterinin bildiği ya da sevdiği bir çiçek vardır ve o çiçeği almak için gelir. O çiçek yoksa istediği çiçeğe benzer alternatif çiçekler sunulur. Müşteriyi kaçırmamak için müşteriye özenli davranırım. Müşteriler pazarlıkta yapsa her zaman için bizim gözümüzde farklı görünür” (KK75).

Müşteri ile konuşurken daha da kibar olmaya çalışılır ve hitaba dikkat edilir. müşterinin dikkatini çiçeğe çekmek için çiçekle ilgili anlatılar anlatılır. “Çiçek satarken müşteriye karşı hoşgörülü olmak gerekir. Müşterinin dikkatini çekebilmen için güzel bir dille konuşmak gerekir” (KK63). “Müşteriye çiçek satarken hitap şekli çok önemlidir. Müşteriye beyefendi veya hanımefendi diye hitap edilir” (KK102).

Çiçekçiler müşteri memnuniyeti için müşterinin zevkine uyacak kalıcı çiçekler tavsiye etmeye çalışır çünkü çiçek ne kadar kalıcı olursa müşteri memnun kalır ve mutlu olur. “Genelde müşteriye dayanabilecek çiçekler önerilir. Müşteri gelip buket istediğinde uzun ömürlü istiyorsanız saksı çiçeği verelim diyoruz. Müşteri ben uzun ömürlü olmasını istemiyorum diyor. Çiçek bir hafta vazomda dursa yeter diyor. Biz de müşterinin zevkine ve istediğine göre öneride bulunup çiçeği veriyoruz” (KK75). “Doğum yapmış bir anneye üç hafta sonra çöpe atacağı bir çiçek değil de doğumda eşim ya da babam bunu getirmişti diyebileceği hemen solmayan canlı çiçeklere müşteriler yönlendirilir ama müşteri tutup da ısrarla bir demet gül isterse müşteriye *gül* buketi yapılır. Orkide veya saksıda tasarım şeklinde dikilmiş *kaktüs* veya *sukulentler* önerilir” (KK103).

Çiçekçiler hangi müşterinin hangi çiçeği isteyebileceğini ya da hangi çiçekten hoşlanabileceklerini tahmin edebilmektedir. Ona görede önerilerde bulunmaktadır. “Müşteriye bakınca müşterinin çiçek alıp almayacağı ya da hangi türe meyilli olabileceği direkt anlaşılır. Müşteri geldiğinde aaa bu müşteri buradakilere bakar ya da bu müşteriye şuradaki özel çiçeklerden gösterebiliriz diyebiliyoruz” (KK64).

Çiçekçiler müşterilere çiçek önerilerinde bulunurlar. müşterinin isteklerine bağlı çiçekçiler farklı çiçekler önerir. “Müşteri geldiğinde çiçekler bu. Sen ne alırsa al da denilmemektedir. Müşteri bahçeye veya balkona dikeyorum, der. Balkona ve bahçeye dikeceğin çiçekler bunlar olur diye tavsiyede bulunulur. Müşteri bahçe için mi ev için mi diye soruyor. Müşteriye şu çiçekler iç mekân ve dış mekân çiçeği diye söylenilir (KK19). “Müşteri hangi çiçeği isterse onu verirsin ama eve ve balkona konulabilecek çiçekler diye ayırırsın (KK20). “Müşteriye göre çiçek önerilerimiz değişir. Müşterimizin bahçedeki çiçeği ekeceği alana, evinde çiçeği koyacağı ortama ve evin gölge mi olduğu ya da evin çok güneş alması durumuna göre bitkiler önerilir” (KK14). “Müşterinin talebine göre önerilen çiçekler değişmektedir. Kimisi yapay çiçek kimisi saksı çiçeği kimisi kesme çiçeklerden aranjman istemektedir. Mevsimine göre önerilen çiçekler değişmektedir” (KK107). Çiçek önerileri müşterinin çiçeği alma sebebine, çiçeği evinde koyacağı ortama, çiçeği bahçede dikeceği alana ve çiçeği aldığı kişiye göre değişebilmektedir. Mevsimlerde müşteriye çiçek önerisinde etkilidir.

Müşterinin çiçeği alma sebepleri vardır. Biri eve renk katsın diye alırken diğeri hediye ya da taziye amaçlı alabilir. “Müşterinin isteğine bağlı önerdiğimiz çiçekler değişir” (KK15). “Müşterinin çiçeği alma sebebine göre önerilerde bulunur. Şunu önerebilirim ya da şuraya gidiyorsanız şu çiçek olur diye önerilerde bulunurum” (KK102). “Gelen müşterinin alma sebebine göre önerdiğimiz çiçekler değişir. Müşterinin kadın ya da erkek olması fark etmez. Sadece çiçeği götüreceği yeri sorarız. Çiçeğin gideceği yer cenaze eviyse orkideyle kutlama yapar gibi gitmesi hoş olmaz ve etik de değildir. Taziye çiçeği alınmalıdır. Mesela göz aydını çiçeğidir. Göz aydınına uygun bir sürü çiçek çeşidi var. Göz aydınına uygun çiçeklerden tavsiye ederiz” (KK103). Çiçeği alma sebeplerine göre çiçekçiler müşterilerine farklı çiçekler önerir.

Gelen müşterinin cinsiyetine göre çiçek önerisinde bulunan çiçekçiler olduğu gibi müşterinin cinsiyetini önemsemeden çiçek öneren çiçekçiler de vardır. Özellikle çocuk görmelerinde çocuğun kız ve erkek olmasına bağlı pembe ve mavi çiçek önerilir. Çiçekçinin önerdiği çiçekler müşterinin aldığı kişiye bağlı da değişir. Müşterinin çiçeği hediye edeceği kişinin kadın ya da erkek olması ya da mevki sahibi olması veya çiçeği alacağı kişiyle çok yakın bir ilişkisi olması farklı farklı çiçekler önerilmesinde etkindir. “Gelen müşterinin cinsiyete göre önerdiğimiz çiçekler değişir” (KK103). “Gelen müşteriye göre önerdiğimiz çiçekler değişir. Erkek müşteri geliyorsa annesine, sevgilisine ya da eşine almak istediği bir çiçek oluyor. Genelde onlara çiçek açan bitkiler öneriyoruz. Hanımlar geldiği zaman çiçek açmayan yaprakları güzel olan iç mekân bitkilerini öneriyoruz” (KK92). “Gelen müşterinin kadın veya erkek olmasına bağlı çiçek önerilerimiz değişmez” (KK14). “Gelen müşterinin erkek ya da kadın olması önerileri değiştirmemektedir” (KK19). “Gelen müşterinin aldığı kişiye göre önerdiğimiz çiçekler değişir” (KK103).

Her çiçekçinin unutamadığı anıları vardır. Bu anılardan çoğundaki baş aktörlerse müşteri kitleleridir. Çünkü her alanda çalışan ve farklı kişiliklere kültürlere sahip birçok kişi çiçek almaktadır. Bunun sonucunda çiçekçilerle müşteriler arasında bazen komik bazen üzücü bazen öfkeli durumlar ortaya çıkarmaktadır. Bu anılar meslek hakkında bilgiler edinmemize yardımcı olmaktadır. “Mesut Yılmaz Anavatan Partisinin başbakanıyken Anavatan Parti binasındaki iç mekân bitkilerin bakımını yapıyordum. Bütün her tarafın bakımını bitirdik ama yalnızca Mesut Bey'in odası kalmıştı. Mesut Bey odasındayken içeri girdiğimde rahmetli babamın tanıdığı Kamil Kamiloğlu odadaydı. İçerideki çiçeklerin bakımını yaparken Kamil Bey sen Abdullah Bey'in nesi oluyorsun, dedi. Oğluyum, dedim. Başbakanımız nereli, dedi. Ben de Rizeli dedim. O zaman başbakanım bana şunu söyledi. İşinden memnun musun, dedi. Ben de çok memnunum, dedim. İşimi bitirip müsaade isteyip dışarıya çıktım. Beş adım attıktan sonra enseme bir tokat patladı. Döndüğümde karşımda Kamil Kamiloğlu vardı. İşinden memnun değilim desen de seni güzel bir yere koysaydı, dedi. Bin kişiden bir kişiye nasip olur. Ben işimden memnunum iş istemiyorum ki dedim” (KK26). Bu noktada bazı kişiler çiçekçilik yapanların mesleğini beğenmeyeceğini düşünüp iş teklifi etse de çiçekçiler mesleklerini çok sevdiğinden kabul etmeyebilir. Ayrıca bu anı çiçekçilerin müşteri kitlesinin geniş bir yelpazeye yayıldığını kanıtlar niteliktedir. Devlet erkanına düzenlenen yemeklerde,

davetlerde ya da farklı organizasyonlarda çiçekler yer edinmektedir. Özellikle otellerin her alanında çiçek kullanımı göze çarpar. “Hilton Oteli’nde dört buçuk yıl süs bitkileri uzmanı olarak çalıştım. Protokol masası ve diğer masaların süslemesini yaptım. Çiçeklerle masada hem dışarıyı hem içeriği yansıttım. Turgut Özal, sorumlu müdür Mister Cherenk’e protokol masasının dizaynını yapanı çağırın, demiş. Mister Cherenk beni çağırdı ama bizde sakal yasaktı. Gece gündüz çalıştığım az bir kirli sakalım vardı. Bu yüzden cumhurbaşkanının karşısına çıktığımda kafam öne eğikti. Cumhurbaşkanı oğlum kafanı yukarı kaldır ve niye yere bakıyorsun, dedi. Ben de kirli sakaldan dolayı dedim. Cumhurbaşkanı yurt içinde ve yurt dışında protokol masalarında bulundum ama böylesini hiç görmedim, dedi. Oradan mesleğimle ilgili üstün başarı belgesi aldım. Sinan Aygün’ün kızının gelin buketini yaptım. Çiçek uzmanı olarak Selen, Simera, Marco Polo, Rapunded, Ay Işığı, Fransız Tatil Köyü ve Mert gibi otellerde çalıştım” (KK26).

Sadece devlet erkanı ya da iş adamları değil sanatçılar da bazen eşlerine bazen sevgililerine çiçek alıp göndermektedir. “Bir zamanlar Hülya Avşar ile Tanju Çolak sevgiliydi ama sevgili olduklarını herkesten gizliyorlardı. Tanju Çolak Hilton’dan beni tanıyordu ve arayıp bana çiçek siparişi verirdi. Ben de Hülya Avşar’a çiçek götürürdüm. Kimse bilmezdi. Tanju Çolak çiçeğin parasını geldiğinde öderdi. Sanatçı camiasının çok işlerini yaptım. Levent Kırca ve Gönül Yazar çok değerli bir müşterimdi. Ankara’ya gelmeseler bile burada birine çiçek gönderirlerse direkt arayıp çiçek isterlerdi ve ben de çiçeği gönderirdim. Eskiden TRT 1’de Tekin Akmansoy başrollerde oynadığı Kaynanalar dizisinde süslü müdireyi canlandıran Handan Akman bana bir teklifte bulundu. Aşağı yukarı iki buçuk yıl bu meslekte onunla ortaklık yaptım” (KK26). Tanju Çolak’ın Hülya Avşar’a çiçek gönderdiğini kimsenin bilmemesi örneğinde görüldüğü üzere çoğu çiçekçi insanların özel hayatlarını bilse de prensip olarak kime çiçek gönderdiğini ve çiçek gönderilen kişilere çiçek gönderme sebeplerini kimseye söylememektedir. Bazı kişiler hem sevgililerine hem eşlerine çiçek almaktadır. Çiçekçiler bu tarz durumlarla çokça karşılaşmaktadır. Çiçekçiler iş ahlakından dolayı bu durumların gizliliğine önem vermektedir. Özellikle kaynak kişilere bu tarz sorular sorulduğunda anlatmaktan çekindikleri ve anlatsalar da isim vermeden anlattıkları görülür. Bu da mesleklerinde iş ahlakına dikkat ettiklerini göstermektedir.

Çiçekçiler geçmişte büyüklerinin evlerinde yetiştirdiği çiçekleri ve onların nasıl çiçek yetiştirdiğini unutmamaktadır. “Ben babaannemle sen bir tek *sardunya* yetiştirebiliyorsun diye dalga geçerdim. Sonra bir sürü çiçek tohumu aldı. Sırf benim inadıma çiçek tohumlarının hepsini ekip teker teker yetiştirdi. Babaannemin o sene balkonu çok güzel oldu” (KK92).

Bahçelerden, parklardan ya da kırlardan çiçek koparan çok kişi vardır. Bu çiçekler bazen birine hediye olarak götürülür bazen koparan kişi evinde saksıya koyup süs niyetine kullanır. Ev sahipleri bahçesinden çiçek koparılmasından rahatsız olabilmektedir. “Çankaya Belediyesinde bahçıvanlık kursu veriliyor. Bu kursta budamaları ve aşı eğitimlerini anlatıyorum. *Gül* ve çalı budaması anlattığım günde katılımcılardan bir tanesine kurumuş *güllerin kavuz* halinde olduğunu anlattım. *Güller* kuruduktan sonra yani *kavuz* olduktan sonra kavuzun dibinden geriye doğru iki tane beş yapraklı dal seçilip onun altından kesip uzaklaştırılır. Sebebi şudur: *Gül* o kavuzu tekrar canlandırmak için enerji harcar ve zayıf düşer. Katılımcıların bir tanesi dedi ki *gülleri* daha erken kesebilir miyiz? Kesemezsiniz çünkü *gülü* daha erken keserseniz bitkiyi zayıflatırsınız, dedim. Erken keserseniz bitki yeni sürgün vermeye çalışır ve bitki zayıflar. Bitkiyi kesmek için uygun zaman *kavuz hâli* dönemidir. Kursiyer en son dedi ki bahçemdeki *gülleri* alıyorlar o yüzden kesmek istiyorum. Gençliğimde kız arkadaşım çok vardı, dedim. Ben de gül çaldım. Yani o nedenle bunu engelleyemezsiniz, dedim” (KK89).

Bazı çiçekçiler eşleriyle tanışmalarına çiçeklerin vesile olduğunu söylemiştir. “Benim *kaktüslere* olan sevgimden kaynaklı bir ortamda eşimle tanıştım. Eşim seracıydı. Ben *kaktüs* almaya gidip gelerek onunla tanıştım. Biz evlendik. Eşime şu *kaktüs* nasıl, bu nasıl vs. diye sorular soruyordum. Ben *kaktüsleri* seviyorum ama bakımını bir nebze biliyordum. Bu yüzden *kaktüsün* bakımını ona soruyordum. *Kaktüs* satın alıp bahaneler uydurup seraya geri gidiyordum. Bu *kaktüs* bozuldu, şöyle oldu, böyle oldu vs. diye bahaneler üretiyordum. O *kaktüsü* değiştirdi. İşte eşimle böyle bir tanışma dönemi yaşadık. *Kaktüsler* sayesinde evlendik diyoruz. Bizi dikenler birleştirdi” (KK64). Evlenmelerinde çiçeklerinde rolü olduğunu düşünen çiçekçiler vardır.

Sonuç olarak çiçekçilerin müşteri kitlesini erkeklerden çok kadınlar, gençlerden çok yaşlılar oluşturmaktadır. Özellikle erkekler hediye amaçlı kesme

çiçeğe ilgi gösterirken kadınlar kalıcı olması için saksı çiçeklerine yönelir. Çiçekçilerin müşteri kitlesi mekâna göre değişim gösterir. İşletmenin konumu farklı olunca ve müşteri kitlesi değişince aynı çiçek farklı fiyatlara satılabilmektedir. Çiçek kültürüne sahip, çiçek kültürü olmayan, çiçeğin iyileştirici özelliğine inanan, çiçek seçimi yapmada kararsız, kaprisli, çiçeğe aşırı düşkün ve zevkli ve düşünceli müşteriler olmak üzere yediye ayrılır. Halkın çiçeğe ilgisi arttırılmalıdır. Çiçeğe ilginin az olmasındaki faktörlerden en önemlisi ekonomidir. Çiçekçiler müşteriye çiçeği satarken çiçeğin bakımını, çiçeğin özelliklerini ve o çiçeğin kime hediye olarak verilebileceğini aktarır. Müşteri memnuniyeti için çiçekçiler müşterilerine uzun ömürlü, şekil olarak gösterişli, hasta olmayan, tomurcuklu ve taze çiçekleri satmaya özen gösterirler. Çiçeği alma sebebi, evde ya da bahçede bulundurduğu ortam ve aldığı kişiye göre çiçekçiler müşterilere çiçek önerilerinde bulunur. Çiçekçiler müşterilerine çiçek önerisinde bulunurken en önemli unsur müşteriye çiçeği alma sebebidir. Devlet erkânı, iş adamları, sanatçılar, memurlar, ev hanımları ve öğrenciler vs. olmak üzere her kesimden insan çiçek almaktadır. Çiçekçiler prensip olarak kimin kime ve niye çiçek aldığını kimseye söylemez ve sorgulamaz. Çiçekçi ve müşteri ilişkisi bu sektörün devamı için her zaman önemlidir. Bu yüzden her çiçekçi müşteriye kaybetmemek için elinden geleni yapar.

2.2.12. Çiçekçiliğin Diğer Meslek Dallarıyla İlişkisi

Çiçeğin gelenekte halk hekimliğinde, halk baytarlığında, halk takviminde, büyüsel ve dinsel ritüellerde, el sanatlarında, halk mutfağında, halk mimarisinde ve anlatılarda kullanımı dışında zamanla kültür endüstrisinde etkisiyle kozmetikte, ilaç sanayisinde, botanik turizmde, alternatif tıpta, gıda sektöründe ve peyzaj vb. alanlarda kullanımı görülür. Her geçen gün botanik turizmi gelişmeye devam etse de halen istenilen seviyeye ulaşılmamıştır. Botanik turizminin oluşumunun temelinde çiçekler yatar. *Lavanta*, *göl*, *salep* ve *ölmezotu* yavaş yavaş botanik turizmine kazandırılmaya başlanmıştır. “*Lavantanın* turizmde etkisi vardır” (KK99). “Botanik turizmi gelişmemiştir” (KK102). “Büyük bir araziye *lavanta* bahçesi yapacağım. Bu bahçeyi hem turizm anlamında hem de üretim anlamında faaliyete geçireceğim” (KK10). “Isparta Kuyucak’ın *lavanta* bahçeleri turizme girdi. Tur otobüsü gelince turdaki kişiler kahvaltısını yapıyor, bahçede geziyor, sosyal aktiviteler yapıyorlar, yemeğini yiyorlar ve konaklama yerlerinde kalıyorlar. *Lavanta* bahçelerine girerken

bazen ücret alınıyor bazen alınmıyor” (KK91). “Botanik turizmi yeteri kadar gelişmemiştir. Sincan Belediyesi olarak *lavanta* bahçesi proje aşamasında diyebilirim. Mimarımız Çimşit tarafında bir yer düşünüyor. Biz *lavanta* bahçesini görsel amaçlı düşünüyoruz gelirine bakmıyoruz. Amaç vatandaşın *lavanta* bahçesi görmesidir” (KK27). “Botanik turizmi ülkemizde gelişmiştir ve botanik turizmine halkın ilgisi vardır. Gündül’de *lavanta* bahçeleri özellikle ziyaret edilmektedir” (KK103). Isparta Kuyucak’ın *lavanta* bahçeleri turizme nasıl açıldıysa Ankara’da *lavanta* ve *gül* bahçesi oluşturulup botanik turizmine katılmalıdır. Belediyeler özellikle *lavanta* ve *gül* bahçesi oluşturmaktadır. Ayrıca *lavanta* bahçesi oluşturup botanik turizmine katkı sağlayan kişiler vardır. Gölbaşı Belediyesi ve Mamak Belediyesi *lavanta* bahçesi oluşturmuştur. Keçiören Belediyesi Ovacık Mahallesi’nde *gül* ve *lavanta* bahçesi oluşturmuştur. Belediyelerin oluşturduğu *lavanta* ve *gül* bahçelerine ziyaretçi akını olmaktadır. Etimesgut’ta Yaprıcık Köyü’nde Lavanta Cenneti vardır.

Çiçeğin turizmdeki rolü geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bazı çiçekseverlerin seraları merak etmelerinden ve çiçeklerin seralarda nasıl yetiştirildiğini görmek istemelerinden dolayı seraları tanıtım amaçlı geziler düzenlenmesi planlanmaktadır. Hem böylece seraların gezimi sağlanarak turizm gelişecek hem gelen yerli ya da yabancı turistler seralarda yetişen çiçeklerden satın alarak çiçek ticaretini canlandıracaktır. “Biz *kaktüslere* yönelik seralar için Tayland’a gidiyoruz. Bize yurt dışından ve yurt içinden *kaktüsleri* görmek ve almak amaçlı müşteriler gelir. Şehir dışından gelenler var. Çiçek turizmi, deniz turizmi gibi değildir. Çiçek turizminde seralar gezilmelidir. Turiste workshop gibi geziler yapılmalıdır. Şuan Dalaman Serası’nı bu şekilde yapacağız. Dalaman’daki sera ile çiçek turizmini amaçlıyoruz. Dalaman serasını Dalaman’da *kaktüsün* en çok sevdiği nem ve sıcaklık olmasından ve İzmir Ödemiş’teki seralara yakın olmasından dolayı tercih ettik. Turist rehberleriyle anlaştık. Meyve ve *kaktüs* seralarımızı gezdireceğiz çünkü meyve ve *kaktüs* seralarını merak eden insanlar çoktur. Tayland’da çok pahalı türler bizim seralarımızda var. Mesela Tayland’da 50 liralık tür bizim burada 500 liradır ama bizim burada olan *kaktüs* türleri Tayland’da yok. Tayland’dakiler kaktüs almak için buraya geliyor. İşte buna yönelik bir çalışmanın alt yapısını yapıyoruz” (KK64).

Alternatif tıpta ve ilaç sanayisinde çiçekler kullanılmıştır. Bitki insanlık tarihinin başından beri halk hekimliğinde kullanılır. Çiçekler de alternatif tıpta ve ilaç sanayisinde kullanılmaktadır. “Çiçekler botanik turizminde ve sağlık turizminde kullanılır. Çünkü kokan her bitkinin uçucu yağı vardır. Uçucu yağlarda insanların sağlığı için sekonder metabolitler dediğimiz işte antioksidanlar dediğimiz bitkinin kendini koruma için kullandıkları maddeler vardır. Bu da insanın sağlığı için yararlıdır. Çiçeği insan sağlığı için sağlık turizminde kullanmaya başladık. *Vetiver* mor çiçekli bir bitkidir ama asıl köklerinden uçucu yağlar yapılır” (KK95). “*Ihlamur* zaten şifadır” (KK65). “*Lavanta* ağrı kesici olarak kullanılır” (KK83). “Hastayken *sığırkuyruğunu* (*Verbascum sinuatum* L.) kaynatıp içerlerdi” (KK55). “*Civanperçemi* bitkisi kadın hastalıklarına yönelik ilaç etken maddesidir. (KK96). *Aleo veranın* jeli yanık izlerinde ve lekelerde kullanılır. *Kantaron, papatya, lavanta, çörekotu, kozmoz, rezene, adaçayı, ihlamur, sığırkuyruğu* (*Verbascum sinuatum* L.), *gül, aleo vera, civanperçemi* vb. çiçekler alternatif tıpta kullanılır.

Çiçekler kozmetikte kullanılır. Çiçeklerden yağlar, kremler, deodorantlar, sabun, tonik, kolonya, şampuan ve parfüm elde ediliyor. “*Gül*, cilt bakım ürünlerinin içerisinde kullanılıyor. Doğal *gül* suyu tonik olarak kullanılır” (KK91). “Kozmetikte *aloe vera* yağı kullanılır. Yaralara ve cilt lekelerine *aloe verayı* kullanırlar” (KK101). “Parfüm sektöründe *gül, yasemin, lavanta, defne* ve *ihlamur* gibi çiçekler kullanılır” (KK70). “*Papatya* özlü şampuanlar kullanılır” (KK72). “Çiçekler kolonyada, kremde, sabunda vs. kullanılır” (KK77). “*Lavanta* deodorantları yapılıyor. Onlarda kimyasal olmadan yapılıyor. Deodorantlar katı ve krem gibidir. Gözenekleri kapatmadan terlemeyi önleyici deodorantlar yapılıyor. (KK82). Günümüzde dağlardan otlar toplayıp bunlardan doğal kremler yapanlar vardır. Kozmetik alanında çiçeklerden birçok ürün yapılmaktadır. Özellikle koku uzmanı olan Bihter Türkan Ergül kendi kurduğu Koku Akademisinde, koku uzmanları yetiştirmeyi amaçlar.

Peyzajda çiçekler kullanılır. Başta şehir planlamalarında olmak üzere park, bahçe ve evlerin yeşillendirilmelerinde çiçek kullanılır. Villa ya da bahçeli evlerin peyzajında çiçek kullanılır. “*Anadolu adaçayının* pembe pembe çiçekleri ve yeşil yaprakları var. *Anadolu adaçayı* çiçekleri yeni yeni peyzajda kullanılmaya başlandı. *Vetiver* peyzaj bitkisi olarak kullanılır” (KK95). “Biz taşçıyız ama işimiz çiçekle bütünleşiyor. Bahçesine çiçek alan adamın taşçıya ihtiyacı oluyor. Bahçenin

peyzajını yapıyoruz” (KK78). “*Lavanta* peyzajda özellikle yol kenarlarındaki refüjlerde çok kullanılan bir bitkidir” (KK83). *Begonya, gül, lavanta, vertiver, Anadolu adaçayı, zakkum, sardunya, petunya, lale* ve *begonvil* gibi çiçekler peyzajda kullanılır.

Gıda sektöründe çiçekler yiyeceklere aroma vermek için kullanıldığı gibi yemeğin ana malzemesi olarak da kullanıldığı görülür. *Gülhatmi* dolması *gülhatmi çiçeğinin* içi doldurularak yapılır. *Fesleğen* salatalarda kullanılır. Şerbetlerde *nar çiçeği, karanfil ve gül* gibi çiçekler kullanılır. Tatlılarda *menekşe, gül ve lavanta* kullanıldığı görülür. “*Papatya* çayını sakinleştirici olarak içeriz. Şerbetlerde *gül* suyu kullanılır. Evet *gül* reçeli yapılır” (KK41). “*Lavanta* baklavası yapılır” (KK82). “Kozmetik, parfümeri, boya sanayisinde ve gıda sanayide çiçek kullanılıyor. Yenilebilir çiçekler var. Baharat sanayisinde çiçek kullanılır” (KK95). “Çiçekler baharat olarak kullanılır. *Mor reyhan* aroma verir. *Kekik, mor reyhan, anason ve karanfil* çok fazla baharat olarak kullanılır” (KK92). Ayrıca çiçekler gıda sektöründe yemek sunumlarında tabakları süslemek için kullanılır. Temizlik ürünlerinde çiçekler kullanılır. “*Gül ve lavantanın* çok fazla kullanım alanı var. *Lavanta* genelde deterjan ve temizlik ürünlerinde kullanılır” (KK91). “Gübresi, toprağı, tohumu, ilacı ve saksısı var” (KK92). Çiçeğin bakımı için toprak, gübre, ilaç ya da saksı gerekir. Çiçeği diktin alanın peyzajı için heykeller alınabilir. Çiçeklerin damıtılması için distilasyon makineleri gerekir. Çiçeğin bakımı için gereken malzemeler ve çiçekten elde edilen ürünlerin işlenmesi farklı meslek dallarının oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Çiçekçilik diğer meslek dallarıyla ilişkilidir. Turizmde, sağlık, gıda ve ilaç gibi sektörler başta olmak üzere birçok sektörde çiçek kullanımı görülür. Ayrıca çiçeğin bakımı ve çiçekten elde edilen ürünlerin işlenmesi sonucunda da çiçek birçok meslek dalını doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir.

3. SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS VE HALK BOTANIĞI KAPSAMINDA ANKARA'DA ÇİÇEK VE ÇİÇEKÇİLİK

3.1. Sözlü Gelenek ve Anlatımlarda Adı Geçen Çiçekler

3.1.1. Efsanelerde Adı Geçen Çiçekler

Çiçekler kendine has hikâyesi ve özelliğiyle ön plana çıkar. Çiçeklerin efsanelerinde olağanüstülüklerle rastlanılır. Örneğin, “*Leş çiçeği* dünyada otuz üç yılda bir açan çiçektir. *Leş çiçeğinin* insandan büyük devasa boyutta bir çiçeği var. İnsanlar onun açılımını görebilmek için otuz üç yılda bir yurt dışına gider. *Leş çiçeği* bir gün açar ve sonra ölür. İnsanlar *leş çiçeğini* görmek için servet harcar. *Leş çiçeği* açtığı anda yaydığı koku leşçil böcekleri kendisine çeker. Dolayısıyla böcekler onun üzerine gelir, polenlerini alır ve *diğer leş çiçeklerini* tozlamış olur. Böylece *leş çiçeği* neslini devam ettirmiş olur. *Leş çiçeğiyle leş kaktüsü* ayrıdır.” (KK2). *Leş çiçeğiyle leş kaktüsü* farklı çiçeklerdir. Hatta *leş çiçeği* olduğu da muallaktır. Çünkü çiçekçiler ve çiçekseverler *leş kaktüsüne leş çiçeği* dese de burada *leş çiçeği* ile *leş kaktüsünün* ayrı olduğuna değinmişlerdir. Buradaki *leş çiçeğinin* 33 yılda açması ve devasa boyutta olması çiçeği efsaneleştirir. *Leş kaktüsünün* çiçeği normal çiçeklerden büyük olsa da devasa boyutta değildir. Belki de buradaki *leş çiçeği*, *leş kaktüsüdür*. Bu çiçeğin efsaneleşmesinin sebebi normal çiçeklerden daha büyük çiçek açtığını bilen insanların bunu dilden dile dolayarak devasa boyutta demiş olma ihtimalidir.

Kardelenin farklı farklı efsaneleri vardır. “Bir tane çiçekle *kardeleni* sözleşmişler. *Kardelen* çiçeğe ben seni her daim beklerim demiş. *Kardelen* karı delip çıkmış da diğer çiçek gelmemiş. *Kardelen* boynunu bükmüş” (KK42). *Kardelen* karı deler. *Kardelen* karın altından çıkar. Karın altından başka çiçekler çıkmaz ama *kardelen* karı delerek yukarı çıkar. *Kardelen* açtığı zaman yavaş yavaş bahar başlar. *Kardelen* çıkmaya başlayınca karlar erimeye başlar. *Kardelen* beyaz renkte olur. Doğu Anadolu’nun soğuk bir iklimi olduğu için *kardelenler* Doğu Anadolu’da daha çok görülür” (KK87). *Kardelen* karı delmesiyle bilinse de sadakatin sembolüdür. *Kardelen* çiçeğinin boynunun bükük olması efsanenin gerçek olabileceğine işaret eder. *Kardelen* iki çiçeğin aşkını temsil ettiği gibi iki aşığı da temsil ediyor olabilir. 101 *Türk Efsanelerinden* biri olan *Nevruz Çiçeği Efsanesi’nde* Diğenek’in oğlu Karay hizmetçinin kızı Umırzaya âşık olur. Karay komşu hanın kızıyla beşik kертmesidir. Han Karay ile Umırzaya arasındaki ilişkiyi öğrenince komşu hana düğün

hazırlıklarını başlamak için haber gönderir. Karay Umırzaya'yı alıp dağlara kaçmış. Han âşıkları yedi gün aramış. Âşıkları yakalamayan han dinlenirken yanına karga gelip bağırmaya başlamış. Karga oğlanı ve kızı kargışlaması önermiş. Han, oğlunu kargışladığında Karay buzlu kar olmuştur. Han, hizmetçinin kızını kargışladığında Umırzaya boynu bükük bir çiçeğe döner. Halk bu çiçeğe *umırzaya çiçeği* derken Türk dünyası *nevruz çiçeği* der (Sakaoğlu, 2014: 63-64). Başkurtların *nevruz çiçeği* gibi *kardelen* de iki âşıktan birini temsil eden çiçek olabilir. *Kardelen* üzerine diğer bir efsaneyse *Kardelenin* güneşe âşık olmasıdır. *Kardelen* güneşi gördüğünde öleceğini bile bile her gün güneşi görmek için Allah'a dua eder. Allah, *kardelene* narin bir çiçek olduğundan güneşi gördüğünde ölürsün der. *Kardelen* öleceğini bile bile Allah'a güneşi görmek istediğini söyler. Allah, *kardelenin* duasını kabul eder. *Kardelen* karın altından çıktığında güneşi görür görmez ölür. *Kardelen* bu yüzden aşkın ve sevginin sembolüdür.

Yer adlarının da efsaneleri vardır. Çiçek isimleriyle anılan dağlar, ovalar ve göller olduğu gibi mahalleler, sokaklar, kaleler vs. vardır. Çiçek isimlerinin efsanelerinden dolayı bu yerlere çiçek adları verilmiştir. “Ortamda bulunan kişilerin oraya çiçekle anlam yüklemelerinden dolayı bazı yerlere çiçek isimleri verilir. İki aşkın olayından dağlara *Çiçek Dağı* dendiğini biliyorum. Genelde sevgiden, aşktan ve insanın kendisine bir şey bağlama isteğinden mekânlara çiçek adı verir. İşte bu çiçek olsun. Ben burayı bu şekilde hatırlayım. Alanda çiçekle alakalı bir durum söz konusu olunca alana o çiçeğin adı verilir” (KK72). “Bizim göllerimizde Nilüfer Gölü var” (KK110). *101 Anadolu Efsaneleri adlı eserdeki* Menekşe Kalesi'nde Heykeller Efsanesi'nde Mersin'e 40 km uzaklıktaki *Menekşe Kalesi* 'nin girişinde biri erkek biri kız suretinde heykeller vardır. Birbirlerini seven ve ailelerinin rızası olmayınca kaçan iki gencin hikâyesidir. Gençler kaçtığında kızın babası peşlerine düşer ve onları *Menekşe Kalesi* 'nin girişinde sıkıştırırlar. Kız; bizi ayırma, zalimlerden bizi kurtar veya bizi şurada taş et diye Allah'a dua eder. Kızın duası kabul olur. Kız ve sevdiği genç oracıkta taş kesilir (Sakaoğlu, 2020: 27-28). “Çiçek orayı temsil ediyorsa ya da orayla entegre olduysa mekâna ad olarak verilebilir. Mesela *Çiçek Dağı*, Kırşehir'dedir. Bir yerde sokak ismi olarak muhakkak çiçek isimleri vardır. Ankara'da *sevgi çiçeği* endemik türdür. Sevgi çiçeği, iki kavuşamayan kişinin hikâyesini anlatır. Ankara'da olabildiğince her yere *sevgi çiçeğinin* adını verilmeye çalışılır.” (KK112). Mersin'de bir kaleye çiçek adı olan menekşe adı verildiği

görülür. Gölbaşı'nda *Sevgi Çiçeği Apartmanı*, *Sevgi Çiçeği Sitesi*, *Sevgi Çiçeği Sanat Sokağı* ve *Sevgi Çiçeği Nikâh ve Balo Salonu*, *Sevgi Çiçeği İlkokulu* ve *Anaokulu* gibi yerlere *sevgi çiçeğinin* adı verilmiştir. *Sevgi çiçeği* Gölbaşı'nda yetişen endemik bir tür olduğundan ve *sevgi çiçeğinin* efsaneleşen hikâyesinden dolayı Gölbaşı'ndaki mekânlara *sevgi çiçeğinin* adı verilir. Ankara'da birçok sokak ya da mahallede çiçek ismi kullanılmıştır.

Efsaneler, olağanüstülük ve kutsallık barındırır. Efsaneleşen çiçeklerin olağanüstü ve kutsal olduğu düşünülür. Bazı efsaneleşen çiçekler gerçekte varken bazı efsaneleşen çiçeklerin gerçekte var olup olmadığı bilinmemektedir. Bulunamasa da halk, umudunu kaybetmeden inançla olağanüstü ve kutsal olarak gördüğü çiçekleri aramaya devam eder. Halk bildiği çiçeklere farklı anlamlar yükleyebilir. Bunlarda dilden dile dolaşarak efsaneleşir. Halk, çiçeklerin efsanelerinin gerçek olduğuna inanmaktadır. Yer adlarında kullanılan çiçeklerinde efsanesi vardır. Kuşaktan kuşağa aktarılan efsanelerin etki gücü yüksektir. Efsanelerinden etkilenilen çiçekleri insanlar bulundukları mekânlara ad olarak da vermektedir. Yer adlarında çiçekler kullanılarak çiçeklerin efsanelerindeki âşıklar da yâd edilmek istenilmektedir.

3.1.2. Halk Hikâyelerinde Adı Geçen Çiçekler

Halk hikâyeleri nesir şeklinde ya da nazım nesir şeklinde olabilir. Halk hikâyeleri genellikle kahramanlık ve aşk konuları üzerinedir. Çiçeklerle ilgili halk hikâyeleriye çoğunlukla aşk konuludur. Ankara'da halk hikâyelerinde çiçeklerin kullanıldığı görülür. Sadece Ankara'da değil Türkiye'nin birçok şehrindeki halk hikâyelerinde çiçekler kullanılır. Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center'da Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'ne katılmış olan *karagül* yetiştiricisi Devrim Tutuş'a göre çiçekler üzerine oluşan halk hikâyeleri de vardır. Şanlıurfa Halfeti'de yetişen *karagülün* kendine özgü bir aşk hikâyesi vardır. “*Karagül* bir aşk hikâyesini barındırır. Bir kız bir oğlan varmış. Birbirlerini çok seviyorlarmış. Padişah bu kızla evlenir. Bir süre böyle devam eder. Evleniyorlar ama ciddi bir evlilik durumu yok. Sadece evlilik var. Sonrasında bu kadın her gece eski sevgilisiyle görüşüyormuş. Bir süre sonra padişah eşinin eski sevgilisiyle görüştüğünü duyuyor ama eşine bir şey demiyor. O, zamanda toplum baskısı vardır. Padişah, karısını ve karısının sevgilisini

her zaman buluştukları yerde pusuyla öldürür. O günden beri de tüm güller Halfeti'yi meskeni olarak gördü ve simsiyah açıyor" (KK77).

Ankara Gölbaşı ilçesi sevgi çiçeğiyle ünlüdür. *Sevgi çiçeği* kavuşamayan iki âşığın öldüğü yerde çıkar. Sevgi çiçeği Mehmet ile Zeynep'in ölümsüz aşkını temsil eder. "*Sevgi çiçeğinin* hikâyesinde karşımıza Mehmet ile Zeynep çıkar. Bir tarafta Karaoğlan tarafında Mehmet'in ailesi Karadonlu ailesi vardır. Öbür taraftaysa Zeynep'in ailesi vardır. Zeynep'in ailesi çobanlık yapar. Karadonlu ailesi çok zengin ve hayli varlıklıdır. Karadonlu ailesi köyün ağasıdır. Ağanın sürüleri, tarlaları ve konağı vardır. Karadonlu ailesinin üç tane oğlu var. Mehmet oğlanların en küçükleridir. Oğullarının özelliklerine göre baba evde iş dağılımı yapar. Kimi tarlaları ekip biçiyor kimi hayvanlara bakıyor. Mehmet bu işlerden kendince en sevdiğini yapar. Mehmet sürüsünü alır, otlatır, sever, onlara bakar ve onlarla hoşça vakit geçirir. Mehmet'in büyük abileri evlidir ama Mehmet'in yaşı gelmesine rağmen bir türlü evlenmemiştir. Tüm evlilikle ilgili zorlamalara da daha vakti var vesaire diye cevap verir. Mehmet'in yaz boyu koyunlarını otlattığı alan gölün hemen kenarındır. Karaoğlan'dan akıp gelen Sızak Çayı'nın gölle buluştuğu yer çayırılık bir yerdir ve orada delta oluşmuştur. Orada tatlı su da var. Koyunlar için bulunmaz bir nimettir. Koyunlar gölün kenarında sularını içerler, dinlenirler ve otlanırlar. Sürünün çok da fazla kır bayır gezmesine gerek kalmaz. Mehmet köyden çıkar ve sürüsünü gezdire gezdire o alana kadar getirir. Mehmet zamanının büyük bölümünü orada geçirir. Hayvanlar otlanırken çobanların yaptığı başlıca iş ya da hobi kaval çalmaktır. Anadolu'da kaval çalmayan çoban değildir. Sürünün dışında birkaç tane daha çobanların olmazsa olmazı vardır. Bir yük taşıyan eşekleri vardır. Çobanların koruyucuyu köpekleri, karabaşları, kepenegi, kavalı ve azığı vardır. Bunlarla çoban sürüye bakar ve sürüyü besler. Çoban yaz boyu yani ilkbahardan sonbahara sürüyü kırdaki bayırda dolaştırır. Sadece kışın sürü ağıla çekilir. Sürü kışın ağılda bakılır. Bu süreçte Mehmet çaldığı kavallarla vakit geçirir. Yıllar önceyi düşündüğümüzde bu ses kirliliği, gürültü kirliliği, kalabalık ve motorlu taşıtlar yok. Bu sessizlik ve dinginlik içerisinde Mehmet gölün karşı yakasından da kaval sesleri duyar. Bu alan gölün iki yakasının birbirine en yakın kıyılarıdır. Mehmet bilir ki karşıda da bir sürü var. Bu da doğaldır. Gölün karşı yakasının kenarında karşı tarafın sürüleri otlamaktadır. Oradan gelen kaval sesleri zaman zaman değişiktir. Kaval seslerinin çok güçlü geldiği dönemler vardır ama bazı günler ve haftalar ses zayıf gelir ama

yanık da gelir. Gelen ses zayıf ama yanıktır. Mehmet bir gün merakını yenemez. Çünkü her zaman gelen sesin farklılığı Mehmet'in kafasını kurcalar. Mehmet bir gün üzerini soyunur. Mehmet her şeyini Karabaşlarına emanet eder. Mehmet yüzerek karşı kıyıya geçer. Karşı kıyıya çıktığında ne görsün. Orada kaval çalan çoban bir kızdır. Bu o sesteki tınının nedenini ortaya koyar. Ama kız periler gibi güzeldir. Karşısındaki muhteşem bir kızdır. Mehmet kızdan çok etkilenir. Kıyıya çıkar. Tabi önce bir merak mucip olur nedir ne değildir falan. Mehmet kendini tanıtır. Zeynep de kendini tanıtır. Mehmet kavalın sesindeki değişikliklerin neden olduğunu sorar. Zeynep, Hacılar Köyü'nün çoban ailesi olduklarını ve köye başka illerden geldiklerini söyler. O zaman aileler sürülerine çoban tutar. Eğer yetişkin oğulları falan yoksa aileler çoban tutar. Bazen ailelerin yetişkin oğulları olsa da yetişemeyebilir. O zaman ortak bir çoban tutulur. O çoban köyün sürülerini götürür ve getirir. Köylerin berberi de imamı da böyledir. Köyün imamı, köyün berberi, köyün kalaycısı, köyün çerçisi ve köyün çobanı gibi. Aynı şekilde ve minvalde bugün de çobanlık sürer. Zeynep der ki babam köyün çobanıdır. Babamın zaman zaman işleri olduğunda ve babam hasta olduğunda sürüyü babamdan ben alırım. Sürüyü getiririm ve sürüye bakarım. Babamı da dinlendiririm. O günden sonra zaten sürüyü hep Zeynep getirip götürür. Zeynep babasına ben sürüyü idare ediyorum, der. Sen başka işlerine ve ailemize bak. Zeynep sürüyü götürür getirir. Mehmet'in Zeynep'in yanına ziyaretleri önce haftada birken gittikçe günlüğe döner. Mehmet her gün yüzerek karşıya geçer. Gün içerisinde Zeynep'le Mehmet'in hoşça sohbetleri sürer. Zeynep ile Mehmet birlikte kaval çalar ve eğlenir. O zaman arsız hırsız yok. Sürüler güven içerisinde. Mehmet; akşam üzeri tekrar karşı kıyıya döner, sürüsünü alır ve köye gider. Bu arada anne ve baba evlenme konusunda Mehmet'e ısrarcıdır. Artık evlendirelim mi seni oğlum? Bak elalem bekar falan diyor. Bunlara ısrarlara hep hayır diyen Mehmet bir gün annesinin karşısına dikilir. Anne ben evleneceğim. Evleneceğim kızı da buldum der. Mehmet'in annesi önce çok sevinir. Kim oğlum der. Hangi ağanın kızı diye sorar. Mehmet durumu anlatır. Anne 'eyvah' der çünkü eşini bilir. Mehmet'in annesi 'Oğlum mümkün değil' der. Mehmet'in annesi 'Baban o kızı sana almaz, etme eyleme.' Der. Baban ağa ne derler vesaire der. Mehmet ise yok anne olursa o olur der. O olmazsa olmaz der. Ben seviyorum ve istiyorum der. Anne olmayacağını bilse de mutludur. Oğlu evlenmek istiyordur artık. Bir gün ağaya açılır. Ağa beklediği tepkiyi verir. Ağa kükrer ve olmaz der. Mehmet'e kızını vermek

için falanca köyün falanca köyün bütün ağaları sırada. Biz onları bırakıp çoban kız alacağız. Yok olmaz kesinlikle der. Mehmet de olmazsa ben başkasını istemem, der. Mehmet ve anne burulur. Mehmet ile Zeynep'in görüşmeleri yazdan sonbahara kadar devam eder. Tabi yaz boyu hava ve su sıcaktır. Gölün karşı kıyısına gitgeller devam eder. Mehmet babasının cevabına çok üzölmüş ve kırılmıştır. Daha sonra anne ve babasının tekrarlamalarına Mehmet hayır olursa o der. Ailesine Zeynep olmazsa olmaz cevabını verir. Ama gittikçe bir burukluk vardır. Mehmet üzüölür, kırılır, yemeden içmeden kesilir ve dalgınlaşır. Zeynep bunu hisseder ama Mehmet'e de bir şey diyemez. Zeynep ne olduğunu da bilemez. Zeynep, Mehmet'e de zaten açılmaz. Kışa doğru bunun ciddi bir şey olduğunu gören baba Karaoğlan'dan kalkıp Hacıların ağalarına misafirliğe gider. O geldi diye Hacılarının ağları hep toplanır. Güzel bir akşam ziyafet çekilir, birlikte otururlar ve sohbet ederler. Hoş geldin derler ve ağaya ziyaretinin sebebini sorarlar. O da sebebini ziyaretim bu, bu ve bu der. Sizin bir çobanız varmış. Çobanızın kızı Zeynep benim oğlana musallat oldu. Onca kız varken benim oğlanı bir türlü Zeynep'ten vazgeçiremiyorum. Siz bu çoban Zeynep'in kulağını çekin der. Bu ağaların içinde Mehmet'e kızını vermek isteyenler vardır. Hemen çobanı akşam palan pandiraz köy odasına davet ederler. Çobanda merak edip gider. Bütün ağalar karşısındadır. Çobanı karşılarına oturturlar. Kocadonlu birazcık aşağılayarak kinini çobana kusar. Çobana kızına sahip çık, kızına sahip çıkmıyorsun der. Bak böyle diye olanları anlatır. Adam çok üzüölür ve yıkılır. Aşağılanmak adamın gururuna dokunur. Ondan sonra eve gider ama bir şey söyleyemez. Evdekiler halinden anlar. Çoban eşine açılır. Eşi de çaktırmadan kıza içini döker. Kız çok üzüölür. Kız da Mehmet'in pozisyonuna düşer. Bir de Mehmet için üzüölür. Zeynep hem babasına hem kendi aşklarına hem Mehmet'in neler yaşadığına üzüölür. Mehmet'in neden durgunlaştığını, eski neşesinin neden kaybolduğunu, neden zayıfladığını, yemeden içmeden neden kesildiğini o zaman anlıyor. Yaz boyu bu şekilde gider ama Zeynep yemeden içmeden kesilir. Mehmet de yemeden içmeden kesilir. Konu da artık dillenmiştir. Mehmet ile Zeynep bu içinden çıkılmaz durumu konuşurlar. Mehmet ile Zeynep durumu birbirlerine bahseder ama ne yapacakları konusunda çaresizdir. Mehmet ile Zeynep kaçamazlar, göçemezler ve gidemezler. Böyle bir şey ikisi içinde olmayacaktır. O günlerin de bugünün kanseri gibi ya da pandemi dönemindeki virüsü gibi vahim bir şey olan ve insanların başına bela olan verem hastalığı vardır. Önce Mehmet tabi yeme içmeden

kesilmiştir. Mehmet güçsüzleşince o göldeki gidiş geliş sırasındaki yüzmeler onu yormuştur. Artık sonbahar gelmiştir. Havalarda ve su soğumuştur. Mehmet o sürede vereme yakalanır, kan kusmaya başlar ve zayıflar. Verem bulaşıcıdır. Hem veremin bulaşıcı olmasından hem Zeynep'te yeme içmeden kesildiğinden Zeynep de vereme yakalanır. Sonbaharın iyice ilerlediği güne kadar Mehmet hayvanları otlatmaya devam eder. Hatta Mehmet sürünün otlatmaya çıkma sürecini her zamankinden birazcık daha uzatır. Havalarda iyice soğuyunca Mehmet sürüyü ağıla çekmek zorundadır. Sürüyü ağıla çeker. Zeynep de sürüyü ağıla çeker. Ama ikisi de hastalıkla boğuşmaya başlamıştır. Mehmet'in annesi endişelidir ama tüm çabalar boşadır. Mehmet evet demez başkasına ve yemez içmez. Mehmet baharı dört gözle çeker ki bir an önce tekrar Zeynep'ine kavuşsun. Gitsin gelsin. Yine her zamankinden erken sürüsünü çıkarır. Annenin tüm itirazlarına rağmen bedeni zayıf olsa da sürüsünü otlatmaya çıkar. Zeynep de sürüyü alıp gelir. İlkbaharda birkaç gidiş vesaire ama artık beden gidip gelmeye ve yüzmeye izin vermez. Çünkü Mehmet'in iyice veremi ilerlemiştir. Mehmet çok kan kusar. Mehmet annesine sonunda anne anlaşıldı bu verem ya da bu dert beni öldürecek öldürmeye de beni Sızak'a sürülerimi otlattığım yere gömün der. Oraya defnedin der. Mehmet vasiyetini öyle verir ve kısa bir süre sonra bir gün kan kusarak sürüsünün başında vefat eder. O kan kustuğu yerde *sevgi çiçekleri* bitmeye başlar. Karşı tarafta da aynı şekilde Zeynep'in hastalığı da ilerlemiştir. O da aynı vasiyeti yapar. Benim mezarımı sürülerimi otlattığım yere defnedin der. Yaklaşık bir iki ay sonra Zeynep vefat eder. Onun da mezarını oraya defnederler. O da kan kusarak vefat etmiştir. Onu da sürülerini otlattığı yere defnederler. İki yakada iki mezarın etrafında *sevgi çiçekleri* açmaya başlar. Mezarları sürülerin otladığı yerlerdedir. Çok yakın zamana kadar ikisinin de mezarı oralardaydı. Ne yazık ki Gölbaşı'nın gelişme sürecinde o mezarlarda artık talan edildi ve yok oldu. Yollar açıldı, fabrikalar kuruldu, siteler yapıldı ve parklar yapıldı. Ama mezarların kalıntıları ve buluntuları hala sürer. Hatta çok enteresandır. Verem tedavisi olmayan bir hastalıktı ama çok şükür bugün yok. Artık veremin tedavisi çözümü bulundu. Hayvanların şap ve şarbon hastalığı vardı o da çözümsüzdü ve onun da ilacı bulunamıyordu. Şap ve şarbona yakalanan hayvanlar hastalık bulaşıcı olduğu için hemen tecrit edilir ve kesilirdi. Gençliğime kadar şap ve şarbon hastalığının ilacı da bulununcaya kadar şap ve şarbon hastalığına yakalanan hayvanlar Mehmet'in mezarının etrafına getirilirdi. İç Anadolu'nun coğrafyasında

Eskişehir, Konya, Kırşehir, Nevşehir, Kırıkkale ve Çankırı'ya kadarki coğrafyada hayvanlar şap ve şarbona yakalandıkları zaman çobanlar sürülerini Gölbaşı'na süre süre getirirdi. O mezarın etrafında 7 kere dolaştırırlardı. Koyunların ve ineklerin hepsi o dolaşmada bütün ayakları çamura bata çıka dolaşırdı. O dolaşmada hayvanlar neredeyse göğüs kafesine kadar çamurun içerisindeydi. Ondan sonra da hayvanlar derede yıkanıp çıkar. Mezar etrafındaki 7 turdan sonra hayvanları iyileştirmeye sebep olan bir şey oluşur. Hayvanlar daha köylerine gitmeden iyi olurdu. Bunlar duyularım değildir. Benim kendi gördüğüm şeylerdir. Gençliğimde o sürüleri orada merak ederdim, sürülerin yanına gider ve sürülere bakardım. Hakikaten o mevsimlerde her yıl birkaç sürüye ben rastlardım. Zaten o bölgede sürü varsa mutlaka oraya gelirdi. O bölgenin böyle bir özelliği var. Tabi bunun mezarla ilişkisi yok. Araştırmalarımız sırasında şuna varıyoruz: Bunun sebebi bitkinin yetiştirilmesi türüdür. *Sevgi çiçeği* tek yıllık bir bitkidir. Yani her yıl doğar tohum bırakır. Bir yıl önce bıraktığı tohumlarından yeniden doğar. Yıl sonunda tohumlarını bırakarak yeniden ölür. O bitkiler aynı alanda da çürür. Bitkinin çürüdüğü alan sulak alanlardır. Sızak, iki mezarın olduğu yer ve suyun gölle buluştuğu gibi alanlar sulak alanlardır. Oralarda çürüme su ve balçığa dönüşür. Bir tür balçık olur. Mezarda zaten o alandır. O etrafta yani o balçıklı alanda sürü dolandığında şap ve şarbona muhtemelen *sevgi çiçeklerinin* içindeki bir farmakolojik yapı iyi gelmektedir. Farmakologlar, eczacılık bilimi açısından bunu mutlaka araştırmalıdır” (KK113). *Sevgi çiçeğinin* hikâyesi sadece Ankara'da değil Türkiye hatta dünyada bilinmektedir. Bu halk hikâyesinin etkisiyle *sevgi çiçeği* her yerde bilinir hâle gelmiş ve hikâye dilden dile günümüze kadar taşınmıştır.

Nergis üzerine halk hikâyeleri farklı farklıdır. Malya'da derlenen *Nergis Hikayesi'nde* Nuşiveran'ın kızı olur. Kıza ad konulacağı zaman kız etrafındaki hangi varlığı beğenirse o adı alsın denilir. Kız *nergis* çiçeğini görüp beğenince adı Nergis olur. Bu hikayedeki önemli bir noktaysa Nergis'in rüyasındaki dervişin verdiği gülü koklayarak hamile kaldığı görülür (Altınkaynak, 2011: 181-182). Bu hikâyede *gülün* üremenin sembolü olduğu görülür. Ayrıca padişahın kızının varlıkların en güzelinin ismini aldığı düşünüldüğünde *nergis* çiçeğinin diğer canlılardan güzellik yönüyle ayrıldığı görülür. Ankara'da da *nergis* üzerine derlenen halk hikâyesi şu şekildedir: “Aleviliğin kaynağında *nergis* çiçeği vardır. Hazreti Ali'nin Selman'a verdiği çiçektir. Bu zamanla oynayan bir anlatımdır. Hazreti Muhammed'in zamanında Ali

küçüktür. Ali Peygamberimizin elinde büyüdü. Doğal olarak Hz. Ali büyürken Peygamberin sahabeleri ve arkadaşları Ali'nin etrafındadır. Yani Peygamberin sahabeleri ve arkadaşlarının bir kısmı da Hz. Ali'nin bakıcılığını yapmış. Peygambere peygamberlik geldiğinde Hz. Ali 12 yaşında falandır. Selman Hazreti Muhammed'in sahabelerinden birisidir. Selman'ın Medai şehrinden geldiği söyleniyor. Selman genç bir beyin oğlu mu prens mi öyle biridir. Selman memleketini bırakıp bir yolculuğa çıkar. Epey bir gittikten sonra bir göle gelir. Sıcaktan terler ve suya girer. Selman eşyalarını o gölün kenarına bırakır. Selman suda yüzerken bir bakıyor ki elbiselerin üstüne bir aslan yatmış. Selman korkuyor, ürküyor ve ne yapacağını bilemiyor. Napacak? Selman sudan çıksa aslana yem olmak var. Bir atlı geliyor ve bu atlı aslanı oradan gönderiyor. Selman'da atlıya çok teşekkür ediyor. Selman beni çok büyük bir şeyden kurtardın der. Selman sudayken atlıya bir demet *nergis* çiçeğini teşekkür babında hediye eder. Bu çiçek hediyem olsun ve bergüzarım olsun der. Selman'ın üstünde bir şey yok ve Selman çırılçıplaktır. Tek hediye edebileceği şey *nergis*dir.¹⁷ Selman *nergisi* atlıya verir. Atlı da çeker gider. Şimdi bu süreç geçiyor. Selman gelir. Hazreti Muhammed'in sahabelesi olan Selman peygamberle arkadaşlık eder. Bu süreç içerisinde İmam Ali o evde olduğu için ona bakmaya başlar. İmam Ali daha çocuktur. İmam Ali hurmanın üstüne çıkar ve oynar. Oradan da hurmanın çekirdeklerini bu yaşlı adama atar. Selman artık yaşlanmış ve o gençliği bitmiştir. Çok zaman geçmiştir. Ali oyun oynuyor. Küçük bir çocuk ne kadar oynarsa. Selman yapma be çocuk der. Selman ben çok yaşlı bir adamım der. Selman Ali'ye benimle uğraşma der. O zaman Ali diyor ki sen mi yaşlısın ben mi yaşlıyım der. Selman ne demek diyor. Sen daha ufacak çocuksun der. Selman tabi ki ben yaşlıyım der. Ali öyle mi deyip o zaman da o daha o ıslak haliyle birlikte *nergisleri* göğsünden çıkartıp ona gösterir. Ali zaten *nergisleri* göğsüne almış getirmişti. Selman aaa beni kurtaran Ali'ymiş der ve evet sen yaşlısın der. Ali küçüktür aslında” (KK110) Niye *nergisin* hediye olarak verildiği muallaktır. Selman suda başka çiçek bulamadığından mı, çiçeğin kokusunun etkisinden mi ya da *nergisin* güzelliği ve aşkı simgelemesinden dolayı mı Hz. Ali'ye *nergis* çiçeğini verdi. *Nergise, peygamber çiçeği* denilir. Hz. Ali de Peygamberin

¹⁷ Buradaki çiçeğin *nergis* olma ihtimali olduğu gibi nilüfer olma ihtimali de vardır. Nilüfer sulak arazilerde, derelerde, göllerde ve bahçe havuzlarında yetişebilirken *nergis* sulak alanlarda normalde yetişmez. Hz. Ali'nin *nergise* benzetilmesinden dolayı Selman'ın Hz. Ali'ye verdiği çiçeğin nilüfer değil de *nergis* olduğu düşünülür.

gözünde önemli olduğundan Selman Hz. Ali'ye belki de bu yüzden *nergis* çiçeğini vermiştir. Bu anlatıda Hz. Ali'nin Peygamberin gözündeki kıymeti de anlatılıyor olabilir çünkü Peygamberin en çok sevdiği çiçek *nergistir*. *Nergis*, Hz. Ali'ye hediye olarak verildiği için Alevilikte kutsal sayılır. Bu hikâyeden çiçeğin her dönemde hediye olarak kullanılabildiği görülür.

Papatyanın bu kadar sevilmesinde ve tercih edilmesinde *Papatya ile Kelebeğin Hikâyesi* etkindir. Günümüzde seiyor sevmiyor diye yapılan *papatya* falının temelinde bu hikâye yatmaktadır. “*Papatya ile Kelebeğin Hikâyesi*’ne çok inanırdık. Kelebek *papatyayı* çok severmiş ama *papatyada* kelebeği çok severmiş. Bir türlü *papatya*. Ha kelebek *papatyayı* çok sevdiğini söylermiş ama *papatya* bir türlü sevdiğini kelebeğe söyleyemezmiş. *Papatya* kelebeğin ömrünün kısa olduğunu bilmezmiş. Kelebeklerin ömrü kısık ya kelebek ölmüş. *Papatya*, ben neden sevdiğimi söylemedim diye çok pişman olmuş ve üzölmüş. Kelebeğin ömrünün kısa olduğunu bilseydim baştan sevdiğimi söylerdim, demiş. O yüzden *papatyayla* sevecek sevmeyecek diye oynarız. Mesela annem ya da babam beni sevecek, sevmeyecek diye bakarız. *Papatya* falı hep sevmez gelir zaten. Çünkü *papatya* kelebeğe seviyorum demedi. Hangi *papatyayla* *papatya* falına bakarsan bak sevmeyecek gelir” (KK53). Bu hikâyeden dolayı *papatya* fallarının her zaman sevmiyor olarak çıkacağına inanılır.

Gelincik üzerine birçok hikâye vardır. Bunlardan biri de Hz. Muhammed’in Miraç’a çıktığında Kerbela şehitlerini *gelincik* olarak görmesidir. Mevlid, Hazreti Ali Cenklery, Hazreti Hamza’nın Kahramanlıkları, Eba Müslim Horasani Kıssaları, Menâkıb-i Seyyid Battal Gazî’yi Fuad Köprölü halk hikâyelerinin kaynaklarını sınıflandırmasında İslâm ananesinden geçen dini mevzularda yer alır (Alptekin, 2005: 49). Ankara’da *gelincikle* ilgili derlenen halk hikâyesi Miraç gecesiyle ilgilidir. Fuad Köprölü’nün sınıflandırmasına göre bu halk hikâyesinin kaynağı İslâm ananesinden geçen dini mevzulardır. “Hazreti Muhammed Miraç’a çıktığında ona bir yer gösteriyorlar. Burası tamamen kıpkırmızıdır. Hz. Muhammed burası neresi diye sorar. Onlar da diyor ki burası Kerbela’dır. Beş dinli olan Ninovak Köyü anlamında bir şey söylüyorlar. Hz. Muhammed bunu bana niçin gösterdiniz der. Onlar da derler ki bunlar şehitlerimizdir. Hz. Muhammed bu şehitler kim der. Bunlar Kerbela şehitleridir ve senin neslinden geliyorlar derler. Biri Hüseyin derler. Hz.

Muhammed’e Kerbela şehitleri çöldeki *gelincik* tarlası olarak gösterilmiştir. Sebebiyse Peygamberimiz acı duymasın ve üzülsün diyedir. *Gelincik*; naifliğin, zarıflığın, acının ve ateşin simgesidir. *Gelincik*, Hazreti Hüseyin’in çiçeğidir. (KK110). Burada önemli bir noktada gelinciğin neden gösterildiğidir. Bu da ancak gelinciğin insanlar için ne anlama geldiğiyle açıklanabilir. “Sadece kırmızılık ön plana çıksaydı *gül* gösterilebilirdi ama kırmızı *gül* aşkın ve sevginin simgesidir. *Gelincik* acının simgesi olduğundan peygamberimize gösterilmiştir. Her bir *gelincik* tam ortasında taç yapraklarının köke yani çanağa bağlandığı yerde siyaha döner. O da kendi acısından yandığını anlatır. *Gelincik* kendi ateşinden yanandır. Kendi ateşinden yandığı için de ortası siyahtır. Siyah siyah noktalar acısındanandır” (KK110). “*Gelinciğin* rüzgârda salınırkenki zarafetinden o kadar etkilenilir” (KK110). *Gelincik* doğadaki salınışından dolayı naifliğin simgesi olarak görülür.

Özellikle kokusuyla ön plana çıkan *fesleğenin* kendine has bir hikâyesi vardır. Bu hikâyeyi çiçekçiler *fesleğen* satarken anlatmaktadır. “Yaşlı bir amcanın eşinin her gece ilaç kullanması lazım olmuş ama amca her gece eşini uyandırdığı zaman eşinden azar işitirmiş. Eşinin ise her gece tatlılıkla uyanıp gecenin o saatinde ilaç içmesi lazım olmuş. Amca eşine bir *fesleğen* alır ve bizim uzakta gurbette kızımız var der. Sana bu *fesleğeni* kızımızın adına aldım. Onun ismini koydum. Her gece üçte buna su vereceksin. Sen anne olarak her gece su verdiğinde kızımız o suyla beslenecek ve onun hayatı güzelleşecek der. Hanımının bu hoşuna gider ve hanımı razı olur. Özlediği kızını bu şekilde yâd eder. O zamanlar alarmlı bu saatler var. Amca her gün ilaç saatlerine uygun olan gece üçe saati kurar. Eşine her gece üçte kalktığında başucunda bir bardak su ve yanında bir ilaç olacak der. O suyla önce ilacı içeceksin der. Bir yudum su kalınca o suyu *fesleğene* dökeceksin der. *Fesleğen* o suyla beslenecek der. Bu vesileyle hanımının yıllarca yaşamasına vesile oluyor ve güzellik katıyor” (KK103). Bu hikâyeye çiçek sevgisinin insan yaşamına etkisini göstermektedir. Nasıl halk çocuklarına çiçek isimleri veriyorsa çiçeklere de kendi çocuklarının isimlerini verir. Bu hikâyeyi duyanlar *fesleğeni* evinde bulundurmakta istemektedir.

Ters lale endemik bir türdür. Tunceli, Erzurum, Şırnak, Adıyaman ve Hakkâri’de *ters lale* yetişmektedir. *Ters lalenin* özelliği boynunun bükük olması ve kırmızı olmasıdır. “*Ters lale*, *lalenin* bir cinsidir. *Ters lale*, *laleyle* aynı

familyadandır” (KK26). “*Ters lale* endemik bir çiçektir” (KK89). “*Ters lale* Ankara’da bulunmaz. Özellikle Ağrı tarafında bulunur ve senede bir defa açar” (KK18). “Adıyaman’da bayağı endemik *ters lale* var” (KK90). “*Ters lalenin* boynu büküktür” (KK89). “*Ters lale* aşağı doğru bakar. Normal lale yukarı doğrudur. *Ters lalenin* rengi genelde kırmızıdır” (KK90). “*Ters lalenin* kafasına vurduğunda su damlacıkları damlar. Genç yaşta evlendirilen gelinler ağlar. Bu yüzden *ters laleye*, *ağlayan gelin* derler” (KK100). “*Ters lalenin* boynu eğridir. *Ters lalenin* başı aşağıya bakar ve *ters lale* üstündeki siyahlarla ağlar. Hem gelinlerin duvaklarının kırmızı renkli olması hem gelinlerin ağlamasından dolayı gelinlerin duvağının *ters laleyi* anlattığı düşünülür. Mesela annemin duvağının üzerine kırmızılar örtünmüş. Duvak, acıyı ve kırmızılığınan dolayı yeni bir hayatın başlangıcını simgeler” (KK110). “*Ters lale* Allah’la zikredilir. *Ters lalenin* Allah’la arasındaki bağlantısıysa lalenin ters olması ve ağlamasından dolayıdır. *Ters lale* bildiğiniz gözyaşı döküyor” (KK18). *Ters lalenin* Allah yoluna göz yaşı döktüğüne inanan insanlar vardır. Gelinlerin duvaklarının kırmızı olması ve gelinlere duvak örtülünce gelinin yere doğru bakmasıyla *ters lalenin* şekil özelliği arasında ilişki kurulur. Gelinlerin evden çıkarken ağlamasıyla *ters laleden* su damlaması arasında bağlantı kurulur. *Ters lale* gelinlerle ilişkilendirildiğinden *ağlayan gelin* adını alır. “Mimar Sinan Selimiye Cami’sini yapmadan önce Selimiye Cami’nin arsası *lale* bahçesiymiş. Tabi oraya Selimiye Cami’yi inşa etmişler. O *lale* bahçesinin sahibi çok ters bir adammış. Edirne Selimiye Camisi’nin girişinde *ters lale* resimleri var. Lale bahçesinin sahibinin ters biri olmasından ve eskiden caminin inşa edildiği yerin lale bahçesi olmasından dolayı caminin girişinde *ters lale* resimleri vardır. Bu hikâyeye istinaden *ters lale* ismi kullanılır” (KK79).

Geçmişten günümüze kadar *kantaron* şifa kaynağı olarak bilinir. “Hz. Musa’nın bütün vücudunu yaralar sarar. Bu yaralar bir türlü iyileşmez. Allahu Teala, ona *kantaron* toplamasını ve havanda *kantaronları* ezip yaraların üstüne sürmesini emreder. Yaralar hemen iyileşir. Aradan uzun bir zaman geçer. Tekrar aynı hastalık olur. Hz. Musa hemen gidip sarı *kantaron* toplar. Hz. Musa *kantaronları* ezer ve sürer ama yara iyileşmez. Yarabbi bunu sen söyledin ve yaralar iyileşmişti. Şimdi ama olmadı. Çünkü sen şifayı benden istemiştin. Oysa ikinci kez direk çiçeğe gittin. Ha şifayı veren Allah’tır. Bitkiler değildir” (KK80). Allah insanlara şifayı doğadaki otların aracılığıyla da verir.

Gecegüzelinin de kendine özgü bir hikâyesi vardır. “*Gecegüzelini* şeye benzetirler. Gece hani insanlar ne yaptığını ne ettiğini bilmez ya. İnsan bir tane kızı görür ve beğenir. İşte gece güzeli der. Şimdi derler ki gece güzeli dedikleri gece çok güzel gözüktür. Sabah kalktığında ya da gündüz aaa ben bunu mu sevdim der. Bu aynı onun gibidir. Gece güzelini gündüz baktığında hiçbir şeye benzetemezsin” (KK86). *Gecegüzeli* çiçeği akşam açar gündüz kapanır. Hikâye bazı insanların da aynı *gecegüzeli* gibi olduğuna dikkat çeker.

Ağaçların çiçekleri üzerine de halk hikâyeleri vardır. “Hazreti İsa’nın ölümüne sebep olan arkadaşı Yasova’dır. Hz. İsa, arkadaşı Yasova tarafından ihbar edilmesiyle çarmıha gerilir. Bunun vicdan azabını duyan arkadaşı kendisini *erguvan ağacına* asar. *Erguvan ağacının* zamanında beyaz çiçekli olduğu varsayılır. Daha sonrasında *erguvan ağacının çiçeklerinin* utançtan ötürü pembeleştiği söylenir. *Erguvan ağaçları* önce çiçek açar daha sonrasında çiçeklerini dökerler ve yaprağa düşerler” (KK72).

Nergis, papatya, ters lale, kantaron, fesleğen, gelincik, gecegüzeli, erguvan ağacı çiçekleri ve *sevgi çiçeği* üzerine Ankara’da halk hikâyeleri derlenmiştir. Bu halk hikâyeleri incelendiğinde çiçek kültürü üzerine oluşan bir kültür birikimi olduğu görülür. Bu halk hikâyeleri dilden dile kuşaktan kuşağa aktararak günümüze kadar gelmiştir. Bazı çiçekçiler satış yaparken müşterilerine çiçekler üzerine oluşan halk hikâyelerini anlattır. Bazı müşterilerde çiçeklerin halk hikâyelerini duyup etkilenir ve halk hikâyesinden etkilendiği çiçeği satın almak ister. Bu halk hikâyeleri çiçek satarken etkili olması çiçeklerin sözlü bellekte yer aldığını göstermekle kalmayıp kültür endüstrisinde de etkili olduğunu gösterir.

3.1.3. Türkülerde Adı Geçen Çiçekler

Halkın ortak malı sayılan türküler anonim halk edebiyatının nazım biçimi ve nazım türüdür. Türkü ezgiyle söylenir. Türkülerde çoğunlukla *gül, lale, karanfil, menekşe, nergis, sarı çiçek, sümbül, yonca, lavanta* ve *nevrüz* gibi çiçekler geçer. “Türkülerde çiçek bir sürü vardır” (KK90). Türkülerde İç Anadolu bölgesi diğer bölgelere göre daha çok çiçek adları kullanır. 10 çiçek türüne İç Anadolu türkülerinde rastlanılır. *Gül, çiçek, sümbül, karanfil, menekşe, lale, nergis, çiğdem, gonca* ve *lavanta* sırasıyla İç Anadolu’da en çok kullanılan çiçek adlarıdır (Uçar, 2019: 24). Türkülerde bazen çiçeğin rengi belirtilir. Özellikle *sarı ve mor çiçek*

üzerine türküler vardır. “*Sarı Çiçek Sarartıyor Dağları* diye türkü var. *Sarı çiçek* kullanılma sebebi doğada *sarı çiçeğin* çok olması olabileceği gibi *sarı çiçek* diye *çiğdeme* vurgu yapılıyor olabileceğidir. 6 Mart bahar başlangıcında kar yenice kalkar ve *çiğdemler* açmaya başlar. *Çiğdemler* dağları sarartır. Güneş’in yansıtıcı etkisinden doğadaki her şey sarıdır. Mesela arı en çok *sarı çiçeğe* gidiyor” (KK110). *Sarı çiçek* doğanın yansımaları olarak düşünülür. *Sarı çiçek çiğdemi* simgeleyebilir. *Nevruz* çiçeğinin rengini halk mor diye bilir. Bundan dolayı bazılarının göre *mor çiçek nevruz çiçeğini* simgeler.

Âşık Veysel Şatıroğlu, *Çiğdem Der Ki* türküsünde *çiğdem*, *lale*, *sümbül* ve *nevruz* çiçeğinden bahsetmiştir. Âşık Veysel’in *Çiğdem Der Ki* türküsü:

“*Çiğdem* der ki ben alayım
Yiğit başına belayım.
Hepisinden ben alayım.
Benden ala çiçek var mı çiçek var mı hey?

Al baharlı mavi dağlar,
Yârim gurbet elde ağlar.

Lale der ki be hey tanrı,
Benim boynum neden eğri?
Yardan ayrı düştüm gayri.
Benden ala çiçek var mı çiçek var mı hey?

Çayır çimen doldu dağlar.
Yarım gurbet elde ağlar.

Nevruz der ki ben nazlıyım.
Sarp kayalarda gizliyim.
Mavi donlu gök gözlüyüm.
Benden ala çiçek var mı çiçek var mı hey?

Al baharlı mavi dağlar,
Yarım gurbet elde ağlar.

Sünbül der ki boyum uzun,
Yapraklarım düzüm düzüm,
Beni ak gerdana dizin.
Benden ala çiçek var mı çiçek var mı hey?

Çayır çimen oldu dağlar.
Yarım gurbet elde ağlar.”¹⁸

İlk dörtlükte *çiğdem*in güzelliği aktarılır. İkinci dörtlükte *lalenin* görünüşü aktarılarak Allah’tan gelen her şeyin kabul edilmesi vurgulanır. Üçüncü dörtlükte *nevruzun* dağda bayırda olabileceğine ve rengine dikkat çekilir. Son dörtlükteyse *sümbülün* görünüşü anlatılıp insanların birbirine duyduğu sevgi bağı anlatılıyor olabilir. “*Nevruz* için Âşık Veysel çiçeklerden aladır diyor. *Nevruz* der ki ben nazlıyım/ Sarp kayalarda gizliyim dağlarda/ Mavi donlu gök gözlüm/ Benden ala çiçek var mıdır? Âşık Veysel mavi donlu gök gözlüyüm/Benden ala çiçek var mı diyor. Babama hem mavi hem yeşil bu nasıl bir çiçek diye sordum. Babam *nevruza* tarif edilemez güzellikte bir çiçektir, dedi. *Nevruz* çok nadir bulunur, dedi. Âşık Veysel’in türküsünde geçen *çiğdem*in rengi sarı, *sümbülün* rengi mor ve *lalenin* rengi kırmızıdır. Buradaki çiçekler dindeki kutsallardır. Âşık Veysel’in torunlarının adı çoğunlukla kendi şiirlerinde geçer. Hatta Âşık Veysel’in torunlarının ismi bu çiçeklerdendir. Âşık Veysel torunlarının adları olan Lale, Çiğdem gibi isimler bu şiirden geliyor” (KK110). Âşık Veysel’in çiçek sevgisi hem şiirlerinde hem torunlarının adlarından anlaşılır.

Ankara Çubuk Karaköy’de *Altın Yüzük Yaptırdım Garanfilli Yâr Allı Yâr* türküsünde karanfil hem mecaz hem gerçek anlamıyla kullanılmıştır. Burada garanfil sevgiliyi temsil eder:

“Garanfilim susuzum, (Garanfilli yar allı yar)

Gaç gündür uykusuzum, (Garanfilli yar allı yar)

Varsam yârin yanına, (Garanfilli yar allı yar)

Dilim durmaz huysuzum. (Garanfilli yar allı yar)”¹⁹

¹⁸ Âşık Veysel’in Çiğdem Der Ki şiiri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.
<https://www.repertukul.com/CIGDEM-DERKI-BEN-ELAYIM-297>

Türkülerde de kişilere hitap ederken çiçek adları kullanılır. Şereflikoçhisar'da söylenen *Aman Fatma Gül Fatma* türküsünde Fatma'ya *gül* olarak hitap edilmiştir. *Ayaş Yollarından Aştım Da Geldim* türküsünde “Ayva çiçek açmış yaz mı gelecek/ Gönül bu sevdadan vaz mı geçecek/ Bana ettiklerin az mı gelecek” bağlantısında bir meyvenin çiçek açması yer alır. Özellikle Ankara'da *Bağda Gülü Budadım* türküsünü kadınlar düğünlerde tefle söyler. Bu türküde bağda *gülü* budadım derken *gül* gerçek anlamda kullanılmışken *gülü güle* bağladım ifadesindeyse iki sevgili kastedilmiş olabilir. *Viran Bahçelerde Bülbül Öter Mi* türküsünde gönül eğlencesi *gül* olmayınca ifadesinde de *gülle* sevgili kastedilir.

Gül gibi karanfil ve menekşe de türkülerde çok görülen çiçeklerdendir. “*Mendilimde Gül Oyalar* ve *Karanfil Oylum Oylum* gibi türkülerde çiçek adları geçer” (KK67). “Karanfil oylum oylum/ Geliyor selvi boylu/ Ne dedim de darıldın” şeklinde devam eden *Karanfil Oylum Oylum* türküsünden *karanfil* çiçeği gerçek anlamıyla kullanılmıştır. *Mendilimde Gül Oyalar* türküsü *Çemberimde Gül Oya* ya da *Mendilimde Gül Oya* türküsüyle aynıdır.

Bazı türkülerde çiçeklerin kokusu vurgulanmıştır. Esmerim Biçim Biçim türküsünde lavantanın kokusunun güzelliği aktarılır:

“On beş tane kızı kandırdım,
Bir şişe *lavanta* kolonyasıyla,
Hele loy loy,
Kibar yarım esmerim” (KK83).

Lavantanın keskin bir kokusu vardır. *Lavantadan* çeşitli ürünler yapılır ve ürünlerinde kokusu güzeldir. *Lavanta* kokusu insanı etkiler. Türküde *lavanta* kolonyasından on beş kızın etkilendiği söylenilir. “*Lavantanın* çok güzel bir kokusu olması ve bulunmasının zor olması yönüyle türküde on beş kız kandırdım denilir. *Lavanta* türkülere konu olmuştur” (KK83). “Karanfil Deste Gider türküsü vardır” (KK85). *Karanfil* deste gider ha nanay/ Kokusu dosta gider ha ha ha nanay diye devam eden türküde *karanfilin* insan samimiyetini temsil etmesinden dolayı kokusunun dosta gideceğine dikkat çekilir.

¹⁹ Altın Yüzük Yaptırdım Garanfilli Yâr Allı Yâr türküsü hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.repertukul.com/ALTIN-YUZUK-YAPTIRDIM-Garanfilli-Yar-Alli-Yar-869>

Sadece türkülerde değil şarkı sözlerinde de çiçek isimleri geçer. “*Menekşe Gibi Gözler* şarkısı vardır” (KK25). “*Güller* şarkılara, şiirlere ve birçok şeye konu olmuştur. *İkimiz Bir Fidanın Güller Açmış Dalıyız* şarkısı var” (KK89). “*Gül Pembe* şarkısı vardır. *Dağlar Kızı Reyhan* şarkısında *reyhan* çiçeği geçer” (KK85). *Dağlar Kızı Reyhan* şarkısında *reyhan* çiçeği kızlara ad olarak kullanılmıştır. “*Bahçede Hanımeli* diye meşhur bir şarkı var. Bahçede *hanımeli*/ Sen ettin beni deli/ Gel *gülüm* gel diye devam eden şarkıyı Barış Manço söyler. *Hanımeli* (*lonicera*) güzel kokar. Mahallemizde bazı binalarda *hanımeli* (*lonicera*) var. *Hanımeli* sezonda iki defa açıyor. *Hanımelinin* (*lonicera*) hoş bir kokusu var. *Hanımelinin* (*lonicera*) kokusunu çok severim” (KK90). Bu şarkıdan *hanımelinin* (*lonicera*) bahçelerde kullanıldığı anlaşılır. *Gülüm* ile de sevgiliye hitap edilir.

Ankara’da türkülerde çiçek adları geçmektedir. Bu çiçek adları türkülerde gerçek veya mecaz anlamda kullanılmaktadır. *Gül*, *karanfil*, *menekşe*, *hanımeli* (*lonicera*) i, *reyhan*, *lavanta*, *sarı çiçek*, *nevrüz*, *sümbül*, *lale* ve *çiğdem* gibi çiçeklerin türkü ve şarkılarda geçtiği görülür. Türkülerde çiçek adlarının kullanım amacı farklı farklıdır. Türkülerde çiçeklerin görünüşüne, kokusuna, dini unsurlarla ilişkisine ve hitap olarak kullanılmasına yer verilir.

3.1.4. Manilerde Adı Geçen Çiçekler

Çiçeklerle ilgili manilerde vardır. Çiçeklerle ilgili manilerde özellikle *gül*, *lale*, *nergis*, *çiğdem*, *karanfil*, *sümbül*, *fesleğen*, *rezene*, *sarmaşık*, *yasemin* ve *menekşe* gibi çiçekler daha fazla kullanılır. Manilerde *al çiçek*, *sarı çiçek* ya da *mor menekşe* gibi çiçeklerin renkleri de kullanılır. Manilerde çiçekler hem gerçek hem mecaz anlamıyla kullanılır. Bir manide birden fazla çiçek kullanılabilir:

“Ayrıldım *gülüm* senden

Saçı *sümbülüm* senden

Araya engel düştü

Kesildi yolum senden” (Çatıkkaş, 2001: 145).

Gül ve *sümbül* çiçeği birlikte kullanılır. *Sümbülün* saç ve *gülün* sevgiliye benzetilmesi dikkat çeker. Çiçek adları burada mecaz anlamda kullanılmıştır. Ankara’daki kaynak kişilerden çiçeklerle ilgili derlenen mâni şudur:

“*Gül* alırlar, *gül* satarlar,
Gülden terazi tutarlar,
Gülü gül ile tartarlar,
Çarşı Pazar *güldür gülü*.”

Güller koklanır solana kadar,
Dostlar sevilir, ölene kadar” (KK3).

Manide *gül* dost anlamında kullanılmıştır. Manide *gül* mecaz anlamda kullanılmıştır.

Farklı farklı şehirlerin manilerinde olduğu gibi Ankara’nın manilerinde de çiçekler geçer. Manilerde çoğunlukla güle, karanfile ve menekşeye rastlanılır. Çiçeklere yüklenen anlamlar kuşaktan kuşağa manilerle aktarılmıştır.

3.1.5. Kalıplaşmış Söz ve İfadelerde Adı Geçen Çiçekler

Çiçeklerin kullanıldığı kalıplaşmış sözler ve ifadeler vardır. Bu kalıplaşmış söz ve ifadeler toplumun belleğinin yansımalarıdır. Çiçekler üzerine oluşan kültür aktarımında kalıplaşmış söz ve ifadelerinde önemli bir rolü vardır. Ankara’da çiçekler üzerine oluşan kalıplaşmış sözlerden bazıları şunlardır: “Çiçekler üzerine bir sürü söz var. *Gülü* bir gün seni her gün severim” (KK89). “*Güllerden* güzelsin gibi ifadeler kullanılır” (KK103). “Pek çok insan *gülü* çok sever. *Güle* hangi anlam yüklenmek isteniyorsa o anlam yüklenir. Ben sevdiğime *gül* demem *gülün* ömrü az olur derler. Sevdiğime *gül* demek isterim ama *gül* diyemem çünkü *gülün* ömrü az olur. *Gülün* anlamında hep sevgi, güzellik, renk ve saflık vardır. Çiçek; insanlığın her şeyden ayırdığı saflığı, güzelliği, berraklığı ve yalınlığı gösterir. Dolayısıyla çiçek insan olmanın özünü gösterir. Bu çok önemlidir” (KK113). Bu örneklerde de görülür ki gül üzerine oluşan birçok kalıplaşmış söz ve ifadeler vardır.

Çiçekler İslamiyet’te de önemlidir. Bitkiler kadar çiçekler üzerine de hadisler bulunmaktadır. “Peygamber efendimizin kıyamet koptuğu zaman bile elinizde bir fidan bulunuyorsa onu dikmek için de bir engel yoksa derhal o fidanı dikin sözü var” (KK111). Bu hadiste dinimizin bitkiye ya da çiçeğe verdiği önemi gözler önüne sermektedir.

Kalıplaşmış söz ve ifadelerden atasözü, deyim, dua, alkış ve kargışlarda adı geçen çiçekler bazen mecaz bazen gerçek bazen hem mesaj hem gerçek anlamda kullanılır. Kalıplaşmış söz ve ifadelerde en çok çiçek kavramı ve *gül* geçer. Bu da gülün ve çiçeğin kültürümüzdeki yerini gösterir. Gül ile Hz. Muhammed'in ilişkilendirilmesi özellikle kalıplaşmış söz ve ifadelerde en çok gülün kullanılmasına etken olabilir. İnsanlar neyi seviyorsa onu hayatının her alanıyla ilişkilendirmek ister. Kalıplaşmış söz ve ifadelerde gül, çiçek, nergis, ıhlamur, sümbül, ebegümeci ve *yonca* gibi çiçekler kullanılır.

3.1.5.1. Atasözü ve deyimlerde adı geçen çiçekler

Atasözleri halkın inançları, gelenek ve görenekleri, kültürleri, değerleri, gözlem ve deneyimleri gibi unsurları gelecek nesillere aktaran kısa ve kalıplaşmış sözlerdir. “İlk söyleyenlerini belirleyemediğimiz atasözleri hayat prensibi olacak fikir ve düşünceleri, din, ahlâk, hukuk, iktisat, terbiye, gelenek görenek ile tabiat olaylarından, teknikten vb. çıkacak kuralları somuttan soyuta giden bir yolla söz ve yazıyla nesilden nesile aktarılan hikmetli cümlelerdir” (Güzel ve Torun, 2010: 197). Atasözü yerine sab, sav, atalar sözü, mesel, durub-ı emsal gibi terimlerde kullanılmaktadır. Atasözleri manzum ve mensur olmakla birlikte içerisinde birçok söz sanatı barındırmaktadır. Atasözleri yol gösterme özelliğinin yanı sıra öğüt de verebilir. Atasözleri birçok türün içerisinde yer alır. İlk atasözüne Orhun Kitabelerinde rastlanır. Divânü Lügati't-Türk ve Dede Korkut Hikâyeleri atasözleri yönünden zengindir. Atasözü denilince Levnî'nin Atalar Sözü Destanı ve Güvahî'nin Pend-nâme'si ilk akla gelen eserlerdendir.

Her konuda atasözü söylenmiştir. Kültürel kimliğimizi yansıtan atasözlerinde çiçeklere yer verilmiştir. Atasözlerinde *gül*, *sümbül*, *çiğdem* ve *yasemin*, *ıhlamur* ve *ısırgan* gibi çiçek çeşitlerinin adlarıyla *çiçek* kelimesi kullanılır. Atasözlerinde *gül* çok kullanılırken *çiğdem*, *ısırgan* veya *ıhlamur* az kullanılır. *Dikili bir ağacı yok, yaseminden çubuk ister* atasözünün anlamı şudur: “Hayatta kendisine ve ailesine en küçük bir katkısı olmayan bir kimse bir de en güzel değerleri istemeye kalkar” (Parlatır, 2007: 186). *Yasemin* çiçeği aşkı simgelediği gibi kokusu ve renginin güzelliğiyle bilinir. Günümüzde *yasemin* çiçeğinin kokusundan dolayı tütsü çubukları yapılmaktadır. Atalarımız bu atasözüyle sanki günümüzde kullanılan bu tütsü çubuklarına yüzyıllarca önceden gönderme yapmış gibidir. *Yasemin* çiçeğinin

değerli ve güzel oluşu atasözünde sezdirilir. *Her zaman çiğdem çıkmaz; bazen de küsküç kırılır* atasözünün anlamı şudur: “Girişilen işlerden her zaman olumlu sonuç alınamaz. Kimileyin olumsuz durumlar başarıya engel olur” (Aksoy, 2017: 313). *Çiğdem* de atasözlerinde yer edinmiştir. Çiçek çeşitleriyle ilgili atasözlerine ‘*Ihlamurdan odun olmaz, beslemeden kadın olmaz.*’ Ve ‘*Isırgan ile taharet olmaz.*’ Atasözlerini de ekleyebiliriz. *Ihlamur* ve *ısırganın* çiçeği yüzyıllardır kullanıldığından atasözlerinde yer edinmiştir. *Gül dikensiz sümbül şikensiz olmaz* atasözü iyi ya da kötü olan her şeyin bir kusuru vardır anlamındadır. *Sümbül* saça benzetilir ve şikende kıvrım anlamındadır. Sevgili ıstırap çektirir ve sevgilinin saç da kıvrım kıvrımdır. Âşık sevgilinin kıvrım kıvrım saçına tutsaktır. Divan şiirindeki bu ilişki atasözünde de yer edinmiştir.

Atasözlerinde *çiçek* ve *gül* sözcükleri daha fazla kullanılmıştır. *Çiçek* ve *gül* kelimesi atasözlerinde çoğunlukla mecaz anlamda kullanılsa da bazen gerçek anlamıyla ya da hem gerçek hem mecaz anlamda da kullanıldığı görülebilir. Atasözlerinde *gül* birçok anlam kazanmıştır. *Gül* atasözlerinde çiçek anlamının dışında bazen sevgili bazen güzellik bazen iyilik anlamını karşılayacak şekilde kullanılır. Ankara’daki kaynak kişiler *gülü seven dikenine katlanır* atasözünü kullandığını dile getirir: “*Gülü seven dikenine katlanır* atasözü vardır” (KK8). “Çiçeklerle ilgili *gülü seven dikenine katlanır* gibi klasik atasözümüz vardır” (KK72). “*Gülü seven dikenine katlanır* en çok kullandığımız atasözlerinden bir tanesidir” (KK90). Atasözlerinde *gül* ile diken motifi de çok kullanılmaktadır. *Gülü seven dikenine katlanır* atasözünde insanın sevdiği için sıkıntılara katlanabileceği anlatılır. *Gül* sevgiliyi; diken ise sıkıntı ve acıyı karşılar. Ankara’da çiçeklerle ilgili sadece *gülü seven dikenine katlanır* atasözü yoktur. Alan çalışmasında *gülü seven dikenine katlanır* atasözü söylense de Ankara’da günlük yaşamda çiçeklerle ilgili başka atasözleri de kullanılır. *Karga ile görüşen çöplüğe, bülbül ile görüşen güle gider* atasözüyle aynı anlama gelen *karga ile konuşan leşe, bülbülle konuşan güle konar* atasözüdür. İki atasözü de toplumda iyi insanlarla konuşup arkadaşlık kuran kişilerin iyiliklere ulaşacağını ama kötü insanlarla arkadaşlık kuran insanların ise kötülöklere ulaşacağını anlatılır.

Atasözünde *gül* ile bülbül motifi kullanılır. Bülbül *güle* âşıktır. Bülbül, *gülün* nazını ve cefasını çeken ve *gül* için feryat eden bir aşığı simgeler. *Gülün kadrini*

bülbül bilir atasözünde *gül* ve *bülbül* motifi kullanılmıştır. *Bülbül güle* hasrettir ona kavuşmak için uğraşır. Buradan da anlaşılacağı gibi sevgilinin değerini ona hasret olan kavuşmayı bekleyen kişi daha iyi bilir. *Gülün nazını bülbül çeker* atasözünde ise seven sevdiğinin nazını çeker ve sevdiğinin kusurunu görmez. *Gülü yâd ettikçe bülbülün feryadı artar* atasözünde ise *bülbül güle* kavuşamamıştır ve onun ismini ananları duydukça feryadı yani şakıyışı artar. Bu atasözü insanların kavuşamadığı kişilerin ismi anıldığında daha fazla üzüleceği anlamına gelir. *Gül* ve *bülbül* motifi geçen atasözlerinde *gül* iyilikleri, sevgiliyi ya da kavuşulamayan kişiyi simgeler. *Bülbül* ise aşkının tüm kusuru görmezden gelen, *güle* kavuşmaya çalışan ve *güle* kavuşamadıkça feryat eden bir aşığı simgeler. Divan edebiyatında da halk edebiyatında de *gül* ve *bülbül* motifi önemli yer tutar.

Parlatır’a göre dikensiz *gül* olmaz atasözü iyi ya da güzel her şeyin az da olsa bir kusuru vardır anlamına gelmektedir (2007: 186). *Gül* dikensiz olmaz ve *dikensiz gül olmaz*, *engelsiz yar olmaz* atasözleri de dikensiz *gül* olmaz atasözünün anlamını karşılamaktadır. Bu üç atasözünde *gül* iyi ve güzel olan şeyleri karşılarken diken ise kusuru karşılar. *Gül dikensiz*, *gönül gamsız olmaz* ve *gül dikensiz*, *güzel nazsız olmaz* atasözlerinin anlamı şudur: “*Her gülün diken, her gönlün de bir sıkıntısı vardır*” (Parlatır, 2007: 255). Her şey insanoğlu içinse insanlar hem mutlu hem üzüntülü olabilir. *Gül* dikensiz düşünilemiyorsa insanlarda dertsiz ve sıkıntısız düşünülemez. Bu iki atasözünde *gül* gönlü ve insanı simgeler, diken sıkıntıyı simgeler.

Dost ve düşman ilişkisini anlatan atasözlerinde *gül* kullanılmıştır. *Dostun attığı gül onulmaz yara açar* atasözünde de olduğu gibi düşmanın attığı değil de dostun attığı *gül* daha çok insanı yaralar çünkü dostun bunu yapabileceği düşünülmez. Burada *gül* bir hareketi, davranışı ya da taşı karşılamıştır. Soy ve soyluluk üzerine olan atasözlerinde *gül* dalının ince ve narin olma özelliği kullanılmıştır. *Gül dalından odun beslemeden / çingeneden kadın olmaz*, *halayıktan kadın olmaz*, *gül ağacından odun ve beslemeden kadın olmaz*, *gül ağacından odun olmaz* atasözleri *gül* dalı ya da ağacının ince olduğundan dolayı odun olamayacağı; beslemeden ya da hizmetliden eş olamayacağı anlamındadır. *Vakitsiz gül açmaz* ve *vakitsiz açan gül tez solar* atasözleri her şeyin zamanında olması gerektiğini ve zamanında yapılmayan şeylerin sonucunun olumsuz olabileceğini vurgular. Halk arasında erken evlilik yapınca

vakitsiz açan *göl* tez solar denilmektedir. Evlilik erken ya da geç olursa mutsuz sonla bitebilir.

Bahçe gölü ya da *gölstanda* atasözlerinde geçmektedir. *Oğlanınki oğul balı, kızınki bahçe gölü* atasözünde torun oğlan çocuğundan olursa oğul balı, kız çocuğundan olursa bahçe gölü olarak sevildiği ve nitelendirildiği anlatılır. *Göl bahçesi*, Firdevs cenneti olarak düşünölür. Bu bahçedeki *göllerden* ya da nurlardan biri de kız çocuklarının olabileceği düşünölür. *Baykuş viraneyi gölstanla değışmez* atasözünün anlamı şudur: Herkes kendi alıştığı yeri sever. İnsanlar başka yerler daha iyi bile olsa gitmez (Şentürk, 1999: 39). *Gölstan göl bahçesi* yerine kullanılmıştır. *Gölü tarife ne hacet ne çiçektir biliriz* atasözünde de *göl* ve *çiçek* birlikte kullanılmıştır.

Çiçek çeşitlerinin isimleri gibi *çiçek* kelimesi de atasözlerinde çokça geçmektedir. Atasözlerinde çiçek çeşitli anlamlara gelmekte ve çeşitli kişilere ve nesnelere benzetilmektedir. *Gelin çiçek, her dediğı gerçek; kaynana yılan, her dediğı yalan* atasözünde gelin- kaynana ilişkisi düşünölüldüğünde yeni gelen gelinin bir çiçek gibi saf ve temiz olacağına dikkat çekilmiştir. *Bir çiçekle bahar gelmez/ Bir çiçekle yaz olmaz* atasözünde çiçek, güzel ve küçük bir belirti anlamındadır. *Her çiçek koklanmaz* atasözünde de çiçek güzel anlamında kullanılmıştır. *Her çiçekten bal olmaz, vakitsiz açan çiçek boy atmaz, arı bal alacak çiçeğı bilir* vb. atasözlerinde de çiçek kendine yer edinmiştir. Özellikle günümüzde bile önemli olan arı, bal ve çiçek üçlüsünün atasözlerinde yer edinmesi eski zamanlarda balcılık yapıldığına ve çiçeklerin çeşidine göre bal miktarının fazla olabileceğine işaret eder. Bu geleneksel bilgiler atasözlerine yansımış ve atasözlerinde farklı anlamlar ortaya çıkmıştır.

Türkçe deyim yönünden zengin bir dildir. Çiçek çeşitlerinin adı ya da çiçek kelimesinin kullanıldığı deyimler Anadolu'da olduğu kadar Ankara'da da kullanılır. Anadolu'da çiçekle ilgili deyimlerde çiçek, *göl*, *ısırgan*, *ebegümeci* ve *yonca* kullanılır. Aksoy'a göre *çapar çiçek çıkardı* deyimini bozuk olan bir işe daha da güçlüklerin eklenmesi anlamına gelir (2017: 687). *Çiçeğı burnunda*, daha taptaze ve yeni anlamında kullanılır. Özellikle yeni evlilere çiçeğı burnunda denilmektedir. *Göllük gölstanlık* deyimini insanların huzurlu ve mutlu olduğu ve sorun olmayan ortam için kullanılır. *Bal alacak çiçeğı bilmek* deyimini nereden nasıl çıkar sağlayacağını bilmek anlamında kullanılır. *Ne çiçektir biliriz* deyimini Aksoy'a göre

onun kötü ve işe yaramaz biri olduğu bilinir anlamında kullanılır. *Ne çiçektir biliriz* ile *ne mal (meta) olduğunu biliriz* deyimini aynı anlamda kullanılır (2017: 976). Ankara’da kullanılan deyimlerden biri de *arife çiçeği bayram köçeğidir*. Bu deyim “Bayramlığını arifeden giyen çocuklara denir” (Kaçalın, 2019: 253).

Çiçeklerle ilgili deyimler sorulduğunda kaynak kişiler *çiçeği yediler* deyimini söyler. *Nazardan insanı yediler* dendiği gibi *nazardan çiçeği yediler* de denilmektedir. Herhangi bir canlı ya da cansız varlığa göz değdiğinde o nesnenin kırılıp yok olmasına veya canlının ölmesine *nazardan yemek* denilir. “Renkli gözlülerin nazarı değdiğini söylerler. Bence nazar değmesi tamamen insanın fitratıyla alakalıdır. Çiçeğe nazar değdiğine inanırım. Ablamın çok zor açan bir çiçeği vardı. Bazı çiçeklerin bakımı çok zordur. Mesela çiçeğin belirli bir yerde kalması gerekir. Çiçek, o yeri seviyorsa yerini değiştirmemek gerekir. Ablamın çiçeği de o ortamı sevmiş ve o ortamda büyümüştü. İnsanlar “Ama Gülsüm bu çiçeği nasıl büyüttün?” diye diye çiçek en son gittiğimde yoktu. Abla çiçeğe ne oldu dedim. Ablam ‘*nazardan çiçeği yediler*’ dedi” (KK42). Nazar değmesiyle çiçek öldüğünde ya da solduğunda *nazardan çiçeği yediler* deyimini denilmektedir.

Çiçek çeşitleri ya da çiçek kelimesinin kullanımı atasözlerinde geçmektedir. Atasözlerindeki çiçek ve çiçek çeşitleri sevgiliyi, aşkı, saflığı, temizliği, gönlü, olumlu olayları ya da bazı nesneleri karşılamak için kullanılmıştır. Günümüzde çiçeğe atfettiğimiz özellikler ve çiçeklerin kendi özellikleri atasözlerinde görülmektedir. Divan şiirindeki *gül-bülbül*, *gül-diken* ve *sümbül*-şiken ilişkisinin sözlü anlatım türlerinden atasözlerine yansıdığı görülür. *Gül* ya da *sümbül* geçmişten günümüze kadar çiçek, sevgili ve sevgilinin özelliklerini karşılamak için kullanılır. Günümüzde de özellikle sevgiliye verilen hediyelerin başında bu çiçekler gelmesi bu çiçeklerin sevgiliyi hitap etmesindendir. Deyimlerde özellikle çiçek ve *gül* geçer. Ev hanımları evde yetiştirdiği çiçekler solunca özellikle *nazardan çiçeği yediler* deyimini kullanır. Atasözü ve deyimlerde çiçeklerin kullanılması çiçeklerin halkın toplumsal belleğinde önemli olduğunu gösterir.

3.1.5.2. Dua (alkış) ve beddua (kargış) adı geçen çiçekler

Alkış ve kargışlarda çiçeklerin adları geçer. Alkış ve kargışlarda çiçekler kullanılarak çiçeklerin olumlu ya da olumsuz özelliklerinin insanlarda olması dilenir. *Çiğdem*, *sümbül* ve *gül* gibi çiçek adlarının yanında çiçek kavramı da alkış ve

kargışlarda geçer. Diğer nazım türlerinin içinde de dualar ve beddualar geçer. Kaynak kişiler çiçeklerin beddualarda kullanımını yadırgarken dualarda kullanılmasını normal karşılamaktadır. “Beddualarda çiçeklerin kullanımına rast gelmedim. Şükür ki rast gelmedim. Hani duada belki çiçekler geçer. Dua olarak *çiçekler gibi yüzün gülsün* denir. Bu içten gelerek güzel dilek dilemek için söylenir” (KK103). Beddualarda özellikle çiçeklerin kuruma ve sararma özellikleri kullanılır. “Sümbül gibi kuruyasın” (KK78). *Sümbül* gibi insanın kuruması istenilir. “*Çiğdem* kurusun, *gülün sararsın*.” (KK78). *Çiğdem* ve *gül* üzerinden insanlara kötü dilekler dilenmiştir. “*Güneşi göresin, çiğdemleri görmeyesin ya da çiçek gibi sararasın, solasın*” (KK78) gibi atasözleri de vardır. “*Gül gibi solasın* derler” (KK32). *Çiçek gibi açasın* ve *hayatın gül bahçesine dönsün* gibi dua edildiği de görülür. *Çiçek gibi solasınca* diye beddualarda vardır.

Sözlü anlatımların içerisinde de alkış ve kargışlar yer alır. Bu alkış ve kargışlarda da çiçek kavramı ve çiçek çeşitlerinin adlarının geçtiği görülür. Denizli’de Hıdırellez eğlencelerinde Bahtiyar Açma adı verilen niyet oyunu oynanır. Bahtiyar açmada okunan manilerden biri şudur:

“Bahtiyarım var olsun,

İçi dolu *gül* olsun,

Yılda bahtiyar açanın,

Muradı hâsıl olsun” (Yazıcı ve diğerleri, 2019: 132).

Bu Hıdırellez manisinde de *gül* kullanılarak iyi dilek dilenmiştir. *Çiğdem* gezmesi ritüellerinde de alkış ve kargışlara yer verilir. *Çiğdem* gezmesinde çocuklar “*Çiğdem çiğdem* çiçecik /Emmim oğlu göçeçik/Yağ verenin oğlu olsun/Bulgur verenin kızı olsun.” Diyerek dolaşır. *Çiğdem* gezmesinde söylenen manilerde ve bulgur yağ verenlerin sözlerinde dualar yer alır. Nevruz alkışları da görülür:

“Yaşın kutlu olsun

Ömrün uzun olsun

Ulus bahtlı olsun

Dört çeşit malınız çok olsun

Nevruz bereket versin

Laleler, sümbüller açsın

Ulusun ulu günü kutlu olsun

Nevruzunuz kutlu olsun

Hızır yoldaşınız olsun

Tanrı korusun” (Çınar, 2000: 453’ten akt. Keskin, 2018: 249).

Nevruz alkışlarında mevsim çiçeklerinin açması ve o günün bereketle gelmesi güzel dilekler dilenir. Halk şiirinde Pir Sultan Abdal’ın şiirlerinde de beddualar geçer.

“Seni yayan çoban yetip bitmesin

Bahçesinde *lale sümbül* bitmesin

Seni incitenler Hakka yetmesin

Gel koyun meleme vaz gel kuzundan” (Gölpınarlı, 1953: 62).

Nevruz alkışlarında *laleler sümbüller* açsın diye dualar ediliyorsa bu halk şiirinde *lale* ve *sümbül* bitmesin denilerek beddua edilmektedir. Toplumsal uygulamalarda da alkış ve kargış kullanılır. Çocuk kırklamalarında suyun içine 40 tane çiçek atıldığında çiçekler gibi güzel bir hayatı olsun ve ömrü boyunca güzel koksun diye dualar edilir.

Alkış ve kargış hayatın her alanında kullanılır. Alkış ve kargışlarda çiçek kullanımı sözlü anlatımlarda ve kutlamalarda daha fazla görülür. Çiçeklerin kuruması, solması, kokusu ve görüntüsü alkış ve kargışlarda yer alır.

3.1.6. Halk Şiirinde Adı Geçen Çiçekler

Halk şiiri sözlü gelenek içerisinde oluşturup kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Halk şiiri anonim halk şiiri, âşık tarzı halk şiiri ve dini tasavvufi halk şiiri olarak üçe ayrılır. Halk şiirinde çiçekler hem gerçek hem mecaz anlamda kullanılır. Halk şiirinde çiçeklere farklı farklı anlamlar yüklenmiştir. Bunun için âşık tarzı halk şiirinden olan iki şiir karşılaştırılmıştır:

“Bu dağlarda biten güller

Kokusu lâl ider dilleri

Dalında cüda bülbüller

Ötüşün Ayvaz geliyor” (Güney, 1987: 30-31).

Bu şiirde gül açan ve kokusuyla insanları mest eden bir çiçek olarak kullanılır. Âşık tarzı halk şiirinde Ankara’da kaynak kişilerden derlenen Karacaoğlan’ın *Ben Gönlümü Üç Güzele Düşürdüm* şiirinde gizli bir anlam vardır.

“...

Biri Şemsi, biri Kamer, ille Elif.

Onların aşkıyla aklım şaşırdım.

Hangisinden yad eyleyim gönlümü.

Şiirinin anlamı *sümbül*, *nergis* ve *güle* yüklemiştir. Elifin bu üç çiçeğin karşılığı olduğunu tahmin ediyorum. Hazreti Muhammed’in saçları simsiyah olduğundan büyük ihtimalle sümbül Hz. Muhammed’dir. Sümbül saça benzetilir. Simgesel olarak nergis Ali ve gül ise Allah’tır” (KK110). Şems’in *sümbülü* yani Hz. Muhammed’i, kamerin *nergisi* yani İmam Ali’yi ve elifin de *gülü* yani Allah’ı temsil ettiği düşünülür. Köroğlu’nun şiirinde *gül* normal bir çiçek olarak kullanılırken Karacaoğlan’ın şiirinde *sümbül*, *nergis* ve *gül* dini unsurları karşılamaktadır.

Ankara’daki kaynak kişilerden derlenen dini tasavvufi halk şiirlerinde çiçekler kullanılır:

“Pir Sultan Abdal’ım can göğe ağmaz

Hak’tan emr olmazsa irahmet yağmaz

Şu illerin taşı hiç bana değmez

İlle dostun *gülü* yaralar beni” (Gölpınarlı, 1953: 33).

Ankara’da kaynak kişiler bu şiirin hikâyesini anlatır: “Pir Sultan asılmaya götürüldüğünde taşlanması için halkı toplarlar. Recm gibi bir şey ama asılacak. Recm değil ama taşlanacakmış öyle istenmiş. Pir Sultan’ın asılmasına onun yol kardeşi ve müساهibi olan Ali Baba gelir. Oraya geldiğinde millet taş atınca Ali Baba *gül* atar. O

zaman Pir Sultan şiir söyler: Şu ellerin taşı hiç gelir bana/İlle dostun *gülü* yaralar beni. Pir Sultan Abdal dostun *gülü* bile beni yaralar der. Ali Baba taş atamaz. Pir Sultan o zaman sen de bir şey attın der. *Gül* ya da taş ne farkı var. Pir Sultan Abdal, Ali Baba'ya ne olursa olsun *gül* bile atsan bana onların emriyle bir şey attın der. Ama dostu da ben ona taş atamam ancak *gül* atabilirim der. *Gül* sevgiyi gösterir. Ali Baba ben seni seviyorum der. Pir Sultan Abdal sonuçta bir şey attığı için gül atmasının da acı verdiğini söyler. Başkaları beni tanımıyor der. Onlar beni taşlasa ne olacak der. Onlar bana düşman olabilir ama sen benim yol arkadaşımın, der. Alevilikte yol arkadaşlığı yani musahiplik çok önemlidir. Bu hikâyeden çıkan atasözleri vardır. Bu hikâyeden yola çıkarak *gülü* diğer çiçeklerden daha çok sevmiş ve önemli görmüşlerdir” (KK110). Bu olayın Pir Sultan Abdal ile Ali Baba arasında geçtiği söylene de Mansur ile Şiblî arasında geçtiği düşünülür. Gölpınarlı'ya göre bu şiir, Pir Sultana taşlar atıldığında aldırmadığını ama dostun attığı *gülün* onu yaraladığını anlatır. Bu menkıbe Pir Sultan Abdal'dan daha eskilere dayanır. IX. Yüzyıl sonlarında Bağdat'ta asılan Mansur'a rivayete göre herkes taş attığında aldırış etmemiştir ama Şiblî adındaki sûfinin *gül* atmasına ah etmiştir. Taş atanlar kime attığını bilmiyor ama Şiblî kime taş attığını biliyor, der. Ondan ah ettim, der” (Gölpınarlı, 1953: 33). Dostun *gülü* yaralar beni derken *gül* mecaz anlamda kullanılmıştır. Genelde *gül* sevgiyi ve aşkı temsil etse de bu şiirde taşla kıyaslanmıştır.

Doğanın uyanışını anlatan nevruciyelerde çiçeklere yer verilir. “Bektaşî evinde nevruciyeden ‘Ali *gül*/ Ali *şebboy*/ Ali *karanfil*.’ Diye deyiş okurlar. *Şebboy*, *gül* ve *karanfil* çok güzel kokar” (KK110). Ali *gül*, Ali *şebboy* ve Ali *karanfil* derken *karanfilden*, *şebboydan* ve *gülden* Ali'nin kokusunun geldiği düşünülür.

Yunus Emre'nin şiirlerinde de çiçek adları kullanılır. En çok bilinen şiiri ise “Yunus Emre'nin *Sordum Sarı Çiçeğe* adlı ilahisi vardır” (KK110). “Sordum *sarı çiçeğe*/Annen baban var mıdır/Çiçek eydür derviş baba/Annem babam topraktır” dörtlüğünde bitki sembolizmi öne çıkar. Kul Fakir'in *Dostun Gül Cemali Cennettir Bana* şiirinde de çiçekler kullanılmıştır. “Şiirde ‘Dostun *gül* cemali cennettir bana/ Ne çare ayrılık zamanı geldi.’ Dizeleriyle sevdiğini güle benzetiyor. Yalnız sevdiği şey aşkı değildir. Bu yolla ilgili bir şey olabilir. Ama artık ayrılık zamanı geldi, diyor. Ayrılık diye ölüyor” (KK110). Dost; arkadaş, yoldaş, gönüldaş, sevgili ve

Tanrı anlamına gelebilir. Gül cemali, gül yüzlü olmayı ya da yüzdeki saflığı ve temizliği simgeler. “*Güllere* vurgunum, *güllere* sevdalı ilahisi söylenir. *Güller* ağlar bana, bu derdi *güller* anlar, der” (KK85). “*Güllerin* açıldı/ Bülbüllerin şakıdı deyişinde bülbüller zakirlerdir. Zakirler o deyişleri ve nefesleri söyler. Bülbüller de zakirler de şakıyor. Orada o muhabbet açıldığında *güller* açıyor. Ne kadar naif bir şey getirmişler” (KK110). *Gül-* bülbul motifi görülür. *Güller* açıldığında *gülün* güzelliğinden bülbüller şakır. Zakirler ilahi aşkını deyişlerini söyleyerek yani şakıyarak dile getirir.

Ankara’da derlenen şiirler incelendiğinde âşık tarzı ve dini tasavvufi halk şiirinde çoğunlukla çiçek kullanımı görülür. Şiirde çiçekler; sevgili, çiçek, peygamber, Hz. Ali, yol arkadaşı, Şems veya şehitler anlamında kullanılır. Ayrıca şiirlerde çiçeklerin özellikleri kişilere yakıştırılır. Şiirlerde çiçeğin sembolik bir anlamı vardır.

3.1.7. Mitlerde Adı Geçen Çiçekler

Mitler kutsallığı barındıran yaratılış anlatılarıdır. Bu anlatılardaki olaylar olağanüstü olmakla birlikte kahramanları tanrılar, yarı tanrılar ve olağanüstü varlıklardır. Mitolojide çiçeklerle ilgili birçok anlatı vardır. Ankara’da *gelincik*, *nergis*, *nilüfer*, *çarkıfelek* ve *gül* hakkında mitik anlatılar vardır. *Gelincik*, mitik anlatılarda hem üretimin hem acının simgesidir. “*Gelincik*, Kybele’nin oğlu Attis’in kendisinin cinsel organını keserek intihar etmesi ya da öldürme operasyonu ile çıkmaya başlar. Onun tüm araziye saçılmasıyla *gelinciklerin* çıktığı söylenir” (KK110). Erhat’a göre Tanrıça Attis’e tutkundur. Tanrıça Attis başkasıyla evlenirken karşısına çıkar. Tanrıça Attis’i çıldırtır. Attis kendini ahdım eder. Attis’in kanıyla toprak sulanır ve bitkiler fişkirir. Attis, çam ağacına dönüşür. Akan kan ve erkeklik gücüyle bereket ve canlılık daha geniş bir alana yani doğaya yayılır (1996: 185). Normalde kadın üretimi ve bereketi simgelerken hikâyede Attis kendini hadım ettikten sonra akan kanlardan bitkilerin çıktığı görülür. Ankara’da Attis’in kanından *gelincik* çıktığına inanılır. O kandan doğaya bereket aktarıldığı düşünülür. Ayrıca *gelinciğin* kırmızı rengini bu kan rengi vermiş olabilir. *Gelinciğin* içindeki siyahlık acıyı ve üzüntüyü temsil eder. Attis’in intihar ya da hadım etmesi *gelinciğin* içindeki siyahlığın acıyı ya da üzüntüyü simgelediğini doğrular niteliktedir.

Gül mitolojide tanrıçayla ilişkilendirilir. “*Gülün Adı ve Gülün Öteki Adı* diye kitap var. Şimdi gül bütün dinlerde kutsalmış. Özellikle Hristiyanlıkta ve Müslümanlıkta gül çok kutsaldır ama kadimde de kutsaldı. Hatta gül tanrıçaların simgesidir. Gülün vatani da bu coğrafyadır” (KK110). Erhat’a göre Persephone kıskançlığından dolayı ormana saldığı yaban domuzu Adonis’i avlanırken öldürür. Adonis can çekişirken yanına gitmeye çalışan Aphrodite’nin ayağına gül dikenini batmış. Beyaz gül tanrıçanın kanıyla al renge boyanmış. Tanrıçanın göz yaşlarından gül, Adonis’in kanından da lale çıkmıştır. Kadınlar bahar bayramında “Ah Adonis ve vah Adonis” diye bağırırlar ve tören yaparlar (1996: 142). Gül her dönemde kadınla anılır. İslam’da gül Hz. Peygamber ve Fatma anamızı simgelerken mitolojide tanrıçanın gözyaşından gül oluşur.

Nilüfer çiçeğinin diğeri adı *lotustur*. “*Nilüfer* çiçeği bizim coğrafyamızda değil de Uzak Doğu’da önemlidir. Özellikle Buda’yla eşleştiriliyor. *Nilüferin* kat kat açılmış olması ve suya kök salıyor olması farklı şekilde anlamlandırılır” (KK110). Çoruhlu’ya göre beyaz fil ve beyaz *lotus* Buda’nın sembolüdür (1999: 197). *Nilüfer* suda kök salmasıyla Budist mitolojisinde yaratılışların suda gerçekleşmesi arasında ilişki kurulur. Çoruhlu’ya göre bilgelik tanrısı olan Manjusri *lotustan* doğmuştur (1999: 219). Sadece Manjusri tanrısı değil birçok tanrı *lotustan* doğar. Buda’nın *nilüfer* çiçeğiyle çevrili bir tahtta oturduğu düşünülür. Çoruhlu’ya göre birçok tanrı ya *lotus* üzerinde ayakta durur ya *lotus* tahtında oturur. *Lotus*, ölüm ve yeniden doğuşla ilgili bir semboldür. Buda’ya ve diğeri tanrılara ibadet ederken *lotus* sunulur (1196: 227). *Lotus* hem yaratılışın hem evrenin simgesi konumundadır çünkü Budizmde yer bir *lotusun* üzerinde yer alır.

Ankara’da kaynak kişilerin verdiği bilgiye göre *sarmaşık* tanrıya dönüşür. “Tarih öncesinden beri *sarmaşık* var. *Sarmaşığın* bir tanrıyla ilgisi var. Yani tanrı *sarmaşığa* dönüştürülüyor” (KK110). Ankara haricindeki bazı söylencelerde dev *sarmaşığı* yok eden iki ataya tapma görülür.

Khum Borom, toprağı verimli hale getirmek için uğraşırken dev bir *sarmaşık* büyür. Bu dev *sarmaşık* gökyüzünü kaplar. Bunun neticesinde yeryüzü kararır ve dünya soğur. Laosluların Pu Yoe-Ya Yoe (ya da Pu Thao Yoe ve Me Ya Ngam) olarak adlandırdığı demiurgos ile yeryüzüne inen yaşlı bir çift, birlikte dev *sarmaşığı* kesmeye başlar. Yaşlı çift, düşen *sarmaşık* dallarının altında ezilir kalır. Güneş, yeniden dünyayı aydınlatır. İnsanlar güneşin yeniden

yeryüzüne doğmasını sağlayan iki “ata”ya tapmaya başlar (Bonney, 2000: 619).

Sarmaşıklık yaratılış efsanelerinde de yer alır. *Sarmaşıktan* kabak, kabaktan da insan türediği bilinir.

Nergis kokusu ve görüntüsüyle dikkat çeken bir çiçektir. Mitolojik hikâyelerde de *nergisin* bu özellikleri göze çarpar. “*Nergis* çiçeği Narkissos’tan gelir” (KK110). “*Nergis* narsisten gelir. Bu bütün dünyanın bildiği klasik bir çiçek hikayesidir. En güzel benim diyen *nergis* çiçeği varmış. O hikâyeden dolayı kendini beğenmişlere narsis derler” (KK68).

Bir gün çok susayan Narkissos, su içmek için pınara eğildiğinde kendi aksini görür ve başka biri sandığı bu görüntüye âşık olur. Şimdi, sevdiğine sahip olmaya çalışan odur. Umutsuzluktan eriyip gider ve âşkından ölür ya da ırmağın sularına kendini atar ve boğulur. Bedeninden veya kanından onun adını taşıyan ‘*nergis*’ çiçeği doğar (Bonney, 2000: 806).

Narkissos pınardaki kişinin kendi aksi olduğunu bilmez. Bundan dolayı Narkissos’un narsisizmle ilişkilendirilmesi yanlıştır. “*Nergisin* hikâyesi var. Birisi *nergisi* koparıp Kleopatra’ya hediye etmiş. *Nergis* mis gibi kokuyormuş. Kleopatra *nergisi* alınca sağlığına kavuşmuş ve güzelleşmiş. Kleopatra güzelliğini *nergis* çiçeğinden almış derler” (KK100). Narkissos büyüleyici bir güzelliği sahip olduğundan kendine âşık olur. *Nergis*, Narkissos’un büyüleyici güzelliğini almıştır. *Kleopatra*, güzelliğiyle dillere destan olmuştur ve ölümsüz gençliğiyle bilinir. Kleopatra’nın *nergis* çiçeğini alarak bu güzelliğe kavuştuğu düşünülür. *Nergisin* kokusu insanları rahatlatır. Bu da *nergisin* sağlık için kullanılabileceğini de kanıtlar.

“*Çarkıfelek* çiçeği de bir çember düşünün ve çember sürekli dönüyor. Mühim olan Alevilikte de Sünnilikte de bu çarkın döndüğü düzenin sürekli devralmasıdır. Şunu düşünün. Sonbahar tekrar geliyor. İlkbahar tekrar geliyor. Döngüsel bir şey var. Yaşanan bu süreçte ölüm ve hastalıklar var. Sonra 21 Mart’ın doğumu simgeler. Ondan sonra 21 Haziran gençlik ve verimlilik için tahıl geliyor. Temmuz deyince tekrar ölüm oluyor. Bundan sonra sonbahara geçiliyor. Ya bu devri daim sürekli oluyor. Ne olursa olsun bu devran dönecek. Biz insanlık olarak var olacağız. Kasıt soy olarak değildir. İnsanların var olması için mücadele etmesi gerekir. Bu da insan soyunu yok olmaması için yaşamak isteklerini gösteriyor. Kadim bilgi bu. Başka bir şey olamaz ki zaten. İnsan var olmak için yaşıyor. Yoksa öleceğimizin doğduğumuz gün biliyoruz. Hepimiz sonunda menzilin ölüm olduğunu biliyoruz.

Ama vazgeçmiyoruz, direniyoruz. Ben var olacağım. Bu devri döndüreceğiz. Biz varız ve çiçek açacağız” (KK110). Çark döndükçe insanın hayatında değişimler görülür. *Çarkıfelek* çiçeğinin renkli olması bu değişimleri simgeler. İnsan yaşamında sürekli bir döngü vardır. İnsan bu döngü bozulmasın diye uğraşır. *Çarkıfelek* çiçeği bu anlamda *hayat çiçeği* olarak da düşünülebilir.

Çiçeğin şekli, görüntüsü, yetiştiği ortam, kokusu ve rengi mitik söylencelerin ortaya çıkmasında etkindir. Bu olağanüstü mitik anlatılar ve kutsal sayılır. Çiçekler; yaratılış ve evrenin var oluşu, atalara tapma, güzellik verme ve tanrılarla ilişkilendirilmesiyle Ankara’daki mitik anlatılarda yer almıştır.

3.2. Gösteri Sanatlarında Kullanılan Çiçekler

3.2.1. Çocuk Oyunlarında Kullanılan Çiçekler

Çocukların oyunla paylaşım duygusu artar, mutlu olur, arkadaş ilişkileri düzelir ve düşünme ve keşfetme becerisi gelişir. Çocuklar çevresini ve dünyayı oyun oynayarak tanımaktadır. Oyun oynayan çocuk kendini ifade edebilir. İnsanlık tarihinin başlangıcından beri oyun ve oyuncak vardır. Her geçen gün oyun ve oyuncak çeşitleri artmaktadır. Çiçek adı verilen ya da çiçek kullanılarak oynanan oyunlar vardır. Bom oyununun çeşitleri vardır. Bom oyununa yörelere göre çiçek ya da *papatya* adı verilir. Özdemir’e göre *papatya* oyununda alana *papatya* çizilir. *Papatyanın* ortasına bom, yapraklarınsa renk isimleri yazılır. Bom diyen çocuk iki adım atarak arkadaşının ayağına basmaya çalışır. Arkadaşının ayağına basamazsa hanesine sayı yazılır. Beş sayıya ulaşırsa ceza alır. Bir daha beş sayı alırsa oyundan çıkarılır (Özdemir, 2006: 64). Ankara’da da çiçek adları verilen oyunlardan *papatya* oynanmaktadır. Mor menekşe oyunu Türkiye’de ve Türk dünyasında oynanmaktadır. “Oyunun ismi oyunun icrasındaki söyleşme/atışmayı oluşturan tekerlemeden gelmektedir ve ‘(Mor) Menekşe’ ve ‘Ak Terek Gök Terek’ ağırlıklı oluşmaktadır. İsmi kökeni ve oyunun tarihî süreci hakkında bilgiye kaynaklarda rastlanılmamıştır”²⁰ Oyunun adında çiçek kullanılır ve bazı bölgelerde mor menekşe oyunu oynanırken söylenen oyun tekerlemelerinde de *menekşe* geçer.

²⁰ Mor Menekşe Oyunu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.

<https://encyclopedia.worldethnosport.org/spor-detay/mor-menekse-oyunu>

Çocuklar parmaklarına adlar vererek de oyunlar oynamaktadır. “Çocukluğumda oyun oynarken şöyle derdik: Baş parmak, badi parmak, orta direk, *gül* ağacı ve küçük baci. Parmaklarımızı sıralardık. En baştaki parmak baş parmağıdır. Badi parmak kısıdır. Orta parmak orta direktir. *Gül* ağacı şu serçe parmağın yanındaki yüzük taktığın parmağıdır. Sol elde yüzük taktığın parmak seni hayata bağlayan parmağıdır” (KK110). Yüzük parmağındaki bir damarın kalple bağlantılı olduğu düşünülür. Yüzük parmağına *gül* ağacı denmesi İslami unsurlara dayandırılabilir. Hz. Muhammed’i *gül* temsil eder. İnsanlar ilahi ve beşerî aşkla hayata bağlanır. Yüzük parmağının her iki aşkı simgelemesinden ve *gülün* yaşamın sembolü olmasından yüzük parmağına *gül* ağacı denmiş olabilir. Çocuklar baş parmak, badi parmak, orta direk, *gül* ağacı ve küçük baci diyerek oyuna kimin ilk başlayacağını da seçmiş olabilir.

Çocuklar evcilik oynarken gerçek çiçekleri kullanırdı. “Mor renkli *dağ menekşesi* vardır. *Dağ menekşesi* toplardık. *Dağ menekşeleri* çeşmelerin ya da akan suların yakınlarında çok olmaktadır. *Dağ menekşesi*ni toplayıp oynardık. Biz evcik yapardık. Eskiden duvarlara sopaları sokardık. Üstüne de böyle bez çarşaf örterdik. Ora bizim evimiz olurdu. Oraya su bardakların içine *dağ menekşelerini* süs olarak korduk. Su bardağını kırınca anamdan bir de sopa yedik. Çay bardaklarının içine *dağ menekşelerini* koyup süs yapardık” (KK53). Evcik oyununda evin içerisi süslenmek için *dağ menekşesi* kullanılır. Evcilik oyunlarında çiçekler aksesuar olarak kullanılır.

Çiçeklerden oyuncak yapılır. *Ankara’da çiğdemden* düdük yapılır. “*Çiğdem*in yapraklarıyla oynardık” (KK87). “*Çiğdem*in içindeki yeşil yapraklar çıkartılır. Kalan iki tarafı kestiğimiz zaman düdük olarak yani oyuncak olarak kullanılır. Küçüklüğümüzde biz *çiğdemden* düdük yapardık” (KK90). Söğütten nasıl kaval yapılıyorsa *çiğdemden* de düdük yapılmaktadır. *Çiğdemden* yapılan düdük *çiğdem* hassas bir çiçek olduğu için kısa sürede bozulmaktadır.

Çocuk oyunlarında çiçekler; oyun tekerlemelerinde geçer, oyuncak olarak kullanır, oyunun adı olabilir ve oyundaki aksesuar olabilir. *Çiğdemden* düdük yapıldığı görülür. Papatya, menekşe ve çiçek adlı oyunlar vardır. Çiçekler oyunlarda aksesuar olarak kullanıldığında kokusuyla ve görüntüsüyle insanları etkilemektedir. Çiçeklerin çocuk oyunlarında kullanılmasıyla çocuklara çiçek ve doğa sevgisi aşılanabilir. Çiçekler daha çok geleneksel çocuk oyunlarında kullanılmaktadır.

Çocuklar bu oyunlarla dijital oyunlardan bir nebze de olsa uzaklaşır ve daha da sosyalleşir.

3.2.2. Halk Oyunlarında Kullanılan Çiçekler

Halk oyunlarında çiçekler kullanılır. Artvin’de Sarı Çiçek, Bilecik’te Mavili Mavili Mor Çiçek, Burdur Menevşeli Gelin ve Uşak’ta Karanfil oyunu oynanır. Ankara’da da Kırşehir’deki gibi Çiçek Dağı oyunu oynanmaktadır: “Çiçek Dağı türküsünü ve oynamasını bilirim. Türküyü oyuna çevirmişler. Hareketli söylenirse oyun havası oluyor:

Çiçek Dağı derler onun adına,

Var mı sana zararım eee,

Yar yitirdim uğrun uğrun ararım.

Bu türkünün halk oyununa Çiçek Dağı derler. Ankara oyun havası şeklinde oynanıyor. Oynanırken yerlere serilir. Çiçek Dağı denildiğinde dizlerini bükerek” (KK78).

3.3. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Kutlamalarda Kullanılan Çiçekler

3.3.1. Ad Verme Geleneğinde Çiçekler

3.3.1.1. Çiçeklere yerel adlar verilmesi

Botanikteki bitki adlandırılmasıyla halk biliminde bitki adlandırmalarındaki faktörler farklıdır. Çiçeklerin Latince adları olsa da halk telaffuzu daha kolay olan Türkçe isimler kullanmayı yeğlemiştir. Çiçekçilerse satış yaparken hem Latince adı hem de Türkçe adı bilir. Adını bilmediği bir çiçek varsa çiçeğin fotoğrafına baktığında çiçeği tanır. “Ben çiçeklerin literatürdeki isimlerini biliyorum ama müşterinin çiçeklerin yerel adlarını söylemesinden artık yerel adlara alıştım. Genelde şekil ve renk benzetmesi çiçek adlandırılmasında etkilidir. Bazen müşteri çiçeği söylüyor. Müşteriye çiçeğin ne olduğunu anlamadım diyorum. Çiçeğin fotoğrafını görürsem yardımcı olurum diyorum. Halk çiçeklere çeşitli isimler koyuyor” (KK64). “Çiçekler iki isimlidir. Bütün çiçeklerin adı Latince’dir. Çiçeklerin halk arasındaki isimleriye Türkçedir. Latince biz beyaz çiçeğe *spathiphyllum* deriz ama halk *barış* çiçeği der. Biz çiçeğe *konsept poinsettiaya* deriz ama halk *Atatürk* çiçeği der. *Primula* denilen çiçeğe halk *on bir ay* çiçeği der. İnsanlar çiçeklerin hepsine Türkçe

bir isim takmıştır. Çiçekçiler Latince ve Türkçe çiçek adlarını bilir” (KK75). “Annelerin yetiştirdiği *çilli begonyanın* da farklı isimleri olabilir. Çiçeklerin yöresel isimleri değişebilir. Mesela aynı yemeğe bir başka yer farklı isim verir” (KK103). Aynı yörede bile bir çiçeğe birden fazla ad verildiği görülür. Çiçeklere ad verme nedeniyse farklı farklıdır. “Bizim memlekette baharda çok erken açtığı için *tütiye* diye bir çiçek vardır. Bizim memlekette bir ismi de *Abdurrahman çiçeği*dir. Bu *Primula Longpipes* in bir çeşididir. *Primula* çeşidi nergis gibi kokan bir çiçektir. Ona bizim orada *Abdurrahman* diyorlar” (KK66). “*Kadifeye, cinya* diyorlar” (KK67). “*Leylağa, elvan* denilir” (KK33). *Çuha* çiçeğine, *tütiye* ve *Abdurrahman* çiçeği denir. *Kadifeye, cinya* denildiği gibi *karagöz çiçeği* de denilir. Görüldüğü üzere *kadife* ve *çuha* çiçeği Latince adından hariç birçok adla adlandırılmıştır. *Kadifeye* ve *çuhaya* verilen bu adların verilme sebepleri vardır. Sadece *kadife* ve *çuha* çiçeğine ad vermede değil tüm çiçeklere yerel ad vermede etkili olan unsurlar vardır. Çiçeklere yerel adlar verilmesinde etkili olan faktörler şunlardır:

1. Çiçeğin Üreme Şekline Bağlı Çiçeklerin Adlandırılması
2. Çiçeğin Kullanım Şeklinden Etkilenilerek Çiçeklerin Adlandırılması
3. Çiçeğin Görünümüne Göre Çiçeklerin Adlandırılması
4. Halk İnanışlarının Çiçek Adlandırılmalarında Kullanılması
5. Hayvan Adlarının Çiçek Adlandırılmasında Kullanılması
6. Çiçeklerin Kokusundan Dolayı Çiçeklerin Adlandırılması
7. Hayvan Uzuvarlarının Çiçeklerin Adlandırılmasında Kullanılması
8. Mekân, Şehir Adlarının ve Çiçeğin Yayılım Alanlarının Çiçeklerin Adlandırılmasında Kullanılması
9. İnsan Özelliklerinin Çiçeklerin Adlandırılmasında Kullanılması,
10. Halk Hikâyelerinin Çiçeklerin Adlandırılmasında Kullanılması
11. Efsanelerin Çiçeklerin Adlandırılmasında Kullanılması
12. Mitolojik Hikâyelerden Dolayı Çiçeklerin Adlandırılması
13. Bitkinin Hareketlerinden Çiçeklerin Adlandırılması
14. Kutlamaların Çiçek Adlarında Kullanılması

15. Çiçek Adlarının Telaffuzunun Zor Olması Sonucu Kolay Telaffuz Edilen Kavramların Çiçek Adlarında Kullanılması
16. Çiçek Kullanım Alanlarının Çiçek Adlandırılmasında Kullanılması
17. Çiçeği Kullanan Kişinin ya da Hayvanın Çiçek Adlandırılmasında Kullanılması
18. Argo Kelimelerin Çiçek Adlandırılmasında Kullanılması
19. Sebze İsimlerinin Çiçek Adlandırılmasında Kullanılması
20. Çiçek Renklerin Çiçek Adlandırılmasında Kullanılması
21. Çiçek Renklerinin Anlamlarının Çiçek Adlandırılmasında Kullanılması
22. İsimlerin Çiçek Adlandırılmasında Kullanılması
23. Bitkilerin Özelliklerinin Çiçek Adlandırılmasında Kullanılması

Çiçeğin Üreme Şekline Bağlı Çiçeklerin Adlandırılması: Üreme şeklinden dolayı farklı adlandırılan çiçeklerden birisi *aşkingözyaşıdır*. *Aşkingözyaşına*, *peygamberingözyaşı* ve *milyonlarınanası* adları verilir. “Çiçeğin yapraklarının kenarları tırtık tırtıktır. *Aşkingözyaşının* kenarından minicik toplu iğne başı gibi yere tohumlar düşer. O düşen tohumlar orada köklenir. Yeni bir fidan oluşur. Bu çiçeğin üreme şeklidir. Bu yüzden *aşkingözyaşı* denilir” (KK2). “*Aşkingözyaşı* halk arasında *peygamberingözyaşı* olarak bilinir. *Aşkingözyaşı*, *kaloşun* bir türüdür. *Kaloş* bitkisi kendi yavrularını yaprağının kenarlarından verdiği için *aşkingözyaşı* olarak adlandırılır. Yani aşkı tekrardan canlandırıyor. Kendinden bir parçayı tekrardan toprağa verip yeşermesini sağladığından *aşkingözyaşı* adını alır. Çiçek kendinden bir parça bırakıp yine kendinden bir parça oluşturur. *Aşkingözyaşının* aşkı ve kendi yavrusunu büyüttüğü söylenir” (KK72). *Aşkingözyaşının* yapraklarındaki filizler düşünce yeni bir çiçek oluşur. Bu çiçeğin üreme şeklidir. Çiçekten düşen filizler gözyaşı olarak algılanır. Çiçekten düşen filizlerden çiçek çıkmasıysa aşkı temsil eder. Bundan dolayı çiçeğe *aşkingözyaşı* denilir. *Aşkingözyaşının* yapraklarında birçok filiz vardır. Bu filizlerin düşmesiyle birden fazla çiçek oluşur. Bu yüzden çiçeğe *milyonlarınanası* da denilir.

Çiçeğin Kullanım Şeklinden Etkilenilerek Çiçeklerin Adlandırılması: Kullanım şeklinden dolayı *sütleğenin* sütü emildiğinden emzik çiçeği diye

adlandırılır. İçinden süt çıktığı için çiçeğe *sütleğen* denilir. “*Sütleğene, emzik çiçeği* denilir. *Sütleğenin* içinden tatlı bir süt çıkar. *Sütleğeni* toplayıp emildiğinden *emzik çiçeği* denilir” (KK53).

Çiçeğin Görünümüne Göre Çiçeklerin Adlandırılması: Halk çoğunlukla çiçeklerin görüntüsüne bakarak çiçekleri adlandırmıştır. “Çiçekleri görünüşüne göre isim verilir” (KK95). Çiçeğin dokusu ve şekli; yapraklarının görüntüsü, dizilişi, büyüklüğü, rengi ve çok olması çiçeklerin adlandırılmasında etkilidir:

Kadife çiçeğine doğanın zarif hediyesi denilir. “*Kadife* çiçeği denmesi çiçeğin yapısından dolayıdır. *Kadife* çiçeğinin hoş bir dokusu vardır. *Kadife*, kadifemsidir” (KK90). “*Kadife*, süs bitkisidir. Çiçeğin rengi, yapısı ve dokusu kadifeye benzediği için çiçeğe *kadife* adı verilir” (KK92). Çiçeğin dokusunun *kadifeye* benzetilmesinden dolayı çiçek *kadife* olarak adlandırılır.

Singonyum çiçeğine ya da *melekkanadı* çiçeği adı verilir. “Melek gibi kanatları olduğu için çiçeğe *melekkanadı* derler. *Galadium*, *melekkanadının* Latince ismidir.” (KK100). Çiçeğin yapraklarının görüntüsü *melekkanadına* benzediğinden çiçeğe *melekkanadı* denilir.

Karyağdı çiçeği üstündeki beyaz şekillerden bu ismi alır. “*Karyağdının* çiçeği yoktur. Yapraklarının üstündeki beyazlıklardan çiçeğe *karyağdı* denilir” (KK28). Ayrıca *karyağdı* çiçeğine *alüminyum* çiçeği, *topçu* çiçeği ve *İzmir güzeli* de denilir. *Karyağdı*, beyaz çiçek açar.

Bir dalda birçok yaprak bulunmasından dolayı çiçek *ahtapot* benzetilir. Bundan dolayı çiçeğe *ahtapot* adı verilir. “Çiçek dallı dallı olduğundan *ahtapot* denilir” (KK64). *Ahtapot* çiçeği *telgraf* çiçeğine benzese de yapraklarının daha büyük olmasıyla *telgraf* çiçeğinden ayrılır. Bu yüzden *ahtapot* çiçeğine *aynalitelgraf*, *iritelgraf* ya da *devtelgraf* adı verilir.

Çiçeğin şekli yuvarlak yuvarlak olduğundan hem inciye hem tespihteki boncuklara benzetilmesiyle çiçeğe *tespih* ve *incitanesi* adı verilmiştir. “Çiçeğin şekli boncuk boncuk olduğundan çiçeğe *tespih* çiçeği denilir” (KK64, KK61). “Çiçek tespih boncuğuna benzediği için *tespih* çiçeği denir” (KK67).

Farklı farklı *kauçuk* çiçeği vardır. Çiçeğin yapraklarının parlak ve sert olmasından dolayı çiçeğe *kauçuk* adı verilir. “Çiçeğin yaprakları kalın olduğu için

çiçeğe *kauçuk* adı verilir” (KK60). “*Kauçuk* çiçeği yaprağı sert olduğundan bu adı alır” (KK28). “*Keman yapraklı kauçuğun* yaprağı kemanı andırır” (KK29). *Keman yapraklı kauçuk* ismini görüntüsünden dolayı alır. *Kauçuğa*, *süt ağacı* ya da *kauçuk ağacı* da denilir. *Kauçuğun* içindeki öz suyundan dolayı çiçeğe *süt ağacı* adı da verilir.

Spathiphylluma barış zambağı, *barış çiçeği*, *sokak lambası* ve *yelken çiçeği* adı verilir. “*Spathiphyllum*’un bir sürü ismi vardır. *Spathiphylluma*; *yelken çiçeği*, *sokak lambası* ve *barış çiçeği* denilir” (KK13, KK12). “*Barış çiçeğine*, *yelken çiçeği* derler” (KK25). Çiçek yelkene ve sokak lambasına benzetildiğinden *yelken* ve *sokak lambası* çiçeği adı verilir.

Egrelti otuna, *aşkmerdiveni* (*nephrolepis exaltata*) adı verilir. “Yaprakları merdiven gibi olduğundan çiçeğe *aşkmerdiveni* (*nephrolepis exaltata*) denilir” (KK29). “*Fujer* halk arasında *aşkmerdiveni* (*nephrolepis exaltata*) olarak geçer. *Fujer* hava bitkisi demektir. *Fujer* nemi seven bir bitkidir. *Fujere*, *egrelti otu* denilir” (KK72). Çiçeğin yapraklarının sarkık olması ve merdiveni andırmasından dolayı çiçek *aşkmerdiveni* (*nephrolepis exaltata*) olarak adlandırılır.

Bozukpara çiçeği para gibi yuvarlak olduğundan ve yapraklarında herhangi bir detay olmadığından bu adı alır. “Üstü pürüzsüz olduğundan *bozukpara* çiçeği denilir” (KK29).

Çarkifelek çiçeğine *aşk* ve *tutku* çiçeği de denilmektedir. “Çiçeğin şekli *çarkifeleğe* benzetildiğinden çiçeğe *çarkifelek* denir” (KK110). *Çarkifelek* çiçeği insanlığın var olacağını ve döngüsel bir düzenin içerisinde olduğu anlatır.

Tradescantia’nın birçok çeşidi vardır. Bu çiçeğin çeşitlerine de *telgraf* ve *damat pijaması* çiçeği gibi adlandırmalar verirler. “*Telgraf* çiçeğinin diğer ismi *kurdele* çiçeğidir” (KK25). *Telgraf* çiçeğine *kurdele* çiçeği denilmesine çok fazla rastlanılmaz. *Tradescantiya* şeklinden dolayı *telgraf* çiçeği denilir. “*Telgraf* çiçeğinin onlarca çeşidi var. *Telgraf* çiçeği gövde üzerinden sık sık yaprak verir. Telgrafa böyle uzaktan baktığın zaman ara ara direkleri görürsün. Bu çiçeğin yaprak sıralaması o telgraf direklerinin sıralaması şeklinde olduğu için böyle bir isim konulmuştur. Telgrafa uzaktan baktığın zaman sıralanmış direkler varken *telgraf* çiçeğindeyse sıralanmış yapraklar vardır” (KK2). *Telgraf* çiçeğinin bazı çeşitlerinin yapraklarında pembe, yeşil ve beyaz renk bir arada olmaktadır. Bu yüzden

damatpijaması çiçeği denilmiştir. Sadece mor ve sadece yeşil renkten oluşan *telgraf* çiçekleri de vardır.

Parlakmustafa çiçeğine, *parlakosman* ya da *yağlıosman* çiçeği de denilir. Bu isimler verilmesinin sebebi çiçeğin yaprağıyla alakalıdır. “Çiçeğin yaprakları pürüzsüz olduğundan *parlakmustafa* denilir. Böyle aşağı sarkan bir çiçektir. *Parlakmustafa* çiçeğinin seralarda üretimi yapılır” (KK29).

Taş kaktüsün görünüşü taşa benzediğinden dolayı bu şekilde adlandırılır. “*Taş kaktüs* taş görünümlü ama içinden sürekli yavrular çıkar. *Taş kaktüsün* ortası taş gibidir. *Taş kaktüsün* ortasına dokunduğunuz zaman serttir. *Taş kaktüs* mantara benzer ama ortasından çok güzel bir çiçek açar. Hatta bazı insanlar *taş kaktüsün* çiçeğini görünce canlı mı diye şaşırırlar” (KK61).

Begonya şeklinden dolayı isim alan çiçeklerdendir. “*Hollanda begonyasına*, *gelindamat* çiçeği denilir. Tek dal üzerinden biri katmerli biri yalın kat çiçek açıyor. Bitki kendisini başka bir bitkiden tozlanmaya ihtiyaç duymadan aynı dal üzerinde yani kendi gövdesi üzerinde erkek ve dişi olarak çıkartıp kendi kendini tozlayabiliyor. Halk katmerli olan çiçeği *gelin*, yalın kat olan ve iki yapraklı olan çiçeği *damat* olarak bilir. Aslında tam tersidir. Katmerli olan, *gül* gibi açan çiçek *damat*; yalın kat, iki yaprak olan çiçek de *gelindir*. Doğada da böyledir. Tavus kuşunun dişisi sade, erkeği rengarenktir” (KK2). *Begonyaya*, *gelindamat* çiçeği denilir. Çiçeklerin biri gelini diğeri ise damadı simgeler.

Karanfilin birçok çeşidi vardır. Bu karanfil çeşitlerine farklı adlar verilir. Alacalı, katmerli, minyatür vb. karanfil çeşitleri vardır. “*Çin karanfili* çok açtığından bu adı alır. *Minyatür karanfil* büyümediğinden bu adı alır” (KK27). *Çin karanfiline*, *bodur karanfil* ve *bahçe karanfili* denilir.

Mum çiçeğinin yapısı muma benzediğinden bu adı alır. “*Mum çiçeğinin* şekli muma benziyor. Çiçeğin ışığı var gibidir” (KK67). “*Alekoya*, *mum* çiçeği derler” (KK84). “Eski Hristiyanlar, Meryem Ana heykellerinin etrafına şamdan çiçekleri koyup, madeni para yerine çiçeğin tomurcuklarını sunarlardı. *Mum* çiçeğinin bir diğeri adı da böylece *Meryem’in Altınları* olmuştur”²¹ Geçmişin izlerini taşıyan *mum*

²¹Mum çiçeği hakkında ayrıntılı bitki için bkz. <https://www.sabuncakiscicek.com/mevsimlere-gore-cicekler>

çiçeği kokusuyla ve tüm evi sarabilecek sarmaşık yapısıyla evlerde tercih edilen çiçeklerdendir.

Küpe biçiminde çiçekleri olan çiçeğe *küpelî* ya da *küpe* çiçeği adı verilir. “*Küpelî*, çiçekleri küpeye benzediği için bu adı alır” (KK67).

Mine çiçeğine *kan otu* ve *güvercin otu* da denilir. “*Mine* çiçeği, minik çiçekleri olduğu için bu adı alır” (KK67). Çiçeklerinin çok küçük olmasından çiçeğe *mine* adı verilir.

Euphorbia millii, dikenli bir çiçek olmasından ve o dikenlerin üstünden renk renk çiçekler açtığı için *dikenler tacı* adı verilir. “*Euphorbia millii*, *dikenler tacıdır*. *Dikenler tacı* şu sıralar gündemde olan ve tutulan bir çiçektir. *Dikenler tacı*, çok arsız bir çiçek olduğundan çabuk büyür ve görünüşü güzeldir. Sürekli yaz kış çiçek açar. *Dikenler tacının* renk renk çeşitleri var. *Dikenler tacı*, görünüşte çok dikenli gibi değil ama gövdesinin her tarafı dikenlidir. Dikenleri çok olduğundan *dikenler tacı* adını almıştır” (KK61).

Paşakılıcına, *kılıç* çiçeği ve *peygamberkılıcı* da denilir. “*Kılıca* benzediği için çiçeğe *205aşakılıcı* denir” (KK1).

Latincesi *Catharanthus roseus* çiçeğine *pervane*, *vinca* ve *rozet* çiçeği denilmektedir. “*Vinka* çiçeğine *rozet* de denilir” (KK5). Çiçeğin şekli pervaneye benzetildiğinden dolayı *pervane* çiçeği adı verilir.

Yaprakgüzelinin yaprakları tek bir renkte değildir. Bundan dolayı çiçeğe *yaprağıgüzel* ya da *yaprakgüzeli* denilir. “Çiçeğin yaprağının güzel ve çeşit çeşit olmasından çiçeğe *yaprakgüzeli* derler. *Yaprakgüzelinin* birçok çeşidi var” (KK67). “*Yaprakgüzelinin* yaprağının değişik versiyonları vardır. *Yaprakgüzeline* aynı yaprak üzerinde iki üç farklı renk görülür” (KK90). *Yaprakgüzeline* *çay* çiçeği de denilir.

Dalyaya, *yıldız* çiçeği denilir. “*Yıldız* çiçeği yıldız benziyor. *Yıldız*, topludur ve katmerli katmerlidir. Her katmeri ayrı bir yıldızmış gibi durur. *Yıldız*, hoş bir çiçektir ama narindir. *Yıldızın* çiçek yapısı hemen en ufak darbede kırılabilir. *Yıldızın* hemen hemen bütün renkleri var. *Yıldızın* beyazı, kırmızı ve sarısı gibi renkleri vardır” (KK90). Halk *dalyanın* yıldız benzemesinden dolayı çiçeği *yıldız* diye adlandırmıştır.

Hanımeline (lonicera); zarif çiçek, bal çiçek ve hanımeli sarmaşık denilir. “Hanımların eli kibardır. Çiçeği hanım eline benzettiklerinden çiçeğe *hanımeli (lonicera)* adı verilir” (KK92). *Japon, Tatar, Keçikulağı ve mercan hanımeli* vardır.

Sarmaşık bahçede duvarı ya da çitleri sarabildiği gibi evde balkon demirini sarabilir. Bulunduğu ortamdaki herhangi bir şeyi sarabilme özelliğinden dolayı çiçeğe *sarmaşık* denilir. “Çıta filan koyduğunda *sarmaşık* sarılır” (KK28). “*Sarmaşık* şeklinde olduğu için çiçeğin adı *sarmaşıktır*” (KK67). “Boydan boya saran çiçeğe *sarmaşık* denilir” (KK55). “*Yıldız sarmaşığın* yaprakları yıldızı anımsatır” (KK29). *Yıldız sarmaşık* da *sarmaşık* çeşitlerinden biridir ve yaprağının şeklinden dolayı bu adı alır.

Itıra, yalancı gül ve gülyağı çiçeği denilir. “Çiçekler farklı yörelerde farklı isimlendirilir. *Itırla* biz ilk defa Akdeniz bölgesinde karşılaşmıştık. *Itıra* diğer yöreler kokusundan, çiçeklerinden ve yapraklarından dolayı farklı adlar verirler. *Itırın* güle benzemesi ve kokusunun gül yağına benzemesinden *yalancı gül, gül çiçeği ve gülyağı* olarak isimlendirilir” (KK95).

Yer örtücü bitkilerden olan arapsaçına, bebekgözyaşısı ve minik parlak yapraklı çiçeği de denilir. “*Arapsaçı* öyle sarkar. *Arapsaçı* saçaklıdır. Çiçek saç gibi durduğu için *arapsaçı* denilir” (KK100). Çiçek küçük yapraklı olduğundan dolayı *minik parlak yapraklı çiçek* denilir. Gözyaşı küçük damla halindedir. Çiçeğin yapraklarının küçük olması gözyaşını anımsattığından çiçeğe *bebekgözyaşısı çiçeği* denilir. Bazıları *arapsaçına, aşkingözyaşısı* adı da verir.

Sarkıcı bitkilerden olan ruj çiçeğinin şekli ruja benzemektedir. “*Aeschynanthus’a, ruj çiçeği* denilir. Açılış şekli ruja benzediği için *ruj çiçeği* denilir” (KK13).

Çiçeğin yumuşak dokulu olması ve rengarenk çiçekleri olmasından dolayı *cilveli ve öğlegüzeli ve ipek çiçeği* adı verilir. “*İpek çiçeği* çok narindir. Çiçeğin ismi oradan geliyor” (KK86). *İpek çiçeğine, kediturnağı* adı da verilir.

Civanperçemine; kandil çiçeği, binbir yaprak otu, merkepketesi ve barsam otu da denilir. Birçok sarı sarı top şeklindeki çiçeklerin bir bütün halinde durmasından dolayı *binbir yaprak otu* denilebilir.

Prencesçamı çama benzediğinden bu adı alır.

“Çiçeklerin Latince ve Türkçe isimleri var. *Crassulalara* ben *tırtıl* diyorum” (KK61). *Crassulayı* çiçekçi *tırtıla* benzettiğinden *tırtıl* adı vermiştir.

Çizgi film karakteri *Shreğın* kulağına çiçeğin benzemesinden dolayı çiçeğe *Shrekkulağı* adı verilir.

Halk İnanışlarının Çiçek Adlandırılmalarında Kullanılması: Çiçekler üzerine oluşan halk *inanışları* vardır. Bu inanışlarda çiçeğin adlandırılmasında kullanılır. Direkt inanışı bile çiçeğe ad olarak koyanlar vardır:

“*Para ağacı* para getirir denilir. *Para ağacının* adı *Pachira*’dır” (KK100).

Çiçeğin bereket verdiği inancından dolayı *bereket ağacı* denilir.

Peygamberin en sevdiği çiçeğin *kılıç* çiçeği olduğuna inanıldığından dolayı çiçeğe *peygamberkılıcı* adı verilir.

Yapragüzelinin dibine çay dökülür. Bu çayın çiçeğin yapraklarını koyulaştırdığına inanılır. Bundan dolayı *yaprakgüzeline*, *çay* çiçeği denilir. Çiçeğin kapandığında küstüğüne inanıldığından *küstüm* çiçeği denilir.

Nilüfer, sonsuz yaşamın simgesi olduğundan *yaşam* çiçeği olarak adlandırılır. “*Nilüfer* yaşam çiçeği olarak geçer. *Nilüfer* yaşamın sembolü olduğundan koruyucu olarak kolye olarak kullanılır. Bu kolyeyi takan insanların hayatlarına bolluk ve bereket geleceğine inanılır” (KK112). *Nilüfere*, *lotus* çiçeği diyenlerde vardır.

Zakkuma, *cehennem* çiçeği adı verilir. “*Zakkuma* yetim hakkı derler. O yetimin hakkıymış, yani kimse sahip çıkmamış. Suya atmışlar. Su da sahip olmamış, suyun kenarında bitmiş. Yetimin hakkı o derece acı olurmuş ki, *zakkum* da ondan acıdır, derler” (Özkan, 2012: 70). “*Zakkum* cehennemin kapısında bulunur” (KK1). *Zakkumun* cehennemde yer alan bir çiçek olmasıyla yetim hakkı arasında ilişki kurulmuştur. Kul hakkı yenildiğinde cehenneme gidileceği bilinir. Yetim hakkı da bir kul hakkıdır. Yetim hakkı yiyen biri cehenneme gider ve orada *zakkumu* görür çünkü *zakkum* cehennemin kapısında bulunan çiçektir. *Zakkum* şeytanla da özdeşleşir. Yetim hakkı yiyen de şeytana uymuş olduğundan dolayı çiçeğin adı yetim hakkı yemeyi tanımlıyor olabilir.

Hayvan Adlarının Çiçek Adlandırılmasında Kullanılması: Bazı bitkilerin çiçekleri hayvanların görünüşüne benzer. Bu yüzden bu çiçekler o hayvanların adlarıyla adlandırılır:

Calethaeya; *dua çiçeği* (*calathea*), *kalatya* ve *tavus kuşu çiçeği* denir. Çiçeğe tavus kuşu denilme sebebi yapraklarının şeklidir. *Dua çiçeğinin* (*calathea*) yapraklarındaki beneklerden dolayı *tavus kuşu çiçeği* de denilir.

Güvercinadaçayının (*Salvia microphylla*) çiçeği güvercine benzediğinden bu adı alır.

Çiçeklerin Kokusundan Dolayı Çiçeklerin Adlandırılması: Bazı çiçekler kokusuyla ön plana çıkar. Bu çiçeklerin kokularının benzetildiği unsur çiçeğin adlandırılmasında kullanılır:

Leş kaktüs kötü bir koku yaydığından dolayı bu ad verilmiştir. “*Leş kaktüs*, çiçek açtığı zaman görsel olarak harikadır. Bundan dolayı insanlar *leş kaktüsü* tercih ediyor. Çiçeğin kokusundan dolayı tercih etmeye çekinenlerde var. *Leş kaktüs*, leş kokusu gibi bir koku yayıyor. *Leş kaktüsün* üzerine kokusundan dolayı genelde sinekler konuyor. *Leş kaktüs* kokusundan dolayı bu ismi almıştır” (KK61).

Fesleğenin hoş bir kokusu vardır. “*Fesleğene* köyde *kolonyagülü* denilir” (KK55). Fesleğenin kolonyası da yapıldığından belki de *kolonyagülü* denilmektedir.

İtır salgıladığı güzel kokuları için yetiştirilir. “*İtırın* kokusunun gül yağına benzemesinden adına *yalancı gül*, *gül yağı* çiçeği ya da *gül* denilir” (KK95). Köylüler *ıtır*, *gül yağı* adını verir. Muhallebi, sütlaç, pekmez ve hoşaf *gül* koksun diye *ıtır* kullanılır (Tansuğ, 1992: 84-85). *Gül* ya da gül suyu yerine *ıtır* kullanılır. *İtırın*; *gül*, *amber* ve limon gibi koktuğu düşünülür. *İtır*, bu kokudan dolayı *yalancı gül* adını almıştır.

Hayvan Uzuvarlarının Çiçeklerin Adlandırılmasında Kullanılması: Çiçeğin görünüşü hayvanların uzuvlarına benzediğinden hayvanın adı ve hayvanın benzeyen uzvu birlikte kullanılarak çiçeğe ad olarak verilir. Özellikle kaktüslere bu şekilde adlar verilmiş olsa da başka çiçeklere de bu şekilde adlar verilmiştir:

Kaktüs tavşan kulağını andırdığından dolayı *tavşankulağı kaktüs* (*Opuntia microdasys*) diye adlandırılır. “*Kaktüslerin* halk arasında çeşitli isimleri var. *Tavşankulağının* ismi Latince de farklıdır ama halk arasında *tavşankulağı* (*Opuntia*

microdasys) denir” (KK85). “*Tavşankulağı* kaktüs (*Opuntia microdasys*) tavşan kulağına benzediğinden bu ismi alır” (KK64). “*Tavşankulağına* (*Opuntia microdasys*), *mickeymouse* denilir” (KK103). *Tavşankulağı* kaktüsün (*Opuntia microdasys*) şekli Miki Fare karakterinin kulağına benzediğinden *mickeymouse kaktüs* de denilir. *Tavşankulağına*, *opuntia* denilir. “Kaktüs adlarını hayvanlarla bağdaştırırlar” (KK85). Kaktüsün uzun bir kuyruğa benzemesi yönüyle ve sarkık olmasından dolayı kaktüse *yırankuyruğu*, *yılan kaktüs*, *kedikuyruğu*, *sıçankuyruğu* ve *tilkikuyruğu* adı verilir. Tüylü, sarkık ve uzun olan kaktüslere ise *maymunkuyruğu* kaktüs denilir.

İpek çiçeğinin yaprakları dar ve uzun olduğundan kedinin tırnağına benzetilir. Bu yüzden çiçek *keditırnağı* diye adlandırılır. “*İpeğe*, *keditırnağı* denir. İpeğin yerel ismi *keditırnağıdır*. Çiçekçiler *ipek der*” (KK67, KK85).

Aslanağzı çiçeğine *danaburnu* adı verilir. “Aslanın ağzını anımsattığı için *aslanağzı* denilir” (KK90).

Çiçeğin şekli horozun ibiğine benzemesinden dolayı çiçeğe *horozibiği* denilir. “*Horozibiği* aynı horozun ibiği gibidir” (KK67). “*Horozibiğinin* şekli ibik şeklinde olur. Düz ve piramit tarzı ibik vardır” (KK7). “*Horozibiği* çiçeğinin yapısı horozun ibiğini anımsatıyor. *Horozibiğinin* kırmızı ve sarı gibi değişik renkleri vardır” (KK90).

*Monstera deliciosa*ya şeklinden dolayı *devetabanı* adı verilir “*Devetabanı* çiçeği büyük olduğu için ve çiçeği devenin tabanına benzettiklerinden bu adı alır” (KK28). “Deve tabanına benzeyen şeklinden dolayı çiçeğe *devetabanı* denilir” (KK29). Devetabanına benzeyen yapraklarıyla dikkat çekici bir çiçek olduğundan dolayı evlerde tercih edilen iç mekân çiçeklerinden biridir.

Sardunyanın başka bir çeşidi de *ceylangözü sardunyadır*. “*Ceylangözü sardunyanın* diğer ismi *cânandır*” (KK25)

Gilya çiçeğine *kuşgözü* çiçeği denilir. Çiçek kuş gözüne benzetilir.

Mekân, Şehir Adlarının ve Çiçeğin Yayılım Alanlarının Çiçeklerin Adlandırılmasında Kullanılması: Çiçekler üretildiği şehrin adıyla anılabileceği gibi yetiştirildiği ortamın adıyla da anılabilir. Ayrıca çiçeklerin doğal yayılım alanlarıyla birlikte anıldığı da görülür:

Halk iç mekân bitkilerinden *Acanthocereus tetragonusa*; *peri köşkü*, *peri şatosu*, *perili şato* ve *peri kalesi* gibi adlar vermiştir. “*Acanthocereus tetragonus*un halk dilindeki adı *peri köşküdür*. *Peri köşkü*, köşk şeklinde sürekli yavrulaya yavrulaya gittiği için *peri köşkü* adı verilir” (KK61).

Çiçeğin yetiştiği şehir çiçeklere yerel ad olarak verilebilir. “Papatya İzmir’den geliyor diye *İzmir papatyası* denilir. *Papatyanın* büyük büyük açanlarına *Yalova papatyası* denilir” (KK65).

Jerberaya, *gerbera* ya da *Alman papatyası* denilir. *Jerbera*, papatyagiller familyasındandır. *Gerbera* cinsinden bitki türlerinin ortak adına *jerbera* denilir. “*Jerbera* aslında *Alman papatyasıdır*” (KK104).

Süsene, *iris* denilir. *İrisin* sembolünden dolayı çiçeğe bazıları *gökkuşağı çiçeği* de demektedir. “*Süsen* sadece mezarlıklara ekilir o yüzden *mezarlık çiçeği* denir” (KK110). “*İrise*, *lavantanın Anadolu’daki hali* derler. *İris* kendi kendine yetişir” (KK100).

Çiçeğin en iyi yetiştiği yerin cam kenarı olduğu düşünüldüğünden çiçeğe *camgüzeli* adı verilmiştir. “*Camgüzeli* azman olduğundan çok güzel yetişir. *Camgüzeli* cam kenarını ve güneşi seviyor. O yüzden *camgüzeli* denilmiştir. *Camgüzelinin* gösterişli bir çiçeği yok ama yaprak ve bitki yapısı gösterişlidir” (KK90).

Sardunya, köylerde her evde yetiştiğinden dolayı *köy çiçeği* olarak adlandırılır. “*Sardunya*, *köy çiçeğidir*” (KK25).

Ülkemizde doğal olarak yayılım gösteren *lavanta* çeşidi *karabaş otudur*. *Karabaş otuna* bundan dolayı *Türk lavantası* denilir. “*Karabaş otu lavantaya* benzer. *Karabaş otu* yerine *Türk lavantası* denilir. *Karabaş otu* değil de *Türk lavantası* adını yaymaya çalışıyorum. Sebebi normalde bizim bildiğimiz park ve bahçelerde kullanılan *lavantaların* ülkemizde doğal yayılış alanı yoktur. Aslında *karabaş otu* lavantanın başka bir çeşididir. Latince olarak da aynı türe aittir. *Karabaş otu*, ülkemizde doğal yayılış gösterir. O yüzden ben ve birçok uzman başına Türk ekledi. Biz artık *karabaş otunun Türk lavantası* olarak anılması için çalışıyoruz. *Karabaş otu* muhtemelen 50 ya da 100 yıl sonra *Türk lavantası* olarak geçer” (KK95).

“*Lavantanın* yerel isimleri vardır. *Lavantaya* Türkiye’de *karabaş otu* denilir. Türkiye’de *lavantanın* doğal yetişen türü *karabaş otudur*” (KK83).

Adaçayının doğal yayılım alanlarına göre adlandırılma yapılır. “*Anadolu adaçayının* İngilizcesi *Anatolian sage* diye geçiyor. Fakat Yunan kaynaklarına literatürene bakıldığında aynı bitki *Greek sage* olarak geçiyor. Aynı bitki fakat onlar *Yunan adaçayı* diye adlandırır. Akdeniz’de yayılış gösterdiği için Yunanlılar *Yunan adaçayı* derken biz *Anadolu adaçayı* diyoruz” (KK95). *Adaçayı* hangi ülkede yetişiyorsa o adla anılmaktadır.

Çiçeğin kurak ortamda yetişmesinden dolayı çiçeğe *çöl gülü* adı verilir. “*Çöl gülü*, çok sıcaklarda çiçek açtığı için bu adı alır. *Çöl gülü*, minik yapraklıdır” (KK64).

İnsan Özelliklerinin Çiçeklerin Adlandırılmasında Kullanılması:

Çiçeklerin görüntüsü insanların özellikleriyle ilişkilendirilir. Bu ilişki sonucunda çiçeklere ad verilirken insan özelliklerinin de kullanıldığı görülür:

Aster çiçeğine, *dilber çiçeği* ve *yıldızpatı çiçeği* de denilir. “*Dilber çiçeği*, *dilberkirpiği* diye geçer. *Dilberkirpiği* adında güzel kızların güzel kirpiklerinden esinlendiğini söylerler. Çiçeğe *dilberkirpiği* adı uzun kirpikli olan kızlardan esinlenilip verilir” (KK86). Çiçeğin görüntüsü kirpiğe benzemesinden dolayı *dilberkirpiği* denilir.

Gelincik narinliğin ve zarıflığın simgesidir. Bu da çiçeğin *gelincik* ismini almasında etkindir. *Gelincik* isminin küçük gelinlerin narinliğinden geldiği düşünülür. “Eskiden gelinler küçük yaşlarda evlendirilir ve gelinlere kırmızı gelinlik giydirilirdi. Bu gelinler küçük oldukları için çok da narindir. *Gelincik* ismi çiçeğin narinliğinden ve küçük gelinden gelen bir isimdir. Çünkü *gelincik* bugünü yarını belli olmayan bir çiçektir. *Gelincik* o kadar narin ki en ufak bir şeyde bile bir dağılma yaşayabilir. Siz onu kopardığınız anda onu hayatta tutamazsınız. Aynı şekilde küçük gelinler evlendirilerek hayattan koparılmasından dolayı çiçek küçük gelin diye isimlendirilmiştir. Daha sonrasında halk ağzında küçük gelinden *gelinciğe* dönüşmüştür” (KK72).

Tavşankulağı denilen kaktüse farklı yörelerde *kaynanadili* de denilmektedir. “*Kaynanadili* dikenli dikenli olur. Böyle yanlarından çıkar ve uzar. Ona köyde *kaynanadili* denilir. *Kaktüs* ismini şehirde belledik” (KK55).

Vapurdumanı (*Ageratum houstonianum*) küçük oval biçimde olsa da saçaklıdır. Bu küçük saçaklarda saç benzetilir. “*Vapurdumanı* (*Ageratum houstonianum*) mesela sinirli kızların saçına benzetilir” (KK86).

Horozibiğinin görünümü türüne göre değişir ama yuvarlak ve karışık yapıdaki *horozibiği* insan beyniyle ilişkilendirilir. “*Horozibiği* horozun ibiğine benzediğinden bu adı almıştır. *Horozibiği*, kadının beynidir. *Horozibiğini* kadının beynine benzetirler. *Horozibiği* birbirine karışıktır. *Horozibiğinin* anlaşılması ve çözülmesi çok zordur” (KK86).

Parmak kadar uzunluğu olan kaktüslere *parmak kaktüs* denilir.

Halk Hikâyelerinin Çiçeklerin Adlandırılmasında Kullanılması: Bazı çiçeklerin kendine özgü halk hikâyesi vardır. Halk hikâyesindeki olaylar sonucunda çiçeğe ad verildiği de görülür:

Para çiçeği diye birkaç tür vardır. Bunlardan birkaçı *Pilea* ve *Crassula*’dır. “*Para çiçeğine*, *Pilea* denir” (KK6). *Crassula*’nın eve bolluk, bereket ve para getireceğine inanılır bu yüzden de *Crassula*’ya para çiçeği adı verilir. “Başka bir ülkede bir bilim adamı ülkesinde uğraştığı her neyse onunla ünlenmeyi çok istiyor. O arada da elinde bir tane bu *crassula* dediğimiz *para çiçeğinin* sade bir yeşil yaprağı bulunur. Onu da bir toprağın üzerine öylesine atar. Üç ay falan geçer. Adam o uğraştığı alan üzerine başarıya ulaşır. Başarıya ulaştığı alanda da ülkesinde tanınır ve ünlü bir hale gelir. Ünü ülkesinin de dışına taşıp diğer ülkelere de yayılır. Artık bu adamın alanında keşfettiği olay tanımlanır. O uğraş verdiği süre içerisinde o *Crassula*’yı adam unutuyor. Ara ara içtiği sudan falan döküyor ama büyüdüğünü gözetlemek aklına gelmiyor. Adam bir gün bakıyor ki o yaprak ağaç olmuş. Onun kendisine bolluk, bereket, aydınlık, başarı ve şans getirdiğine inanır. Zengin olduğu için para getirdiğine inanır ve *Crassula*’nın adını para çiçeği koyar” (KK103). Bu hikâye ülkemizde yayılmış durumdadır ve bu da *Crassula*’nın satışını arttırmaktadır.

Gelincik çiçeklerinkralı, *Anadolu’nun kadim çiçeği*, *Hazreti Hüseyin’in çiçeği* ve *gelindüğmesi* diye bilinir. “*Gelincik Anadolu’nun kadim çiçeği* ve

çiçeklerinkralıdır” (KK110). Halk Hikâyelerinde Adı Geçen Çiçekler başlığında bahsedildiği gibi Hz. Muhammed Miraç’a çıktığında Kerbela’da şehit olacakları *gelincik* şeklinde görmesinden dolayı gelinciğe *Hz. Hüseyin’in çiçeği* denilir. “Gelincik, *Hazreti Hüseyin’in çiçeğidir*” (KK110).

Nergis, *peygamber çiçeği* diye adlandırılır. “Nergis, Peygamber efendimizin en çok sevdiği çiçek olduğundan *peygamberimizin çiçeği* denilir. O yüzden *nergis* senede bir defa şubat ayında açar ve başka açmaz” (KK18). “*Nergis* kışın ya da ilkbaharın başlarında olur” (KK12). Nergise peygamber çiçeği denmesinin bir sebebi de Halk Hikâyelerinde Adı Geçen Çiçekler başlığında bahsedildiği gibi nergisi Selman’ın Hz. Ali’ye vermesidir. Nergis, Hz. Ali’yi simgeler. Peygamberimizin Hz. Ali’ye olan sevgisi düşünüldüğünde nergisi peygamberimizin neden sevdiği anlaşılır. Peygamberimizin nergise olan sevgisi Hz. Ali’ye olan sevgisini temsil ediyor olabilir.

Efsanelerin Çiçeklerin Adlandırılmasında Kullanılması: Çiçeklerin kendine özgü efsaneleri vardır. Bu efsanelerde çiçeğin ad almasında etkilidir:

Kardelen çiçeğinin ismini almasında efsanesi etkilidir. *Efsanelerde Adı Geçen Çiçekler* başlığında bahsedildiği gibi *kardelen* güneşe olan aşkıdan dolayı öleceğini bile bile karın altından çıkmak ister. Güneşe olan aşkıyla karı delip çıkar. Bundan dolayı çiçeğe *kardelen* denilir. “Karlar eridiği zaman ilk çıkan çiçek olmasından ve karın arasından çıkan çiçek olduğundan *kardelen* ismi verilmiştir” (KK2). “*Kardelen* kar tabakasının altından karı delip çıktığı için *kardelen* ismini almıştır” (KK103). “*Kardelene*, *kar* çiçeği ve *has gül* denilir. *Kardelenin* yumrusu olurdu ama yenmezdi. Bizim oralarda *kardelen* çok olurdu ama kokusunu da çok almazdık. *Kardelenin* değişik renklerde açan cinsleri vardır. *Kardelenin ters lale* gibi açan tipleri vardır. *Kardelen* karı deler. Bazen güney cephelerde özellikle lokal lokal kar erir. O eriyen yerlerde *kardelen* görülür. Bazen de karın altından *kardelenin* çıktığı da görülür” (KK90). *Kardelen* karda çıktığından dolayı *kar çiçeği* denilse de en çok *kardelen* ismiyle bilinir. Karların içinde çıktığı için bazıları *kardelene*, *karı delen* de demektedir.

Abdüsselam otu, *insan* veya *adam otu* üzerine birçok efsane vardır. *Adam otu* denmesinin sebebi otun köklerinin insana benzemesindendir. Ayrıca bu otla ilgili efsaneler sadece Ankara’da değil Türkiye’nin birçok yerinde bilinir. Bu efsaneler

sonucunda ota *adam ya da insan otu* denildiği gibi *214aşakılıcı otu* da denilir. Faydaları olan bir ot olsa da *214aşakılıcı otu* üzerine korkunç rivayetlerde vardır. Helimoğlu Yavuz’a göre Güneydoğu Anadolu’da yaylalarda “*Abdüsselam kökü*” adında kutsal bitkiyi söken ya da kesen kısa sürede ölmüş. Bitkinin gövdesi parçalanınca insan kanına benzer kan akmakta ve bitkinin kökü çok derinlerdedir. Bitkiyi sökerken köküne bir ip geçirip hayvanlara bağlanır. Bitkiyi söken öküz veya atlar sağlıklı da olsa bitki söküldükten sonra sakatlanır. İnsanlar başka bitkileri sökerken yanlışlıkla *Abdüsselam kökünü* sökeriz felakete uğrarız diye diğer bitkileri de sökmemeye çalışmaktadır (Helimoğlu Yavuz, 2007: 378). *Abdüs’selam Kökü Bitkisi* efsanesinde gövde parçalanınca insan kanına benzer kan akar derken bitkinin şekline gönderme vardır. Bitkinin sökülmesiyle hayvanların sakatlandığı ve felaketler geleceği düşünülmesi bitkiye kutsallık kazandırmakta ve bitkiye olağanüstülük kazandırır. Günümüzde birçok yerde *214aşakılıcı otu* kullanılmaktadır.

Mitolojik Hikâyelerden Dolayı Çiçeklerin Adlandırılması: Çoğu çiçeğin mitolojik bir hikâyesi vardır ve bu çiçeklerle ilgili mitolojik hikâyeler çiçeğin ad almasında etkilidir:

Altın otu birçok adla adlandırılmıştır. “*Altın otuna, ölmez otu* derler” (KK110). “*Ölmez otuna* bazı yörelerde *altın otu*, *çeyiz* ve *sandık çiçeği* de denilir. Sarı çiçeklerinin altın ile bağdaştırılmasından dolayı *altın otu* denilir. Altın otunun Latincesi *Helichrysum italicum* ya da *Helichrysum arenarium*’dur. *Helic* Güneş, *Hrysum* da Güneşe bakan anlamındadır. *Helichrysum* Güneşe bakan anlamında kullanılır” (KK95). Latince isminin anlamı da *altın otu* denmesini sağlamıştır. Çünkü Güneş’e bakan ne olursa olsun sararmaya başlar. Çiçeğin altın gibi sararmasından dolayı da bu ismi almış olabilir. Latince isminin anlamı Türkçe ismini almasında etkindir. “*Altın otuna, ölmez çiçek* denmesinin sebebiyse bitkinin hücre yenileyici ve anti aging özelliği olmasındandır. Hatta Fransızlar *ölmez otuna, inmortal* diyorlar. *İnmortal* sonsuzluk anlamına gelir” (KK95). Çiçeğin özelliği ve faydasından dolayı *altın otuna ölmez otu* denilmiştir. İsim almada geleneklerde etkilidir. “Eskiden çeyizlere *altın otu* koyarlardı” (KK95). *Altın otunun* çeyizlere konulmasından dolayı *altın otuna çeyiz çiçeği* de denilir.

Aster çiçeğine, *yıldızpatı* denmesinin sebebi Jüpiterin savaşan insanları yok etmek için dünyaya taş koyunca *Astraea* dünyaya bakar ama yıldızları göremez. *Astraea* ağlar ve ağladığı yerde *aster çiçeği* çıkar. Çiçekler yıldızla dönüşür. *Aster çiçeğine* bundan dolayı *yıldızpatı* denilir.

Bitkinin Hareketlerinden Çiçeklerin Adlandırılması: Bitkilerin sinir sisteminden dolayı ya da belli zaman dilimlerinde olmasının etkisiyle bitkilerin hareketlerinde değişiklikler olur. Bitkilerin hareketlerindeki değişikliklere halk anlamlar yükler. İnsanlar bu anlamlara uygun da bitkilere adlar vermiştir:

Kalatya geceleri yaprakları yukarı doğru kalkar. Gündüzleriye çiçeğin yaprakları normalleşir. Bu yüzden *kalatyaya dua çiçeği (calathea)* denir. “Çiçeklerin yerel isimleri var. *Caletheaya* yani dua çiçeği dallarını sanki dua açıyormuş gibi açar. Yapraklar sönüyor sonra tekrar toparlanıyor. Çiçeğin o şekilde dua ettiği düşünülüyor. Bundan dolayı *kalatyaya, dua çiçeği (calathea)* denir. Geceleri yaprakları açılan sonra sönen çiçektir. Dine yatkın olanlar *dua çiçeği (calathea)* deyince çiçeği alıyor” (KK84). “*Kalatyanın* halk arasındaki ismi *dua çiçeğidir*. Gündüz vaktinde yaprakları yere paralel şekilde olurken akşamüzeri yani ezan vaktine yakın yaprak göğe doğru kendini kaldırıyor” (KK72). “*Dua çiçeği (calathea)* akşamları kapanır gündüz açılır. *Dua çiçeği (calathea) kalatyadır*” (KK100). *Dua çiçeği (calathea) Maranta* türünden olduğundan dolayı *maranta* adını da alır. *Kalatya* denildiği gibi *kaladya* da denilmektedir.

Ezan çiçeği adını akşam ezanında çiçek açmasından dolayı alır. “*Ezan çiçeği* ezanla açılır ezanla kapanır” (KK86).

Akşam çiçek açtığından çiçeğe *akşamsefası* adı verilmiştir. “*Akşamsefası* akşamları çiçek açar yani taç yapraklarını açar. *Akşamsefası* gündüzleri taç yapraklarını kapatır. *Aynisefa, akşamsefası* olarak adlandırılır. *Akşamsefası* güneş batmaya yakın zamanda çiçek açmasından bu adı alır. Çiçeğin bu ismi almasının sebebi taç yapraklarının kapanıp açılmasıyla alakalıdır” (KK95). *Aynisefa*yla *akşamsefası* farklı çiçeklerdir ama telaffuzu birbirine benzer olduğu için insanlar bazen adlarını karıştırmaktadır.

Aynisefanın böyle kocaman kocaman çiçekleri vardır. *Aynisefa* peyzajda çok kullanılır. *Aynisefanın* tıbbi anlamda kullanımı görülür. *Aynisefanın* yağı da yapılır. *Aynisefa* Türkiye’de yeni keşfedilmiş bir bitkidir” (KK95).

Küstüm çiçeği (Mimosa pudica) baklagiller familyasının *Mimosa* türüne bağlıdır. Halk arasında *küstüm çiçeğine (Mimosa pudica)* *küstüm otu* da denilir. *Küstüm çiçeği (Mimosa pudica)* en küçük titreşimden bile etkilendiği için depremi önceden haberdar eden çiçek olarak bilinir. Herhangi bir bağırma olduğunda ya da çiçeğe dokunulduğunda çiçek küser gibi yapraklarını kapatır. Bundan dolayı çiçeğin adına *küstüm çiçeği (Mimosa pudica)* denilir. “*Küstüm çiçeği (Mimosa pudica)* vardır. En ufak bir titreşime karşı yapraklarını kapatır. Bu insan eli, tahta parçası veya bir çalı grubu olabilir. Kapandığından dolayı *küstüm çiçeği (Mimosa pudica)* ismini almıştır” (KK26). “*Küstüm çiçeğinin (Mimosa pudica)* yaprağa dokun. Şöyle dokunsan bile tık tık diye gider. Ufak bir serteleme yaptım bak. Yaprığını hemen büküyor. Biraz daha hızlı vursan boynunu bükecek. Kendini kapattığı için adı *küstüm çiçeğidir (Mimosa pudica)*. İnsanda sinir sistemi nasılsa *küstüm çiçeğinin (Mimosa pudica)* sinir sistemi de aynı şekilde çalışır” (KK104). “*Küstüm çiçeği (Mimosa pudica)* yapraklarını kapatır” (KK44). “*Küstüm çiçeği (Mimosa pudica)* çok nazik bir çiçektir. *Küstüm çiçeğinin (Mimosa pudica)* yaprağına dokunduğunuz anda kendini kapatıp komple ölü rolüne geçer. Bu bahçe çiçeği gibi bir çiçektir. Normalde baktığınızda yapraklar böyle yeşil bitkidir. *Küstüm çiçeğinin (Mimosa pudica)* yaprakları aşk merdivenine benzer. *Küstüm çiçeğine (Mimosa pudica)* elinizi hafiften dokunsanız veya ortamda bir rüzgâr esse çiçek kendini kapatır (KK75). “*Küstüm çiçeği (Mimosa pudica)* çok bağırdığım zaman çiçek üzülüp hemen yapraklarını kapatır. *Küstüm çiçeğine (Mimosa pudica)* elini değdirdiğin zaman yapraklarını kapatır. Bağırınca ses titreşiminden *küstüm çiçeği (Mimosa pudica)* etkilenir. (KK13). “*Küstüm çiçeğine (Mimosa pudica)* elinle dokunduğun zaman küsüyor” (KK21). *Küstüm çiçeği (Mimosa pudica)* dokundun mu küsüyor” (KK15). “*Küstüm çiçeğine (Mimosa pudica)* dokununca hemen yapraklarını kapatır. Geçen sene hepimize müdürümüz *küstüm çiçeği (Mimosa pudica)* almıştı. Her şeyi küsüyorsunuz size *küstüm çiçeği (Mimosa pudica)* aldım, demişti” (KK112). *Küstüm çiçeği (Mimosa pudica)* çok küsen insanlara mizah amaçlı hediye olarak kullanılabilir. *Küstüm çiçeğinin (Mimosa pudica)* yapraklarını kapatması aslında çiçeğin savunma mekanizmasıdır. Çiçek rüzgârdan, yağmurdan ya da haşerelerden bu şekilde korunur.

Kutlamaların Çiçek Adlarında Kullanılması: Bazı kutlamalarda çiçekler kullanılır. Bu kutlamalarda kullanılan çiçekler hem kutlamanın adı hem çiçeğin adı olabilmektedir:

‘Nevruz’ hem bir çiçek hem bir bayramdır. *Nevruz Bayramı*’nda baharın başlangıcı kutlanır. *Nevruz çiçeği* de baharı müjdeleyen bir çiçektir. *Nevruz Bayramı* kutlamasının *nevrüz çiçeği* adında etkili olduğu düşünülür. “*Nevruza, Anadolu orkidesi derler*” (KK110). “*Nevruz çiçeği, iris bitkisidir. Su kenarlarında dikilen bir bitkidir*” (KK111). “*Nevruz çiçeğine, doğum günü çiçeği denilir*” (KK110). *Nevruz çiçeği* baharı müjdelediğinden ve *Nevruz* zamanı doğa uyandığından dolayı *nevrüz çiçeği, doğum günü çiçeği* olarak adlandırılmış olabilir.

Çiğdem Şenlikleri yapılır. Bu şenliklerde *çiğdem* pilavı yapılır. *Çiğdem* hem kutlamanın adı hem de çiçeğin adıdır.

Çiçek Adlarının Telaffuzunun Zor Olması Sonucu Kolay Telaffuz Edilen Kavramların Çiçek Adlarında Kullanılması: Bazen de çiçeğin ismini söylemek zor olduğunda çiçeğe farklı isimler verilir. Bu isimler çiçeğin gerçek ismine benzer olabileceği gibi bazen de tamamen alakasız isimlerdir:

Sandavilla’ya, *mandavilla* da denir. “*Sandavillaya* daha kolay söylendiği için *mandavilla* denilir” (KK2).

Bentderesi’ndeki çiçekçiler *sedum sarmentosum* telaffuzu zor olduğu için farklı isim koymuşlardır. “Benim mesela *sarmentosum* adında kışın ölmeyen, sarkıcı bir tane *sedum* türüm var. Ben ona *çinço* adını koydum. Abartısız 2002 yılından 2018 yılına kadar falan herkes o *sedumu çinço* olarak biliyor. En azından bizim bu çevrede adı *çinço* olarak bilinir. *Sedum sarmentosumun* adı *çinço* olarak kaldı” (KK2).

Çiçek Kullanım Alanlarının Çiçek Adlandırılmasında Kullanılması: Çiçeklerin nerede hangi amaçla kullanılıyorsa o adı aldığı da görülür:

Cipso çiçeğine *bebeknefesi çiçeği* denildiği gibi *gelin çiçeği* de denilir. “Bu pıtır pıtır küçük beyazlara *cipso* diyorlar. *Cipsoya gelin çiçeği* derler” (KK107). *Cipsoya* gelinlerin taçları ve buketlerindeki çiçeklerin arasında kullanıldığından *gelin çiçeği* denilir. Cipso edebi aşk anlamına geldiğinden özellikle gelinler kullanır.

Begonvilin sarmaşığa benzer bir yapısı olduğundan ve çiçekleri güzel olduğundan dolayı gelinlere taç olarak da kullanılır. *Begonville*, bundan dolayı *gelinduvağı* adı verilir. “*Begonville* halk arasında *gelinduvağı* ismi verilir” (KK72).

Süpürge çalısı, süpürge olarak kullanıldığından bu adı almıştır. “*Süpürge çalısının* çiçeğine *süpürge çiçeği* de denilir” (KK110).

Çiçeği Kullanan Kişinin ya da Hayvanın Çiçek Adlandırılmasında Kullanılması: Çiçekleri kullanan canlıların adlarıyla çiçekler adlandırılabilir. Bazı çiçekleri bazı meslek dallarındaki kişiler çok kullandığından o işi yapan kişinin unvanını alan çiçeklerde vardır. Bazı çiçekleri de belli başlı hayvanlar yer. Çiçek de o hayvanın adıyla anılır:

Halk hekimliğinde kullanılan otlar vardır. Ebelerin fazlaca kullandığı ota da *ebegümeci* adı verilmiştir. “*Ebegümeci* bitkisini ebeler çok kullandığı için *ebegümeci* adını almıştır” (KK95).

Develer yediği için ve görünüşü dikenli olduğu için ota *devediken*i adı verilir. “Eskiden develer yetiştirilirdi. O zaman develer *devedikenini* çok sever ve sıyırıp yerd. Çok dikenli bir ot olduğundan dokunamaz ve koparamazsınız hâlde ot develerde bir sıkıntı yaratmaz. Pembe bir çiçeği var ama çok dikenlidir. Bu dikenli otu develer tüketebildiği için otu halk *devediken*i ya da *devenindiken*i olarak adlandırır” (KK95).

Argo Kelimelerin Çiçek Adlandırılmasında Kullanılması: Bazı çiçeklerin görünüşü ihtişamlı ve güzeldir. Güzelliğiyle ön plana çıkan bu çiçeklerin adlandırılmalarında da çoğunlukla argo kelimeler kullanılır:

Zinye çiçeğine de farklı farklı isimler verilmiştir. “*Zinye*, sezonluk ve tohumdan üreyen bir çiçektir. *Zinyeye*, *kirlikadın* adı verilir. *Zinyeye*, İzmir taraflarında *küçükoruspu* denilir. Bu isimleri *zinyeye* halk takmıştır” (KK2). *Zinyeye*; *kirlifatma*, *kirlihanım*, *topbaş*, *bahçegüzeli* *kirlizeynep* ve *kralkızı* adı da verilir. *Küçükoruspu* denme sebebi çiçeğin güzelliğindendir.

Şekerbegonyaya da güzelliğinden dolayı *küçükoruspu* denildiği görülür. “*Şekerbegonyaya* argo isim verirler. *Şekerbegonyaya*, Mersin’de *küçükoruspu* denilir. Burada *begonya* denilir” (KK81).

Sebze İsimlerinin Çiçek Adlandırılmasında Kullanılması: Çiçeklerin görünüşü sebzelere benzetildiğinden dolayı çiçekler benzetildiği sebzenin adını alır:

Mum çiçeği de biberin çiçeği gibi aşağı doğru sarktığından *mum* çiçeğine *bibergülü* denilir. “*Bibergülünün* yeşil yeşil küçük yaprakları olur. *Bibergülü* güzel güzel kırmızı veya pembe çiçek açar. Çiçek güzelce sarkar. *Bibergülü*, *mum* çiçeğidir.” (KK55).

Sardunyaya, kabakgölü ve kabak çiçeği adı verilir. “İç Anadolu’da *sardunyaya, kabakgölü* derler” (KK67, KK55). “*Sardunya, kabak çiçeğidir*” (KK3, KK12, KK13). “*Sardunyaya, Yalova’da camgöz derler. Sardunyanın illere göre isimleri değişiyor*” (KK81).

Yıldıza, patates çiçeği denilir. *Yıldız* çiçeğinin soğanlı olması ve görüntüsünün büyük olması *patates* ismini almasında etkilidir. “*Patates* çiçeğini annemin teyzesi renk renk yetiştirir. Çiçeğin altı patates gibi olur. Çiçeği patates gibi gömüyorsun ve büyüyor. *Patates* çiçeğinin mor, pembe ve kırmızı çiçekleri olur. Patates gibi gömülüp çıktığı için *patates* çiçeği denilir” (KK60). “*Yıldız çiçeği, bazı köylerde patates çiçeği diye geçer*” (KK65).

Çiçek Renklerin Çiçek Adlandırılmasında Kullanılması: Çiçeğin rengi çiçek adlandırılmasında kullanılır. Çiçeklerin bazıları adlarında renk isimlerini barındırırken çiçeklerin bazılarıysa adlandırılırken çiçek hangi renkteyse onun rengindeki bir unsurla adlandırılır:

Gynura aurantiaca çiçeğinin yapraklarında mor renk olduğundan dolayı *mor tutku, mor kadife* ya da *mor salkım* denilir. “*Mor kadifeye, mor salkım* denilir. Çiçek *sarmaşık* gibi aşağı sarkar ve sarı çiçek açar. *Mor kadifenin* çiçeği çok kötü kokar” (KK29). Çiçeğin yaprakları aşağı doğru sarktığından *mor salkım* denilmektedir.

“*Nergise çiğdem* denilir” (KK100). “*Nergise* halk arasında *çiğdem* ve *koyungözü* derler” (KK101). *Nergise, çiğdem* ya da *koyungözü* denmesinin sebebi renk benzerliğidir.

Çiçekler hangi renkteyse o renkle anılır. “*Sarı kantaronun* çiçeklerinin sarı olması sebebiyle sarı denilir. Şimdi *kırmızı kantaron* diye yeni bir kavram çıktı. Aslında *kırmızı kantaronla sarı kantaron* aynı bitkidir. *Sarı kantaronun* çiçeklerinin kırmızı renk vermesiyle *kırmızı kantaron* denilmiştir” (KK95). *Sarı kantaronla kırmızı kantaron* renkleriyle adlandırılan çiçeklerdendir.

Kırmızı renkte olduğundan çiçeğe *ateş çiçeği* denilir. “*Ateş* çiçeği renginden dolayı bu adı alır. *Ateş* çiçeği mevsimlidir” (KK27).

Çiçek kül renginde olduğundan çiçeğe *bahçekülü* ve *kül çalısı* adı verilir. “*Bahçekülü* rengi küle benzediğinden bu adı alır. *Bahçekülünün* çiçeği sarı açar” (KK27).

Çiçeğin rengi yakut rengini andırdığından *yakutkolyesi* diye adlandırılır. “*Yakutkolyesi* mor, pembe, yeşil ve alacalıdır. Çiçek yakut rengi gibi olduğundan *yakutkolyesi* denilir” (KK64).

“Kırlardaki sarı çiçeklere *yağlı papatya* denilir. *Yağlı papatya* ve *gelincikten* taç yapılıdır” (KK60).

Aynisefaya renk benzerliğinden dolayı *portakal nergisi* de denilir. “*Aynisefanın* taç yapraklarının portakal rengi gibi turuncu olmasından dolayı *portakal nergisi* olarak adlandırılır. *Aynisefa*, *portakal nergisi* olarak adlandırılır” (KK95).

Beyaz *zambağa*, *ak zambak* adı verilir. “*Zambak* çiçeğinin rengi beyaz olduğundan *ak zambak* olarak geçer. Akı bir çiçek ismi varsa mutlaka çiçeğin rengi beyazdır” (KK95).

Çingeneşalvarı çiçeği renginden dolayı bu adı alır.

Sevgi çiçeğinin renginin farklı şekilde gözükmekten dolayı çiçeğe yanardöner çiçeği adı verilir. “Ankara’da Sevgi Çiçeği Gölbaşı’nın dışında bir yerde yetişmez” (KK9). “*Sevgi çiçeği* sadece Gölbaşı’nda yetişse de çiçeğin çerçevesel tabyanın dışında adları var. *Sevgi çiçeğinin* adlarını araştırmaya başladım. *Sevgi çiçeğine* halk arasında *yanardöner*, *gelindüğmesi*, *türbe*, *peygamber* ve *hasırcı çiçeği* gibi adlar verilmiştir. *Sevgi çiçeğine yanardöner* denmesine bir anlam verebiliyorsun çünkü hakikaten güneşe, ışığa ve günün özelliklerine göre çiçek renk değiştiriyor. Çiçek pırıl pırıl parlıyor” (KK113).

Çiçek Renklerinin Anlamlarının Çiçek Adlandırılmasında Kullanılması:

Renklerin anlamları vardır. Bazı çiçeklerin renklerinin anlamları çiçek adlandırılmalarında kullanılır: Beyaz temizlik, masumiyet, adalet ve aydınlığı simgeler. “Barış çiçeği beyaz ve taş gibidir. Çiçeği beyaz olduğundan barış denilir çünkü beyaz renk barışı simgeler” (KK100). Beyazın barışı simgelediği de düşünüldüğünden beyaz çiçek açan *spatiphylluma barış çiçeği* adı verilir.

İsimlerin Çiçek Adlandırılmasında Kullanılması:

Erkek ve kadın isimleriyle anılan çiçekler vardır. Emel, Zeynep, Fatma gibi kadın isimlerinin yanı sıra Yusuf, Osman, Mustafa ve Ali gibi erkek isimleri de çiçek adlandırılmasında kullanılır. Bazen yabancı isimlerde çiçek adlandırılmasında kullanılır:

“Türkiye’deki erkek adlarının çiçeklere ad olarak kullanımı görülür. Dünyada çiçeklere bu tarz ad verme çoktur. Mesela *benjamin* çiçeği var. Yabancılarda Benjamin ismi de vardır. Türkiye’de de *benjamin starlight*, *benjamin king* ve *benjamin* adlı çiçekler vardır. *Hüsnüyusuf* çiçeğinde sadece Türk erkek ismi vardır” (KK26). İsimlerin çiçek adlarında kullanımı denildiğinde ilk akla gelen çiçeklerden biri *hüsnüyusuftur*.

Ali ismi kullanılan çiçekse *sütlüalidir*. Çocukken çocuklar özellikle bu *sütlüaliyi* koparıp emer. “*Sütlüali* çiçeği yakından baktığın zaman aynı insan resmi gibi olur. *Sütlüaliye keloğlan otu* denilir. O çiçeğin sütü içilir. *Keloğlan* çiçeği kırlarda olan mavi ve pembe renkte olur. *Çiğdem* gibi *keloğlan* çiçeği de yeniyor” (KK60).

Çiçeklerin görünümünden dolayı adlandırılan çiçeklerden olan *parlakmustafa* yani *yağlıosman*, isimlerin çiçek adlandırılmasında kullanılması grubuna da dahil edilebilir.

Kalanchoeye, *emelhanım* denilir. “Yöresel olarak çiçeklerin isimleri değişir. Herkes farklı farklı isim verir. Mesela Ege’de *kalanchoe* çiçeğine *emelhanım* denilir” (KK13).

Zinyeye de *kirlifatma* ve *kirlizeynep* adı verilir.

Bitkilerin Özelliklerinin Çiçek Adlandırılmasında Kullanılması: Çiçeklerin özellikleri çiçeğin adlandırılmasında etkilidir. Bazı çiçeklerin kendine özgü yapısı vardır. Çiçeklerin bu özel yapısı çiçeğin adlandırılmasında etkilidir:

Hanımelinin ucunda bal bulunduğundan çiçeğe *bal çiçek* denilmektedir.

Yapraklarında zaman zaman su damlacıkları olduğundan dolayı *difenbahyaya*, *ağlayan çiçek* adı verilir. “*Difenbahyaya* halk dilinde *tropik* denilir” (KK71).

“*Sütlege*nin yaprağını kopardığında bildin süt damlar. Görüntüsü süte benzeyen bir şey damlar” (KK78). Bundan dolayı çiçeğe *sütlağ*en ya da *sütlege*en denilmektedir.

Etobur bitkiler vardır. Etobur bitkilere halk canavar bitkiler demektedir. *Etçil* bitki çiçeğine; *sinekkapan* çiçeği, *böcekkapan* çiçeği ve *venüs sinek kapanı*

denilmektedir. “Etçil bitkiler var. O etçil bitkiler de işte mesela sinek geldiği zaman kendini kapatır. Etçil bitkiler sineği hapsedip öldürür ve onunla beslenir. Çiçek kapaklıdır ve sinek kapağın içine girince çiçek kapağını kapatır. Bu çiçeğe *sinekkapan çiçeği* denir. Çok satılan bir bitki değildir. *Etçil bitki çiçeği* var. Çiçek etçildir yani *etobur çiçektir*. Parmağınızı koyduğunda çiçek kendini kapatır. Çiçeğin üstünde kapağı vardır. Çiçeğin altındaysa kesesi vardır. Sinek onun içine girer. Çiçek üstten hemen kapağı kapanır” (KK75). *Etobur çiçekler* dikenli yapraklarını kapatarak böcekleri ya da sinekleri içine hapseder.

Ters lale soğanlı bir bitki olduğundan kendini her sene yeniler. *Ters laleye* gelen su damlaları direk aşağı akar. Bu su damlaları gözyaşı gibi düşünülür. Ters laleden su damlamasıyla genç yaşta evlendirilen gelinlerin ağlaması arasında ilişki kurulduğundan *ters laleye ağlayangelin* denilir. “*Ters laleden* her gün gözyaşı döker gibi su damlacığı düştüğü için çiçeğe *ağlayangelin* denilir” (KK2). “*Ters laleye ağlayangelin* denilir” (KK8). “*Ters lalenin* kafasına vurduğunda su damlacıkları damlar ve çiçeğin göz yaşları çıkar. Genç yaşta evlendirilen gelinler de hep ağlarmış. Bu yüzden *ters laleye ağlayangelin* derler” (KK100). Çiçekteki su damlalarından ve çiçeğin şeklinin boynu bükük gibi durmasından dolayı *ters laleye hüznün çiçeği* denilir.

İsimleri karıştırılan çiçeklerde vardır. Lavanta ve lavantin bitkisi en çok karıştırılan bitkilerdendir. “Lavantine hep lavanta diyorlar ama lavantin ayrı bir bitkidir” (KK111). Aynısefayla akşamsefası da çok karıştırılan bitkilerdendir. Bazı bitkilerin adları görünüşünden dolayı bazı bitkilerin adlarıysa telaffuz benzerliğinden dolayı karışabilmektedir.

Çiçeklere yerel adlar verilir. Bu yerel adlar bölgeden bölgeye değişebileceği gibi yöreden yöreye de değişmektedir. Çiçeklere yerel ad verilmesini etkileyen faktörler: *Çiçeğin üreme şekli*, kullanım şekli, görünümü, kokusu, hareketleri, kullanım alanları, renkleri ve özellikleridir. Çiçek üzerine oluşan halk inanışları, halk hikâyeleri, mitler ve efsanelerde çiçeklere yerel ad vermede etkilidir. Ayrıca çiçeklerin hayvanlara ve hayvan uzuvlarına benzerliği, bazı sebzelere benzetilmesi, çiçek renklerinin anlamları, mekân ve şehir adları, çiçeğin yayılım alanları, kutlamalar, çiçek adlarının telaffuz zorluğu, çiçeği kullanan hayvan ya da kişinin adı da halkın çiçeklere ad vermesinde etkili faktörlerdir. Çiçeğin güzelliğinden çiçeğe

argo ad verildiği görülür. Bazen sevilen ya da sevilmeyen insan adlarının da çiçeklere ad olarak kullanıldığı görülür. Kaynak kişilerin verdiği bilgilere göre çiçeklere yerel adlar verilmesini etkileyen faktörleri 23 gruba ayırmıştır. Bu çiçeğe yerel adlar verilmesini etkileyen faktörler daha da genişletilebilir çünkü burada sınırlı sayıda çiçekler ele alınmıştır.

3.3.1.2. Çocuklara ad verme geleneğinde kullanılan çiçekler

Çocuklara ad seçilirken adın gerçek ve kutsal olmasına dikkat edilir. Kişilere verilen adlar toplumun kültürünün izlerini taşır. Eski Türk kültüründe tabiat kültlerinin önemli yeri vardır. Bundan dolayı insanlar çocuklarına da tabiattaki unsurları ad olarak vermiştir. Çocuklara ad verme geleneğinde tabiattaki ağaç kültürünün etkisiyle nasıl çocuklara ağaç isimleri veriliyorsa *Çiçek* adı ve çiçek çeşitlerinin adları da verilebilir. “*Defne* ağacı var. *Defne* ismi de kullanılır” (KK5). “*Menekşe, Gül, Lale* ve *Kardelen* hep kız isimleridir” (KK60). “Etrafımdaki çiçeklerden *yasemin* ve *yonca* çocuklara ad olarak kullanılmıştır” (KK61). “Çiçeklerden *menekşe, nergis, gül, nilüfer, açelya, çiğdem* ve *mine* çocuklara ad olarak verilir” (KK85). “*Sümbül, Lale, Nergis* adları kullanılır” (KK87). “Çocuklara *çiğdem, gül, sümbül, leylak* ve *menekşe* adı verilir” (KK78). “*Begonya* isimler arasında geçer. İnsanlar *begonyayı* seviyorsa çocuğunu *Begonya* diye isimlendirebilir” (KK87). *Menekşe, yasemin, lale, yonca, çiğdem, papatya, kardelen, gül, leylak, sümbül, nergis, açelya, mine, begonya* ve *nilüfer* gibi çiçek adları çocuklara ad olarak verilen çiçeklerden bazılarıdır. Kaynak kişi çocuklara neden çiçek ve çiçek çeşitlerinin adı verildiğini şu şekilde açıklamıştır: “Ben insanlara çiçek adları verilmesini çok severim. Çiçek adları kulağa hoş geliyor. Çiçeklerin tek ve nadide olduğunu düşündüğümüzden, çiçekle insanı eşleştirmek hoşumuza gittiğinden ve insanı çiçeğe benzettiğimizden dolayı insanlara çiçek adı verilir” (KK112). Ad verme geleneğinde *Çiçek* adı ve çiçek çeşitlerinin adlarının verilme sebepleri farklı farklıdır. Hem kültür hem kişisel özellikler çocuklara ad vermede etkili olsa da çiçek adları çocuklara verilirken çiçeğin görünümü de önemli faktörlerdendir.

Her çiçeğin kendine göre bir anlamı vardır Ayrıca insanlarda çiçeklere anlamlar yükler. Bundan dolayı çiçeklerin adları çocuklara ad olarak konulabilir. “Çocuğuma *Papatya* ismi veriyorsam *papatyanın* benim için bir anlamı olmalıdır” (KK33). “*Papatyayı* çok sevdiğimden dolayı kızıma *Papatya* ismini verebilirim.

Papatya benim için özeldir. Benim için özel olan şeylerin hayatımda olmasını isterim” (KK113). “Nasıl Kur’an’da geçiyor diye isim tercih ediliyorsa çiçeklerin anlamlarıyla da özdeşince de çiçek adları tercih edilebilir” (KK8). “Çiçeklere anlam yüklediklerinden ve çiçekleri sevdiklerinden *Çiçek* adı ve çiçeklerin isimleri çocuklara ad olarak konulur. Binlerce isim varken gidip niye çocuğuma *Menekşe* ve *Manolya* adını koyayım diye düşündüm. Aslında bu çiçek adları çocukluktan bu yana alışlagelmiş isimlerdendir ama bu çiçek adlarını çocuklara ad koyma görecelidir. Çiçeğin bir şeyi bana dokunmuştur. Ben o çiçeğin adını çocuğuma koyarım. Başka aileyeyse farklı bir çiçek anlamlı gelir ve o çiçeğin adını çocuklarına ad olarak koyarlar” (KK103). Herkesin sevdiği çiçek farklıdır. Bir çiçek farklı kişilere farklı anlamlar uyandırabilir. Bir kişi anlam yüklediği herhangi bir çiçeğin adını çocuğuna ya da yakınlarına ad olarak verebilir.

Çiğdem, yeniden doğuş ve yeni hayatın başlangıcı anlamlarına geldiğinden ebeveynler çocuklarına ad olarak tercih etmektedir. Sevdiği çiçekleri çocuklarına ad olarak veren ebeveynler vardır. *Çiğdem* toplamaya giden ya da *çiğdemin* görünüşünü seven kişilerin bazıları da çocuklarına *Çiğdem* adını vermek istemektedir. “*Çiğdem*, çocukluğumdan bu yana bana iyi bir intiba bırakır. Ayrıca çocukluğumdan beri *çiğdemi* severim. *Çiğdemi* toplayıp yemek hoşumuza giderdi. *Çiğdemi* sevdiğim için kızım olsa eşim onaylarsa kızımın adını *Çiğdem* koymak isterim. Tüm bayanlarda *Çiğdem* ismi var. *Çiğdem*; baharın başlangıcı, yeni hayatın başlangıcı, canlanma ve insanların ruhunda ve bedeninde bir aydınlanma anlamına gelir” (KK87). “*Çiğdem* bizim baldızın adıdır” (KK78). “*Çiğdem* baharda coştüğundan dolayı çocuklara *Çiğdem* adı verilmiş olabilir” (KK108). *Çiğdem*, baharın gelişini ve doğanın uyanışını müjdelediğinden dolayı yeniden başlangıç anlamına gelir. *Çiğdem* adı anlamından dolayı tercih edilen adlardandır.

Çoğunlukla insanlar sevdiği çiçeklerin adını çocuklarına ya da yakınlarına ad olarak verir. “İnsanlar çocuklarına çiçekleri sevdiklerinden ve çiçekler hoşlarına gittiğinden çiçek ismi veriyorlar. Benim adım *Gül Demet* de ben Demet diyorum. Annem gülü sevdiğinden adım *Gül Demet* koymuş. Diğer kardeşimin adı *Gülcan*’dır. Kardeşlerimin adlarında hep *Gül* geçer. Annem çiçek aşığıdır. Halamın kızının adını annem *Safigül* koymuş. Annemin çocuklara verdiği adlar hep *gülle* başlar çünkü annem *gülü* sever. *Safigül* saf *gül* anlamındadır. Kuzenlerimin isimleri

de *Gül* ve *Güllü*'dür. *Gül* ve *Çiçek* isimleri bizim aile de çoktur" (KK60). "Çocuklara çiçek adları verilmesi anneye babanın arasında olan bir şeydir. Çiçekleri sevenler çocuklarına ad olarak verir. Siz *papatyayı* seviyorsanız çocuğunuza *Papatya* ismini verirsiniz" (KK27). Özellikle *gül*, peygamber kokusuyla ilişkilendirildiğinden çok sevilen bir çiçektir. Bundan dolayı çoğu kişinin adı *Gül*'dür ya da *gülle* başlar.

Çiçekleri görüntüsünden, hikâyesinden ya da belirli bir özelliğinden dolayı kişiler çocuklarına çiçek adları koyar. Halk arasında ad verme geleneğinde çocuklara verilen isimlerin özelliklerinin çocuğa iştirak edileceğine inanılır. Çiçek adı verilerek çiçeğin özelliklerinin o insanda da olabileceğine inanılır. Çiçek isimlerinin doğayı çağrıştırmamasından da insanlar çocuklarına çiçeklerin adlarını koyabilmektedir. "Çocuklara çiçek adlarının konulma sebebi çiçeğin renginden, dokusundan, hikâyesinden ve çiçeğe sevgisinden kaynaklı olabilir. Mesela *Lale* ismini insanlar hikâyelerinden etkilenip tercih etmiş olabilir. Diğer bitkilere göre *lale* ve *gülün* yaprakları ve çiçekleri çok gösterişlidir. *Lale* ve *gülün* çiçekleri büyüktür. Bu yüzden de çocuklara *Lale* ve *Gül* isimlerini vermeyi tercih ederler" (KK8). "Genelde çocuklar güleç yüzlü olsun diye ve *gülün* çok narin olmasından kaynaklı çocuklara *Gül* adı verilir" (KK108). "Çocuklara zarif hitap etmek için çiçek adları verilir" (KK78). Çiçeklerin ihtişamlı görünüşünün ve narinliğinin özelliği çiçek adı verilen kişilere de geçeceği düşünülür.

Çiçeklerin kokusu insan hafızasında kalır. Kokusu hafızada yer edinen çiçekler çocuklara ad olarak verilebilir. "İnsanların çiçekleri sevmesinden dolayı çocuklarına çiçek adları verilir. Özellikle insanlar çiçeklerin kokularını çok sever. Çiçekler güzel kokar. Özellikle çiçeklerin taç yaprağı çok güzel kokar. İnsanların koku hafızası vardır. Bu koku hafızasından dolayı bazı kokuları çok severken bazı kokulardan hiç hoşlanmayız. Bundan dolayı insanlar kokulu çiçekleri sever ve çocuklarına sevdikleri bu çiçeklerin ismini koyar. Çiçek isimlerini devam ettirmek istedikleri için çiçek adlarını çocuklarına koyduklarını da düşünüyorum" (KK95). "Çiçeklerin güzel kokmasından dolayı çocuklara ad olarak verilir" (KK33). "*Nergis* ve *sümbül* çiçeğinin görünüşünden ve kokusundan dolayı çocuklara *Nergis* ve *Sümbül* adları verilir. İnsanların çiçeğe olan sevgisinden dolayı çiçek adları kullanılır" (KK100). Özellikle *nergis*, *sümbül* ve *gül* kokularının keskinliğinden dolayı insan zihninde yer eder ve çocuklara ad olarak çoğunlukla bu çiçek adları konulur.

Çiçek adı geçmişten günümüze kadınlara verilen isimlerdendir. Ögel, Türkmen şeceresini anlatırken Salur ilinden Engeş adlı birinin eşinin adının *Cıcaklı* olduğunu dile getirir (2010: 261). Buradaki *Cıcaklı* adının *Çiçek* ya da *Çeçek* olduğu düşünülür. “Çocuklar çiçek gibi olsun diye çocuklara çiçek adları verilir. Çiçekler çok güzel ve sevimlidir. Çiçeği hepimiz seviyoruz. Mesela bizim köylü bayanların isminin çoğu *Çiçek*’tir. Bayanları *Çiçek* diye çağırırlar. Çiçekler sevildiği için çocuklara *Çiçek* adı verilir” (KK55). Bu iki örnekten hem günümüzde hem geçmişte *Çiçek* adının kullanıldığı görülür. Türk kültürünün en önemli eserlerinden olan *Dede Korkut Kitabı*’nda *Çiçek* adı geçer: *Kam Püre’nin Oğlu Bamsı Beyrek Destanını Beyan Eder Hanım Hey*’de Dede Korkut Deli Karçar’dan kız kardeşi *Banu Çiçeği* Bamsı Beyrek’e istemeye gider (Ergin, 2012: 66). Dede Korkut Hikâyeleri’nde *Banu Çiçek* adı geçmektedir.

Çiçekler kadınları anlatır. Çiçeklerdeki o büyüleyicilik ve güzelliğin kadınlara has olduğu düşünülür. Çiçeklerin özelliklerinden dolayı özellikle kız çocuklarına çiçek isimleri verilmektedir. Sıklıkla rastlanmasa da erkeklere de çiçek isimlerinden verilebilir. Bunlardan biri *hüsnüyusuf*’tur. “Çiçeklerden erkeklere isim olarak verilebilecek bir *hüsnüyusuf* vardır” (KK2). *Hüsnüyusuf* adındaki Yusuf’un güzel suretli erkek çocuklara ad olarak verildiği görülür. “Kız ve erkeklere çiçek adları verilir. Genellikle kız çocuklarına daha çok çiçek isimleri verilir” (KK112). “Çiçek isimleri eskiden çocuklara ad verilirdi. Çiçeklerin sembollerini kadınlara yüklerler. Alevilerde menekşe adı çok konulur. Annemin adı *Menekşe*’dir. Doğal *menekşeler* kokar” (KK110). *Menekşenin* kokusundan dolayı isim olarak kullanıldığı burada göze çarpar. Çiçeğin koku özelliği aslında kadına yüklenmiştir.

Gül ismi erkeklere değil kadınlara yakıştırılır ama Cahiliye Dönemi’nde kadınlar hep geri planda olduğu için *gül* olan Fatma konuşulmamıştır. Peygamberimizden gelen *gül* kokusu aslında peygamberimizin neslini devam ettiren kızı Fatma’nın kokusudur. Fatmagül ismi de Fatma’nın *gül* kokulu olmasından gelir. “Şimdi çiçeklerden bu coğrafyanın en kutsalı *gül* ve *lale*dir. Sünnilere göre Hazreti Muhammed *gül*, Alevilere göre ise Peygamberin kızı Fatma *güldür*. *Gül* kokusu, Allah’tan verilen güzelliğin kokusudur. *Gül* kokusu, Allah’tan gelen nurun zuhrudur derler. Fatma’da da *gül* kokusu bundan vuku bulur. Alevilere göre Hazreti peygamberden gelen *gülün* kokusudur. Fatma ise *güldür*. Babasından Fatma’nın

kokusu gelir derler. Hatta *Fatmagül* ismi buradan gelir. Fatma'nın nesli kevseri tanımlar. Kevser de soydur. Yani anlamı siz seçildiniz. Fatma ananın soyundan gelen seyyidlerin de gül koktuğuna inanılır. İslam'da kadın çok açık ortada olmaz ama Allah Hazreti Muhammed'in neslini Fatma ana sütünden götürmeyi tayin etmiştir. Peygamberimizin oğlu yok ve nesli kızından gidiyor. Onun için babasında o nesli sürdüren Fatma'nın kokusu var. Kadının çok öne çıkmadığı bir ortam nedeniyle Fatma ön planda değildir. Burada bir içeride saklama ve başka bir şekilde anlatma vardır.” (KK110). “*Gül* koklayan mesela Fatih vardır. Bu da coğrafyamızın zarafetini gösterir” (KK110). Hz. Muhammed'in *gül* kokmasından dolayı Fatih *gül* koklar. Erkek hangi coğrafya da olursa olsun *gül* olamaz. Çünkü *gül* zarafeti, narinliği simgeler. Mitolojide de *gülün* anlamı da *gülün* kadın olduğu yönündedir. “Batı'da *gülden* kasıt kadın ya da kadın cinsel organıdır. Bu yüzden erkek *gül* olamaz” (KK110). Hangi coğrafyada hangi kültürde olursa olsun *gül* denildiğinde akla kadın gelir. Bu kadınların *güle* benzetilmesinden kaynaklı olsa da kadınların narin, ince, zarafetli ve merhametli olmasından da kaynaklanır. Özellikle Hz. Muhammed'in kızı Fatma'nın *gül* olduğu düşünülse de dönemin şartlarından dolayı Hz. Fatma'ya değil de Hz. Muhammed'e *gül* kokulu ya da *gül* denilir.

Gül Hz. Muhammed değil de kızı Fatma'yı temsil ettiğinden dolayı kadınlara *gül* ve *gülden* türeyen isimler çok fazla kullanılmaktadır. “Alevi kızlarına genellikle çiçek ismi konur. *Gül*, *Güllü*, *Gülgün*, *Gülistan*, *Gülizar* ve *Gülfidan* gibi isimler çoktur. İsimlerin %85'i *gül* üstüne kuruludur. Hep *gül* ama *Çiğdem* de vardır. Nergis kız ismidir ve içinde zarafeti ve güzelliği anlattır” (KK110). Hz. Ali'ye *nergis* verildiğinden dolayı Alevilikte *nergis* kutsal sayılmaktadır. Mitolojik anlatılarda *nergis* Narkissos olarak anılır yani erkektir. “Pagan dönemdeki *nergis* erkektir” (KK110). Alevilikte ise *nergis* kadın olarak görülür. Nergisin hikayesinde bahsettiğimiz gibi gölde çırılçıplak kalan Selman'ı aslandan Hz. Ali kurtarır. Selman, Hz. Ali'ye hediye olarak *nergis* verir. Burada çiçek zarafeti gösterir. Zarafetli olan da kadındır. *Nergis* ismi de bu yüzden kadınlara verilir.

Çiçek isimleri sadece ad olarak değil soyadı olarak da kullanılmıştır. Çiçeklerin soyadı olarak kullanılma sebebi yine çiçek sevgisindendir. “Soyadında *Lale* kullananlar var. Soyadı seçerken herhalde hoşuna gittiğinden *Lale* soyadını almış” (KK60). “Ben hastanede refakatçiyken boyuna portakal portakal diye konuşuyorlar.

Kadının adı Portakal'mış. Soyadıysa *Çiçeği*'ymiş. Aslında kadının soyadı *Çiçeği* diye kadının adını Portakal koymuşlar” (KK33).

Ad verme geleneğinde tabiat kültlerinin içerisinde sayılabilecek çiçeklerin de önemli bir payı vardır. Çiçeklerin anlamları, görüntüsü, kokusu ve hikâyeleri çocuklara çiçek çeşitlerinin adının verilmesinde etkili faktörlerdendir. Çiçek adları, çocuklara ad verme geleneğinde kullanıldığı gibi soyadı olarak da kullanılmıştır. Ad ve soyadında çiçek adlarının kullanılmasında en büyük etken çiçek sevgisidir. *Nilüfer, manolya, çiğdem, kardelen, nergis, mine, gül, şebboy, sümbül, lale, açelya, yasemin, begonya, menekşe, leylak, yonca ve papatya* gibi çiçek isimleri çocuklara ad olarak verilir. Türk kültüründe geçmişten günümüze çiçek çeşitlerinin adlarının yanı sıra *Çiçek* adı da çok fazla kullanılmaktadır.

3.3.1.3. Hitaplarda kullanılan çiçekler

İnsanlar sevdiği ya da sevmediği insanlara farklı şekillerde hitap edebilir. Hitaplarda çiçeklerinde kullanıldığı görülür. İnsanlar sevdiği ya da değer verdiği insanları çiçek adlarıyla hitap etmektedir. Hitaplarda çiçek kullanabildiği gibi çiçek adlarının adları da kullanılmaktadır. “Çiçek; her daim zariflik, naziklik, kibarlık ve sevgi anlamındadır ve bu hiç değişmemiştir. Mesela *çiçek annem* dersin. Çiçeğin anlamlarından dolayı sevdiğin herkese *çiçek* ifadesini kullanabilirsin” (KK78). “Çiçekler sevgi ve ilgi ister. İnsanlarda hitap ettiği kişiye sevgisinden dolayı *çiçeğim* ve *gülüm* der” (KK27). “Sevdiğim insanlara *çiçeğim* derim. Torunuma *çiçeğim* derim” (KK59). *Dede Korkut Kitabı*'nda hitaplarda çiçek kullanılmıştır. *Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Destanını Beyan Eder Hanım Hey*'de deli ozanın Bamsı Beyrek olduğunu anlayan anası babası feryat ederler, der:

“Penceresi altın otağımın kabzası oğul

Kaza benzer kızımın gelinimin çiçeği oğul

Görür gözümün aydını oğul

Tutar belimin kuvveti oğul

Kudretli Oğuz imrenileni canım oğul” (Ergin, 2012: 88).

Dede Korkut Hikâyelerinde “*Kaza benzer kızımın gelinimin çiçeği oğul*” denilirken Bamsı Beyrek’e hitap edilir. Bamsı Beyrek’in; kızı, gelini ve ailenin gözbebeği olduğuna dikkat çekilir.

Hitaplarda *çiçeğim* kadar *gülüm*, *papatyam*, *sümbülüm* ve *nergisimde* çok kullanılmaktadır. İnsanlar çocuklarını ve eşlerini çiçeklere benzettiğinden dolayı çocuklarına ve eşlerine çiçek adlarıyla hitap ederler. “Hitaplarda gülün görsel güzelliğinden dolayı *gülüm* hep deniliyor” (KK113). “Erkekler eşlerine *gülüm*, *papatyam* ve *sümbülüm* der. *Gülüm*, *sümbülüm* ve *papatyam* erkeğin sevgi sözü olduğundan ve dile kolay geldiğinden söylenir” (KK103). “Eşime *gülüm* ve canım derim. “Gel ayağının altını öpem avrat” derim. Eşime bugün ne pişirdin derim. Odağı salıysa biraz devam ederim. Eşime *canım*, *gülüm*, *çiçeğim*, *papatyam*, *nergisim* ve *sümbülüm* derim. Eşime ne kadar çiçek ismi varsa sayarım. Say Allah say. Avradın anca yüzü güler. Avradın yüzü gülene kadar aklına gelen tüm çiçekleri sayarım. Eşimi mutlu etmek için ona çiçek isimleriyle hitap ederim” (KK78). “Aslında *gülüm* demek kro gibi geliyor” (KK112). Eşlerine çiçek adlarıyla hitap etme erkeklere göre sevgi göstergesidir ve kadınlarda bu hitapları duyduğunda mutlu olmaktadır. Bazı kadınlarsa çiçek adlarıyla hitap edilmeyi sevmeyebilir. Özellikle erkekler hitaplarda *gülümü* çok kullanır çünkü *gülün* ihtişamının kadında da olduğunu düşünürler. “Çiçek adları atasözü ve benzetmelerde kullanıldığı gibi hitaplarda da kullanılır. Çocukları severken *papatyam* ve *menekşem* diye sevilir” (KK113). “İnsanlar kızına *çiçeğim* diyor. Eşine *gülüm* diyor. İnsanlar sevdiği kişiye bebeğim ve hayatım dediği gibi *gülüm* ve *çiçeğim* de diyor” (KK60). Özellikle çocuklar sevimli ve güzel olduğundan ebeveynler çocuklarını severken *papatyam*, *nergisim*, *sümbülüm* ve *menekşem* gibi hitaplar kullanır.

Sadece eşlere ya da çocuklara değil yakın akrabalara ya da arkadaşlara da *gülüm* diye hitap edenler vardır. “Benim babam Tokat Niksarlı’dır. Niksar’da insanlar özellikle kız kardeşine hep *gülüm* der. Tokat’ta *gülüm* nasılsın derler. Kendi kız kardeşlerine bile isimleriyle çok az seslenirler. Sevdiği kız kardeşleri ve akrabaları varsa kardeşim demezler de *gülüm* derler” (KK95). Sadece Tokat’ta değil Ankara’da da akrabalara ve arkadaşlara *gülüm* diye hitap etmeler görülür.

Sadece kadınlara değil erkeklere de çiçek denilmektedir. Kibar olmayanlara nodun denilir. Bir kişiye nodun derken karşıdakini kırmamak için de *nodun çiçek*

denildiği de görülür: “Ben ayda bir çiçek savarım avrata. Bu Ümit nodun. Bu nodun. Ümit *nodun çiçeğidir*. Bakın kaba diye *nodun çiçeği* diyoruz. Nodun, kaba çiçek demektir. Çiçekten anlamayana ve centilmen olmayana nodun derler” (KK78). Eşine çiçek göndermeyerek centilmence davranmayan bir kişiye *nodun çiçek* denilmiştir.

İnsanlara çiçek adlarıyla hitap edildiği gibi çiçeklere de insan adlarıyla hitap edildiği görülür. “Çiçeklere kendi evlatlarının ismini verenler vardır. Bir teyze kızının adını Nazlı koymuş. Çiçeğin ismi de Nazlı diyor. Neden çiçeğin adı da Nazlı dedim. “Çiçeği kızım gibi sevdiğim için çiçeğin adını Nazlı koydum.” Dedi. Ben o bir çiçek dedim. “Benim için o çiçek değil ki özel bir şey.” Dedi. Bu çiçek benim Nazlım gibidir dedi. Nazlı’m gitti yerine çiçeği koydum dedi. Hayvanlara ve çiçeklere insan ismi verenler de çoktur” (KK60). Çiçeklerin canlı olarak düşünülmesinden ve aşırı sevilmesinden dolayı çiçeklere insan adları da verilir.

Hitaplarda Türk kültüründe yer edinen ve görünüşü ve kokusu güzel olan çiçekler kullanılır. Birine çiçeğim, gülüm ya da sümbülüm diyen kişi hem çiçeği hem de bu tarz hitapları kullandığı kişiyi sevmektedir. İnsanlar eşine, dostuna, kızına ya da kardeşine çiçek adlarıyla hitap edebilir. Hitaplarda çoğunlukla sümbül, yasemin, papatya, sümbül, nergis, çiğdem, gül kullanılır. Bunlardan hariç çiçeğim diye birçok kişiye hitap edildiği de görülür.

3.3.1.4. Yer adlarında kullanılan çiçekler

Yer adlarında çiçekler kullanılır. Özellikle bölgedeki endemik çiçekler o ilçedeki birçok yerin adında fazlaca kullanılır. Ayrıca *gül, lavanta, karanfil, lale, zambak, papatya, nergis, kardelen* ve *nilüfer* gibi herkes tarafından bilinen çiçekler daha çok yer adlarında kullanılmıştır. *Gül, lavanta, karanfil, lale, zambak, papatya, nergis, kardelen* ve *nilüfer* gibi çiçekler özellikle mahalle, sokak, bulvar adlarında kullanıldığı gibi apartman, kafe, restoran gibi çeşitli mekânların adlarında da kullanılır. Endemik çiçeklerden özellikle *sevgi çiçeği, Sevgi Çiçeği Sanat Sokağına* ad olarak verilmiştir. *Sevgi çiçeğinin* efsaneleşen hikâyesinden dolayı Gölbaşı’ndaki mekânlara *sevgi çiçeğinin* adı verilir. Gölbaşı’nda *Sevgi Çiçeği Apartmanı, Sevgi Çiçeği Sitesi* gibi yerlerde vardır. *Sevgi Çiçeği Nikâh ve Balo Salonu* gibi işletme mekânlarının adlarına da *sevgi çiçeğinin adı* verilmiştir.

Kuyucak Köyü lavantasıyla ünlendiği için zamanla *Lavanta Kokulu Köy* ya da *Lavanta Köyü* diye adlandırılmaya başlanmıştır. “1973-75 civarlarında Mehmet amca

Bulgaristan'dan geçerken *lavantayı* görür ve hoşuna gider. Mehmet amca *Isparta Kuyucak Köyü/ Lavanta Köyü'ne* ilk kez lavantayı getirir. Mehmet amca köyde arazisine *lavantayı* diker ve *lavantanın* ne işe yaradığını araştırmaya başlar. Tıbbi aromatik bitki olduğunu öğrenir ve getirtirip büyük arazilere dikmeye başlar. Ondan sonra köylüyü organize eder. *Lavanta Köyü'nün* doğuşu bu şekildedir. 1973- 75'te Türkiye'ye *lavanta* böyle giriyor sonra da çeşitli illerimize yayılmaya başlıyor” (KK10). “*Isparta Kuyucak Köyü'nde lavantanın yoğunluğundan dolayı Kuyucak Köyünün* ismi *Lavanta Kokulu Köy* olarak değişti. *Kuyucak Köyü'ne* gelen turlar, ziyaretçiler falan buranın *Lavanta Kokulu Köy* olarak tanıtılmasını sağlıyor” (KK91). *Lavanta Köyü, Lavanta Kokulu Köy* gibi yer adları sadece bizde değil yurt dışında da görülür. *Lavantası* ile ünlenen yerler *lavantayla* bütünleştirilerek adları halk arasında değişmiştir. “*Lavanta* Fransa'da doğar. *Fransa'nın Provence* şehri *lavanta* şehridir” (KK10). *Lavanta* Türkiye ve yurt dışında popüler olan çiçeklerden sayılır. Ankara'da da *lavanta* bahçeleri vardır. Bu *lavanta* bahçeleri işletmeye çevrilmiştir. Ankara Yaprıcık Köyü'nde *lavanta* bahçesi vardır ve burası işletilmektedir. Buraya *Lavanta Cenneti Ankara* adı verilmiştir. “*Lavanta Cenneti* ismini verme sebebim her gelen müşterinin burası çok huzurlu demesidir. Huzur cennette vardır. Yani bizim dünyamızda huzuru bulmak çok zordur. O huzuru ve cenneti yaşattığından aklıma *Lavanta Cenneti* ismi geldi. Özellikle Ankara'yı da koydum ki Ankara'da olduğu anlaşılın” (KK10). İşletme adlarında da çiçekler kullanılır. Çiçeklerin insanlara ne hissettirdiğinin mekânlara ad vermede etkili olduğu görülür. Sevilen ve insana olumlu etkiler bırakan çiçeklerin adları mekânlara ad olarak kullanılabilir.

İbadet edilen dini mekânlara *gülistan* ve *gülşen* adları verilir. *Gül* bahçesi anlamındaki *gülşen* ve *gülistan* hem gerçek hem mecaz anlamda kullanılır çünkü bu ibadetlerin bahçesi güllerle doludur. Ayrıca *gül* bahçesi derken ibadet yapan kişiler, *gülü* simgelemektedir. “Ben tekkelerin çoğuna gittim. Tekkelerin hepsinde istisnasız *gül* bahçesi var. Direkt türbeden kapıya çıktığında bir *gül* bahçesiyle karşıyorsunuz. Zaten ibadete ve ibadetin yapıldığı yere yani bilim mekânına *gülşen* ve *gülistan* adı verilir. Buralarda Allah'a muhabbet vardır. Zaten adı muhabbet. Bülbül zakirlerdir. Zakirler nefes ve deyiş söyler. *Gülstanda* nefes, deyişlerle muhabbetin sesi çınlar. Hatta Kaçarların yaptığı İran'daki saraylardan birisinin adı *gülistandır*. Şah İsmail'in şiirlerinde *gülistan* geçer” (KK110). Mimari yapılardan özellikle kasırlar ve saraylara *gülistan* adı verilir.

Sadece Ankara’da değil Türkiye’nin birçok yerinde çiçekler yer adlarında kullanılır. Özellikle bir il ya da ilçe hangi çiçeğiyle ön plana çıkıyorsa o çiçek adına o çevrede sokak, mahalle vb. yerler bulunmakla beraber işletmelere de o çiçeğin adı verilir. *Gül, lavanta, karanfil, lale, zambak, papatya, nergis, kardelen* ve *nilüfer* yer adlarını adlandırma da kullanılan çiçeklerdendir. Ayrıca mimari yapılara ve ibadethanelere *gülistan* adı verilir.

3.3.2. Geçiş Ritüellerinde (Doğum Âdetleri, Düğün Gelenekleri ve Ölüm Âdetleri) Kullanılan Çiçekler

3.3.2.1. Doğum âdetlerinde kullanılan çiçekler

Kadın doğum yaptıktan sonra anneye çiçek alınabilir. İnsanlar hastaların enfeksiyon kapabilme riskinden dolayı çoğunlukla hastanelere kesme çiçek ve saksılı çiçek gönderimini tercih etmezler. Doğum yapan kadın hastaneden çıktıktan sonra eve çiçek gönderimi yapılabilir. Kesme çiçek ve saksılı çiçeğin hastanelerde tercih edilmemesi çiçekçileri olumsuz etkilemiştir. Hastaneye çiçek göndermek isteyenler daha çok yapay çiçekleri hediye olarak tercih etmektedir. Anne hastaneden çıktıktan sonra eve hediye göndermek amacıyla kesme çiçeklerin yanı sıra iç mekân çiçekleri de tercih edilir. Doğum hediyesi olarak dış mekân çiçekleri tercih edilmez. Erkekler eşleri doğum yaptıklarında eşlerinin beğenebileceği çiçeği doğum hediyesi olarak alabilir. Doğum hediyesi olarak ihtişamlı diye özellikle *orkide* tercih edilir. “Doğum yapan anneye hediye olarak birinci sırada *orkide* ikinci sırada *ortanca* alınır. Onun dışında *antoryum (anthurium)*, *lilyum*, *kalanchoe* ve yazın başında *papatya* çok satılır. Hemen hemen bütün çiçekler satılır ama en çok satılan *orkidedir*” (KK25). “Biz çiçek üreticisi olduğumuz için bizden doğum hediyesi almazlar. O tarz çiçekleri kesme çiçekçiler yapar” (KK81). “Doğum yaptıktan sonra *orkide* beklediğim bir çiçektir. Belki de hediye gelince ilgiyle baktım. *Orkide* haricinde doğum yaptıktan sonra beklediğim bir çiçek yoktu” (KK41). “Gelin ilk çocuğuna doğum yaptı. Gelinim doğum yaptıktan sonra çiçek yaptırdım. Geline kendim çiçeği verecektim. Oğlan işten geldi. Haydi oğlum önce sen eşinin yanına eve git, dedim. Baktım ki oğlan bomboş eşinin yanına gidiyor. Hani çiçek nerede dedim. Oğlum anne ne çiçeği dedi. Oğlum çiçeği al da sen götür dedim. Kendimde boş çıktım. Halbuyse çiçeği ben gelinime hediye etmek için yaptırmıştım. Gelin geçenlerde benim eşimin aldığı gibi kimse çiçek alamaz, diyor. Almaz kızım o benim oğlum dedim. Oğlan da

gözüme bakıyor. Gelinim gibi kızım doğum yaptığında da kızımın yanına giderken buket çiçek yaptırıp gittim. İkisine de *gül*ün anlamı çok olduğundan ve *gül*ü çok sevdiğimden *gül* buketi yaptırmıştım. Saksı çiçeğiye hastaneden eve gelirken alınır. O benim adetimdir. Torunlarımın hepsi hastaneden gelirken eve saksılı güzel bir çiçek alırım. Buket çiçeği de evlerine giderken alırım” (KK43). “Doğum yapmış anneye *gül* getirilir” (KK46). “Doğum yaptıktan sonra gelinlerime ve kızlarıma çiçek hediye olarak gelmiştir” (KK47). “Vatandaş hangisini beğendiyse biz o çiçeği süsleriz. Doğum yapan anneye o çiçek götürülür” (KK29). “Doğum yapan anneye genelde buket yaptırıp götürüyorlar” (KK62). “Eşim ikinci çocuğu doğurduğumda çiçek almıştı. Büyük bir tane yapma çiçek almıştı” (KK57). “Doğumda *gül* ve *papatya* gibi türler alınır” (KK16). “Kesme çiçekler genelde doğumda hediye olabilir. Doğum yapan kadına hastane ziyaretlerinde veya bebek görmeye gidenler genelde *papatya* hediye getirilir” (KK92). *Lisiantus* yeni doğan bebekleri görmede genelde kullanılır” (KK101). Bazıları hastaneden çıkarken çiçek alır bazıları bebeği görmeye giderken çiçek alır. Bu iki durumda çiçek alan insanlarda görülür. Kesme çiçeklerden *gül*, *papatya*, *lilyum*, *frezya*, *lisiantus* gibi çiçekler tercih edilir. Saksı çiçeklerinde ise yeşil yapraklı olarak adlandırılan çiçekler tercih edilir. *Barış çiçeği*, *antoryum*(*anthurium*), *guzmany*a, *kalanchoe*, *kauçuk*, *ahtapot* gibi çiçekler tercih edilebilir.

Hastaneye doğum yapan bir kadına da hediye olarak önu bebekli, kenarı yapay çiçeklerle süslenen ve hoş geldin bebek tarzı yazılarla hazırlanan bir buket ya da teraryum tercih edilebilir. “Doğumlarda bebek çiçekleri yapılır. Yeni doğan kız bebeklere, pembe bebeklerle sepet hazırlanır. Bu sepetlerde *papatyalar* kullanılır (KK85). “Bebek görmeye gidenlere bebeğiniz erkek mi kız mı oldu diyorum. Allah analı babalı büyütsün, diyorum. Eğer erkek bebek derse mavi bir çiçek öneriyorum. Kız bebek derse pembe çiçek öneriyorum. Çiçeğin ne olduğu önemli değildir. Renklerin cinsiyeti yoktur ama pembe çiçekler kızlara götürülürken mavi çiçekler erkelere götürülür” (KK106). “Doğum yapmış birine çiçek almak isteyenler genelde *orkide* tercih eder veya *teraryum* yaptırır” (KK13). “Genelde yapay çiçekler getirilir” (KK46). “Genelde doğumlarda yeni doğanlar için böyle bebekli çiçekler alınır. Yapay bebeğin yanına yapay veya canlı çiçek olabilir. Canlı çiçek olarak *orkide* tarzı bir çiçek düşünülür. *Orkidenin* yanına bir tane küçük bebek figürü koyup gönderilir. İçinde bebek figürü olması lazımdır. Bir de çiçeğinde bebeğin de rengi değişebilir.

Kız çocuğuyorsa pembe, erkek çocuğuyorsa mavi çiçek ve bebek kullanılır” (KK75). “Anneye doğum yaptığında biz yapay çiçek öneriyoruz. Genellikle bebekli ve balonlu çiçekler olur. Kız bebek doğduysa pembeli beyazlı bir çiçek yapılır. Erkekse mavili beyazlı bir çiçek yapılır” (KK100). “Gelen müşteriye mesela önerdiğimiz çiçekler cinsiyete, kişiye ve alma sebebine göre değişir. Genelde yeni doğum yapmış anneye çocuğun erkek veya kız çocuğu olmasına göre çiçek veriyoruz. Erkek çocuğa mor veya beyaz renkli çiçek alınırken kız çocuğuna pembe çiçek alınır. Yani *orkidede* de çok istiyorlar ama aranjman istediklerinde erkek veya kız çocuğuna dediğim renklerden aranjman yapıyoruz. Yazın *lisyantus* daha çok ağırlıktadır. Bu beyaz bu da mor *lisyantustur*” (KK101). Başka kişilere hediye verildiğinde kişinin zevki ön plandayken yeni doğan bebekleri görmeye giderken cinsiyete göre çiçek seçilir. Çiçek bebeğin cinsiyetine göre pembe veya mavi seçilir. Bir dekor olarak canlı ya da yapay çiçeklerin yanına bebek konulabilir.

İnsanlar erkek veya kız çocuk ayrımı yapmaksızın çocuğunun doğma sevincini eşine çiçek alarak ya da odayı çiçeklerle donatarak aktarabilmektedir: “Bir araba çiçek aldım. Eşim üçüncü kızımı doğurduğunda hastane odasını ve koridoru çiçekle donattım. Tabi doktorlar, hemşireler, hastalar ve hasta yakınları şaşırmışlar. Bu ne ilk çocuğumu yoksa oğlan çocuğu mu oldu demişler. Yok tam tersine babanın üçüncü kızı oldu demişler. Baba vaat ettiğinden bu kadar çiçek almış. Kız çocuğu doğmasının sevinci ve mutluluğuyla odayı, koridoru ve hastaneyi böyle çiçekle donatmış” (KK113). Üçüncü kız çocuklarında bile her yeri çiçekle donatan baba, ilk çocuk ve oğlan çocuğunda sevinilir ya da hediye alınır algısını da yıkmıştır. Hastanelerde sıklıkla olmasa da odaların çiçeklerle de süslendiği görülür.

Doğumdan sonra çocuk görmeye kesme çiçeklerin yanına gül suyu gibi ürünlerde götürülmektedir. “Günümüzde doğumdan sonra bebek yanına gidildiği zaman çiçek filan kabul edilmiyor. Bizde gül suyu yaparız” (KK40). “Herkesin hediye seçeneği ve istekleri farklıdır. Çocuğu doğduğu zaman adı olsun diye çam veya meyve ağacı alıp dikenler de var” (KK13).

Doğum yapan annenin mutluluğunu paylaşmak için çiçek alınır. “Genelde bir bebek dünyaya geldiğinde bebeğin narinliğinden ve güzelliğinden ötürü hastanelere anneye çiçek götürürler. Bebeğin dünyaya gelişi ancak bu kadar güzel bir hediyeyle tebrik edilebilir diye düşünüldüğünden anneye çiçek götürürler” (KK72). “Doğumda

bir anneye çiçek almak mutlulukla alakalı bir şeydir. Bir anne doğum yaptığı zaman illaki şu çiçek gitsin diye bir şey yoktur” (KK73). “Çiçek, hoş ve nahif görünmek için doğum yapan anneye de götürülür” (KK31). “Mutlu anlarda çiçek getirildiğinden dolayı doğum yapmış anneye çiçek getirilir” (KK46). “Doğum yapmış kadına *gül* alınır. Komple karma çiçekler vardır. Doğum yapmış kadına büyük yapraklı ve açık ya da cıvıl cıvıl rengi olan çiçeklerden demetler gönderilir. Bu renkli çiçekler çocuğun ve senin hayatın bundan sonra böyle olsun anlamındadır” (KK89). Yenidoğan bebeğin güzelliği malumdur. Bu güzelliği temsil edecek en güzel şeyinde çiçekler olduğu düşünülür. Özellikle yeni doğum yapan kadına bebeğin güzelliğini simgeleyen ve bebeğin ilerideki yaşamının güzel olmasını dilemek amacıyla renkli çiçeklerden buketler yaptırılıp gönderilir. Yeni doğum yapmış anneye çiçek gönderilirken çiçek sayısına ve rengine dikkat edilir. “Çok yakın ve samimiyet derecesine göre de çift sayılı güller gönderilir. Kırmızı renkli güller gönderilmez. Renkli güllerden karma demet yapıldıysa kırmızısı çok az olur” (KK89). “Doğum yapan anneye çiçek verilecekse kırmızı olmamak şartıyla *gül* tercih edilir” (KK92). Doğum yapan anneye eşinin kırmızı çiçek alması uygun görülür çünkü kırmızı aşkı simgeler. Doğumdan sonra anneye çiçek alındığında çocuk cinsiyeti dikkate alınarak mavi, beyaz, pembe ve mor gibi renklerden çiçek tercih edilir. Sevgiliye ya da eşe çiçek alınırken 3,5 ve 7 gibi tek sayıyla çiçek alındığından dolayı doğum yapan anneye evde ya da hastanede ziyarete gidilecekse 2, 4, 6 tane çiçek olan aranjmanlar ya da buketler tercih edilir.

Doğumdan sonra anneyi ve çocuğu ziyaret edenlere çikolata, kolonya yerine küçük saksılı *sukulentler* ya da *fesleğen* hediye olarak verilir. “Ben doğumdan sonra misafirler için doğum hediyelikleri olarak *sukulentleri* süsleyip satıyorum” (KK61). “Bebek doğumlarında *sukulent* türü çiçekler hediye olarak verilir” (KK5). “Kadın doğum yapmıştı ve saksılı *fesleğenleri* süsletip gelen misafirlere doğum hediyesi olarak vermişti” (KK65). “Doğum için özel bir çiçek yoktur. Minik minik *sukulent* türlerinden paketleyip doğum hediyesi hazırlıyoruz” (KK67). “Özellikle doğumdan sonra bebeği görmeye giden kadınlara bebek ve ayıcık şeklinde çeşitli kalıplara dökülen lavanta sabunu vermek çok yaygındır” (KK82). Lavanta sabunları, lavanta keseleri, buket lavantalar, çiçek tohumlu magnetler ve mini *sukulentler* doğumdan sonra misafirlere hediye olarak verilebilir.

Bebeğin kırkı çıkartılırken bebeğin daha güzel kokması, güzelleşmesi ve ileriki yaşamının huzurlu ve bereketli geçmesi için çiçek kullanılır. “Çocuk kırklamasında çiçek kullanılır” (KK65). “Çocuk kırklamasında etrafı süslemek amacıyla çiçek kullanılır” (KK67). “Çocuk kırklamasında suyun içine buğday tanesi ve *gül* yaprağı konulur” (KK72). “Çocuk kırklamasında *gül* yaprağı kullanılır. *Gülü*, bebek güzel koksun ve temiz olsun diye koyarlar. *Gül*, bazı yörelerde bereket anlamında kullanıldığından bebeğin kırkı çıkartılırken kullanılır” (KK95). “Kırklama suyuna çiçekler konulur” (KK103, KK108) “Erkek çocuğuyla kız çocuğunun kırkının çıkarılması karşılaştırıldığında kız çocuklarının kırkının çıkarılmasında daha çok çiçek kullanır. Erkek çocuğunun kırkı çıkartılırken çiçek kullanımı hiç görmedim. Kırk çıkarma suyunun üstüne çiçek koyuyorlar. Daha çok *papatya* ve *gül* yaprağı kullanılmaktadır. Çiçek, bebeğin güzelliğini güzellik katsın diye kullanılır” (KK112). “Kırk çıkarmada gülleri suya katıyorlar” (KK62, KK103). “Çocukların kırkı çıkartılırken suyun içerisine kırk çeşit çiçek atmaya çalışılır. O suyla çocuğun kırkını çıkarıyorlar. Teyzem ve annem, yeğenlerimin kırkını çıkartırken mümkün olduğu kadar çok çiçekli suyla yeğenimi yıkadılar. Kırk gün için bir çiçek koyarlar. Bebeğin soyu çoğalsın, yüzü ve kaderi güzel olsun ve güzellikler yaşasın diye kırklama suyuna çiçek atılır. Kırk tane de dilek dilenir” (KK110). Bebeğin kırkını çıkarmak için hazırlanan suya başta *gül* olmak üzere birçok çeşit çiçek konulur. Çiçeklerden *gül*ün çoğunlukla suya atılmasının altında İslami değerler yatmaktadır. *Gül*, Peygamber efendimizle özdeşleştiğinden kırklama suyuna *gül* atılır. Bebeğin kırkı çıkartılırken bazıları da suyun içerisine kırk gün için kırk çiçek atmaktadır. Çiçeklerin anlamlarının bebeğin hayatına tesir edeceği düşünülür. Bebeğin kırkı çıkarılacağı ev çiçeklerle süslenir. Çiçek kadınlarla özdeşleştirildiğinden dolayı çoğunlukla kız bebeklerin kırkını çıkarılırken kullanılmaktadır. Erkek bebeklerin kırkı çıkartılırken çiçek kullanılsa da azınlıktadır. “Çocuğun kırkını çıkarmaya gelen misafirlere küçük küçük *kaktüsler* veya *fesleğenler* verilir. Tane *gül* veya *karanfil* paketleyip hediyelik olarak veririz” (KK65). Çocuk kırklamasına gelen misafirlere de hediyelik küçük saksılarda *kaktüs*, *fesleğen* ve *lavanta*, çiçek tohumlarından yapılmış magnetler, *lavantadan* ya da yapay çiçeklerden minik buketler hediye olarak tercih edilir. Kesme çiçek olarsa *gül* ya da *karanfil* verilebilir.

Bebğin gelecekteki mesleğinin ne olacağına dair uygulamalar dış hediğı yapıldığında yapılır. Mesleklerin kullandığı araç ve gereçler bir tepsiye konulur. Bebgın bu tepside gelecekteki mesleğıyle ilgili araç ve gereç seçeceği inanılır. “Bebeklere özellikle dış hediğı yapılır. Büyüdüğünde bu çocuğun mesleğı ne olacak diye bir şeyler yapılır. Doktorların ve marangozların aletleri ve birtakım bitkileri koyarlar. *Gül* veya buğday da konulur. Çocuk hangisine yönelirse o işi yapacağı düşünülürdü. Marangoz, bahçıvan veya doktor olacak denilirdi. Bu tarz inanışlar var. Bebek *güle* gittiğinde bahçıvanlık düşünülür” (KK108). Çocuk; tahta parçası seçerse marangoz, stetoskop seçerse doktor veya çiçekleri seçerse bahçıvan olacağına inanılır.

Doğum adetlerinde çiçekler kullanılır. Doğumdan sonra anneye ve bebeğe gelen çiçekler mutluluğı ve bebeğın güzelliğini ve cinsiyetini yansıtacak şekilde seçilir. Doğumdan sonra bebeğı ziyarete gelenlere de hediyeelik hazırlanır. Bu hediyeelikler çoğunlukla minik kaktüsler, fesleğenler ve lavantalardır. Ayrıca çiçek tohumlarından magnetlerde bebek görmeye gelenlere hediye olarak verilebilir. Çocuk kırklaşmasında bazen sadece gül bazen 40 çeşit çiçek suya katılır. Çiçeklerin anlamlarının bebeğın hayatına tesir edeceğine inanılır. Dış hediğı ya da kırklaşmalara gelen misafirlere de çiçeklerden yapılmış hediyeelikler verilebilir. Dış hediğı kutlamalarında çocuğın mesleğini tahmin etme üzerine uygulamalar yapıldığında çocuk çiçeğı seçerse bahçıvan olacağına inanılır. Doğum adetlerinde oda süslemeden tutun da yapılan uygulamalarda da çiçek kullanılır.

3.3.2.2. Düğün geleneklerinde kullanılan çiçekler

Düğün geleneklerinde kız istemede, gelinin kullandığı aksesuarlarda, gelin arabasında, düğün organizasyonlarında ve hediyeelik ürünlerde çiçek kullanımı görülür. Düğünlerin olmazsa olması çiçeklerdir. Gelin aksesuarlarındaki çiçekleri özenerek seçer. Nişanda, kınada, nikâhta ve düğünün birçok yerinde çiçeklere yer verilir. Kız istemede en çok gül alınsa da bazen gelinin sevdiği çiçeklerde alınır. Gül haricinde ortalınca, orkide ve şakayık alındığı da görülür. “Kız istemede genelde *gül* alınır. Şu anda ya 40 tane *kırmızı gül*, bir tane *beyaz gül* ya da yüz tane *kırmızı gül*, bir tane *beyaz gül* şeklinde alınmaktadır. Kız istemeye *gül* alınırken bu şekilde almak moda oldu. Belki de 41 ya da 101 gül karşıdakine çok değerlisin mesajı vermektedir. *Beyaz gül*, sen teksin ve farklısın anlamındadır” (KK65). “Kız istemede genelde *gül*

gider. *Gül*, aşkın simgesi olduğu için kullanılır. Yeni nesil istemelerde daha çok *orkide* tercih edilir. *Orkide* hassaslığından ve narinliğinden ötürü alınır. Sen benim narin gelinimsin gibi düşünülüyor. Daha da modern düğünlerde fiyatları da yüksek olduğundan *şakayıklar* kullanılır. Yani bu sezonda genelde *şakayık* daha fazla gidiyor. *Şakayık* çok narin bir bitkidir. Tomurcukken çok soğuk ortamda durması gerekir. *Şakayık* sıcak ortamı gördüğünde bir anda açar ve direkt olarak dökülür. Şimdiki gelinlerimiz *şakayık* modasına geçtiler” (KK72). “Kız istemeye giderken kırmızı çiçek tercih edilir” (KK38, KK57). “Bizim orada kız istemeye gidilirken ilk sözde demet halinde kırmızı *gül* alınır” (KK40). Kız istemeye alınan çiçeklerin anlamlarıyla geline mesaj verilebilir. *Orkide* hassas ve narin insanları istemeye gidilirken alınabilir.

Çiçekleri alırken sayı önemlidir. Eğer sevgiliyse tek sayılı çiçekler alınmalıyken ev, cenaze ya da mezar ziyaretlerinde çift sayılı çiçekler alınır. “Anadolu insanının inançlarına göre normal kutlamalarda, kız istemelerde ve ziyaretlerde *gül* adedi tek sayı gider. Taziyelerde ve mezarlıklarda çiçek çift sayılı gider. Çiçekçi esnafı bunu bilir ve müşteriyi tek ya da çift sayıda çiçek almaya yönlendirilir. 41 *gül* 41 kere maşallahı simgeler. Müşterinin üç, beş ve yedi gibi tek sayılı çiçek almaya yönlendiriyoruz. Tek sayılı çiçekler sevgiliye ya da yakınlarla, çift sayılı çiçekler hasta ziyaretlerine gider. Müşteri kız istemeye 40 tane *gül* yaptıracağım der. Biz bir *gül*de bizden olsun deriz çünkü biz o uğurun kırılmasını istemeyiz. O bir *gül*ü satmak için değil de tek sayılı çiçeğin uğuru devam etsin diye kendimiz bir fazla *gül* ekleriz. Yüz bir *gül* alan olduğu gibi 365 *gül* alanı da gördüm. 365 *gül*, yılın 365 günü seni sevdim demeyi simgeler” (KK103). Özellikle sevgiliye tek sayılı çiçek almanın sebebi sen benim için teksin anlamındadır. Hatta 41 çiçeğin 40’ı kırmızı biri beyaz olur ki o beyaz çiçek gelini temsil eder.

Gelinin elinde tuttuğu bukete gelin buketi denilir. Bu el buketi gelinliğin şekline göre yapılmalıdır ama çoğu müşteri zevkine göre el buketini yaptırmaktadır. “Gelin çiçeği olarak çiçekler kullanılır” (KK61). “Genelde gelinlere çiçeklerden gelin buketi yapılır. Gelin buketinde çiçek olarak en çok biçme veya dikme *papatya* tercih edilir” (KK65). “Gelin buketlerini beyaz *gül*, jipso ve sarmaşık kullanarak yaparım. Gelin buketi gelinin isteğine göre yapılmaz. Giydiğin gelinliğe göre yapılır. Gelinlik çemberse çember ya da gelinlik yuvarlaksa yuvarlak gelin buketi yapılır.

Layd tipi gelinlikse lady tipi sarkıtlı gelin buketi yaparsın. Layd demek arkasında kuyruğu olan türden gelinlerdir” (KK26). “Gelin buketlerinde lavanta kullanılır” (KK82). “Gelin çiçeği, zevk ürünüdür. El çiçeği *gül* ve *şakayık* kullanılır. Kimisi beyaz *gül*le sadelik istiyor. Kimisi de daha renkli çiçekler tercih ediyor. Gelin çiçeğinde kuru çiçeklerde kullanılır” (KK72). “Düğünlerde buketlerde soğanlı bitki olan lale ve şakayık kullanılır. Gülün katmerli hali gibidir” (KK111). “Düğün buketlerinde *şakayık* kullanılır” (KK111). “Annem benim 80 yaşındadır. 64-65 yıl önce benim annem gelin olurken canlı çiçekler kullanılmış. Hem yakasında hem kafasında hem elindeki eşyalar canlı çiçeklerdenmiş. Kasımda evlendiğinden elindeki gelin çiçeği *kasımpatı*ymış. İlkbaharda teyzemin bahçesinde çok *glayöl* varmış. Teyzem annemin nişanında *glayöl*leri kesmiş. Annemin eline *glayöl*lerden kocaman buket yapmış. Annemin yakasına minicik çiçekler koymuş. Günümüzde el buketinde canlı çiçekler daha aktif kullanılır” (KK68). “Düğünde *beyaz orkideler* ve *lilyum* çok kullanılır. El çiçeklerinde *beyaz ortancalar*, *gül* ve *lilyum* çok gider” (KK85). “Islak lalelerden gelin buketleri hazırlanır” (KK85). “Düğünlerde el buketi beyaz *gül*, *şakayık*, *lisyantus*, *hüsniyusuf* ve *laleden* yapılır. Yerli *şakayık* olsa da gelin buketlerinde ithali tercih edilir. *Şakayıkları* sadece sipariş üzerine getiririz. *Lisyantusun* beyazı, pembesi ve moru tercih edilir. *Kasımpatı* moru ve beyazı kullanılır” (KK106). “Gelinin el buketi *papatyadan* yapılır” (KK62). “Gelinlerin el buketinde ağırlıklı beyaz, pembe ve lila *gül* kullanılır. *Gül* kullanılmazsa *papatya* kullanır” (KK103). *Jipso*, *beyaz gül*, *şakayık*, *lale*, *kasımpatı*, *glayöl*, *beyaz orkide*, *lilyum*, *beyaz ortanca*, *lisyantus*, *hüsniyusuf* ve *papatya* gelin buketlerinde kullanılan çiçeklerdendir.

Gelinin el buketindeki çiçek tercihi ve rengi önemlidir. Gelinin el buketinde kullanılan çiçeklerin anlamları vardır. Ankara’nın bazı ilçelerinde özellikle yeni evlenenlerin evinden bir eşya çalma veya alma olayı vardır. Evlenen çift gibi mutlu olacaklarına inandıklarından yeni evlenen çiftin evinden eşya alırlar. Bu inanış gelin buketinde de geçerlidir. Gelin el buketini attığında buketi tutanın mutlu bir evlilik geçireceğine inanılır. “Şimdi gittikçe bazı şeyler simgeleşiyor ve özelleşiyor. Kalbi biz bilinen şekle sokup sevginin simgesi haline getirdik. Aynı şekilde toplumda gittikçe gelin çiçeği simge haline gelmiştir. Bu çiçek; saflığı, temizliği, birleştirmeyi, yeni bir yuva kurmayı ve geleceğe yeni tohumlarla hazırlanmayı simgeler. Çünkü evlilik neticede yeni Ayşeler, Fatmalar ve Aliler dünyaya getirmek için kurulan

yuvadır. Bu gelin çiçeği devamı gelsin anlamında atılır. Eline bir demet çiçek oluşturursun. O demeti günün sonunda arkana atarak yeni adayları buluşturma eylemine geçersin. Gelin buketi simgeleşen ve zaman içerisinde tüketim toplumunun ortaya attığı bir unsurdur. İnsanlar güzelliğe hazır ve açtır. Çiçek güzeldir ve güzelliğin en belirgin simgesidir. Çiçeğin her türlü rengi vardır. Çiçek beyazdır, kırmızıdır, sarıdır, turuncudur ve rengarenktir” (KK113). “Gelin buketini atar. Bu buketi tutan evleniyormuş derler” (KK112). Kültür endüstrisinin de etkisiyle gelin buketi saflığı ve izdivacı simgeler. Bazıları da gelin buketi tuttuğunda yuva kuracağına inanır.

Geçmişte kızın suratı duvakla kapatıldıktan sonra başına çiçekli oyalardan yemeniler takılıp sonrasında yemenilerin çevresine canlı çiçekler takılırdı. Ayrıca bazı gelinler de şapka taktığı görülür. Şimdiki çiçekli taçlar gelenekteki bu âdetlerin yansıması sayılır. “65 sene önce gelin başında bahçeden kopardıkları çiçeklerini koymuşlar. Annem terziydi. Şapka veya kepini kendi yapmıştır. Onlara *kasımpatı* takmışlar. Bunun günümüzde icat edilmiş şekilleri de taçlardır” (KK68). “Eskiden gelinlerin başlarına çiçeklerle süslerlerdi. *Papatya* olur. Şuralardan sim olur” (KK37). “Eskiden istersen eşin getirip saçına *gül* takardı” (KK43). Gelenekteki bir âdetin günümüze gelinlerin taç takması olarak yansıması bu âdetin icat edilmiş gelenek olduğunu gösterir.

Gelin taçlarında çoğunlukla *papatya*, *lavanta*, *orkide*, *jipso* ve *kasımpatı* kullanılır. “Gelin başında genelde *orkide*, *papatya* ve *lavanta* kullanılır. Çiçekleri gelin başında kimisi yapay kimisi de canlı yani kesme çiçek olarak kullanır. Gelin başında *papatya* yoğunlukta kullanılır” (KK72). “Gelin başına çiçeklerle taç yapılır” (KK39). “Kır düğünlerinde gelin taçlarında *papatya* kullanılır. Salon ve ev düğünlerinde gelin tacı için yapay çiçek kullanılırken kır düğünlerinde canlı *kır çiçeklerinden papatya ve lavanta* kullanılır” (KK67). “Taçlarda beyaz *kır papatyası* kullanılma sebebi saflığı ve temizliği temsil ediyor olmasındandır. *Kır papatyası* özellikle kır düğünlerinde kullanılır” (KK85). “Gelin taçları *papatya* ve *kır çiçeklerinden* yapılır” (KK85). “Gelinlere tacı yapay çiçeklerden yapıyorum. Kınalarda, düğünlerde kına ve nişan taçları yapılır. Yapay kırmızı *güllerden* kına taçları yapılır. O medinelere ve geline *güllerden* taç yapıyorum” (KK85). “Gelin başında canlı çiçek kullanılır. Gelin hanımın isteğine bağlı kuru, yapay veya canlı

çiçek seçilir. Gelinler bizden genelde kuaföre götürüp saç yaptırmak için canlı çiçeklerden *papatya* alır” (KK106). “Görümcemin dış çekim konseptinde *papatyaların* olduğu yerler vardı. Görümce konseptte uysun diye canlı *papatyadan* yaptırdığı tacı saçının arakasına taktı” (KK42). “Gelin tacı *papatyadan* yapılır” (KK62, KK106). “Gelin başı yapılırken *jipso* alınır. Gelinler minik beyaz çiçekleri ve *papatyayı* tercih ediyor. *Jipso* çiçek değil bitkidir. Çiçek olarak hani ondan başlı başına taç olmaz. *Jipsonun* yanında muhakkak *gül* gibi çiçekler koyarlar. Çiçekte *jipso* kadının makyajı gibidir yani olmazsa olmazdır” (KK103). Gelin taçlarında en çok *papatya* tercih edilir. Gelinin zevkine göre çiçeğin yapay, kuru ya da canlı olmasına karar verilir.

Gelin arabaları çiçeklerle süslenir. Gelin arabasını süslemek için daha çok *jipso* ve *jerbera* kullanılır. Gelin arabasının gösterişli olmasını isteyenler ise daha çok *kazablankayla* gelin arabasını süslemeyi tercih etmektedir. “Gelin arabaları süslemelerinde çiçek kullanılır” (KK61, KK67, KK62). “Düğünlerde canlı çiçeklerle arabanın önü süslenir ve ortaya bebek oturtturulur. *Güllerle* araba süslenir” (KK43). “Gelin arabasında her çiçeği kullanabilirsiniz. Önemli olan arabanın rengine göre çiçek kullanmaktır. Kimi yapay çiçek kimi canlı çiçek kullanır. Adam uzun yola gidecekse yapay çiçek kullanmayı tercih eder ki yolda çiçekler ölmesin. Aynı şehirden gelin alınacaksa daha çok canlı çiçekler tercih edilir” (KK75). “Eskiden at arabası süslenirdi. Günümüzde gelin arabaları süsleniyor. Bu onun yansımasıdır” (KK78). “Eskiden gelin arabası süslemede arabanın önüne nal veya bebek konulurdu. Atın ayağındaki nalın büyüğü samanla yapılırdı. Ona yapay çiçek işlemesi yapardık. Gramofon kağıtlarıyla elde çiçek yapardık. Sufle makasla keserdik. Kağıtları karanfil gibi bükerdik” (KK26). Müşteriye gelin arabasının gideceği yola göre canlı ya da yapay çiçek önerilir. Geçmişte canlı çiçek bulunamasa da gramofon kağıtlarıyla çiçekler yapıp gelin arabaları süslenirdi.

Nikâh şekeri yerine sukulentler ve çiçek tohumları tercih edilmektedir. Nikâh şekeri yerine mini çiçek buketlerinden magnetler, fanusta kurutulmuş çiçekler ve lavanta keseleri kullanılır. “Düğünlerde yaşayan hediyeler adı altında nikâh şekeri yerine süslenmiş *sukulentler* kullanılır. Ben de çiçek kullanarak nikâh hediyeleklerinden hazırlıyorum. Çiçek canlı olduğundan ve hediye edilen kişi evine götürdüğünde uzun süre o çiçekle birlikte yaşayacağından dolayı ben nikâh şekeri

yerine yaşıyan hediyelerden tercih ediyorum. Şimdilerde nikâh şekeri yerine *sukulentler* daha çok tutuluyor” (KK61). “Nişan törenlerinde *sukulent* türü çiçekleri hediye olarak verebiliyorlar” (KK5, KK67, KK39). “Düğün davetine gelenlere şeker yerine *sukulent* tarzı hediyeler verilir” (KK39). “Kınalarda ve nikâhlarda minik çiçekler verilir. Nikâh şekeri olarak *sukulent* verilir” (KK68). “Düğünlerde nikâh şekeri yerine *lavanta* keseleri dağıtılabilir” (KK83). “Nikâhta veya düğünde daha çok *sukulent* dağıtmak tercih edilir. (KK13). “*Lavantalar* keselere koyulup nikâh şekeri yerine verilir” (KK10). Nişan törenlerinde de *sukulent*, *peparonya* çiçeği, *lavanta* ve çiçek tohumu hediye olarak tercih edilir: “Nişanda çiçek kullanımı kişiden kişiye değişir. Mesela geçen sene birisi nişan yapacaktı. Bir şey dağıtmaktansa çiçek dağıtacağım, dedi. Ben buradan 30- 40 tane *peparonya* çiçeği alacağım ve misafirlerime onları vereceğim, dedi” (KK29). “Düğün ve nişanda şekerlemeler yerine *sukulent* verilir. Arkadaşlarımın nişanında ve düğününde *sukulent* aldım. *Sukulent*, tatlı ve güzel bir hediyedir” (KK32). “Resmi nikâhlarda nikâh şekeri yerine artık *sukulent* dağıtılmaya başlandı. *Sukulentleri* süsleyip üstüne Ali ve Hatice’nin nikâhı hoş geldiniz ya da Ali ve Hatice’nin nikâhının hatırası yazdırıyorlar. Öyle bir adetimiz çıktı. Yani şekerler ve magnetler hikâye oldu. *Sukulentler* başladı” (KK106). Nikah ve nişanda hediye olarak verilen çiçeklerin üzerine günü hatırlatacak yazıların yazıldığı da görülür.

“Nikâh şekeri niyetine küçük *çam* gruplarından verilir. Dayanıklı ürünler seçilir. Günümüzde *kaktüs* ve *sukulentleri* nikâh şekeri olarak vermek modadır. Nikâh şekeri yerine eskiler şeker, kına ya da kahve atardı. Gelin ve damadın simgesi olan çiçekler insanlar içerisinde yaşasın diye nikâh şekeri yerine *sukulent* ve *kaktüs* hediye edilir. Simgeleri bir şekilde ilerlesin ve geliştirilsin istenir” (KK72). Aslında nikâh şekeri yerine *sukulent* ya da farklı çiçekler verilmesi icat edilmiş gelenek sayılır. Eskiden gelinin kafasına atılan kuruyemiş, kına ya da şekerler yerine nikâh şekeri kullanılmaya başlandı. Ama gelinle damat hatırlansın diye günümüzde kalıcı hediyeler tercih edilmektedir. *Sukulent* veya *kaktüsler* dayanıklı çiçeklerden olduğu için nikâh gelenlere bu çiçekler hediye olarak vermeye başlandı. Ayrıca yapay çiçeklerden süsler vermeye başlandı. Bu adet aslında eski adetlerin günümüze uyarlanmış şeklidir.

Düğünlere sepet adı verilen çelenklerden yapılır. “Düğünde genelde sepet tarzı gidiyor. Sepet dediğim şey çelenktir” (KK67). “Düğünlerde aranjman olarak her türlü çiçek kullanır. *Karanfil* özel günlere has bir çiçektir. *Kadifeden* ve *karanfilden* çelenkler yapılır” (KK7). “Düğün çelenklerinin üzerinde özellikle *kadifeler* kullanılır” (KK111). “Artık moda olduğundan düğün salonlarına çiçek gönderilir. Evvelinde bunların hiçbiri yoktur. Düğün salonlarına çiçek gönderme batı kültürünün sürüklediği bir akımdır” (KK90). “Düğüne çelenk yapılır” (KK105). “Kişinin özel bir isteği yoksa çelenge mevsim çiçeği kullanılır. *Jerbera* ve *karanfil* kullanılır” (KK24). Düğüne gönderilen sepet adı verilen çelenkler karanfil, kadife ya da mevsimlik çiçeklerden oluşabilir.

Düğünlere çelenk haricinde saksı çiçeği götürenlerde vardır. Evlenen çiftler evlerinde bu çiçekleri yetiştirebilir diye çoğunlukla kalıcı saksı çiçeklerinden tercih edilir. Bazen de çiftin evine renk katsın anlamında mevsimlik çiçeklerden alanlarda olur. “Düğünlere %99 çelenk gönderilir ama böyle istisnai durumlarda veya elinde çiçek olsun diye saksı çiçeğini tercih eden insanlarda vardır. Düğün yazın olursa *zinya* denilen saksı çiçeklerini özel olarak isteyen insanlar oluyor” (KK24). Çiçekçiler düğünlere hediye olarak *barış çiçeği* gibi salon çiçeklerinden hazırladıklarını da dile getirir.

Düğün ve mekânlarını süslemede çiçeklerin kullanıldığı görülür: “Düğünde ortamı ve masaları süslemede çiçek kullanılır” (KK67) “Salon hazırlıklarında ve güzelleştirilmek istenilen her ortamda çiçek kullanılır” (KK72). “Düğün organizasyonlarında *orkide* kullanılır” (KK85). “Düğün salonunun her yerinde çiçek kullanılır” (KK42). “Gelin ile damadın oturduğu masayı süslemek amaçlı çiçekler kullanılır” (KK61, KK39, KK67). “Masaların üzerine *gül* atılır” (KK42).

Düğün yeri seçiminde de çiçeklerin etkili olduğu görülür. “Mogan Gölü’nün etrafında en güzel ve özel düğün salonları vardır. Özellikle *sevgi çiçeği*nin yetiştiği alanlarda çok güzel düğün salonları var. Şimdi bütün evlenen çiftler düğünlerinde Gölbaşı’nda yapamasa bile gelip hiç olmazsa düğün fotoğraflarını burada çektiriyorlar. Ankara’da düğünlerin %90’ına yakını Gölbaşı’nda oluyor. Bu da Gölbaşı ekonomisine çok ciddi bir katkı sağlıyor. Bir ekmek kapısı açıyor” (KK113). Bazı çiçeklerin hikâyelerinden dolayı çiçeğin bulunduğu il ya da ilçe düğünlerin yapıldığı yer olarak tercih edilir. Gölbaşı’nda düğün yapan insanlar Zeynep ile

Mehmet'in aşkı gibi bir aşk yaşayacaklarına inanır. Gölbaşı'nda düğününü organize edenler Zeynep ile Mehmet'i yad etmektedir.

Düğün geleneklerinde kız istemede, nişan ve söz organizasyonlarında, gelin tacında, gelinin el buketinde, gelin arabalarında ve hediyeliklerde çiçek kullanıldığı görülür. Özellikle kız istemede alınan çiçeğin sayısının farklı anlamları vardır. Eskiden yapılan düğün âdetlerin değişerek günümüze kadar geldiği görülür.

3.3.2.3. Ölüm âdetlerinde kullanılan çiçekler

Mezarlıklara çiçek dikilmesinin birçok sebebi vardır. Bazı insanlar İslami inançlardan dolayı bazıları da vefat eden kişinin çiçeği sevmesinden bazıları da kendisi çiçeği sevdiği için mezarın üzerini çiçeklendirmektedir. “Peygamber efendimiz döneminde Peygamber efendimiz bir kabristandan geçerken inilti duyuyor. Peygamberimizin elinde kurumuş ağaç varmış. O kurumuş ağacı ikiye bölüp birini bir mezara birini de başka mezara diker. Yanındaki ashaplar ya Resulullah niye böyle yaptın, der. Peygamberimiz mezardan inilti geliyordu ve onlar acı çekiyordu, der. Bu ağacı diktim ki onların iniltisi kesildi. O ağaç onlara dua eder. O ağaç mezarın altındakileri ferahlatır, der. Çiçek de öyledir. Mezarlara dikilen ağaçlar ve çiçekler kabristanda yatanlara dua eder ve bu bitkilerin kabristanda yatanlara faydası dokunur” (KK4). Her canlı gibi çiçeklerin de Allah'ı zikrettiği için ya da dua ettiği inancından dolayı mezara çiçekler dikilir ve bu çiçeklerin vefat eden kişi rahatlatıldığına inanılır.

Mezara çiçek dikilme sebeplerinden biri de mezarın daha gösterişli görünmesini isteme ve ziyarete gelenlerin kendini daha iyi hissetmesidir. Hatta bu yüzden kendi sevdiği çiçeği getirip mezar üzerine diken insanlar da görülür. “Bazıları mezarı komple mermer kapattığı için sonra pişman oluyor. Keşke biraz toprak bıraksaydım da sulasaydım diyorlar. İnsanlarda mezarı sulama ihtiyacı doğuyor. Çiçek mezarı daha güzel ve gösterişli gösterir. Mezara çiçek diktiklerinde kabristana ziyarete gittiklerinde ziyaretçi kendini daha iyi hisseder” (KK8).

Kabristanı ziyaret edenin karşıya beslediği sevgi ya da psikolojik durumu kabristan ziyaretlerinde çiçek alıp almamayı etkilemektedir. “Amerika'da çalışan bir ablanın burada 20 yıllık arkadaşı ölmüş. O arkadaşının mezarına çiçek diktirmek istedi. Normalde bir mezara bir kasa çiçek dikilir. Kadın, Arkadaşının gözü bol olduğundan ve arkadaşı vefat etmeden önce gelip arkadaşını göremediğinden kendini

rahatlatmak amacıyla onun mezarına dört beş kasa çiçek diktirdi” (KK65). “Bazen vasiyetlerde başucuma şunu dikin dedikleri görülür. O zaman mezarlığa o çiçek götürülüp dikilir” (KK70). “Annem çiçek çok yetiştirdi. Annemin *sardunyadan* tut da *camgüzeline* her çeşit çiçeği vardı. Annem çiçekleri o kadar çok severdi ki mezarıma çiçek dikin diye vasiyet etti” (KK60). Kabristanı ziyaret edenler çiçek almasını vefat edenin kişisel özellikleri ya da vasiyeti de etkiler.

Günümüzde özellikle mezarlıkların üstüne bakım istemeyen *sedum* türleri tercih edilir. *Sedum* türleri ise arapsaçı, *iri yıldız*, *buz çiçeği*, *acem halısı*, *katırtırnağı* vb. çiçeklerdir. “Kabristana çiçek olarak genellikle yer örtücü türleri yani *sedum* türleri kullanılır. Mezar üzerine çiçek dikmek için devamlı bakım istemeyen ve sulamasanız da yaşayabilen türden çiçekler tercih edilir. Mevsimlik çiçek dikenlerde çiçekleri değiştirirler” (KK5). “Mezar üstüne dikmek için *sedum* çeşitleri alınır. *Sedumlar* dayanıklı olduğundan tercih ediliyor” (KK8, KK11, KK21). “Mezarlık üstüne alınan çiçekler *sedum* başlığı adı altında satılır. *Buz çiçeği*, *katırtırnağı*, *iri yıldız* ve *acem halısıdır*” (KK25). “Bizim yerimiz mezarlık çevresinde olduğundan en çok satılan dayanıklılığıyla bilinen *mezar yeşilliği* denilen *Arap saçı*, *yıldız*, *katırtırnağı* gibi çiçeklerdir. En çok giden çiçekler hep kalıcı çiçekler olsa da mevsimlik çiçeklerde genelde çok tercih ediliyor” (KK65). “*Sedum* türleri mezarın üzerini süslemek için gidiyor” (KK70). “Kabristanı her zaman ziyaret edemedikleri için mezarların üzerine genelde su istemeyen bitkiler isterler” (KK74). “Mezar ziyaretlerinde suyu fazla istemeyen *sedum* türleri götürülür” (KK73). “*Sedum* suya dayanıklıdır ve susuz da kalabilir. *Sedum* mezarın üstüne bayağı bir kalabiliyor” (KK29). “Mezar için en çok tercih edilen *sedumlar* yaz kış devamlı kalır. Birde ortasına *gül* dikeyorlar” (KK21). “*Arapsaçı* ve *katırtırnağı* en çok tercih edilenlerdir. Bunlar yaz kış durur. Ortasına da karanfil dikerler. O da kışa kadar götürür” (KK11). *Sedum* türlerinin ortasına renkli gül, karanfil ya da papatya dikilir.

Kabristan ziyaretlerine *sedum* türlerini tercih edilse de ziyarete devamlı gelenler mevsimlik çiçek tercih etmektedir. Kabristana her geldiğinde solan çiçeklerin yerine farklı mevsimlik çiçekler dikmektedir. Mevsimlik çiçeklerden özellikle *petunya*, *begonya*, *sardunya*, *yıldız* ve *kadife* tercih edilir. “Mezar ziyaretlerine en çok tercih edilen çiçekler *dikmelik gül*, *kırmızı karanfil*, *begonya*, *petunya* ve *menekşedir*” (KK65). “*Sedum* haricinde mezarlara genelde renkli dursun

diye mevsimlik çiçek dikiyorlar: *Yıldızdı, sardunyaydı ve petunyaydı*” (KK5). “*Sedum* haricinde görsellik için mezarların üstüne *karanfil* alınır. Soğan köklü olan seneye dönemi geldiğinde tekrar açarak kalıcı olan *yıldız çiçeği* alınır” (KK25). “Mezarların üstüne çiçek dikmek isteyenler *karanfil* ve *sedum* diker” (KK67). “Mezarlığa mevsimlik çiçek olarak ise *yıldız* ve *karanfil* olur” (KK21). “Mezarın üzerine yayılcı olan *mum çiçeği* ve *lavanta* dikilse de *mevsimlik çiçekler* de tercih edilir” (KK112).

Gül, lavanta, papatya gibi çiçekler de mezar üstüne dikilir. “*Lavanta, yediveren gül* ve *bodur gül* alınır. Ayrıyeten çiçek haricinde *bodur çam* ve *taflanı* da mezar başları için alırlar” (KK25). “Mezar üstüne *yediveren gül, karanfil* ve *papatya* ekerler. (KK103). “Mezarlık ziyaretlerine *karanfil* ve *gül* götürülür” (KK73, KK21). Mezarın üstüne atılanlar “*Gül* ve *karanfil* de mezarın üstüne atılır çünkü mevta güzel uğurlanmak istenir” (KK94). Ayrıca *mezarlık çiçeği* olarak bilinen *süsen* geçmişten günümüze kadar çoğunlukla mezarlıklarda görülür. “Mezarlıklara ezelden beri *süsen* ekilir” (KK110).

Mevta öldükten sonra yıkanırken *gül* suyuyla yıkandığı görülür: “Cenazeden önce mevta *gül* suyuyla yıkanırsa Allah’ın o kişiyi cennetine kabul ettiği inancı vardır. Mevta, *gül* gibi koksun diye *gül* suyuyla yıkanır” (KK108). “Mevta güzel koksun diye *gül* suyuyla yıkanır. Mevta *gül* suyuyla yıkanması sen *gül* ya da *mimoza* gibiydin gibi anlamlara da gelir” (KK113).

Kefenin içine *karanfil* ve *gül* atılır: “Mevtanın güzel kokması ve mevtayı güzel uğurlamak için ölen kişi kefenlendikten sonra kefenin içine *karanfil* ve *gül* atılır” (KK94). “Ölü gömülürken kefenin içine *çörek otu* konur” (KK78). “Ölünce peygambere *gül* koksun diye kefene *gül* yaprağı koyulur. *Gül* peygamber kokusu olduğundan kullanılır. Müslüman kesim *gül* suyunu çok kullanır” (KK79). “Gömülürken kefenin üstüne mis kokulu diye *gül* suyu, *gül* yaprağı, *lavanta* ve *kekik* atan da var. Bu çiçekler mevtanın kefeninin üstüne diğer tarafta ruhen temiz olsun diye atılır” (KK101). *Gül* kokulu olsun ya da mis kokulu olsun diye mevta yıkanırken *gül* suyuyla yıkanır ve mevtanın kefenine ve kefeninin üstüne *gül* ve güzel kokan çiçeklerden koyulur. *Çörek otu* da mevta kefenlenirken kullanılır.

Cenazelerde çeşitli çiçeklerden çelenk yaptırırlar. Cenazelerde özellikle kırmızı *karanfil* tercih edilme sebebi kırmızı *karanfilin* ölümü simgelemesidir. Cenazede

kullanılan *karanfiller* bazen çelenklerde kullanılmakta bazen ise saksı çiçeği olarak mezarın üzerine dikilmekte bazen de kesme çiçek halinde mezarın üzerine serilmektedir. Cenazelere gönderilen çelenklerdeki çiçeklerden ölen kişinin statüsü anlaşılır “Ölümde çelenk kullanılır” (KK67, KK46). “Cenazelerde *karanfilden* çelenk yapılır” (KK85). “Kırmızı *karanfil* ölümü simgeler. Cenazelerde genelde kırmızı *karanfil* kullanılır” (KK111). “Cenazede şu şu çiçek olsun diye bir şey yoktur. O cenazenin ağırlığını gösterecek *karanfil* olabilir. *Karanfil* genelde cenazelerde kullanılan bir çiçektir” (KK73). “Cenazelerde *karanfil* kullanılma sebebi maliyetinin uygun olmasıdır. Güle göre *karanfilin* maliyet uygundur” (KK74). “*Güllerden* hazırlanan çelenkler büyük ve nüfuslu insanların olduğu yerlere gönderilir. *Gülden* cenazelere de çelenk gönderilir. Çelenk *gülse* ölen kişi kesinlikle nüfuslu ve güçlü bir insandır. Çelenk *karanfildense* ölen kişi nüfuslu biri değildir. Çelengin *gülden* ya da *karanfilden* olması aslında kişilerin statüsünü belirler” (KK89).

Ölüm âdetlerinde çiçekler kullanılmaktadır. Mezarın üstündeki çiçeğin Allah’ı zikrettiğinde ölen kişinin ruhunun ferahladığı düşünüldüğünden dolayı mezarlıkların çiçeklendirilmesi önerilir. Bazen vasiyet üzerine bazen vefat eden kişinin ya da ziyaretçinin çiçek sevmesi gibi sebeplerden mezarın üzerine çiçek dikilir. Mezar üstüne özellikle yayılcı bitkiler ve *mevsimlik çiçekler* alınır. Mevtanın güzel kokması ve güzel uğurlanması için gül suyuyla yıkarlar ve kefeninin içine gül konulur. *Karanfil* cenazelerde çelenklerde kullanılır. *Gülden* çelenk nüfuslu insanların cenazesine gönderilir.

3.3.3. Kutlamalarda (Hıdırellez, Çiğdem Günü, Nevruz, Festivaller, Kandiller, Mevsimine Bağlı Olarak Kutlanan Ritüeller ve Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramı) Kullanılan Çiçekler

3.3.3.1. Hıdırellez’de kullanılan çiçekler

Hıdırellez, *Bahar Bayramı* olarak 5 Mayıs’ı 6 Mayıs’a bağlayan gece Orta Asya, Orta Doğu, Anadolu ve Balkanlar’da kutlanmaktadır. *Hıdırellez*, Hızır ile İlyas’ın buluşmasını, tabiatın canlanmasını ve baharın gelişini simgeler. *Hıdırellez’e* Aziz George, Bahar Bayramı, Hıdrellez, İderlez, Aya Yorgi, Hızır Günü ve İlk Yaz gibi adlar verilir. “*Hıdırellez* Türklerin önemli ritüellerinden birisidir. Dünyada pek çok coğrafyada *Hıdırellez* farklı adlarda kutlanır. *Hıdırellez’e* kimisi Sabantuy der.

Bizim Türklerin Asya'daki uzantıları *Sabantoy Bayramı* kutlar. *Sabantoy Bayramı*'na Tataristan'da katıldım. Hem belediye başkanı hem valisi bir bayandı. Güzelya hanımın misafiriydik. Çok şık gösteriler yapıldı. Eğlence yapıldı. Çiçek çok kullanılan bir şeydir. Gül dalına bağlanan dilek bezleri, çaputlar ve kurdeleler vardır. Gülün dibine gömülen niyet mektupları var” (KK113). *Sabuntay Bayramı* kar yerden kalkınca yapılır. *Hıdırellez* baharın gelişini ve doğanın uyanışını simgelediğinden *Hıdırellez* zamanı karlar kalkmıştır. Bundan dolayı *Sabuntay Bayramı* ile *Hıdırellez* arasında bağlantı kurulur.

Türkiye'nin birçok yerinde *Hıdırellez* kutlanılırken farklı ritüeller ve uygulamalar yapılır: “Samsun'da 5-6 Mayıs günü iş durmuştur. Ne tarlaya ne tapana giderler ne başka bir şeye giderler. O gün piknik yapılır, sallanılır ve salıncak kurulur. Onların inancına göre o gün bir iş yaparsan önümüzdeki senenin mayıs ayına kadar işleri ters gidermiş ve başlarına belalar gelirmiş. Nevşehir'deyse Hızır ile İlyas Aleyhisselam'ın geleceğine inanılır. Ne muratları varsa çizerler. Kimi ev kimi araba kimi gelinlik çizer. O çizdikleri muratlar bir ağacın veya çiçeğin altına koyulur. Böyle bir inanış var” (KK56). *Hıdırellez*'de dilenen dileklerin kabul edileceğine inananlar olduğu gibi inanmayanlarda vardır. “*Mezopotamya sümbülü* *Hıdırellez*'e denk gelir” (KK76). *Mezopotamya sümbülü* baharın başlangıcında açılır. Çiçeklerin yavaş yavaş açtığı döneme *Hıdırellez*'in denek gelmesi *Hıdırellez*'in baharı müjdelediğini kanıtlar niteliktedir.

Hıdırellez'de Ankara'da farklı uygulamalar ve pratikler yapılır. *Hıdırellez*'de *güle* çaput bağlayıp dilek dileme, *gülün* dibine dileklerin gömülmesi ya da çizilmesi, *güle* dileklerin bağlanması ve gülün dibine para konulması gibi uygulamalar yapılır. “*Hıdırellez*'de daha çok çok bulunan çiçeklere niyet mektupları, çaputlar ya da kurdeleler bağlanır. Her yerde *gül* güzel yetişmez. Anadolu *gülün* iyi yetiştiği yerlerden birisidir ve bolca o dilekler tutulur. Sabah erken kalkılır. Gün ağarmadan dilekler ve çaputlar bağlanır” (KK113). “*Hıdırellez*'de dilek diledikten sonra çiçeklere ve herhangi bir ağaca çaput bağlanır. Mezarlıklardaki kuru ağaçlara çaput bağlayanlarda görülür. *Hıdırellez*'de genelde gençler dilek diler, dua okur ve *gül* dalına çaput bağlar” (KK89). “*Hıdırellez*'de çul bağlamak batıl inançtır” (KK33). Bahçede gülü olmayanlar *Hıdırellez*'de *güle* dilek bağlamak için ya da altına dilekleri gömmek için çiçekçilerden *yediveren güllerinden* aldığı da görülür.

“*Hıdırellez’de* dilek dileyip *güllere* bağlarlar. Ben kâğıda dileğimi yazıp *gülün* dibine gömerim. O kâğıt orada kalır” (KK64). “*Hıdırellez’de gül* dalına kâğıda yazılan dilekler bağlanır” (KK42). “*Hıdırellez’de yediveren güllerimiz* gider. Yazılan dilekleri *gülün* toprağına koyarlar. Kimisi de yazılan dilekleri *gülün* dalına asar. İnancılar şekil değiştirdiğinden bu durum farklılaşır” (KK103). “*Hıdırellez’de gülün* altına dilekler yazılır. Hızır ile İlyas’ın gelip bu dilekleri aldığı ve dileklerin kabul olduğu söylenir” (KK72). “*Hıdırellez’de gül* alınır. Bir inanca göre *gülün* dibine dilek koyulur. Dileklerin kabul edildiği düşünülür. Ben de dileğimi yazıp *gülün* dibine gömdüm” (KK67). Güle bağlanan ya da *gülün* altına gömülen dilekleri Hızır ile İlyas’ın yaptığına inanılır.

Hıdırellez’de özellikle dilekler çizildiğinde kabul olacağına inanan insanlar vardır. Bazıları bir kâğıda dileğini tek kelime olarak yazıp sonra o kâğıda dileğini çizdiğinde dileğinin kabul olduğunu söyler: “*Hıdırellez’de gülün* ya da çiçeğin altına evi olmayan ev resmi ve bebeği olmayan bebek resmi çizer” (KK60). “*Hıdırellez’de gül* ağacının altına taşla resim çizerdik. (KK31). “*Gülün* dibine ev resmi koyarsan evin olur” (KK33). “*Gülün* altına dileklerini koyarlar” (KK6). “*Hıdırellez’de* dilekleri kâğıda yazıp *gülün* dibine gömdüğün zaman dileklerin kabul olacağına inanılır” (KK2). “Evler eskiden bahçeli olduğu için 5 Mayıs’ı 6 Mayıs’a bağlayan gece olan *Hıdırellez’de* istediklerini çizdikleri bir kâğıdı bir çiçeğin ya da bitkinin altına gömerler. Şimdilerde herhangi bir çiçek yerine *gülün* altına dileklerini resmettikleri kağıtları gömerler” (KK68). “*Hıdırellez’de kırmızı gülü* bahçeye ya da balkona dikiyorlar. Balkonu yoksa küçük saksı alıp evin bir köşesine *gülü* dikip dilek diliyorlar. Eski geleneklerimize göre bir tane kâğıda ne istiyorsan (ev, araba veya para) çiziyorsun. Ondan sonra akşam namazı okunmadan önce *gülün* altına o kâğıdı gömüyorsun” (KK101). “Benim çocuğum olmuyordu. Hıdırellez günü doktora giderken yolda parkın orada *gülleri* gördüm. *Güllerin* dibine üç tane çocuk çizdim. El ele tutuşmuş iki kız bir oğlan çizmiştim. Hatta annem rahmetli bizdeydi. Niye üç tane çocuk çizdin dedi. Üç tane çocuğum oldu. Bu sene *gülün* dibine araba çizeceğim” (KK40). “*Hıdırellez’de* çizim yapıp balkona koyarım. Bazen de balkona ertesi gün içmek için su koyarım. Genellikle çizdiğim şeyler de oluyor. Dilek dilemenin de bir yazı dili var. Dilekleri tek kelimelerle yazmak daha etkili olur. Dileği çizip sonra tek kelime ile yazmak gerekir. Ben yüksek lisansımı yazmıştım. Yüksek lisans diplomasını şekillerle belirtip sonra yüksek lisansı yazınca daha etkili olduğu

söylenir. Bu bilimseldir” (KK112). *Hıdırellez’de* çizilen dilekler herhangi bir odun parçasıyla *gülün* altına çizilebileceği gibi bir kâğıda kalemle çizilip *gülün* dibine gömülebilir.

Hıdırellez günü bereketin artacağına inanılır. 5 Mayıs’ı 6 Mayıs’a bağlayan gece hamur ve yoğurt mayalanır ve mutfaktaki gıda saklama kaplarının ağzı açılır. Bunlar yapıldığında o evde bolluk ve bereket olacağına inanılır. Bolluk ve bereket artması için farklı uygulamalarda yapılır: “*Hıdırellez’de* çiçeklerin altına paralar korduk. Evimin terasına *gül* diktim. Her sene akşam *gülün* altına kâğıt ve bozuk para gömerim. Sabah kalktığımda evlatlarıma paraları dağıtırım. Her evladıma hem bozuk hem kâğıt para veririm ki cüzdanlarında kâğıt paraları da bozuk paraları da bitmesin. Çocuklar parayı cüzdanlarına koyar ve diğer *Hıdırellez’e* kadar harcamazlar” (KK43). “*Hıdırellez’de* *gülün* altına para gömerler. Özel olarak *gül* almazlar çünkü bahçelerinde hazır dikili *gül* vardır. O ritüellerde o *gülden* yararlanılır” (KK73). *Hıdırellez’de* *gül* ya da herhangi bir çiçeğin dibine bozuk para konulup diğer gün tekrardan çiçeğin dibindeki para cüzdana konulursa yıl boyu kişinin para sıkıntısı çekmeyeceğine inanılır. Ankara Çubuk Dumlupınar Köyü’nde Hıdırellez ile ilgili şu uygulama yapılır:

Küçük bir kıza kova verilerek çiçek toplaması istenir. Toplanan çiçeklerin içine su konur ve bu Hıdırellez için bir davetiye işlevi görür. Bu kovaya, genç kızlar yüzük veya küpe gibi bir eşyasını atar. Kovada eşyalar bir gün bekletilir ve ertesi gün evlenme vakti yakın olan bir genç kız seçilir. Ona “gelin” ismi verilir. Bu sırada başka bir kız da mâni söyler. Genç kızın çektiği eşya kiminse, o mâni onun olur. Onun bahtına söylenmiş olur (Oğuz- Aslan, 2020: 57).

Hıdırellez’de şenlikler ve eğlenceler düzenlenir. Hıdırellez’de nişanlı ve sözlü kızlar alışverişe götürülür. Ayrıca gelin kızlar pikniğe göçtürülürdü. “Oğlan kardeşim nişanlıydı. *Hıdırellez’i* kutlamak için ailecek gelin kızı ziyarete gittik. Bizde bu ziyaret adettir. *Hıdırellez’de* geline kurban kesilir. Etlerle de mangal yakılır. Hıdırellez’de gelini çarşıya çıkarıp hediye olarak bilezik aldık” (KK59). “*Hıdırellez’de* eskiden nişanlı kızlar eğlenceye götürülürdü. Çerez alınır, yenilir, içilir ve eğlenilir” (KK60). “*Hıdırellez’de* yemekli şenlik yapılır. Herkes toplanıp gider. *Hıdırellez’de* çadırlar kurulur ve mangallar yakılır” (KK38). “*Hıdırellez’de* şenliklerde kurban kesilir ve et kavurulur” (KK90). “*Hıdırellez’de* şenlik olur. Bütün arkadaşlar köyde toplanıp motorla pikniğe giderdik. Eğlence bitince beş kilometre yürüyerek köye dönerdik. Eğlence ortamı oluşur. *Hıdırellez* eğlencesi su kenarında

olur. Kavaklığın kenarlarında güröl güröl öz akardı” (KK43). “*Hıdırellez* şenliğinde kadınlar evde hazırlık yaparmış. Kek, poğaça gibi yiyecekler hazırlanır. Ateşler yakılır ve ateşin üstünden atarlardı” (KK44). “Köyde şenlik yapılırdı. Herkes bir şeyler yapardı. Köylüler topluca piknik için su kenarına giderdi. Bizim köyde çeşme veya dereye gidilirdi. Şenlikte ip atlanır ve top oynanır” (KK57). “*Hıdırellez*’de insanlar ailecek ya da arkadaşlarıyla pikniğe gidermiş” (KK91). “*Hıdırellez*’de ateşin üstünden atlanır” (KK92). “*Hıdırellez* kutlamalarında ateş yakıp üzerinden atlarlar” (KK6). “*Hıdırellez*’de ateş yakarlar ve bahar çiçekleri dikerler. Eskiden *Hıdırellez* çok kutlanılırdı ama şimdi *Hıdırellez* kutlaması kalmadı” (KK85). *Hıdırellez*’de kırlara çıkılıp mangallar yapılır. *Hıdırellez* baharın gelişini simgelediğinden dolayı insanlar çiçek dikerdi. Günahların üstlerinden dökülmesi için *Hıdırellez*’de ateş yakılıp atlanılırdı.

Hıdırellez’de dileklerin kabul olacağına inanılırsa dilekler kabul olur. *Hıdırellez*’deki ritüeller yapılırken dileklerin kabul olacağına inanılmazsa dilekler kabul olmaz. Dileklerin gerçekleşeceğine inanılarak ritüeller yapılmalıdır. “Eskiden *Hıdırellez*’den bir gün önce evin balkonuna dileklerimizi mandallarla çizerdik. Neyin olsun istiyorsan onu çizmeliydin. Ev ve araba resmi çizenlerin evi ve arabası olacağına inanırlar. Ben *Hıdırellez*’de ev ve araba çizdim halde daha evim ve arabam olmadı. Belki inanarak yapmadığımdan olmadı” (KK57).

Hıdırellez’deki ritüeller yapılırken gül yerine başka çiçekler ya da ağaçlar kullanıldığı görülmüştür: “*Hıdırellez*’de ağacın kenarına istediklerimizi çizerdik” (KK58). “*Hıdırellez*’de meyve ağacına kurdele bağladıklarını gördüm” (KK92). “*Hıdırellez*’de Nevşehir, Niğde ve Mardin gibi illerde çiçeklere dilek dilenir ama daha çok çiçekten ziyade ahlal ve kızılca ağaçlarına dilekler bağlanırdı” (KK90). “*Hıdırellez*’de ağaçlara kumaşlar bağlayıp dilek tuttuklarını gördüm. Ayrıca *Hıdırellez*’de ağaçlara kilit asanlar da var” (KK108).

Hıdırellez’de neden güle dilek bağlandığı sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir: “Sol elde yüzük takılan parmağa gül bacı derler. Bu yüzük parmağı seni hayata bağlar. Bu yüzden *Hıdırellez*’de güle de dilek bağlarlar” (KK110). “*Hıdırellez*’de gül ön plana çıkıyor. Güle güzel dilekleri asma davranışının nedeni gülün estetik bir görünüşe sahip olmasıdır. Kâğıda dileklerini yazıp kese veya torbanın içine konur. Gülün güzelliğinden dolayı bu kese gül dalına asılır. Gülün

güzelliğinden dolayı dileklerin gerçekleşeceğine ve güzel duygulara vesile olacağına inanılır” (KK96). “*Hıdırellez’de birbirlerine gül verirler. Gülü verdiği kişiyi kusursuz ve güzel olarak nitelersin. Böylece gül verilen kişi kıvanç duyar. Gülü alan kişi kendisine değer verildiğini düşünür*” (KK96). “*Hıdırellez’de istediklerimi çizip balkona koyunca güzel bir enerji oluşuyor. Dileklerimi çizmek beni hafifletiyor*” (KK112). “*Hıdırellez’de gül ağacına dilek bağlıyorlar. Gül mistik bir şeydir. Dinlerin hepsi güle önem verir. Uzak Doğu dinleri de buna dahildir. Çünkü gülün katmerli içindeki sırrı anlatır. İslam sanatında mezar taşları hariç bütün çiçekler sterilizedir. Mezar taşlarına açık açık çiçekler işlenirken türbeler ve camilerde çiçekler hep sterilizedir*” (KK110). *Hıdırellez’de dilekleri güle bağlama sebebi gülün görünüşünün güzel olması ve mistik anlamından dolayıdır.*

Hıdırellez’de gül haricinde menekşe de alınır. Bu alınan çiçekler alındığında tomurcuklu olmasına dikkat edilir çünkü çiçek eve getirildiğinde açtığında dileklerin kabul olacağı inancı vardır. Bazen de Hıdırellez’de alınan güller bahçeye dikildiğinde eğer tutarsa dileklerin kabul olacağına inanılır. “Hıdırellez’de mini gül alıp dilek dileyip dikiyorlar” (KK81). “Hıdırellez’de gül dikerler ama bu uygulama çok yaygın değildir. Hıdırellez’de gülleri saksılarıyla alırlar. Gülü dilek dileyip dikerler” (KK66). “Hıdırellez’de saksıda gül alıp bahçeye dikerler” (KK75). “Hıdırellez’de gül satılıyor ve dilek diliyorlar” (KK5). “Saksıda gül aldıktan sonra dilek dilerler” (KK102). “Hıdırellez’de gülün açmamış olmasına dikkat edilir. Tomurcuklu gül dilek tutulduktan sonra sulanır. Tomurcuklar açtığı zaman dileklerin gerçekleşeceğine inanılır” (KK25). “Hıdırellez günü eve kırmızı gül koyduğunuz zaman uğur getirildiğine inanılıyor. Sabaha kadar dilek dileyip ve mum dikildiğinde evin ve paranın bereketlendiğine inanılıyor” (KK1). “Hıdırellez’de menekşe satılır çünkü eskiden menekşe yaz mevsiminin başlangıcı sayılırdı” (KK7). Hıdırellez’de dağlardan menekşe toplayanlarda vardır. Evde menekşe yetiştirenler gül yerine dileklerini menekşenin altına gömdükleri de görülür.

UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Hükümetler Arası Komite Toplantısı’nda Türkiye ve Makedonya’nın ortak dosyası olan Bahar Bayramı *Hıdırellez* Temsilî Liste’ye kaydedildi. Böylece Türkiye 2017’ye kadar İnsanlığın

Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesine 15 unsurunu kaydettirmiş oldu.²² İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesine Hıdırellez'in girmesiyle birlikte kutlamalara daha fazla ağırlık verilmiş ve *Hıdırellez'deki* uygulamaların kuşaktan kuşağa aktarımı daha kolay olmuştur. 12 Mayıs 2022 tarihinde Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde düzenlenen *Hıdırellez Şenliği* düzenlenir. *Hıdırellez Şenliği*'nin akışı şu şekildedir:

Program Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Yusuf TEKİN, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Başkanı Sayın Prof. Dr. Öcal OĞUZ ve AHBV Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı Sayın Prof. Dr. Nurşen ÖZKUL FINDIK'ın açılış konuşmalarıyla başlamıştır. Programın devamında dilek dileme, yumurta boyama, ateşten atlama, geleneksel çocuk oyunları, Karagöz Gösterim, masal anlatımı, meddah hikâyeleri gibi uygulamalar katılımcılarla birlikte deneyimlenmiştir. Program hedik ve şerbet ikramıyla son bulmuştur.²³

Hıdırellez kutlamalarına farklı adlarda verilse farklı coğrafyalarda kutlanmaktadır. Bu kutlamalarda eğlenceler düzenlenir. Özellikle *güllere* dilek dilenir. *Hıdırellez*, İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesine kaydedilmiştir. Böylece kutlamalara daha fazla ağırlık verilmiştir. *Hıdırellez'de* çiçekçilerde *gül* ve *menekşe* satılır. *Hıdırellez'de* çiçek kullanıldığından çiçekçilerde o gün diğer günlere göre daha fazla iş olmaktadır. Özellikle *gül* alınıp dikilirse ya da tomurcuklu çiçekler çiçeği satın alanın evinde açarsa dileklerin kabul olacağı gibi halk inanışları oluşur. Bu halk inanışlarında temel unsur *gül* ya da bir çiçektir. Çiçeğin görünümü ya da anlamından dolayı *Hıdırellez'de* kullanılır.

3.3.3.2. Çiğdem günü kullanılan çiçekler

Çiğdem; çok yıllık, birçok rengi olan, kırlarda, dağlarda, bağlarda ve bayırlarda yetişen ve soğanlı bir kır bitkisidir. *Çiğdemler Iridaceae* familyasındandır. *Ankara çiğdemi (Crocus ancyrensis)* ise endemik bitkilerdendir. *Çiğdem*, cemreler düştükten sonra baharda çıkar. Bundan dolayı *çiğdem* baharın müjdeleyicisidir. İklim değişikliklerinden dolayı *çiğdem* mart ve nisan ayında çıkacağına daha erken de çıkabilmektedir. “*Çiğdem baharı müjdeler*” (KK70). “*Çiğdem*, 21 Mart civarı kutsal bir dönemde açar” (KK110). “*Ankara çiğdemi yaz başlangıcının çiçeğidir*” (KK106).

²² Hıdırellez'in İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesine kaydedilmesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.unesco.org.tr/Home/AnnouncementDetail/68>

²³ Hıdırellez Şenliği hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.unesco.org.tr/Home/AnnouncementDetail/5970>

“Çiğdem ilkbahar aylarında olur” (KK32). “Ankara çiğdemi kırsal alanlarda yetişen doğal kır bitkidir. Çiğdem genelde bahar başlangıcında çiçeğini açar. Çiğdem, bizim köyde portakal kabuğu renginde oruncu yani koyu sarı olurdu. Çiğdem, açık sarı veya koyu sarı açardı. Çiğdem mavisini de olur” (KK87). “Çiğdem rengarenktir. Çiğdem sarısı da moru da var” (KK68). “Ankara çiğdemi sarı olur” (KK88). “Çiğdem beyaz çiçeklisi, sarı çiçeklisi, kırmızı çiçeklisi gibi birçok çeşidi vardır” (KK90). “Bizim eve yakın çayırda sarı sarı çiçekler çıkardı. Sanki sarı tohum ekmiş gibiydi. O sarı sarı çiçekler çiğdemdi. Çiğdem boyu uzun, uçları sarı ve üç yapraklıydı. Çiğdem yaprakları kalp şeklindeydi” (KK36). “Ankara çiğdemi, bahar başlangıcını müjdedi. Genellikle çiğdem çok fazla dağlık ve tepelik arazilerde çıkar” (KK112). “Genellikle çiğdem sarı ve mor olur. Baharın ilk kardelen ve çiğdem çıkar.” (KK110). “Kardelen ve çiğdem doğada kendiliğinden yetişen ve adaptasyona çok uygun olan bitkilerdir. Kardelen ve çiğdem soğanlı bitkilerdir” (KK89). “Çiğdem iklime göre nisan ayında ya da nisandan bir ay önce çıkabilir. Çiğdem martta çıkıyor. Şimdi çiğdem ocakta bile çıkıyor” (KK27). “Kışın ortasında karın ortasında çiğdemler çıkmıştı” (KK64). “Ankara çiğdemi Ankara’ya özgüdür. Ankara çiğdemi çiçekçilerde bulunmaz. Normalde ülkenin her yerinde çiğdem ve gelincik var” (KK75). “Çiğdem kendinden biten bir şey olduğu için yetiştiriciliğini yapmıyoruz” (KK16). “Çiğdem bizim orada çekirdek ya da dağda yetişen sarı bir bitkidir” (KK91). “Soğanlı bitki olan çiğdem ilkbaharda açar ve baharın müjdecisidir. (KK102). “Çiğdem rengi güzeldir. Çiğdem nisan ve mayıs yağmurlarından sonra topraktan fışkırır” (KK103). Çiğdem soğanlı bir çiçektir. Çiğdem sarı olarak bilinse de moru ve beyazı da vardır. Kırda ve dağlık alanlarda çiğdem rastlanır.

Çiğdem soğanlı bir bitki olduğundan kırlar haricinde soğanı dikilen alanlarda da görülür. “Ben sarı çiğdemi severim. Bizim bağımız evimizin hemen üstündeydi. Bağ, çiğdem çıkınca sapsarı olurdu. Herkes o bağa imrenerek bakardı. Babam şu her taraftan çiğdem söküp getirip oraya dikmiş. Bağ çiğdemler çıkınca çok güzel gözükürdü” (KK53).

Ankara’nın Çamlıdere, Kızılcahamam, Kazan, Etimesgut, Ayaş ve Beypazarı ilçelerinde çiğdeme rastlanır. “Ankara’da çiğdem çok fazla var. Ankara Çamlıdere’de, Kızılcahamam’da ve Kazan’da çiğdem çok fazla çıkıyor. Çiğdem baharla birlikte hatta karlar varken çıkar” (KK68). “Çiğdem her yerde olur. İklimden

dolayı Ankara’da *çiğdem* az ve küçük olur” (KK70). “*Çiğdem* her yerde olmadığından *çiğdeme* denk gelmek önemlidir” (KK72). “Elvankent tarafında *çiğdem* toplamıştım” (KK112). “Ayaş İlhan Köyü’ndenim. *Çiğdem* bizim köyde çok olur” (KK27). “Çamlıdere tarafına *çiğdem* toplamaya gittim” (KK64). “Mayıs haziran gibi Yapracık’a *çiğdem* toplamaya arabalarla geliyorlar. İnsanlar *çiğdemi* toplayıp gidiyor” (KK10). “*Çiğdem* toplamaya bekarken bir iki kere gittim. Eskiden *çiğdem* toplamaya gidilirdi. Şimdi doğru düzgün tarla tapan kalmadığı için *çiğdem* toplamaya gidilmez” (KK57). Bahar başlangıcında *çiğdemin* görüldüğü diğer bir yerde Gölbaşı’ndaki Eymir Gölü’nün çevresidir. Çarpık kentleşme sonucunda *çiğdemin* çıktığı doğal alanlarda yok olmaya başlamıştır.

Bireysel ya da toplu olarak *çiğdem* toplamaya gidilir. *Çiğdem* toplamak yerine *çiğdem* kazmak ya da *çiğdem* sökmek ifadeleri de kullanılır. *Çiğdem* soğanına da tomurcuk, kök ve meyve denilir. *Çiğdem* toplamaya çomak, değnek, kazgıç, küsküç ya da kösküç adı verilen sopalarla gidilirdi. *Çiğdem* toplayıp soğanlarını yerler. “Çocukken çocuklarla toplaşıp *çiğdem* toplamaya gittim” (KK4). “Zamanında *çiğdem* toplayıp yemiştım. Artık çocuklar *çiğdem* toplamaya gitmiyor” (KK70). “*Çiğdem* kısa süreli olarak nisan ayında çıkar. *Çiğdem* yenilen bir bitkidir. *Çiğdemi* toplayıp soğanını yerler” (KK72). “*Çiğdemin* kökünde meyvesi vardır. Ben on yaşındayken abilerimle *çiğdemler* çıktığı zaman *çiğdem* toplamaya giderdik. Çocukken çomaklarla *çiğdemin* soğanını yani dibindeki meyvesini çıkarıp yerdım” (KK87). “*Çiğdemi* çok severim. *Çiğdem* çok lezzetlidir. Çocukluğumda *çiğdem* toplamaya gittim. *Çiğdemin* soğanını yerdik” (KK32). “*Çiğdemleri* biz küçükken toplayıp yerdik” (KK40). “*Çiğdemi* kazar kazar yerdik” (KK43). “*Çiğdemi* köydeyken topladım” (KK42). “Çocukken Ankara *çiğdemi* toplayıp yerdik. *Çiğdemin* altındaki patates gibi olan şey yenilirdi” (KK47). “Küçükken *çiğdem* toplardım. *Çiğdemi* soyunca içinden beyaz beyaz kökü çıkardı” (KK51). “Ben sarı *çiğdemi* severim. *Çiğdemi* çocukken çok toplardım ve dipteki tomurcuğu yerdım” (KK53). “Çocukken *çiğdem* toplamaya çok gittik. Sopa yapıp bağı *çiğdeme* giderdik” (KK27). “Biz *çiğdemin* soğanını yerdik” (KK52). “*Çiğdemi* toplayıp çiçeğini ve soğanını yerdik” (KK55). “Köydeyken *çiğdemi* kazıp çıkartırdık. *Çiğdemin* altta kökü vardır ve o kökü yenilir” (KK91). “*Çiğdem* toplamaya bireysel olarak gittim. (KK108).

Çiğdem toplarken yaşanan keyifli anlar ya da *çiğdemi* bulma heyecanı *çiğdem* toplama nedenlerindendir. Kırsal bölgelerde *çiğdem* gezmek bazı insanlara zevk verir. “*Çiğdem* topladım. *Çiğdem* toplamaya gitmek eğlenceli olur. *Çiğdem* yüksek yerlerde olduğu için *çiğdem* toplamak zor olur. Hatta *çiğdem* toplarken bir kere düşmüştüm. Çocukken *çiğdemi* aramak ve keşfetmek çok keyifli oluyordu” (KK112). “*Çiğdem* toplamaya küçükken gittim. *Çiğdemi* toplamaya gitmek zevklidir. *Çiğdem*in meyvesini yemeninde ayrı bir zevki vardır” (KK103).

İnsanların *çiğdemi* çok sevmesinin nedenlerinden biri *çiğdeme* yükledikleri anlamdır. Çoğu insan *çiğdeme* bolluk, bereket ve doğurganlık anlamlarını yüklemiştir. “*Çiğdemi* çok seviyorum çünkü *çiğdem* benim çocukluğumu temsil ediyor” (KK112). “Kırda ve bayırda çıkan *çiğdem*; güzellik, bereket ve baharın simgesi olduğundan toplanıp yenilir. (KK101). “*Çiğdem* baharı müjdelere, doğanın uyanışını ve bereketi ifade eder. *Çiğdem* yoğun olursa o yıl bereketin daha iyi olacağı düşünülür” (KK108).

Gül kokusu peygamberimizin kokusu olarak bilinir. *Nergis* ve *çiğdem*in kokusunun da peygamberimizin kokusu olduğuna inananlar vardır. Hatta *çiğdem* çıktığında peygamberimizin kokusunu duymak için *çiğdem* toplamaya gidenler görülür. *Çiğdem*, toplamayı ve yemeyi bazı insanlar sünnet olduğuna inanır. Toplanan *çiğdem*lerse *çiğdem* yemek sünnet diye konu komşuya dağıtılır. Bu yüzden *gül* gibi *çiğdem* ve *nergiste* diğer çiçeklere göre daha kıymetlidir. “Çocukluğumda *çiğdem* toplamış bir insanımdır. *Çiğdeme* gidelim diye baharın gelmesini beklerdik. *Çiğdemi* toplayıp yemenin dini boyutu var. Dedem rahmetli peygamberimizin kokusunun ilk çiçeklerden olan *gül*, *çiğdem* ve başka bir çiçeğin karışımı gibi koktuğunu söylerdi. Bu yüzden büyüklerimiz ‘*çiğdem* ilk çıktığı zaman toplamak sünnettir’ derdi. Büyüklerimiz *çiğdem* yemek sünnettir diye özellikle *çiğdem* yerlerdi. Bizim yetiştirilme ortamımızda bu inançtan dolayı *çiğdeme* ve *güle* karşı özel bir ilgi vardı. O zamanki imkanlar düşünüldüğünde belki *gül* ekip de *gül* yetiştirebilecek şartlar yoktu. Belki de ekonomik şartlar rahat olmadığından insanlar daha çok tahılla veya hayvancılıkla uğraştı. İnsanlar yeni yeni hafta sonu kaçamakları için bir yer yapıp orada *gül* ve diğer çiçek çeşitlerini yetiştirmektedir. Üç beş arkadaş toplanıp dağlara ve tepelere *çiğdem* toplamaya giderdik. Arkadaşlarla bayağı fazla *çiğdem* toplardık. *Çiğdem* çıkmış yemesi sünnet hesabıyla *çiğdem*

toplamadan dönünce komşularımıza üçer beşer *çiğdem* dağıttırdık. Ondan sonra çocuklarla topladığımız *çiğdem*lerin çiçeğini yerdik” (KK90).

Çiğdem çıkmaya başlayınca yağmur gelini yapılırdı. Yağmur gelini, baharın gelişinden dolayı ve yağmur yağması için yapılır. Küçük çocuklar yağmur gelini yapılmasında öncüdür. Çocuklar kapı kapı dolaşıp pilavlık malzeme toplarlar. Herkes malzeme verir. Bu uygulama *çiğdem* gezmesine benzetilmektedir. *Çiğdem* gezmesinde de *çiğdem* pilavı pişirmek için kapı kapı dolaşıldığı bilinmektedir. Geçmişten günümüze *çiğdem* zamanı baharın gelişini kutlamak için yapılan kutlamalar *çiğdem* gezmesi, *çiğdem* aşısı, *çiğdem* şenliği, *çiğdem* pilavı ya da yağmur gelini gibi adlar almıştır. Bazı insanların topluca *çiğdem* toplamaya gittiklerinde yağmur duası yaptığı görülür. “Baharın ilk zamanlarında veya *çiğdem*ler çıkmaya başladığında yağmur yağması için yağmur gelini yapılırdı. Yağmur gelini için *çiğdem* zamanı beklenirdi. Baharın yağmur mevsiminde 8, 10, 20,30 ya da 50 mahallenin ne kadar çocuğu varsa mahalleleri dolaşırlar. Yağ satarım /Bal satarım/ Ustam ölmüş/ Ben satarım diyerek pilavlık malzeme toplarlar. Yağmur gelini yağ ister/ Bir kaşık ayran ister ifadesini çocuklar mahalleyi gezerken söylerdi. Çocuklar bir eve varınca o ev bir ölçek bulgur verir. Öteki evdekiler yağ verir. Kimisi de yoğurt verirdi. Herkes neyi varsa onu verir. Ona varır. O da tuz verir. Köyün yaşlı kadını siz pilavlık malzeme toplayın gelin, der. Kadın pilavınızı pişireceğim, der. Mahalleli azsa diğer mahalleye de geçilir. Bulgur pilavı pişmesi için ne lazımsa toplanılır. Yaşlı kadın büyük bir kazan pilav pişirir. Pilavı bütün çocuklar oturup yer. Genelde yağmur gelini yapıldıktan sonra hava yağışlı olurdu” (KK78). “*Çiğdem* zamanı yağmur duası olurdu. Yağmur duası yağmur yağmadığı zamanda da yapılır. Biz *çiğdem* toplamasıyla yağmur duasını birlikte yapıyoruz. Bahar geldi miydi *çiğdem*ler çıktı denilirdi. Elde değnek ile *çiğdem* toplanılır. Değneğe kösküç derdik. Köskücümüz olurdu. Büyüklerimiz çocuklara kösküç yapardı. Biz tarlalara *çiğdem* toplamaya gittiğimizde toprağı eşerek *çiğdem*leri toplayıp getirirdik” (KK55).

Şubat ya da mart aylarında *çiğdem*ler çıkmaya başlayınca *çiğdem* şenlikleri yapılır. Günümüzde kentleşmeden dolayı bazıları bu kültürü devam ettirmekteyken bazıları ettirememektedir. Bu şenliklerde *çiğdem* pilavını yaşlılar pişirir ve topluca yenilirdi. *Çiğdem* şenliği festival havasında geçerdi. “*Çiğdem* şenlikleri yapılır” (KK32). “Benim köyüm küçük bir köydür. Köyümüz 4- 5 sene *çiğdem* şenliği

yapıldı. Daha sonrasında köylüler çiğdem şenliği yapmayı bıraktılar” (KK51). “Çiğdem toplardık. Çiğdem şenliği yapardık ve toplanan çiğdemleri konu komşuyla şenlikte yerdik” (KK55). “Bazı köylerde çiğdem şenliği yapılır. Çiğdem şenliği yöreye mal olmuş bir durumdur” (KK103). “Çiğdem zamanı gençler gidip çiğdem toplardı. Köyde şenlikte kurbanlar kesildi, bulgur kaynatıldı ve pilav pişirildi” (KK59). “Mardinli bir kadın çiğdem toplayıp çiğdem pilavı yaptı ve pilavın tadı çok güzeldi. (KK44). “Çiğdemi yedim ve annemler çiğdemin pilavını yapardı” (KK60).

UNESCO’nun Dünya Kültür Miras Listesi’nde yer alan *çiğdem gezmesi* geleneği yaşatılmaya çalışılmaktadır. Günümüzde kentte yapılan *çiğdem* festivalleri yeniden canlandırma örneği olarak görülebilir. Ankara’da köylerde yapılan *çiğdem* şenlikleri ise eski gelenekleri hâlen yansıttığından yeniden canlandırma örneği olarak görülmez. Oğuz’a göre Çiğdem Gününün yeniden canlandırılmasına yönelik uygulamaların çoğu aynı formatta olan kentsel festivallere benzemektedir. Dolayısıyla bu uygulamalar geleneğin yaşatıldığı dönemdeki yapı ve işlevinden uzak olmaktadır. Yeniden canlandırmanın olumlu yanları ise topluluk kimliği güçlenmekte, gençlere doğa ve sevgi bilinci aşılanmakta ve kültürel miras hatırlanmaktadır (2014: 25). Kentte ya da köyde çiğdem festivalleri halka toplum olabilme bilincini aşılarmaktadır. 7. *Hamamönü Çiğdem Şenliği* düzenlenmiştir. Toplanan çiğdemler kuru bir dala takılarak *çiğdem* çalısı yapılmıştır. *Çiğdem çiğdem* çiçekcik /Emmim oğlu göçeçik/Yağ verenin oğlu olsun/Bulgur verenin kızı olsun gibi maniler söylenerek Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesinin komşuları gezilmiştir. Her gidilen yerden yağ ve bulgur toplanmıştır. Şenlikte çiğdem pilavı ve ayran dağıtılmıştır. 7. *Hamamönü Çiğdem Şenliği* kentleşmeden dolayı unutulmaya yüz tutmuş bir geleneğin unutulmasını engellemektedir. 7. *Hamamönü Çiğdem Şenliği*’nde “Nevruz Çiçektir Biyolojik Çeşitliliktir” sergisi yapılmıştır. *Nevruz* ve *Çiğdem Günü* kutlamalarının ve Türkiye’deki çoğu endemik *çiğdem* ve *nevrüz* çiçeklerinin fotoğraflarına sergide yer verilmiştir.

Farklı farklı renklerde olan *çiğdem* Ankara’nın çeşitli yerlerinde çıkmaktadır. Ankara *çiğdemi* endemik bir bitkidir. İnsanlar toplanıp *çiğdem* toplamaya gitmekte ve *çiğdem* toplarken eğlenmektedir. *Çiğdem* kokusunun peygamber kokusu olduğuna inanılır. *Çiğdem* toplamaya gidilme sebebi hem geleneği sürdürmek hem peygamber kokusunu duymak içindir. *Çiğdem* zamanı yağmur gelini de yapılmaktadır.

UNESCO'nun Dünya Kültür Miras Listesi'nde yer alan *çiğdem gezmesi* geleneği köylerde de şehirler de de yaşatılmaya çalışılmaktadır. Kentte yapılan *çiğdem* festivalleri geçmişte düzenlenen festivallerdeki ruhu yansıtmasa da yeniden canlandırma olarak görülür.

3.3.3.3. Nevruzda kullanılan çiçekler

Anadolu'da ritüellerde kullanılan çiçeklerden olan *nevrüz* mart ayında açmaktadır. *Nevruz çiçeğine* Anadolu orkidesi, iris, *navroz*, *nawroz*, *doğum günü çiçeği* gibi isimler verilmiştir. *Nevruz Bayramı* günümüzde 21 Mart'ta kutlanılır. Geçmişten günümüze *Nevruz'u* birçok medeniyet kutlamaktadır. *Nevruz Bayramı* baharın gelişini müjdelediği için *Bahar Bayramı* da denilir. İsmi çiçekten alan bu bayram "*Nevruz*, bahar bayramıdır. *Nevruz*, baharı müjdeler" (KK68). "Mayıs ayında falan *Nevruz* kutlanılır" (KK75). "*Nevruzu* üç gün kutluyorlar ve daha çok Arap kökenliler *Nevruzu* kutluyor" (KK101). "*Nevruz çiçeği* baharı müjdeler" (KK72). "*Nevruz*, Anadolu coğrafyasının en güzel çiçeklerindendir. *Salep*, *nevrüz* çiçeğinin köküdür. *Nevruz*, nadir bulunan bir çiçektir ve mart ayında çiçek açar. 21 Mart günü *nevrüzün* açılış zamanıdır. Hititlerde *Purulli* diye bir bayram var. Tam gün dönencesinde bayram yapılır. Kuzey yarım kürenin bayramıdır. Soğanlı bir bitki için kırk gün bayram ya da festival yapıyorlar. *Nevruzun* kökü yumrulu yani soğanlıdır. Hitit Kralı, eşi ve rahipler bu bayram bitene kadar oradan çıkmıyorlar. Bu bayram ya da festival bitene kadar Hitit Kralı hiçbir yere gidemiyor. Festivalden sonra kral sefere falan gidebiliyor. 40 gün geçince karlar eriyecek ve havalar normalleşecektir. Krala bu 40 gün geçince sefere çıkabilecektir. 21 Mart'tan kırk gün çıktığında mayısa filan gelir. Mayısta her zaman her yere gidebilirsin. Mayısta karlar erir ve yollar açılır. *Purulli Bayramı'nın* Orta Asya'dan geldiği düşünülür" (KK110). Tarihin 21 Mart olmasından ve bir bayram havasında kutlanmasından *Nevruz Bayramı'nın* kökleri bu *Purulli Bayramı'na* bağlanabilir. Hititlerde *nevrüzün* açması günümüzdeki gibi baharın başlangıcını simgelediği görülür. Festivalle doğanın canlanması kutlanır. Günümüzde de bu bayramı kutlayanlar arasında 40 gün olmasa da o günü kutsal olarak görüp herhangi bir işle ilgilenmeyenler vardır. "*Nevruz'un* bayram günü olarak seçilmesinin arkasında kuzey yarım küredeki gün dönümü meselesi ve o dönemde açan en güzel çiçeğin *nevrüz* olması olabilir. *Nevruz Bayramı*

ismini de *nevruz çiçeğinden* alır” (KK110). Görüşlerden hareketle *nevruz* hem çiçek adı hem özel bir gün adı hem bayram adıdır.

Nevruz Bayramı bir festival havasında kutlanmaktadır. *Nevruz Bayramı’nda* çeşitli eğlenceler yapılmaktadır. “*Nevruz’da* ateşin üzerinden atlıyorlar. *Nevruz, Bahar Bayramı* adı altında Türk geleneğidir” (KK87). “*Nevruz zamanı* gelin kızlarımıza hediye götürürdük ve şenlik yapılırdı” (KK55). *Nevruz Bayramı’nda* Osmanlı ve Selçuklu devletinde *nevruziye* adlı şiirler okunurdu. *Nevruz Bayramı’nda* buğday çimlendirilip semeni hazırlanır ve bolluk için yumurtalar boyanır. Bu yumurtaların üzerine *nevruz çiçeği* ya farklı çiçeklerin motifleri yapılabilir. Farklı kültürlerde de *Nevruz zamanı* yumurta boyaması yapılmaktadır. “Anneannem anlatırdı. Yan köylerinde Ermeni köyleri varmış. Onlarla koyunları götürüp yıkıyorlar ve ırmağa sokuyorlarmış. Koç katılımında falan Ermenilerle ırmakta karşılaşırlarmış. Bir şekilde Ermenilerle temasları oluyormuş. Onlar da aynı şeyleri yapıyorlarmış. Yumurtayı soğanla boyarlarmış” (KK110). *Nevruz Bayramı* gelmeden ev temizlenir. *Nevruz’da* mezar ziyaretleri, kırlarda eğlenceler ve ateş veya suyla ilgili pratiklerde yapılmaktadır. Manisa’daki Mesir Bayramı, *Nevruz* zamanına denk gelmektedir. *Nevruz’da* soyunup soğuk suya giren gençlerin kısmetinin açılacağı düşünülür. Bir legendedeki suya 13 taş atılıp üstüne daha önce çimlendirilen buğdaylar atılır ki kış günlerinin sıkıntısından insanlar kurtulsun²⁴ *Nevruz’da* yapılan uygulamalar sayesinde insanların evine bolluk bereket geleceğine, genç kızların kısmetinin açılacağına ve insanların şifa bulacağına inanılır. *Nevruz’da* özellikle kırlara ya da su kenarına gidilip eğlenceler yapılır. Ateşin üzerinden atlanılır çünkü insanlar ateşin üstünden atladıklarında günahlarından da arındıklarını düşünür.

Batı Trakya’daki *Nevruz Bayramı’na*, *mevris* denilir. Çay’a göre Batı Trakya’da *menekşelerin* açmaya başlaması yazın başladığını gösterir. *Nevruz zamanı* kır eğlenceleri düzenlenir. Yiyecekler hazırlanıp eğlene yerine gidilir. Eve dönme zamanı *menekşe* toplanır. Bu *menekşeler* o gün eğlenceye katılmayanlara verilir. Onlarda *menekşeleri* üç kez koklar (1996: 64). Batı Trakya’da *nevruz* kutlamalarının *menekşe* çıktığında yapılması *nevruz çiçeği* ile *menekşenin* renk benzerliğinden olabilir. Ankara’da da Batı Trakya’daki gibi dağlardan *menekşe* toplanıp dağıtılır.

²⁴ Türk halk kültüründe *Nevruz* hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. https://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/erman_artun_turk_halk_kulturunde_nevruz.pdf

“Bizim orada *yabani menekşe* olurdu. Bu *yabani menekşenin* içi açık maviyken dışı biraz daha koyu mavidir. Bu çiçeğin tek rengi olur. *Yabani menekşe* böyle dağlarda ilk çıkar. Bunu çocukken biz toplardık. *Menekşeler* ilk çıktığında toplayıp üçünü beşini bir araya getirip bağlarsın. Bu demeti bir büyüğüne götürürsün. *Dağ menekşesini* babana, teyzene ve emmine verirsin. O da sana harçlık verir. Çiçeği verdiği kişi harçlık vermek zorundadır. Buna deste vermek derlerdi. Güya *menekşeleri* desteliyorsun. Onun üçünü beşini bir araya getirip dayıma götürelim. Amaç deste verip para alabilmektir. Mesela bayram gibi düşün. Bayramda eskiden nasıl ki çocuklar geliyor ve el öpüyor. Sende çocuklara para veriyorsun. Dağdan çocukken *dağ menekşesi* toplamaya giderdik. Artık nerede bulursan menekşe toplardın. *Dağ menekşesi* baharın ilk açar. Hemen hemen Nevruz zamanında yapılır. Bu bir nevi baharın habercisidir.” (KK78). Farklı farklı bölgelerde Nevruz zamanı benzer uygulamalar yapılır. Ankara’da *menekşeler* dağlardan toplanıp ev ev gezilerek *menekşe* dağıtılır. Çiçek dağıtılan evlerden de para alınır. Buna deste vermek denilir.

Nevruz çiçeğini çiğdem gibi toplayıp yiyenlerde vardır. “*Nevruzu* nisan mayıs arası toplamaya gittim. Bizim yörede *nevruza navroz* derler. *Navrozun* mor çiçekleri olur. *Nevruz çiğdeme* benziyor ama *çiğdem* gibi de değildir. *Çiğdem* sarı olur. *Nevruzun* köklerini ve çiçek kısımlarını yedim. *Nevruzun* çiçek kısmının görünüşü çok güzeldir” (KK108).

Günümüzde *Nevruz Bayramı* kutlansa da eskiye göre kutlamaların azaldığını düşünen insanlar vardır. “*Nevruz* yani *Bahar Bayramı* kutlanılırdı ama son zamanlarda hiç denk gelmedim” (KK85). Türkiye’nin dört bir yanında *Nevruz Bayramı* kutlanır. 2023 yılında Ankara Büyükşehir Belediyesi Atatürk Spor Salonu’nda 21 Mart *Nevruz Bayramı*’nı türkülerle kutlamıştır. Üniversitelerde *Nevruz* kutlamaları yapmaktadır. Özellikle Covid-19 salgın sürecinde *Nevruz* kutlamaları olumsuz etkilenmiştir.

Ekici’ye göre Azerbaycan, İran, Hindistan, Kırgızistan, Pakistan, Özbekistan’la birlikte Türkiye’nin, ‘İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi’ne sunduğu birinci ‘Çok Uluslu Dosya’, ‘Nevruz Çok Uluslu Dosyası’dır (2013: 26). *Nevruz* Türk dünyası tarafından kutlansa da zamanla yapılan geleneklerin unutulma

riskinden dolayı 2009 yılında İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi'ne kaydedilmiştir.

Nevruz döneminde genellikle *gül*, *sümbül* ve *nergis* gibi kokulu olan çiçeklerden satılır. Müşteriler bu çiçeklerin açmış olanlarını tercih etseler de tomurcuklu alıp evde açmasını isteyenlerde vardır. Bu tomurcuklu çiçekler 21 Mart'ta kadar açılırsa dileklerinin kabul olacağına, 21 Mart'a kadar tomurcuklu alınan çiçekler açmazsa dilenen dileklerin kabul olmayacağına inanılır. Bu yüzden çiçekçiler dükkanlarına *Nevruz'dan* bir hafta önce fazlaca *sümbül*, *nergis* ya da *gül* getirirler. “*Nevruz'da* çoğunlukla soğanlı bitkiler tercih ediyorlar. *Nevruz'da gül*, *sümbül* ve *nergis* alırlar” (KK5). “*Nevruzda mor sümbül* alırlar” (KK104). “*Nevruz* döneminde soğan köklü olan çiçekler tercih edilir. *Nergis* ve *sümbül Nevruz Bayramı'nda* satılır. Gelen müşteri açmış olan değil de tomurcuklu şekliyle çiçeği alır. Müşteri daha çok açmamış çiçek alır. Bir dilek tutup çiçeği sular. Çiçek açarsa dileğinin gerçekleşeceğini düşünür” (KK25). *Nevruz'da* özellikle mor çiçekler tercih edilir çünkü *nevrüz çiçeği* de mordur.

2009 yılında İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi'ne kaydedilen *Nevruz*, Türk dünyasında coşkuyla kutlanmaktadır. *Nevruz*, Hititlerde *Purulli Bayramı* olarak kutlanılır. Türk dünyasında *Nevruz*, baharın başlangıcı olarak kutlandığından *Bahar Bayramı* adı altında da kutlanılır. *Nevruz* zamanı yapılan uygulamalar ve ritüeller vardır. Bu uygulamalar ve ritüeller kuşaktan kuşağa aktarımı sağlanmalıdır. Bahar Bayramı denilince akla gelen çiçeğin adı *nevrüzdur*. *Nevruz* yerine o dönemde özellikler *mor sümbül* tercih edilir. Bu da kültürümüzdeki kutlamaların çiçekçilik mesleğini olumlu yönde etkilediğini gösterir.

3.3.3.4. Festivallerde kullanılan çiçekler

Kültürümüzde yer edinen çiçekler hayatımızın her alanında kullanılır. Çiçeklerin kültürümüzdeki yerini, kullanım alanları göstermek ya da çiçekleri tanıtmak amaçlı festivaller düzenlenir. Ülkemizin çeşitli yerlerinde endemik çiçeklerin ya da o ilde ön plana çıkan çiçeklerin festivali yapılır. Bazı çiçeklerle bazı iller anılır. Böyle durumlarda o illerde o çiçeklerin festivalleri düzenlenir. Ayrıca büyükşehirlerde toplumun sosyalleşmesi için de çiçek festivalleri düzenlenir. Geçmişte de yapılan çiçek festivalleri günümüzde de yapılmaya devam edilmektedir. İstanbul'da 1950'den itibaren *Çiçek ve Bahar Bayramı* kutlanır. Mutlu'ya göre

Fahrettin Kerim Gökay bu oluşumla tüm İstanbullulara bir hizmetin yolunu açmıştır. *Çiçek ve Bahar Bayramı* ile insanlar hem eğlenmiş hem sosyalleşmiştir (2016: 192). Geçmişten günümüze *Çiçek ve Bahar Bayramı* devam ettirilmeye çalışılsa da Gülhane Parkı yerine başka mekânda yapılıncaya eski popülerliğini yitirmiştir. Özellikle İzmir’deki çiçek festivalleri de önemlidir çünkü İzmir çiçekçilik sektöründe büyük bir ivme kazanmıştır. *Bayındır 24. Uluslararası Çiçek Festivali* 4-5-6-7 Mayıs 2023 tarihinde yapılmıştır. 21-22 Ocak 2023’te İzmir’de *Karaburun Nergis Festivali* düzenlenmiştir. *Ters lale* festivalleri de düzenlenir. “*Ters lale* Bulgaristan’dan Anadolu’ya getirilmiş. Tunceli’de dağlarda *ters laleler* var. Hakkari’de *ters lale* festivalleri yapılır” (KK110). Hakkari’nin yanı sıra Denizli’de de *ters lale* şenliği düzenlenir. Denizli Büyükşehir Belediyesi 7. *Hayrettin Mahallesi Ters Lale Yayla Şenliği* düzenlemiştir. Konya’da 2. *Karatay Lavanta Günleri* 8-9 Temmuz 2023’de kutlanmıştır. Adana’da *Portakal Çiçeği Festivali* yapılır. Konya, Isparta, Muğla ve Ankara’da *lavanta* hasadı şenlikleri ya da festivalleri yapılır. Ankara’da Mamak Belediyesinin Gökçeyurt Mahallesi’nde oluşturduğu *Lavanta Bahçesi’nde Lavanta Hasadı Festivali* gerçekleşmiştir ve bu hasat festivalinin artık gelenek haline geleceği düşünülür. Edirne ve Isparta’da gül ve Karabük’te safran hasadının şenliği ve festivali yapılır.

Sincan, *laleleriyle* tanınır. Bundan dolayı Sincan’da *Lale Festivali* yapılırdı ama *lale* soğanlarının Sincan’a gelişi şu şekildedir: 1938 yılında Sincan’a Atatürk’ün emriyle Romanya’nın Köseabdi bölgesinden gelen 100 hanelik göçmen grubu yerleşir. Yanlarında gelirken *lale* soğanları getirirler. 1971 yılından itibaren Sincan’da *Lale Festivali* kutlanır. Bu festivalde etkinlikler yapılır.²⁵ “Ankara’da Sincan’da *lale* hala üretiliyor. Hatta Sincan’da sokaklarda ve refüjlerde *laleler* vardır. *Lale Meydanı* da var” (KK75). “Sincan’da eskiden *Lale Festivalleri* yapılırdı” (KK89). Sincan’da *Lale Meydanı* ve *Lale* diye iki yer bilinmektedir. Bu yerlerin *Lale* diye başlama sebebi Sincan’ın *laleleriyle* ön plana çıkmasındandır. Endemik olan *sevgi çiçeğinin* de festivalleri yapılır. Özellikle Gölbaşı’nda *Sevgi Çiçeği ve Andezit Taşı Festivali* yapılmıştır. Bu festival *sevgi çiçeğinin* tanıtımını yaparak çiçeğin yok olmasını önlemiştir.

²⁵ Sincan’da Lale Festivalleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://ankara.ktb.gov.tr/TR-152783/sincan.html>

Yenimahalle Belediyesi iki yıldır çiçek festivali düzenlemektedir. İlk çiçek festivali 16-17 Ekim 2021 tarihinde Yenimahalle Belediyesi ve Ankara Çiçekçiler Esnaf Odası iş birliğinde Ragıp Tüzün Parkı'nda yapıldı. İkinci festival ise 25-26 Haziran 2022'de Ankara-Yenimahalle'de Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı'nda yapıldı. Yenimahalle'deki çiçekçi esnafı festivale katılım sağlamıştır. “Yenimahalle'de ilk çiçek festivali Ragıp Tüzün Parkı'ndaydı. Burası çok işlek bir alan olduğu için Yenimahalle'nin birçok farklı yerlerinden vatandaşlarımız festivale katılım sağladı. Bu yıl festivali Murat Karayalçın Kent Meydanı'nda yaptık. İki festivali de Ankara Çiçekçiler Esnaf Odası iş birliğinde yaptık. Çiçek festivallerini mekân çok etkiliyor. Biz ilçe belediyesi olduğumuz için festivallerin Yenimahalle'nin her yerine ulaşmasını istiyoruz. Dolayısıyla bir etkinliği ya da bir festivali hem diğer esnaflarımıza da katkı olsun hem Yenimahalle'nin bütününe ulaşabilelim diye üst üste aynı yerde yapmamaya çalışıyoruz. Festival alanımız bu yüzden değişiklik gösteriyor. Festivale katılımcılarımız tamamıyla Yenimahalle esnafıdır Yenimahalle bölgesinde faaliyet gösteren çiçekçilerimiz katılır. İlk festivale 20'e yakın ikinci festivale de yaklaşık 22 firma katıldı. Batıkentlerin ilgisinden ve çok memnun kaldık. Esnafımız da festivalden gayet memnun kaldı. Alanımız biraz daha farklı olmasına rağmen yerleşimde ya farklı konularda herhangi bir sıkıntı sorun yaşamadık. Festivallerin tarihi çiçeklerin ekim dikim tarihlerinden bağımsız oluyor. Yani ilkinin çiçeklerin ekim dikim zamanına denk getirdik ama ikinci festivali esnaftan aldığımız geri dönüşlerle yaz aylarında planladık. Festivali çok özel günlere denk getirmemeye çalıştık çünkü özel günlerde çiçekçilerin iş yerleri çok yoğun oluyor. Geçtiğimiz hafta mesela Babalar Günü'ydü. Dolayısıyla çiçekçilerin dükkanlarından ayrılmalari zordu. Onun için festivali bir hafta sonraya alıp 25-26 Haziran tarihinde gerçekleştirdik” (KK69). Çiçek festivalleri düzenlenirken iş yoğunluğu dikkat edilir. İş yoğunluğunun az olduğu dönemlerde ve çiçek ekim dikim dönemlerinde çiçek festivali yapılmaya çalışılır ki esnaf zarar etmesin. Festivallere halkın ve esnafın katılımı fazla olması için festival yapılan mekân değişiklik gösterebilir.

Yenimahalle'de çiçek festivali yapılma amacı Yenimahalle halkına çiçekleri tanıtmak ve esnafın kendini tanıtmaya ortam sağlayıp çiçek alışverişini canlı tutulmasını sağlamaktır. “Yenimahalle'de çiçek festivali düzenlememizin amacı şuydu: Bildiğiniz gibi bir Covid-19 sürecini atlattık ve tüm esnaflarımız bundan ciddi

anlamda etkilendi. İlk amacımız pandemiden etkilenen esnafımıza destek olmaktı. Çiçek festivali yapma amacımız esnafların farklı satış alanı oluşturmak ve çiçeklerin dünyasını Yenimahalle’de yaşayan vatandaşlarımıza tanıtmaktır. Çiçeklerin anlamlarıyla ve çiçek bakımıyla ilgili temel bilgiler konusunda vatandaşlarımızı bilgilendirmek ve esnafımıza destek olmak adına bu yıl ikinci çiçek festivalini düzenliyoruz” (KK69). “Şimdi biz çiçek toptancısıyız. İşletmemiz perakende satışa çok açık yerde değildir. Bundan dolayı *Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı’ndaki Çiçek Festivali’ne* katıldık. Festivale katılarak kendimizi ifade ettik ve çalışanlarımız motive oldu. Her gün serada olunca sadece oraya gelen insanlarla muhatap olabiliyoruz. Festivale gelince çalışmadığımız bir ortam ve çevremizde bir sürü insan olunca çalışanlar aynı kısır döngüden çıkıyor. İnsanlar bize ulaşamıyorsa biz halka ulaşalım diye Yenimahalle Belediyesi öncülük yapıp festivali düzenledi. Festivale katılmanın maddi beklentisi yok. Gel git masrafını ancak çıkarıyoruz ama işte insanlara kendimizi tanıtıyoruz. Festivalde müşterinin bizden ne beklediğini görüyoruz” (KK66). *Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı’ndaki Çiçek Festivali’ne* katılmaktaki amacımız elimizdeki çiçekleri gösterip bir miktar satış yapmak” (KK67). Çiçekçiler işçilerini motive etmek, kendilerini tanıtmak, halka çiçekleri tanıtmak ve çiçek satışı yapmak için festivale katılmaktadır.

Çiçek festivallerinde çiçek alışverişinin yanında insanların dikkatini çeken çeşitli faaliyetlerde düzenlenir. “*Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı’ndaki Çiçek Festivali’nin* akışına biz temel bilgiler yazdık ama bu çok kendiliğinden gerçekleşen bir durumdur. İnsanlar bir çiçekçi esnafından alışveriş yaparken aaa benim bahçemde ya da balkonumda şu var ama çok canlı değil gibi sorular sorup esnafla etkileşimde bulunabilir. Festivalde Yenimahalle Belediyemizin kendi birimi olan kent orkestramızın konseri oldu. *Ragıp Tüzün Parkı’ndaki Çiçek Festivali’nde* de konser oldu. *Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı’ndaki Çiçek Festivali’nde* Kazım Koyuncu’nun ölüm yıl dönümü vesilesiyle konser oldu. Biz özel günlere planlama yaparken dikkat ediyoruz. Eğer özel ve anlamlı bir gün varsa etkinlikleri o güne ayarlama çalışıyoruz. Geçen yıl meslek edindirme hobi kurslarımız farklı atölye çalışmaları yapmıştı. *Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı’ndaki Çiçek Festivali’nde* etkinlikleri daha geliştirerek çocuklarımızı ve vatandaşlarımızı daha interaktif bir şekilde atölye çalışmalarının içine almak istedik. Resim ve seramik çalışmaları yapıldı. Tornada çamurdan işte saksı ve bardak yapımını gösterdik. Bu

şekilde atölye çalışmalarımızla. Sabun, mum ve teraryum yapımı gibi atölye çalışmalarıyla festival renklendirilmeye çalışıldı” (KK69). Çeşitli etkinliklerle başta çocuklar olmak üzere diğer vatandaşlarında festivale dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Kazım Koyuncu’yu anmak amaçlı verilen konsere de birçok insan katılmış ve çiçek alışverişi de yapmıştır. Çiçek festivali hatıra alanında fotoğraf çekimleri yapanlar da vardır.

Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center’da *Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali* yapılmıştır. 12-15 Mayıs 2022 tarihleri arasında yapılan festivale başkentte mis kokulu festival de denmektedir. İç Anadolu Belediyeler Birliği, Ege Belediyeler Birliği, Türkiye Peyzaj Mimarları Odası, Ankara Çiçekçiler Esnafı Odası, Türkiye Çiçekçiler Federasyonu ve Risus Fuar ve Organizasyon iş birliğinde düzenlenen bir festivaldir. *Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali*’ne kimler davet edildi ya da katıldı denildiğinde alınan cevaplar şu şekildedir: “*Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali*’ne Ankara’daki ilçe belediyelerini, Türkiye’deki belediyeleri ve büyükşehir belediyelerini, kamu kurum ve kuruluşlarını, büyük inşaat firmalarını, çiçeğin peyzajda kullanımından dolayı peyzaj firmalarını ve villada oturan ya da bahçesi olan kişileri davet ettik. Halfeti Belediyesinden ve Mersin Belediyesi’nden katılanlar var. Isparta’dan gelenler var. Endemik bitkileri tanıtmak amacıyla endemik bitki barındıran illerin belediyelerinin burada olmasına önem verdik. Yoksa diğer belediyelerin stant açması değil de daha çok ziyaretçi olup firmalarla görüşme yapması doğrudur. Bazı belediyeler ziyaretçi bazında burayı ziyaret etmelidir. Halfeti Belediyesi endemik bir *gül* barındırdığı için buradadır. Mesela *Kuyucak Köyü’nün* standı var ama köyün ismi *Lavanta Kokulu Köy* olduğu için *lavantasıyla* öne çıktığı için buradadır. Bu festivale her belediyenin katılması mümkün değildir” (KK97). “Genelde festivale peyzaj firmaları katılmıştır. Peyzajla alakalı olan çiçekçiler, sera firmaları, heykel yani süs yapan firmalar, fide yetiştirenler, tohum satanlar ve aromaterapi için yağlar üreten firmalar katılmıştır” (KK92). “Festivale büyükelçilikler katıldı. Büyükelçiliklerin ilk gün açılışta stantları vardı. Rusya, Ukrayna, Azerbaycan, Türkiye Cumhuriyetlerimizden Özbekistan, Sudan, Kamboçya ve Güney Kore stant açtı. Tabi Uluslar ve Uluslararası Turizm Federasyonumuz buradaydı. Yine dünyaya hitap eden TÜGİAD (Uluslararası Genç İş Adamları Derneği) vardı. Bu çiçeğin olmazsa olmazı olan odalarımız ve federasyonlarımız buradaydı. Festivali böyle bir kombide yaptık. Festival güzel

geçti. Eksiklerimize yönelerek önümüzdeki yıl daha güzel daha iyi bir etkinlik yapacağız” (KK98). Festivale çiçek ve fide satanların yanı sıra çim halı, tohum, gübre, saksı, toprak, aydınlatma ürünleri, bitki, heykel ve bank ticareti yapan firmalar katılmıştır. Aromaterapide kullanılan yağları ve fideleri satan firmalar ve çiçek yağlarını çıkarmada kullanılan makinelerin satışını yapan firmalarda festivalde yerini almıştır. Yenimahalle ve Çankaya Park ve Bahçeler Müdürlüğü katılıp yaptığı faaliyetleri anlatmış ve seralarını tanıtmışlardır. ANFA’nın Bitki Evi davet edildi. Endemik bitki yetiştiren Halfeti Belediyesi *karagül* ve *Mezopotamya sümbülünü* tanıtmak için gelmiştir. Bahçe dekorasyonu için festivale peyzajcılar, mimarlar ve taşçılar katıldı. Çocuklar için çim adam ve çim kalem üretimi yapan firmalar festivaldeydi. Çiçek tohumu satan firmaların yanında çiçekleri haşerelerden korumak amaçlı ilaç satan firmalarda festivalde yerini almıştır. Belediyeler, federasyonlar ve büyükelçiliklerde festivale katıldı.

Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali Ankara’da yapılırsa da Türkiye’nin çeşitli yerlerinden firmalar çiçeklerini ve çiçeklerle ilgili ürünlerini tanıtmak amacıyla festivale katılmıştır. Isparta, Halfeti, Kayseri, Erzincan, Yalova ve Mersin’den firmalarını tanıtmak ve satış yapmak amaçlı gelenler vardır. Festivale katılanlara festivale katılma amaçları sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir: “*Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali*’ne üretici olan ve Türkiye’nin dört bir yanından katılan firmalar var. Bu firmaların amacı hem ürünleri tanıtmak hem belediyelerle, kamu kurum ve kuruluşlarıyla ve büyük inşaat firmalarıyla ticari görüşmeler yaparak toplu sipariş almaktır. Bu festival bu amaç üzerine kurulu bir organizasyondur. Halkın da yenilikleri görmesi ve sektörü tanınması da amaçlanmıştır. Halkın evinde ya da bahçesinde çiçek ihtiyacı varsa karşılaması amacıyla da düzenlenmiştir” (KK97). “*Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali*’ne Çankaya Belediyesi olarak ilk defa katıldık. Amacımız belediyemizin yaptığı faaliyetleri ve projelerini tanıtmak ve kendi yetiştiriciliğimiz üzerine bilgi vermektir” (KK92). “Anfa Altnpark Expo Center’da yapılan *Flower Fest* peyzaj festivali de sayılır. Festivalde çiçekçilikle ilgili her türlü şey vardır. Bu festivalde belediyelerin hizmetleri de gösterilir. Çiçek üretimi yapanlar çiçeklerini sergiler. Çiçek almak isteyen vatandaşlara çiçeklerin reklamı yapılır. Çiçek almak isteyen vatandaşlara parası mukabilinde satışlar yapılır ve işletme yerlerini söylerler. Festival insanlar için bir organizasyondur” (KK87). “*Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali*’ne katılmamın sebebi Kuyucak Köyü’ndeki

muhtarı aramışlar. Ben de muhtarı kıramadığımdan Isparta'dan buraya festival için geldim. Festivale katılma amacım ürün tanıtımıdır. Ankara'da festivalde ürünleri biraz daha uyguna sattık. Festivalden ürün alıp kullananlar geri dönüş yapıyor. Müşteri kullandığı ürünü beğenip tekrar alır. *Kuyucak lavantasının* standı buradır. *Isparta'daki Kuyucak Köyü'nün lavantasının* hem tanıtımı hem ticareti için buradayız" (KK91). "*Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'ne* gelme amacımız Bademlidere diye bir projemiz var. Bu projeyle peyzaj üzerindeki projelerde dünya üçüncüsü olduk. Bu projeyi tanıtmak amacıyla geldik" (KK89). "*Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'ne* gelme amacımız hayata dokunmak ve birilerine derdimizi anlatabilmektir. Ne kadar çok kişi çiçeğin şifası ve güzelliğiyle ilgili bilgi sahibi olursa talep eder. Çiçeğin şifahi özellikleri ve güzelliğini bilmeyen müşteriler çiçeği talep etmez. Çiçeğin özelliklerini bilmeyen kişiler çiçek başımızda dursa üzerini basıp geçer. Çiçeğin özelliklerini bilerseniz kullanırsınız. Yoksa buraya her gelen müşteriye mal satmakla ilgili bir derdimiz yoktur" (KK96). "*Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'ni* düzenlemedeki ana amacımız alıcılarla satıcıları buluşturmadır. Diğer ana hedefse sektörü kalkındırmaktır. Festivali halka açtık. Festival bahçesinde, villasında ve balkonunda ya da penceresinin önünde de olsa çiçek yetiştiren insanlara hitap etsin. Festivalde üretici ve tüketici buluşturulmak istenmiştir. Aynı zamanda da sektörel bazda ülkemize ihracat yapabilmesi adına yabancı misyonda buluşmadır" (KK98). Firmaların çiçek festivaline katılmasındaki yegâne amacı ürünlerini tanıtmak ve toplu sipariş almak ve çiçekçilik sektörünün gelişmesini sağlamaktır. Çiçekçilikteki gelişimin görülmesi, insanların ihtiyaç duyduğu çiçekleri festivalden karşılaması ve çiçeklerin şifa kaynağı olması hakkında bilgi vermek amacıyla halkı festivale davet etmişlerdir. Çankaya Belediyesi Bademlidere projesini tanıtmak amaçlı festivale katılmıştır. Uluslararası alanda çiçek ihracatı yapabilecek ortamlar oluşturulmaya çalışılmıştır.

Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'nin günler öncesinden reklamı Ankara'da yapılmıştır. "*Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'nin* çok güzel bir tanıtımı yapıldı. Bu festivalin ulusal ve yerel basında, metro içerisindeki autrol TV'lerde, autrol reklamlarında, dış mekân reklamlarında ve billboardlarda çok sayıda tanıtımı yapıldı" (KK97). Tanıtım haricinde çiçek festivalinde birçok etkinlikte yapılmıştır. "*Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'nde* dikkat çekici olan minik bahçıvanlar kulübünün yapmış olduğu etkinliktir. Açılıştan sonra çocukların çiçek dikme atölyesi

oldu. Dikim atölyesinde çocuklara bir tane çiçek diktirilmesiyle çocuklara hem toprak hem çiçek sevdirmek istenmiştir. Bu etkinlik gayet güzeldi ve ilgi topladı” (KK97). Festivale katıldığında gözlemlerim sonucu çiçek hatıra alanı, müzik dinletileri, çömlek halinde saksı yapma, çiçek defileleri, teraryum yarışması, süs bitkileriyle ilgili söyleşiler ve Atatürk heykel atölyesi dikkat çeker. Bu etkinlikler çok sevilmiş bu da özellikle halkın geri dönüşlerinin olumlu olmasını tetiklemiştir. “*Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali* ilk defa yapıldığı için insanlar çok merak ediyordu. Özellikle firmalar önümüzdeki yıllarda biz de olmak isteriz dedi. Fuar sonrası tüm geri dönüşleri değerlendireceğiz” (KK97). “Festivalde genel memnuniyet %80’in üzerindeydi. Biz festivale profesyonel fuarcılık olarak bakıyoruz ama halk gerçekten festivalde bayram etti” (KK98). Festivalde memnun olan kadar memnun olmayanlarda vardır. Festivale katılan bazı işletmelerle konuşunca kar değil de zarar ettiklerini dile getirmiştir ama bazılarıysa baya kar ettiğini söylemiştir. Halk, çiçek festivalinin her sene olmasını ister çünkü hem çiçek ihtiyaçlarını karşılarlar hem çiçekler hakkında bilgi edinir.

Festival düzenlemek zordur hele ki bu çiçek festivaliyse kat ve kat zordur çünkü çiçek yaşayan bir canlıdır. “Ankara’da çiçek festivalleri denemek isteyenler oldu fakat festivali iptal etmek zorunda kaldılar çünkü çiçek festivali yapmak çok zor bir etkinliktir. Bu kadar insanı bir araya getirmek ve onlarla birebir temasta olmak zordur. Risus Grup olarak Flower Fest organizasyonuna yaklaşık altı ayımızı harcadık. İlki olmasına rağmen çok zordu. O yüzden çiçek üzerine bir organizasyon yapmak ya da ben çiçek festivali yapıyorum demek çok zordur. O yüzden çiçek festivali yapmak isteyenlerin çoğu iptal etti. Çiçek festivali yapan da bir firmayla anlaşp buraya sadece bir alana çiçek koydurarak böyle bir organizasyon yaptı. Biz onların yaptığına çiçek festivali demiyoruz. Hani o sadece bir etkinlik olmuş oluyor” (KK97). Çiçek festivalleri düzenlense de küçük çaplı olduğunu dile getirirler. Ankara’da düzenlenen *Flower Fest* diğer festivallere göre biraz daha kapsamlı olduğunu dile getirenler olsa da bazıları Armada’da düzenlenen çiçek festivallerinin daha kapsamlı olduğunu dile getirir. Armada’da 3,4 ve 5 Mayıs 2019’da *Floralfest* adlı çiçek festivali düzenlenmiştir.

Türkiye’de ve Ankara’da çiçek festivalleri düzenlenir. Bazı belediyeler endemik bitkilerin festivalini ya da o ilde öne çıkan çiçeğin festivalini yapmaktadır.

Çiçek festivallerinin amacı esnafın kendini tanıtmayı sağlaması, festivalde satış yapmaları ve festivalde iletişim kurduğu firma, belediye ya da kişilerle festivalden sonrasında da ticaret yapmalarını sağlamaktır. Ayrıca çiçek festivalleriyle halka çiçekler hakkında bilgi vermek ve halkın ihtiyaç duyduğu çiçekleri onlara sunmak amaçlanır. Festivallerde yapılan etkinliklerle çocuklara ve halka çiçek sevgisi aşılanmaya çalışılır. Festivallerle çiçeğin verdiği o huzuru insanlara ulaştırmak istenir. Çiçek festivalleriyle çiçekçilik ve çiçek kültürü de yayılmasında en önemli faktörlerden biri olması yönüyle ve sektörün dinamik kalması sağlandığından dolayı çiçek festivalleri yapılmaya devam edilmelidir.

3.3.3.5. Kandillerde kullanılan çiçekler

Kandillerde insanlar birbirlerine çiçek vermektedir. Kandillerdeki bu hediyeleşme dini gün ve gecelerde de olmaktadır. Kadir Gecesi, Miraç Kandili, Mevlit Kandili, Regaip Kandili, Berat Kandili ve 20- 26 Nisan Kutlu Doğum haftasında birbirlerine çiçek hediye eden insanlar vardır. Kandillerde hediye olarak kesme çiçeklerden *karanfil* ve *gül* topluca alınırken saksılı çiçekler tercih edilmemektedir. “Mevlit Kandili’nde çiçek hediye edilir” (KK60). “İnsanlar nisan ayına denk gelen Kutlu Doğum Haftası’nda ve kandillerde topluca *gül* alır ve *gülleri* yakınlarına dağıtır” (KK75). “Mevlit Kandili’nde peygamberi çok sevdiklerinden ve Hz. Muhammed’e *gül* kokulu dediklerinden dolayı *gül* dağıtırlar. Arkadaşım kandilde *gül* dağıtır ve *gülleri* toplu alır” (KK101). “Mevlit Kandili’nde *gül* satışıımız olur. Mevlit Kandili’nde hatta *gül*den daha çok *karanfil* sattık. Hediyeleşme amacıyla Mevlit Kandili’nde çiçek satılır” (KK25). “*Gül*ün dini ritüellere yansması peygamberimizin *gül* yüzlü olarak adlandırılmasından dolayıdır. Mevlit Kandili ve *gül* ilişkisi bu yüzdendir” (KK113). “Peygamber efendimiz *güle* benzetildiğinden Mevlit Kandili’nde *gül* alınır” (KK78). “*Gül*, peygamber efendimizle özdeşleşir ve peygamberimizi temsil eder bundan dolayı *gül* kutsaldır. Türklerde güle normal bir çiçek olarak bakılmaz. Türklerde *gül* peygamber efendimizle bağdaştığı için çok kıymetlidir. *Gül* kokladıktan sonra dua ederseniz kabul olacağına inanılır. Annem *güle* hassas yaklaşır, *gülü* koparmamaya özen gösterir ve *güle* çok nazik davranmaya çalışır. Annem *gülü* severken ve koklarken sanki peygamber efendimizi kokluyormuş ve seviyormuş gibi yaklaşır. Mevlit Kandili’nde peygamber efendimizi anmak için *gül* dağıtılıyor olabilir” (KK112). “*Gül*, peygamber efendimizi

simgelediği için Mevlit Kandili'nde dağıtılır" (KK41). "Mevlit Kandili peygamber efendimizin *güle* benzetilmesinden dolayı *gülle* bütünleşir" (KK72). "Peygamber efendimiz *gülü* seviyordu. Hem çocuklara peygamber sevgisini aşlamak için Mevlit Kandili kutlanır ve *gül* dağıtılır. Peygamber efendimiz çok güzel kokmasından dolayı peygamberimize *gül* gibi diye hitap edilir" (KK32). "Kandil için camiye gittim ve huşu içinde namaz kıldım. Yolda gelirken hep burnuma *gül* kokusu geldi. Cennette *gül* koktuğundan kandillerde *gül* dağıtılır" (KK31). "*Gülün* kokusu güzel olduğu için peygamber efendimiz *gülle* anılır. Mevlit Kandili'nde *gül* alınır" (KK67). Kandillerde çoğunlukla hediye olarak *gül* tercih edilmesi peygamberimizin terinden kırmızı *gülün* yaratıldığının ve peygamberimizin *gül* yüzlü olarak düşünülmesinden kaynaklıdır. Ayrıca kırmızı *gül* dünya hayatının geçiciliğini simgelediğinden kandillerde hediyeleşme aracıdır. İnsanlar özellikle Mevlit Kandili'nde ve 20-26 Nisan Kutlu Doğum Haftası'nda *gülle* hediyeleşir.

Kandillerde çiçek satışı olsa da çok fazla değildir. Satıcılar, kandillerde çiçek satışların geçmişe göre azaldığına dikkat çeker. "Kandillerde eskiden bazı insanlar birbirlerine *gül* verirlerdi ama tabi ki o da bitti" (KK75). "Kandillerde çiçekçilerde çok fazla satış olmaz" (KK91). "Mevlit Kandili'nde kesme çiçek satan firmalarda yoğunluk olur" (KK5). "Kadir Gecesi'nde insanlar hediyeleşmek için *gül* ve *karanfil* alır" (KK25). Kandillerde kesme çiçek satıldığından seralarda çiçek satışı çok az olur.

Kandil gecelerinde insanlar kesme çiçekler yerine gül suyu, lokum, kandil simidi dağıtımını da yapmaktadır. Belediyelerin de gül suyu ve kandil simidi dağıttığı görülmüştür. "Kandil gecelerinde *gül* dağıtılmaz. *Gül* ürünleri dağıtılır. Gül yağı, gül suyu ve gülden oluşturulan kokular kandillerde dağıtılır. Türk kültürü için *gül* önemlidir. Genelde Konya'da Mevlâna *gül* üzerine çok düşmüştür. *Gül* saflığı ve temizliği simgeler. Ayrıca *gül* birçok şeyde kullanılan bitkidir. Hastalıkları *gülle* gidebilirsiniz. *Gülün* anlamlarından dolayı özellikle Isparta'da *gül* üretilir. Bu yüzden kandillerde de gül suyu dağıtımını yapılır" (KK89). "Mevlit Kandili'nde lokum, ktır helva ve gül suyu dağıtılır" (KK91). "Mevlit Kandili'nde koku amaçlı sentetik gül suyu kullanırlar" (KK91). "Mevlit Kandili'nde son zamanlarda gül suyu alınır" (KK90). Kandillerde çoğunlukla *gülden* yapılmış ürünler tercih edilir.

Kandillerde hediyeleşme geçmişten günümüze kadar devam etmektedir. Kandillerde hediye olarak çoğunlukla gül dağıtımı yapılırsa da karanfil de dağıtılır. Kesme çiçek dağıtılmadığındaysa gül suyu, gül aromalı lokum ve kandil simidi dağıtımı tercih edilir.

3.3.3.6. Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramı'nda kullanılan çiçekler

Bayramların kökü insanlık tarihi kadar eskiye gider. Dini kutlamalardan sayılan Ramazan ve Kurban Bayramı tüm İslam alemi tarafından kutlanmaktadır. Ramazan ve Kurban Bayramı'nda insanlar birbirlerine ziyaretlerde bulunulur. Ramazan Bayramı'nda şeker, Kurban Bayramı'nda da kavurma, sarma ve şeker ikram etmek bir gelenek haline gelmiştir. Günümüzde yavaş yavaş bayram ziyaretlerine gidilirken çiçek alıp gitmeler başlamıştır. Bayram ziyaretlerinde mevsimlik çiçekler alınır ya da kesme çiçeklerden buket yaptırılır. Bayram ziyaretlerinde çoğunlukla fiyatı uygun olan çiçekler tercih edilir. “Ramazan ve Kurban Bayramı'nda ziyarete gidilirken hediye amaçlı çiçek alınır. Genellikle *sardunya*, *kadife*, *begonya*, *yıldız* çiçekleri alınır. Hangi çiçek varsa gelip onu alırlar” (KK8). “Bayramlarda ziyaretlerinde insanlar artık baklava yerine çiçek alıyor. Hangi çiçek hoşlarına gidiyorsa onu alırlar. Genelde hangisi ucuzsa onu alırlar” (KK106). “Ramazan ve Kurban Bayramı'nda çiçekler ev ziyaretlerine götürülüyor. Bu adet yeni yeni çıktı” (KK113, KK31, KK75). Ramazan ve Kurban Bayramı'nda genelde kır çiçeği tercih edilir. Kesme çiçeklerden buket yaptırılır. Saksı çiçeği alan kişi azdır” (KK101). “Bayramlarda kokulu çiçekler tercih edilir. Mevsimine göre tercih edilen çiçek değişir. Kurban Bayramı ne zamana denk gelirse o mevsimin çiçeğini veriyorlar. Kimisi *gül* kimisi *papatya* alır. Çiçek seçimi değişir” (KK75). “Ramazan ve Kurban Bayramlarında camiden çıkışta insanlar eşlerine ve sevdiklerine bir demet çiçek götürür. Gül de tercih edilir” (KK100). Bayram ziyaretine çiçek götürenler olduğu gibi bayram sabahı namazdan çıkan erkeklerden evine çiçek alıp götürenler de vardır.

Ramazan ve Kurban Bayramı'nda çiçek satışı diğer özel günlerde olduğu gibi fazla olmaktadır. “Bayramlar iş yoğunluğumuzun olduğu dönemlerdir. Bayram ziyaretlerine annene babana giderken mecbur çiçek alıyorsun. Herkes bayram ziyaretine ailesine gittiği için çokça çiçek alınır” (KK63). “Biz *kaktüs* sattığımızdan dolayı Kurban Bayramı'nda *kaktüs* satımı ön planda olmuyor. Ramazan Bayramı'nda

bir nebze *kaktüs* satışımız oluyor. Diğer çiçekçiler her türlü çiçeği sattığından dolayı bayramlarda çiçek satışları oluyor” (KK64). “Ülkemize Kurban Bayramı’nda yurt dışındaki Türk vatandaşları gelirler. Onlar geldiği zaman hem çiçek satışlarımız artıyor hem çok iyi para kazanıyoruz. Çoğu ölmüşlerinin mezarına çiçek diyor. Burada olup yurt dışında olmayan çiçekler oluyor. Buradan saksılı çiçek alıp yurt dışındaki arkadaşlarına hediye edenler var. Bizde alınan çiçeği zarar gelmeyecek şekilde paketliyoruz” (KK65). Özellikle Kurban Bayramı’nda gurbetçi Türkler kurban kesmeye vatana gelir. Onlar yurt dışında yetişmeyen ya da ücreti uygun olan çiçeklerden yetiştirme ve hediye etme amaçlı alıp yurt dışına götürürler.

Sardunyanın bakımı kolay olduğundan bayramlarda hediye olarak tercih edilir. “Özellikle ziyarete gidenler saksı çiçeği tercih eder ki çiçek hemen ölüp gitmesin. Ziyaretlerde dekor olarak kullanılan saksı çiçekleri kullanılır. Genelde insanlara saksı çiçekleri anı kalsın diye hediye verilir. Ramazan ve Kurban Bayramı’nda birine ziyarete gidenler çiçek alır. En son geçen bayramda en çok *ortanca* sattık. O zaman *ortancanın* dönemi olmasından çok verdik. Ortanca hem bahçe çiçeği olduğundan hem seneye dönemi geldiğinde budaması yapıldığında kolaylıkla açabildiğinden çok satılır. Onun dışında dört mevsim açabilen *sardunya* bayramlarda satılır. Bayramlarda en rahat satılan *sardunyadır* çünkü kış döneminde ev ortamına alındığında rahatlıkla açabilir. *Sardunyanın* bakımı sulamasıdır. Suyu verdikçe *sardunya* coştüğundan tercih edilir” (KK25). Bayramlarda tercih edilen çiçeklerden biri de *ortancadır*. *Ortanca* yaz mevsiminde çiçek açsa da balkonlarda dış mekân çiçeği olarak kullanılmasından hediye olarak tercih edilir.

Bayramlardan bir gün önce arife günü genellikle mezarlık ziyareti yapılır. Kabristan ziyaretlerinde mezarın üzerine dikmek için saksı çiçekleri alınır. Saksı çiçekleri haricinde mezarın üzerine koymak için kesme çiçek alan insanlar da vardır. “İnsanlar bayram gelmeden evvel eşe dosta ve düşmana karşı mezarların bakımlı olmasını arzu eder. Bayramda genellikle mezar ziyareti yaparken çiçek götürülür. Kesme veya saksılı çiçek olur. İşletmemiz Karşıyaka’da mezarlık civarındadır. Mezarlık olduğundan dolayı Karşıyaka’da çiçekçilik gelişmiş durumdadır” (KK66). “Arife günü ve bayram günlerinde mezarlıklara çiçek götürülür” (KK14, KK68, KK75). “Bayramlarda ve vefat eden kişinin ölüm yıl dönümlerinde kabristan ziyaretine giderken bir tane sembolik olarak çiçek alınır” (KK5). Mezar

ziyaretlerinde mezarlık çevresindeki çiçekçilerde iş yoğunluğu fazladır. Ankara’da özellikle Karşıyaka Mezarlığı çevresindeki çiçekçilerde satış fazladır.

Tıbbi aromatik bitkilerden olan *çörek otu* nazara iyi gelir. Bundan dolayı bayram ziyaretine giden çocukların ceplerine nazar değmesin diye *çörek otu* konur ya da elbiselerine küçük bir kese halinde *çörek otu* dikilir. “Bayram için gezileceği zaman annem cebimize *çörek otu* koyardı. Bayramda gezen çocuğa nazar değmemesi için cebine *çörek otu* konurdu” (KK78). Bayram gezmesine giden çocuğun cebine *üzerlik* koyanlar da vardır.

Bayramlarda çiçek almanın birçok sebebi vardır. “Ramazan ve Kurban Bayramı’nda ev ziyaretlerinde çiçek götürülür. Bayramlarda ziyaretlerine çiçek götürme, kişiye göre değişen bir durumdur. Kişinin gönlü çiçek vermek istemiş olabileceğinden bayram ziyaretlerinde çiçek alınır. Bayram ziyaretlerinde ziyarete giden kişi karşı tarafı sevindirmek düşüncesiyle çiçek götürülebilir. Bayramlar kutlandığından ve özel bir gün olduğundan evlere ziyarete giderken çiçek alınır” (KK72). “Bayramlarda özellikle yaşlılara ya da şeker hastalığı olanlara tatlı falan götürmektense çiçek götürmek onları daha mutlu etmektedir. Çiçek alan kişinin enerjisi de artar” (KK108). “Türk kültüründe bayramlarda ziyarete giderken çiçek götürme var. Bu âdette gelenekten kaynaklanıyor” (KK25). İnsanları mutlu etme amaçlanarak çiçek alınır.

Bayramlarda ev ziyaretlerindeki kolonya, baklava, şerbet veya lokumlarda çiçek ürünlerinden olabilir. “Bayramlarda *lavanta* kolonyası kullanılır. *Lavanta* baklavası da yapılır” (KK82). “Ramazan ayında hediye olarak *gül* ve *karanfil* dağıtılır” (KK25). Ramazan ayında özellikle Kadir Gecesi’nde *gül* dağıtılır.

Kurban Bayramı’nda gelin kıza gelin koçu alınır ve kurban süslenir. “Bayramlarda geline kurban götürürler. Kurbanları *güllerle* süslerler” (KK67). “Bayramlarda gelinlere kurban götürülür. Genelde koçu çiçeklerle süslerler. Koçun başında çiçekler boynunda boncuklu ziller olur” (KK72). “Gelin kıza kurban alınır. O kurban çiçeklerle ve kurdelelerle süslenir. Kurdele çift bağlanabilir. Çiçeklerden mesela küçük kız çocuklarına *papatyalardan* taç yaparlar. Bazı kurbanlara bu taçtan yaparlar” (KK89). “Bayramda geline alınan kurbanı kırmızı kurdele bağlayıp kına yakarlar” (KK78). “Kurban Bayramı’nda gelin kıza kurbanlık hayvan götürürler. Filmlere de bu konu olmuştur. Kurbanlara kına sürerler. Kurdele ve boncuklarla

kolye yapıp takıldığını filmlerden izledim. Bazılarının da koyunun başına çiçekten taç yaptığını gördüm” (KK103). Gelin koçuna çiçeklerden taç takılır, kurdele ve boncuklarla süsleme yapılır ve kına yakılır.

Ramazan ve Kurban Bayramı’nda ev ziyaretlerine giderken çiçek alınır. Arife günü mezar ziyaretine gidildiğinde de çiçek alınır. Bayram ziyaretine giden çocuklara nazar değmemesi için çörek otu ve üzerlik kullanılır. Kurban Bayramı’nda gelin koçuna *papatyadan* ve *güllerden* taç yapılabilir. Ev ziyaretlerindeki yiyeceklerle çiçek katılmış olabilir. Kültürümüzde Ramazan ve Kurban Bayramı’ndaki geleneklerde de çiçekler kullanılır.

3.4. Doğa ve Evrenle İlgili Bilgi ve Uygulamalarda Kullanılan Çiçekler

3.4.1. Halk Hekimliğinde Kullanılan Çiçekler

Aromaterapide kullanılan bitkilerin çoğu halk hekimliğinde kullanılmaktadır. Halk ve çiçekçiler aromaterapide kullanılan bitkileri sırf çiçekleri var diye çiçek olarak adlandırmakta ve satışını yapmaktadır. Örneğin: *Kekik, rezene, lavanta, lavantin, sinemaki, kantaron* vs. Çiçekler bazen yenilerek bazen çay yapılarak bazen doğal krem yapılarak halk hekimliğinde kullanılabilir. Kaynak kişilere halk hekimliğinde kullanılan çiçekler sorulduğunda verilen cevaplar şöyledir:

Kantaronu direk kullanılsa da çoğunlukla *kantaron* yağı tercih edilmektedir. Halk *kantaron* çiçeğini hastalıkları, yaraları ve yanığı tedavi etmekte kullanmaktadır. *Kantaron* yağının kanı durdurduğu, güneş ya da yanık lekelerini azaltmakta etki ettiği ve ağrı kesici olarak kullanıldığı görülür. *Sarı kantaron* yağı sürüldüğünde vücudu nemlendirdiğinden dolayı cilt kuruluğunu önlemektedir ve *sarı kantaron* çayının mide rahatsızlıklarını giderdiği görülür. “Annemin ayağına sivri ucuyla raf düştü ve annemin ayağı yaralanıp kanlar fışkırdı. Anneannem *kantaron* çiçeklerini toplayıp kendi yağını yapıyor. O yağı ayağına sürdüğümüzde anında kanı durdurdu. Doktora gittiğimizde ‘Sen bunu nasıl tedavi ettin’ diye sormuşlardı. Çünkü ayağındaki yara dikişlikti. Ama *kantaron* orayı çok güzel tedavi etti. Ayağına dikiş atılmasına gerek kalmadı” (KK111). “*Kantaron* yağı yanık izine çok iyi gelir” (KK111). “*Kantaron* yarayı çabuk iyileştirir ve yaradan iz bırakmaz” (KK61). “*Sarı kantaron* yağı güneş yanığına çok iyi geliyor dediler. Geçen İstanbul’a gittiğimde çocukların sırtı güneşte yanmıştı. O çok çabuk iyileştiriyor ve ağrısını alıyor. Gerçekten de sürdükten bir gün sonra bile etkisini gördük ama *sarı kantaron* gündüz

sürülüp güneşe çıkıldığında leke yapıyor. Ablam *sarı kantaronu* gece kullanıyor. Ablamın suratında hiç leke yok. Ama güneşe çıkmamak gerekiyor. Mide rahatsızlıklarına ve cilt kuruluğuna *sarı kantaron* çok iyi gelir. Cilt kuruluğu için kullanılan nemlendiriciler ev hanımlarında çok fazla işe yaramıyor çünkü deterjan falan kullandığımız için nemlendiricilerin bir etkisi olmuyor. Onun yerine ben mesela cilt kuruluğu için vazelin kullanıyordum ama *kantaron* yağı da çok iyi geliyor” (KK41). “*Kantaron* yağı ağrı kesici olarak kullanılır. Yazın bronzlaşmak için vücutlarına da sürerler” (KK6). “*Kantaron* yağı bitkisel yağ olduğu için yapıcı ve onarıcı etkisi var. İyileştirici etkisi olduğu için yaralara ve izlere *kantaron* yağı sürülür” (KK6). “*Kantaron* çiçeği sarı renkte olsa da hakiki kantaron yağları kırmızı renkte olmaktadır. Kırmızı renkteki kantaron yağı bana daha çok güven veriyor” (KK111). Çiçeklerin yağları ya da suyu tedavilerde daha etkili olabilmesi için bu yağların ya da özlerin hakikilerinin kullanılması gerekmektedir.

Lavanta yağı da kantaron yağı gibi yanık izlerini ve lekeleri gidermektedir ama *lavanta* yağının kokusu ağır ve bazı insanların vücutlarını daha hızlı tahriş edebileceğinden dolayı *kantaron* yağına göre *lavanta* yağı yanığı ve izi gidermede daha az kullanılır. “*Lavanta* yağı yanık izlerini giderir ve kusma refleksini bastırır” (KK111). “*Lavanta* yüzdeki izlere iyi gelir” (KK9). “*Lavanta* bir kere ağrı kesicidir. Her hastalık ağrı yaptığı için ağrı kesicilerde *lavanta* yağı kullanılır. (KK83). “*Lavanta* rahat uyumayı sağlar” (KK87). “*Lavanta* çayı böbrekleri temizler, idrar söktürücü olarak kullanılır” (KK111). “Bebeğin pişliğini *lavanta* yağı yok eder. *Lavanta* yağı ölçülü kullanılmalıdır. Bebek olduğu için iki damla bile fazla olabilir” (KK83). İnsanlar daha rahat uykuya dalmak için yatak odasında *lavantanın* tohumu ya da küçük *lavanta* buketleri bulundurulur. *Lavantadan* yapılmış herhangi bir şey yenilip içildiğinde idrar yolu ve böbreklerdeki enfeksiyonlarına ve mide hazımsızlığına iyi geldiği görülür.

Rezene çayını lokman hekimler özellikle sakinleştirme ve hazımsızlıktan dolayı önermektedir. “*Rezene* mide rahatlatır” (KK111). “*Rezene* çayı hamile ya da bebek emziren kadınlara önerilir çünkü anneye de bebeğe de sakinlik verdiği söylenilir” (KK111).

Yanık izinde *sütlağen* kullanılır: “*Sütlağen* ya da *sütlağeni* yanıkta kullanırlar. Arpayı ezip tamamen toz haline getirirler. Kireç kaynatılıp bekletilip kirecin saf suyu

çıkartılır. Kirecin saf suyunu, arpa tozunu ve *sütleğeni* karıştırıp yanığa sürerler” (KK78).

Regl döneminde kadınlar ağrılarını azaltmak için *kekik* çayı içmektedir. “*Kekik* mide ağrısına ve şişkinliğe iyi geliyor” (KK65, KK51). “*Kekik* öksürükte, saç dökülmesinde ve kalp sağlığını korumada kullanılır” (KK111). “*Kekik* ve *aynısefa* yağı, şampuan ve saç kremi ürünlerinde çok kullanılır” (KK111). *Kekik* ve *aynısefa* saçları kuvvetlendirir. “*Aynısefa* yüz temizleme ürünlerinde kullanılır çünkü gözenek sıkılaştırıcı özelliği vardır. *Aynısefa* kremleri de egzama da kullanılır” (KK111). *Aynısefa* cilt sorunlarını gidermede kullanılmaktadır.

Papatya çayının ya da suyunun özellikle üst solunum yolları rahatsızlıklarında farklı şekillerde kullanılır. “Sinüzit problemim var. *Papatya* suyuyla buhar banyosu yapıyorum. Sıcak suya *papatyaları* atıyorum. Kafamı suya tutup başımı da havluyla kapatıyorum. *Papatya* suyunu içime çekiyorum. Solunum yollarını rahatlatıyor. Baş ağrısına ve solunum yollarındaki rahatsızlıklara *papatya* çayı kullanılır” (KK111). “*Papatya* çiçeğinin suyunu ıhlamur gibi içiyorsun ve yumuşatıyor. *Papatya* suyu migrenin varsa veya baş ağrın varsa seni rahatlatıyor” (KK87). “*Papatya* karın ağrısına ve ishale iyi gelir. *Papatya* uykuya kolay dalmayı sağlar. İltihaba da *papatya* çayı içirirler” (KK56). *Papatya* baş ve karın ağrısına, migrene ve iltihaba iyi gelir.

Aleovera ciltteki leke ve yanık tedavisinde kullanılır. “*Aleovera* cilde iyi gelir” (KK7). “*Aleovera* yaralarda, izlerde ve yanıklarda kullanılır. Kedi ve bitki çiziklerinde de *aleovera* kullanılır. Bizim burada *gül* satarken çok elimiz kesiliyor ve çiziliyor. Ben sürekli *aleovera* kullanıyorum. Elimde kesik ya da çizik izi kalmıyor” (KK6). *Aleovera* yanığa ve yaraya iyi gelir” (KK61). “*Aleoverayı* yüzümüze sürüyoruz ve yatarken baş ucuna koyduğunda uykuya derin dalıyorsun” (KK65).

Özellikle burada dikkat çekilecek çaylardan biri de *lavantin* çayıdır. *Lavantaya* şekli ve kokusu yönünden benzese de *lavantin* ayrı bir çiçektir. *Lavantanın* çiçekleri mor renkteyken *lavantin* çiçeği sarıdır. “Ponpon şeklinde sarı sarı çiçekler açar. *Lavantin* çayının sınav heyecanını giderdiği ya da azalttığı söylenir. Ayrıca yaprakları çok güzel kokar. *Lavantin* çayı insandaki heyecanı giderir” (KK111). *Lavantini* çiçeklerini suya koyup demledikten sonra heyecanı giderdiği düşünülür ve bu yüzden özellikle sınavlara hazırlananlara önerilir.

Kozmos çiçeği beyin gelişimine katkı sağlar ve down sendromunu tedavi ettiği de düşünülür: “Türkiye alternatif tıp konusunda biraz zayıftır ve yol alması gerekir. Yurt dışındaki dayımın kızından *kozmos çiçeği*nin yaprağının salatada tüketildiğinde özellikle çocuklarda beyin gelişimine çok etkili olduğunu öğrendim. Özellikle down sendromunu tedavi ettiği ortaya çıkmıştır. Yurt dışındaki dayımın kızı bizden *kozmos çiçeği* istedi. Onun çocuğunun biri down sendromludur. Çocuğu hastane hastane gezdirdikleri için öğrenmişler. Türkiye’den İsviçre’ye *kozmos çiçeği* gönderdik. Yaprağını salatada kullanıyorlar” (KK90).

Adaçayı solunum, sindirim sistemi ve diş eti rahatsızlıklarında demlenip içilir. *Papatya* gibi *adaçayı* da insanlara sakinlik verir ve baş ağrısına iyi gelir. Ayrıca *adaçayının* şeker hastalığına iyi geldiği düşünülür: “Adaçayı sağlığa iyi geldiğinden dolayı demleyip içerler” (KK65). “*Adaçayı* bütün dağlarda ve boş arsalarda yetişir. Rahmetli dedem çocukken *adaçayı* içerdi. *Adaçayı* şekere iyi gelir derlermiş. Dedem kendi tarlalarından *adaçayı* toplayıp kurutup çay yapar içerdi” (KK113). “*Adaçayı* sakinlik verdiğinden dolayı depresyonu azaltır, baş ağrısına iyi gelir, sindirim sistemini korur ve ağız ve diş eti hastalıkları iyi gelir” (KK111).

Hatmi çiçeği soğuk algınlığında demlenip içilir. Vücut direncini yükselten hatmi çiçeği migrene iyi gelir. “*Hatmi* çiçekleri çok derde devadır. *Hatmiler* sinir sistemine iyi gelir” (KK113). “*Hatmi çiçeğinin* suyu astıma ve sinüzite iyi gelir” (KK7).

Paşakılıcı solunuma ve bağışıklık sistemine iyi gelir. “İç mekân çiçeği olan *paşakılıcı* rahatlattığından rahat uyumayı sağlar” (KK87). “*Paşakılıcı* yatak odalarında bulunursa insan rahatlar. *Paşakılıcı* yatak odasındaki karbondioksiti oranını azaltır ve oksijen oranını artırır. Bu da uzun süre rahat uyumayı sağlar” (KK87). *Paşakılıcı* geceleri havadaki karbondioksiti oksijene dönüştürdüğünden yatak odasında bulundurulduğunda insanların kaliteli bir uyku uyumasını sağlar.

Mor reyhanın antibakteriyel özelliği vardır. *Mor reyhan* ağız kokusunu almaktadır ve diş etine faydalıdır. Emziren annelerin sütünün fazla olması için *mor reyhan* çayı kullanılması önerilir. “*Mor reyhanın* çiçeği ve tohumu var. *Mor reyhanın* yaprağı salatada tüketiliyor. *Mor reyhanın* yaprağı kaynatıldığında suyu kırmızı renkte oluyor. *Mor reyhan* suyu çok güzel bir aroma veriyor. Bu su şekerle karıştırılıp soğutulduktan sonra meyve suyu olarak içilir. Bu suyun tıbbi olarak

Faydası çoktur. *Mor reyhan* suyu, strese, birçok hastalığa ve hemoroide iyi gelir. İnsanlar *mor reyhan* şifa kaynağı olduğundan her zaman tüketmek için *mor reyhan* tohumunu alıp bahçeye ekmektedir” (KK90). *Mor reyhan* yağ yakıcı ve ödem atmada faydalıdır. Dolayısıyla *mor reyhan* zayıflama sürecinde de kullanılır.

Ihlamur, solunum yolu rahatsızlıklarında kullanılır. *Ihlamur çiçeğinin ihlamur* yaprağına göre daha yararlı olduğunu düşünen insanlar vardır. “*Ihlamur* iki kez çiçek açıyor. *Ihlamur çiçeğinin* kokusu kalbe çok iyi gelirmiş. Ben *ihlamur çiçeği* kokladığımda kendimi çok iyi hissediyorum” (KK112). *Ihlamur çiçeğinin* kokusunun insanları olumlu bir şekilde etkilediği düşünülür.

Zakkum denilince akla zehir gelse de *zakkumun* birçok faydası da vardır. *Zakkum* akrep ve arı sokmasında kullanılır. “Halk hekimliğinde *zakkum* kansere iyi gelen bir çiçektir” (KK75). Kalp ve şeker hastaları da *zakkum* kullanmaya yöneltir.

Civanperçemi küçük kanamaların durmasını sağlar: “Arazide ya da tarlada elinizi kestiniz veya başınıza bir şey geldi ve kanamanız durmuyor. *Civanperçemini* biraz ezerek yaranızın üzerine bastırdığınızda kanamanız durur” (KK95). *Civanperçemi* regl düzensizliğini düzenlemeye ve kadın hastalıklarını gidermeye faydalıdır.

Sivilce, güneş ve doğum lekelerinde *kalanchoe* yaprakları kullanılır. “*Kalanchoe* saçları uzatır” (KK100). Açık yaraları iyileştirmede *kalanchoe* kullanılır.

Sığırkuyruğu (*Verbascum sinuatum* L.) göğüs yumuşatıcı olduğundan öksürüğe faydalıdır. “*Sığırkuyruğu* (*Verbascum sinuatum* L.) diye bilinen *sığırdilinin* sarı sarı çiçeği var. *Sığırkuyruğu* çayı öksürük ve astıma iyi gelir. Her şeyin bir ilacı vardır” (KK15). Basur tedavilerinde *sığırkuyruğu* (*Verbascum sinuatum* L). Kullanılır.

Mum çiçeği bulunduğu ortamı temizler. “*Hoya* türleri astım ve bronşit hastalığına iyi gelir. *Hoya* türleri havada bir rahatsızlık varsa onu çekiyor ve götürüyor. *Mum çiçeğinin* en az 150- 200 tane türü vardır. Bunun özelliği astım hastalığına çok iyi gelir. Bitki bulunduğu ortama bir şey yaydığından hastalığa iyi gelir” (KK84). *Mum çiçeği* cilt sorunlarının tedavisinde kullanılır.

Sinameki antioksidan bir bitkidir. “*Sinameki* mide hazımsızlıklarına iyi gelir. *Sinemakiyi* toz haline getirip yoğurda karıştırıp yemiştım” (KK111). *Sinameki*; mide, baş ve kemik ağrısının tedavisinde kullanılır.

Biberiye, gül ve aleovera cilt sorunlarının giderilmesinde etkilidir. “Biberiye cilt bakım ürünlerinde kullanılır. Cildi sıkılaştırıp cilt tonu eşitsizliğini giderir” (KK111). Cilt ürünlerinde özellikle *gül* bulunur. “*Gül* cildi yumuşatır” (KK25). “Şimdi ben Isparta’ya gitmiştim. Isparta’da *gülle* alakalı üretim yapan yerlerde *gül* suyu, *gül* yağı ve *gül* lokumu gibi birçok ürün gördüm. Bu ürünler organik ve birçok şeye iyi gelir. Bu *gül* suyu ve *gül* yağı birçok hastalığa iyi gelir ve ağrıları keser” (KK89). *Gül* çayı sindirim sistemini düzenler.

Melisa günümüzde çokça görülen anksiyete sorununda kullanılır çünkü *melisanın* sakinleştirici özelliği vardır. “*Melisa* çayını hastalık dönemlerinde kullanırım. *Melisa* baş ağrısını geçirir ve sakinleştirici özelliği vardır” (KK111). “*Melisa* çayı sakinlik için kullanılır” (KK111). *Melisa* migren ve uykusuzluk sorunu yaşayanlarda kullanılır.

Isırgan, idrar yolu enfeksiyonunu ve böbrek taşı oluşumunu engeller. “*Isırgan otu* antibiyotik gibidir. Bir yerde şişme vs. varsa *ısırgan otunu* o yaranın üstüne koyduğunuz zaman iltihabı alır” (KK83). “*Isırgan otu* ve çınar yaprağı romatizma için kullanılır” (KK14). *Isırgan* tüketildiğinde kişinin kan şekeri düşmektedir. Saçtaki sorunlarda *ısırgan* kullanılır.

Hastalıklara iyi gelen diğer çiçekler şunlardır: “*Karanfil* keza diş ağrısına iyi gelir” (KK108). “İltihabı geçirdiğinden *gelinciği* kaynatıp içerler” (KK53). “*Kırksinil* yaraların iltihaplanmalarında kullanılır” (KK60). “*Devedikeni* karaciğer yağlanması iyi geldiğinden şu ara çok revaçtadır” (KK110). “*Nane* yağı migrene iyi geliyor” (KK68). “*Ekinezya* çayı kış aylarında gripten korur” (KK72). “*Ebegümece* kadın hastalığına iyi gelir” (KK103).

Çiçeklerin çayı, suyu, yağı ya da kremi halk hekimliğinde kullanılır ya da çiçek direk yenilir. *Kantaron*, *lavanta*, *rezene*, *sütleğen*, *kekik*, *aynısefa*, *papatya*, *aleovera*, *lavanin*, *kozmos*, *adaçayı*, *gülhatmi*, *paşakılıcı*, *mor reyhan*, *ıhlamur çiçeği*, *zakkum*, *civanperçemi*, *kalanchoe*, *sığırkuyruğu* (*Verbascum sinuatum* L.), *mum çiçeği*, *sinameki*, *gül*, *melisa*, *ısırgan*, *karanfil*, *gelincik*, *kırksinil*, *devedikeni*, *nane*, *ebegümece* ve *280aşakılı* kullanılır. Halk hekimliğinde çiçek kullanılırken her çiçek ölçülü kullanılmalıdır yoksa çiçeğin insanlara yararı değil de zararı olabilir.

3.4.2. Halk Baytarlığında Kullanılan Çiçekler

Hayvanlar hastalandığında bitkisel ürünlerle de sağaltma yapılır. Hayvanlardaki hastalıkların ve sakatlıkların tedavisinde ya da hayvanın ürünlerinin verimli olması için bitkiler kullanılır. Halk hayvan hangi otu yiyorsa o otun şifalı olduğuna inanır Hayvanlar hasta olduğunda içgüdüyle hangi otun kendisine iyi geleceğini bilip yemektedir. “Eğer bir hayvan, otu ya da çiçeği yiyorsa o ot da çiçek de şifalıdır. Bu da yine halk tıbbıdır. O ot ya da çiçek mutlaka bir şeye iyi geliyordur ki onu hayvan yiyordur. Çünkü hayvanlar içgüdüsel olarak bunu yapıyorlar. Hayvanın karnı ağrıdığında gider otu ya da çiçeği yer. Bu o ot ya da çiçek şifalı olduğundan hayvan içgüdüsel olarak karnı ağrıdığında bitkiyi yemektedir. Hayvan, o otu tanıyor. Sen de bu şekilde o otun şifasını oturup araştırmalısın” (KK95). “Hayvanların bazı hastalıklarına karşı hayvanlara özellikle yedirdikleri veya içirdikleri bitkisel şeyler olur” (KK90). Bir otu yiyen hayvanda rahatsızlıklar olursa o otun zehirli olma ihtimali vardır.

“Emrek; Şarkışla, Akdağmadeni ve Gebelik arasındaki bir bölgedir. Kızılırmak’ın batısındadır. Em ilaç demektir. Bizim oradaki bitkileri yiyen hayvanlar çok canlı ve diridir. Oradaki bitkileri yiyen insanlar da sağlıklıdır. Datça’da Emecik var. Oraya da hastaları bırakmışlar ve hastalar iyileşmiş. Emrek bölgesindeki bitkilerin gerçekten hayvana da insana da ilaçtır” (KK110). Kaynak kişiye göre Sivas’ın Şarkışla ilçesi ile Yozgat’ın Akdağmadeni ilçesinin ve Tokat Gebeli arasındaki bir bölgenin adı Emrek’tir. Bu bölgenin bitkileri şifa kaynağıdır. Bölgenin Emrek adını almasındaki neden de o bölgedeki bitkilerin insanlara ve hayvanlara şifa kaynağı olmasından kaynaklıdır. Türkiye’nin birçok yerindeki bitkiler insanlara da bitkilere de şifa olabilmektedir. Ankara’da da sevgi çiçeğinin çıktığı bölgedeki balçığın hayvanlara şifa olacağı düşünülür. Buna *sevgi çiçeğinin* yetiştirme şekli etkindir. *Sevgi çiçeğinin* yetiştirme şekli, çiçeğin bulunduğu sulak alanlarda dolaşan hayvanlardaki şap ve şarbon hastalığı iyileşmesini sağlamaktadır. Bu sevgi çiçeğinin geçen seneden yerde kalan tohumla yeniden doğup daha sonra aynı yere tohum bırakıp ölmesi ve çürümesiyle alakalıdır. Bu çürüme sulak alanlarda olduğundan balçık oluşur. “Bu balçık alanda Mehmet’in mezarı vardır. Her sene İç Anadolu Bölgesi’ndeki çobanlar sürülerini bu alana getirip 7 kez mezarın etrafını çamura bata çıka dolaştırır. Bu alanı dolaşan hayvanların köylerine varmadan şap ve şarbon

hastalığı geçermiş. Her sene birçok sürü Gölbaşı'na getirilip o balçık alanda dolaştırılır. Bu hastalığın geçmesi mezarla ilgili değil. Orada çürüyen *sevgi çiçeklerinin* farmakolojik yapısıyla ilgilidir” (KK113). *Sevgi çiçeğinin* yapısındaki maddeler şap ve şarbona iyi gelir.

Bazı çiçekler hayvana şifa kaynağıyken bazı çiçekler hayvana fazla yedirildiğinde hayvanı zehirleyebilir. “Hayvan zehirlendiğinde *kantaron otu* kullanılır. (KK87). “Hayvana tazeyken çok fazla *yonca* yedirildiğinde zehirlenme görülür. Yonca hayvanı şişiriyor sanırım” (KK108). “Halk baytarlığında çiçekler kullanılır. Babam *mambıl otu* yedirirdi. Koyunlar özellikle *mambıl otunu* şişkinliği varken çok yerse şişer ve ölür ama az yerse ilaç olur. Hayvan çok yediğini bilmez. Özellikle koyunlar şuraya iki çuval arpayı koysan yer. Koyun doyduğunu bilmez. Koyun şişene kadar *mambıl otunu* yiyip ölür ve buna deneye düşmüş derler. Hayvan deneye düşmüş ve ölmüş derler. Hayvan farklı bir şey yiyip deneye düştüğünde baktın daha ölmemiş. Aman bu deneye düşmüş diye *mambıl otu* bulunur. Bu seferde az yedirirsen *mambıl otu* ilaç olur. Hayvan *mambıl otunu* çok yerse de şişer ve ölür. *Mambıl otu* küçücük küçücük çiçek açar. Rengi taş rengi gibi gri olur. Kısa boylu bir ottur” (KK78). *Mambıl otu* hayvanı şişirebildiği gibi hayvanın şişkinliğini de alan bir bitkidir. *Mambıl otunun* şifa olması hayvana otun yedirilme ölçüsüne bağlıdır. *Kantaron otu* insana da hayvana da şifa kaynağıdır.

Hayvanlar hasta olduğunda içgüdüsel olarak faydalı çiçeği bulup yiyebilir. Şifalı bitkilerin olduğu bölgelere ilaç ya da bitkilerle ilgili adlar verilir. *Sevgi çiçeğinde* olduğu gibi çiçeğin bulunduğu çevredeki balçık bile hayvana şifa olabilmektedir. Yararlı bir ot fazla tüketilirse hayvanı öldürebilir. Halk baytarlığında kullanılan çiçekler ölçülü kullanılmalıdır.

3.4.3. Nazar İçin Kullanılan Çiçekler

Nazar haktır ve nazar her şeye değebilir. Çiçeklere de nazar değer. Bir kişinin evindeki çiçeklere ev halkının nazarı değebileceği gibi yabancılarında nazarı değebilir. Hatta çiçeğin bakımını yapan kişi bile çiçeği severken nazar edebilir. Ankara'daki kaynak kişilere çiçeklere nazar değip değmediği sorulduğunda çoğunlukla çiçeğe nazar değer cevabı alınmıştır. “Eve gelen misafir bitkiyi beğendikten sonra misafir gittiğinde çiçeğime nazar değdi denildiği çok görülür” (KK6). “Çiçekler göze gelir ve nazar değer. Mesela komşusu eve gelir. Komşu aa bu

çiçek çok güzelmiş ya der. Nereden aldın ya keşke benim olsa der. Bakarsın ertesi gün çiçek solmuş” (KK100). “Çiçeğe nazar değdiğine inanırım. Çiçeğime nazar değdi. Normalde bakımlı ve çok güzel açıyor. Ev güneş alıyor. Eve bir bayan geldi. Çiçeklerime kem gözle bakmadı. Çiçeklerimi sevse de gözü değdi. Kadın çiçeklerimi sevdiği için nazarı değdi” (KK31). “Nazara inanırım. Bitkiye nazar değdiğine de inanırım. Yeter teyze geldi. Yeter teyze ölüye bile nazar eder. Onun negatif enerjisi var. O enerjiyi etrafına saçıp gidiyor. Böyle rengarenk *menekşelerim* vardı. Bir de *kalanchaem* çok güzel çiçek açmıştı. Yeter teyze bunlar nasıl güzel çiçek açmış, dedi. Komşum aaa ne kadar güzel dedikten hemen sonra tüm çiçeklerim öldü. Kadın daha otururken çiçeklerin hepsi öldü” (KK40). “Çiçeğe nazar değdiğine inanırım. Mesela aaa çiçeğin ne kadar güzel olmuş diyorlar. Hani senin iyiliğini istemeyen insanlar benim de çiçeğim olsaydı, der. Ondan bir süre sonra çiçeğin yavaş yavaş solduğunu görürsün. Onların nazarları değmiştir” (KK41). “Çiçeğe nazar değdiğine inanırım. Çiçek enerjiyi çekince olur. Benim çiçeğime nazar değdi” (KK29). “Kem gözlü insanlar olduğundan çiçeğe de her şeye de nazar değer” (KK103). “Nazara inanırım. Çiçeklere nazar değer” (KK25). “Çiçeklere nazar değdiğine inanırım. Çiçeklerimin fidanlarından birilerine veriyorum. Ertesi gün ya da bir hafta 15 gün sonra çiçeklerim kurumuş ya da kötü olmuş” (KK59). “İşte komşu geldi de çiçeğime nazar etti derler” (KK37). “Çiçeklere nazar değebilir. Biri a çok güzel yetiştirmişsiniz, diyor. Ertesi gün çiçekçi dükkanına geldiğinde görür ki çiçek bozulmuş. Ya sıcaktan ya dolu yağmasıyla çiçek ölmüş” (KK16). “Ben nazara çok inanıyorum. Gelen müşterinin çiçeğe nazarı değince öldüğünü gördüm. Kadının birinin mesela çok fena bir nazarı değişiyor. O kadın mavi gözlüydü. Kadının işletmeye hiç gelmesini istemezdim. Bitki yukarıda duruyordu. Kadın, bitkiyi alamadığı zaman bitkiye nasıl baktıysa bitki kendi kendine durduğu yerden düşüp parçalandı” (KK13). “Çiçeğe nazar değmesine inanırım. Çiçeğe nazar değdiğinde kuruyor. Benim mesela Sultan’a verdiğim çiçek vardı. Çiçek bayağı bir güzeldi. Çiçeğe birkaç kişi aa nerede yetiştirdiniz ve nasıl da güzelmiş, dedi. Bir hafta on güne kadar çiçek kurumaya başladı. Bir daha da çiçek yeşermedi” (KK51). “Çiçeklere nazar değişiyor. Annemin çiçeğine bir kere nazar değdi. Çiçek solup kuruyor” (KK52). “Çiçeklere nazar değer” (KK17). “Çiçeklere nazar değdiğini derler” (KK14). “Çiçeğe nazar değince çiçek ölüyor, diyorlar” (KK57). “Çiçeğe nazar değince bazı çiçekler aynı insan gibi dönüşüyor bazı çiçekler de kuruyup

gidiyor” (KK60). “Çiçeğe nazar değiyor diyorlar” (KK57). Çiçeği görünce sevenlerin, bitkiyi beğenip alamayan insanların, çiçeği gördükten sonra haset edenlerin ve güzel bir çiçekten fide alan kişilerin nazarı değebilir. Nazar değen çiçek kurumaya ve solmaya başlar. Bazı çiçeklere nazar değdiğinde bir daha çiçek açmamakta ya da tamamen ölmektedir. Çiçeklere nazar değdiğinde çiçeklerin düşüp saksının kırıldığı ya da bir anlık hava olayından çiçeklerin solduğu ya da donduğu da görülebilir.

Sosyal medyaya atılan fotoğraflarda ortamı süslemek için çiçek kullanılabilir. Özellikle kahve fotoğraflarında çiçekler ön plandadır. Sosyal medyada insanlar özel günlerde gelen çiçek hediyelerini de paylaşır. “Çiçeğe nazar değdiğine inanırım. *Orkidelerimin* yarıdan çoğu kurudu. Genelde *orkidelerin* önünde kahve fotoğrafı çekerek WhatsApp durumuna atıyorum. Ya bu kadar mı nazar değer. Birinin değiyor ama kimin değdiğini bilmiyorum. 36’a yakın *orkidem* vardı. Şu an hemen hemen 16 tanesi kaldı. İnsanlar böyle güzel şeyleri zaten seviyorlar. Sevdikleri için özellikle de gözleri değiyor” (KK50). “Çiçek açtığı zaman çok sevinirim. Kızımın Anneler Günü’ne aldığı menekşe kurudu gitti. Bir hafta evimde kaldı. WhatsApp’a koyduydu. Çiçeğime nazar değdi. Çiçeği gören maşallah dememiş. Kimisi maşallah demiş kimisi maşallah dememiş” (KK59). Nazar değmesi için illa çiçeği birebir görmek gerekmez. İnsanlar çiçeğin fotoğrafını bile görse o çiçeğe nazar edebilir.

Nazar değen çiçek solar, sararır, kurur, çürür ve ölür. Ayrıca çiçeklere nazar değdiğinde çiçekler küsebilir. “Çiçeklere nazar değmektedir. Çiçeklerin bazıları çok güzeldi. Gelen bu çiçek ne güzelmiş dedi ve çiçeği küstürdüler. Kendinize iyi çiçekleri ayırıp kötüsünü bize veriyorsunuz dediler. Sonunda çiçek küsüp soldu” (KK27). Çiçeklerin nazardan solmasına bazıları çiçeğin küsmesi de demektir.

Çiçeğe nazar değmemesi için bazı sözler söylenir. “Çiçeklere nazar değdiğine inanırım. Birinin çiçeğe nazarı değerse o kişi gittikten sonra çiçek ölür. Çiçeğe bakan maşallah demiyor. Çiçek de hemen soluyor ve buruşuyor. Sadece çiçeğe nazar değmemesi için değil her şeye nazar değmemesi için maşallah denmelidir. Şu sokaktan güzel araba geçince bile nazarım değmemesi için maşallah tebarekallah diyorum” (KK34). “Çiçeğe nazar değdiğine inanırım. Çiçek nazar değince soluyor, pörsüyor ve ölüyor. Biri eve geldiğinde çiçeğe ay çok güzel dediğinde çiçek solup

gidiyor. Çiçeği nazardan korumak için maşallah diyoruz” (KK38). “Çiçeğe nazar değmemesi için maşallah denir” (KK40). “Çiçeğe nazar değer. Biri gelip çiçeği sevdiği zaman maşallah derim. Çiçeği sevene de maşallah demesini söylerim” (KK47). “Nazara inanırım. Çiçeğe nazar değer. Her şeye suphanallah maşallah demediğin sürece nazar değer” (KK55). Çiçeğe nazar değmemesi insanlar maşallah, suphanallah maşallah ya da maşallah tebarekallah demektedir. Çiçeği sevenlerin ya da bakanların çoğu maşallah demediğinde çiçeğe nazar değip solacağını düşünülür.

Çiçeğe nazar değmemesi için dualar okunur. Dualarla kötü ruhların ve kötü enerjinin çiçekten uzaklaşacağına inanılır. “Nazara inanırım. Nazarın öldürdüğüne de inanırım. İncancınız varsa çiçeklere nazar duası okursunuz” (KK101). “Çiçekleri nazardan korunmak için dua okunur” (KK27). “Nazardan insanlar korunmak için Nas, Felak ve Ayetel Kürsi’yi okur. Bu dualar okunduğunda nazar filan kalmaz. Çiçeğe de aynı duaları okuruz” (KK51). “Çiçeklere nazar değer. Çiçekleri nazardan korumak için dua edip nazar duasını okuyacaksın” (KK4). “Annemin evindeki çiçeklere nazar değer. Annem; Fatma Hanım veya Ayşe Hanım geldi de çiçeklerim kurudu, der. Çocukları nazardan korumak için nasıl Ayetel Kürsi okunuyorsa çiçekleri de nazardan korumak için Ayetel Kürsi okunur. Nazar ayetleri okunur. (KK60). “Çiçeklere nazar değdiğine inanırım. Şu çiçeği dışarıdan gelen biri görüyor. Ooo bu çiçeğe diyor. Bu çiçek şöyle böyle diyor. E ben o çiçeği aldım ama olmadı gibi şeyler söylüyor. O gittikten iki gün sonra çiçeğe bir bakıyorsunuz kuruyor. Yani göz var. Nazar değer. Korunmak için ister istemez dua okunur. Nazar duası veya Ayetel Kürsi okurum” (KK18). “Çiçeklere nazar değmesin diye 3 Gulhuvallahu 1 Elham okurum. Nazar suresi olan Felak suresini okurum” (KK13). “Çiçeklere nazar değdiğinde Felak suresi okunur” (KK12). “Çiçekleri nazardan korumayı Allah’a bırakırız” (KK16). “Nazara inanırım. Çiçeklerimden fide verdim ertesi gün baktıydım çiçeklerim hep çürümüş. Çiçeğe nazar değdiğinde saksıda yer varsa çiçeği dikip yeniden üretirim. Nazar değen çiçeğe dua ederim. Üç Gulhu ile bir Elham okurum. Derim: Rabbim sen verdin, sen bilirsin derim. Benim elim değil Fatma anamızın eli derim. Öyle deyip fide varsa çiçeği yeniden dikerim” (KK59). Ayetel Kürsi’nin koruyuculuğunun çiçeklere de tesir edileceği düşünülür. Felak ve Nas suresini okuyanların nazardan ve kötülüklerden korunacağı bilindiği için çiçeklere de bu sureler okunur. Fatiha, İhlas, Felak, Nas suresi ve Ayetel Kürsi okunan çiçeklere nazar değmeyeceğine inanılır. Bazı insanlar da Kuran okunan evdeki çiçeklere nazar

değmeyeceğini düşünür. Bir işin iyi olması için işe başlarken Fatma anamızın eliyle yapıyorum deriz. Nazar değen çiçeğin yerine aynı çiçekten dikerken de tutsun diye Fatma ananın eliyle dikiyorum, denilir.

“Çiçeğe nazar değer. Çiçekçi dükkânına nazar boncuğu koyarım ama o simgesel bir şeydir” (KK101). “Nazar için genelde boncuk kullanılır ama illaki nazara iyi gelen çiçekler de vardır” (KK87). “Kesinlikle çiçeklere nazar değer. Vallahi nazardan korunmanın yöntemi “Allah’ım sen koru” demek. Bir de nazar boncuğudur. Adamın gözü göz değilse sen istediğin kadar uğraş nazar değiyor” (KK10). “Çiçeğe nazar değdiğine inanırım. Çiçeğe nazar değdiğinde çiçeği seversin ve çiçekle konuşursun” (KK46). Çiçekçilerde çiçekleri nazardan korunmak için işletmelerine nazar boncuğundan süsler takar. Nazar değmiş çiçekle konuşulup çiçek sevildiğinde çiçeğin kendini toparlayıp ölmediği görülür.

Nazar çıksın diye kurşun dökerler. Bazı insanlar sadece nazar değen insana değil nazar değmiş çiçeğe de kurşun dökmektedir. “Çiçeğe nazar değdiğine inanırım. Benim *cam güzelim* vardı. Böyle kolumu koyuyorum tutamıyorum. Öte yandan da sen çiçeği tutuyorsun ama birbirimize değmiyoruz. Çiçeğim öyle kocamandı. Ramazan’da benim komşu kocasıyla gelip “Satı sen bu çiçeği nerede büyüttün ve nasıl büyüttün? Çiçeğe ne ettin ne döktün ne yaptın?” dedi. Bir şey yapmadım, dedim. Duru su döktüm dedim. Erkek ile benim adam salona oturduydum. Kadın sana bir şey diyim mi, dedi. De dedim. Senin çiçek vefat etmiş, dedi. O iki kişinin tutamadığı çiçek saksının içinde böyle kök olmuş. (KK48). O çiçeğe herif de ben de dua okudum. Çiçeğe dua okuya okuya kurşun döktüm. Nazarı değen adamın terliklerinden kestim. O terlik parçasını çiçeklerin üzerine yakıp kokuttum. O iyi geliyormuş. Çiçek canlandı ama küçük bir şey oldu. Çiçek de açmadı öyle kaldı” (KK28). Kurşun döküldüğünde çiçeğin az da olsa canlandığı görülür. İnsanlar birinin kendine nazar ettiğini düşünürse onun kıyafetinden bir iplik koparıp yakınca kendindeki nazarın gittiğine inanır. Çiçeğe nazar değdiğinde de nazar eden kişinin eşyasından bir parça çiçeğin dibinde yakılırsa çiçekteki nazarın yok olacağı düşünülür.

Çiçeğe nazar değdiğinde nazara iyi gelen otlar kullanılır. “Çiçeği nazardan korumak için etrafına biraz çörek otu atarım” (KK49). İnsanlara nazar değdiğinde kullanılan çiçekler de vardır. “Nazar için bizim orada genelde iğde ağacını soyup ya

da *iğde çiçeği*yle kolye yapıp boyunlarına asarlar. Genelde inek, tosun veya manda gibi görkemli bir hayvanın boynuzuna eskiler *iğde dalını* iple sararlar ki nazar değmesin. Onun dışında nazar için iyi gelen bir ot daha var. *Çörek otu* ufacık bir beze konulur. Onu da nazar değmesin diye genelde çocukların koltuk altına içten dikerlerdi” (KK90). Çiçeğe de insana da nazar değmemesi için *çörek otu* kullanılır. *Iğde dalı* ya da *iğde çiçeği* nazara iyi gelir. Süs eşyası gibi insanların kullanılabileceği eşyalarda *iğde çiçeği* kullanılma sebebi *iğde çiçeğinin* nazardan korumasıdır.

Ne dikerse tutan insanlar vardır. Hatta bu yüzden bazı kişilere çiçek senin elinden tutuyor da denilir. Bu insanlara nazar edilirse artık diktiği çiçekler tutmayabilir. “Çiçeklere nazar değdiğine inanırım. *Sıklemen*i şimdi tutturamıyorum. Evime *sıklemen*i satın alıyorum ama o da durmuyor. Eşimle kavga edince barışmak için *sıklemen* getiriyor. Bir ay sürmeden çiçek kuruyup gidiyor” (KK43). Çiçekler güzel olduğundan ve beğenildiğinden fide alınır. Fide alan kişilerin beğendikleri çiçeğe nazarı değebilir. “Çiçeği gizlice koparınca iyi tutuyor diyorlar. Çiçeği gizlice kopardığı zaman bile çiçeğe nazar değmiş olabiliyor. Çiçek solup ölebiliyor. Gür bir tane peygamber kılıcım vardı. Kaynanam, görümceme, eltime ve kendine çiçekten söktükten sonra çiçek kötü oldu” (KK57).

Tütsülemenin nazara iyi geldiği bilinmektedir. Halk nazara iyi gelmesi için özellikle *defne*, *adaçayı*, *çörek otu*, *vetiver*, *lavanta*, *süpürge çalısı* çiçeğini ve *üzerliği* tütsü olarak kullanmaktadır. “*Adaçayı* yakılması nazara iyi gelir. *Adaçayı* yakılması evdeki nazarı alır” (KK111). “İç Anadolu’da ve Doğu Anadolu’da *çörek otu* veya *süpürge otunu* yakıp tütsü şeklinde kokusunu size koklatırlar. Bu nazardan korunmak için yapılır” (KK89). “Nazar için kullanılan birçok çiçek var. Nazar demiyim de kötü ruhlardan korunmak için çiçekler kullanılır. *Altın otu*, *lavanta* ve *vetiver* kötü ruhlardan korunmak için kullanılan bitkilerdendir. *Vetiver* güzel kokulu olduğu için insanı nazardan koruduğuna inanılır” (KK95). Güzel ruhlar güzel kokuları kötü ruhlarsa kötü kokuları sever. Yakıldığında etrafa güzel bir koku yayılır ve kötü ruhlar uzaklaşır. Bundan dolayı bazı çiçeklerin tütsü olarak kullanımı canlı cansız birçok şeyi nazardan korumaktadır.

İnsanlar evlerine ve kendilerine nazar değmemesi için *üzerlikten* yapılan eşyalar kullanır. *Üzerliği* üstünde taşıyan insana nazar değmeyeceğine inanıldığı gibi

evlerine üzerlikten süs takanlarında evdeki her şeyin nazardan korunduğuna inanılır. Kaynak kişiler eve ve insana nazar değmemesi için *üzerlik otu*, *çalı süpürgesi* ve *ökse otu* gibi çiçekleri kullandıklarını söylemişlerdir: “Nazar değmesin diye kullanılan *üzerlik* Türkiye’de olduğu kadar Ankara’da da çok yaygındır. Her tarafta yetişen bir bitkidir. Herkes evine nazar boncuğu gibi bir *üzerlik* takar. Nazar değmemesi, afetten evlerin korunması ve hastalıktan korunma için *üzerliğin* yanında hayat ağacı dediğimiz zeytin gibi ağaçlardan da dallar bulundurulur. Hoş kokulu şeyler asarlar” (KK113). “Üzerlik çiçeğinin üzerinde yuvarlak misket şeklinde tohumları olur. Bu tohumların nazara karşı koruduğu söylenilir. İlk önce çiçek açıyor. Çiçek açtıktan sonra tohumlanır. Beypazarı’nda satılır” (KK32). “Evlere nazar değmesin diye *üzerlik* ipe dizilir. Annem; nazar boncuğunu, ölmüş sığırın kafasını, kuru ya da canlı iğde dalını ve mavi çaputu *üzerliğe* bağlardı. Çaput illa mavi olmalı ve dikkat çekmeli ki kişinin gözünün ilk ateşini alsın. Evin inşaatını bitirince ana gadanı alayım asma dedim. Yok oğlum sen bilmezsin diye anam eve astıydı. Hepsi birbirine şey olur eve takılır” (KK78). “Nazardan koruyan *ökse otu* ve *üzerliktir*. *Üzerlik* ve *ökse otunu* nazardan korumak için ev kapılarına asarlar” (KK72). “*Üzerlik otu* tohumu evin kapısının içine asıldığında nazardan ve büyüden korur” (KK85). “Üzerlik denilen bir bitki var. Nazar değmemesi için üzerlikten kimisi taç kimisi kese yapar. Üzerlikten yapılan keseyi insanlar vücudunda gezdirir” (KK96). *Üzerlik* evlere asıldığı gibi yakılıp tütsü olarak ev içinde gezdirilmektedir. *Üzerliği* ipe dizip küçük çocuklara kolye gibi takanlar vardır. Bazı insanlar *üzerliği* bir beze dikip çengelli iğneyle kıyafetlere takarak kendini nazardan koruduğunu düşünür.

Dikkat çeken unsurlar kötü enerjinin çevreye yayılmasını engeller ve nazarı kendine çeker. Bundan dolayı *üzerlikten* ve *süpürge çalısından* yapılan süslerin yanına hayvanların uzuvlarından konulabilir. Hayvanların hangi uzvu kullanılırsa kullanılsın o uzuvdaki özelliğin onu kullanan kişiye geçtiği düşünüldüğünden ve hayvanların uzuvları dikkat çektiğinden dolayı nazardan korunmak için yapılan çiçekli süslere hayvanların uzuvları da kullanılır. *Süpürge çalısı* çiçeğinin nazardan koruduğuna inanılır. Çiçeğin güzel görüntüsü de bu konuda etken olabilir. “*Süpürge çalısının* çiçeğinin *üzerlik otu* gibi nazara iyi geldiğini söylerler” (KK110). “*Çalı süpürgesi* hoş görüntülüdür. *Çalı süpürgesi* pembe küçük çiçekler açar ve bu çiçekler kuruyunca da güzel olmaya devam eder. Genellikle *çalı süpürgesi* çiçeğini kapı

girişlerine asarlar. Nazardan, kötülüklerden ve kötü şeylerden korunma içgüdüleriyle asarlar. Bereket getirdiğine de inanırlar” (KK113). *Üzerlikten* ya da *çalı süpürgesinden* yapılan süsler evde ilk görülecek yerlere asılır ki nazarı değebilecek kişinin ilk gözünü ya da kötü enerjisini o alsın.

Evdeki nazardan ilk etkilenen çiçeklerdir. “Eğer size nazar değdiyse ya da büyü yapıldıysa bundan ilk etkilenen evinizdeki çiçeklerdir. Bundan daha sonraysa evde beslenen hayvanlardan kedi, köpek ve kuşlar etkilenir denilir. Kuşunuz ya da diğer hayvanlar ciddi derecede huzursuzlaşmış. Evdeki birinde büyü ve nazar olduğu zaman evde çiçek durmazmış. Çiçek direkt ölmüş” (KK44). Çiçeklerde diğer canlılar gibi sevildiğini nasıl hissediyorsa evdeki kötü enerjiyi de hissedip ölebilir. Evdeki bir şeye nazar değdiğinde veya evdekilerden birine büyü yapıldığında insanlar gibi diğer canlılarda etkilenir. Evdeki birinde büyü ve nazar olduğunda çiçekler çoğunlukla dikildiğinde tutmamaktadır ya da kısa sürede solmaktadır.

Çiçeklerde diğer canlılar gibi kişinin ya da ortamın enerjisinden etkilendiği düşünülür. “Evdeki bitkiler eve gelen insanların enerjisinden etkilenir. Eve biri geldiğinde özellikle kişiyi de sevmiyorsak onun enerjisinden etkilenmemek için negatif enerjiden etkilenen kişilere evden gidin denilir. İşte bitkilerde gelen kişinin enerjisinden etkilenip anında solabilir” (KK111). “*Petunyayı* balkona koymuştum. *Petunya* kış gelene kadar açtı. Çiçeğin devamlı açması yetiştirme şekliyle değil enerjiyle alakalıdır. İnsanın üstündeki negatif enerji çiçeğe yansır” (KK44). Eğer çiçek yetiştirilen ortamda negatif enerji varsa çiçekler solabilir.

Bazı çiçekler evdeki kötü enerjiyi ve nazarı çekmektedir. Evde herhangi bir şeye göz değdiğinde direk bu çiçeklerde solma görülür. “*Sardunya* ve *difenbahya* nazara iyi geliyor. *Difenbahya* evdeki bütün nazarı çekmiş ve yaprakları sararıp dökülmüş. Benim anneannem *difenbahya* nazarı çeker, derdi. Anneannemin yaşadığı köyün geneli de *difenbahyanın* nazarı çektiğini söyler. Mesela evde bir şeye nazar değdiğinde *difenbahya* topraktan direkt köküne köküne gidiyor. Yani boydan köke doğru pat pat çürüye çürüye gidiyor. *Difenbahya* evde nazar olduğu zaman alttan içi mılçıyarak çöke çöke ölür. Ben ona şahit oldum. Ben üç arkadaşşıma *difenbahyadan* dağıttım. *Difenbahya* üç arkadaşşımanın birinin evinde kaldı. Diğer ikisinin evinde *difenbahya* öldü. Çiçek alttan içi mılçıyarak çöke çöke gitmiş. Çiçeğe

ne oldu, dedim. İşte şu geldi, dediler. Gelen kişi çiçeğin çok güzel dedi. Bir gecede çiçek öldü. Sabahleyin gittim sanki böyle soğuk almış gibi çiçek köküne inmiş. Benim çiçeğime de aynısı oldu. Bir hafta öncesinde olaya birebir şahit oldum. Biri geldi. Hepimiz pert olduk. O kişi gitti bizden iki gün sonra *difenhahyanın* yaprakları sapsarı dökölüp gitti” (KK44). “*Difenhahya* nazarı çeker” (KK43). “Eve gelen biri nazar ettiğinde *difenhahya* kendi kökünü çürütebilir çünkü *difenhahya* çok çabuk kökünden çürüyor. İşletmeye gelen *difenhahyalar* da çok çabuk kökünden çürüyor çünkü *difenhahya* hassas bir çiçektir” (KK13). Kökü hassas olan çiçekler diğer çiçeklere göre evdeki kötü enerjiden daha fazla etkilenebilmektedir. *Difenhahyanın* da kökü hassas olduğundan evde herhangi bir şeye nazar değdiğinde *difenhahya* o enerjiyi kendi üzerine çekerek sararıp çürümektedir. *Difenhahyanın* solmasıyla o evdeki nazarın gittiğine de inanılır. *Sardunya* da *difenhahya* gibi evdeki kötü enerjiyi ve nazarı çektiğinden insanlar evlerinde *sardunya* ve *difenhahya* yetiştirmeye çalışır.

Bazı çiçekçiler sattıkları çiçekler güzel olduğunda diğer satıcıların ya da gelen müşterilerin kendilerine nazar değdirdiklerine inanır. “Çiçeklere nazar değdi diye bir şey yoktur. Ancak şuradan bir gelen olur. Sen aha geldin. Maşallah Zeynep teyze ilkbaharda malın çok oluyor, dedin. Eline sağlık dedin. Sen çiçekler çok güzel olmuş dersen bir şey olmaz. Ha bir aç gözlü kişi gelirse değişir. Gelen kişi Zeynep teyze vay bu çiçeği niye böyle yapmış ya da nasıl yapmış dedi. Bunu dediğinde şu kollarım iniyor böyle kalıyorum. Nazar bize geliyor” (KK20). Çiçekler beğenildiğinde çiçek satıcılarına da nazar değer.

Çiçeklere de nazar değmektedir. Çiçeklerin resmine bakıldığında bile çiçeğe nazar değdiği görülür. Çiçeğe nazar değdiğinde çiçek ölürse çiçek küstü de denilir. Çiçeği nazardan korumak için maşallah, tebarekallah ve süphanallah denilir. Çiçeğe nazar değmemesi için Nas, Felak, İhlas, Fatiha ve Ayetel Kürsi okunur. Nazar değen çiçek sevildiğinde kendini yeniden canlandırdığı görülür. İşletmeler sattıkları çiçeklere nazar değmemesi için duvara nazar boncuğu asarlar. Nazar değdiğinde çiçeğe kurşun dökülürse çiçeğin kendini az da olsa topladığına inanılır. *Çörekotu* ve *iğde çiçeği* nazara iyi gelir. Çiçek diken insanlara nazar değince dikilen çiçek tutmamaktadır. *Çörek otu*, *lavanta*, *defne*, *süpürge çalısı çiçeği*, *adaçayı* ve *üzerlik* tütüsü nazara iyi gelir. *Üzerliği* ve *çörek otunu* üzerinde taşıyan kişi nazardan korunurken evde üzerlik asılıysa evdeki çoğu unsura nazar değmez. Evde nazardan

ilk etkilenen çiçeklerdir. Difenbahya gibi kökü hassas olan çiçekler nazarı daha çok üstüne çeker ve ölür. Bazı çiçekçiler ise güzel çiçekler yetiştirdiğinden kendine nazar değdiğini düşünür.

3.4.4. Halk İnançlarında Kullanılan Çiçekler

Halk inanışlarında çiçekler üzerine oluşan inanışlar vardır. Halk inanışlarında her çiçeğin bir anlamı vardır. Halk evinde yetiştirdiği çiçeği görünüşünün yanında anlamından dolayı da yetiştirmektedir. Uğursuzluk getirilen bir çiçek varsa o çiçek evlerde yetiştirilmek istenmez. Kesme çiçeklerinde anlamları vardır. İnsanlar özellikle birbirlerine hediyeleşirken çiçeğin anlamına ve rengine dikkat eder. “Çiçeklerin anlamları çiçek satışını etkilemektedir. İnsanlar bir umutla çiçek alabilmektedir. Bereket, şans ve huzur getirdiğine inanılan çiçekler vardır. Çiçek alınırken şans getireceğine inanılarak alınırsa alan kişiye şans getirecektir” (KK61). Kaynak kişilere çiçekler üzerine oluşan halk inanışları sorulduğunda alınan cevaplar şunlardır:

Dua çiçeğinin (calathea) ezan okunurken dua ettiğine inanılır. “Dua çiçeğinin (calathea) ezan okunduğu zaman yapraklarını kaldırdığına inanılır” (KK1). “Dua çiçeği (calathea) akşam ezanı okunduğunda yapraklarını kapatıp daha sonra yapraklarını açar” (KK111). Bitkinin hareketlerinden dolayı dua çiçeğinin (calathea) dua ettiğine inanılır. “Dua çiçeğini (calathea) aldıklarında niyet edip, dua ederler. Dualarının kabul olacağına inandıkları için dua çiçeği (calathea) alıp bakarlar. Dua çiçeğinin tutması, yapraklarının dikleşmesi ya da yaprakları genişlemesi duanın kabul olacağına işaret eder. Eğer dua çiçeği (calathea) ölür ya da tutmazsa duanın kabul olmayacağına inanılır. Dua çiçeği (calathea) yaygın olarak satılan hatta hemen hemen her evde bulunan bir bitkidir” (KK6). Dua çiçeği (calathea) dikilirken bir dilek tutulur ve çiçeğin yaprağının şekline ya da çiçeğin tutup tutmama durumuna göre niyetin kabul olup olamayacağı hakkında çıkarımlarda bulunulur.

Ezan çiçeği ezan okunurken dua ettiğine ve Allah’ı zikrettiğine inanılır. Çiçeğin ezan vakti açması bunun işaretidir. “Ezan çiçeği ise ezan okununca açtığına inanılır” (KK1). “Ezan çiçeğinin çiçeği ezan okunduğu zaman açılır” (KK2).

İğde çiçeği nazardan korunmak için ve bereket vermesi için kullanılır: “Biz iğde çekirdeğini ve çiçeğini yeni doğan çocuklara takarız ya da cüzdanımıza bereket olsun diye koyarız. Mesela iğdenin ortasını eskiden delip yanına da iğde çiçeği

koyup ipe geçirirlerdi. Onu yeni doğan çocuklara takarlardı” (KK32). *İğde çiçeği* nazardan koruduğu için takılarda da kullanılmaya çalışılır.

Crassula diğer adıyla *para çiçeği* ya da *bereket çiçeğinin* eve bolluk ve bereket getireceğine inanılır. Eve bolluk ve bereket gelmesi için *para çiçeği* dikilirken dibine bozuk para konulur. Para çiçeği odanın girişinin sağ tarafına konulur. “Sukulent türü olan *para çiçeğinin* dibine para koyulur. Çiçek belirli boya geldiği zaman paran çoğalır, bereketlenir” (KK1). “Çiçeği dikerken altına bozuk para konulur” (KK103). “*Para çiçeğini* para getirdiğine inandıkları için alırlar” (KK5). “*Para çiçeği* ya da *bereket çiçeği* var. *Para çiçeğinin* toprağının dibine para konulmalıdır. Çiçeğin dibine para koyarken dilenen dileklerin gerçekleştiğine inanılır” (KK61). “Genelde çiçek isimlerinden yola çıkarak uğur ve şans getirdiğini söylerler. Biri yeni bir ofis açıysa ya da yeni bir işe başladıysa ona *Crassula* denilen *para çiçeğinden* ya da *Pilea* denilen *para çiçeğinden* tercih edilir ya da şans, bereket ve bolluk getirdiğine inanılan *paşa kılıcı* tercih edilir” (KK6). “*Para çiçeğinin* bereket getirdiğini söylüyorlar. Bende çiçeği satarken müşterilerime bereket getirir diyorum” (KK67). Çiçekçinin müşterilerine *para çiçeği* para getirir diye satması halk inanışlarının çiçeklerin satışında da etkili olduğunu kanıtlar niteliktedir. “*Para çiçeğinin* gerçek adı *Pachiradır*. *Pachiranın* yedi yaprağı olunca bereket getirdiğine inanılıyor. (KK71). *Para ağacı* olan *Pachira aquaticaya* da *para çiçeği* denilir. Çiçeğin yaprağının yedi olursa dileklerin kabul olacağı inancı halk kültüründe yedi sayısının kutsiyetine dayandırılabilir.

Zakkum çiçeğinin görüntüsünün güzel olmasına rağmen zehirli olduğuna ve cehennemde bulunan bir çiçek olduğuna inanıldığından dolayı halk fazla tercih etmemekte ve sevmemektedir. Bazı çiçekçilere göre *zakkum* zehirsizdir bazılarına göre ise *zakkumun* kökü zehirlidir. “*Zakkumun* sivri sivri yaprakları vardır. *Zakkum* çiçeğine zehirli çiçek derler ama bu batıl inançtır. On altı senedir çiçekçilik yapıyorum ve on altı senedir *zakkum* üretilip satıyorum. Tarlasına gidiyorum orada binlerce var ama hiç zehirleneni görmedim de zehirlenmedim de” (KK1). “Aslında *zakkum* çiçeği değildir zehirli olan kökleridir. Kimse de o yüzden sevmez. *Zakkum* dediğimiz zıkkımdan gelir. Zıkkımın kökü derler” (KK94). Hatta bu yüzden insanlar sinirlendiği insanlara zıkkımın kökünü ye diyebilmektedir. Bu da *zakkumun* kökünün zehirli olma ihtimalini kuvvetlendirmektedir. “Halk *zakkumu* şeytan tarafından

sevilen bir bitki ya da şeytan olarak kabul eder. Cennetten kovulan bir bitki olarak da bilinir” (KK94). *Zakkum* cehennemin dibinde yetişen bir otmuş. O yüzden evde yetiştirmezler (KK52). *Zakkum* yetişen evde huzursuzluk olacağına inananlar da vardır. Güzel kokusuna rağmen evlerde bu yüzden yetiştirilmek istenmez. “*Zakkum* evde huzursuzluk verir. Annemin ben küçükken büyük bir *zakkumu* vardı. Annem onu dibinden kesmiş. Anneme sorduğumda evde huzursuzluk olmasın diye *zakkumu* kestiğini söyledi” (KK52). İnsanlar görüntü olarak da anlam olarak da güzel bilinen çiçeklere yönelmektedir. Böyle olunca da *zakkum* çiçeğini sevememektedirler. “Mesela bizim aile soyadımız Osmanlı döneminde Emir Ahmetoğulları. Fakat Cumhuriyet’le bize Emirlik soyadını vermiyorlar. Emir, Hümera Emre’den ya da seyit olanların kullandığı bir unvanmış. Osmanlı onlara veriyormuş ama bize Emir soyadını vermiyor. Dedem kendisine başka soyadı almış. Hazreti Muhammed’in saçlarına misk ü amber kokusu var. Misk ü amberin kısaltılmış şekli de miskdir. Temiz insan, o temiz kokan bu anlama kullanılmıştır. Şimdi her şeyi temizliğe, temiz kokuya, düzgün yaşamaya bağlamaya çalışan bir inançtaki insanlar çiçeğini de ona göre seçiyor. Zehirli bir çiçeği güzel de olsa güzel de koksa istemiyorum diyor mesela. *Zakkum* acı ve zehirli olduğundan dolayı hiçbir zaman ortamlarında olmasın istiyorlar. Anadolu coğrafyasında başka çiçekler var ve bunlara yöneliyorlar. (KK110). Bu inanışlardan dolayı çoğu çiçekçi dükkanlarına *zakkum* çiçeğini çeşit olsun diye getirtmektedir. “*Zakkumu* çok seven olmuyor, satılmıyor. Çeşit olsun diye getiriyoruz (KK29). *Zakkum* çiçeği hem bu inanışlardan dolayı hem de ikliminden dolayı Ankara’da çok yetişmemektedir. “Ankara’da çok *zakkum* olmuyor. *Zakkumu* bahçeye diksen yazın olur ama kışın soğukta ölür. Biz yetiştirirken kışın içeride bakımını yaparız, yazın dışarı çıkarıyoruz” (KK29).

Kader çiçeği açtığında o evde huzurun eksik olmayacağına inanılır. *Kader çiçeği* azminde temsili sayılabilir. “Kışın dışarıda yaşayabilen bir sukulent türü olan *kader çiçeği* çok nadir çiçek açar. *Kader çiçeği* devasal boyutlara ulaşabilir. *Kader çiçeğini* topraktan çıkartıp kökünü istersen topraktan silkele veya kökünü ipe bağlayıp tavana ya da duvara as. Zaman içerisinde bitki kurumamak ve kökünü daha serin tutabilmek için en alttaki yapraklarını köke bağlı olan kısma şemsiye gibi kapatır. Eğer hala toprağa ulaşamıyorsa bitki en alttaki yapraklardaki öz suyunu gövde üzerine çekerek hayatını devam ettirir. Ondan sonra *kader çiçeği* bir ilerideki yaprak bir ilerideki yaprak diye ilerleyerek yaprakların öz suyunu alır. En son göbek

kısımındaki yaprağın öz suyunu alır. *Kader çiçeği* göbekteki yaprağın özünü aldıktan sonra hâlâ toprağa gelememişse gövde eğer sağlamısa toprağa koyup üstünü kapatınca ve can suyunu verince çiçek yine yaşar. O yüzden *kader çiçeğinin* açtığı eve huzur, mutluluk ve bereket getirdiğine inanılır” (KK2). *Kader çiçeğinin* eve bereket, huzur ve mutluluk getirmesine inanılmasındaki sebep çiçeğin çok zor kuruyup ölmesidir.

İç mekân bitkisi olan *paşa kılıcı* üzerine inanışlar vardır. Bazı çiçeklerin yaprağının 7 tane olduğunda dileklerin kabul olduğuna inanıldığı gibi *paşa kılıcının* da bir saksıda yedincisi çıktığında dileklerin kabul edileceğine inanılır. Halk kültüründeki yedi sayısının kutsiyeti burada görülür. “*Paşa kılıcı* uzunlamasına çıkar. Bu uzunlamasına çıkan yapraktan yedinci kez çıkarsa ev ve araba alacağına inananlar var. *Paşa kılıcında* yedinci yaprağın çıkması güzel bir şey olacağına işaret eder. Bu yüzden birçok kişinin evinde de vardır” (KK111). “*Kılıç çiçeği* ya da *peygamber kılıcı* çiçek açtığı zaman dileğin kabul olduğuna inanılır” (KK5). “*Paşa kılıcının* boyu bir buçuk metre olduğu zaman ev sahibi olacağı düşünülür” (KK1, KK103). “*Paşa kılıcı* havayı temizler ve kötü enerjiyi alır” (KK61). “*Peygamber kılıcını* diktikten sonra tutarsa niyetin kabul olur. Bu sadece *peygamber kılıcı* için geçerlidir. Ben *peygamber çiçeğini* yani *peygamber kılıcını* diktim. Niyet diledim. *Peygamber kılıcı* tutunca dileğim kabul oldu. *Peygamber kılıcını* dikerken niyetleniyorum. Allah’ım senin rızan için ne niyetim varsa deyip niyetimi kalbimden geçiriyorum sonra *peygamber kılıcını* dikiyorum” (KK59). “*Paşakılıcının* şans getirdiğine ve çiçek yedi dal olduğu zaman ev sahibinin ev alacağına inanılır” (103). *Peygamber kılıcı* şekil itibarıyla kılıca benzer. Kılıç ise güç ve iktidarın simgesi olmakla beraber Zülfikar kılıcından dolayı dinsel bir kutsiyeti de vardır. Bundan dolayı *peygamber kılıcı* dikildiğinde tuttuğunda ya da açtığında dileklerin kabul olacağı düşünülür.

Difenbahya üzerine oluşan zehirlidir algısıyla bazı kişiler çiçeği uğursuz diye nitelese de *difenbahya* tedavi amaçlı da kullanılır. “*Difenbahyanın* yaprakları ağaç gibidir. *Difenbahyaya* çocuklar dokunduğundan zehirliyormuş ve *difenbahyanın* eve iyi gelmediğine inanırlar. *Difenbahyanın* uğursuzluk getirdiğine inananlarda vardır.” (KK60). *Difenbahya* bolluğu, şansı ve bereketi simgelediğinden dolayı birçok evde bulunur. İnsanı kötü enerjiden ve nazardan *difenbahyanın* koruduğuna inanıldığından *difenbahya* koruma ve şifanın sembolüdür.

Difenbahya gibi *karanfilde* kötü ruhlardan ve nazardan insanı korur. “Bir yere *karanfil* konmasının sebebi kötü ruhlardan korunmak içindir. Bu aslında eski bir Türk ve şaman geleneğidir. *Karanfilin* gelinlerin boynuna asarak gelini kötü ruhlardan ve nazardan korumak amaçlanır. Ege ve Akdeniz’de de bu inanış vardır. Böyle *karanfil* dizip boyunlarına asarlar. Kötü ruhların uzaklaştığına inanılır” (KK95). İnsanlar kötü enerjiden uzaklaşmak ya da arınmak için takılarında *karanfil* bulundurmaya çalışır.

Nilüfer saflığın ve temizliğin simgesidir. “*Nilüfer* yaşam çiçeği olarak geçer. *Nilüfer* koruyucudur. Özellikler kolyelerde insanların hayatlarına bolluk, bereket getireceği düşünüldüğü için *nilüfer* kullanılır. Genellikle sıkıntı yaşayan insanlar saç aksesuarlarında kullanır” (KK112). *Nilüfer*, yaşam çiçeği olarak anıldığından insanlara yaşam enerjisi verdiği de düşünülür.

Yılbaşında çoğunlukla *kokina* satılır. “Yılbaşı çiçeği diye *kokinaya* derler ve yılbaşında *kokina* alırlar. *Kokinanın* şans getirdiğine inanılır” (KK100). “Genelde yeni yılda birbirlerine hediye olarak tercih edilen ve biçme olan *kokinanın* eve şans ve bereket getirdiğine inanılır” (KK65). Yılbaşında buket halinde alınan *kokinalar* üç dört parçaya bölünüp vazolarla evin odalarına konulur ve dilek dilenir. O *kokinalar* diğer yılbaşına kadar yeşil kalırsa dilenen dileklerin olacağına inanılır.

Dört yapraklı *yonca* nadir bulunduğundan yoncaya farklı anlamlar yüklerler. “Çocukken oyuncak filan yoktu. Bizde *yoncanın* dört yapraklısını bulmaya çalışırdık. *Yonca* üç yaprak oluyor ya. Dört yapraklısı uğur getiriyor. *Yonca* tarlasını *dört yapraklı yonca* bulmak amacıyla dört dönerdik” (KK53). *Dört yapraklı yoncanın* uğur getirildiğine inanılma sebebiyse her bir yaprağın farklı anlamlar taşımasıdır. Bu yapraklar aşk, şans, umut ve inanç anlamlarına gelir.

Özellikle ofislerde ve evlerde bulundurulanan *bambunun* bulunduğu ortamdaki kişilere şans getirdiğine inanılır: “*Bambunun* şans ve bereket getirdiğine inanılır” (KK100).

Eskiden salonların olmazsa olmazı olan *mum çiçeklerinin* uğursuzluk getirdiğine inanan insanlar olsa da mum çiçeğinin bulunduğu evdeki kızların bahtlarının kapanacağına inananlar da vardır. “*Mum çiçeğinin* çok güzel çiçeği olmasına rağmen insanlar *mum çiçeğini* evlerinde bulundurduğunda uğursuzluk

getireceğine inanmaktadır” (KK108). Bazı kişilerde *mum çiçeğinin* insana huzur verdiğine inanmaktadır.

Aşkingözyaşı ya da *peygamberingözyaşı* çiçeğinin peygamberimizin gözyaşını simgeler: “*Aşkingözyaşı* eve bereket getirir” (KK60). “*Peygamberingözyaşı* çiçeği peygamber efendimiz çölde kızı için ağlar. Rabbim peygamberin gözyaşlarının düştüğü yerde *peygamberingözyaşı* çiçeğini çıkarıyor” (KK56). *Aşkingözyaşı* çiçeği peygamberle ilişkilendirildiğinden dolayı çoğu evde yetiştirilmektedir.

Nergis, görüntüsü ve kokusuyla ön plana çıkar. Soğanlı bir bitki olduğundan her sene kendiliğinden yeniden açar. *Nergisin* görüntüsü ve kokusu insanlara pozitif enerji verir. “*Nergisin* kokusu beni benden alır. *Nergis* aldığınız zaman demetini bir suyun içine koyun ve odaya koyun. O odaya her girişinizde o *nergisin* buram buram kokusunu hisseder ve o koku ile kendinizden geçersiniz. *Nergisin* kokusunun ve görüntüsünün enerjisi çok yüksektir ve *nergis* insanlara pozitif enerji verir” (KK18). *Nergis* gibi kokusuyla insanları etkileyen başka çiçeklerde vardır. “*Abele* çok güzel kokan bir çiçektir” (KK1). “*Mum çiçeği* bitkilerin arasında en iyi kokuya sahip olan bir bitkidir” (KK26). Çiçeklerin kokusunun insanların psikolojisine iyi geldiği düşünülür.

Üzerlik nazara iyi geldiğinden çoğunlukla evlerde tütsü olarak kullanılır. *Üzerlik* olan bölgede define olacağına inanılır: “Yerde *üzerlik* çiçeği varsa orada gömü var denilir. *Üzerlik*, fosfor içeren toprakta daha fazla görülür. Fosfor insan bedeninden toprağa geçen bir özelliktir. Bir yerde fosfor varsa orada mezar vardır. Bir toprakta kendi başına *üzerlik* yetişiyorsa orada kesin mezar vardır. Mezar varsa gömü var denilir. Bu arkeolojik anlatı definecilerin genel geçer dedikodusudur” (KK96).

Geçmişte *lale* soğanının altından bile fazla değer gördüğü bilinir. “*Lale*, gelincik tipi bitkilerin simgesidir. Onun çiçekleri diye anlatılır” (KK110). “*Lale* Osmanlı döneminde en kıymetli çiçektir. Hollandalılar yurt dışına *laleye* götürdüklerinde tartının bir kefesine *lale* soğanını bir kefesine de altını koyarlarmış. *Lale* soğanı o kadar kıymetliymiş” (KK2). Günümüzde de Ferhat’ın Şirin için döktüğü gözyaşının düştüğü yerde *lale* çıktığı düşünülür. Bundan dolayı *lale* aşkların çiçeği olarak bilinir ve aşkın simgesidir.

Çiçeğin şekli halkın çiçeğe anlamlar yüklemesini sağlar. “*Tespih çiçeği* boncuk gibi olduğu için bereket getirdiğine inanılır” (KK61). Özellikle görünümü güzel çiçeklerin insana uğur getirdiğine inanılır. Mimoza, gül, karanfil, krizantem, şakayık ve orkide gibi bitkilerinde uğur getirdiğine inananlar da vardır.

Kaktüs çeşitleri ve salon çiçeklerinin ortamdaki negatif enerjiyi aldığına inanılır. “*Kaktüs* çeşitleri radyasyonu önler” (KK7). “*Kaktüsler* radyasyonu alan türlerdir. *Kaktüslerin* negatif enerjiyi alıp götürdüğüne inanılır” (KK61). “*Süt ağacı* havayı temizliyor” (KK61). “İç mekân bitkilerinin çoğu NASA tarafından hani tescillenmiş havayı temizleyen bitkilerdir” (KK111). “*Yuccalar, dua çiçeği (calathea), dracenalar, deve tabanı, kalanchoe ve kauçuklar* havayı temizleyen bitkilerdir” (KK111).

Her çiçeğin kendine göre bir anlamı olduğunu söylenilir. Çiçeklerin renklerinin anlamları da önemlidir. Bazılarına göre çiçek renklerinin anlamı varken bazılarına göre çiçek renklerinin anlamı yoktur. Çoğunlukla *gülün* renklerinin bir anlamı olduğuna inanılır. “Bu *gül* renklerine verdiğimiz anlamlar diğer çiçekler için geçerli olmuyor çünkü her bitkide her renkte olmuyor. Mesela *kadife* de turuncuyla sarı baskındır. E *karanfilde* de beyazı, mavi beyaz karışığı ve kırmızısı oluyor” (KK111). Her çiçekte tüm renkler olmadığı için şu renk şu anlama geliyor diyemeyiz. Farklı çiçekler de aynı renkler bile olsa çiçeğe göre çiçek renklerinin de anlamları değişir. Gül renklerinin anlamları ise şöyledir: “Beyaz gül saflığı ve saf güzelliği simgeler” (KK111). “Beyaz gül, evlilik ve masumiyet anlamındadır” (KK46). “Kırmızı gül sevgiyi, aşkı temsil eder” (KK111, KK8). “Kırmızı gül sevgi ve aşkı simgelese de bazılarına göre şiddetin de simgesidir” (KK46). “Sarı gül diğer güllerden daha güzel görüldüğü düşünülür ve sarı güle baktıkça insanların kendini iyi hissettiği söylenir. Sarı gül iç açar” (KK8). “Sarı gül dostluğu simgeler” (KK111). “Sarı gül, ayrılık anlamındadır” (KK46). “Siyah gül masumiyet ve koşulsuz sevgiyi simgeler” (KK111). “Pembe gül masumiyeti simgeler” (KK111). “Pembe gülü herkes tercih eder. Mor gül şans getirir” (KK46). “Turuncu gül verildiği kişiye büyülenmek anlamındadır” (KK111). Beyaz gül saflık ve masumiyet, kırmızı gül aşk, pembe gül sevgi, sarı gül ayrılık, siyah gül koşulsuz sevgi ve umut, mor gül para ve şans ve saygınlık ve turuncu gül zarafet, arzu ve tutku anlamına gelir. “Lalenin renklerinin de anlamları vardır ama gülün renklerinin anlamlarından farklıdır” (KK111). Gül veya

diğer çiçek alışverişlerinde renklerin anlamları etkilidir. İnsanların çiçek renklerini bilmeme ya da çiçek renklerinin bir anlamı olmadığını düşünme sebeplerinden biri de çiçek almak için hep bir sebep aramasıdır. Farklı kültürlerde sebepsiz çiçek alınırken bizde özel günlerde, hasta ziyaretlerinde, mezuniyetlerde vs. çiçek almak ön plana çıkmaktadır. “Bizim halkımız çiçek almadığından çiçeklerin anlamlarını bilmiyor. Bizim halkımızda çiçek almak bir sebebe bağlıyken yurt dışında insanlar sebepsiz çiçek alır” (KK111).

Çiçekçilerin meslekte kullandığı ya da halkın çiçek yetiştirirken kullandığı terimler vardır. Bunlardan biri de “yerini sevdi” kelimesidir. Çiçeğin yetiştiği doğal ortama yakın bir yere konulmasına çiçek yerini sevdi denir. Yerini seven çiçek de daha da canlılaşır, boy atar ve güzelleşir. Güneşi seven çiçek güneşli bir ortama, gölgeyi seven çiçeği ise gölge olan ortama ve nemi seven çiçekler nemli ortama konulmalıdır. “Halk genelde yerini sevdi gibi tabir kullanır. Aslında o yerini sevdi kelimesi çiçeğin doğal yaşam ortamına uygun bir yere konulmasıdır. Yoksa çiçek masanın ve sehpanın üstüne ya da yere koysan ne olur. Bazı çiçekler var direkt güneş ışığına değil de ışığı süzerek alan bir ortama adapte olarak hayatını idame ettirir. Mesela tropik yağmur ormanları bitkisi orman tabanında ağaçların arasından sızan gün içerisinde takriben bir ila iki saat ışık alarak hayatını idame ettiren bitkilerdendir. Dolayısıyla bu tarz bitkileri, iç mekân bitkileri ve yapraklı bitkileri salonda pencerenin hemen önüne konulmaz. Bitki pencerenin önünde de direkt güneş almaz ama cam merceğe görevi gördüğü için yine yakıcı bir ısı olabilir. Dolayısıyla perdenin gerisine alınması gerekir. Bitkiyi perdenin gerisine aldığı zaman çiçek de güzel olduğunda halk bu çiçek yerini sevdi diye bir kelime kullanır” (KK2). Çiçeklerin ilgi ve sevgiyle büyüdüğüne de inanılır ve çiçek yerini severse ilgi ya da sevgi olmasa da çiçeklerin yaşayacağı da dikkat çekmektedir. Bu da çiçeğin yetiştirme ortamının önemini gözler önüne serer: “*Orkide* yetiştirenler hep bakımı aşırı derecede zor olduğunu, *orkidenin* ilgi alaka istediğini ve *orkideyi* her şeyden korunması gerektiğini der. *Orkide*; nemi ve gölgeyi seviyor ama çok fazla rüzgârı sevmiyor. Bana *orkide* hediye geldi. *Orkide* ölsün diye gözünün içine baktım ama ölmedi. Mecburen çiçekleri evden başka bir yere koymak zorunda kaldım. İki hafta da bir çıkıyorum ve şu an hepsi yaprak dönemindeler. Hepsi deli gibi yaprak çıkartıyor. Yedi sekiz tane *orkide* bakıyorum. 7-8 tane *orkide* bir ay olduktan sonra tekrar dal vermeye başlayacaklar ve dehşet şekilde açıyorlar. Benim yetiştirdiğim *orkideler*

tamamen ilgisiz ve sevgisiz büyüyorlar. Herkes narin bir çiçek diye *orkide* almaz. Yerini seven *orkide* ise asla narin bir çiçek olarak görülmez ve sevgi ve ilgi de istemeyebilir” (KK45). Halk çiçeğin yerini sevince güzelleşeceğine, renginin ya da yapraklarının canlılaşacağına inanır ama çiçek yerini sevmeyince de kuruyacağına ya da sararıp öleceğine inanır. “*Difenhahya* o kadar kök, kuvvetli bir çiçektir ki yerini sevdiği zaman arsızlaşır, büyür büyür ve dibinden bir sürü kök verir” (KK44). Yerini seven *mum çiçeği* ise yerini sevince konuşulmak ister. Bu da *mum çiçeğine* özgü bir özelliktir. “İç mekân bitkilerinin içerisinde *sarmaşık* türü dediğimiz *mum çiçeği* yerini sevdiği zaman ve insanoğluyla konuşmak ister. *Mum çiçeğini* evinde besleyen ve bakan kişi çiçekle sanki bir çocuğuyla görüşüyormuş gibi konuşursa çiçek daha güzel bir hal alır. *Mum çiçeği* yerini sevmezse bir saat içerisinde bütün çiçeklerini döker” (KK26). Çiçek yerini sevdi denildiği gibi çiçek yerini sevmedi ya da yerini beğenmedi de denilmektedir. Çiçeğin yetiştiği doğal ortama uymayan bir yerde yetiştirilmesi ve çiçeğin o ortamda kuruması, solması ya da ölmesi sonucunda çiçek yerini beğenmedi ya da çiçek yerini sevmedi denilir. “Çiçek zaten yerini sevdiği zaman capcanlı çiçek açar ve şekilden şekile girer ama bazı çiçekler güneşi sevmez ya da gölgeyi sevmez. O çiçek sevmediği ortamda durduğu sürece çürümeye başlar çünkü yerini beğenmiyor” (KK18).

Çiçekçilerin ve halkın kullandığı tabirlerden biri de “çiçeğin küsmesi”dir. “Çiçeklere ilgi göstermezsen, sulamazsan ya da devrildiğinde kaldırmazsan küser” (KK4). Çiçeğe ilgi ve sevgi göstermediğinde ya da çiçeğin yaprağını kopardığında o çiçek küser ve çiçeğin görünüşünde gözle görülür olumsuz değişiklikler olur.

Muskadaki yazılar silinip gittikçe özelliğini yitirileceği düşünülür. Bundan dolayı ya suya ya da bir bitkinin altına toprağa gömülür. “Büyü yapıldığında o muskadaki kötü enerjinin yok olması için muskayı bir ağacın ya da çiçeğin altına gömülür” (KK42). “Büyü yapılırsa o efsunu bozmak için suya atın ya da bir çiçeğin veya bitkinin altına gömün diyorlar. Benim oğluma büyü yapıldı. Muskayı parkta bir *gül* dibine gömün çürüsün dediler. Denize atın diyenler de oldu. Özellikle hocalar ‘Muskayı *gül* ağacının altına gömün.’ Der” (KK60). Ağaç ya da bir çiçek yeniden başlangıcı ve hayatı da simgeler. *Gülünde* arındırma özelliği olduğundan dolayı gül ağacının altına muskalar gömülüyor olabilir. O kötü enerjiden muska yapılanın böyle kurtulacağına inanılmış olabilir.

Halk çiçekleri yetiştirirken özen gösterir çünkü çiçekleri de diğer canlı ve cansız varlıklar gibi Allah'ın tezahürü olduğuna inanırlar. Her canlı gibi çiçekler de Allah'ı zikreder: “Yeryüzündeki bütün canlıların Allah'ı zikrettiğine inanıyorum. Çiçeklerde Allah'ı zikreder” (KK2). Bir yere ağaç ve çiçek gibi herhangi bir bitkinin dikilmesinin önemini şu hadis açıklar: “Peygamber efendimizin kıyamet koptuğu zaman bile elinizde bir fidan bulunuyorsa onu dikmek için de bir engel yoksa derhal o fidanı dikin sözü var” (KK111).

Çiçeğin fidesi çalınınca tutar inancı toplumumuzda yaygındır. O yüzden çiçeğin fidesini istemek yerine gizlice koparıp götürüp evlerinde dikerler. Çiçeğin fidesini sahibinden izinsiz koparmak da hırsızlık sayılır ve çiçeğin fidesini çalan kişiye günah yazılacağına inanılır. Çalıntı çiçek ahirette dile gelip bu kişi beni çaldı demek için çalındığında tutar: “Çiçeğin fidesini çalınca çiçek iyi tutuyor, derler” (KK37). “Çalıntı çiçek tutar diye bir hadisi şerif var” (KK13). “Çalıntı çiçek tutar diye çalışıyorlar. Çalıntı çiçeğin tutma sebebi hırsızlığa ahirette şahitlik edebilmek için çiçeğin kendini yaşatmasıdır. Çiçek, öbür dünyada yani ahirette bu hırsızdır beni çaldı diye dile gelip şahitlik eder. Peygamber efendimizin bu konuda hadisi varmış. Biz de fide çalanlara çok kızıyoruz ve haram zıkkım olsun inşallah diyoruz. Belki o çiçek tutuyor ama çalan kişi o bedduanın başka bir yerinden çıktığının farkında değil” (KK12). Özellikle işletmeler çiçeklerin fidesini çalanlara hakkını helal etmemektedir.

Çiçekler canlı olarak düşünüldüğünden dua da beddua da ettiğine inanırlar. Çiçeğin bakımını yapan kişiler çiçeğin bakımını yapmayıp solmasına sebep olursa ya da çiçeği koparırsa çiçeğin o kişiye beddua ettiğine inanılır. “Çiçekler canlı olduğundan dolayı dua ettiğine, beddua ettiğine inanırım. Çiçeklerin bakımını yaptığımız için bizim sorumluluğumuzda olan canlılardır. İnancım sebebiyle yarın öbür gün çiçeklerinde dile gelip hak talep edeceklerine inanıyorum. Çiçeği sebepsiz koparttığında onun bir parçasını ondan kopartmış oluyorsun. Çiçekler canlı olduğundan hesap gününde dile gelip neden koparttığını neden ona zarar verdiğini soracaktır. O yüzden çiçeklerin dua ettiklerine de beddua ettiklerine de inanırım” (KK6). Çiçekler bakımını yapıp büyümesine yardımcı olan kişilere de dua ettiği düşünülür.

Dua çiçeği (calathea), ezan çiçeği, iğde çiçeği, para çiçeği, zakkum, kader çiçeği, Paşakılıcı, difenbahya, karanfil, nilüfer, kokina, dört yapraklı yonca, mum çiçeği, bambu, aşkıngözyaşı, nergis, üzerlik, lale, kaktüs, tespih çiçeği, gül, orkide, şakayık, mimoza ve krizantem, yuccalar, dracenalar, devetabanı, kalanchoe, süt ağacı ve kauçuk gibi çiçekler üzerine oluşan halk inanışları vardır. Çiçeklerin olduğu kadar çiçek renklerinde anlamı vardır. Çiçeklerin anlamları ve çiçek renklerinin anlamı satışlarda etkilidir. Yerini seven çiçek güzelleşirken yerini sevmeyen çiçek solar. Çiçek, evde yetiştigi doğal ortama uygun bir ortama konulursa canlanır ve çiçek yerini sevdi denilir ama çiçek solarsa yerini sevmediği anlaşılır. Çiçek yerini sevmediğinde çiçeğin konulduğu yer değiştirilmelidir. Muskalar gül ağacının altına gömülürse etkisinin zamanla azalacağı düşünülür. Çiçeklerin dua ve beddua ettiğine, küstüğüne ve çalındığında ahirette bu kişi beni çaldı diye tuttuğuna inanılır.

3.4.5. Halk Mutfağında Kullanılan Çiçekler

Halk mutfağında yenilebilir çiçekler kullanılmaktadır. Halk mutfağında çiçekler yemeklerde, salatalarda, şerbetlerde, reçellerde, tatlılarda, çaylarda vb. yiyecek ve içeceklerde kullanılmaktadır. “Yenilebilir çiçekler pasta ve salatalarda çok tercih ediliyor” (KK6). Eskiden insanlar çiçekleri ve otları toplayıp yemek yapardı. “Annem doğadan bitkileri toplayıp yemek yapardı” (KK61). Günümüzde ise doğadan bitki toplamak devam etmekte hatta doğadan toplanan bitkiler pazarlara getirilip satılmaktadır.

Bazı çiçekler baharat olarak da kullanılmaktadır: “*Biberiye* yenilebilen bitkilerdendir” (KK5). “*Biberiye* kırmızı ve beyaz ete, balığa ve salatalara katılır” (KK9, KK111, KK67). “*Defne* et yemeklerinde etin kokusunu alır” (KK111). *Kekik* makarnaya ve et yemeklerine katıyorlar. *Fesleğen* makarnayla kullanılır” (KK111).

Gülhatmi ve *kabak çiçeği* dolması yapılır. “*Kabak çiçeği* sabah erken açar. *Kabak çiçeği* erkenden çiçek solmadan toplanır. Bulgurdan iç hazırlanır ve *kabak çiçeği* doldurulur” (KK78). “*Ebegümece* yenilir” (KK61). “*Biberiye* ve *fesleğen* salatalara kullanılabilir” (KK67). *Fesleğen* ve *mor reyhan* salatalarda kullanılır. *Çiğdem* pilavı yapıldığı görülür. “*Çiğdem* pilavı yaparken soğanı kavuruyoruz ve bulgur pilavı yapıyoruz. Pilavın içine tane tane *çiğdem* atıyoruz” (KK43). “*Çiğdem* pilavı için bulgur pilavı pişirilir ve pilavın içine bir avuç *çiğdem* atılır” (KK44). “*Köyde çiğdem* toplayıp topluca yedik. *Çiğdemleri* yıkayıp pişirdiğimiz pilavın

içine atardık” (KK59). “Bizim köyümüze ait dağda *güve çiçeği* yetişir. Kekiğe benzer. Genelde et yemeklerine ve salatalara ve çorbaların üzerine *güve çiçeği* kullanılır” (KK30).

Aroması için kullanılan çiçekler ise *kantaron*, *nane*, *ıtır*, *lavanta* vb. çiçeklerdir: “*Kantaron* yağı turşulara aroma vermesi için kullanılır” (KK6). “Şu an bizim bilmediğimiz belki yüz, iki yüz belki üç yüzden fazla *nane* türü var. *Naneden* içecekler, 302aşakılı ürünler aroması yüksek olan ürünler üretiliyor. Normal kahvaltıda yediğimiz *nane* dışında sakızlarda mentollü *nane* kullanılır. Çikolatalarda kullanılan çikolata aromalı *naneler* ve limonlu *naneler* vardır” (KK6). “*Lavantanın* aroması daha çok kullanılır. Eğer *lavantanın* aromasından hazzederseniz yiyeceğiniz her şeyin içine katabilirsiniz. İçeceklere, dondurmalara ve tatlılara *lavanta* katılabilir. Daha çok tatlı şeylere *lavanta* katılır. *Lavantayı* direk çay olarak içebilirsiniz” (KK83). “*Lavanta* çay olarak kullanılır” (KK95). “*İtır* kokulu bir bitkidir ve çiçekleri de vardır. *İtır* özellikle Ege ve Akdeniz bölgelerinde tatlılara konulur. *İtırın* yöresel olarak kullanım farklılıkları var. *İtırı* çiçekleri ile beraber yapraklarını bir tülbentin içinde tatlılara bir sokup çıkarıyorlar. Sütlu tatlılarda ve reçellerde *ıtır* aroma verici olarak kullanılır”. Kokusu keski olan çiçekler özellikler tatlılara aroma verici olarak kullanılır. Menekşeler tatlıların içine konmaktadır. Ayrıca yemek sunumlarında da canlı ya da cansız çiçek kullanılmaktadır.

Güliden reçel yapılır. “*Isparta gülünden* reçel olur” (KK104). “Annem gül reçeli yaparken gülle şekeri bir gece önceden bekletir. Annem onu ertesi gün kaynatırdı. Reçellik güllerden reçel yapılır her gülden yapılmaz” (KK67). Güliden sirke yapılır: “Güller toplanır ve yıkanır. Böyle sirke anaları koyulur. İçine nohut atılır. Mayalandırılırdı. Sirke mayası koyup su eklerler. Ağzı yemeniyle kapatılıp bir iki ay bekletilirdi” (KK40).

Şifalı olarak bilinen kangal Ankara halkı tarafından yenilmektedir. “*Kangalı* halk yer. *Kangalın* tepesinde pembe bir çiçeği olur. *Kangalın* yaprakları dikenli dikenlidir. Ege tarafında *kangalın* pembe çiçeğini kesip ortasını yerler” (KK95). “*Süt leğeni* yani *emzik çiçeğini* toplayıp sütü emilir” (KK53). Çocuklar özellikle *sütleğenin* sütünü emmeyi sevmektedir.

Halk mutfağında kullanılan çiçekler kangal, sütleğen, gül, lavanta, ıtır, menekşe, kabakgülü, gülhatmi, *güve çiçeği*, biberiye, kekik, fesleğen, mor reyhan,

kantaron, çiğdem, kekik ve defne gibi çiçekler kullanılır. Yiyecek ve içeceklerde kullanılan çiçekler ayrıca yemek sunumlarında da kullanılır.

3.4.6. Halk Takviminde Kullanılan Çiçekler

Herhangi bir çiçek açtığında yaz, kış, sonbahar ve ilkbahar geldi denilebilir. *Mevsimlik çiçekler aslında* hangi mevsimde olduğumuzu göstermektedir. Örnek olarak *çiğdem* açmaya başladığında bahar gelmiştir denilir: “*Çiğdem*, baharın habercisidir ve bahardan önce açmıyor. *Çiğdem* açmak için toprağın ısınmasını bekler ve soğukta açmaz” (KK70). “*Çiğdem*, baharı müjdeleyen çiçektir. *Çiğdem* açınca yaz geldi ya da bahar geldi, derler” (KK60). “Halk şu çiçek açtığında yaz gelmiştir ya da kış gelmiştir gibi ifadeler kullanır. Bir bitki açtığında yaz gelmiştir denilebilir” (KK70). *Çiğdem* gibi *bahardalı* da açtığında ilkbahar başlangıcı sayılır: “*Bahardalı* çalıdır. *Bahardalı*, baharda açıyor. *Bahardalı* kışın açmıyor” (KK70). Mevsimlik çiçeklerden *kasımpatı* açtığında sonbahar mevsiminde ya da *çuha* açtığında kış mevsiminde olduğu görülür. Çiçek çeşitlerinin açmasına bakılarak hangi mevsimin yaşandığı söylenebilir.

3.4.7. Halk Meteorolojisinde Kullanılan Çiçekler

Halk meteorolojisinde hava ve iklimle ilgili tahminleri çevre ve gökyüzü gözlemlenerek söylenmesidir. Çiçeklerin erken açması, erken solması ya da fazla çiçek açması gibi durumlarda iklim hakkında yorumlamalar yapmaya etkilidir: “Bazı çiçeklerin belli dönemleri vardır. O dönemden erken açıyorsa yaz sıcak geçecek denir” (KK110). Özellikle ayvanın çiçek açması üzerine inanışlar vardır. “Ayva çok çiçek açarsa kışın çok sert geçeceği söylenir” (KK110). Mart dokuzuyla ilkbaharın tüm çiçekleri çıkar ama bu dönemde de çiçekleri fırtına ve yağmurdan korumalıyız. “Mart dokuzu yani 21 Mart’ta nevrüz çiçeği yani Anadolu orkidesi çıkar. Abrul beşi tüm Anadolu’da var. 18 Nisan’a denk geliyor. ‘Sakın abrulun beşinden öküz ayrılır eşinden’ derler. Çünkü 18 Nisan’da fırtına koparmış. Anadolu’daki çiftçi çifte gider. Öküzleriyle çift yaparken öyle bir fırtına ve kar olur ki öküzün biri ölür” (KK110). Öküz öldürebilecek kadar büyük olan fırtınadan çiçekleri de korumak gerekmektedir. “Abrul beşinde ağaç çiçekleri fırtınadan korunabilir. Kayısıyı özellikle soğuk vurmasın diye uygulamalar yapılır. O mevsimde elmayı soğuk çok etkilemiyor. İlk önce kayısı ağacı falan açar. Kayısı ağacını vurmasın diye kayısının dibini açıp karı dolduruyorlar ve kapatıyorlar. Böylece bu ağaç erken uyanmıyor. O tarihte ağaç

çiçek açmayıp daha geç çiçek açıyor ve ağacı kurtarıyorlar. Normal çiçekleri abrul beşide korumak için balkondan içeri alınabilir” (KK110). Eyyam-ı bahur döneminde ise sıcak etkilidir ve aşırı sıcaktan çiçekler korunmalıdır. “Eyyam-ı bahur döneminde çiçeği sıcaktan korumak gerekir. Çiçek Güneşin altında kalmasın diye gölgeye alırlar. Genellikle eskiden avlulu evler olurdu. Burada da hep fiskiye gibi su olur. Çiçekler o gölgeli alanda olurdu. Çiçekler mümkün olduğu kadar bu nemden ve gölgeden faydalanır ve sıcaklığın etkisiyle de coşardı” (KK110). Çiçekleri belli dönemlerde hava durumlarından etkilenmemesi için özen gösterilmelidir.

Özellikle dış mekân çiçekleri erken açarsa yazın sıcak geçeceği düşünülebilir ya da çiçekler geç solarsa da kışın soğuk değil de daha yumuşak geçeceği düşünülebilir. Mart dokuzu, abrul beşi ve eyyam-ı bahurda çiçekler soğuktan, sıcaktan ya da fırtınadan etkilenebileceğinden dolayı çiçeklerin normal yetiştirme ortamına uygun bir ortam sağlanmalıdır.

3.5. El Sanatları Geleneğinde Kullanılan Çiçekler

3.5.1. Dokumada (Halı, Kilim, Cicim, Zili, Sumak) Kullanılan Çiçekler

Dokumalarda çoğunlukla çiçek motiflerinden *lale*, *göl*, *sümböl*, *karanfil* ve *zambak* gibi çiçekler kullanılır. Çiçekler bitkisel motifler içinde değerlendirilir. Ağaç, çiçek ve yaprak motifleri bereket ve bolluğu simgeler. “Çiçek, desen olarak güzel olduğu için dokumalarda kullanılır” (KK67). “Farklı farklı çiçekler var. İnsanlar bu çiçekleri halılara döşemişler” (KK56). Çiçeklerin görünüşü, kokusu ve Türk kültüründeki anlamlarından dolayı çiçek motifleri dokumalarda kullanılmıştır. Hayat ağacı motiflerinde de çiçekler yer alır. Türkiye’nin birçok yerinde olduğu gibi Ankara’da da hayat ağacı motifi dokumalarda görülür.

İstanbul’da *laleleri*yle bilinir. Bundan dolayı dokumalarında *lale* motifleri hakimdir. “İstanbul’da *laleden* boydan boya halı yapmışlardı” (KK111). “Çiçeklerin sembolleri var. Halılarda ve tablolarla *lale* çok dikkatimi çekiyor. Bunun İstanbul’da da çok örnekleri var. Bunlara özellikle *lale* motifi konulmasının sebebi *lalenin* Osmanlı döneminden gelen bir sembol olması ve Osmanlı’da Lale Devri’nin olmasındandır” (KK112).

Ankara’da ve Türkiye’nin birçok yerinde dokumalardaki bereket motiflerinde çiçekler kullanılır. Özellikle kültürümüzde yer edinen lale, gül, sümböl ve karanfil

gibi çiçeklerin anlamları çiçeklerin dokumalarda kullanılmasındaki önemli faktörlerden biridir.

3.5.2. Oyada Kullanılan Çiçekler

Oyalarda çiçekli desenlere çok fazla rastlanmaktadır. Oyanın görünüşü ya da rengi çiçeğe benzetildiğinden oya desenlerine çiçek adları verilir. Ankara’da iğne oylarıyla öne çıkan ilçe Nallıhan’dır. Ankara Nallıhan’da yapılan iğne oylarında çiçek desenli oyalarda görülür. “Başörtümdeki çiçek iğne oyasındandır” (KK20). “Oyalarda çiçekler çok kullanılır. Her çiçeğin oyası vardır” (KK85). “Çiçek, desen olarak güzel olduğu için oyalarda kullanılır” (KK67). “Farklı farklı çiçek renkleri var. İnsanlar bu çiçekleri oyalara döşemişler” (KK56). “Her gelin kız çeyizine bu çiçekli oyalardan 20-30 tane yapardı. Şimdi tabi kullanılmadığı için artık o adette kalmadı. Tülbentlere, başörtülere ve namaz örtülerine oyalara işlenirdi” (KK85). “İğne oyası çiçeği var” (KK56). “*Papatya* oyası var” (KK47). “*Papatya* ve *menekşeden* iğne oyası yaptım” (KK37). “*Menekşe* ve *papatya* oyası vardı. *Papatyayı* da beyaz örüp üstüne de sarı korduk. *Papatya* çiçeği derdik” (KK55). “*Hercai menekşenin* oyası vardır. *Kaynana dili* çiçeğinin oyasına *kaynana dili* oyası denilir. *Küpe* çiçeğinin oyasına *küpe* oyası denilir. Kırmızı renkten *gelincik* oyası yaparlar. *Menekşe*, *papatya* ve *hanımeli* oyası vardır” (KK85). Özellikle *menekşe*, *papatya*, *karanfil*, *küpe*, *gelincik* ve *hanımeli* gibi oya deseni adları doğadan esinlenerek konulan adlardır.

Çiçek halinde örülen oyalara sebze, meyve ve bazı yiyeceklerin isimlerinin verildiği görülür: “Çeşit çeşit oyalara örerdik. Çiçekli oyalara yapıyorduk. Çiçekli oyalardan biber, domates, karpuz ve çilek oyası vardı. Çiçek ha bunlar” (KK48). “Genelde bütün çiçeklerden örnek alıp çıkartılır. Çilek çiçeği var” (KK56). “Domates, limon ve mantı çiçekli oyalardandır. Bunlar yazma oylarındandır. Bunlar çiçekten yapılıyor ama bu isimleri veriyorlar. Limon oyasını limona benzetiyorlar ama çiçek gibidir Mantı oyası böyle büzmeli büzmelidir” (KK38). “Gençliğimizde dördümüzde ısıt ısıt pul örüyorduk. Mantının şeklinde çiçek örüp yemenilerimize dikiyorduk. Boncuktan dut oyası ördük” (KK55). Mantı, limon, domates, çilek, karpuz ve biber sebze, meyve ve bazı yiyeceklerin isimlerinin verildiği oya desenlerindendir.

Oyaların anlamlarından dolayı belli başlı oyalar daha fazla kullanılmaktadır. “Kadınlar oyalarında *menekşe* kullanır. *Menekşe* karı kışı sevdiğinden dayanıklı çiçeklerdendir. Kadınlarda dayanıklı oldukları için *menekşe* oyaları ile kendilerini bağdaştırmış olabilirler” (KK8). Karabaşa ve Kara’ya göre kimi desenler simgesel anlam taşır. Bu anlamlardan dolayı düğün bohçasına mutluluk anlamındaki *papatya* oyası ve birbirine sarılma anlamındaki *sarmaşık* oyası konulurken güçlük anlamındaki *genevir* oyası konulmamaktadır (2022: 510). Çeyizlere belli başlı oya desenlerinin konulması oya desenlerinin anlamlarına göre kullanım yerlerinin değiştiğini kanıtlar niteliktedir.

Ankara’da çiçekli oyalar kullanan ve işleyen birçok kadın vardır. Bu oyalara doğadan esinlenerek ve sebze, meyve ve bazı yiyeceklerin adlarından hareketle ad verilir. Nallıhan iğne oyasında ön plana çıkar. Çiçekli oyalara verilen anlamlar oyalara kullanım alanını etkiler.

3.5.3. Doğal Boyacılıkta Kullanılan Çiçekler

Doğal boyalar bitkinin köklerinden, çiçeklerinden, yaprağından, tohumu ve kabuğundan elde edilebilir. *Zakkum*, *gül*, *biberiye*, *ayçiçeği*, *papatya*, *safran* ve *çiğdem* gibi bitkiler doğal boyacılıkta kullanılabilir. *Papatya* sarı renk verir. “*Safran*ın kardeşi olan *çiğdem* renk vericidir. *Çiğdem* boya yapıcı olarak da kullanılır” (KK95).

3.5.4. Bıçakçılıkta Kullanılan Çiçekler

Bıçakçılık usta çırak ilişkisi yürütülmektedir. Özellikle bazı zanaatların yok olmaması usta çırak ilişkisinden dolayıdır. Ustalar çıraklarına el verebilmektedir. “Eskiden Ahilik dönemlerinde el verme töreni ile olurdu. Ben işe babamın yanında başladım. Ustam babam oldu. Usta çırak ilişkisi vardı. Ben babamdan el alıp bu işi 13 yıldır yapıyorum ve yeni nesillere aktaracağım. Bu işi yaparken ara arada olsa çıraklarımız oluyor” (KK114).

Bıçakların sapına ya da ucuna çiçek motifleri işlenmektedir. Bıçağa işlenen çiçek motifleri ise *gül*, *lale* ve *karanfil* gibi bilindik çiçek motifleridir. Bu çiçek motiflerinin fazla işlenmesinde müşterilerin talepleri de etkindir. Çiçeklerin anlamları da bıçak üzerinde işlenmesine sebep olabilmektedir. “Bıçakların sapına ya da ucuna çiçek motifi kullanırım. Genelde çelik kısmına işlenir. Sap kısmına ise

işleme olabilecek ceviz, zeytin ağacı olunca işleme yapılabilir. Normalde bıçak çelik sap, ağaç birleşimiyle oluyor. Şimdi çeliğin üstüne de gravür işleme olarak ya da lazer işleme olarak çiçek çeşitleri işlenir. Ahşap kısmına sap kısmına da isteğe göre farklı çiçekleri işlenebilir. *Lale* ve *gül* işlememi isteyenler oluyor. Bıçağa *lale* veya *gül* işlemesini kadınlar eşlerine hediye alacağı zaman istiyorlar. Bizden çoğunlukla hediye amacıyla çiçek işlemesi yapmamızı isterler” (KK114). “*Lavanta* ve *gül* bıçak üstüne işlenir. *Lavantayı* bıçak üstüne işlemekle çok fazla karşılaşılmaz. *Gül*, İslam kültürünü temsil ettiği için bıçak üzerine işlenir” (KK83). Özellikle bıçaklarda çiçek işletenlerin kadınlar olduğu göze çarpar.

Gölbaşı’nda öne çıkan *sevgi çiçeği* Mogan Bıçakçı’sının logosudur. *Sevgi çiçeğini* logolarında ve bıçaklarında kullanma sebebi ise *sevgi çiçeğinin* endemik olmasından dolayı sadece Gölbaşı’nda yetişmesidir. Bu yüzden de Moğan Bıçakçı’sı bıçaklarında, hançerlerinde, kamalarında özellikle *sevgi çiçeğini* işlemektedir. “*Sevgi çiçeği* bir kültürü yansıtır. *Sevgi çiçeği* ya da *peygamber çiçeği* Ankara Gölbaşı’nda yetişen bir çiçek olduğundan ve çiçeğin sevgiyi ve saygıyı temsil etmesinden dolayı logomuzda kullandık ve bıçaklarda, hançerlerde, kamalarda da *sevgi çiçeği* motifini işledik” (KK114). Burada da görüldüğü gibi kılıflara da çiçek motifleri işlenebilmektedir. *Sevgi çiçeğinin* sadece bıçakçılıkta değil birçok el sanatlarında motifi çıkartılmaya çalışılmıştır. “Önceden *sevgi çiçeğinin* rengi ve motifleri işlenirmiş. O renk gerçekten kolay çıkmazmış. *Sevgi çiçeği* motifinin de güzel bir dokusu vardır” (KK111).

Bıçağa *gül*, *lale* ve *karanfil* gibi çiçek motifleri işlense de o bölgenin endemik bitkileri de işlenebilir. Çiçeklerin anlamı bıçakçılıkta çiçek motiflerinin işlenmesinde etkindir. Özellikle bıçaklarda çiçek deseni tercih edenler kadınlardır. Çiçek motifli bıçaklar çoğunlukla hediye olarak alınır.

3.5.5. Ahşap İşçiliği ve Oymacılıkta Kullanılan Çiçekler

Ahşap işçiliği ve oymacılıkta da Türk kültüründe önemli olan çiçeklerin işlendiği görülür. “*Lavanta* ve *gül* ahşap üstüne işlenir. *Lavantayı* ahşap üstüne işlemekle çok fazla karşılaşılmaz. *Gül*, İslam kültürünü temsil ettiği için ahşap üzerine işlenir” (KK83). Özellikle *gül*, *hayat çiçeği* ve *lotus* işlemesi ahşap işçiliğinde görülür.

3.5.6. Çinilikte Kullanılan Çiçekler

Süsleme sanatında Hatâyî motifi çokça kullanılır. Hatâyî motifinde yaprak, filiz ve çiçek birbirleriyle stilize olmuş şeklindedir. “Çinilerde şakayık kullanılır. Aslında onlar Rumi ve Hatâyî motif diye geçiyor ama onlarda da hep *şakayık* kullanılır. Hatâyî deseni birbirine geçen girift desenlerdir. Hatâyî deseninde özellikle *şakayık* çizilir. *Şakayık* bizim coğrafyamızın çok da çiçeği değilmiş ama Osmanlı sarayında desenlerde çok kullanılmıştır. O *şakayık* çiçeğinin muhakkak bir anlamı vardır” (KK110). Hatâyî motifi, “Türk süsleme sanatlarının bütün alanlarında kullanılan klasik motiflerin başında gelir. En zengin ve farklı örnekleri ise motifin yoğun olarak kullanıldığı çini sanatında izlenir. *Marul çiçeği*, *narçiçeği* ve *şakayık* gibi birçok biçimi olan Hatâyî grubunun en sık kullanılanı *şakayık* motifidir” (Karaca, 2021: 7102). Türk çini sanatında Hatâyî motiflerinden en çok *şakayık* kullanılır. Hatâyî motiflerindeki çiçekler dokumalarda da kullanılır.

3.5.7. Halk Mimarisinde Kullanılan Çiçekler

Halk mimarisi ambar, köy odası, çeşme, tekke, türbe, samanlık, ahır, değirmen, mezarlık, kiler, tandır evi, serender vb. yapıları ele alır. Halkın ortak kullandığı bu yapılarda kültürümüzde yer edinen çiçeklerin motifleri kullanılır. “Bizim kültürümüzde çiçek önemli bir unsurdur. Çiçek; dini yerlerin, konakların, ibadethanelerin ve camilerin her yerinde bir desen ve görüntü güzelleştirme amacı olarak da kullanılır. Seramik, fayans gibi pek çok şeyde çiçek kullanılır” (KK113). Mabedin bahçesine ekilen çiçekten tutun da kapısına, camına ve çatısına işlenen çiçeklerde farklı farklı anlamlar vardır. Bu anlamlar dini inanışlara ve sosyal hayata göre değişebilir. “Mabede koyduğunuz herhangi bir rahlenin ve minberin ağacının cinsi bile o dinde bir yoruma dahildir” (KK110). Halk mimarisinde kullanılan çiçek sayısından tutun da çiçekleri kullanarak yapılan her motifin insanların inançlarına ve kutsal değerlerine göre şekillendiği görülür. “Mabetlere *şakayık* işlenir. Tekkelerde bir sürü yerde *hayat çiçeği* işlenir” (KK110). “Biz Oran’da Pir Sultan Abdal Kültür Merkezi ve Cem evini yaptık. Sosyal bir proje olması sebebiyle bazı kutsal değerlere göre düzenleme yaptık. Görsel yapısından, kullanılan malzemeyi ve iç düzeninden planlamasını gibi her unsurun Alevi inancına uygun olarak tasarlandığı bir cem evi yaptık ve peyzaj tasarımı da Alevi inancı ve kutsal değerlerine göre düzenlendi. Peyzaj projesinde kullandığımız bitki adetleri Aleviliğin kutsal rakamları üçler,

beşler, yediler, on ikiler, on yediler ve kırklara gönderme oldu. Ön bahçede makas bitkilendirmede yıldız motifleri kullandık. Bunlar Divriği Külliyesi ve Balım Sultan Türbesi'nin girişinde kullanılan yıldızlı kâinat tasvirine gönderme oldu. Cem evi peyzaj tasarımında kuşburnu, ardıç, meşe, *göl*, sedir, dut ve elma ağaçlarını alevi deyişlerinde itikadi olarak kutsanan bitki türleri olması sebebiyle kullanıldı. Cem evinin peyzajında deyişlerde geçen çiçekler kullanılır. Aliname'deki 'Ali'nin bindiği Döldöl, Ali *göldür*, Ali bülbul, Ali *şebboy*, Ali *sömböl*' deyiş geçür. *Sömböl*, *nevrüz çiçeği*, *nergis* ve *şebboy* İmam Ali'ye ithaf edilen çiçekler olduğundan Alevilikte de kutsanmıştır. Kırmızı göl İmam Hüseyin'e ve İmam Ali'ye gönderme olarak kullanıldı. Park projelerinde ağaçları, çalı gruplarını ve çiçekleri materyal olarak kullanıp sosyal açıdan yorumlanmıyor. Tasarım ilkelerine göre çiçeklerin renklerinin birbiri ile uyum içinde olmasına dikkat edilir. Park peyzajında renk etkilerine, topraktaki uzun dayanımlarına, suya kanaatkarlığına, zorlu koşullara dayanıklılığına ve trafik tozuna dayanıklılığına göre çiçekler kullanılır. Çiçeğin dayanıklılığı bizim için önemlidir. (KK109). Halk mimarisindeki yapıyı çiçeklendirirken sosyal hayatın etkisi göze çarpar. Cem evinin peyzajında özellikle *şebboy*, *sömböl*, *göl* ve *nergis* kullanılması sosyal hayatın ve kutsal değerlerin halk mimarisindeki yapıların çiçeklendirilmesindeki etkisine örnek gösterilebilir. Normal bir parkın peyzajında çiçekler dayanıklılığına dikkat edilirken halk mimarisindeki yapının peyzajında toplum için ifade ettiğı anlama göre çiçekler kullanılır.

Alevilerde *göl* ön plandadır. Bu yüzden dini değerlerindeki kapı ve eşiğı de *göl* ağacından yapmışlardır. “*Göl* ağacı çok kıymetli bir ağaçtır. *Göl* ağacından kapı ve eşik yapılır. Biliyorsun göl ağacı ne kadar olacak ki. Ama *göl* ağacından bile kapı yapmışlar. Kapı Ali'dir, eşik de Fatma anadır. Hacı Bektaş'a falan gittiğinde dışarısı hep *göl* bahçesidir. Dışarı çıkarsın başka çiçek göremeyebilirsiniz” (KK110). Mabetlerin, türbelerin bahçeleri de dini değerlere göre çiçeklendirilir.

Mezar taşlarının üstündeki motifler birçok anlam ifade eder. Bu anlamlar İslami inançlara, bölgelere ya da kişilere göre değişmektedir. Mezar taşlarında da cinsiyete göre işlemler yapılır. Kayın, selvi ağacı ölümsüzlüğü temsil ettiğinden çoğunlukla ağaç türlerini erkek mezar taşlarında işlenir. Çiçek ise çoğunlukla dişiliğı ve asilligi simgelediğinden kadın mezar taşlarına çiçek işlenir. “Mezar taşlarına *göl*, *nergis* ve *lale* gibi çiçekler işlenir. Mezar taşlarındaki bu çiçek motiflerini kadın

mezarları için yaparlar. Erkeğin mezar taşına selvi, sedir ağacı işlerler. Köklü olan ağaç olduğu erkek mezarlarına ağaç işliyorlar. Erkek ağaç, kadın çiçektir. İç Anadolu’da kavak erkeği, Ege’de ise selvi erkeği temsil eder ve mezar taşlarında işlenir. Erkek mezar taşlarında selvi kullanılma nedeni ölümsüzlüğü temsil etmesidir. Özellikle Tahtacıların mezar taşlarında selvi işlenmiştir. Konya’da da erkeklerin mezar taşlarında kavak görülebilir” (KK110). Mezar taşlarındaki çiçeğin kadını sembolize ettiğini bülbül ile *gülün* hikayesi de desteklemektedir. “Aşık ile maşuk hikayesinde de bülbül erkek, *gül* dişiye anlatır” (KK110). “Kadın mezar taşlarında da *nergis* vardır” (KK110). Nergis Hz. Ali ve Selman hikayesindeki zarafetin sembolü olduğundan kadını anlatır. Bu yüzden kadınların mezar taşlarında *nergis* işlenir.

Mezar taşlarına işlenen çiçekler sadece cinsiyet ayrımını değil aşkı da simgeler. Özellikle mezar taşına *gül* işlenmesi bülbül ile *gülün* aşkına gönderme yapmak içindir. “Bütün mezar taşlarında kullandığımız çiçekler cinsiyeti bir de aşkı anlatıyor. Yaşlı kadınların mezar taşlarına çiçek işlemiyorlar ama yaşlı da olsa çok kıymetli bir kadının mezar taşıysa çiçek işlenir. Genç yaşta ölenlerin mezar taşına *gül* motifi işlenebilir. Çünkü annesi genci severken çiçeğim, balım der. Erken yaşta çocuğu ölen anne mezar taşına *gül* motifi koydurarak mezar taşına anlam yüklemiş olabilir” (KK110). “Bizim geçmişteki ve günümüzdeki mezarlarımızda bay veya bayan fark etmeksizin *gül* erken genç yaşta ölmüş kişilerin mezarında tasvir edilmiştir. Mezar taşlarındaki *gül* tasvirinin genç ölümü temsil ettiğine inanılırdı” (KK78). Bir diğer nokta ise mezar taşına bir çiçek işlenmesi vefat edenin genç olduğunu gösterir eğer vefat eden yaşlıysa da asil biri olduğunu gösterir.

Geçmişten günümüze *lalenin* şekliyle elif harfi arasında ilişki kurulur. Bundan dolayı mezar taşlarındaki *lale* tasvirleri Allah’a teslimiyeti simgeler: “Çiçeklerin mezar taşlarında kullanılmasının sembolik anlamı var. Sünniler laleyi mezar taşlarında çok kullanırken Aleviler kullanmaz. Lalenin kullanılma sebebi Elif harfine benzemesi ve boynunun bükük olmasıdır. Mezar taşlarında lale Allah’a teslimiyet yani Allah’a ulaştı babında kullanılır” (KK110).

Sosyal hayat ve kutsal değerler mimari yapılarda hangi çiçekler kullanılacağını etkilemektedir. Mabetlerinin bahçesinin çiçeklendirilmesi bile dini değerlere göre yapılır. Kadın mezarlarına çiçek işlemesi yapılır. Mezar taşlarına işlenen *gül* erken yaşta ölen kişileri temsil ettiği gibi aşkı da simgeleyebilir. Ayrıca ölen kişi yaşlı ve

asil biriye de mezar taşına *göl* tasvir edilebilir. Mezar taşlarındaki *lale* deseni ise Allah'ı simgeler. *şakayık*, *şebboy*, *göl*, *karanfil*, *hayat çiçeği*, *nergis*, *lale* ve *nevrüz* gibi çiçekler halk mimarisinde kullanılan çiçeklerdendir.

4. SONUÇ

Geçmişten günümüze meslek folkloru; sanayileşmeyle, endüstrinin artması ve günümüzdeki teknolojik gelişmelerle birlikte çok önem kazanmıştır. Meslek folkloru çalışmaları meslek çevresinde oluşan kültürel birikimleri ortaya koyar. Bu kültürel unsurlar da mesleğin etrafında oluşmuş kültürü, mesleki kimliği ve mesleki değeri ortaya çıkarır. Askerlik, balıkçılık, büryancılık, çerçicilik, çobanlık, demircilik, dolmuşçuluk, hekimlik, madencilik, simitçilik ve zeytincilik gibi belli gruplara ait meslekler bu bağlamda çalışılmıştır. Meslek folkloru üzerine yapılan çalışmalarla mesleklerin kültür birikimi kuşaktan kuşağa aktarılır ve mesleklerin devamlılığı sağlanır. Çiçeğin ticari bir nesneye dönmesiyle çiçekçilik mesleği oluşmuştur. Çiçekçilik mesleğinin de kendine özgü folklor ürünleri oluşturduğu söylenebilir.

Çiçek üzerine oluşmuş geleneksel ekolojik bilgi, çiçekçilik mesleğinin halk bilimi ürünlerini oluşturmakta önemli rol oynamıştır. Çiçekçilik mesleğinin terimleri, sembolleri, kodları, usta çırak ilişkisi, ürünleri, meslekte kullanılan araç gereçleri, ritüelleri, inançları, şakaları, gelenek ve görenekleri ve sözlü ürünleri vardır. Bu ürünler, çiçek ve çiçekçilik kültürü üzerine oluşan kültür birikimini ve çiçekçilerin mesleki kimliğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada çiçekçilik, meslek folkloru kapsamında ele alınmış, çiçek ve çiçekçiliğin zengin bir kültürel birikime sahip olduğu, çiçek ve çiçekçilik üzerine oluşan folklor ürünleri SOKÜM alanlarıyla ilişkilendirilerek ortaya konulmuştur. Halk bilimi alanında çiçeklerle ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde çiçek üzerine odaklı bir çalışmanın yapılmadığı anlaşılmaktadır. Mevcut çalışmalarda geleneksel ekolojik bilgi, halk hekimliğinde bitki, halk şiiirinde tabiat, ekofolklor ve halk şiiirinde bitki çalışmalarında çiçekler ele alınsa da belli başlı çiçeklere yer verildiği görülür.

Çiçekçilik; beceri ve bilginin bir arada kullanıldığı ustalık gerektiren bir sanat, çiçek yetiştirip satma işi, çiçek kültürünün aktarımını sağlayan riskli ve zorlu meslek olarak tanımlanmıştır. Çiçekleri sevmeyen ya da çiçek bakımını bilmeyen biri çiçekçi olamaz. Ankara'da Kızılay, Karşıyaka, Bentderesi, Çayyolu ve Bahçelievler'deki çiçekçiler en bilindik çiçekçilerdir. Bu semtlerdeki çiçekçiler, eskiye oranla satışların azaldığını dile getirmiştir. Çiçekçilik sektörünün gelişimi için Ankara Büyükşehir Belediyesi seraları yenilemiş de olsa bu yeterli değildir. Özellikle belediyelerin çiçek ve çiçekçilik kültürünün gelişmesinde rolü vardır. Çoğu belediyenin çiçek serası

vardır. Bazı ilçe belediyelerinde gül ya da lavanta bahçeleri oluşturmaktadır. Ankara'nın her ilçesinde Çiçekçiler Esnaf Odasına bağlı çiçekçiler vardır. Çiçek doktoru olan çiçekçilerin yaptığı iş, risklidir çünkü yanlış bir şey yapıldığında eldeki tüm çiçekler solabilir. Bu yüzden çiçekçilik mesleğinin püf noktaları anlatıldığı eğitimler verilmelidir ki böylece çiçekçilik sektöründeki eksiklikler giderilsin. Çiçek bakımı yaparken daha fazla verim alabilmek için kaliteli malzeme kullanılmalıdır. Çiçekçilik mesleğinin gelişmesi tek bir etkene bağlı değildir. Çiçekçilik yapılması için birçok özelliği bilmek gerektiğinden bu meslekte bilgi ve ustalık gerekir. Çiçekçilik sektörünün gelişmesi için seralar daha elverişli hâle getirilip çiçek ve çiçekçilik sektörünün reklamı yapılarak halka çiçek ve çiçekçilik kültürü aktarılmalıdır.

Çiçek, zariflik, güzellik, incelik, sevgi, mutluluk, estetik ve iyimserlik anlamına gelmekle birlikte günlük hayatımızın her alanındaki ritüellerde, kutlamalarda ve geçiş evrelerinde kullanılmasıyla kültürümüzde yer edinmiştir. Çiçek, yiyecek ve içeceklerde, kozmetikte, alternatif tıpta, botanik turizminde kullanıldığından endüstride önemli bir payı oluşmuştur. Çiçek, bazı bölgelerde heyelandan korumaya yarar, zevk işi olarak nitelendirilir, alanın ya da yetiştirenin psikolojisine olumlu etkiler yaratır, siyasi ideolojileri yansıtır, şifa verir ve anlamlarıyla insanın kendini ifade etmesine yarar. Peyzajda kullanılan bir süs bitkisi olan çiçek tüm bu özelliklerinden de anlaşıldığı üzere geçmişten günümüze kadar günlük hayatımızın her alanında kullanılarak kendine özgü bir kültür oluşturmuştur.

Bu çiçek kültürü Ankara ile sınırlı olmayıp tüm Türkiye'de görülür. Çiçek hem kültürü yansıtır hem de ekonomik bir canlıdır. Çiçekten yapılan dövmeler çiçek kültürünün kültür endüstrisinde yer edindiğini kanıtlar niteliktedir.

Çiçek alma kültürüne sahip insanların kültürlü olarak nitelendirilmesi çiçeğin çağdaşlaşmanın göstergesi olarak algılanmasına bağlanabilir. Çiçeğe gereken değeri vermeyen insanlar çiçeğin günlük hayatta kullanım alanlarını görmezden geldiği için kültür seviyesi düşük olarak nitelendirilir. Bu yönüyle çiçek ve çiçekçilik kültürünün gelişmesi için de halkın çiçeğe bakış açısının değişmesi faydalı olacaktır.

Ankara'da endemik çiçekler yetiştirilmektedir. Örneğin, başka bir şehirde dış mekân olarak bilinen bir çiçek, Ankara'da iç mekân çiçeği olarak yetiştirilebilir. Kaynak kişilerin verdiği bilgilerden hareketle çiçekler, mekân esas alınarak ve

işlevlerine göre sınıflandırabiliriz. Çiçekler kullanım mekânlarına göre millî ve yerli çiçekler ve ithal çiçekler olarak ayrılabilir. Yerli çiçekler ve ithal çiçekler de kendi içinde iç mekân süs bitkileri/iç mekân çiçekleri, dış mekân süs bitkileri/dış mekân çiçekleri ve kesme çiçekler/buketlik çiçekler olarak üçe ayrılabilir. Çiçekler kullanım alanlarına ve işlevlerine göre sekiz grupta sınıflandırılabilir: alternatif tıpta ve aroma verici olarak kullanılan tıbbi aromatik bitkiler, çiçeklerin ticaret işlevinde ve toplumsal uygulamalar ve ritüellerde kullanılması, çiçeklerin hobi olarak kullanılması, turizmde kullanılması, yiyecek ve içeceklerde kullanılması, sanayide kullanılması ve son olarak çiçeklerin günlük hayatımızda süs eşyası olarak kullanılması. Mevsimlik çiçekler de yazlık ve kışlık mevsimlik çiçekler olarak kendi içinde sınıflandırılabilir. Kaynak kişilerin verdiği bilgilere bağlı halk bilimine özgü mevsimlik çiçekleri yazlık, ilkbaharlık, kışlık ve sonbaharlık mevsimlik çiçekler diye dörde ayırabiliriz. Tek yıllık ve çok yıllık bitkiler de vardır. Tıbbi ve aromatik bitkileri çiçek olarak kabul eden çiçekçiler de söz konusudur.

Çiçekçiler de usta çırak ilişkisiyle yetişmektedir. Aile işletmelerinde özellikle baba, usta oğlu ise çıraktır. Usta olan baba çiçekçilik ve çiçek kültürünü kuşaktan kuşağa böylece aktarmış olur. En az üç kuşağın çiçekçilik mesleğini yaptığı da görülür. Kadınların çoğu mesleğe eşleri sayesinde başlamıştır. Çiçekçilik sektöründe kadınların eşleri, ustaları olmuştur. Yetenekli, hayal gücü gelişmiş, yaratıcı, çalışanın hakkını gözetken, çiçeğe baktığında çiçeğin ihtiyacını anlayan ve çiçeğin türünü, cinsini bilen ve el becerisi gelişmiş kişiler çiçekçi ustası olarak nitelenmektedir. Çiçekçi ustası olmak için belli bir süre çıraklık süresi vardır ama günümüzde verilen eğitimler, çiçekçilere göre ustalık için yetmemektedir çünkü kendileri seneler sonra anca usta olmuşlardır. Ustalar, çıraklarla çiçekçiliğin gelecek kuşaklara aktarılmasını istemektedirler ama yetiştirebilecek çırak bulamamaktadır. Çiçekçilik sektöründe usta çırak ilişkisinin devam etmesi için çırak ihtiyacının giderilmesi gereklidir.

Arma yapma/arma işleme, bayat, bonzai, boylamama, çelenk, çelikle üretme yöntemi/ çelikle yapma/ çelikle üretme, çiçek ayı, çiçekçilerin piri, çiçek sarma, çiçek tuttu/çiçek tutmadı, dinlenme dönemi, dirsek atma, erken ilkbahar, gölge tozu, göz, ikebana, kavuz hâli, kış uykusu, kol atma, korsej, mal, mantarlaşıma, oasis, partel, sepet, sürgün, şoklanmış gül, taze, teraryum, tünel, viyol ve yatık gül gibi çiçekçilik mesleğinin kendine özgü terimleri ve jargonu olması çiçekçilik mesleğinin mesleki

dilini oluşturmıştır. Çiçek bakımında geleneksel ve modern yöntemler kullanılır. Sulama, gübreleme, ilaçlama, ısıtma ve soğutma işlemleri, hasat, budama ve aşılama çiçek bakımında önemlidir. Çiçek bakımını çiçeğin toprağının ve tohumunun kaliteli olup olmadığı da etkiler. İnsanlar elindeki malzemeye göre çiçek bakımında bazen geleneksel bazen modern yöntemleri kullanmaktadır. Bazı çiçekçilerin çiçek bakımındaki püf noktaları, müşteri daha sonra tekrar çiçek almaya gelsin diye anlattığı vurgulanır. Bunun aksine bazı çiçekçiler ise püf noktaları bilerek anlatmamaktadır ki çiçek öldüğünde ya da solduğunda müşterinin çiçek alma ihtimali artar.

Çiçekçiliğin kolay ve zorlayıcı tarafları vardır. Çiçekçilik mesleğinin zorlayıcı tarafları ağır bassada da çiçekçiler mesleğini sevmektedir ve mesleklerinin gelişmesi için uğraşmaktadırlar. Çiçeğin farklı kullanım alanlarının olması, müşterilerin bahşiş bırakması, resmî kurumlara çiçek satışı ya da işletmenin konumu gibi durumlar mesleği olumlu etkilerken, ekonomi, Ankara'nın florası, tohum pahalılığı, işçi ücretlerindeki artış, kışın serayı ısıtmak için yakılacak odun veya kömür fiyatlarının artışı, pazarlama tekniklerinin bilinmemesi, çiçeğin çabuk bayatlaması, çiçeklerin çalınması, dolandırıcı müşteriler, çırakların iş bilmezliği ve müşterilerin ters davranışları gibi durumlar, mesleği olumsuz etkilemektedir. Mesleğin gelişmesi için çiçeklerin kullanıldığı sektörlere yatırım olmalıdır ki meslekteki olumsuzluklar yavaş yavaş azalabilsin. Çiçek festivalleri düzenlenerek çiçek kültürünün yayılması da sağlanabilir. Covid-19 sürecinde çoğu çiçekçinin işi artarken sokağa çıkma yasaklarından dolayı merkez konumundaki Kızılay'da ve mahalle dışında kalan Karşıyaka'daki çiçekçilerin işleri azalmıştır. Covid-19 sonrası çoğu çiçekçi ekonomik sıkıntı çekmiştir. Salgın sürecinde insanlar doğaya yöneldiğinden insanların çiçeğe bakış açısı değişmiştir.

Mevsim, özel günler, çiçeklerin anlamı, fiyatlar, müşterinin çiçeğe bakış açısı, müşterinin çiçek zevki, müşteri gözünde hediye edilecek kişinin değeri, işletmenin konumu ve çiçeğin dayanıklılığı ve kalıcılığı çiçek satışını etkileyen faktörlerdendir. Çiçekçilerin iş yoğunluğu ilkbahar aylarıdır. Yazın diğer diğer mevsimlere göre satışlar fazla olsa da ilkbahar ayların göre daha az satış yapılır. Kışa göre sonbaharda çiçek satışı daha fazladır. Çiçekçilerin işlerinin hangi gün az hangi gün çok olacağı belli olmamaktadır. Çiçekçiler online, yüz yüze ve telefonda çiçek satışı

yapmaktadır. Günümüzde online çiçek siparişleri revaçtadır. Özellikle Çiçek Sepeti gibi online çiçek satış platformları gün içerisinde çiçekleri istenilen yere götürdüğü için tercih edilmektedir. İklim, *mevsimlik çiçeklerin* oluşmasında etkilidir. Literatürde *mevsimlik çiçekler*, yazlık *mevsimlik çiçekler* ve kışlık *mevsimlik çiçekler* olarak ikiye ayrılır. Kaynak kişilerden elde edilen verilere göre yazlık *mevsimlik çiçekler*, sonbaharlık *mevsimlik çiçekler*, kışlık *mevsimlik çiçekler* ve ilkbaharlık *mevsimlik çiçekler* olarak sınıflandırdığımız *mevsimlik çiçekler* tablolastırılarak “Mevsimlik Çiçeklerin Satışı” başlığında verilmiştir. Özel günlerde en çok tercih edilen hediyelerden biri de çiçeklerdir. Özel günlerde insanlar çiçekleri bütçesine ve zevklerine göre tercih eder. Kaynak kişilerden alınan bilgilerden hareketle özel günlere özgü çiçek takvimi oluşturulmuştur. Bu takvime göre hangi özel günde hangi çiçek varsa bir iki hafta öncesinden çiçekçiler o çiçeği sipariş vermektedirler.

Çiçekçi ve müşteri ilişkisi, mesleğin ilerlemesi için önemlidir. Çiçekçi ve müşteri ilişkisi mesleğin ilerlemesi için önemlidir. Çiçekçiler müşteri kaybetmemek için çaba sarf ederler. Müşteriler; çiçek kültürüne sahip, çiçek kültürü olmayan, çiçeğin iyileştirici özelliğine inanan, çiçek seçimi yapmada kararsız, kaprisli, çiçeğe aşırı düşkün, zevkli ve düşünceli olarak yediye ayrılabilir. Ekonomi müşterilerin çiçeğe ilgisinin az olmasındaki en önemli faktörlerdendir. Alışkanlık haline getirip çiçek alan müşteriler olsa da çiçekler çoğunlukla hediye olarak alınır. Çiçekçilerin müşteri kitlesini erkeklerden çok kadınlar, gençlerden çok yaşlılar oluşturmaktadır. Özellikle erkekler hediye amaçlı kesme çiçeğe ilgi gösterirken kadınlar kalıcı olması için saksı çiçeklerine yönelir. Çiçekçilerin müşteri kitlesi mekâna göre değişim gösterir. Çiçekçiler müşterilerine tomurcuklu, yeni filiz verecek, hasta olmayan, kalıcı ve görünüşü güzel çiçekleri önerir. Çiçekçiler müşteriye çiçek önermeden önce çiçeği alma sebebini, aldığı kişiyi ve çiçeğe bakacağı ortamı sorup çiçek önerir. Çiçekçi müşteriye çiçeği satarken çiçeğin bakımını ve özelliklerini anlatmalıdır. Her kesimden insan çiçek alsa da halkın çiçeğe ilgisinin daha da artması gerekmektedir. Çiçekçilerin iş ahlakında kimin kime ya da kimin niye çiçek aldığı kimseye söylenmez. Turizm, sağlık, kozmetik, alternatif tıp, gıda ve ilaç başta olmak üzere birçok sektörde çiçek kullanımı görülür. Çiçeğin bakımı ve çiçekten elde edilen ürünlerin işlenmesi sonucunda da çiçek, birçok mesleği doğrudan ya da dolaylı yönden etkilemektedir.

Sözlü gelenek ve anlatımlarda çiçekler fazlaca kullanılır. Alan çalışması sonucunda Ankara’da efsanelerde, halk hikâyelerinde, türkülerde, manilerde, kalıplaşmış söz ve ifadelerde, halk şiirinde ve mitlerde çiçeklerin kullanıldığı belirlenmiştir. Ankara’daki efsanelerde *leş çiçeği* ve *kardelene* yer verilir. Yer adı efsanelerindeyse *sevgi çiçeği* yer alır. Efsaneleşen çiçeklerin olağanüstü ve kutsal olduğu düşünülür. Halk, efsaneleşen çiçeklere aşk, sevgi ve kavuşamayan iki âşık gibi anlamlar yükleyebilir. Çiçeklerin efsaneleri dilden dile kuşaktan kuşağa aktarılarak efsaneleşir. Efsanelerde geçen çiçekler yer adı olarak da kullanılır. *Nergis, fesleğen, gelincik, papatya, kantaron, gecegüzeli, ters lale, erguvan ağacı çiçekleri* ve *sevgi çiçeği* üzerine Ankara’da halk hikâyeleri derlenmiştir. Kültür endüstrisinde çiçeğin de rolü vardır. Özellikle çiçeklerin halk hikâyeleri anlatılarak çiçek satıldığı görülür. Ankara’daki türkülerde *karanfil, çiğdem, hanımelî (lonicera), gül, nevrüz, lale, lavanta, sümbül, sarı çiçek, menekşe* ve *reyhan* kullanılır. Türkülerde çiçeklerin görünüşüne, kokusuna, dinî unsurlarla ilişkisine ve hitap olarak kullanılmasına yer verilir. Manilerde *gül, karanfil* ve *menekşe* çok kullanılır. Bu çiçeklere de farklı anlamlar yüklenir. Kalıplaşmış söz ve ifadelerden atasözü, deyim, dua, alkış ve kargışlarda *gül, çiçek, nergis, ihlamur, sümbül, ebeğümeci, yonca* ve *ısrırgan* gibi çiçek kullanımı dikkat çeker. Kalıplaşmış söz ve ifadelerde çiçekler aşkı, sevgiliyi, temizliği, saflığı, güzelliği, kokuyu, kıvrım kıvrım saçları, iyiliği, gönlü, insanı, davranışı, mutluluğu, huzuru ve sevgilinin özelliklerini simgeler. “Tekneyi bekleyen çorbayı içer” atasözü ya da “çiçeği yemek” deyimini çiçekçilerin çokça kullandığı atasözü ve deyimlerdendir. Çiçekçilikte işlerin ne zaman çok ne zaman az olacağı bilinmez. Çiçekçiler iş bile olmasa akşama kadar işletmede bekler. Bu yüzden “Tekneyi bekleyen çorbayı içer” atasözünü çiçekçiler çokça kullanır. Nazardan çiçek solunca “nazardan çiçek yendi” denilir. *Gül-bülbül, sümbül-şiken* ve *gül diken* ilişkisi atasözlerinde dikkat çeker.

Çiçeklerin solması, görüntüsü, kokusu ve kuruması alkış ve kargışlarda yer alır. Alan çalışmasında derlenen şiirlerde çiçekler; sevgili, çiçek, peygamber, Hz. Ali, yol arkadaşı, Şems veya şehitler anlamında kullanılır. Bazı çiçeklerin özellikleri belli kişilerle bütünleşir. Kokusu ve güzelliğinden dolayı *gül*, Hz. Muhammed ve Hz. Fatma’yı simgeler. Ankara’daki mitik anlatılarda çiçekler yaratılışın ve evrenin var oluşu, atalara tapma, güzellik verme ve tanrılarla ilişkilendirilebilir. Çiçeğin şekli,

görüntüsü, yetiştiği ortam, kokusu ve rengi mitik söylencelerin ortaya çıkmasında etkindir.

Sözlü gelenek ve anlatımlarda kullanılan çiçekler incelendiğinde çiçek kültürü üzerine oluşan bir kültür birikimi kuşaktan kuşağa aktararak günümüze kadar gelmiştir. *Nergis, fesleğen, gelincik, papatya, kantaron, gecegüzeli, ters lale, erguvan ağacı çiçekleri, sevgi çiçeği, karanfil, çiğdem, hanımeli (Ionicera), gül, nevrüz, lale, lavanta, sümbül, sarı çiçek, menekşe, reyhan, kardelen, leş çiçeği, çiçek, ıhlamur, ısırgan, ebegümece* ve *yonca* gibi sözlü gelenek ve anlatımlarda geçen çiçeklerdendir. Bu çiçekler anlatılarda gerçek veya mecaz anlamda kullanılmaktadır. Sözlü gelenek ve anlatımlarda kullanılan çiçekler, halkın toplumsal belleğinde çiçeklerin önemli olduğunu gösterir.

Gösteri sanatlarında da çiçek kullanıldığı görülmektedir. Çalışmada çocuk oyunları ve halk oyunlarında kullanılan çiçeklere yer verilse de geleneksel Türk tiyatrosunda da çiçekler kullanılmıştır. Çocuk oyunlarının adında ve tekerlemelerinde çiçek, kavram olarak geçmektedir. Çiçek, oyunlarda bazen oyuncak bazen aksesuar olarak görülür. Çocuk oyunlarında çiğdem, papatya ve menekşe çiçekleri vardır. Geleneksel çocuk oyunlarında çiçeklerin kullanımıyla çocuklar dijital ortamdaki bilgisayar ortamından uzaklaşıp sosyalleşmektedir ve çocuklarda doğa sevgisi oluşur. Anadolu'da birçok yörede halk oyunlarında çiçek kullanılmaktadır. Kırşehir'de bilinen Çiçek Dağı oyunu Ankara'da oynanmaktadır. Bu da yörelerdeki çiçek kültürünün birbirlerinden etkilediğinin kanıtı olarak yorumlanabilir.

Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve kutlamalarda çiçekler; ad verme geleneğinde, çiçeğe yerel ad verilmesinde; doğum, düğün geleneklerinde, ölüm âdetlerinde ve kutlamalarda kullanılır. Çiçeğin üreme şekli, hayvan uzuvları, mekân ve şehir adları, çiçeğin kullanım şekilleri, insan özellikleri, halk hikâyeleri, mitolojik hikâyeler, çiçeğin görünümü, bitkilerin hareketleri, çiçeğin kokusu, kutlamalar, çiçeğin kullanım alanları ve çiçeğin adının telaffuzunun zor olması gibi 23 faktör çiçeğe yerel ad verilmesinde etkilidir. Çiçeklerin yerel adları bölgeden bölgeye, şehirden şehre ve yöreden yöreye değişir. Ad ve soyadı olarak kullanılacak çiçek adları vardır. Çiçeğin anlamı, kokusu, görüntüsü ve hikâyesinden etkilenen insanlar çocuklarına ad olarak çiçek çeşitlerinin adını vermektedir. Çiçek adı da toplumumuzda sıkça rastlanan isimlerdendir. *Gül, Lale, Yasemin, Nilüfer, Nergis,*

Papatya, Menekşe ve Açelya gibi isimlerin sıklıkla çocuklara ad olarak verildiği görülür. Ayrıca yer adı verme ve hitaplarda da çiçekler tercih edilir. Hıdırellez’de *gül*, Çiğdem günü *çiğdem* ve Nevruz’da *nevruz çiçeği* ve *sümbülle* ritüeller ve uygulamalar yapılır. Çiçek festivallerinde de çiçek kültürü aktarımı yapılmakta ve çiçeğin ekonomiye katkısını desteklemektedir. Kandillerden özellikle Mevlit Kandil’inde *gül* ya da *karanfil* gibi kesme çiçeklerin alınıp hediye edildiği görülür. Bayramlarda ev ve kabristan ziyaretlerinde çiçek kullanılır. Bir insanın doğumunda hediye gelebilecek çiçek düğün ve ölüm adetlerinde de görülür.

Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalarda çiçekler; halk hekimliğinde, halk baytarlığında, nazarda, halk inanışlarında, halk mutfağında ve halk takviminde ve halk meteorolojisinde kullanılmaktadır. *Kantaron, paşakılıcı, zakkum, sıgırkuyruğu* (*Verbascum sinuatum L.*), *gül, ekinezya, rezene, kozmos, mum çiçeği, kekik, aynisefa, lavantin, karanfil, nane, lavanta, adaçayı, ısırgan, ebegümece, papatya, devediken, sütleğen, kırsinil, aleovera, civanperçemi, gelincik, gülhatmi, melisa, mor reyhan, ıhlamur çiçeği, kalanchoe* ve *sinameki* halk hekimliğinde kullanılır. Halk baytarlığında da çiçeklerin önemli bir yeri vardır. Hayvanların bitkiyi yeme ya da yememe durumuna göre bir bitkinin şifalı olup olmadığı anlaşılır. Bitkilerin şifasından dolayı yerlere ad verilebilir. *Sevgi çiçeğinin* farmakolojik yapısından dolayı çiçeğin bulunduğu ortamdaki balçık şap ve şarbona iyi gelir. Hayvana şifa olsun diye kullanılan *mambıl otu* gibi çiçeklerin fazla tüketilmesi sonucunda hayvan ölebilir. Nazar çiçeklere de değer. Nazardan çiçek solmaya ve sararmaya başladığında çiçek küstü gibi tabirlerde kullanılır. Çiçeği nazardan korumak için Ayetel Kürsi, Felak, Nas, Fatiha ve İhlas gibi dualar okunarak nazardan korunulur. Kurşun dökme uygulaması nazar değen çiçeklere de uygulanır. Çiçek diktiğinde hemen tutan insanlara da nazar değer ve bu kişiler daha sonra çiçek diktiğinde çiçekler tutmayabilir. *Lavanta, süpürge çalısı çiçeği, üzerlik, çörek otu ve defne* gibi çiçeklerden yapılan tütsüler ortamdaki kötü enerjinin dağılmasını sağladığından nazara iyi geldiği düşünülür. Kökü hassas olan çiçekler evdeki nazarı kendine çeker ve çiçek mıcıldayarak çürümeye başlar. Özellikle *difenbahyanın* evdeki tüm nazarı çektiği düşünülür. İşletmeciler işyerlerindeki çiçeklere nazar değmesin diye işletmelere *üzerlikten* ve *iğde çiçeğinden* yapılmış süs asarlar. Ankara’da *ezan çiçeği, kokina, dört yapraklı yonca, üzerlik, paşakılıcı, aşkıngözyaşı, zakkum, devetabanı, dua çiçeği (calathea), tespih çiçeği, lale, krizantem, süt ağacı, karanfil, gül,*

yuccalar, para çiçeği, orkide, şakayık, difenbahya, nergis, bambu, kaktüs, nilüfer, kauçuk, kader çiçeği, mum çiçeği ve mimoza gibi çiçekler üzerine halk inanışları tespit edilmiştir. Çiçeklerin yerini sevip sevmediğine, küstüğüne ve dua ve beddua ettiğine inanılır. *Gül* ağacının dibine muska gömüldüğünde kötü enerjinin muska yapılan kişiden uzaklaşıldığına inanılır. Çiçeklerin anlamı olduğu kadar çiçek renklerinin de anlamı vardır. Halk mutfağında gül, kabakgülü, defne, menekşe, kekik, kangal, lavanta, çiğdem, ıtır, mor reyhan, fesleğen, kantaron, biberiye, gülhatmi, kekik, sütleğen gibi çiçekler kullanılır. Halk mutfağında çiçekler yiyecek ve içecek, aroma verici ve süs olarak kullanılmaktadır. Çiçek çeşitlerinin açtığı mevsimler tahmin edilebilir. Çiçeklerin erken açması, fazla çiçek açması ve solmasına bakılarak halk meteorolojisi hakkında yorum yapılabilir. Abrul beşi, eyyam-1 bahur ve mart dokuzunda da çiçekleri fırtınadan, soğuktan ve sıcaktan korunmalıdır.

El sanatları incelendiğinde dokumacılıkta, oyalarda, doğal boyamacılıkta, halk mimarisinde, bıçakçılıkta, ahşap işçiliği ve oymacılıkta ve çinicilikte çiçekler kullanılır. Dokumalarda kültürümüzü yansıtan çiçekler sembolik anlamlarından dolayı kullanılmaktadır. Oya desenlerinin anlamlarına göre kullanım alanları değişir. Sebze, meyve ve bazı yiyeceklerin isimlerinin verildiği oya desenleri mantı, limon, karpuz, domates, biber ve çilektir. *Papatya, gül, lale, karanfil* vb. oyaların adları doğadan esinlenerek verilmiştir. Doğal boya yapmada *çiğdem, safran* ve *papatya* gibi çiçekler kullanılır. Çiçeklerin anlamları bıçakçılıkta çiçek motifinin işlenmesinde etkindir. Çinilerde özellikle *şakayıklara* rastlanır. Halk mimarisinde çiçekler çeşme, mezarlık, mabed, cami, türbe gibi birçok yapıda vardır. İslami değerler ve sosyal hayat mimari yapılarda kullanılan çiçek çeşitlerini etkilemektedir. Kadın mezarlarına çiçeklerden *gül* ve *nergis* tercih edilir. Ölen kişi yaşlıysa mezar taşındaki gül kişinin asil biri olduğunu gösterir. Genç birinin mezar taşındaki *gül* zamansız ölümü ve aşkı simgeler. Halk mimarisinde sümbül, şebboy, nergis, lale, hayat çiçeği, nevrüz, şakayık ve karanfil gibi çiçekler kullanılır.

Kesme çiçek, çiçekçilerin piri, saksı çiçeği, çiçekli ev, çiçek köşesi, endemik çiçekler, çiçek ayı, çiçek sarma, çiçek sepeti, mevsimlik çiçek, ithal çiçekler, yerli çiçekler, buketlik çiçekler, iç mekân çiçekleri, dış mekân çiçekleri ve çiçek bayramı gibi kavramlarla çiçekler etrafında kültürel kavram seti oluştuğu da görülür. Halk

biliminde genel olarak bitkiler üzerine çalışmalar yapılır. Halk biliminde çiçekler özelinde çalışmalara yoğunlaştırılmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı ders müfredatına geleneksel bilgiyi aktarmaya yarayan iek konusu da eklenmeli ki iekilik ve iek kültürü geleecek kuşaklara aktarılsın. iek Sözlüğü’nde çiçeklerin yerel adları, Latinceleri ve somut olmayan kültürel miras alanlarında kullanım şekilleri verilmiştir. Halk bilimine özgü ilk iek Sözlüğü olması yönüyle önemlidir.

Ankara özelinde iek ve iekilik kültürünün ortaya konduğu bu çalışma ile sonrasında iekilik mesleği, aile işletmeleri olarak başlı başına ele alınabileceği gibi kültür endüstrisi odağında da kapsamlı bir şekilde incelenebilir. Ayrıca Ankara’ya özgü olan iek sözlüğü başka illere göre yapılabilceği gibi kapsamı daha da genişletilerek bölgesel de hazırlanabilir.

KAYNAKLAR

- Abalı, İ. (2014). “Meslek Folkloru Bağlamında Zeytincilik (Gözkaya Köyü/Aydın Örneği)”, *Ulakbilge*, 2 (3), 115-139.
- Aça, M. (2014). *Giresun ve Trabzon İlleri Balıkçılarının Meslek Folkloru*. Doktora Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aça, M. (2015). “Meslek Folkloru Araştırmaları Tarihine Bir Bakış” *Uluslararası Türk Dünyası Kültür Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 111-137.
- Aça, M. (2019). “Halk Bilgisinin Takvim, Mevsim/İklim, Çevre, Sağaltma, Ölçme ve Hukuka Dönük Temsilleri”, *Halk Bilimi El Kitabı*. (Editör: Mustafa Aça). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aça, M. (2020). *Denizin Çocukları Giresun ve Trabzon Yöresi Balıkçılarının Meslek Folkloru*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Aça, Mustafa (2018). *Dağların Efendileri (Doğu Karadeniz Hayvancılık ve Çobanlık Kültürü)*, Ankara: Gece Kitaplığı.
- Akalan, N., Eşbak, Ş., Paksoy, C. ve Kurşunluoğlu, K. (Hızl.). (1981). *Süs Bitkileri Ders Notu* (3.-4. Sınıf), Ankara: Afşaroğlu Matbaası.
- Aksoy, Ö. A. (2017). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1 Atasözleri Sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Alkayış, M. F. (2009). “Türkçede Kullanılan Alıntı Bitki Adları” *Turkish Studies*, 4 (4), 71-92.
- Alptekin, A.B. (2005). *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Altınkaynak, E. (2011). “Malya’da Âşık İrfani’den Derlenen Nergis Hikâyesi” *Turkish Studies*, 6 (3), 175-195.
- Andım Uçar, G. (2019). *Anadolu ve Kerkük Türkülerinde Kuş ve Çiçek Adları*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Andım Uçar, G. ve Göher, F. (2020). “Kerkük’ten Anadolu’ya Türkülerde Kuşlar ve Çiçekler”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, 126 (248), 179-198.
- Asil, H., Sarıhan, E.O. (2010). “Türkiye’de Doğal Çiçek Soğanları Üretimi, Değerlendirilmesi ve Ticareti”, *IV. Süs Bitkileri Kongresi Bildiriler*. Mersin: Alata Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü.
- Ayvazoğlu, B. (2008). *Güller Kitabı*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Ayverdi, İ. (2010). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Baumann, R. (2019). “Halk Biliminin Farklı Kimliği ve Sosyal Tabanı”, *Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2*. (Çev. Feridun Çotra) (Hızl. M. Öcal Oğuz vd.). Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Bayrı, M. H. (1939). *Halk Âdetleri ve İnanmaları*. İstanbul: İstanbul-Eminönü Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Neşriyatı XI.
- Baytop, A. (2004). *Türkiye’de Botanik Tarihi Araştırmaları*. Ankara: Tübitak Yayınları/ Akademik Dizi 3.
- Baytop, T. (1984). *Türkiye’de Bitkilerle Tedavi (Geçmişte ve Bugün)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 3255 – Eczacılık Fakültesi No. 40.
- Baytop, T. (2015). *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bitkisel Üretim Özel İhtisas Komisyonu Süs Bitkileri Alt Komisyon Raporu (2001). Ankara: Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Yayın No: DPT: 2645- ÖİK: 653.
- Bonnefoy, Y. (2000). *Antik Dünya ve Geleneksel Toplumlarda Dinler ve Mitolojiler Sözlüğü II. Cilt*. (Haz. Levent Yılmaz) Ankara: Dost Kitabevi.

- Boratav, P N. (2003). *100 Soruda Türk Folkloru*, İstanbul: K Kitaplığı.
- Boratav, P. N. (1982). *Folklor ve Edebiyat 1*, İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Boratav, P.N. (1983). *Folklor ve Edebiyat 2*. İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Büyükokutan Töret, A. (2018). “Meslek Folkloru Kapsamında Hekimlerle İlgili Stereotipler ve Bunlara Bağlı Şakalar Üzerine Bir Değerlendirme” *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 11 (24), 13-30.
- Cici, L. (2022). “*Malatya (Merkez) Halk Kültüründe Bitki*” Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cocchiara, G. (2017). *Avrupa’da Folklor Tarihi*. (Çev. Yerke Özer). Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Çakır, E. (2019). “Halk Bilimine Çevre Korumacı Bir Yaklaşım Önerisi: Ekofolklor” *Ekoeleştirici Folklor ve Edebiyat İncelemeleri*. (Ed. Adil Çelik ve Altuğ Ortakçı) Konya: Kömen Yayınları.
- Çakır, E. (2023). *Simidimde Susamsın (Gastromilliyetçilik, Yumuşak Güç, Bellek, Ankara Simidi)*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Çatıkkaş, Ata (2001). *Mâniler (Kilisli Rifat Bilge)*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Çay, A. (1996). *Türk Ergenekon Bayramı Nevruz*. Ankara: Turan Kültür Vakfı Yay.
- Çınar, A. A. (2000). “Kazak Türklerinde Nevruz” (Haz. S. Tural). *Türk Dünyasında Nevruz Üçüncü Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri (18-20 Mart Elâzığ)*. Ankara: AKMBY.
- Çoruhlu, Y. (1999). *Türk Mitolojisinin ABC’si*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Çoşkun, A. O. (1996). “Saz Şairlerinin Dilinde Çiçek”, *Akademik Açık* 1996/2. Samsun: Furkan Kitabevi.
- Dağı, F. Ve Çelik, Ö. (2020). “Safranbolu’da Meslek Folkloru Bağlamında Demircilik”, *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 26-38.
- Demirbaş, A.R. (2010). *Süs Bitkileri Yetiştiriciliği*. Samsun: Samsun İl Tarım Müdürlüğü Çiftçi Eğitimi ve Yayım Şubesi.
- Derdiçok, N.S. (2015a). “Denizin Kızları: Meslek Folkloru Araştırması Örneği Olarak Kıyı Ege Kadın Balıkçı Folkloru”, *ODTÜ THBT Toplumsal Cinsiyet ve Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Derdiçok, N.S. (2015b). *Kadın Balıkçı Folkloru: İzmir ve Muğla Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, O. (2022). “Meslek Folkloru Kapsamında Büryancılık (Bitlis Örneği)”. *Folklor Akademi Dergisi*, 5 (3), 555 – 569.
- Dorson, R.M. ve Thoms, W.J. (2019). “William John Thoms ve ‘Folklor’ Başlıklı Yazısı”, *Halk Biliminde Kuram ve Yaklaşımlar 2*. (Çev. Serpil Aygün Cengiz) (Haz. M. Öcal Oğuz vd.). Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Dundes, A. (2006). “Halk Kimdir”, *Halk Biliminde Kuram ve Yaklaşımlar 1*. (Çev. Metin Ekici) (Haz. M. Öcal Oğuz vd.). Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Dundes, A. (2019). “Folklor Nedir”, *Halk Biliminde Kuram ve Yaklaşımlar 2*. (Çev. Gülay Aydın) (Hzl. M. Öcal Oğuz vd.). Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Duymaz, A. ve Şahin, H. İ., (2010). “Meslek Folkloru Kapsamında Geleneksel Mesleklerdeki Pir İnancı ve Hikayeleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Millî Folklor*, Yıl 22 (87), 101-112.
- Ekici, M. (2013). “Kültürler Arası Yakınlaşma İçin Çok Uluslu Dosyalar: Nevruz, Hıdırellez, Nasreddin Hoca”. *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Geleceği Türkiye Deneyimi*. (Editör M. Öcal Oğuz vd.). Ankara: Grafiker Ltd.Şti.
- Ekici, M. (2019). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

- Elçin, Ş. (1962). “Denizli Dokumacılığı Üzerine Notlar”. *Türk Etnografya Derg* 5-8
- Elçin, Ş. (1993). *Türk Edebiyatında Tabiat*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Ergin, M. (2012). *Dede Korkut Kitabı*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Ergun, M.E., Erkal, S., Pezikoğlu, F., Öztürk, M., Gürsan, K., Uçar, M., Hocagil, M.M., Güvençer, İ. ve Kaya, A.S. (2003). *Süs Bitkileri Sektöründe Üretim, Pazarlama ve Dış Ticaret Sorunlarının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma*, Yalova: Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü Bilimsel Araştırma ve İncelemeler Yayın No:175.
- Ergun, P. (2004). *Türk Kültüründe Ağaç Kültü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Erhat, A. (1996). *Mitoloji Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eroğlu, M. C. (2019). *Nevşehir Çoban Folkloru*. Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Evirgen, B. (2004). *Türkiye’de Çiçekçilik Sektöründe Aile İşletmelerinin Girişimcilik Profilinin Belirlenmesi ve Yönetsel Sorunların Bölgesel Olarak Araştırılması*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fedakâr, P. ve Derdiçok, N. S. (2016). “Meslek Folkloru Bağlamında Kıyı Eğe Kadın Balıkçı Folkloru”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (36), 95-106.
- Fırat, M (2018). “Balıkçılık Folkloru: Çanakkale Geleneksel Balıkçılığı Üzerine Bir Değerlendirme”, 9. *Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Genel Konular*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Fidan, S. (2008). *Anadolu Folklorunda Askerlik (Adana, Gaziantep, Kayseri Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gezgin, D. (2015). *Bitki Mitosları*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Goody, J. (2010). *Çiçeklerin Kültürü Doğu ve Batı Tophumlarında Çiçek Kullanımı ve Çiçek Sembolizmi*. (Çev. Mehmet Beşikçi). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gölpınarlı, A. (1953). *Pir Sultan Abdal Hayatı Sanatı Eserleri*. İstanbul: Varlık Yayınevi.
- Green, A. (1978), “Industrial Lore: A Bibliographic-Semantic Query”, *Working Americans: Contemporary Approaches to Occupational Folklife*, Robert H. Byington (Ed.), Washington DC: Smithsonian Institution Press, 71-102.
- Güney, E. C. (Haz.) (1987). *Halk Şiiri Antolojisi*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Gürsoy Naskali, E. (2011). *Çoban Kitabı*. İstanbul: Kitabevi.
- Gürsoy Naskali, E. (2018). *Çiçek Kitabı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Güzel, A. ve Torun, A. (2010). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.
- Halıcı, G. (2016). *Uygulamalı Halk Bilimi ve Etnobotanik Bağlamında Kastamonu Bitkileri*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Helimoğlu Yavuz, M. (2007). *Diyarbakır Efsaneleri*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- İnternet: (2023). Ankara’da “Lavanta Turizmi” Başladı: İlk Festival 5 Ağustos’ta. <https://www.24saatgazetesi.com/ankarada-lavanta-turizmi-basladi-ilk-festival-5-agustosta> adresinden 15.10.2023 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: (2023). Ankara’da Sakarya Çiçekçiler Çarşı’sı Yenilendi. (<https://www.haberler.com/guncel/ankara-da-sakarya-cicekciler-carsi-si-yenilendi-16002105-haberi/> adresinden 15.10. 2023 tarihinde alınmıştır.

- İnternet: (2023). Ankara'ya Özgü Bitkilerle Tanışalım | TÜBİTAK Bilim Genç
<https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/ankaraya-ozgu-bitkilerle-tanisalim>
adresinden 08.07.2023 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: (2023). Gölbaşı Belediyesi'nin Lavanta Bahçesi'nde Hasat Zamanı.
<https://www.ankaragolbasi.bel.tr/haberler/golbasi-belediyesi-nin-lavanta-bahcesi-nde-hasat-zamani-89502.html> adresinden 15.10.2023 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: (2023). <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 08.07.2023 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: (2023). IUCN Tehdit Altındaki Türlerin Kırmızı Listesi.
<https://www.iucnredlist.org/statistics> 07.10.2023 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: (2023). İş garantili çiçekçilik eğitimi. Web:
<https://www.hurriyet.com.tr/yemel-haberler/ankara/is-garantili-cicekcilik-egitimi-42131227> adresinden 08.07.2023 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: (2023). Koronavirüs salgını çiçek satışlarını artırdı.
<https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/koronavirus-salgini-cicek-satislarini-artirdi-41476372> adresinden 08.07.2023 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: (2023). Türkiye Süs Bitkileri ve Mamulleri Sektör Raporu 2023
<http://www.susbitkileri.org.tr/images/d/library/98e54002-0285-47c4-ad9f-09d2fddb7f65.pdf> adresinden 21.08.2023 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: (2023). Üretici Rehberi Tıbbi Aromatik
<http://www.kop.gov.tr/upload/dokumanlar/224.pdf> adresinden 21.08.2023 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Altın Yüzük Yaptırdım Garanfilli Yâr Allı Yâr Türküsü. (2023).
<https://www.repertukul.com/ALTIN-YUZUK-YAPTIRDIM-GARANFILLI-YAR-Alli-Yar-869> adresinden 21.11.2023 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Ankara Büyükşehir Belediyesi'nden Türkiye'nin En Büyük Tarım Kampüsü ve Rekreasyon Alanı. (2023). <https://ankahaber.net/haber/detay/a> adresinden 15.10.2023 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Ankara Çiçekçiler Esnafı Odası Başkanı Çimen: "Herkes kendi işini yapacak"- Yeni Akit. (2023). <https://www.yeniakit.com.tr/haber/ankara-cicekciler-esnafi-odasi-baskani-cimen-herkes-kendi-isini-yapacak-793043.html> adresinden 15.10.2023 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Âşık Veysel'in Çiğdem Der Ki Şiiri. (2023).
<https://www.repertukul.com/CIGDEM-DERKI-BEN-ELAYIM-297> adresinden 22.10.2023 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Çavuşoğlu, İ. E., Tan, T., Yeniay, Z. Y., Amaç, L.B. ve Somuncuoğlu, S. (2020). *Çiçeğin Tarihi: Sabuncakis Çiçekçisi*. Bilkent University.
<https://repository.bilkent.edu.tr/items/63741237-266a-44e2-8e75-9eb3a634cab6> adresinden 15.10.2023 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Hıdırellez Şenliği. (2023).
<https://www.unesco.org.tr/Home/AnnouncementDetail/5970> 24.12.2023 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Karagüzel, O., Korkut, A.B., Özkan, B., Çelikel, F.G. ve Titiz, S. (2010). Süs Bitkileri Üretiminin Bugünkü Durumu, Geliştirilme Olanakları ve Hedefleri
<https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/fgcelikel/66669/2010,%20Karag%C3%BCzel%20ve%20ark..pdf> adresinden 20.08.2023 tarihinde alınmıştır.

- İnternet: Mevsimlere Göre Çiçekler. (2023).
<https://www.sabuncakiscicek.com/mevsimlere-gore-cicekler> adresinden
16.12.2023 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Mor Menekşe Oyunu (2023).
<https://encyclopedia.worldethnosport.org/spor-detay/mor-menekse-oyunu>
adresinden 26.11.2023 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Sabuncakis1874-Hakkımızda. (2023).
<https://www.sabuncakis1874.com.tr/sayfa/hakkimizda> adresinden 15.10.2023
tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Sincan. (2023). <https://ankara.ktb.gov.tr/TR-152783/sincan.html> adresinden
23.12.2023 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Türk Halk Kültüründe Nevruz. (2023).
https://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/erman_artun_turk_halk_kulturunde_nevruz.pdf adresinden 23.12.2023 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Hükümetler Arası Komite Toplantısı 12. Oturumu 9 Aralık 2017 tarihinde çalışmalarını tamamladı. (2023). <https://www.unesco.org.tr/Home/AnnouncementDetail/68> adresinden 23.12.2023 tarihinde alınmıştır.
- İpek, M. (2017). *Meslek Folkloru Bağlamında Ankara (Ulus-Rüzgârlı) Dolmuşçuluğu*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İrmak, C. (2020). *Ardahan'da Meslek Folkloru ve Meslek Eğitimi Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- “Japon Çiçek Düzenleme Sanatı (İkebana)”. (2011). Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Kaçalin, M. S. (Haz.) (2019). *Bölge Ağzlarında Atasözü ve Deyimler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kaplan, M. (2008). *Geleneksel Tıbbın Yeniden Üretim Sürecinde Kadın -Ankara Kent Örneğinde Kuşaklar Arası Çalışma-*, Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaplan, M. (2020). “Halk Hekimliğinde Holistik/Bütüncül Yaklaşım: Üzerklik Otu (Peganum Harmala) Örneği”, *DTCF Dergisi*. 60 (1), 415-430.
- Karabaşa, S. ve Kara, Ç. (2022). “Oyanın Mirası Nallıhan İğne Oyasının Miras Olma Serüveni”. *Folklor/Edebiyat*, 28 (110). 499-522.
- Karaca, N. (2021). “Türk Çini Sanatında ‘Hatayi’ ve ‘Şakayık’ Motifi Örneğinde Çizim Özellikleri”. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(43), 7082-7105.
- Karataş, P. (2016). *Meslek Folkloru Bağlamında Hekimlik*. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karataş, P. (2017a). İnsanlar İkiye Ayrılır: Meslek Folkloru Bağlamında Hekimlik. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Karataş, P. (2017b). “Hekim Folklorunda Stereotiplerin Lakapları Şekillendirmesi ve Fıkralara Yansımaları”, *Milli Folklor*, Yıl 29 (116), 129-142.
- Keskin, A. (2018). *Türk Kültüründe Alkışlar (Dualar/İyi Dilekler) ve Kargışlar (Beddualar/Kötü Dilekler): Metin ve Bağlam Merkezli Bir İnceleme*. Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- “Kesme Çiçekler-1, (2013). Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı.
- “Kesme Çiçekler-2”, (2013). Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı.

- “Kesme Çiçekler-3”. (2011). Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Koç Keskin, N. (2011). “Şükûfe-perest Bir Osmanlı Ali Çelebi ve Şükûfe-nâmesi”, *Gazi Türkiyat*, (2), 257-284.
- Koç Keskin, N. (2018). *Örnekli ve Resimli Osmanlı Çiçek Adları Sözlüğü*. Ankara: Kurgan Edebiyat.
- Koç Keskin, N. (2020). “Çiçeklerin Gizli Dili” *Milli Folklor*. 16 (127), 194-208.
- Koç, H. (1999). *İlaç- Baharat Bitkileri – 1 (Genel Kısımlar)*. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No. 40- Ders Kitapları Serisi No. 18.
- Komser, N. (2018). “Meslek Folkloru Bağlamında Çerçiler”, *Erdem*, (75), 167-182.
- Köprülüzade Mehmed Fuad (2008). “Yeni Bir İlim: Halkiyat- “Folk-lore””, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. (Hızl. M. Öcal Oğuz vd.). Ankara: Grafiker Yayıncılık.
- Koroğlu, A. (2012). “Ankara’da Yayılış Gösteren Endemik Bitkiler”, *TÜBA-KED*, (10), 161-170.
- Marcus, Laura R. Ve Marianne T. Marcus (1989). “Occupational Folklore”. *The Emergence of Folklore in Everyday Life: A Fieldguide and Sourcebook*, Bloomington-Indiana: Trickster Press, 121-132.
- McCarl R. (1996b). “Occupational Folklore”. *American Folklore: An Encyclopedia*. New York&London: Garland Publishing, 1089-1096.
- McCarl R. (1996a). “Occupational Folklore”, Jan Harold Brunvand (Ed.), *American Folklore An Encyclopedia*, Chapter 2, New York-London: Tylor & Francis, 1089-1096.
- McCarl R. (1997). “Occupational Folklife/Folklore”. *Folklore: An Encyclopedia of Beliefs, Customs, Tales, Music, and Art*. 2 volums, Santa-Barbara, California: ABC-CLIO, 596-604.
- McCarl, R. (1986). “Occupational Folklore”. *Folk Groups and Folklore Genres An Introduction*. Logon-Utah: Utah State University Press, 71-89.
- McCarl, R. (2021). “Mesleki Folklor” *Folklor / Edebiyat*. (Çev. Sarıtaş S.- Ayaz B.). 27 (2), 621-632.
- Metin, E. (2006a). “Kent Folkloruna Bir Örnek: Doktor Folkloru” *Milli Folklor*, Yıl 18 (71), 34-39.
- Metin, E. (2006b). *2005 Yılında Çorum’da Yaşayan Geleneksel Meslekler*. (Haz. M. Öcal Oğuz vd.). Ankara: Hitit Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Halk Bilimi Topluluğu Yayınları: 9
- “Mevsimlik Çiçekler”. (2016). Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Mormenekşe, F. (2007). *Bir Erginlenme Modeli Olarak Askerlik Folkloru*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mutlu, M. (2016). “İstanbul’da Halka Adanmış Bir Bayram: Bahar ve Çiçek Bayramı” *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. (58), 177-194.
- Oğuz, M. Ö. (2018). *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?* Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Oğuz, M.Ö ve Aslan E. (2020). *Türkiye’de Yaşayan Geleneksel Kutlamalar*. Ankara: Çizgi Yayınları.
- Oğuz, M.Ö. (2008b). “UNESCO ve Geleniğin Ustaları” *Milli Folklor*. 20 (77), 5-10.
- Oğuz, M.Ö. (2014). “Çağdaş Kentte Bir Yeniden Canlandırma Örneği: Çiğdem Günü” *Milli Folklor*. 26 (101). 25-39.
- Oğuz, M.Ö. vd. (2008a). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yayıncılık.

- Ögel, B. (2010). *Türk Mitolojisi (Kaynakları ve Açıklamaları İle Destanlar) I. Cilt*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Önler, Z. (1981). Celalüddin Hızır (Hacı Paşa) Müntahab-ı Şifa -İnceleme-Metin-Dizinler-. Doktora Tezi. Elâzığ: Fırat Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Örkün, B. (2016). *Meslek Folkloru Bağlamında Mersin’de Balıkçılık*. Yüksek Lisans Tezi. Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Örnek, S.V. (1977). *Türk Halkbilimi*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Özdal, A. (2018) *Günümüz Gaziantep Esnafının Meslek Folkloru*. Doktora Tezi. Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdal, A. (2023). “Meslek Folkloru Bağlamında Siftah: Gaziantep Örnekleme”, *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 6 (1), 23-34.
- Özdemir, N. (2006). *Türk Çocuk Oyunları II. Cilt*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özkan, Ş. (2012). *Anadolu Türk Folklorunda Bitki Adlarının Veriliş Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, F. (2005). “Kutadgu Bilig’de Bitki Adları”. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*. 6 (1), 201-208.
- Parlatır, İ. (2007). *Atasözleri ve Deyimler- I Atasözleri*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Püsküllüoğlu, A. (1971). *Öz Türkçe Sözlük*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Rıza Tefvîk (2008). “Folklor- Folk Lore”, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. (Hızl. M. Öcal Oğuz vd.). Ankara: Grafiker Yayıncılık.
- Sağlam, C., Özdemir, G. ve Çinkılıç L. (2015). TR21 Trakya Bölgesi Tarımsal Üretiminde Yer Alabilecek Tıbbi- Aromatik Bitkiler ve Süs Bitkileri. Tekirdağ: Trakya Kalkınma Ajansı.
- Sakaoğlu, S. (2014). *101 Türk Efsanesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (2020). *101 Anadolu Efsanesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sokolov, Y. M. (2018). *Folklor: Tarih ve Kuram*. (Çev. Yerke Özer). Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- “Süs Bitkileri”. (2015). Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Şanal, N. (2019). *Âşık Ömer, Gevherî ve Karaca Oğlan’ın Şiirlerinde Tabiat*. Doktora Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şentürk, N. (1999). *Atasözleri- Deyimler – Özdeyişler*. İstanbul: Mutlu Yayıncılık.
- Tansuğ, S. (1992). “Anadolu Halk Dilinde Türkçe Çiçek Adları”. *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri Genel Konular I. Cilt*. Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 164.
- Tanyer, T. (2013). “Ankara Kitabevlerine Dair” *Ankara Araştırmaları Dergisi*. 1 (1), 113-129.
- Temizsoylu, A. (2012). *Ankara’da Halk Hekimliği*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Terzi, A. (2018). “Madenci Folkloru”, *9. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Genel Konular*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Tuğlacı, P. (1985). *Okyanus Ansiklopedik Sözlük 2*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Türkçe Sözlük 1 (1998). (Hızl. İsmail Parlatır vd.). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Türkçe Sözlük 2 (1998). (Hızl. İsmail Parlatır vd.). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Üçer, M. (1990). “Karacaoğlan’ın Dünyasında Bitkiler” *I. Uluslararası Karacaoğlan ve Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu*, Adana.

- Yazgan, M. E., Korkut, A. B., Barış, E., Erkal, S., Yılmaz, R., Erken, K., Gürsan, K., Özyavuz, M. (2005). “Süs Bitkileri Üretiminde Gelişmeler” *VI. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi 1. Cilt*. Ankara: TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası.
- Yazıcı, M., Arslan, M. Ve Çelepi, M. S. (2019). *Denizli'nin Somut Olmayan Kültürel Mirası- Sözlü Gelenek ve Anlatımlar 1 – Maniler*. Denizli: Boy Yayınları.
- Yolcu, M. A. ve Aça, M. (2019). “Geleneksel Ekolojik Bilgi ve Folklor” *Folklor/Edebiyat*. 25 (100), 861-871.
- Yolcu, M.A. (2018). “Geleneksel Ekolojik Bilgi Bağlamında Çanakkale Halk Botaniği”, *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılı*. 16 (24), 63-77.
- Yüce, K. (2014). “Bahçe Çiçekleri, İç Mekân Süs Bitkileri & Gül Yetiştiriciliği”, *Park, Bahçe ve Koruların Bakımı*. Ankara: İşkur Matbaacılık.
- Yücel, G. ve Evren Doğan, Y. (2014). *Çiçekçilik Yolculuğu ve Yalova Durağı Çiçeğin Tarihimizdeki Yeri*. Bursa: Orhangazi Matbaası.
- Ziya Gökalp (2008). “Halk Medeniyeti”, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. (Haz. M. Öcal Oğuz vd.). Ankara: Grafiker Yayıncılık.

Sözlü Kaynaklar

Kaynak kişi listesi; İsim, Soy isim, Doğum Tarihi, Memleketi, Eğitimi, Mesleği, Derleme Yapılan Yer, Derleme Tarihi olarak düzenlenmiştir.

- KK1: Emre Kurtipek, 1990, Ankara, Lise, Çiçekçi, Ankara-Bentderesi, 09.08.2022.
- KK2: Adnan Mercan, 1972, Ankara, Lise, Seracı, Ankara-Bentderesi/Nur Peyzaj, 09.08.2022.
- KK3: Nesimi Yaşar, 1979, Ankara, İlkokul, Çiçekçi, Ankara-Bentderesi/Yaşar Fidancılık, 09.08.2022.
- KK4: Mehmet Topçu, 1962, Ankara, Evli, İlkokul, Çiçekçi, Ankara-Bentderesi/Elizan Çiçekçilik, 09.08.2022.
- KK5: Emine Önder, 1991, Ankara, Lisans, Peyzaj Mimarı, Ankara-Çayyolu/Çayyolu Seralarda Emba Peyzaj, 04.08.2022.
- KK6: Zehra Çakmak, 1998, Ankara, Lisans, Ziraat Mühendisi, Ankara-Çayyolu/Çayyolu Seralarda Emba Peyzaj, 04.08.2022.
- KK7: Mehmet Ali, Çiçekçi, Ankara-Çayyolu/Özbaşkent Peyzaj ve Çiçekçilik, 04.08.2022.
- KK8: Buse Acar, 1996, Ankara, Lisans, Peyzaj Mimarı, Ankara-Çayyolu/Onur Peyzaj, 04.08.2022.
- KK9: Reşan Turan, 1993, Kars, Lisans, Peyzaj Mimarı, Ankara-Çayyolu/Onur Peyzaj, 04.08.2022.
- KK10: Feridun Ceylan, 1969, Ankara, Lisans terk, Çiftçi, Ankara-Etimesgut-Yapracık Köyü/Lavanta Cenneti, 07.07.2022.
- KK11: Mustafa Can, 1992, Ankara, Ön Lisans, Peyzaj Teknikeri, Ankara-Yenimahalle/Karşıyaka Mezarlığı- Can Çiçekçilik, 03.08.2022.
- KK12: Nergis Varlı, 1968, Ankara, Lisans, Peyzaj Mimarı, Ankara-Yenimahalle/Karşıyaka Mezarlığı- Dalloğlu Peyzaj, Seracılık, Fidan ve Çiçekçilik, 03.08.2022.

- KK13: Hanife Doğanay, 1969, Ankara, Lise, Satış Elemanı, Ankara-Yenimahalle/Karşıyaka Mezarlığı- Dallioglu Peyzaj, Seracılık, Fidan ve Çiçekçilik, 03.08.2022.
- KK14: Mustafa Cihan, 1979, Ankara, Ortaokul, Peyzajcı, Ankara-Yenimahalle/Karşıyaka Mezarlığı- Uzman Peyzaj ve Seracılık, 03.08.2022.
- KK15: Mustafa Harmandaş, 1962, Ankara, İlkokul, Çiçekçi, Ankara-Yenimahalle/Karşıyaka Mezarlığı- Marmara Çiçekçilik, 03.08.2022.
- KK16: Kadir Dilek, 1998, Ankara, Lise, Çiçekçi, Ankara-Yenimahalle/Karşıyaka Mezarlığı- Yılmaz Çiçekçilik, 03.08.2022.
- KK17: Rifat Davarcı, 1973, Ankara, Ortaokul, Çiçekçi, Ankara-Yenimahalle/Karşıyaka Mezarlığı- Merve Çiçekçilik, 03.08.2022.
- KK18: Semra Başar, 1990, Siirt, Ortaokul, Çiçekçi, Ankara-Yenimahalle/Karşıyaka Mezarlığı- Emin Peyzaj, 03.08.2022.
- KK19: Emine Demir, 1970, Ordu, İlkokul, Çiçekçi, Ankara-Yenimahalle/Karşıyaka Mezarlığı- Salkım Peyzaj, 03.08.2022.
- KK20: Zeynep Demir, 1954, Ordu, Okuma Yazma Yok, Çiçekçi, Ankara-Yenimahalle/Karşıyaka Mezarlığı- Salkım Peyzaj, 03.08.2022.
- KK21: Aynur Çelikten, 1975, Ankara, İlkokul, Çiçekçi, Ankara-Yenimahalle/Karşıyaka Mezarlığı 5. Kapı, 03.08.2022.
- KK22: Hikmet Aslan, Ankara, İlkokul, Çiçekçi, Ankara-Bahçelievler/Yunus Çiçekçilik, 09.08.2022.
- KK23: Ahmet Baran, 1987, Ankara, İlkokul, Çiçekçi, Ankara-Bahçelievler- Akdeniz Caddesi/Yıldız Çiçekçilik, 09.08.2022.
- KK24: İsmail Güngör, 1967, Ankara, İlkokul, Çiçekçi, Ankara-Bahçelievler-Akdeniz Caddesi, 09.08.2022.
- KK25: Sinem Demirel, 1987, Ankara, Lisans, Edebiyat Öğretmeni-Çiçekçi, Ankara-Bağlıca-Zirve Caddesi/Atlantis Anıl Peyzaj, 05.08.2022.
- KK26: Şeref Çom, 1959, Ankara, İlkokul, Peyzaj ve Çiçekçi, Ankara-Bağlıca/Ayç Peyzaj, 05.08.2022.
- KK27: Mehmet Kartal, 1976, Ankara, İlkokul, Bahçıvan, Ankara-Sincan/Sincan Belediyesi Sera ve Fidanlık Üretim ve Satış Tesisi, 05.07.2022.
- KK28: Zeynep Ay, 1965, Kırşehir, Lise 2 Terk, İşçi, Ankara-Sincan/Sincan Belediyesi Mehmet Gündüz Sera Park, 05.07.2022.
- KK29: Tuncay Akçay, 1970, Ankara, Ortaokul, Bahçıvan, Ankara-Sincan/Sincan Belediyesi Mehmet Gündüz Sera Park, 05.07.2022.
- KK30: Mevlüt Kürşat Atasever, 1975, Ankara, Ortaokul, Belediye personeli, Ankara-Sincan/ Sincan Belediyesi Mehmet Gündüz Sera Park, 05.07.2022.
- KK31: Melike Öznur Tuncer, 1989, Ankara, Lisans, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 30.07.2022.
- KK32: Funda Doğan, 1988, Eskişehir, Lise, Arçelik'te işçi, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 30.07.2022.
- KK33: Nurcan Özdemir, 1984, Bolu, İlkokul, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 30.07.2022.
- KK34: Pakize Balbaş, 1984, Çorum, İlkokul, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 30.07.2022.
- KK35: Azat Yıldırım, 1987, Kars, Ortaokul, İnşaat Ustası, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 30.07.2022.
- KK36: Yadigâr Yıldırım, 1986, Kars, İlkokul, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 30.07.2022.

- KK37: Şerife Kaya, 1964, Çorum, İlkokul, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 30.07.2022.
- KK38: Ayşe Çankaya, 1977, Trabzon, İlkokul, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 30.07.2022.
- KK39: Songül Bulut, 1977, Trabzon, İlkokul, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 30.07.2022.
- KK40: Gülser Işık, 1983, Kırşehir, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 02.08.2022.
- KK41: Gülten Köroğlu, 1987, Çorum, Lise, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 02.08.2022.
- KK42: Selma İçen, 1990, Yozgat, İlkokul, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 02.08.2022.
- KK43: Gülüşan Şahin, 1969, Kırşehir, İlkokul, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 02.08.2022.
- KK44: Deniz Duman, 1989, Kırşehir, Lise 2, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 02.08.2022.
- KK45: Adalet Özkalp, 1986, Ankara, İlkokul, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 02.08.2022.
- KK46: Aysel Özseri, 1985, Ankara, Lisans, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Tandoğan Mahallesi, 04.08.2022.
- KK47: Nebahat Ergün, 1958, Erzurum, İlkokul, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Tandoğan Mahallesi, 04.08.2022.
- KK48: Satı Şenocak, 1960, Ankara, Okuma Yazma Yok, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Tandoğan Mahallesi, 08.08.2022.
- KK49: Emine Sağlam, 1968, Kırşehir, İlkokul, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Tandoğan Mahallesi, 08.08.2022.
- KK50: Ümran Doğru, 1988, Ankara, Lise, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 08.08.2022.
- KK51: Şaziye Baş, 1981, Kırşehir, İlkokul, Fabrikada İşçi, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 08.08.2022.
- KK52: Ayşegül Can, 1987, Çorum, Lise, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 08.08.2022.
- KK53: Filiz Bayram, 1972, Çankırı, İlkokul, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 08.08.2022.
- KK54: Kübra Bayram, 1995, Ankara, İlkokul, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 08.08.2022.
- KK55: Cankız Kılıç, 1964, Ankara, Okuma Yazma Yok, Ev Hanımı, Ankara-Sincan, 08.08.2022.
- KK56: Melek Pala, 1982, Nevşehir, Lise, Güvenlik, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 08.08.2022.
- KK57: Kezban Durkal, 1981, Ankara, Lise, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 04.08.2022.
- KK58: Aydan Özdemir, 1977, Ankara, İlkokul, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 04.08.2022.
- KK59: Şengül Şencan, 1971, Yozgat, Okuma-Yazma Yok, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 04.08.2022.
- KK60: Demet Duyan, 1979, Yozgat, İlkokul, Ev Hanımı, Ankara-Sincan/Malazgirt Mahallesi, 04.08.2022.

- KK61: Bahar Demir, 1984, Adana, Lisans, Çiçekçi, Ankara-Yenimahalle/Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı'nda Çiçek Festivali'nde, 25.06.2022.
- KK62: Zeliha Birliker, 2000, Ankara, Lisans, Çiçekçi, Ankara-Yenimahalle/Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı'nda Çiçek Festivali'nde, 25.06.2022.
- KK63: Sezgin Birliker, 1994, Kars, Lise, Çiçekçi, Ankara-Yenimahalle/Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı'nda Çiçek Festivali'nde, 25.06.2022.
- KK64: Pelin Özyurt, 1978, Ankara, Lisans, Muhasebeci-Çiçekçi, Ankara-Yenimahalle/Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı'nda Çiçek Festivali'nde, 25.06.2022.
- KK65: Sultan Birliker, 1988, Ankara, Ortaokul, Çiçekçi, Ankara-Yenimahalle/Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı'nda Çiçek Festivali'nde, 25.06.2022.
- KK66: Hasan Öztürk, 1959, Erzurum, Lisans, Çiçekçi/Elektrik ve Elektronik Mühendisi, Ankara-Yenimahalle/Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı'nda Çiçek Festivali'nde, 25.06.2022.
- KK67: Ayşe Aydın, 1980, Ankara, Lise, Çiçekçi, Ankara-Yenimahalle/Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı'nda Çiçek Festivali'nde, 26.06.2022.
- KK68: Serap Gök, 1966, Diyarbakır, Lise, Çiçekçi, Ankara-Yenimahalle/Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı'nda Çiçek Festivali'nde, 26.06.2022.
- KK69: Melike Yanıkoğlu, 1988, Bursa, Lisans, Büro Personeli, Ankara-Yenimahalle/Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı'nda Çiçek Festivali'nde, 26.06.2022.
- KK70: Tahsin Yaşar, 1980, Ankara, Üniversite Terk, Peyzaj, Çiçekçilik. Sarmaşık Grup Peyzaj Limited Şirketi'nin Sahibi, Ankara-Yenimahalle/Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı'nda Çiçek Festivali'nde, 26.06.2022.
- KK71: Erkan Yeşiltaş, 1981, Samsun, Lise, Çiçekçi, Ankara-Yenimahalle/Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı'nda Çiçek Festivali'nde, 26.06.2022.
- KK72: Gökçen Gözaydın, 1996, Amasya, Lisans, Peyzaj Mimarı, Ankara-Yenimahalle/Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı'nda Çiçek Festivali'nde, 26.06.2022.
- KK73: Aykut Taras, 1968, Kırklareli, Lise, Çiçekçi/Medikal Firmada Satış Elemanı Emeklisi, Ankara-Yenimahalle/Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı'nda Çiçek Festivali'nde, 26.06.2022.
- KK74: Sümer Sapan, 1989, Niğde, Lisans, Elektrik Elektronik Mühendisi, Ankara-Yenimahalle/Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı'nda Çiçek Festivali'nde, 26.06.2022.
- KK75: Aydın Akkurt, 1977, Tokat, Lise, Çiçekçi, Ankara-Yenimahalle/Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı'nda Çiçek Festivali'nde, 26.06.2022.
- KK76: Mehmet Çiçek, 1983, Şanlıurfa, Yüksek Lisans, Ziraat Mühendisi, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center'da (Anfa Fuar ve Kongre Merkezi) Flower Fest Ankara Çiçek Festivali'nde, 12.05.2022.
- KK77: Devrim Tutuş, 1994, Şanlıurfa, Lisans, Karagül Yetiştiriciliği, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center'da Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'nde, 12.05.2022.
- KK78: Mehmet Hisar, 1968, Kayseri, İlkokul, Taşçı, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center'da Flower Fest /Ankara Çiçek Festivali'nde, 12.05.2022.

- KK79: Bayram Seher, 1965, Kayseri, Üniversite Terk, Taşçı, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center'da Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'nde, 12.05.2022.
- KK80: Hatice İkbâl Gürpınar, 1969, Kırıkkale, Lisans/Yüksek Lisans Yapmakta, TV Sunucusu/Yazar, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center'da Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'nde, 12.05.2022.
- KK81: Ali Yıldız, 1992, Mersin, Lise, Çiçekçi, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center'da Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'nde, 12.05.2022.
- KK82: Fuat Ülker, 1985, Elazığ, Lisans, Jeoloji Mühendisi, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center'da Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'nde, 13.05.2022.
- KK83: Ersan Candemir, 1983, Ankara, Yüksek Lisans, İşletmeci, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center'da Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'nde, 13.05.2022.
- KK84: Ömercan Karakoç, 1999, Muş, Lise, Seracı- İç Mekân Süs Bitkileri Toptancısı ve Üreticisi, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center'da Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'nde, 13.05.2022.
- KK85: Betül Kınay, 1978, Samsun, Lisans, Öğretmen, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center'da Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'nde, 13.05.2022.
- KK86: Nurullah Kılıç, 1969, Yozgat, Lisans, Avrupa Birliği ve Dış Ticaret Uzmanı/ Alper Tohumculuk ve Fidecilik Grubunun Temsilcisi, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center'da Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'nde, 14.05.2022.
- KK87: Mümin Yılmaz, 1972, Yozgat, Lisans, Ziraat Mühendisi, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center'da Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'nde, 14.05.2022.
- KK88: Salih Akbaş, 1982, Kars, Ortaokul, İşçi, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center'da Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'nde, 14.05.2022.
- KK89: Orhan Kemal Sarıhan, 1974, Ankara, Lisans, Ziraat Mühendisi, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center'da Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'nde, 14.05.2022.
- KK90: Fatih Özbal, 1972, Kırıkkale, Yüksek Lisans Terk, Ziraat Mühendisi, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center'da Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'nde, 14.05.2022.
- KK91: Mustafa Baş, 1979, Isparta, Lise, Muhasebeci, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center'da Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'nde, 15.05.2022.
- KK92: Ozan Gürkan, 1989, Isparta, Yüksek Lisans, Ziraat Mühendisi, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center'da Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'nde, 15.05.2022.
- KK93: Muharrem Özkoçak, 1976, Çorum, Lisans, Organo Mineral Tarım Madencilik Sanayi Ticaret İhracat İthalat Limited Şirketi Genel Müdürü, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center'da Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'nde, 15.05.2022.
- KK94: Halime Kocakurt, 1995, Manisa, Yüksek Lisans, Ziraat Mühendisi, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center'da Flower Fest/Ankara Çiçek Festivali'nde, 15.05.2022.

- KK95: Rüveyda Yılmaz, 1995, Amasya, Yüksek Lisans, Yüksek Ziraat Mühendisi, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center’da Flower Fest/Ankara   ek Festivali’nde, 15.05.2022.
- KK96: Hakkı Sevinç, 1958, Bursa, Lisans, Emekli Teknik  ğretmen, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center’da Flower Fest/Ankara   ek Festivali’nde, 15.05.2022.
- KK97: Tevfik  ayır, 1977, Kahramanmaraş, Lisans, Risus Grup Organizasyon Genel Müdürü, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center’da Flower Fest/Ankara   ek Festivali’nde, 15.05.2022.
- KK98: Murat Güler, 1980, İzmir, Yüksek Lisans, İnşaat Mühendisi, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center’da Flower Fest/Ankara   ek Festivali’nde, 15.05.2022.
- KK99: Mehmet  nal, 1958, Isparta, Lise, Makatronik Makine İmalatı ve Elektrik Otomasyon Kumanda, Ankara-Altındağ/Anfa Altınpark Expo Center’da Flower Fest/Ankara   ek Festivali’nde, 15.05.2022.
- KK100: Murat Turan, 1975, Ankara, Lise,   ek i, Ankara- ankaya/Kızılay Sakarya Caddesi’nde Acayip   ek ilik’te, 15.07.2022.
- KK101: Serkan Demir, 1981, Ankara, Lisansa Devam Etmekte,   ek i, Ankara- ankaya/Kızılay Sakarya Caddesi’nde   ek i Mahmut’ta, 15.07.2022.
- KK102: Hüseyin Karaman, 1959, Sivas, Ortaokul,   ek i, Ankara- ankaya/Kızılay Sakarya Caddesi’nde Sevil   ek ilik’te, 15.07.2022.
- KK103: Gülcan Toprak oğlu, 1971, Ankara, Lise,   ek i, Ankara- ankaya/Kızılay Sakarya Caddesi’nde   ek i Haydar’da, 18.07.2022.
- KK104: Tugay Seçilmiş, 1989, Ankara, Lise,   ek i, Ankara- ankaya/Kızılay Sakarya Caddesi’nde Gözde   ek ilik’te, 18.07.2022.
- KK105: Ebubekir Dönmez, 1952, Ankara, İlkokul,   ek i, Ankara- ankaya/Kızılay Güvenpark’ta   ek i’de, 18.07.2022.
- KK106: Ali Pekacar, 1998, Ankara,  niversite Terk,   ek i, Ankara- ankaya/Kızılay Güvenpark’ta Mete   ek ilik’te, 18.07.2022.
- KK107: İsmail  ahinoğlu, 1976, Ankara, Lise,   ek i, Ankara- ankaya/Kızılay Güvenpark’ta  ahinoğlu   ek ilik’te, 18.07.2022.
- KK108: Sinan Kılınç, 1983, Sivas, Lisans, Ziraat Teknikeri, Ankara- ankaya/ ankaya Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü’nde, 20.06.2022.
- KK109: Selvinur Koç  zkan, 1985, Ankara, Yüksek Lisans, Peyzaj Yüksek Mimarı, Ankara- ankaya/  ankaya Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü’nde, 20.06.2022.
- KK110: Sevilay Yılmaz, 1960, Sivas, Lisans, Mimar, Ankara- ankaya/  ankaya Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü’nde, 20.06.2022 ve 01.07.2022.
- KK111: Betül Deligöz, 1995, Ankara, Lisans, Peyzaj Mimarı, Ankara-Gölbaşı/Gölbaşı Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü’nde, 30.06.2022.
- KK112: Merve Soyipek, 1994, Ankara, Yüksek Lisans, Peyzaj Mimarı, Ankara-Gölbaşı/Gölbaşı Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü’nde, 30.06.2022.
- KK113: Hulusi Gürpınar, 1954, Ankara, Lise, Araştırmacı Yazar, Ankara-Gölbaşı/Eymir Mahallesi Eymir Villalarındaki Evde, 30.06.2022.
- KK114: Fatih Tuncay, 1984, Ankara, İlkokul, Esnaf-Bıçak İmalatı, Ankara-Gölbaşı/Sevgi   eği Sanat Sokağı’nda, 30.06.2022.

EKLER

EK-1. Resimli Çiçek Sözlüğü

Açelya

Açelya, *Rhododendron* cinsinden bazı bitki türlerine verilen addır. *Açelya*, iç mekân çiçeklerinden olup çok yıllık çiçeklerdendir. *Açelya* pembe, kırmızı, sarı ve turuncu gibi renklerde açar. Direk güneş ışığına konulmamalıdır. *Açelya* yarı gölge yerleri sever. Çocuklara *Açelya* adı verilir. Anneler Günü'nde annelere hediye olarak tercih edilir. *Açelya*, aşkını itiraf edemeyenlerin çiçeği olarak bilinir.

Fotoğraf-1: Açelya

Ahtapot

Ahtapot çiçeğinin Latince adı *Callisia fragrans*tır. Çiçeğin yaprakları ahtapotu andırdığından *ahtapot çiçeği* denilir. *Ahtapot çiçeği*, *telgraf çiçeğine* benzese de yaprakları *telgraf çiçeğinden* büyüktür. Bundan dolayı *ahtapot çiçeğine*, *aynalitelgraf*, *iritelgraf* ya da *devtelgraf* adı verilir. İç mekân çiçeklerindendir. Sıcak ve nemli ortamları sever. Beyaz çiçek açar. Doğum yapan anneye ev ziyaretine gidilirken *ahtapot çiçeği* alınabilir. Ev gibi ofislerde de dekoratif amaçlı kullanılan *ahtapot çiçeği* hediye olarak Avukatlar Günü ve Tıp Bayramı'nda da tercih edilir. Hava toksinlerini temizlediğinden dolayı insanlardaki alerjik reaksiyonların azalmasına sebep olur.

Fotoğraf-2: Ahtapot

Ahtapot Kaktüs

Ahtapot kaktüs Latince adı *Euphorbia flanaganii*dir. *Ahtapot kaktüs*, *Euphorbiaceae* familyasındandır. *Ahtapot kaktüs*, yılan benzeri dalları olduğundan dolayı medusanınbaşı diye adlandırılır. Dalları çevresine yayıldığından *ahtapot kaktüs* denilir. Bodur bir türdür. Gövdesindeki sütun yakıcı ve zehirli olduğuna inanılır.

Fotoğraf-3: Ahtapot kaktüs

Ala Benjamin

Ala benjaminin Latince adı *Ficus starlight benjamin*dir. *Ala benjamine*, yeşil ve sarı alacalı yapraklarından dolayı *alacalı benjamin* adı da verilir. İç mekân çiçeklerindendir. Erkek adı olan Benjamin'in çiçeğe ad olarak verildiği görülür. Benjaminin diğer türlerine göre daha revaçta olmakla birlikte diğer türlere göre daha hassastır. Ev ve ofis dekorasyonlarında kullanılır.

Fotoğraf-4: Ala Benjamin

Aloe Vera

Aleo veranın familyası Asphodelaceae'dir. Aloe veraya, tıbbi sarısabır adı verilir. Sukulent cinsi olduğundan az sulanmalıdır. Güneş alabileceği bir ortama konulmalıdır. Aleo vera alternatif tıpta kullanılır. Aleo vera yanık, yara ve leke tedavisinde kullanılır. Evinde aleo vera yetiştirenler bir yeri ağrıdığına, yandığına ya da sivilce çıktığında bir yaprak aleo vera koparıp jelini çıkarıp kullanır. Kozmetikte kullanılan çiçeklerdendir.

Fotoğraf-5: *Aloe vera*

Altın Otu

Altın otunun Latince adı *Helichrysum arenarium*dur. Çiçek renginden dolayı ve Latince adından dolayı *altın otu*, *altın çiçek* ve *güneş çiçeği* adını alır. *Altın otu*, hücre yenilediğinden dolayı *ölmez otu* denilir. *Altın otu*, çeyizlere de konduğundan çiçeğe *çeyiz* ya da *sandık otu* adı verilir. *Altın otu* yerine *dalak otu* ya da *mayasıl otu* gibi adlar da kullanılır. *Altın otu* alternatif tıpta ve botanik turizmde önemlidir. *Altın otu* yağı iltihaplı yara tedavisinde kullanılır. *Altın otu* çayının eklem ve kas ağrılarına iyi geldiği ve vücut direncini arttırıldığı düşünülür. *Altın otunun* insanları kötü ruhlardan koruduğuna inanılır.

Fotoğraf-6: Altın Otu

Ankara Çiğdemi

Ankara çiğdeminin Latince adı *Crocus ancyrensis*dir. *Ankara çiğdemi* Ankara florasına uyumlu endemik çiçeklerdendir. Ankara'nın Çamlıdere, Kızılcahamam, Kazan, Etimesgut, Ayaş ve Beypazarı ilçelerinde *çiğdeme* rastlanır. Sarı, mor, eflatun ve beyaz renkte *çiğdeme* rastlanır. *Ankara çiğdemi* baharı müjdeleyen çiçeklerdendir. *Çiğdem* zamanı dağda bayırda *çiğdem* toplamaya çomak, değnek, kazgıç, küsküç ya da kösküç adı verilen sopalarla gidilir. *Çiğdem* toplamaya, *çiğdem* kazmak ya da *çiğdem* sökmek denilir. *Çiğdem* soğanına da tomurcuk, kök ve meyve denilir. *Çiğdem* toplayıp soğanlarını yerler. Çiçekçilerde *çiğdem* satışına pek rastlanmamaktadır. *Çiğdem* festivalleri düzenlenerek *çiğdem* üzerine yapılan uygulamalar yaşatılmaya çalışılmaktadır. UNESCO'nun Dünya Kültür Miras Listesi'nde *çiğdem gezmesi* geleneği yer alır. Çiçekçilerde *çiğdem* satışına pek rastlanmamaktadır. Özellikle *çiğdem* dağda bayırda toplanmaktadır. *Çiğdem* pilavı yapılmaktadır. *Çiğdem* doğal boyacılıkta kullanılır. *Çiğdemden* düdük yapıp çocuklar oynamaktadır. Atasözlerinde, dualarda, beddualarda, manilerde, türkülerde ve halk şiirinde *çiğdem* geçer. *Çiğdem* çiçeğini ad olarak çocuklara verilmektedir. Hitaplarda da *çiğdemim* denildiği görülür. Peygamberin kokusunun *gül* olduğu gibi *çiğdem* de olduğu düşünülür. Bundan dolayı *çiğdem* ilk çıktığında toplamak sünnettir inancı vardır.

Fotoğraf- 7: Ankara Çiğdemi

Antoryum

Antoryumun Latince adı *anthuriumdur*. *Kuyruk çiçeği* ve *flamingo çiçeği* gibi adlarla da anılır. İç mekân çiçeklerindendir. Antoryum (*anthurium*) Avukatlar Günü, Anneler Günü ve Sevgililer Günü'nde hediye olarak tercih edilir.

Fotoğraf- 8: Antoryum

Arapsacı

Arapsacının Latince adı *Soleirolia soleiroliidir*. *Arapsacı*, *bebekgözyaşı*sı, *aşkingözyaşı*sı ve *minik parlak yapraklı çiçek* olarak adlandırılır. Çiçeğin görünümü sarkık saça benzetildiğinden dolayı *arapsacı* denilir. Çiçeğin minik ve parlak yapraklı olmasından dolayı *minik parlak yapraklı çiçek* adı verilir. Yayılıcı olduğundan dolayı *arapsacı* mezar üstlerine dikilir. Bundan dolayı *arapsacı*na, *mezar çiçeği* denilir. Çiçeğin yaprakları gözyaşıyı anımsattığından çiçek *bebekgözyaşı*sı çiçeği olarak nitelendirilir. *Arapsacı*; ufak, parlak ve yeşil yapraklıdır. Sarkıcı ve örtücü bitkilerdendir. Şarkılarda *arapsacı* geçmektedir.

Fotoğraf-9: Arapsacı

Aşkingözyaşı

Aşkingözyaşı çiçeğinin Latince adı *Kalanchoe daigremontiana*dır. *Aşkingözyaşı*na, *peygamberingözyaşı* ve *milyonlarınanası* adları verilir. *Aşkingözyaşı* çiçeğinde birçok filiz vardır. Bu filizler düştüğünde yeni bir çiçek oluşur. Bundan dolayı *aşkingözyaşı*na, *milyonlarınanası* denilir. Peygamberimizin çölde kızı için ağladığında çöle düşen yerde *aşkingözyaşı* çıktığı düşünöldüğünden dolayı çiçeğe *peygamberingözyaşı* denilir. Bu rivayetten dolayı evlerde *aşkingözyaşı* bulundurulmaya çalışılır. Çiçeğin üreme şeklinden dolayı *aşkingözyaşı* denilir. *Aşkingözyaşı*ndan filizler düşer ve düştüğü yerde yeni bir çiçek oluşur. Bu filizin düşmesi gözyaşını, yeniden bir çiçek oluşumu ise aşkı temsil ettiğinden çiçek *aşkingözyaşı* olarak adlandırılır. *Aşkingözyaşı* çiçeği aşkı da simgelediğinden dolayı Sevgililer Günü'nde tercih edilir. Kolayca yetiştirilebilen bir çiçektir. *Aşkingözyaşı*nın yaprak kısmı küçük fidelerle doludur. Aydınlık ve yarı gölge ortamlarda yetiştirilmelidir. Çiçeğin stres ve kaygıyı düşürdüğüne inanılır.

Fotoğraf-10: Aşkingözyaşı

Aşkmerdiveni

Aşkmerdiveni Latince adı *nephrolepis exaltata*dır. *Aşkmerdiveni*; *eğreli otu*, *saloneğreli* ve *fujer* gibi adlarla adlandırılır. Çiçeğin yapraklarının merdivene benzemesinden dolayı çiçeğe *aşkmerdiveni* denilir. Havayı temizleyen salon ieklerindendir.

Fotoğraf-11: *Aşkmerdiveni*

Atatürk Çiçeği

Atatürk çiçeğinin Latince adı *Euphorbia pulcherrima*dır. *Atatürk çiçeğine* *noelyıldızı* veya *poinsettia* da denilir. İç mekân çiçeklerindendir. Halk bilimine özgü mevsimlik çiçekler sınıflandırılmasında sonbaharlık mevsimlik çiçeklerdendir. *Atatürk çiçeği* sonbaharda çıktığı için Atatürk adını alır. Çiçek, Atatürk'ü temsil etmektedir. Atatürk'ün başöğretmen olmasından dolayı 24 Kasım Öğretmenler Günü'nde öğretmenlere *Atatürk çiçeği* hediye edilir. *Atatürk çiçeği*, adını Atatürk'ten aldığı için 10 Kasım Atatürk'ü Anma Günü'nde tercih edilen çiçeklerdendir. Noel ağacının üstüne Beytullahim Yıldızı konulur ve çiçeğin görünümü bu yıldıza benzetildiğinden dolayı çiçeğe *noelyıldızı* denilir. Direk güneş almayan aydınlık ortamda yetişir. Çelikleme yöntemiyle çoğaltılabilir.

Fotoğraf-12: Atatürk Çiçeği

Ateş Çiçeği

Ateş çiçeğinin Latince adı *Salvia splendens*. *Ateş çiçeğine*; *kızıl adaçayı*, *kırmızı salvia* ve *tropikal adaçayı* adı verilir. Çiçek renginden dolayı ateş olarak adlandırılmıştır. Yazlık mevsimlik çiçeklerdendir. Dış mekân çiçeklerindendir. Başak ve salkım şeklinde iri çiçekleri vardır. Güneşli ortamlarda yetiştirilir. Tohumla üretilir. *Ateş çiçeği* renginden dolayı aşkın ve sevginin sembolüdür.

Fotoğraf- 13: Ateş Çiçeği

Avize Çiçeği

Avize çiçeğinin Latince adı *Yucca gloriosa*dır. *Avize çiçeğine, yuka çiçeği* denilir. İç mekân çiçeklerindendir. *Avize çiçeğinin* kötü ruhlardan arındırdığına ve uğur getirdiğıne inanılır. Görünümünden dolayı avize çiçeği adını almıştır.

Fotoğraf-14: Avize Çiçeği

Bahek   

Bahek         Latince adı *Cineraria Maritima*dır. *Bahek    k   rengine* *olduğundan dolayı k   çalı* ve *k       * olarak da adlandırılır. Çok yıllık ve yarı alımsı bitkidir. *Bahek   n n* yaprakları girintili çıkıntılıdır ve rengi g  m  se benzer. G  ne li ortamları sever. Tohumla o altılır. Yaz mevsiminde sarı    ler açar. Parklarda, bahçelerde ve ref  jlerde kullanılan     lerdendir.

Fotoğraf- 15: *Bahek   *

Barış Çiçeği

Barış çiçeğinin Latince adı *Spathiphyllum wallisii*dir. Familyası ise *araceae*dir. Barış çiçeğine *sokak lambası*, *barış zambağı*, *yelken çiçeği* ve *spat* adı verilir. İç mekân çiçeklerindendir. Çiçeğin görünümü yelkene ve sokak lambasına benzediğinden dolayı *yelken* ve *sokak lambası* çiçeği denilir. Anneler Günü'nde, Sevgililer Günü ve düğün hediyesi olarak alındığı görülür. Çelik alınmaz.

Fotoğraf-16: Barış Çiçeği

Begonvil

Begonvilin Latince adı *Bougainvillea spectabilis* tir. *Begonvilin* sarmaşığa benzer bir yapısı olduğundan kolay şekil alır ve gelinler taç yapıp kullanır. Bundan dolayı *begonvile*, *gelinduvağı* çiçeği denilir. *Begonvil*, Akdeniz Bölgesi yayılım gösterdiğinden dolayı *Rodos sarmaşığı* adı da verilir. *Begonvil*, özellikle Babalar Günü'nde hediye olarak alınır. Peyzajda kullanılır. *Begonvil*, sıcak bölgelerde dış mekân çiçeği olduğu halde Ankara'da iklimden dolayı iç mekân çiçeği durumundadır.

Fotoğraf-17: Begonvil

Begonya

Begonyanın Latince adı Begoniadır. Begonyanın diğ er adları Rodos sarmaşığı ve gelinduvağıdır. Bazı gelinlerin  eyzinde begonya çiçeği bulundurmasından dolayı begonyaya gelinduvağı çiçeği denilir. Begonyanın beyaz, pembe ve kırmızı gibi renkleri vardır. Begonya, yumuşak ve etli saplara sahiptir. Yazlık mevsimlik  i eklerdendir. En çok tercih edilen  i eklerdendir. Begonya, Anneler Günü ve Babalar Günü'nde hediye olarak alınmaktadır. Begonya, evlerde kullanıldığı kadar park ve bahçelerde de kullanıldığından dolayı peyzaj alanında önemli  i eklerdendir. Begonya bayramlarda ev ziyaretlerine giderken hediye olarak alınan çiçeklerden biridir. Ayrıca mezar üzerine de begonya dikildiği görülür. Begonya hayalperestlik anlamına gelir.

Fotoğraf-18: Begonya

Beşiz Çiçeği

Beşiz çiçeğinin Latince adı *Pentas lanceolatadır*. *Beşiz çiçeğine*; *Mısır çiçeği*, *yıldız çiçeği* ve *mısıryıldızkümesi* adı verilir. Top halindeki çiçeğin küçük küçük yıldızlardan oluşmasından dolayı *yıldız çiçeği* denilir. *Beşiz çiçeğinin* anavatanı Yemen ve Afrika'nın doğusu olduğundan dolayı *Mısır çiçeği* ve *mısıryıldızkümesi* diye adlandırılır. *Beşiz çiçeğine* farklı adlar verilmesinde mekân ve çiçeğin görünümü etkili olmuştur. Dış mekân bitkisidir. Güneşli yerleri sever. Sulamasına dikkat edilmelidir. Tohumdan üretilir. Her zaman yeşil kalan çiçeklerdendir. Kokusuyla ön plana çıktığından kelebekler ve arılar çok konar.

Fotoğraf-19: Beşiz Çiçeği

Biberiye

*Biberiye*nin Latince adı *Salvia rosmarinus*dur. Beyaz, mavi, mor ve pembe çiçekleri vardır. *Biberiye* çelikten üretilir. İğne yapraklı ve kokuludur. *Biberiye*, Akdeniz bitkisi olduğundan dolayı güneşli alanlarda yetiştirilir. *Biberiye* çiçekleri işlevlerine göre ayırdığımızda alternatif tıpta ve aroma verici olarak kullanılan tıbbi aromatik bitkiler grubunda yer alır. Halk mutfağında kullanılan ve yenilebilir çiçeklerdendir. Ete ve salataya tat verir. Doğal boyacılıkta *biberiye* kullanılır. Cilt sorunlarının tedavisinde *biberiyeden* yararlanılır. *Biberiye* çayı solunum yollarını açar, eklem ağrılarına iyi gelir, bağışıklık sistemini güçlendirir ve stresi azaltır. *Biberiye*yi kaynatıp suyu ile saç kökleri ovulursa saç dökülmesi azalır.

Fotoğraf-20: *Biberiye*

Bodrum Papatyası

Bodrum papatyasının Latince adı *Osteospermum fruticosum*dur. *Bodrum papatyasına*, *Bodrum çiçeği* denilir. Dış mekân çiçeklerindendir. Tohum ve çelikten üretilen mevsimlik çiçeklerdendir. Güneşli yerlerde yetişir. Park ve bahçe peyzajlarında kullanılır. *Bodrum papatyasının* anlamı saf ve temiz sevgidir.

Fotoğraf-21: *Bodrum Papatyası*

Bozukpara Çiçeği

Bozukpara çiçeğinin Latince adı *Pilea peperomioides* tir. Bozukpara çiçeğine *para çiçeği*, *şans çiçeği*, *yeşim bitkisi* ve *çinpara çiçeği* denilir. Çiçeğin yapraklarının görünümü madeni paraya benzemesinden ve pürüzsüz olmasından *bozukpara* çiçeği adını alır. *Bozukpara* çiçeği yeşil bir bitki olduğundan yeşim bitkisi adını alır. *Bozukpara* çiçeğinin bolluk, bereket ve şans getirdiğine inanıldığından şans çiçeği olarak nitelendirilir. Bu inanıştan dolayı *bozukpara* çiçeği, yeni iş yeri açanlara gönderilir ve ev ve ofislerde bulundurulmaya çalışılır. Çiçek büyüdükçe ve yaprakları çoğaldıkça bolluk ve bereketin artacağına inanılır. Bu yüzden bakımına önem verilir. Nemi seven bir çiçektir. Çok güneş almayan yere konulmalıdır. İç mekân çiçeklerindendir.

Fotoğraf-22: *Bozukpara Çiçeği*

Buz Çiçeği

Buz çiçeğinin Latince adı *Aptenia cordifolia*dır. Buz çiçeği, *Aizoaceae* familyasındandır. Babalar Günü'nde tercih edilen çiçeklerdendir. Yazın ve kışın yeşil kalabilen çiçeklerden olduğu için özellikle mezar üzerine alınır. Buz çiçeği hızlı yayılım gösterdiğinden park ve bahçelerde tercih edilir.

Fotoğraf-23: Buz Çiçeği

Camgüzeli

Camgüzelinin Latince adı *Impatiens wallerianadır*. Çiçek güneşi sevdiğinden dolayı cam kenarında yetiştirilir. Bundan dolayı çiçeğe *camgüzeli* denilir. *Camgüzeline*, *Yeni Gine* ve *kına çiçeği* adı verilir. *Camgüzeli* halk bilimine özgü mevsimlik çiçekler sınıflandırılmasına göre yazlık ve ilkbaharlık mevsimlik çiçekler kategorisine girer. *Camgüzelinin* kırmızı, mor, beyaz ve pembe gibi çiçekleri vardır. *Camgüzeli* güneş alan yerleri sevdiğinden dolayı balkon ve bahçelere konulur. Camgüzeli tohumla, çelikle ve kökten çoğaltılabilir. Sevgiler Günü'nde tercih edilir çünkü *camgüzelinin* anlamı seni görmeden duramıyorumdur. Ayrıca Anneler Günü'nde de alınan çiçeklerdendir.

Fotoğraf-24: *Camgüzeli*

Civanperçemi

Civanperçeminin Latince adı *Achillea millefolium*dur. *Civanperçeme*; *binbir yaprak otu*, *merkepketesi*, *kandil çiçeği* ve *barsam otu* adı verilir. Birçok sarı sarı top şeklindeki çiçeklerin bir bütün halinde durmasından dolayı *binbir yaprak otu* denilebilir. *Civanperçemi*, çiçeklerin işlevlerine göre sınıflandırılmasında alternatif tıpta ve aroma verici olarak kullanılan tıbbi aromatik bitkiler sınıfına girer. *Civanperçemini* ezip yaranın üzerine konduğunda kan durdurma özelliği olduğundan askerler kullanır. Bundan dolayı askeri bitki olarak da geçer. Yol kenarlarında, tarlalarda ve çayırarda *civanperçeme* rastlanır. *Civanperçemi* alternatif tıpta kullanılır. Regl düzensizliğinde, kadın hastalıklarında, sindirim sorunlarında ve soğuk algınlığında *civanperçemi* kullanılır. *Civanperçemi* çoğunlukla çay olarak içilir. *Civanperçemi* faydalarından dolayı evlerde yetiştirilir. *Civanperçemi* kesme çiçek olarak da satılır.

Fotoğraf-25: Civanperçemi

Çilli Begonya

Çilli begonyanın Latince adı Begonia maculata'dır. Çilli begonya adını görünümünden alır. Geniş kalp şeklinde yapraklarının üzerinde çile benzer desenler olduğundan bu çiçeğe çilli begonya adı verilir. Çilli begonyanın yaprakları melek kanadını andırıldığından dolayı çiçeğe melekkanadı denilir. İç mekân süs bitkilerindendir. Çok yıllık bitkilerdendir. Çiçekleri pembe ve aşağı doğru sarkık biçimde yaz aylarında açar. Ofislerde ve evlerde kullanılan bitkilerdendir. Anneler Günü'nde tercih edilen çiçeklerdendir.

Fotoğraf-26: Çilli Begonya

Çingeneşalvarı

Çingeneşalvarının Latince adı *Iresine herbstiidir*. Bakımı kolay olan çok yıllık bitkilerdendir. Park ve bahçelerde kullanılır. *Çingeneşalvarı* renginden dolayı bu adı almıştır.

Fotoğraf-27: *Çingeneşalvarı*

Çuha

Çuhanın Latince adı *Primula*dır. *Primulaceae* familyasındandır. Çuha çiçeğine, onbiraylık çiçeği, tütiye ve abdurrahman çiçeği adı verilir. Çuha çiçeği, yılın çoğunluğunda çiçekli olduğundan dolayı onbiraylık çiçeği olarak adlandırılır. Çok yıllık süs bitkilerindendir. Kışlık mevsimlik çiçeklerdendir. Kırmızı, beyaz, mor ve pembe gibi renkleri vardır. Çuha çiçeği uykusuzluk sorunlarında, baş ağrısında, cilt sorunlarında, kan şekeri dengelemede ve bağışıklık sistemini güçlendirmede kullanılır. Çuha çiçeğinin çayı yapılır. Çiçeğin yağı da yapıp alternatif tıpta kullanılır. Çuha tohum ya da bitki köklerinden ayırarak çoğaltılır. Çuha, sürekli çiçekli olduğundan dolayı ev ve ofislerde de tercih edilir.

Fotoğraf-28: Çuha

Devedikeni

Devedikeni Latince adı *Silybum marianum*dur. *Devedikenine*, *meryemanadikeni*, *devekengeli* ve *sütlükengel* adı verilir. Develer bu dikenli yediğinden dolayı *devedikeni* adı verilir. Kengelin içinde süt olduğundan dolayı *sütlükengel* adını alır. Meryem ananın sütünün *devedikenine* damladığı ve bundan dolayı *devedikeninin* içinde süt olduğu düşünüldüğünde çiçeğe *meryemanadikeni* adı verilir. *Devedikeni* yol kenarlarında, kayalıklarda ve tarlalarda görülür. Güneşli ve kurak alanlarda *devedikeni* çıkar. *Devedikeninin* dikenli kısımları temizlendikten sonra tüketilebilir. *Devedikeninden* sakız yapılabilir. Tansiyona ve şekere iyi gelir.

Fotoğraf-29: Devedikeni

Devetabanı

Devetabanının Latince adı *Monstera deliciosa*dır. Çiçeğin görünümü devenin tabanına benzediğinden dolayı *devetabanı* adını alır. *Devetabanı* çiçeği uzun ömürlü olduğu için kalıcılığın simgesidir. *Devetabanı* çiçeğinin uğur getirdiğine inananlar vardır. Devetabanı, üst solunum yolları hastalıklarında kullanılır. Sedef, çıban ve mantar tedavisinde çiçeğin yapraklarından merhem yapılabilir. Yapraklarıyla dikkat çekici bir çiçek olduğundan evlerin ve ofislerin dekorasyonlarında tercih edilen iç mekân çiçeklerindendir. Nemli bir bezle çiçeğin yaprakları silinebilir. *Devetabanı*, geçmişten günümüze kadar revaçta olan ve çok satılan bitkilerdendir.

Fotoğraf-30: Devetabanı

Devetabanı Sarmaşığı

Devetabanı sarmaşığının Latince adı *Baby Monster*dir. *Devetabanı sarmaşığına*, *mini devetabanı* adı verilir. *Devetabanı* türünden olup boyu küçük olduğundan dolayı *mini devetabanı* denilir. *Devetabanı sarmaşığı* yapraktan çoğaltılabilir. İç mekân çiçeklerindendir. Evlerde ve ofislerde tercih edilir. *Mini devetabanı* gövdeden dirsek atarak büyümektedir.

Fotoğraf-31: *Devetabanı Sarmaşığı*

Difenbahya

Difenbahyanın Latince adı *Dieffenbachia amoenadır*. *Difenbahyaya*, tropik ve ağlayan çiçek adı verilir. Difenbahyanın yapraklarında bazen su damlacıkları görüldüğünden ağlayan çiçek adını almıştır. *Difenbahya* iç mekân çiçeklerindendir. Gölge seven dayanıklı çiçeklerdendir. *Difenbahya* evdeki kötü enerjiyi ve nazarı kendine çeken bir çiçektir. *Difenbahya* nazarın etkisiyle sararır ve kökü çürüyerek ölür. Bazıları *difenbahya* zehirlidir dese de *difenbahya* koruma ve şifanın sembolüdür. *Difenbahya* bolluğu, şansı ve bereketi simgeler. Tüm bu inanışlardan dolayı insanlar evlerinde *difenbahya* bulundurur. *Difenbahya* Anneler Günü'nde hediye olarak tercih edilir. *Difenbahya*, ev ve ofis dekorasyonlarında kullanılır.

Fotoğraf-32: Difenbahya

Dikenlertacı

Dikenlertacının Latince adı *Euphorbia mili*dir. *Dikenlertacı*; *dikenlitaç*, *isabatkisi* ve *isanın diken*i olarak adlandırılır. Çiçeğin dikenli olmasından ve dikenlerin üzerinde çiçekler açmasından dolayı çiçeğe *dikenlitaç* ya da *dikenlertacı* adı verilir. Hz. İsa çarmıha gerildiğinde başına dikenlerden örülmüş taç koyarlar. *Dikenlertacıyla* Hz. İsa'nın başına konulan dikenli taç arasında ilişki kurularak çiçeğe *isabatkisi* ve *isanındikeni* adı verilmiştir. Aydınlık ve güneşli bir ortamda yetiştirilmelidir. Ortamdaki radyasyonu engellemesinden ve renkli çiçeklerinden dolayı çok revaçta olan çiçeklerdendir. *Dikenlertacının* çiçeği çok zarafatli görüldüğünden aşkın ve tutkunun sembolüdür.

Fotoğraf-33: Dikenlertacı

Dua Çiçeği

Dua çiçeği iç mekân çiçeklerindendir. Latince adı *Calathea* olan *dua çiçeğine* *kalatya*, *maranta* ve *tavus kuşu çiçeği* denir. Çiçeğe tavus kuşu denilme sebebi yapraklarının şeklindendir. *Dua çiçeği* yapraklarındaki beneklerden dolayı *tavus kuşu* adını alır. *Dua çiçeği*, *Maranta* türünde olduğu için *maranta* adı da verilir. *Kalatyanın* geceleri yaprakları yukarı doğru kalkarken gündüzleri yaprakları normaldir. Bu yapraklarının hareketlerinden dolayı çiçeğin dua ettiğine inanılır. Bundan dolayı adına *dua çiçeği* denilir. Ev hanımları çiçeğin dua ettiğine inandıklarından dolayı evlerinde *dua çiçeği* bulundurmak ister. *Dua çiçeğinin* kökleri bölünerek çoğaltılır.

Fotoğraf-34: *Dua Çiçeği*

Ekinezya

Ekinezyanın üst takımı Echinaceadır. Ekinezya, Asteraceae familyasına ait bir bitkidir. Ekinezya, kirpi otu olarak da adlandırılır. Çiçeklerin işlevlerine göre sınıflandırılmasında ekinezya alternatif tıpta ve aroma verici olarak kullanılan tıbbi aromatik bitkiler sınıfına girer. Ekinezya çayı soğuk algınlığında, boğaz ağrısında ve idrar yolu iltihaplarında kullanılır. Geçmişten günümüze kadar şifa verici olarak bilinen ekinezya karışık buketlerde de kullanılır.

Fotoğraf-35: Ekinezya Fidesi

Eşmeya

Eşmeyanın Latince adı *Aechmea fasciata*dır. *Eşmeyanın* yaprakları uzun ve grimsidir ve çiçekleri uzun bir sapın üstündedir. *Eşmeyanın* ortası huni şeklinde olduğundan dolayı *gümüş vazo* ve *kupa çiçeği* adı verilir. Ayrıca *eşmeyaya*, *semaver çiçeği* de denilir. *Eşmeya* nemi sevdiğinden yapraklarına su püskürtülmelidir. Sulama yapılırken huniye su birikintisi engellenmelidir ki çiçek çürümesin. İç mekân çiçeklerinden olup ev ve ofis dekorasyonlarında kullanılır. Anneler Günü'nde tercih edilen çiçeklerdendir.

Fotoğraf-36: Eşmeya

Fesleğen

Fesleğenin Latince adı *Ocimum basilicum*dur. *Fesleğenin* güzel kokusundan dolayı fesleğene *kolonyagülü* denilir. *Fesleğen* salatalarda ve yemeklerde kullanılır. Doğum yapan anneye *fesleğen* hediye edilebilir. Bebek görmeye gelenlere minik *fesleğen* buketi halinde hediyelikler verilebilir. Yazlık mevsimlik çiçeklerdendir. Tohumla üretilir. Fesleğenin kokusunun hafızalarda iz bırakmasından dolayı çocuklara ad olarak verilebilir. Halk hikâyelerinde ve manilerde *fesleğen* geçmektedir. Bir yaşlı adam eşine *fesleğen* alır. Adamın eşi *fesleğeni* kızı yerine koymuştur. Kadın her gece kalkıp fesleğeni sulaması üzerine eskiden aksattığı ilaçları aksatmamıştır. Böylece kadın *fesleğen* sayesinde hayata bağlanmıştır. Bu halk hikâyesi *fesleğen* satışını etkilemektedir. *Fesleğen* kansere, kalp sağlığına ve diyabete iyi gelir.

Fotoğraf-37: Fesleğen

Frenk İnciri

Frenk İncirinin Latince adı *Opuntia ficus-indica*dır. Frenk incirine; *kaynana dili*, *Hint inciri*, *meyveli kaktüs*, *frenk yemişı* ve *dikenli incir* adı verilir. Kaktüsün meyvesinin kabuğu soyulup yenilir. İçeceklerde ve tatlılarda *kaktüs* meyvesi kullanılabilir. *Kaktüsün* meyvesi antioksidan içerir. Frenk incirinin vücuttaki toksinleri attığına inanılır.

Fotoğraf-38: *Frenk İnciri*

Gala

Galanın Latince adı *Zantedeschia rehmannii*dir. Fotoğraftaki çiçek *gala* çiçeğinin alt sınıfından *Pink Calla Lily*dir. *Gala* çiçeğine, *gelin* çiçeği ve *kala* adı verilir. Beyaz *galalar* *gelin* buketi olarak kullanıldığından dolayı *galaya* *gelin* çiçeği denilir. *Gala* çiçeğinin sarı, pembe, mor ve turuncu renkleri vardır. Kökleri ayırarak *gala* çiçeği çoğaltılır. *Galanın* anlamı saflık ve temizliktir.

Fotoğraf-39: Gala

Galaksi

Galaksinin Latince adı Euphorbia susannaedir. Galaksiye, bol yavru veren yeşil gövdeli sukulent de denilir.

Fotoğraf-40: Galaksi

Gardenya

Gardenyanın Latince adı *Gardeniadir*. İsim adlarının çiçek adlandırılmasında kullanıldığı görülür. *Gardenya* adı çiçeğe isim olmuştur. *Gardenya* kokusuyla ön plana çıkan çiçeklerdendir. İç mekân çiçeklerindendir. *Gardenyanın* çiçekleri beyaz renkte olduğundan dolayı çiçeğin melekleri temsil ettiğine inanılır.

Fotoğraf-41: *Gardenya*

Gelincik

Gelinciğin Latince adı *Papaver rhoeas*dır. *Gelincik çiçeklerinkralı*, *Anadolu'nun kadim çiçeği*, *Hazreti Hüseyin'in çiçeği* ve *gelindüğmesi* diye bilinir. Hz. Muhammed'in Miraç'a çıktığında Kербela şehitlerini *gelincik* olarak görmesini anlatan bir halk hikâyesi vardır. Bu hikâyeden hareketle Kербela'da Hz. Hüseyin şehit olduğundan dolayı çiçeğe *Hz. Hüseyin'in çiçeği* adı verilir. *Gelincik*; acının, narinliğin ve zarafetin simgesidir. Hem Kербela olayından hem çiçeğin ortasındaki siyahlıktan dolayı *gelincik* acının simgesidir. O siyah görünüm *gelinciğin* kendini acıdan yaktığını anlatır. Küçük yaşta evlendirilen gelinlere *gelincik* denilir. Küçük gelinlerde narindir. Küçük gelinle *gelincik* arasında ilişki kurularak *gelincik* çiçeğinin narin olduğu düşünülür. *Gelincik* rüzgârdan bile etkilenen bir çiçek olduğundan dolayı narindir. *Gelincik* görünümünden dolayı zarafetin simgesidir. İnsanlar bir bölgede asker ölürse orada *gelincik* çıkacağına inanır. Tanrıça Attis'i çıldırtınca Attis kendini hadım eder. Bu kanlardan da *gelincik* çıkar. *Gelinciğin* rengini kandan aldığı düşünülür. *Gelincik*; dağlarda, yol kenarlarında, tarlalarda ve kırlarda olur. *Gelincik* bereket anlamına gelir. *Gelincik* çayı kas gevşetir, balgam söktürür ve uykusuzluk tedavisinde kullanılır. *Gelincikten* taşlar yapılır. *Gelincik* oyası da yapılır.

Fotoğraf-42: Gelincik

Glavyör

Glavyör çiçeğinin Latince adı *Gladiolus*tur. *Glavyör* çiçeğine glavyöl denilir. *Glavyöl* ismi gladyatörden geldiğine inanılır. Çiçek kılıcı andıran görünümünden dolayı gladyatöre benzetilir. *Glavyöl* soğanlı bir bitkidir. Cenaze çelenklerinde *glavyör* kullanılır. *Glavyöllerden* de gelinlere el buketi yapılır. Kesme çiçekçiler buket yaparken *glavyör* kullanır.

Fotoğraf-43: Glavyör

Guzmania

Guzmanyanın Latince adı *Guzmaniadır*. *Guzmanyaya*, *kırmızı yıldız* adı verilir. *Guzmania* iç mekân çiçeklerindendir. Mevsimlik çiçeklerdendir. *Guzmanyanın* kırmızı ve turuncu çiçekleri olur. *Guzmania* Sevgililer Günü'nde ya da Avukatlar Günü gibi özel günlerde tercih edilebilir. *Guzmania* kökten ayrılma ile üretilir. *Guzmanyanın* eve bolluk ve bereket getirdiğine inanılır.

Fotoğraf-44: Guzmania

Gül

Gül, *Rosaceae* familyasının *Rosa* cinsinden bitki türlerine verilen addır. *Gül* Sevgililer Günü'nde tercih edilse de diğer özel günlerde de alınmaktadır. Sözlü gelenek ve anlatımlarda *gül* geçmektedir. Çocuklara ad vermede, hitaplarda ve yer adlarında *güle* rastlanır. *Gülün* Hz. Fatma'yı temsil ettiği düşünülür. *Gül* kokusunun Hz. Fatma'dan geldiği ama dönemin şartlarından dolayı Hz. Fatma yerine peygamber efendimizin *gülle* ilişkilendirildiği düşünülür. Düğünlerde kız istemede özellikle *gül* seçilir. Gelin buketinin *gülden* yapıldığı da görülür. Gelin ve damadın üzerine *güller* dökülür. Düğün organizasyonlarında *gül* kullanımı çok görülür. Mezar üstlerine tam ortaya *gül* dikildiği görülür. Hıdırellez'de *gül* dalına dilekler bağlandığı gibi *gülün* altına dilekler çizilebilir. Hıdırellez'de *gül* dağıtımı da yapılır. Kandillerde *gül* dağıtılır ya da *gülden* yapılan ürünler dağıtılır. Bayramlarda ev ziyaretlerine giderken *gül* alınabilir ya da arife günü mezar ziyaretlerinde mezar üstlerine *gül* dikilebilir. Hz. İbrahim'in atıldığı ateşin *gül* bahçesine döndüğü görülür. Gül cilt sorunlarında kullanılır. Gül alternatif tıpta kullanılır. Sirke, reçel, tatlı, şerbet, çay vb. yiyecek içecekler *gülden* yapılabilir. Mezar üstlerine gül işlenmişse genç birinin mezarı olduğuna inanılır. Gülün birçok türü vardır.

Fotoğraf-45: Gül

Gülhatmi

Gülhatminin Latince adı *Alcea rosea*dır. *Gülhatmi* çiçeğine; *hatmi* çiçeği, *devegülü* ve *silindir* çiçeği denilir. *Gülhatmi* çiçeğinin içi doldurularak *gülhami* dolması yapılır. *Gülhatmi* çiçeği çayı yapılır. *Hatmi* çiçeği cilt sorunlarının ve soğuk algınlığının tedavisinde kullanılır. *Gülhatmi* kurutulup satılmaktadır.

Fotoğraf-46: Gülhatmi

Günebakan

Helianthusun birçok türü vardır. Günebakan da bu türlerden biridir. Günebakana, ayçiçeği veya günedönen adı verilir. Günebakan buket yapımında da kullanılır. Günebakan kesme çiçekler içerisinde yer alır.

Fotoğraf-47: Günebakan

Hanımeli (Lonicera)

Hanımeli (lonicera), *Caprifoliaceae* familyasına ait çalı veya sarmaşık grubundan bir bitkidir. *Hanımeline (lonicera)*; zarif çiçek, bal çiçek ve *hanımeli sarmaşık* denilir. Çiçek, kadınların eline benzediğinden dolayı bu adı alır. *Bal çiçek denme sebebi hanımelinin (lonicera)* ucunda bal bulunmasıdır. Türkülerde ve şarkılarda hanımeli (*lonicera*) geçmektedir. Hanımeli oyası da bulunur.

Fotoğraf-48: *Hanımeli*

Horozibiği

Horozibiğinin Latince adı *Celosia cristata*dır. Familyası *Amaranthaceae*dir. Çiçeğin görünümü horozun ibiğine benzediğinden çiçeğe *horozibiği* denilir. *Horozibiğinin* görüntüsünü anlamak zor olduğundan *horozibiğini* kadının beynine benzetirler. *Balta burunlu horozibiğinin* çiçeği *toplu durur* ve dayanıklı olduğundan daha fazla üretilmeye çalışılır. Uzun sivri duran *horozibiği*, boya doğru uzar ve dayanıksız olduğundan az üretilir. *Horozibiği*, yazlık mevsimlik çiçeklerdendir. *Horozibiği* bahçelerin ve parkların peyzajında kullanılır. Tohumla ve çelikleme yöntemiyle *horozibiği* yetiştirilir. Kronik iltihaplarda *horozibiği* kullanılır. Kesme çiçek olarak da kullanılır.

Fotoğraf-49: Horozibiği

Hostes Çiçeği

Hostes çiçeğinin Latince adı *Hypoestes phyllostachya*dır. *Hostes çiçeğine* *çilliyaprak çiçeği* ve *çilliyaprakgüzeli* adı verilir. *Çilliyaprakgüzeli* ve *çilliyaprak çiçeği* adı çiçeğin yaprağının şeklinden dolayıdır. *Hostes çiçeği* sevgi, cömertlik, sadakat ve zarafet anlamına gelir. Özellikle dekorasyon için tercih edilir.

Fotoğraf-50: *Hostes Çiçeği*

Hüsnüyusuf

Hüsnüyusuf Latince adı *Dianthus barbatustur*. *Hüsnüyusuf* kesme çiçeklerinden buket hazırlanır. Tek yıllık çiçeklerdendir. Anneler Günü'nde tercih edilen çiçeklerdendir. *Hüsnüyusuf* çiçeğinin adının erkeğe Yusuf adıyla verildiği görülür. *Hüsnüyusuf* gelinlerin el buketlerinde kullanılır. *Hüsnüyusuf* mükemmeliyetçiliği temsil eder.

Fotoğraf-51: Hüsnüyusuf

İtır

İtır Latince adı *Pelargonium*dur. *İtırın* amber, gül ve limon koktuğu düşünülür. *İtırın* güle benzer kokusu olduğundan dolayı *yalancıgül*, *gül yağı* ve *gül* adı verilir. *İtır*; tatlılara, içeceklere vb. yiyecek içeceklere katılır. *İtır*, yiyecek ve içeceklere aroma verir. İtır çayı sindirimin daha hızlı çalışmasını sağlar.

Fotoğraf-52: İtır

Kadife

Kadifenin Latince adı Tagetes patula'dır. Familyası Compositae'dir. Kadifeye cinya ve karagöz çiçeği adı verilir. Kadife, yazlık mevsimlik çiçeklerdendir. Kadife çiçeğine doğanın zarif hediyesi denilir. Çiçeğin dokusu, rengi ve yapısından dolayı kadife olarak adlandırılır. Kadife çelikle üretilir. Kadife, mideye ve ağrılara iyi gelir.

Fotoğraf-53: Kadife

Kalanço

Kalanço familya *Crassulaceae* ailesindedir. Cinsi *kalanchoedir*. *Kalançoya* *kaloş*, *emelhanım* ve *kardeşkanı* adı verilir. İç mekân çiçeklerindendir. Sivilce, güneş ve doğum lekelerini giderir, açık yaraları iyileştirir ve saç bakımında kullanılır. Anneler Günü ve Avukatlar Günü'nde tercih edilir.

Fotoğraf-54: *Kalanço*

Kalpkalbekarşı

Kalpkalbekarşı çiçeğinin Latince adı *Ceropegia woodii*dir. Yaprakları kalp şeklinde ve birbirlerine dönük şeklinde olduğu için çiçeğe *kalpkalbe çiçeği* denilir. Evlerde ve iş yerlerinde kullanılan süs bitkisidir. İç mekân çiçeklerindendir. *Kalpkalbekarşı* çiçeği aydınlık ve yarı gölgeli bir yerde yetiştirilmelidir.

Fotoğraf-55: Kalpkalbekarşı

Kana

Kana çiçeği Latince adı *Cannadır*. *Kana*, *Cannaceae* familyasındandır. Kök saplı otsu bir çiçektir. *Kana* çiçeğine mezarlık çiçeği ve tesbih çiçeği adı verilir. *Kana*, çok fazla suyu sevmez. *Kana*, soğuktan çabuk etkilenir. *Kananın* birçok rengi olmasından dolayı bahçelerde tercih edilir.

Fotoğraf-56: Kana

Karanfil

Karanfilin Latince adı *Dianthus caryophyllus*tur. *Karanfilin* familyası *Caryophyllaceae*dir. *Karanfil*, iç mekân çiçeklerindendir ve mevsimlik çiçeklerdendir. Güneşli yerlerde yetişir. Tohumla ve çelikle *karanfil* üretilir. Özel günlerde *Anneler Günü*, *Öğretmenler Günü*, *Kadınlar Günü* ve *Babalar Günü*'nde *karanfil* hediye olarak alınır. *Karanfil* ölüm ve yas anlamına geldiğinden 10 Kasım Atatürk'ü Anma Günü'nde özellikle alınır. Sözlü gelenek ve anlatımlarda çiçekler geçer. Düğüne gelen sepet çelenklerini *karanfilden* yaparlar. Cenazeye gönderilen çelenkler kırmızı *karanfilden* yapılır çünkü kırmızı *karanfil* ölümü simgeler. Dokumada, bıçaklarda, oyalarda ve halk mimarisinde çiçek motiflerinden *karanfil* görülür. Kandil günlerinde ve Ramazan ayında insanlar birbirlerine hediyeleşmek amacıyla *karanfil* alır. *Karanfilin* uğur getirdiğine inanılır.

Fotoğraf-57: *Karanfil*

Karyağdı Çiçeği

Karyağdı çiçeğinin Latince adı *Pilea cadieroides*dir. Çiçeğin üstünde beyaz şekiller olduğundan çiçek *karyağdı çiçeği* olarak adlandırılır. *Karyağdı çiçeğine*, *alüminyum çiçeği*, *topçu çiçeği* ve *İzmirgüzeli* denilir. *Karyağdı çiçeği* yarı gölge yerlerde yetişir ve *karyağdı çiçeğinin* sulaması düzgün olmalıdır.

Fotoğraf-58: Karyağdı Çiçeği

Katmerli Begonya

Katmerli begonyanın Latince adı Begonia tuberhybridadır. Katmerli begonya görünümünden dolayı katmerli gül, yumrulu gül, yumrulu begonya, şekerpare begonya denir. İzmir’de katmerli begonyaya, küçükoruspı adı verilir. Katmerli begonyanya, gelindamat çiçeği adı da verilir, Katmerli begonya, bir dalda katmerli ve yalın kat çiçek açar. Kalın olan çiçek damadı, yalın olan çiçek ise gelini simgeler. Gelinle damattın el ele ya da sırt sırta verip bir hayat kurmasıyla katmerli begonyanın çiçeklerinin sırt sırta iki çiçek gibi durması ilişkilendirildiğinden çiçeğe gelindamat çiçeği denilir. Mevsimlik çiçeklerdendir. Anneler Günü ve Babalar Günü’nde çokça hediye olarak alınan çiçeklerdendir. Ramazan Bayramlarında ev ziyaretlerine giderken hediye olarak katmerli begonya alınabilir. Begonya türleri arasında en çok tercih edilen katmerli begonyadır.

Fotoğraf- 59: Katmerli Begonya

Kazablanka

Kazablankanın Latince adı *Lilium 'Casa Blanca'*'dir. *Kazablanka* zambak hibritidir. Güzel kokusu, iri çiçekleri ve sert yaprakları vardır. Boyu 1 metreye kadar çıkar. Soğanlı bitkilerden olup yazın çiçek açar. Özel müşterilere *kazablanka* gönderilir. Anneler Günü'nde tercih edilen çiçeklerdendir. Gelin arabası süslemelerinde *kazablanka* kullanılır. Kesme çiçeklerdendir. Bahçelerde de kullanılır. Şirketlere buket hazırlanıyorsa içinde *kazablanka* bulunur. *Kazablanka* mitolojide doğum ve anneliği simgeler.

Fotoğraf-60: *Kazablanka*

Keditırnağı

Keditırnağının Latince adı *Portulaca grandiflora*dır. *Keditırnağı*, yayılıcı olan etli bitkidir. Çiçeğin yapraklarının dar ve uzun olmasından çiçeğe *keditırnağı* denir. *Keditırnağının* yumuşak dokulu olması ve rengarenk çiçekleri olmasından dolayı *cilveli*, *öğlegüzeli* ve *ipek çiçeği* adı verilir. Yazlık mevsimlik çiçeklerdendir. *Keditırnağı*; renkli, susuzluğa dayanıklı ve yayılıcı olmasından bahçelere ve mezar üstlerine tercih edilir.

Fotoğraf-61: *Keditırnağı*

Keditırnağı Kaktüs

Keditırnağı kaktüsün Latince adı *Delosperma echinatum*dur. *Keditırnağı* kaktüsün yapraklarının küçük hıyara benzemesinden dolayı *keditırnağı kaktüse turşu* ya da *hıyar kaktüsü* denilir. Sarı çiçek açar.

Fotoğraf-62: *Keditırnağı Kaktüs*

Kasımpatı

Kasımpatının Latince adı Chrysanthemumdur. Kasımpatıya, krizantem adı verilir. Çiçek kasım ayında çiçek açtığı için kasımpatı olarak adlandırılır. Kesme çiçeklerdendir. Kasımpatı mevsimlik çiçeklerdendir. Anneler Günü, Öğretmenler Günü ve 10 Kasım Atatürk'ü Anma Günü'nde kasımpatı hediye edilir. Gelin taçlarında ve buketlerinde kasımpatı kullanılır. Her özel günde akla geldiğinden dolayı kasımpatı mutluluğun simgesidir.

Fotoğraf-63: Kasımpatı

Küpe Çiçeği

Küpe çiçeğinin Latince adı *Fuchsia hybridadır*. İç mekân bitkisi olan *küpe çiçeği* adını küpe şeklindeki çiçeklerinden alır. *Küpe çiçeğine*, *küpeli* adı da verilir. Yazlık mevsimlik çiçeklerden olan *küpeli* özel günlerde tercih edilir. Özellikle ev hanımları bu çiçeği evde yetiştirmeyi sevdiğinden Anneler Günü'nde çok alınan çiçeklerden birisidir. Genellikle asılı saksılarda evlerde bulunur. Bakımı kolay olduğundan tercih edilen çiçeklerdendir. Küpe çiçeğinin oyası yapılıır.

Fotoğraf-64: Küpe Çiçeği

Lale

Lalenin Latince adı Tulipadır. *Lale* bu coğrafyanın kutsal çiçeği ve aşıkların çiçeği olarak adlandırılır. Tartının bir kesesine *lale* soğanı bir kesesine altın konsa *lale* soğanı daha değerlidir diye düşünüldüğünden dolayı *lale* kıymetli bir çiçektir. Ferhat Şirin'in aşkından ağladığında gözyaşı yere damlar ve gözyaşından *lale* oluşur. Mitolojide ise Adonis'in kanından *lale* oluştuğu inancı vardır. *Lale*, asaletin ve zarafetin sembolü olarak bilinir. *Lale*, soğanlı kesme çiçeklerdendir. *Lale*, Osmanlı Devleti'nde bir devre isim olarak verilmiştir. Günümüzde İstanbul, Konya ve Isparta gibi bazı iller *lale* yetiştirmeye başlamıştır. *Lale* satın alırken bayat *lale* olmamasına dikkat edilmelidir. *Lale* soğanlarından üretilir. *Lale* kültürümüzde önemli olduğundan dolayı sözlü gelenek ve anlatımlarda da çok sık rastlanmaktadır. Çocuklara *Lale* adı verilir. Yer adlarında *lale* adı geçer. Gelin el buketinde *lale* kullanılır. Ankara Sincan'da eskiden *lale* festivalleri yapılır. Doğadan esinlenerek *lale* oyları yapılmıştır. Dokumada, halk mimarisinde ve çinide *lale* desenlerine yer verilmiştir. *Lale*, mezar taşlarına Allah'a teslimiyet anlamında işlenmektedir.

Fotoğraf:- 65 Lale

Leş Kaktüs

Leş kaktüsün Latince adı *Stapelia*'dır. *Leş kaktüs*, *polis rozeti çiçeği* ve *polis arması çiçeği* diye adlandırılır. polis rozetinin ortasındaki amblem ile *leş kaktüsünün* şekli aynı olduğundan *polis rozeti* ve *polis arması çiçeği* adını alır. Çiçeğin kötü bir kokusu olduğundan *leş kaktüs* adını almıştır. Leş kaktüs kokusundan dolayı sevilme de çiçeklerinin görüntüsü güzel olduğu için evlerde tercih edilir. Sukulent türü olduğu için susuzluğa dayanıklıdır.

Fotoğraf-66: Leş Kaktüs

Madagaskar Yasemini

Madagaskar yaseminin Latince adı stephanotis floribundadır. Madagaskar yaseminine, gelinbuketi ve gelinmumu çiçeği adı verilir. Bu yaseminin yaprakları kauçuğa benzer. Madagaskar yasemini dekoratif amaçlı evlerde ve ofislerde yetiştirilir. Güzel kokulu ve tırmanıcı süs bitkilerindendir.

Fotoğraf-67: Madagaskar Yasemin

Mandevilla Sarmaşığı

Mandevilla sarmaşığının Latince adı *Dipladenia splendens* tir. *Mandevilla sarmaşığına*, *mandavilla*, *sundevilla* ve *sandavilla* çiçeği gibi adlar verilir. *Mandevilla sarmaşığının* gerçek adının *sandavilla* olduğu ama *sandavilla*nın zor telaffuz edilmesinden dolayı *mandavilla* adı verildiğine inananlar vardır. *Mandevilla sarmaşığı* asma şeklinde olup bir mevsimde 2-3 metre buyebileceğinden özellikle bahçelerde kullanılır. Nemli ortamları sever. Dış mekân çiçeklerindendir ama i mekânda da yetiştirilebilir.

Fotoğraf-68: *Mandevilla Sarmaşığı*

Maymunkuyruğu

Maymunkuyruğunun Latince adı *Hildewintera colademononis cactustür*. Nadir türdür. Görünümünün maymun kuyruğuna benzemesinden dolayı *maymunkuyruğu kaktüs* adı verilir. Çelikleme yöntemiyle üretilir. Çok sulanmaması gerekir.

Fotoğraf-69: Maymunkuyruğu

Mine

Minenin, *Verbena hybrida* Latince adıdır. Mineye, kan otu ve güvercin otu adı verilir. Çiçekleri minik olduğundan dolayı mine çiçeği adı verilir. Mine çayı soğuk algınlığında kullanılır.

Fotoğraf-70: Mine

Minyatürfiçi Kaktüs

Minyatürfiçi kaktüsün Latince adı *Thelocactus setispinus*ur. *Minyatürfiçi kaktüs*, *Cactaceae* familyasındandır. *Minyatür fiçi kaktüsü*, *fero kaktüs* diye adlandıranlar da vardır.

Fotoğraf-71: *Minyatürfiçi Kaktüs*

Nergis

Nergisgiller (Amaryllidaceae) familyasından *Narcissus* cinsinden bitki türlerini n ortak adıdır. *Çiğdem* ve *koyungözüyle* nergis arasındaki renk benzerliğinden dolayı *nergise çiğdem* ve *koyungözü* adı verilir. *Nergisin* de *gül* gibi peygamber kokusu olduğu düşünüldüğünden *nergise peygamberçiçeği* denilir. Selman ile Hz. Ali arasında geçen halk hikâyesinde Selman Hz. Ali'ye *nergis* vermiştir. *Nergis*, Hz. Ali'yi de simgeler. Peygamberimizde Hz. Ali'yi sevgisiyle bilindiğinden *nergise peygamberçiçeği* denir. *Nergis* soğanlı bir bitkidir. *Nergis* görünümü ve kokusuyla ön plana çıkan nergis, zarafetin sembolüdür. *Nergis* festivalleri düzenlenir. *Nergis* adı çocuklara verilebileceği gibi yer adlarına verilebilir. İnsanlar birbirine hitap ederken *nergisim* diye hitap edebilir. Günümüzde kadınlara *Nergis* adı verilirken Pagan döneminde erkeklere *Nergis* adı verilmektedir. Kleopatra'nın *nergis* çiçeğinin güzelliğini aldığı düşünülür. Narkissos sudaki kendi aksine âşık olur. Aşkına kavuşmak için ırmağa kendini atar ve boğulur. Kanından ve bedeninden *nergis* çiçeği oluşur. *Nergis*, Sevgililer Günü'nde ve Nevruz'da tercih edilir. Türkülerde, manilerde, halk hikâyelerinde ve kalıplaşmış söz ve ifadelerde *nergis* kullanılır.

Fotoğraf- 72: *Nergis*

Para Ağacı

Para ağacının Latince adı *Pachira aquatica*dır. *Para ağacına*; *refah çiçeği*, *para çiçeği* ve *örgülü para ağacı* gibi adlar verilir. İç mekân çiçeklerindendir. *Pachiranın* yedi yaprağı olursa bereket ve para getireceğine inanılır.

Fotoğraf-73: *Para Ağacı*

Para Çiçeği

Para çiçeğinin Latince adı *Crassula ovata*dır. *Para çiçeğine*; *para ağacı*, *bereket çiçeği* ve *bereket ağacı* denir. İç mekân çiçeklerindendir. *Para çiçeği* olan evde bolluk ve bereketin olacağı inancı vardır. *Para çiçeğini* dikerken saksının dibine bozuk para konulur ve dilek dilenir. Çiçek tuttuğunda paranın bollaşacağı ve dilenen dileğin kabul olacağına inanılır. *Para çiçeği* evlerde olduğu kadar ofislerde de kullanılır çünkü çiçeğin şans getirdiğine de inanılır. Bir iş yeri açıldığında *para çiçeği* hediye olarak gönderimi tercih edilir. *Para çiçeğinin* para getirdiğine inanılmasında çiçek üzerine oluşan halk hikâyesi de etkilidir. Bir bilim adamı alanında nlenmeye çalışırken toprağa bir yaprak atar. Adam üç ayda önlenir. O üç aylık süreçte attığı yaprağın ağaç olduğunu görür. Alanda edindiği n çiçeğe bağlar. Çiçeğe *para çiçeği* adını verir. Çiçeğin şans, para ve bereket getirdiğine inanan kişiler evinden *para çiçeğini* eksik etmez.

Fotoğraf-74: Para Çiçeği

Prensesçamı

Prensesçamının Latince adı *Crassula muscosa*dır. Prensençamina, yosun *Crassula* denilir. Çiçeğin şekil yönüyle çama benzemesinden *prensesçamı* denilmiştir. Çok yıllık bitkilerdendir.

Fotoğraf-75: *Prensesçamı*

Sarı Kantaron

Sarı kantaronun Latince adı *Hypericum perforatum*dur. *Sarı kantarona*; *kılıç otu* ve *koyunkıran* gibi adlar verilir. Çiçeğe renginden dolayı *sarı kantaron* adı verilir. *Sarı kantaron* üzerine oluşan halk hikâyesinde Hz. Musa'nın Allah ile arasında geçen konuşmada Hz. Musa'nın yaralarının *sarı kantaronla* iyileştiği görülür. *Sarı kantaron* yanık, leke ve yara ve sivilce tedavilerinde kullanılır.

Fotoğraf-76: *Sarı Kantaron*

Sevgi Çiçeği

Sevgi Çiçeğinin Latince adı *Centaurea tchihatcheffii*dir. *Sevgi çiçeği* Ankara'nın endemik bitkilerindendir. *Sevgi çiçeğine* halk arasında *yanardöner*, *gelindüğmesi*, *türbe*, *peygamber* ve *hasırcı çiçeği* gibi adlar verilmiştir. *Sevgi çiçeğinin* güneşin karşısında rengi değiştikten *yanardöner* çiçek denilir. *Sevgi çiçeğini* tohumdan alıp yetiştiren ve tüm dünyaya duyuran kişi Hulusi Gürpınar'dır. *Sevgi çiçeği* kavuşamayan iki âşığın öldüğü yerde çıkar. *Sevgi çiçeği* Mehmet ile Zeynep'in aşkını anlatır. *Sevgi çiçeği* üzerine oluşan halk hikâyesiyle birlikte *sevgi çiçeği* sadece Türkiye'de değil dünyada da tanınır hale gelmiştir. Gölbaşı'nda yetişen endemik bitki olduğu için Gölbaşı'ndaki birçok yere *sevgi çiçeği* adı verilmiştir. Gölbaşı'nda *sevgi çiçeği* festivalleri düzenlenmektedir. *Sevgi çiçeğinin bulunduğu yere getirilip hayvanlar gezdirildiğinde hayvanlardaki şap ve şarbonun yok olacağına inanılır. Sevgi çiçeği* bıçaklarda işlenmiştir.

Fotoğraf-77: Sevgi Çiçeği

Sıgırkuyruğu

Sıgırkuyruğunun Verbascum sinuatum L. Latince adıdır. Sıgırkuyruğu sıracı otugiller familyasındandır. Sıgırkuyruğuna, sığirdili adı da verilir. Mermer ve sakallı sıgırkuyruğu Ankara'daki endemik çiçeklerdendir. Sıgırkuyruğunun çayı öksürük ve balgam tedavisinde kullanılır.

Fotoğraf-78: *Sıgırkuyruğu*

Sutacı

Sutacının Latince adı *Euphorbia trigona* reddir. *Sutacı*, kırmızı ve yeşil yapraklıdır. *Sütağacı*, *süt çiçeği* ve *süt kaktüsü* olarak adlandırılır. Sıcaklara ve kuraklığa dayanıklıdır.

Fotoğraf-79: Sutacı

Sümbül

Sümbül Latince adı *Hyacinthusdur*. *Sümbül*, mevsimlik çiçeklerdendir. Soğanlı kökü ve ince gövdesi vardır. *Sümbül* bahar aylarında çiçek açar. *Sümbülün* türleri vardır. Ankara'da endemik bitkilerden olan *bey sümbülü* nesli tükenmekte tehlikesiyle karşı karşıya olan türlerdendir. Sümbül gibi kuruyasın, *lale* ve *sümbül* bitmesin ve *sümbül* gibi açılsın gibi dua ve beddualarda bulunmaktadır. Divan şiirindeki *sümbül*-şiken ilişkisi sözlü gelenek ve anlatımlarda da yer almaktadır. Halk şiirinde Hz. Muhammed'in saçıyla *sümbül* arasında ilişki kurulur. *Sümbülün* kokusunun keskinliğinden dolayı çocuklara *Sümbül* adı verilir. İnsanlara *sümbülüm* gibi hitaplarda da bulunulur. Hıdırellez'de de sümbül alanlar görülmektedir. Nevruz'da *nevrüz çiçeği* bulunmadığından *mor sümbül* alınır. Bundan dolayı *sümbülün* bereket verdiği ve *sümbülün* açtığı zamanlar baharın başlangıcı olarak düşünülür. Halk mimarisinde ve dokumalarda *sümbül* kullanılır. *Nevruz çiçeği*, *nergis* ve *şebboy* gibi *sümbül* de İmam Ali'ye ithaf edilen çiçeklerdendir. Sümbül sonsuz sevgi ve bağlılığın simgesidir.

Fotoğraf-80: Sümbül

Süs adaçayı

Süs adaçayının Latincesi *Salvia microphylla*dır. *Süs adaçayı*; *güvercinadaçayı*; *güvercin çiçeği*, ve *Salvia süs adaçayı* olarak adlandırılır. Çiçeğin görünümü güvercine benzediğinden dolayı *güvercinadaçayı* adı verilir. Çiçek ve yaprakları ateş düşürmek için kullanılır. Çayı yapıp içilir.

Fotoğraf-81 *Süs Adaçayı*

Süsyoncası

Süsyoncasının Latince adı *Oxalis triangularis*dir. *Süsyoncasına*, uyku ve kelebek çiçeği adı verilir. *Uyku çiçeği* denme sebebi akşam olunca çiçeklerinin kapanıp boru şeklini almasından dolayıdır. Kelebek şeklinde mor yaprakları olmasından dolayı *kelebek çiçeği* denilir. Yenilebilir bir bitki olduğundan dolayı çayı yapılır.

Fotoğraf-82: *Süsyoncası*

Taş Kaktüs

Taş kaktüsün Latince adı *Pleiospilos neliidir*. *Taş kaktüse* *yaşayan granit*, *yaşayan kaya*, *çatlak taş* ve *yarma kaya* adı verilir. Çiçeğin bu yerel adları almasındaki etken görünümüdür. *Taş kaktüsü* koleksiyonerlerin aldığı bir türdür. Diğer kaktüsler gibi su ihtiyacı azdır.

Fotoğraf-83: Taş Kaktüsü

Tavşankulağı

Latince adı *Opuntia microdasystir* olan tavşankulağı cactaceae familyasındandır. *Tavşankulağına*; *meleğin kanatları*, *tavşan kaktüsü*, *mickeymouse* ve *polka noktalı kaktüs* adı verilir. Kaktüsün şekli tavşan kulağına benzediğinden *tavşankulağı* denir. *Tavşankulağı kaktüsün* üstündeki küçük oval noktalardan dolayı *polkanoktalı kaktüs* adını alır. *Tavşankulağı* güneş alan bir yere konulmalıdır. Su ihtiyacı azdır.

Fotoğraf-84: Tavşankulağı

Tespih Çiçeği

Tespih çiçeğinin Latince adı *Senecio rowleyanustur*. *Tespih çiçeğinin* yaprağının şekli boncuğa benzetilmesinden dolayı çiçeğe *boncuk sukulent* adı verilir. Çiçeğin yapraklarının boncuk boncuk dizili bir zinciri anımsatmasından dolayı da çiçeğe *tespih çiçeği* denilir. Çiçeğin yapraklarının inciye andırması çiçeğin *incitanesi* olarak adlandırmasına neden olmuştur. *Tespih çiçeğine*, *tespih asması* ve *boncuk dizisi* adları da vardır. Ev hanımlarının evlerde çok yetiştirdiği sukulent türlerindendir. Özellikle asılı sepetlerde çiçeğin yapraklarının aşağıya sarkmasıyla çiçeğin görüntüsü daha da güzelleştiğinden ev hanımları ev dekorasyonlarında çokça kullanır. *Teraryumların* içerisine konulan *sukulent* türlerindendir. *Tespih çiçeğinin* yaprakları su biriktirdiğinden dolayı uzun süre susuzluğa dayanır.

Fotoğraf-85: Tespih Çiçeği

Topuzdiken

Topuzdikeninin bilimsel adı *Echinops ritro*dur. *Topuzdikenine* renginden ve görünüşünden dolayı *eşekdiken*i, *küredeve diken*i, *şeytanarabası* ve *mavidünya diken*i adı verilir. Çiçeklerini yazın açar. Susuzluğa dayanıklı bir bitkidir. Mor ve mavi gibi renkleri olan *topuzdiken*i yenilebilir. *Topuzdiken*i sağlığa faydalı olduğundan kuruduktan sonra toplanıp satılır. *Topuzdiken*i basur, hemeroid, sedef hastalığı ve hazımsızlık tedavisinde kullanılır.

Fotoğraf-86: Topuzdiken

Vapurdumanı

Vapurdumanının Latince adı *Ageratum houstonianum*dur. Tek yıllık bitkidir. *Vapurdumanının* (*Ageratum houstonianum*) saçakları sinirli kızların saçlarını andırır.

Fotoğraf-87: Vapurdumanı

Vinka

Vinkanın Latince adı *Catharanthus roseus*dur. Çiçeğin görünüşü pervaneye ya da rozete benzetildiğinden dolayı *pervane* ya da rozet *çiçeği* adı verilir. *Vinkaya*, *İzmirgüzeli* adı da verilir. Özel günlerde hediye olarak tercih edilir. Mevsimlik çiçeklerdendir. Tohumdan üretilebilir.

Fotoğraf-88: Vinka

Yakutkolyesi

Yakutkolyesinin Latince adı *Othonna capensis*dir. Çiçeğin renginin yakut rengine benzemesinden dolayı *yakutkolyesi* adı verilmiştir. *Yakutkolyesi sukulenti* sarı renkte çiçek açar. *Yakutkolyesinin* yapraklarının iki ucu sivri ve kalındır.

Fotoğraf-89: Yakutkolyesi

Yeşil Benjamin

Yeşil benjamin Latince adı *Ficus benjamin*dir. *Yeşil benjamin* yapraklarının canlı renkte olmasından dolayı özellikle ev ve ofis dekorasyonlarında kullanılır. Nemi seven bir çiçektir ama aşırı sulanırsa yaprakları dökülür. Doğrudan güneş ışığı almayan bir ortamda *yeşil benjamin* yetiştirilmelidir. *Yeşil benjaminin* yüksek sesi emdiği ve insana motivasyon verdiği düşünülür. Erkek adı olan Benjamin'in çiçeğe ad olarak verildiği görülür.

Fotoğraf-90: Yeşil Benjamin

Yılankuyruğu

Yılankuyruğu çiçeğinin Latince adı *Chamaecereus silvestrii*dir. Kaktüsün şeklinin kuyruğa benzemesinden dolayı *yılankuyruğu* kaktüs adını alır. Yılan gibi ince olduğundan *yılan kaktüs* denilir. *Yılankuyruğu* kaktüsüne, *parmak kaktüs* adı da verilir. *Yılan kaktüs* çoğaltılırken koparıp hemen bir saksıya dikilebilir. Soğuğa dayanıklıdır. Kaktüs koyu turuncu renkte çiçek açmaktadır. *Yılankuyruğu* kaktüsün dikenleri diğer kaktüslere göre yumuşaktır. *Yılan kaktüsü* kışın haftada bir, yazında haftada iki kere sulamak yeterlidir. Bu kaktüs evlerde dekoratif amaçlı kullanılır.

Fotoğraf-91: Yılankuyruğu

Yıldız

Yıldız, *Asteraceae* familyasından *Dahlia* cinsini oluşturan bitkidir. Birçok türü vardır. Gövdesi çalı, kökleriye yumru şeklindedir. Çiçeğin her katmeri ayrı bir yıldız gibi durur. Yıldız çiçeğinin sarısı, kırmızısı, beyazı gibi birçok renkte çiçeği vardır. Mevsimlik çiçeklerdendir. II. Abdülhamit saray bahçesinde çiçeği görüp adını sorar. II. Abdülhamit çiçeğin adının *Dahlia* olduğunu duyunca bu adı beğenmeyip çiçeğe Yıldız sarayına ithafen *yıldız* adını verdiğine inanılır. Çiçeğin yıldıza benzemesinden dolayı yıldız çiçeği denilir. *Yıldız*, *dalya* ve *patateş çiçeği* olarak adlandırılır. *Yıldızın* görüntüsünün büyük olması ve soğanlı bir çiçek olması nedeniyle patates çiçeği adı verilir. *Yıldız* çiçeğinin anlamı sabırdır. *Yıldız* çiçeğinin çayı yapılır. Mide ağrılarında ve gripde *yıldız* çiçeğinin çayı kullanılır. Özel günlerde *yıldız* çiçeği çoğunlukla alınır. Ayrıca bayram ziyaretlerine giderken alınabilecek çiçeklerdendir. *Yıldız* çiçeği mezar üstlerinde de tercih edilir.

Fotoğraf-92: Yıldız

Zakkum

Zakkumun Latince adı *Nerium oleander*dır. *Zakkum*, *Apocynaceae* familyasındandır. *Zakkuma* zehirli çiçek, *cehennem çiçeği* ve *ağu çiçeği* adı verilir. *Zakkumun* köklerinin zehirli olduğuna inanan insanlar vardır. İnsanlar birbirine zıkkımın kökünü ye dediğinde *zakkumun* kökü kastedilir. Bundan dolayı çiçeğe *zıkkım çiçeği* denilir. *Zakkumun* şeytanın sevdiği ve cennetten kovulan ve cehennemin dibindeki bir bitki olduğuna inanılır. *Zakkumun* şeytanı simgelediği düşünülür. Zakkuma yetim hakkı denilir. Yetim hakkı yiyen cehenneme gider ve cehennemin kapısında olan zakkum çiçeğini görür. Zakkum şeytanla da özdeşlediğinden zakkum denildiğinde şeytan, cehennem ve günah üçlüsü akla gelir. *Zakkum* bulunan evde huzursuzlukların artacağı inancı vardır. Çiçek satışlarında çiçeğin anlamı ve görünümü önemlidir. *Zakkumun* anlamı iyiye yorulmadığından dolayı çiçekçilerin çoğu dükkanlarında *zakkum* satmamaktadır. *Zakkum* satan çiçekçiler, zakkumun zehirli olmadığına inanır. *Zakkum*, doğal boyacılıkta kullanılır. *Zakkumun* kuru yaprağının bile zehirlenmelere sebep olacağına inanılır. *Zakkum*; kansere, şeker hastalığına ve arı sokmalarına iyi gelir. *Zakkum*, dış mekân çiçeği olarak yetiştirilir. Susuzluğa en dayanıklı bitkilerdendir. Yaz aylarında beyaz, pembe ve kırmızı renkte çiçek açar.

Fotoğraf-93: Zakkum

Ek-2. Fotoğraflar

Fotoğraf-1: Etimesgut Yaprıcak Köyü'ndeki Lavanta Cenneti İşletmesi

Fotoğraf-2: Şoklanmış Gül

Fotoğraf-5: Doğum Günü Hediyesi

Fotoğraf-6: Yılbaşı Kutlamaları İçin Hediye Gönderilen Kokinalar

Fotoğraf-7: Kadınlar Günü'nü Kutlamak Amacıyla Gönderilen Koyungözü Papatya

Fotoğraf-8: Tarihi Aynalı Fırının Açılışına Gönderilen Çelenkler

Fotoğraf-9: Kız İsteme Çiçeği

Fotoğraf-10: Nişan Organizasyonlarında Kullanılan Çiçekler

Fotoğraf-11: Jipsoyla Süslenen Nişan Hediyelikleri

Fotoğraf-12: Gelin buketi

Fotoğraf-13: Gelinin El Buketini Atması

Fotoğraf-14: Gelinin Başından Gül Yapağı Atılması

Fotoğraf- 15: Gelin Arabası Süslemesi

Fotoğraf-16: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde düzenlenen Hıdırellez Şenliği'nde Gl Dalına Dilek Bağlama

Fotoğraf-17: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde düzenlenen Hıdırellez Şenliği'ndeki Âşık Çadırı

Fotoğraf-18: Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi 7. Hamamönü Çiğdem Şenliği

Fotoğraf-19: 7. Hamamönü Çiğdem Şenliği'nde “Nevruz Çiçektir Biyolojik Çeşitliliktir” Sergisi

Fotoğraf-20: 7. Hamamönü Çiğdem Şenliği'nde Yapılan Çiğdem Pilavı

Fotoğraf-21: Anfa Altınpark Expo Center’da düzenlenen Flower Fest /Ankara Çiçek Festivali Afişi

Fotoğraf-22: Anfa Altınpark Expo Center’da düzenlenen Flower Fest /Ankara Çiçek Festivali Alanı

Fotoğraf-23: Anfa Altnpark Expo Center’da Flower Fest /Ankara Çiçek Festivali Hatıra Fotoğrafi Çekim Platformu

Fotoğraf-24: Yenimahalle de Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı’nda Düzenlenen İkinci Geleneksel Çiçek Festivali Broşürü

Fotoğraf-25: Yenimahalle Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı'nda Düzenlenen İkinci Geleneksel Çiçek Festivali Alanı

Fotoğraf-26: Yenimahalle'de Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı'nda Düzenlenen İkinci Geleneksel Çiçek Festivali'ndeki Hatıra Fotoğrafi Çekim Platformu

Fotoğraf-27: Batıkent Murat Karayalçın Kent Meydanı'nda Düzenlenen İkinci Geleneksel Çiçek Festivali'nde Çiçeklerin Anlamlarını İçeren Afişler

Fotoğraf-28: Sevgi Çiçeğinin Mogan Bıçakçılığın Amblemi Olarak Bıçağa İşlenmesi

Fotoğraf-29: Barbeküye İşlenen Çiçek Motifleri

Fotoğraf-30: eşmelere iek Motifi İşlenmesi

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Şimşek, Semra

Uyruğu : T.C.

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Türk Halk Bilimi Bölümü	Devam ediyor
Lisans	Hitit Üniversitesi/Fen Edebiyat Fakültesi/Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü	2015
Lise	Layika Akbilek Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	2011

Yabancı Dil

İngilizce

Hobiler

Müzik, Tiyatro, Sinema, Seyahat, Edebiyat

